

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**

ΠΕΔΙΣ
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
& ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ**

Μιχαήλ Α. Χούπης

**«Ο ρόλος και η επίδραση της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα
και στην παγκόσμια εμπορική διπλωματία»**

Διδακτορική Διατριβή

Επιβλέποντες Καθηγητές:

**Πύρρος Παπαδημητρίου
Παντελής Σκλιάς
Άγγελος Κότιος**

Κόρινθος, 2022

«Η έγκριση της παρούσας Διδακτορικής Διατριβής από το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων, του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέως», (Ν. 5343/1932, άρθρο 202, παρ. 2).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Εισαγωγή: Αντικείμενο, σκοπός, μεθοδολογία και δομή της έρευνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Προσδιοριστικοί παράγοντες της διαμόρφωσης, λειτουργίας και μετεξέλιξης της εμπορικής πολιτικής και του της διεθνούς εμπορικής τάξης

2.1 Εισαγωγή

2.2. Εγχώριοι παράγοντες διαμόρφωσης της εμπορικής πολιτικής και του εξωτερικού εμπορικού καθεστώτος

2.2.1 Ο ρόλος των ομάδων συμφερόντων και των προτιμήσεων στις επί μέρους χώρες

2.2.2 Ο ρόλος των πολιτικών θεσμών στις επί μέρους χώρες

2.3 Διεθνείς παράγοντες διαμόρφωσης της διεθνούς εμπορικής τάξης

2.4 Η επίδραση του διεθνούς εμπορίου στις εμπορικές πολιτικές και στο διεθνές εμπορικό σύστημα

2.5 Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Κύρια χαρακτηριστικά και προκλήσεις του σύγχρονου διεθνούς εμπορικού συστήματος

3.1 Εισαγωγή

3.2 Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου ως ομπρέλα του σύγχρονου διεθνούς εμπορικού συστήματος

3.2.1 Δομή, Αρχές και Κανόνες του ΠΟΕ

3.2.2 Η διάβρωση των κανόνων του ΠΟΕ

3.2.3 Η αποτυχία των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα

3.2.4 Επιτεύγματα και προκλήσεις του ΠΟΕ

3.3 Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Ιστορική εξέλιξη της παρουσίας της Κίνας στο διεθνές εμπορικό σύστημα: συνεπαγωγές για την ιστορική στροφή και τη νεότερη διεθνο-οικονομική στρατηγική της Κίνας

- 4.1 Εισαγωγή
- 4.2 Το εξωτερικό Εμπόριο της Κίνας πριν το 1842
- 4.3 Το κινεζικό εμπόριο την περίοδο 1842-1949
- 4.4 Το Εξωτερικό Εμπόριο της Κίνας μετά το 1949
- 4.5 Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: Η σύγχρονη εμπορική πολιτική της Κίνας και η θέση της στο διεθνές εμπορικό σύστημα

- 5.1 Βασικά χαρακτηριστικά της οικονομίας και του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας
- 5.2 Η εξωτερική εμπορική πολιτική της Κίνας
 - 5.2.1 Το σύστημα και οι φορείς λήψης εμπορικοπολιτικών αποφάσεων
 - 5.2.2 Τα μέσα της κινέζικης εμπορικής πολιτικής
 - 5.2.3 Η σχέση μεταξύ της εμπορικής και της εξωτερικής πολιτικής
- 5.3 Η Κίνα στο σύστημα του ΠΟΕ
 - 5.3.1 Η ένταξη στον ΠΟΕ και οι αναληφθείσες δεσμεύσεις
 - 5.3.2 Η Κίνα στις διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ντόχα του ΠΟΕ
 - 5.3.3 Ο ρόλος της Κίνας στο σύστημα του ΠΟΕ
- 5.4 Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της Κίνας και οι στρατηγικές της επιδιώξεις

- 6.1 Εισαγωγή
- 6.2 Οι επί μέρους περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της Κίνας
 - 6.2.1 Γενικό πλαίσιο
 - 6.2.2 Συμφωνίες με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο (2003)
 - 6.2.3 Συμφωνία Κίνας – ASEAN (2004)
 - 6.2.4 Συμφωνία Κίνας-Πακιστάν

6.2.5 Κίνα-Νέα Ζηλανδία (2008)

6.2.6 Κίνα-Σιγκαπούρη (2008)

6.2.7 Κίνα- Αυστραλία (2015)

6.2.8 Κίνα-Ν. Κορέα (2015)

6.2.9 Συμφωνία για μια Περιφερειακή Ολοκληρωμένη Εταιρική Σχέση (RCEP)

6.2.10 Λοιπές Συμφωνίες εμπορικής συνεργασίας

6.2.11 Συμφωνία για την Εταιρική Σχέση του Υπερειρηνικού (CPTPP)

6.3 Οι συμφωνίες της Κίνας σε μια συγκριτική προοπτική

6.4 Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: Η ανάπτυξη τω νέων «Δρόμων του Μεταξιού» ως μέσο μιας επεκτατικής εμπορικής και γεωοικονομικής στρατηγικής της Κίνας

7.1 Εισαγωγή

7.2 Το ιδεολογικό και στρατηγικό υπόβαθρο της Πρωτοβουλίας των Δόμων του Μεταξιού

7.3 Η Πρωτοβουλία της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού

7.3.1 Η ονομασία και αναβίωση του σχεδίου των της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού

7.3.2 Διαμορφώνοντας τις προϋποθέσεις επιτυχίας της Πρωτοβουλίας

7.3.3 Η εσωτερική προετοιμασία για την εξαγγελία σχεδιασμένης εξωστρέφειας

7.3.4 Η επιλογή διαμόρφωσης Εσωτερικών και Διεθνών Δικτύων Υποδομών

7.3.5 Η Εμπορική - Οικονομική Ζώνη του Μεταξιού

7.3.6 Οι χερσαίοι εμπορικοί διάδρομοι της Πρωτοβουλίας «Μια Ζώνη-Ένας Δρόμος»

7.3.7 Οι θαλάσσιοι διάδρομοι της Πρωτοβουλίας

7.3.8 Το Σχέδιο των απαραίτητων υποδομών, για την υλοποίηση της Πρωτοβουλίας και η πολιτικοοικονομική τους διάσταση

7.3.9 Χρηματοδοτικοί και άλλοι μηχανισμοί της Πρωτοβουλίας

7.3.10 Συμπληρωματικές περιφερειακές Πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού

7.3.11 Κριτική και αντιδράσεις στην Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου» του Μεταξιού

7.3.12 Η στάση της Ε.Ε. έναντι της Πρωτοβουλίας

7.3.13 Τα επόμενα βήματα του Σι Τζινπίνγκ για την Πρωτοβουλία

7.4 Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: Η Κίνα στη διεθνή ενεργειακή πολιτική οικονομία

8.1 Εισαγωγή

8.2 Το ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας

8.3 Αποτίμηση της στρατηγικής σύναψης διμερών συμφωνιών της Κίνας στον τομέα του πετρελαίου

8.4 Οι εξωτερικές οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις της στρατηγικής της πράσινης ενέργειας της Κίνας

8.5 Η πράσινη ενέργεια στην κινεζική εμπορική διπλωματία

8.5 Η σχέση μεταξύ της κινέζικης και της αμερικανικής ενεργειακής πολιτικής

8.6 Συμπεράσματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο: Η αναγόρευση της Κίνας σε εμπορικό ανταγωνιστή και οι νεότεροι εμπορικοί πόλεμοι

9.1 Εισαγωγή

9.2 Τα αίτια των νέων διεθνών οικονομικοπολιτικών ανταγωνισμών

9.2.1 Η αδυναμία των ΗΠΑ να αντιληφθούν τη μεταψυχροπολεμική παγκόσμια οικονομία

9.2.2 Η ανάδυση της Κίνας σε ισχυρό δρώντα της παγκόσμιας οικονομίας

9.2.3 Η ισχυροποίηση των μεγάλων αναπτυσσόμενων χωρών στο διεθνές σύστημα

9.2.4 Λοιπές απειλές της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας

9.2.5 Τα εμπορικά και γεωπολιτικά πεδία της αμερικανικής πολιτικής ανάσχεσης της Κίνας

9.2.6 Οι αντιθέσεις ΗΠΑ-Κίνας στο νομισματικό πεδίο

9.2.7 Οι σχέσεις της Ε.Ε. με την Κίνα: στρατηγικός εταίρος ή στρατηγικός ανταγωνιστής;

9.3 Ο εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ-Κίνας

9.3.1 Η νέα αμερικανική εμπορική πολιτική

9.3.2 Μέτρα και αντίμετρα του εμπορικού πολέμου

9.3.3 Συνέπειες του εμπορικού πολέμου

9.4 Ο επενδυτικός ανταγωνισμός μεταξύ της Δύσης και της Κίνας

9.5 Συμπεράσματα και Προοπτικές εξομάλυνσης των σχέσεων της Κίνας με τη Δύση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο: Οι επιδράσεις του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία: Μια ποσοτική ανάλυση

10.1 Εισαγωγή

10.2 Επισκόπηση του εξωτερικού Εμπορίου της Κίνας

10.3 Η σχέση του εμπορίου της Κίνας με την ΕΕ και τον υπόλοιπο κόσμο

10.5 Πρόσφατες εξελίξεις, επιπτώσεις του COVID-19

10.6 Εκτίμηση των επιπτώσεων του εμπορίου της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία για τα έτη 1970 – 2020.

10.6.1 Τιμές και χρονοσειρές της ποσοτικής ανάλυσης

10.6.2 Εμπειρική Ανάλυση Δεδομένων

10.7 Πορίσματα της ποσοτικής ανάλυσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο: Συμπεράσματα της εργασίας

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ (ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ)

ΑΕΠ: Ακαθάριστο, Εγχώριο Προϊόν.

ΑΞΕ: Άμεσες, Ξένες Επενδύσεις.

ΔΝΤ / IMF: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο / International Monetary Fund.

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΛΑΧ: Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες.

Ο.Ο.Σ.Α: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης / Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD

ΠΟΕ: Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου / **WTO:** World Trade Organization .

ASEAN: Association of Southeast Asian Nations/ Ένωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας

BRI: Belt and Road Initiative / Πρωτοβουλία της Ζώνης και του Δρόμου (του Μεταξιού).

CAFTA: Central America Free Trade Agreement.

C.M.S: Chinese Maritime Customs Service.

CNY: Chinese yuan renminbi (CNY), το νόμισμα της Λ.Δ. της Κίνας.

CO.M.ECON: Council for Mutual Economic Assistance.

CPTPP: Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership / Ολοκληρωμένη και Προοδευτική Συμφωνία για Συνεργασία στον Ειρηνικό*.

GATT: General Agreement on Tariffs and Trade / Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου.

MFN: Most favoured nation / (ρήτρα) Πιο ευνοημένο έθνος/χώρα.

NAFTA: North American Free Trade Agreement / Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής.

OBOR: One Belt One Road / Μία ζώνη - ένας δρόμος.

RCEP: Regional Comprehensive Economic Partnership / Περιφερειακή Συνολική Οικονομική Συνεργασία.

RTA: Regional Trade Arrangements / Περιφερειακές Εμπορικές Συμφωνίες.

SCO: Shanghai Cooperation Organization / Σύμφωνο (αμυντικό) της Σαγκάης..

«16+1» & «17+1»: Cooperation between China and Central and Eastern European Countries / Η συνεργασία μεταξύ Κίνας και χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Εισαγωγή: Αντικείμενο, σκοπός, μεθοδολογία και δομή της έρευνας

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η Κίνα είναι η ανερχόμενη οικονομική δύναμη του 21ου αιώνα και αναδυόμενος παγκόσμιος παίκτης. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, «... Η Κίνα είναι βαθιά ενσωματωμένη στην παγκόσμια οικονομία, καθώς οι εισαγωγές της αντιπροσωπεύουν το ένα δέκατο των παγκόσμιων εισαγωγών, η παραγωγή της αποτελεί το ένα δέκατο του παγκόσμιου συνόλου και οι επενδύσεις της αντιπροσωπεύουν ένα πέμπτο των παγκόσμιων επενδύσεων. Η Κίνα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παγκόσμιας αλυσίδας αξίας και μεγάλο μέρος των εξαγωγών της είναι εξαρτήματα ξένης παραγωγής που παραδίδονται για τελική συναρμολόγηση στη χώρα».

Πρόκειται για μια χώρα, με κομβικό ρόλο, στην πορεία του πλανήτη, όχι μόνο λόγω της τάξης πολύ σημαντικών μεγεθών της, που αφορούν στην έκταση και τον πληθυσμό της Κίνας, καθώς και στη θέση της στον παγκόσμιο χάρτη, αλλά πρωτίστως, λόγω της στρατηγικής που σταθερά ακολούθησε, «ευλαβικά» τηρεί και διαρκώς αναβαθμίζει, με εκκίνηση την εντυπωσιακή στροφή που εγκαινίασε το 1972, και με ιδιαίτερη ένταση από το 1978 και εντεύθεν.

Το ειδικό βάρος της Κίνας τεκμαίρεται τόσο από ποσοτικά, όσο και ποιοτικά στοιχεία και χαρακτηριστικά.

Από ποσοτικής απόψεως το ειδικό βάρος της Κίνας είναι εμφανές σε όλες τις εκφάνσεις της διεθνούς οικονομίας. Για παράδειγμα, η Κίνα:

- Με 14,722 τρισεκατομμύρια δολάρια (2020) είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, μετά τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με προβλέψεις και εφόσον διατηρηθούν οι σημερινές τάσεις, στις αρχές του 2030 η Κίνα αναμένεται να γίνει η πρώτη οικονομική δύναμη στον κόσμο. Λόγω του μεγέθους της, η οικονομία της Κίνας είναι πλέον βασικός μοχλός της παγκόσμιας ανάπτυξης.
- Με 2,590 τρισεκατομμύρια δολάρια, η χώρα είναι ο πρώτος εξαγωγέας αγαθών στον κόσμο (14,7% των παγκόσμιων εξαγωγών) και με 2,057 τρισεκατομμύρια δολάρια ο δεύτερος εισαγωγέας (11,54% των παγκόσμιων εισαγωγών). Οι αντίστοιχες θέσεις στο διεθνές εμπόριο υπηρεσιών είναι η 4^η και 3^η. Οι εξαγωγές εμπορευμάτων της Κίνας αυξάνονταν κάθε χρόνο κατά την τελευταία πενταετία (2015-2020), φτάνοντας το ανώτατο όριο των σχεδόν 2,6 τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ το 2020. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένουν οι κύριοι προορισμοί της Κίνας για εξαγωγές εμπορευμάτων. Η Ασία παραμένει η πιο σημαντική περιοχή για τις εξαγωγές εμπορευμάτων της Κίνας, με μερίδιο άνω του 44% το 2020. Εντός της Ασίας, η Ιαπωνία και η Δημοκρατία της Κορέας είναι οι σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι. Οι εξαγωγές

υπηρεσιών της Κίνας αυξήθηκαν από 217 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2015 σε 244 δισεκατομμύρια δολάρια το 2019. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Κίνας συρρικνώθηκε μεταξύ 2016 και 2018, αλλά αυξήθηκε ξανά το 2019, στα 102,9 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.

- Είναι πρώτη χώρα προέλευσης άμεσων ξένων επενδύσεων στον κόσμο (2020) και ο δεύτερος μεγαλύτερος προορισμός στον κόσμο για άμεσες ξένες επενδύσεις. Οι ετήσιες εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Κίνα συνέχισαν να αυξάνονται μεταξύ 2016 και 2019, αν και με πολύ βραδύτερο ρυθμό σε σχέση με τις προηγούμενες περιόδους. Οι εξωστρεφείς ΑΞΕ, αφού υστερούσαν για πολλά χρόνια, ξεπέρασαν τις εισερχόμενες ΑΞΕ το 2015.
- Έχει κεντρικό ρόλο στις διεθνείς αλυσίδες προστιθέμενης αξίας. Η Κίνα είναι πλέον το κέντρο της παγκόσμιας αλυσίδας αξίας καθώς το 19% των παγκόσμιων εξαγωγών των προϊόντων της μεταποίησης παράγεται στην Κίνα. Τα τελευταία έτη η Κίνα όχι μόνο αύξησε την κάθετη ολοκλήρωσή της, μειώνοντάς την, εξάρτηση από τις εισαγωγές ενδιάμεσων προϊόντων, αλλά και αύξησε κατακόρυφα τις εξαγωγές ενδιάμεσων αγαθών.
- Βελτιώνει συνεχώς τους δείκτες διεθνούς ανταγωνιστικότητας και τη συνολική της θέση. Από τη 34^η θέση, που βρίσκονταν το 2008, κατατάχθηκε στην 28^η θέση το 2020, σύμφωνα με την έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ. Ομοίως, βελτίωσε το επιχειρηματικό της περιβάλλον. Σύμφωνα με τον δείκτη Easy Doing Business της Παγκόσμιας Τράπεζας η Κίνα κατέλαβε το 2019 την 31^η θέση, από την 89^η που είχε το 2009.
- Βελτιώνει συνεχώς τη θέση της στο πεδίο της καινοτομίας (από την 35^η θέση μεταξύ 131 οικονομιών το 2014, στη 14 θέση το 2020). Εν τω μεταξύ (2020) είναι δεύτερη σε αριθμό ερευνητικών κέντρων στον κόσμο.
- Μετά την ένταξή της στον ΠΟΕ η χώρα προχώρησε σε σημαντικές εσωτερικές μεταρρυθμίσεις και σε σταδιακό άνοιγμα των αγορών της. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι η Κίνα έχει δεσμεύσει στον ΠΟΕ το 100% των δασμολογικών γραμμών της, ενώ ο μέσος εφαρμοσμένος δασμολογικός συντελεστής του πλέον ευνοημένου κράτους (MFN) της Κίνας μειώθηκε από 9,3% το 2017 σε 7,1% το 2021, με μειώσεις δασμών σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες προϊόντων.

Η οικονομική άνοδος της Κίνας επέφερε σημαντικές αλλαγές σε όλους τους τομείς της διεθνούς πολιτικής οικονομίας, όπως εμπόριο, συνάλλαγμα, επενδύσεις, κεφάλαια, ενέργεια, τεχνολογία, ασφάλεια κ.α. Σε όλους αυτούς τους τομείς οι διεθνείς εξελίξεις δεν επηρεάζονται πλέον μόνον από τις ισχυρές χώρες της Δύσης (ΗΠΑ, ΕΕ), αλλά και από την Κίνα. Λόγω της συνεχώς αυξανόμενης συμμετοχής στον παγκόσμιο οικονομικό βίο, είναι δύσκολο να υπάρξει μια παγκόσμια συμφωνία χωρίς της συμμετοχή της Κίνας.

Όμως, η ισχυρή διεθνής οικονομική θέση της Κίνας και οι αλλαγές που επέφερε στο διεθνή ανταγωνισμό, προκάλεσε πολλές αντιδράσεις και προβληματισμούς, τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό.

Στον εσωτερικό διάλογο δεν υπάρχει συναίνεση για την εξωτερική οικονομική πολιτική και το διεθνή ρόλο της Κίνας.

Μια κατηγορία εσωτερικών δρώντων αντιλαμβάνεται την Κίνα, κυρίως, ως αναπτυσσόμενη χώρα, και συνεπώς δεν μπορεί και δεν πρέπει να αναλάβει καμία παγκόσμια, πολυμερή ευθύνη, ανάλογη με το οικονομικό της μέγεθος. Κατά συνέπεια, η χώρα πρέπει πρώτα και κύρια να υπερασπίζεται τα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων χωρών σε πολυμερές επίπεδο και να αποφεύγει όσο το δυνατόν περισσότερο τις αντιπαραθέσεις εμπορικής πολιτικής μαζί τους.

Μια άλλη σχολή σκέψης, αυτή των ρεαλιστών, που πιστεύουν στο εθνικό συμφέρον και στη διεκδίκησή του μέσω άσκησης ισχύος, συνδέει την εμπορική πολιτική της Κίνας με την εξωτερική της πολιτική. Επίσης, θεωρεί τη στάση των δυτικών χωρών έναντι της Κίνας ως διακρίνουσα και προσβλητική με συνέπεια να απαιτείται από πλευρά Κίνας μια συμπεριφορά με αυτοπεποίθηση, αν χρειαστεί συγκρουσιακή, τόσο πολυμερώς στον ΠΟΕ, όσο και διμερώς έναντι των ΗΠΑ, της ΕΕ και της Ιαπωνίας. Οι «ρεαλιστές» της Κίνας είναι γενικά δύσπιστοι απέναντι στους διεθνείς θεσμούς και προσανατολίζουν αυστηρά τις προτάσεις τους προς την ισχύ και το εθνικό συμφέρον. Για το λόγο αυτό, το μονομερές άνοιγμα της αγοράς της Κίνας τίθεται υπό αμφισβήτηση και προκρίνεται μόνο εάν υπάρχει αντίστοιχη ανταπόδοση από το εξωτερικό.

Μια Τρίτη, σχετικά φιλελεύθερη, σχολή σκέψης είναι υπέρ της αρμονικής ένταξης της Κίνας στη οικονομική παγκοσμιοποίηση και της πολυμερή συνεργασία, και αναγνωρίζει τις ευθύνες της Κίνας για τη σταθερότητα και λειτουργία του διεθνούς εμπορίου και του ΠΟΕ. Κατά συνέπεια, η Κίνα, ως το ηγετικό εμπορικό έθνος, οφείλει να συνεισφέρει στο διεθνές σύστημα και, επίσης, πρέπει να είναι έτοιμη να κάνει μεγαλύτερες παραχωρήσεις στους παγκόσμιους γύρους εμπορίου και στη διεθνή εμπορική διπλωματία γενικότερα.

Στο εξωτερικό, τα τελευταία χρόνια έλαβε χώρα μια αλλαγή της στάσης των χωρών της Δύσης έναντι της Κίνας. Κατά τι πρώτες δεκαετίες των αλλαγών και των μεταρρυθμίσεων, οι δυτικές χώρες αντιμετώπισαν θετικά την Κίνα, αναπτύσσοντας στενότερες σχέσεις σε πολυμερές και διμερές επίπεδο. Οι δυτικές επιχειρήσεις ήταν αυτές που επένδυσαν πρώτες στην Κίνα και μετέφεραν κεφάλαια, τεχνολογία και επιχειρηματικότητα. Το 2001 ήταν το έτος ορόσημο αυτής της σχέσης, δεδομένου ότι το έτος αυτό η Κίνα έγινε δεκτή ως μέλος του ΠΟΕ. Όμως, η συνεχής αύξηση των εξαγωγών της Κίνας, κυρίως στο πλαίσιο του διακλαδικού εμπορίου (inter-branch or interindustry trade) προκάλεσε σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές στη δομή

παραγωγής των χωρών της Δύσης και σε απώλειες μεριδίων τόσο στις εγχώριες, όσο και στις διεθνείς αγορές. Επίσης, οι περισσότερες δυτικές χώρες βλέπουν τα εμπορικά τους ισοζύγια με την Κίνα να επιδεινώνεται συνεχώς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αναγόρευση της Κίνας από τις ΗΠΑ, την ΕΕ και άλλες χώρες σε στρατηγικό ανταγωνιστή, από στρατηγικό εταίρο, που χαρακτηρίζονταν πριν.

Συνέπεια αυτού ήταν, η εφαρμογή πολιτικών και μέτρων για την ανάσχεση της διεθνούς οικονομικής επέκτασης της Κίνας, μέσω περιορισμού των εισαγωγών από την Κίνα και τον έλεγχο των κινέζικων επενδύσεων.

Οι εμπορικές τριβές και συγκρούσεις που προκάλεσε και προκαλεί η πολιτική ανάσχεσης της Κίνας δεν περιορίζονται μόνον στο πεδίο του εμπορίου και των επενδύσεων. Επεκτείνονται και σε νομισματικά ζητήματα, θεωρώντας για παράδειγμα το γουάν ως πραγματικά υποτιμημένο, προκειμένου να στηρίζει την ανταγωνιστικότητα τιμών των κινέζικων προϊόντων. Επίσης, τα τελευταία χρόνια οξύνθηκε ο τεχνολογικός ανταγωνισμός, μιας και πολλές χώρες της Δύσης ασκούν κριτική στην Κίνα για παράνομη μεταφορά τεχνολογίας, για τεχνολογική και εμπορική πειρατεία και για σκοπίμως πλημμελή προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας δυτικών επιχειρήσεων στο εσωτερικό της.

Επίσης, η Κίνα κατηγορείται για αδιαφανή μέτρα περιορισμού του εξωτερικού της εμπορίου, για εμπόδια στην πρόσβαση στην κινέζικη αγορά, για επιθετική βιομηχανική πολιτική μέσω κρατικών ενισχύσεων, για περιορισμούς στην πρόσβαση στις κινέζικες αγορές υπηρεσιών, καθώς για στρατηγικές ντάμπινγκ.

Η νεότερη στρατηγική της Κίνας «Ζώνη και Δρόμοι του Μεταξιού» για την ανάπτυξη εμπορικών μακρο-διαδρόμων μέσω ενός τεράστιου προγράμματος υποδομών, δανείων και πολλαπλών διμερών ή περιφερειακών συμφωνιών, κατακρίθηκε από ορισμένους ως νέο-αποικιοκρατικό όχημα και ως μηχανισμός απόκτησης μονομερών οικονομικών πλεονεκτημάτων από την Κίνα. Για την Κίνα η στρατηγική αυτή είναι μέσο για τη δημιουργία κοινοτήτων συμφερόντων και για αξιοποίηση, μέσω του εμπορίου και των επενδύσεων, win-win αποτελεσμάτων με άλλες χώρες.

Επίσης, ορισμένοι πρεσβεύουν την άποψη ότι η Κίνα επιδιώκει την παγκόσμια γεωπολιτική ηγεμονία, αφού πρώτα κατακτήσει την ο=παγκόσμια οικονομική ηγεμονία, και συνεπώς θα πρέπει να «πολεμηθεί» άμεσα στο οικονομικό πεδίο.

Αποκλίνουσες προσεγγίσεις φαίνεται πως υπάρχουν στην ανάγνωση και κατανόηση τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού οικονομικού συστήματος Κίνας. Και αυτό επειδή η Κίνα δεν ακολουθεί ένα μέχρι τώρα γνωστό, διακριτό υπόδειγμα οργάνωσης του εσωτερικού της πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού της συστήματος. Με άλλα λόγια δεν ομοιάζει με καμία

άλλη χώρα. Ομοίως προς τα έξω, το εξωτερικό εμπορικό της καθεστώσ και η διεθνής εμπορική της διπλωματία κινούνται μεταξύ της ανάγκης για συμβατότητα με το εσωτερικό καθεστώς από τη μια και τις διεθνείς δεσμεύσεις της από την άλλη.

Γενικά, η Κίνα είναι παρούσα με διαφορετική ένταση και συμμετοχή σε όλες τις εκφάνσεις της διεθνούς πολιτικής οικονομίας. Το ερώτημα που προκύπτει είναι ένα το αυξανόμενο ειδικό βάρος της ωφελεί ή βλάπτει τη διεθνή σταθερότητα και την αρμονική ανάπτυξη της διεθνούς οικονομίας. Επίσης, τίθεται το ερώτημα εάν η Κίνα αναλαμβάνει τις ευθύνες ως de facto ηγέτης του διεθνούς εμπορίου ή συμπεριφέρεται ως «λαθρεπιβάτης» (free rider).

Από τη μια υπάρχουν εργασίες που υιοθετούν άκριτα την κινεζική ή τη δυτική άποψη για το ρόλο της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία. Από την άλλη, οι περισσότερες εργασίες είναι περιπτωσιολογικές, εστιάζοντας την ανάλυση σε επί μέρους πτυχές ή πεδία της κινεζικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής. Επίσης, διαπιστώνεται μια έντονη σύγχυση για την κατανόηση και ερμηνεία των κινεζικών μοντέλων και στρατηγικών λόγω περιορισμένης κατανόησης των ιστορικών, πολιτικών μ και κοινωνικών πτυχών της Κίνας.

Με βάση τα παραπάνω και τη διαπίστωση των κενών της μέχρι τούδε έρευνας, αντικείμενο της παρούσας διατριβής είναι η ολοκληρωμένη και συνεκτική διερεύνηση της θέσης και του ρόλου της Κίνας στο διεθνές εμπορικό σύστημα και σε άλλα συναφή πεδία της διεθνούς πολιτικής οικονομίας. Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα, που σχετίζονται με την επιρροή της Κίνας στη διαμόρφωση και μετεξέλιξη του σύγχρονου διεθνούς εμπορικού συστήματος:

- Ποιος είναι ο ρόλος και ποια η σημασία της εμπορικής δύναμης και της εμπορικής διπλωματίας των κρατών στη διαμόρφωση, λειτουργία και μετεξέλιξη του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος; Ποιοι είναι οι προσδιοριστικοί παράγοντες της εμπορικής δύναμης και επιρροής;
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά και οι προκλήσεις του σύγχρονου πολυπολικού εμπορικού συστήματος και ποιο το ειδικό βάρος, η θέση και ο ρόλος της Κίνας σ' αυτό;
- Ποια η σημασία της ιστορικής εξέλιξης της παρουσίας της Κίνας στο διεθνές εμπορικό σύστημα στη διαμόρφωση της σύγχρονης εξωτερικής εμπορικής στρατηγικής της; Ποιοι παράγοντες συνέβαλαν στη μετάβασή της από τον ιστορικό απομονωτισμό στην νέα εξωστρέφεια;
- Ποιες είναι οι συνεπαγωγές της ένταξης της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) για την πολυμερή εμπορική διπλωματία; Ποιες αλλαγές στις δομές και λειτουργία του εμπορικού συστήματος του ΠΟΕ επέφερε η ένταξη και η εμπορική διπλωματία της Κίνας;

- Ποιος είναι ο ρόλος και η στρατηγική της Κίνας στην περιφερειακή εμπορική διπλωματία μέσω της δημιουργίας περιφερειακών εμπορικών σχηματισμών;
- Ποιους στόχους επιδιώκει η χώρα μέσω των ειδικών οικονομικών-εμπορικών συμφωνιών, αλλά και των συμφωνιών για τη δημιουργία ειδικών υποδομών;
- Συνιστά η πρωτοβουλία για τους νέους «Δρόμους του Μεταξιού» εργαλείο μιας επιθετικής εμπορικής πολιτικής της Κίνας και μέσω μόνιμης οικονομικής επιρροής;
- Ποια η στρατηγική της Κίνας στα πεδία της ενεργειακής διπλωματίας και της διπλωματίας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής; Ποιες οι συνεπαγωγές της στρατηγικής αυτής για τη συνολική εξωτερική οικονομική της διπλωματία;
- Ποια είναι η αντίδραση των μεγάλων εμπορικών δυνάμεων στην εμπορική επέκταση της Κίνας; Ποια είναι τα πεδία και μέσα του νέου ανταγωνισμού και των εμπορικών συγκρούσεων;
- Ποια είναι η ποσοτική επίδραση της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο και ανάπτυξη;

Η απάντηση στα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα επιχειρείται μέσα από ένα συγκροτημένο μεθοδολογικό πλαίσιο, το οποίο βασίζεται στην αναλυτική μέθοδο της διεθνούς πολιτικής οικονομίας. Χρησιμοποιώντας τη διεπιστημονική προσέγγιση και, ειδικότερα, αναλυτικά και ερμηνευτικά εργαλεία από τη θεωρία και πολιτική του διεθνούς εμπορίου, των διεθνών σχέσεων και της στρατηγικής θα καταβληθεί προσπάθεια ώστε να προσεγγιστεί ο ρόλος και η επίδραση της Κίνας στη διαμόρφωση, λειτουργία και μετεξέλιξη του διεθνούς εμπορικού συστήματος, ολιστικά και σφαιρικά. Θα αξιοποιηθεί με συνέπεια η ποιοτική και στατιστική ανάλυση για την αποτίμηση της επίδρασης ενός εμπορικά και οικονομικά ισχυρού κράτους (Κίνας) στη διαμόρφωση ενός διεθνούς οικονομικού καθεστώτος (εμπορικό σύστημα), προκειμένου να διασφαλίσει και αυξήσει τα συμφέροντά του. Συνεπώς, η ανάλυση της εθνικής ισχύος στη διαμόρφωση του παγκόσμιου εμπορικού καθεστώτος θα βρεθεί στον πυρήνα της ανάλυσης, γεγονός που θα δείξει και τη χρησιμότητα των εργαλείων των θεωριών των διεθνών καθεστώτων.

Η ανάλυση δεν θα περιοριστεί μόνον στο γενικό επίπεδο. Θα αναζητηθούν τα αίτια της εμπορικής ισχύος ενός κράτους (Κίνας), τους τρόπους με τους οποίους αυτή δύναται να αυξήσει την επιρροή του στη διεθνή κανονιστική και πρακτική εμπορική διπλωματία και να προάγει τα εμπορικά συμφέροντά του. Επίσης, θα εξεταστεί ο ρόλος της ιστορικής εμπειρίας και των εσωτερικών κρατικών δομών στη διαμόρφωση της εξωτερικής εμπορικής στρατηγικής. Δεδομένου ότι το διεθνές εμπορικό σύστημα αποτελείται από πολλαπλά υπο-συστήματα, η ανάλυση θα συμπεριλάβει και τις στρατηγικές και συγκεκριμένες πολιτικές της Κίνας για αξιοποίηση, αλλά και διαμόρφωση ειδικών καθεστώτων.

Η ολιστική, διεπιστημονική προσέγγιση του ρόλου και της επίδρασης της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, η ένταξη των ειδικών εξωτερικών οικονομικών συμφωνιών και δράσεων

της Κίνας στη συνολική εξωτερική οικονομική στρατηγική της, η σύζευξη της ιστορίας και των εσωτερικών πολιτικών δομών με τη σύγχρονη εξωτερική οικονομική στρατηγική της, η σχέση αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης με άλλους δρώντες στη διαμόρφωση της στρατηγικής αυτής, καθώς και η αποτίμηση της επίδρασης της εμπορικής διπλωματίας στη διαμόρφωση των εμπορικών καθεστώτων αναμένεται να αναδείξουν την πρωτοτυπία της παρούσας διατριβής.

Η δομή της διατριβής αποτελείται από τα πιο κάτω έντεκα (11) κεφάλαια:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Εισαγωγή: Αντικείμενο, σκοπός, μεθοδολογία και δομή της έρευνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Προσδιοριστικοί παράγοντες της διαμόρφωσης, λειτουργίας και μετεξέλιξης της εμπορικής πολιτικής και του της διεθνούς εμπορικής τάξης

Στο πλαίσιο του εισαγωγικού αυτού κεφαλαίου γίνεται ανασκόπηση της βιβλιογραφίας που αναφέρεται στους εθνικούς και διεθνείς παράγοντες που επιδρούν τόσο στη διαμόρφωση των κανόνων του διεθνούς εμπορικού συστήματος, όσο και της λειτουργίας του. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται σε υποθέσεις που ερευνούν το ρόλο των μεγάλων εμπορικών δυνάμεων, προκειμένου να τεθεί το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, που ως κεντρικό αντικείμενο έχει την επίδραση μιας μεγαλύτερης εμπορικής χώρας στον κόσμο, της Κίνας, στο διεθνές εμπορικό σύστημα και στη διεθνή εμπορική πολιτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Κύρια χαρακτηριστικά και προκλήσεις του σύγχρονου διεθνούς εμπορικού συστήματος

Δεδομένου ότι η παρούσα έρευνα αφορά στο ρόλο και επίδραση της Κίνας στο διεθνές εμπόριο σύστημα, στο κεφάλαιο αυτό, σκιαγραφείται το κατεξοχήν ισχύον θεσμικό και πολιτικό διεθνές εμπορικό πλαίσιο, αυτό του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Η παρουσίαση δεν εξαντλείται στην περιγραφή των βασικών συνιστώντων στοιχείων του συστήματος αυτού, αλλά επεκτείνεται και σε ανάλυση των κενών και προβλημάτων λειτουργίας του, προκειμένου να αναδειχθεί η ευθύνη των μεγάλων παικτών του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Ιστορική εξέλιξη της παρουσίας της Κίνας στο διεθνές εμπορικό σύστημα: συνεπαγωγές για την ιστορική στροφή και τη νεότερη διεθνο-οικονομική στρατηγική της Κίνας

Στο παρόν κεφάλαιο, η έρευνα διεξέρχεται, συνοπτικά, την ιστορία του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας, προκειμένου να φωτίσει τους σύγχρονους προσανατολισμούς της κινεζικής ηγεσίας, αλλά και τους δρόμους, μέσω των οποίων, η σύγχρονη Κίνα, επιδιώκει την υλοποίηση κάποιων «νέων οραμάτων», τα οποία όμως, όπως αποδεικνύεται, έλκουν την καταγωγή τους από το χθες, όπως επί παραδείγματι ο «νέος δρόμος του μεταξιού» όπως τους αντιλαμβάνεται η ηγεσία της Λ.Δ. της Κίνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: Η σύγχρονη εμπορική πολιτική της Κίνας και η θέση της στο διεθνές εμπορικό σύστημα

Το κεφάλαιο αυτό είναι αφιερωμένο στην παρουσίαση και κριτική ανάλυση του εμπορικού καθεστώτος και της της ασκούμενης εμπορικής πολιτικής της Κίνας. Μετά την σκιαγράφηση των βασικών χαρακτηριστικών της κινέζικης οικονομίας και του κινέζικου εξωτερικού εμπορίου, παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης κινέζικης εμπορικής πολιτικής όπως φορείς λήψης εμπορικοπολιτικών αποφάσεων, τα μέσα της κινέζικης εμπορικής πολιτικής, και το ιδεολογικό της υπόβαθρο σε σχέση με τις εξωτερικές πολιτικές επιδιώξεις της χώρας. Εν συνεχεία η έρευνα στρέφεται στο ρόλο της Κίνας στον ΠΟΕ και στην αξιολόγησή της ως ηγέτιδα εμπορική δύναμη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της Κίνας και οι στρατηγικές της επιδιώξεις

Η διεθνής εμπορική πολιτική δεν ασκείται μόνον σε πολυμερές επίπεδο (ΠΟΕ). Ασκείται πλέον, πολύ περισσότερο, σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, όπως δείχνει η μεγάλη αύξηση αυτών των συμφωνιών τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Μέσω αυτών των συμφωνιών προάγεται το εμπόριο και γενικώς η οικονομική συνεργασία, όμως παράλληλα μπορούν να εξυπηρετηθούν και στόχοι εξωτερικής πολιτικής και γεωπολιτικής. Η κινέζικη πολιτική στον τομέα αυτόν είναι το αντικείμενο του παρόντος κεφαλαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: Η ανάπτυξη των νέων «Δρόμων του Μεταξιού» ως μέσο μια επεκτατικής εμπορικής και γεωοικονομικής στρατηγικής της Κίνας;

Η ραγδαία αναπτυσσόμενη Κίνα, βασιζόμενη στην ανάπτυξη μέσω των εξαγωγών, αποφάσισε να ανοίξει ή να οικοδομήσει νέους εμπορικούς διαδρόμους και να δημιουργήσει ένα πλέγμα συνεργασιών με άλλα κράτη για τη διασφάλιση των εμπορικών συμφερόντων της. Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώθηκε το σχέδιο, η στρατηγική, οι στόχοι και τα μέσα υλοποίησης της Πρωτοβουλίας των Δρόμων του Μεταξιού, που αποτελεί το αντικείμενο της ανάλυσης του παρόντος κεφαλαίου. Μετά την παρουσίαση του ιδεολογικού υπόβαθρου της Πρωτοβουλίας αυτής, επιχειρείται μια λεπτομερής παρουσίασή της, δεδομένου ότι συνιστά θεμελιώδες εργαλείο της παρουσίας της Κίνας στη διεθνή πολιτική οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο: Η Κίνα στη διεθνή ενεργειακή πολιτική οικονομία

Δεκαετίες ταχείας οικονομικής ανάπτυξης έχουν διευρύνει δραματικά τις ενεργειακές ανάγκες της Κίνας. Η Κίνα είναι πλέον ο μεγαλύτερος καταναλωτής ενέργειας στον κόσμο, ο μεγαλύτερος παραγωγός και καταναλωτής άνθρακα και ο μεγαλύτερος ρυπαντής διοξειδίου του άνθρακα. Για ορισμένα ενεργειακά αγαθά, όπως το πετρέλαιο η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος

εισαγωγές, ενώ ταυτοχρόνως είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας εξοπλισμών και τεχνολογικών συστημάτων για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η ενεργειακή εξάρτηση της Κίνας ώθησε τη χώρα να αναπτύξει μια ειδική στρατηγική για τη διασφάλιση του εφοδιασμού της, αναγορεύοντας τη χώρα σε σημαντικότατο δρώντα της διεθνούς ενεργειακής πολιτικής οικονομίας. Η στρατηγική αυτή εστιάζει αφενός στην αύξηση της εγχώριας παραγωγής, κυρίως μέσω ΑΠΕ, και αφετέρου μέσω συμφωνιών με χώρες παραγωγής ενέργειας. Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μια παρουσίαση και αξιολόγηση της στρατηγικής αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο: Η αναγόρευση της Κίνας σε εμπορικό ανταγωνιστή και οι νεότεροι εμπορικοί πόλεμοι

Η σύγχρονη διεθνής εμπορική τάξη χαρακτηρίζεται από έντονους ανταγωνισμούς στο επίπεδο του εμπορίου, αλλά και σε άλλους συναφείς τομείς όπως είναι ο νομισματικός, ο τεχνολογικός, ο ενεργειακός και ο τεχνολογικός. Η ανάδυση της Κίνας σε ηγέτιδα εμπορική δύναμη και η ισχυρή ανταγωνιστικότητά της προκάλεσε και προκαλεί την αντίδραση άλλων μεγάλων εμπορικών χωρών και ιδιαίτερα της Δύσης. Το αποτέλεσμα ήταν να ξεσπάσουν εμπορικές τριβές και συγκρούσεις με αποδέκτη την Κίνα καθώς και πολιτικές για την εμπορική, επενδυτική και τεχνολογική της ανάπτυξη. Η παρουσίαση των νέων εμπορικών αντιπαραθέσεων, των πολιτικών ανάπτυξης της Κίνας καθώς και οι επιπτώσεις αυτών για το διεθνές εμπορικό σύστημα αποτελούν τα ειδικά πεδία έρευνας του παρόντος κεφαλαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο: Οι επιδράσεις του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία: Μια ποσοτική ανάλυση

Η Κίνα έχει γίνει ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο και κατατάσσεται στη δεύτερη θέση μεταξύ των μεγαλύτερων εισαγωγέων στον κόσμο. Συνεπώς, είναι αναμενόμενο, το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας να έχει σημαντικές επιπτώσεις τόσο στο Παγκόσμιο Εμπόριο, όσο και στην εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας. Προκειμένου να εξεταστεί η πιθανή ποσοτική σχέση του συνολικού παγκόσμιου εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας με την ανάπτυξη του εμπορίου της Κίνας, στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται ποσοτικά τρεις διαφορετικές χρονοσειρές για τα έτη 1970 έως 2020. Στο πλαίσιο της ποσοτικής ανάλυσης, έχοντας ως κύριο σκοπό την μέτρηση της επίδρασης του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο και στο παγκόσμιο ΑΕΠ, επιλέγεται η μέθοδος της ανάλυσης παλινδρόμησης με τη χρήση χρονοσειρών (pooled OLS).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο : Συμπεράσματα της έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται συνοπτικά τα βασικά συμπεράσματα της συνολικής έρευνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Προσδιοριστικοί παράγοντες της διαμόρφωσης, λειτουργίας και μετεξέλιξης της εμπορικής πολιτικής και του της διεθνούς εμπορικής τάξης

2.1 Εισαγωγή

Μία από τις θεμελιώδεις αποφάσεις του κράτους είναι η διαμόρφωση του εθνικού οικονομικού συστήματος μέσω ενός εθνικού οικονομικού συντάγματος για την εσωτερική και εξωτερική του οικονομία. Η υφή του εξωτερικού εμπορικού καθεστώτος (συστήματος) επηρεάζει καθοριστικά τις εξωτερικές οικονομικές συναλλαγές. Ο σχεδιασμός και η άσκηση της εθνικής εμπορικής πολιτικής, παρόλο που είναι αυτόνομη, υπόκειται σε περιορισμούς που προκύπτουν από τη διεθνή φύση της πολιτικής. Και αυτό επειδή οι αποφάσεις της εθνικής εμπορικής πολιτικής μιας χώρας Α επηρεάζουν τα οικονομικά συμφέροντα άλλων χωρών, όπως και οι αποφάσεις εμπορικής πολιτικής άλλων χωρών επηρεάζουν την οικονομία της χώρας Α. Η διαχείριση της εμπορικής αλληλεξάρτησης και των αμοιβαίων αντικτύπων των εθνικών εμπορικών πολιτικών αναγκάζουν τα κράτη να συνεργαστούν και να συνάψουν συμφωνίες για το καθεστώς του μεταξύ τους εμπορίου. Η διεθνής εμπορική συνεργασία μπορεί να αναπτυχθεί διμερώς, περιφερειακώς ή πολυμερώς.

Όλες αυτές οι συμφωνίες διαμορφώνουν τη λεγόμενη διεθνή εμπορική τάξη, η οποία περιλαμβάνει τους εμπορικούς κανόνες και θεσμούς που βασίζονται σε διακυβερνητικές συμφωνίες, οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση της διεθνούς ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων χωρών. Το αν και πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτό εξαρτάται από το παγκόσμιο οικονομικό πλαίσιο. Ο σχεδιασμός του έχει σημαντικές επιπτώσεις στις τομεακές δομές παραγωγής και απασχόλησης, στα επίπεδα εισοδήματος και στη δυναμική ανάπτυξης των επί μέρους χωρών.

Οι κανόνες του διεθνούς εμπορίου, οι οποίοι αποτελούν ένα πλαίσιο για την παγκόσμια οικονομική ανταλλαγή αγαθών και για το διεθνή ανταγωνισμό, προωθούν την εντατικοποίηση του διεθνούς ανταγωνισμού και την παγκόσμια συγχώνευση των αγορών αγαθών. Το άνοιγμα των εθνικών αγορών αγαθών και οι κανόνες του διεθνούς εμπορίου αποτελούν σημαντικό μέρος της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης. Μια διαδικασία που επιφέρει και την αυξανόμενη διεθνοποίηση των διαδικασιών παραγωγής (διεθνής κατακερματισμός της παραγωγής στο πλαίσιο διεθνών αλυσίδων προστιθέμενης αξίας), την αυξημένη διεθνή κινητικότητα του παραγωγικού κεφαλαίου (παγκοσμιοποίηση κεφαλαιαγορών, παγκόσμια αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων) και αυξανόμενη διεθνή αλληλεξάρτηση των χρηματοπιστωτικών αγορών (παγκοσμιοποίηση χρηματοπιστωτικών αγορών).

Η διαμόρφωση των κανόνων του παγκόσμιου εμπορίου σε νομικά δεσμευτικές διεθνείς συμβάσεις λαμβάνει χώρα στην τομή της έντασης μεταξύ των παγκόσμιων συμφερόντων ελεύθερων συναλλαγών και των εθνικών ειδικών συμφερόντων για την προστασία των εγχώριων οικονομικών τομέων από τον διεθνή ανταγωνισμό, ο οποίος θέτει σε κίνδυνο θέσεις εργασίας και θέσεις κέρδους σε βιομηχανίες που εκτίθενται αυξανόμενη πίεση εισαγωγών. Η παραδοσιακή σύγκρουση μεταξύ του ελεύθερου εμπορίου και του προστατευτισμού αντικατοπτρίζεται στη σύγχρονη συζήτηση για τις ευκαιρίες και τους κινδύνους της παγκοσμιοποίησης της αγοράς αγαθών.

Η παγκοσμιοποίηση της αγοράς αγαθών που προωθείται από ένα καθεστώς ελεύθερων συναλλαγών οδηγεί σε αυξανόμενη παραγωγικότητα της εργασίας, αύξηση μισθών και πραγματικών εισοδημάτων σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες. Οι πηγές αυτής της αύξησης της ευημερίας αξιοποιούνται μέσω της πολυμερούς ελευθέρωσης του εμπορίου, επειδή στις χώρες που ανοίγουν τις αγορές τους μεταξύ τους, οι εξαγωγές και οι εισαγωγές αυξάνονται ταυτόχρονα. Οι αυξανόμενες εξαγωγές δημιουργούν πρόσθετες, σχετικά ακριβοπληρωμένες θέσεις εργασίας και υψηλότερα εταιρικά κέρδη. Οι αυξανόμενες εισαγωγές δημιουργούν έμμεσες αυξήσεις στο πραγματικό εισόδημα, επειδή αυτό εξοικονομεί κόστος και μειώνονται οι τιμές εάν τα εγχώρια προϊόντα που κατασκευάζονται με σχετικά υψηλό κόστος αντικατασταθούν από εισαγωγές για τις οποίες πρέπει να δαπανηθούν σημαντικά λιγότερα. Αυτά τα αποτελέσματα των στατικών κερδών απόδοσης από το ελεύθερο εμπόριο ενισχύονται από δυναμικά κέρδη αποδοτικότητας, επειδή σε μια ανοιχτή παγκόσμια οικονομία εντείνεται όχι μόνο ο ανταγωνισμός στις τιμές, αλλά και στην καινοτομία.

Η νέα τεχνική γνώση που δημιουργείται, εξαπλώνεται ταχύτερα και φθηνότερα σε όλο τον κόσμο, μειώνει το κόστος και τις τιμές και βελτιώνει την προσφορά των καταναλωτών. Η παγκοσμιοποίηση προσφέρει, έτσι, ευκαιρίες για μελλοντική ανάπτυξη στην ευημερία στις ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες και στις αναπτυσσόμενες χώρες που πλησιάζουν. Ωστόσο, αυτό συνεπάγεται μόνιμες αλλαγές στις δομές της παραγωγής, της απασχόλησης και της κατανομής του εισοδήματος. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες προσαρμογής θα υπάρχουν νικητές και χαμένοι. Οι πιθανότητες παγκοσμιοποίησης της αγοράς αγαθών έγκεινται ακριβώς στο γεγονός ότι το συνολικό κέρδος ευημερίας από την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου είναι μεγαλύτερο από το άθροισμα των μεμονωμένων απωλειών ευημερίας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο μπορούν, γενικά, να χρηματοδοτηθούν λύσεις αποζημίωσης για τους ηττημένους, προκειμένου να γίνουν πιο αποδεκτές κοινωνικά οι προσαρμογές στις μεταβαλλόμενες δομές απασχόλησης και διανομής.

Στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση και μετεξέλιξη της διεθνούς εμπορικής τάξης. Είναι αναμενόμενο κάθε χώρα να επιθυμεί, μέσω

της κανονιστικής της διπλωματίας, να διαμορφώσει την τάξη αυτή σύμφωνα με τα δικά της συμφέροντα και τις δικές της συστημικές προτιμήσεις. Από την άλλη, σε ένα σύστημα ανεξάρτητων χωρών καμία χώρα από μόνη της δεν είναι σε θέση να επιβάλει στις άλλες όλες τις δικές της επιδιώξεις. Συνεπώς, το διεθνές σύστημα κανόνων και διαδικασιών του διεθνούς εμπορίου εξαρτάται από τις εθνικές εμπορικές πολιτικές, καθώς και από την ισχύ των επί μέρους χωρών να επιτυγχάνουν τους στόχους τους στο πλαίσιο διεθνών εμπορικών διαπραγματεύσεων.

Η επιστημονική βιβλιογραφία για το διεθνές εμπόριο είναι τεράστια. Τόσο οι οικονομολόγοι, όσο και οι πολιτικοί επιστήμονες έχουν συμβάλει πολύ σε αυτή την κατεύθυνση, όπως δείχνουν σχετικές έρευνες από οικονομολόγους όπως οι Reizman & Wilson (1995) και Rodrik (1995) και πολιτικοί επιστήμονες όπως οι Cohen (1990) και Lake (1993). Όμως, οι προσεγγίσεις τους τείνουν να διαφέρουν.

Έτσι, οι οικονομολόγοι έχουν επικεντρωθεί, μεταξύ άλλων, στην εξήγηση των εμπορικών ροών, όπως στο γιατί ορισμένες χώρες εισάγουν και εξάγουν συγκεκριμένα αγαθά ή υπηρεσίες σε ορισμένες άλλες χώρες. Για παράδειγμα, ένα από τα κεντρικά θεωρήματα της εμπορικής θεωρίας, το θεώρημα Heckscher-Ohlin, εξηγεί τις εμπορικές ροές. Οι οικονομολόγοι έχουν, επίσης, αφιερώσει προσοχή στο θέμα των εμπορικών φραγμών. Το κεντρικό θεωρητικό συμπέρασμα της σχετικής έρευνας ήταν ότι το ελεύθερο εμπόριο είναι η καλύτερη πολιτική για τις περισσότερες χώρες, τις περισσότερες φορές. Έτσι, οι οικονομολόγοι έχουν προβληματιστεί σχετικά με το γιατί, δεδομένου αυτού του ευρήματος, οι χώρες εφαρμόζουν πάντα ορισμένες προστατευτικές πολιτικές, κυρίως για συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας. Σε γενικές γραμμές, η απάντησή τους στο ερώτημα αυτό, έχει επικεντρωθεί στις προτιμήσεις εγχώριων ομάδων πίεσης για προστασία. Χρησιμοποιώντας το θεώρημα Stolper-Samuelson και άλλες οικονομικές θεωρίες, έχουν διερευνήσει γιατί ορισμένες εγχώριες ομάδες θα προτιμούσαν την προστασία και γιατί θα δαπανούσαν πόρους για να ασκήσουν πίεση για αυτήν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια μεγάλη εμπειρική βιβλιογραφία που εξετάζει τα επίπεδα προστασίας μεταξύ των βιομηχανιών και, στην ανάπτυξη μοντέλων τέτοιας προστασίας.

Αντίθετα, οι πολιτικοί επιστήμονες σπάνια έχουν επικεντρωθεί στην εξήγηση του μοντέλου των εμπορικών ροών. Μόνο ορισμένες εργασίες διερεύνησαν τα πολιτικά αίτια των ροών εισαγωγών και εξαγωγών μεταξύ των χωρών. Επιπλέον, οι πολιτικοί επιστήμονες έχουν την τάση να βλέπουν την προστασία ως τον κανόνα και έχουν προβληματιστεί σχετικά με το γιατί μια χώρα θα απελευθερώσει την εμπορική της πολιτική. Πολιτικά, ο προστατευτισμός φαίνεται εξαιρετικά λογικός. Η εξήγηση τόσο των προστατευτικών πολιτικών, όσο και των πολιτικών ελεύθερου εμπορίου και των αλλαγών τους με την πάροδο του χρόνου έχει απασχολήσει τους πολιτικούς επιστήμονες. Πράγματι, πολλές συστημικές θεωρίες, όπως η

θεωρία ηγεμονικής σταθερότητας και εξάρτησης, φαινόταν να προβλέπουν αυξανόμενο προστατευτισμό στην παγκόσμια οικονομία. Για πολλούς πολιτικούς επιστήμονες, λοιπόν, η στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο τις δεκαετίες μετά το 1980 ήταν απροσδόκητη.

Στα παρακάτω, διερευνώνται τέσσερις ομάδες παραγόντων, που είναι κεντρικά για την κατανόηση της εμπορικής πολιτικής, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Πρώτον, γιατί ορισμένες εγχώριες ομάδες ευνοούν την εμπορική προστασία και άλλες το ελεύθερο εμπόριο; Αλλάζουν αυτές οι προτιμήσεις με την πάροδο του χρόνου; Και αν ναι, γιατί; Μπορούν οι αλλαγές στις προτιμήσεις να εξηγήσουν την στροφή στο ελεύθερο εμπόριο;

Δεύτερον, πώς επηρεάζουν οι πολιτικοί θεσμοί τους τρόπους με τους οποίους οι προτιμήσεις των φορέων μετατρέπονται σε πολιτική; Πόσο σημαντικοί είναι οι θεσμοί στη διαμόρφωση της εμπορικής πολιτικής; Πόσο επηρεάζουν οι αλλαγές στους θεσμούς την εμπορική πολιτική και κατά πόσο μπορούν να εξηγήσουν την στροφή στο ελεύθερο εμπόριο;

Τρίτον, ποιοι παράγοντες σε διεθνές επίπεδο διαμορφώνουν τις επιλογές εμπορικής πολιτικής; Πώς επηρεάζουν οι σχέσεις μεταξύ των χωρών και η δομή του διεθνούς συστήματος τις εσωτερικές επιλογές για το εμπόριο; Αλλαγές όπως το τέλος του διπολικού συστήματος Ψυχρού Πολέμου ευθύνονται για την μετέπειτα τάση προς την απελευθέρωση του εμπορίου;

Τέταρτον, πώς επηρεάζει το ίδιο το διεθνές εμπόριο τα κράτη και το διεθνές εμπορικό σύστημα; Οι αυξανόμενες εμπορικές ροές προκαλούν σημαντικές αλλαγές στις εγχώριες προτιμήσεις, τους θεσμούς και τις πολιτικές;

2.2. Εγχώριοι παράγοντες διαμόρφωσης της εμπορικής πολιτικής και του εξωτερικού εμπορικού καθεστώτος

2.2.1 Ο ρόλος των ομάδων συμφερόντων και των προτιμήσεων στις επί μέρους χώρες

Μερικά από τα πρώτα μοντέλα, που εξηγούν την εμπορική πολιτική, έχουν επικεντρωθεί στη δράση των ομάδων πίεσης. Δηλαδή, εξηγούν την προσφυγή στην εμπορική προστασία από τις κυβερνήσεις, ως αποτέλεσμα των απαιτήσεων που διατυπώνουν οι εγχώριες ομάδες συμφερόντων. Οι εγχώριες ομάδες αναζητούν προστασία ή απελευθέρωση επειδή τέτοιες πολιτικές αυξάνουν τα εισοδήματά τους. Οι διανεμητικές συνέπειες της εμπορικής πολιτικής γίνονται, έτσι, η εξήγηση των αιτιών της. Ο Adam Smith ήταν ένας από τους πρώτους που το αναγνώρισε, όταν σημείωσε ότι η υπονόμηση του εθνικού συμφέροντος στο ελεύθερο εμπόριο είναι το συχνό αποτέλεσμα της συμπαιγνίας μεταξύ επιχειρηματιών. Ο Schattschneider (1935) ήταν ένας άλλος υποστηρικτής της άποψης ότι τα ειδικά οικονομικά

συμφέροντα ήταν κυρίως υπεύθυνα για την επιλογή του προστατευτισμού. Έδειξε δε πώς αυτές οι ομάδες πίεσης επηρέασαν το Κογκρέσο των ΗΠΑ το 1929-1930 και παρήγαγαν έναν από τους υψηλότερους δασμούς στην ιστορία των ΗΠΑ, τον δασμό Smoot-Hawley.

Έκτοτε, η ανάπτυξη του μοντέλου των ομάδων πίεσης έχει προσπαθήσει να οριοθετήσει πιο συγκεκριμένα τις ομάδες που θα πρέπει να ευνοούν και να αντιτίθενται στην προστασία και τις συνθήκες υπό τις οποίες μπορεί να ασκούν μεγαλύτερη επιρροή. Ένα κίνητρο για αυτό ήταν η παρατήρηση, ότι η έκταση της προστασίας και οι απαιτήσεις για αυτήν ποικίλλουν τόσο από κλάδο σε κλάδο, όσο και από χώρα σε χώρα. Εάν όλες οι εγχώριες ομάδες ευνοούσαν την προστασία, τότε αυτή η απόκλιση δεν θα έπρεπε να υπάρχει. Η εξήγηση αυτής της διακύμανσης ήταν ένα βασικό χαρακτηριστικό της βιβλιογραφίας. Το κύριο χάσμα ήταν μεταξύ των λεγόμενων παραγοντικών, έναντι των τομεακών ή βασιζόμενων σε εταιρείες θεωριών προτιμήσεων. Και στις δύο περιπτώσεις, οι προτιμήσεις συνάγονται ως αποτέλεσμα των αλλαγών στο εισόδημα που προκύπτουν σε διαφορετικούς παράγοντες, όταν η πολιτική αλλάζει από ελεύθερο εμπόριο σε προστασία ή αντίστροφα. Οι παραγοντικές θεωρίες βασίζονται στο θεώρημα Stolper-Samuelson, το οποίο δείχνει ότι όταν οι παράγοντες παραγωγής, όπως η εργασία και το κεφάλαιο, μπορούν να κινούνται ελεύθερα μεταξύ των τομέων, μια αλλαγή από το ελεύθερο εμπόριο στην προστασία θα αυξήσει το εισόδημα παραγόντων που είναι σχετικά σπάνιοι. σε μια χώρα και να μειώσει το εισόδημα από σχετικά άφθονους παράγοντες. Έτσι, οι σπάνιοι παράγοντες θα υποστηρίξουν την προστασία, ενώ οι άφθονοι θα την αντιταχθούν.

Αντίθετα, οι τομεακές και οι βασισμένες σε επιχειρήσεις θεωρίες εμπορικών προτιμήσεων απορρέουν από το μοντέλο εμπορίου Ricardo-Viner, που ονομάζεται επίσης μοντέλο ειδικών παραγόντων, στο οποίο, επειδή τουλάχιστον ένας παράγοντας είναι ακίνητος, όλοι οι παράγοντες που συνδέονται με τους ανταγωνιστικούς κλάδους χάνουν από την απελευθέρωση του εμπορίου, ενώ κερδίζουν οι κλάδοι που προσανατολίζονται προς τις εξαγωγές. Η σύγκρουση για την εμπορική πολιτική φέρνει έτσι την εργασία, το κεφάλαιο και τους ιδιοκτήτες γης σε τομείς που πιέζονται από τις εισαγωγές, εναντίον εκείνων που εξαγωγή την παραγωγή τους. Ο βαθμός εξειδίκευσης των παραγόντων είναι η βασική διαφορά μεταξύ αυτών των δύο μοντέλων (Alt et al 1996). Μια σειρά από μελέτες έχουν δοκιμάσει αυτά τα δύο μοντέλα, άλλοτε μεμονωμένα και άλλοτε ταυτόχρονα. Οι Irwin (1994, 1996), Magee et al (1989), Frieden (1990) βρήκαν στοιχεία που υποστηρίζουν το μοντέλο των ειδικών παραγόντων. Αντίθετα, οι Balestreri (1997), Rogowski (1989), Midford (1993), Scheve & Slaughter (1998) βρίσκουν υποστήριξη για τα παραγοντικά μοντέλα τύπου Stolper-Samuelson.

Εκτός από αυτά τα μοντέλα εμπορικών προτιμήσεων, άλλοι εξέτασαν πώς τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των βιομηχανιών επηρεάζουν τα πρότυπα προστασίας. Οι Caves (1976), Baldwin (1986), Anderson (1980), Ray (1981), Trefler (1993) έχουν δείξει πώς τα συγκεκριμένα

χαρακτηριστικά κάνουν μια βιομηχανία πιο πιθανή, όχι μόνο να επιθυμεί προστασία, αλλά και να μπορεί να παρακινήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να την παρέχουν. Αυτές οι αναλύσεις παλινδρόμησης τείνουν να διασχίζουν τη συζήτηση μεταξύ τομεακών και παραγοντικών μοντέλων εμπορικής πολιτικής. Για παράδειγμα, τείνουν να αποδεικνύουν ότι οι βιομηχανίες χαμηλής ειδίκευσης και έντασης εργασίας με υψηλή και αυξανόμενη διείσδυση εισαγωγών συνδέονται συχνά με υψηλή προστασία. Επιπλέον, πολλοί δείχνουν ότι οι εξαγωγικές βιομηχανίες και οι πολυεθνικές τείνουν να ευνοούν το ελεύθερο εμπόριο και να συνδέονται με λιγότερη προστασία (Milner 1988).

Μπορούν αυτά τα μοντέλα κοινωνικών προτιμήσεων να εξηγήσουν τη σταδιακή στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο; Όπως επισημαίνει ο Rodrik (1994) η εστίαση στις διανεμητικές συνέπειες της εμπορικής πολιτικής παρέχει μια πιθανή απάντηση. Οι Frieden & Rogowski (1996), για παράδειγμα, υποστηρίζουν ότι οι εξωγενείς αλλαγές έχουν επιφέρει μείωση του κόστους του εμπορίου και έτσι έχουν κάνει το εμπόριο πιο σημαντικό στην εγχώρια οικονομία, αυξάνοντας το κόστος προστασίας. Στη συνέχεια, επισημαίνουν ότι αυτή η εξωγενής χαλάρωση του διεθνούς εμπορίου (δηλ. η διεθνοποίηση] έχει πιθανά οφέλη για τους επιχειρηματίες και τους ειδικευμένους εργάτες στις προηγμένες χώρες, για τους ειδικευμένους και ανειδίκευτους εργάτες στις νέες εκβιομηχανιζόμενες χώρες και αυξήσεις για τους ανειδίκευτους εργάτες στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, με συνέπεια όλοι τους να κινητοποιηθούν υπέρ της εμπορικής απελευθέρωσης. Ταυτόχρονα, το πιο ελεύθερο εμπόριο απειλεί τους ανειδίκευτους εργαζομένους σε προηγμένες οικονομίες, τους ντόπιους επιχειρηματίες στις νέες εκβιομηχανιζόμενες χώρες και τους ιδιοκτήτες φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Όλοι αυτοί αυξάνουν τις απαιτήσεις τους για προστασία ή αποζημίωση. Ο Wood (1994) υποστήριξε ότι παρατηρούμε ακριβώς αυτό στην οικονομική ιστορία των τελευταίων ετών (Frieden & Rogowski 1996)

Οι μειώσεις στο κόστος των εμπορικών συναλλαγών αύξησαν το κόστος ευκαιρίας της εμπορικής προστασίας, δημιουργώντας νέες πιέσεις για πιο ελεύθερο εμπόριο. Το γιατί και πώς ακριβώς οι υποστηρικτές της απελευθέρωσης του εμπορίου απέκτησαν πολιτικό πλεονέκτημα, έναντι εκείνων που απαιτούν προστασία, είναι λιγότερο σαφές. Πράγματι, όπως σημειώνει ο Rodrik (1994), η προοπτική υπερβολικής αναδιανομής μπορεί να είναι η κεντρική πολιτική δυσκολία στην εμπορική μεταρρύθμιση. Το να αφαιρέσει εισόδημα από μια ομάδα, δεν είναι πάντα εύκολο να το πετύχει ένας πολιτικός.

Επίσης, διάφορες εξωγενείς συνθήκες δημιούργησαν νέους παράγοντες που προτιμούσαν το ελεύθερο εμπόριο, μετατοπίζοντας έτσι την ισορροπία δυνάμεων υπέρ τους. Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες ξεκίνησαν το πείραμά τους με την απελευθέρωση του εμπορίου, ως μέρος ενός πακέτου μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούσαν να βγάλουν τις οικονομίες τους από σοβαρές οικονομικές κρίσεις. Οι ίδιες οι κρίσεις βοήθησαν να αποδεκατιστούν τομείς της

οικονομίας και δημιούργησαν κρίσεις του κρατικού προϋπολογισμού, που με τη σειρά τους σήμαιναν τον τερματισμό των επιδοτήσεων για ορισμένες εγχώριες βιομηχανίες. Και οι δύο αυτές αλλαγές εξάλειψαν πολλές εταιρείες που ανταγωνίζονταν τις εισαγωγές και έστρεψαν τις κρατικές ενισχύσεις στη δημιουργία εξαγωγικών εταιρειών, που θα μπορούσαν να φέρουν συνάλλαγμα (Haggard 1995). Έτσι, σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, οι κρίσεις μπορεί, όχι μόνο να δημιούργησαν νέες ομάδες με προτιμήσεις για πιο ελεύθερο εμπόριο, αλλά και να εξαλείψουν τους υποστηρικτές της προστασίας. Για τις προηγμένες βιομηχανικές χώρες, τέτοιες αλλαγές στη φύση των παραγόντων και στην επιρροή τους μπορεί να προέρχονται από διαφορετική πηγή. Οι Frieden & Rogowski (1996) ισχυρίζονται ότι η εξωγενής αλλαγή, συχνά με τη μορφή της τεχνολογικής αλλαγής, μπορεί να έχει αλλάξει την πολιτική του εμπορίου των ομάδων συμφερόντων. Εδώ θα μπορούσε κανείς να αναφέρει την αυξανόμενη συνιστώσα του ενδοβιομηχανικού εμπορίου μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών και τη νέα υποστήριξη για την ελευθέρωση του εμπορίου που θα μπορούσε να δημιουργήσει.

Από τη σκοπιά της πολιτικής οικονομίας, ο Mayer (1984), για παράδειγμα, υποστηρίζει ότι η εμπορική πολιτική καθορίζεται από τις προτιμήσεις του μέσου ψηφοφόρου, οι οποίες εξαρτώνται από τους συντελεστές παραγωγής του. Όσο καλύτερα είναι προικισμένος στον παράγοντα που χρησιμοποιείται εντατικά για την παραγωγή προϊόντων που ανταγωνίζονται τις εισαγωγές, τόσο πιο προστατευτικός θα είναι. Οι Scheve & Slaughter (1998) προσθέτουν ένα νέο στοιχείο ρωτώντας πώς η ιδιοκτησία περιουσιακών στοιχείων επηρεάζεται από την εμπορική πολιτική. Δείχνουν ότι οι προτιμήσεις των μεμονωμένων ψηφοφόρων εξαρτώνται από το πώς το εμπόριο επηρεάζει τα περιουσιακά τους στοιχεία. Τα άτομα που ζουν σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση βιομηχανιών, που ανταγωνίζονται τις εισαγωγές, τείνουν να ευνοούν την προστασία επειδή, καθώς αυξάνονται οι εισαγωγές, η οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή θα μειωθεί, προκαλώντας πτώση της αξίας των ακινήτων τους. Ορισμένες έρευνες έδειξαν, επίσης, ότι οι ψηφοφόροι ανταποκρίνονται θετικά στην προστασία λόγω συμπάθειας προς τους εργαζόμενους που χάνουν τη δουλειά τους, λόγω του ανταγωνισμού στις εισαγωγές. Έτσι, εάν οι μεμονωμένοι ψηφοφόροι ευνοούν την προστασία ή το ελεύθερο εμπόριο είναι ένας τομέας που απαιτεί περαιτέρω έρευνα, ειδικά σε δημοκρατίες όπου οι εκλογές συνδέονται συχνά με αποφάσεις εμπορικής πολιτικής.

Ορισμένοι μελετητές έχουν υποστηρίξει ότι οι προτιμήσεις των ομάδων συμφερόντων και των ψηφοφόρων είναι λιγότερο σημαντικές για τον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής, από εκείνες των ίδιων των υπευθύνων χάραξης πολιτικής.

Οι Bauer et al (1972) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι ψηφοφόροι σπάνια είχαν ισχυρές προτιμήσεις για την εμπορική πολιτική και ακόμη πιο σπάνια τις κοινοποιούσαν στους πολιτικούς τους εκπροσώπους. Η εμπορική πολιτική εξαρτάται πολύ περισσότερο από τις προσωπικές προτιμήσεις και ιδέες των πολιτικών. Οι Baldwin (1986), Goldstein (1988)

υποστήριξαν, επίσης, ότι είναι οι ιδέες των υπευθύνων χάραξης πολιτικής για την εμπορική πολιτική που έχουν μεγαλύτερη σημασία. Αντί για υλικούς παράγοντες που καθορίζουν τις προτιμήσεις, οι ιδεατοί παράγοντες είναι πρωταρχικοί. Είναι ενδιαφέρον ότι η Krueger (1997) υποστηρίζει ότι οι ιδέες σχετικά με την εμπορική πολιτική και την οικονομική ανάπτυξη είναι μεταξύ εκείνων των παραγόντων που έχουν αλλάξει ριζικά από το 1950 έως τη δεκαετία του 1990 και που εξηγούν τη στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο. Δεδομένου ότι η πίστη στην ανωτερότητα του ελεύθερου εμπορίου υπάρχει εδώ και αιώνες μεταξύ των οικονομολόγων, είναι σημαντικό να διερευνηθεί, γιατί συνέβη αυτή η αλλαγή όταν συνέβη. Ενδεχομένως, οι αποτυχίες της πολιτικής της αυτάρκειας και της στρατηγικής υποκατάστασης των εισαγωγών που εφάρμοσαν ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες, σε αντίθεση με τις επιτυχίες των χωρών με στρατηγική ανάπτυξης που βασιζόνταν στις εξαγωγές, να προσφέρει μια ερμηνεία για τη στροφή σχεδόν του συνόλου των αναπτυσσομένων χωρών προς το ελεύθερο εμπόριο. Άλλοι επικεντρώνονται στις οικονομικές κρίσεις των αρχών της δεκαετίας του 1980 και στην αυξανόμενη επιρροή των διεθνών θεσμών και των Ηνωμένων Πολιτειών. Έτσι, οι Krueger (1997), Rodrik (1995), Haggard & Kaufman (1995), Bates & Krueger (1993), αποδίδουν τη μεταρρύθμιση της εμπορικής πολιτικής σε κρίσεις και οικονομικές καταρρεύσεις. Όμως ένα άλλο τμήμα της βιβλιογραφίας για τη μακροοικονομία της εμπορικής πολιτικής καταλήγει στο αντίθετο συμπέρασμα. Έτσι, πολλοί μελετητές θεωρούν ότι η κακή οικονομική συγκυρία αποτελεί προοίμιο για τις αυξανόμενες απαιτήσεις για προστασία. Οι Gallarotti (1985), Cassing et al (1986), Wallerstein (1987) βρήκαν ότι οι μειώσεις στην οικονομική ανάπτυξη ή τη χρησιμοποίηση της παραγωγικής ικανότητας ή/και οι αυξήσεις της ανεργίας και των εισαγωγών τείνουν να αυξήσουν την ζήτηση και προσφορά προστασίας. Αυτή η προηγούμενη βιβλιογραφία είδε τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να ανταποκρίνονται όλο και περισσότερο στις αυξανόμενες απαιτήσεις για προστασία από εγχώριες ομάδες σε κακές οικονομικές στιγμές.

Μια άλλη άποψη, ωστόσο, υποδηλώνει ότι οι κακές οικονομικές συγκυρίες επιτρέπουν στους διαμορφωτές πολιτικής μεγαλύτερη ελευθερία ελιγμών, ώστε να μπορούν να ανατρέψουν τις υπάρχουσες προστατευτικές πολιτικές. Για παράδειγμα, ο Rodrik (1992) βρίσκει παράδοξο το γεγονός ότι η δεκαετία του 1980 ήταν η δεκαετία της απελευθέρωσης του εμπορίου στις αναπτυσσόμενες χώρες. Χάρη στην κρίση χρέους πολλών αναπτυσσομένων χωρών, η δεκαετία του 1980 ήταν μια δεκαετία έντονης μακροοικονομικής αστάθειας. Η κοινή λογική υποδηλώνει ότι τα συμβατικά οφέλη της απελευθέρωσης εξασθενούν, αν όχι πλήρως αντισταθμίζονται, υπό συνθήκες μακροοικονομικής αστάθειας. Όμως μια περίοδος κρίσης περιστασιακά επιτρέπει ριζικές μεταρρυθμίσεις που θα ήταν αδιανόητες σε πιο ήρεμους καιρούς.

Από την άλλη πλευρά, άλλοι, ειδικά ο Haggard (1995), έχουν υποστηρίξει ότι οι κρίσεις μειώνουν το περιθώριο ελιγμών των πολιτικών ηγετών. Υποδηλώνουν ότι στη δεκαετία του

1980 αυτοί οι ηγέτες αναγκάστηκαν σχεδόν να απελευθερώσουν το εμπόριο (και να κάνουν άλλες μεταρρυθμίσεις) λόγω της έλλειψης επιλογών και των διεθνών πιέσεων. Σημειώνοντας τη διαφορά μεταξύ των κρίσεων της δεκαετίας του 1930 και του 1980, ο Haggard (1995) επισημαίνει ότι οι εξωτερικοί κραδασμοί και οι αντίστοιχες προσαρμογές της μακροοικονομικής πολιτικής μπορεί επίσης να συνδέονται με την ελευθέρωση του εμπορίου και των επενδύσεων. Στη δεκαετία του 1930, το ισοζύγιο πληρωμών και οι κρίσεις χρέους ώθησαν την υποκατάσταση των εισαγωγών και οδήγησαν σε μια πιο αυταρχική και παρεμβατική πολιτική στάση. Στη δεκαετία του 1980, αντίθετα, μια εσωστρεφής πολιτική φαινόταν αποκλεισμένη. Οι ευκαιρίες για συνεχή υποκατάσταση των εισαγωγών ήταν περιορισμένες και οι δεσμοί με την παγκόσμια οικονομία είχαν γίνει πιο ποικίλοι, περίπλοκοι και δύσκολο να αποκοπούν.

Η επίδραση των οικονομικών κρίσεων στις αποφάσεις των χωρών για απελευθέρωση του εμπορίου, λοιπόν, φαίνεται να εξαρτάται από άλλους παράγοντες, όπως οι επικρατούσες ιδέες για το εμπόριο, η έκταση του ανοιχτού χαρακτήρα που υπήρχε εκείνη την εποχή και η επιρροή διεθνών παραγόντων.

Συμπερασματικά, οι θεωρίες των εμπορικών προτιμήσεων φαίνεται να παρέχουν περιορισμένες εξηγήσεις για τη σημαντική αλλαγή στην εμπορική πολιτική που συνέβη παγκοσμίως μετά το 1980.

2.2.2 Ο ρόλος των πολιτικών θεσμών στις επί μέρους χώρες

Τα ερωτήματα που τίθενται στην παρούσα υποενότητα είναι: Μπορούν οι θεωρίες που επικεντρώνονται στην πλευρά της προσφοράς της εμπορικής πολιτικής να ερμηνεύσουν καλύτερα τις μεταλλάξεις της εμπορικής πολιτικής από ότι οι υποθέσεις των προτιμήσεων; Τι ρόλο παίζουν οι πολιτικοί θεσμοί στη χάραξη εμπορικής πολιτικής; Ευθύνονται οι αλλαγές σε αυτές για τη στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο;

Ορισμένοι μελετητές έχουν υποστηρίξει ότι οι πολιτικοί θεσμοί, και όχι οι προτιμήσεις, είναι κρίσιμοι για την εξήγηση της εμπορικής πολιτικής. Αν και οι προτιμήσεις παίζουν ρόλο σε αυτά τα επιχειρήματα, ο κύριος ισχυρισμός είναι ότι οι θεσμοί συγκεντρώνουν αυτές τις προτιμήσεις και οι διάφοροι θεσμοί το κάνουν διαφορετικά, οδηγώντας έτσι σε διαφορετικές πολιτικές. Η κατανόηση των θεσμών είναι απαραίτητη για να εξηγηθεί η πραγματική προσφορά προστασίας και όχι απλώς η ζήτηση της (Nelson 1988). Από την εγχώρια πλευρά, διαφορετικοί θεσμοί ενδυναμώνουν διαφορετικούς παράγοντες. Ορισμένοι θεσμοί, για παράδειγμα, τείνουν να παρέχουν σε ομάδες ειδικών συμφερόντων μεγαλύτερη πρόσβαση στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, καθιστώντας δυσκολότερη την αντίσταση στα αιτήματά τους. Για παράδειγμα, πολλοί μελετητές πιστεύουν ότι το γεγονός ότι το Κογκρέσο των ΗΠΑ έλεγχε την εμπορική πολιτική αποκλειστικά πριν από το 1934 το έκανε πολύ ευαίσθητο σε

προστατευτικές πιέσεις από ομάδες συμφερόντων (Destler 1986, Haggard 1988, Baldwin 1986, Goldstein 1993). Άλλα θεσμικά όργανα απομονώνουν τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής από αυτές τις απαιτήσεις, επιτρέποντάς τους περισσότερα περιθώρια στον καθορισμό της πολιτικής. Έτσι, ορισμένοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η παροχή στην εκτελεστική εξουσία μεγαλύτερου ελέγχου επί του εμπορίου, μετά τον νόμο περί αμοιβαίων εμπορικών συναλλαγών του 1934, έκανε την εμπορική πολιτική λιγότερο ευαίσθητη σε αυτές τις επιρροές και περισσότερο προσανατολισμένη στο ελεύθερο εμπόριο. Γενικά, η συγκέντρωση των δυνατοτήτων διαμόρφωσης εμπορικής πολιτικής στην εκτελεστική εξουσία φαίνεται να συνδέεται με την υιοθέτηση της ελευθέρωσης του εμπορίου σε μια μεγάλη ποικιλία χωρών (π.χ. Haggard & Kaufman 1995). Όπως επισημαίνουν οι Haggard & Webb (1994), σχετικά με την απελευθέρωση του εμπορίου σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, σε κάθε επιτυχημένη προσπάθεια μεταρρύθμισης, οι πολιτικοί ανέθεσαν την εξουσία λήψης αποφάσεων σε μονάδες εντός της κυβέρνησης, που ήταν απομονωμένες από συνήθεις γραφειοκρατικές διαδικασίες, από νομοθετικές πιέσεις και πιέσεις ομάδων συμφερόντων.

Άλλες πτυχές των πολιτικών καθεστώτων μπορεί να τα καταστήσουν λιγότερο ή περισσότερο απομονωμένα από τις κοινωνικές πιέσεις. Ο Rogowski (1987), για παράδειγμα, έχει υποστηρίξει ότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να είναι περισσότερο απομονωμένοι από τις εγχώριες πιέσεις για προστασία σε χώρες με συστήματα αναλογικής εκπροσώπησης. Οι Mansfield & Busch (1995), ωστόσο, διαπιστώνουν ότι μια τέτοια θεσμική μόνωση έχει πράγματι σημασία, αλλά συχνά προς την ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση. Δηλαδή, μεγαλύτερη μόνωση οδηγεί σε μεγαλύτερη προστασία. Επομένως, δεν είναι σαφές ότι η μεγαλύτερη απομόνωση των υπευθύνων χάραξης πολιτικής παράγει πάντα πολιτικές που προωθούν την ελευθέρωση του εμπορίου. Οι προτιμήσεις αυτών των φορέων χάραξης πολιτικής έχουν επίσης σημασία.

Η διοικητική ικανότητα του κράτους θεωρείται επίσης σημαντικός παράγοντας που διαμορφώνει την εμπορική πολιτική. Είναι καλά τεκμηριωμένο ότι οι ανεπτυγμένες χώρες τείνουν να έχουν λιγότερους εμπορικούς φραγμούς από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες (Magee et al 1989, IMF 1992, Conybeare 1982, Rodrik 1995). Εν μέρει ο λόγος είναι ότι οι φόροι επί του εμπορίου είναι αρκετά εύκολο να εισπραχθούν και επομένως, στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου ο κρατικός μηχανισμός είναι ανεπαρκώς ανεπτυγμένος, αυτοί οι φόροι μπορεί να αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος των συνολικών κρατικών εσόδων. Καθώς οι χώρες αναπτύσσονται, η θεσμική τους ικανότητα μπορεί επίσης να αυξηθεί, μειώνοντας την ανάγκη τους να εξαρτώνται από εισαγωγικούς φόρους για έσοδα. Για παράδειγμα, η εισαγωγή του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων το 1913 στις Ηνωμένες Πολιτείες έκανε τους εμπορικούς φόρους πολύ λιγότερο σημαντικούς για την κυβέρνηση, η

οποία επέτρεψε τη μεταγενέστερη μείωσή τους. Έτσι, οι αλλαγές στους πολιτικούς θεσμούς μπορεί να βοηθήσουν στην εξήγηση των αλλαγών στην εμπορική πολιτική.

Οι μεγάλες θεσμικές διαφορές στους τύπους πολιτικών καθεστώτων των χωρών μπορεί επίσης να συνδέονται με διαφορετικά προφίλ εμπορικής πολιτικής. Ορισμένοι μελετητές έχουν υποστηρίξει ότι οι δημοκρατικές χώρες είναι λιγότερο πιθανό να είναι σε θέση να ακολουθήσουν προστατευτικές πολιτικές. Ο Wintrobe (1998) ισχυρίζεται ότι οι αυταρχικές χώρες έχουν μεγαλύτερη προστασία, λόγω του παρεμβατικού χαρακτήρα της συνολικής πολιτικής τους. Οι Mansfield et al (1998) δείχνουν ότι τα δημοκρατικά ζεύγη χωρών τείνουν να είναι πιο πιθανό να συνεργαστούν για να μειώσουν τους εμπορικούς φραγμούς και να υπογράψουν συμφωνίες απελευθέρωσης του εμπορίου, από ότι οι αυταρχικές. Από την άλλη πλευρά, ο Verdier (1998) υποστηρίζει ότι, λόγω της πολιτικής σύγκρουσης που προκαλεί το εμπόριο, οι δημοκρατίες μπορεί να είναι λιγότερο πιθανό να επιδιώξουν το ελεύθερο εμπόριο και πιο πιθανό να υιοθετήσουν προστασία η μία έναντι της άλλης, εκτός εάν το ενδοβιομηχανικό εμπόριο κυριαρχεί στις εμπορικές ροές τους.

Η δομή της κυβέρνησης και η φύση του κομματικού συστήματος έχουν επίσης θεωρηθεί ως σημαντικοί θεσμικοί παράγοντες που διαμορφώνουν την εμπορική πολιτική. Τα κόμματα πολύ συχνά παίρνουν συγκεκριμένες θέσεις σχετικά με την εμπορική πολιτική και η μετακίνησή τους εντός και εκτός κυβέρνησης μπορεί να εξηγήσει τις αλλαγές στην εμπορική πολιτική, όπως πολλοί συγγραφείς έχουν υποστηρίξει για τις Ηνωμένες Πολιτείες (π.χ. Epstein & O'Halloran 1996). Εάν ναι, τότε οι χώρες με έντονα πολωμένα κομματικά συστήματα, στα οποία τα κύρια κόμματα χωρίζονται από μεγάλες ιδεολογικές διαφορές, ενδέχεται να αντιμετωπίσουν τεράστιες αλλαγές στην πολιτική και γενικά να δημιουργήσουν μη βιώσιμες εμπορικές μεταρρυθμίσεις. Από την άλλη πλευρά, οι χώρες με μεγάλο αριθμό κομμάτων μπορεί συχνά να βιώνουν κυβερνήσεις συνασπισμού, οι οποίες μπορεί να μην είναι σε θέση να αλλάξουν το status quo. Οι Haggard & Kaufman (1995) προβλέπουν ότι οι χώρες με κατακερματισμένα και/ή πολωμένα κομματικά συστήματα δεν θα είναι σε θέση να ξεκινήσουν μεταρρυθμίσεις στην οικονομική πολιτική, συμπεριλαμβανομένης της απελευθέρωσης του εμπορίου, πόσο μάλλον να τις διατηρήσουν. Σε γενικές γραμμές, αυτές οι προοπτικές υποδηλώνουν ότι τα κατακερματισμένα πολιτικά συστήματα είναι παρόμοια με εκείνα με πολλούς παίκτες βέτο, και όπως αυτά είναι ανθεκτικά στην αλλαγή.

Τα κομματικά συστήματα αλληλοεπιδρούν, επίσης, με τη δομή της κυβέρνησης. Για παράδειγμα, οι Lohmann & O'Halloran (1994), υποστήριξαν ότι όταν η κυβέρνηση σε προεδρικά συστήματα, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, είναι διχασμένη, δηλ. όταν ένα κόμμα ελέγχει το νομοθετικό σώμα και το άλλο ελέγχει την εκτελεστική εξουσία, ο προστατευτισμός είναι πιθανό να είναι υψηλότερος. Οι Milner & Rosendorff (1996) υποστηρίζουν επίσης ότι η διχασμένη κυβέρνηση σε οποιαδήποτε χώρα είναι πιο δύσκολο να προβεί σε μείωση των

εμπορικών φραγμών, είτε εγχώρια, είτε διεθνώς. Εν ολίγοις, πολιτικά συστήματα με αδύναμα στελέχη και κατακερματισμένα κομματικά συστήματα, διαιρεμένη κυβέρνηση και αποκεντρωμένες πολιτικές δομές ανταποκρίθηκαν ελάχιστα στις κρίσεις και δεν ήταν σε θέση να κινητοποιήσουν την απαραίτητη υποστήριξη για την έναρξη οικονομικών μεταρρυθμίσεων όπως η απελευθέρωση του εμπορίου (Haggard & Kaufman 1995). Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, ωστόσο, οι προτιμήσεις της εμπορικής πολιτικής των μερών έχουν σημασία για το αποτέλεσμα. Οι πολιτικοί θεσμοί τείνουν περισσότερο να επηρεάζουν ποιες προτιμήσεις, εάν υπάρχουν, θα καταστούν κυρίαρχες στη χάραξη πολιτικής.

Πολλά από αυτά τα θεσμικά επιχειρήματα εξαρτώνται επομένως από προηγούμενους ισχυρισμούς σχετικά με τις προτιμήσεις των φορέων. Για παράδειγμα, πολλά από τα επιχειρήματα σχετικά με τη μόνωση υποθέτουν ότι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, που είναι απομονωμένοι από τα κοινωνικά αιτήματα, είναι υπέρ του ελεύθερου εμπορίου. Όμως, όπως δείχνουν οι Mansfield & Busch (1995), μπορεί στην πραγματικότητα να είναι προστατευτικοί, οπότε η μόνωση επιτρέπει μεγαλύτερη προστασία. Τα επιχειρήματα σχετικά με τη διχασμένη κυβέρνηση, τα κομματικά συστήματα και τις δημοκρατίες στηρίζονται, επίσης, σε κάποιο βαθμό σε υποθέσεις σχετικά με τις προτιμήσεις κάθε παράγοντα. Η διχασμένη κυβέρνηση έχει μεγαλύτερη σημασία όταν οι προτιμήσεις των κομμάτων διαφέρουν και οι διαφορές στις προτιμήσεις των αυταρχικών ηγετών και των δημοκρατικών μπορεί να είναι σημαντικές για τις επιπτώσεις διαφορετικών τύπων καθεστώτων. Έτσι, οι θεωρίες που ενσωματώνουν τόσο τις προτιμήσεις όσο και τους θεσμούς φαίνονται πιο πολύτιμες, αφού και οι δύο έχουν σημασία. Πολύ λίγες μελέτες, ωστόσο, προσπαθούν να συγκεντρώσουν θεωρίες σχηματισμού προτιμήσεων και θεσμικής επιρροής, όπως οι Gilligan (1997), Milner (1997). Επιπλέον, το θέμα του ποιος προηγείται, οι προτιμήσεις ή οι θεσμοί, απέχει πολύ από το να έχει διευθετηθεί. Οι μελετητές που εστιάζουν στις προτιμήσεις τείνουν να υποστηρίζουν ότι οι θεσμοί συχνά διαμορφώνονται από τις προτιμήσεις αυτών που βρίσκονται στην εξουσία. Εκείνοι που δίνουν έμφαση στους θεσμούς υποστηρίζουν ότι οι θεσμοί μπορεί να διαμορφώσουν πραγματικά τις προτιμήσεις των παραγόντων. Η αυξανόμενη συναίνεση είναι ότι και τα δύο έχουν σημασία και καθορίζονται από κοινού, αλλά η φειδωλή μοντελοποίηση και η δοκιμή αυτού είναι ένας τομέας για περαιτέρω έρευνα.

Τα επιχειρήματα σχετικά με τον ρόλο των θεσμών βοηθούν στην εξήγηση της στροφής προς το ελεύθερο εμπόριο σε ολόκληρο τον κόσμο; Οι θεσμοί που διαμορφώνουν την εμπορική πολιτική έχουν γίνει περισσότερο ή λιγότερο απομονωμένοι σε διάφορες χώρες τις τελευταίες δύο δεκαετίες;

Οι Haggard & Webb (1994) επισημαίνουν τέτοια στοιχεία για ορισμένες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, όμως λίγα στοιχεία υπάρχουν ότι οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν αλλάξει πολύ τις δομές της εμπορικής τους πολιτικής τα τελευταία χρόνια. Επιπλέον, δεν είναι σαφές

εάν η περισσότερη ή λιγότερη απομόνωση των υπευθύνων χάραξης πολιτικής προκαλεί ελευθέρωση του εμπορίου.

Υπάρχει ένας τομέας όπου έχει σημειωθεί αλλαγή που μπορεί να συνδέεται με αυτή τη στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο. Πολλές από τις χώρες που έχουν ασπαστεί την απελευθέρωση του εμπορίου έχουν περάσει στην οικονομία της αγοράς και έχουν επίσης εκδημοκρατιστεί. Αυτό ισχύει για πολλές χώρες του τρίτου κόσμου, καθώς και για χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού, οι οποίες στα πλαίσια των συστημικών αλλαγών τους εγκατέλειψαν τις πολιτικές απομονωτισμού, παρεμβατισμού και αυτάρκειας και ενσωματώθηκαν σταδιακά στην διεθνή οικονομία. Ο Rodrik υποστηρίζει γενικότερα, ότι οποιαδήποτε αλλαγή στο πολιτικό καθεστώς είναι πιθανό να προκαλέσει εμπορικές μεταρρυθμίσεις. Ιστορικά έντονες αλλαγές στην εμπορική πολιτική έχουν σχεδόν πάντα προηγηθεί ή συνοδεύονται από αλλαγές στο πολιτικό καθεστώς. Οι έντονες αλλαγές στην εμπορική πολιτική είναι συνήθως το αποτέλεσμα τέτοιων μετασχηματισμών (Rodrik 1994). Αν και δεν έχουν ακόμη παρουσιαστεί ισχυρά στοιχεία, σε αυτό το σημείο οι αλλαγές στα πολιτικά καθεστώτα, και συγκεκριμένα η εξάπλωση της δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς, μπορεί να είναι η θεσμική αλλαγή που εξηγεί καλύτερα τη στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο.

2.3 Διεθνείς παράγοντες διαμόρφωσης της διεθνούς εμπορικής τάξης

Η εμπορική πολιτική δεν επηρεάζεται μόνο από τις εγχώριες δυνάμεις. Διάφοροι παράγοντες στο διεθνές σύστημα έχουν συνδεθεί με τις επιλογές εμπορικής πολιτικής των χωρών. Ένα ευνοημένο επιχείρημα μεταξύ των ρεαλιστών, ήταν ότι η κατανομή των δυνατοτήτων στο διεθνές σύστημα έχει θεμελιώδη επίδραση στο εμπόριο. Η λεγόμενη θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας ισχυρίζεται, ότι όταν το διεθνές σύστημα ή η οικονομία κυριαρχούνταν από μια χώρα, έναν ηγεμόνα, τότε το ελεύθερο εμπόριο θα ήταν πολύ πιθανό (Krasner 1976, Gilpin 1987). Η μελέτη των διεθνών καθεστώτων έχει μακρά ιστορία, ιδιαίτερα στη διεθνή πολιτική οικονομία. Οι Keohane και Nye όρισαν τα διεθνή καθεστώτα αόριστα ως σύνολα κυβερνητικών ρυθμίσεων που επηρεάζουν τις σχέσεις διεθνούς αλληλεξάρτησης ως διεθνή καθεστώτα και δίκτυα κανόνων και διαδικασιών που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά και ελέγχουν τα αποτελέσματά της (Keohane and Nye, 1977). Ο Aggarwal όρισε με μεγαλύτερη ακρίβεια τα διεθνή καθεστώτα ως κανόνες και διαδικασίες που ρυθμίζουν τη διαπραγμάτευση διμερών συμφωνιών και περιορίζουν τη χρήση μονομερών εθνικών ελέγχων (Aggarwal, 1983). Αυτός ο ορισμός βοηθά να εξεταστεί η δημιουργία διεθνών καθεστώτων ως προς την προσφορά και τη ζήτηση τους (Keohane, 1982).

Όσον αφορά τον εφοδιασμό τους, τα καθεστώτα θεωρούνταν από καιρό ότι παρέχονται από έναν ηγεμόνα με την ικανότητα να συντονίζουν τις διεθνείς πολιτικές (Olson, 1965; Kindleberger, 1973; Gilpin, 1975; Krasner, 1976). Ο Olson υποστηρίζει ότι οι ηγεμόνες εκτελούν αυτή τη λειτουργία επειδή τα κράτη που είναι ισχυρά, σε σχέση με τους άλλους, έχουν μεγαλύτερο κίνητρο να οργανώσουν και να επωφεληθούν από την παροχή συλλογικών αγαθών (Olson, 1965). Τα διεθνή συστήματα χωρίς ηγεμόνα, τα κατακερματισμένα συστήματα, υποφέρουν από την υποπροσφορά διεθνών καθεστώτων (Keohane, 1982). Από την πλευρά της ζήτησης, οι πολιτικοί παράγοντες απαιτούν γενικά καθεστώτα για τρεις λόγους: Πρώτον, τα καθεστώτα μειώνουν το κόστος των συναλλαγών, ιδιαίτερα το κόστος παροχής πληροφοριών στους συμμετέχοντες και τη διαπραγμάτευση και την εφαρμογή μεμονωμένων συμφωνιών (Keohane, 1984). Δεύτερον, οι φορείς μπορεί να επιθυμούν να ελέγχουν τη συμπεριφορά άλλων διεθνών παραγόντων μέσω συστημάτων βασισμένων σε κανόνες και όχι μέσω άμεσου εξαναγκασμού (Aggarwal, 1983). Σε ένα εγχώριο πλαίσιο, η υπογραφή μιας διεθνούς συμφωνίας μπορεί να ενισχύσει την ικανότητα των πολιτικών να απορρίπτουν απαιτήσεις από ομάδες συμφερόντων. Τρίτον, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων μπορεί να προσπαθήσουν να φέρουν τις ρυθμίσεις χαμηλότερου επιπέδου (δηλαδή πιο ειδικές) σε συμμόρφωση με ευρύτερους θεσμούς. Αυτή η «θεσμική φωλεοποίηση» αποθαρρύνει τους φορείς από τη συμμετοχή σε διευθετήσεις που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν ευρύτερες συμφωνίες λόγω των πιο σημαντικών ανησυχιών τους με αυτούς τους θεσμούς υψηλότερου επιπέδου (Aggarwal, 1985).

Πολλοί κριτικοί αμφισβήτησαν αυτόν τον ισχυρισμό τόσο θεωρητικά, όσο και εμπειρικά (Lake 1993, Keohane 1997). Ο Conybeare (1984) έδειξε ότι οι μεγάλες χώρες θα πρέπει να ευνοούν τους βέλτιστους δασμούς, όχι το ελεύθερο εμπόριο, ακόμα κι αν οι άλλες αντεπιτίθενται. Ο Snidal (1985) και άλλοι ισχυρίστηκαν ότι ένας μικρός αριθμός ισχυρών χωρών θα μπορούσε να διατηρήσει ένα ανοιχτό σύστημα, όπως ακριβώς θα μπορούσε ένας μόνο ηγεμόνας. Η θεωρία έχει επίσης αντιμετωπίσει εμπειρικές προκλήσεις που υπονοούν ότι ένας ηγεμόνας δεν είναι ούτε απαραίτητος, ούτε επαρκής για ένα ανοιχτό σύστημα συναλλαγών (π.χ. Krasner 1976, Mansfield 1994). Υπό το φως αυτών των αποτελεσμάτων, η υπόθεση της ηγεμονικής σταθερότητας έχει τροποποιηθεί καθώς οι μελετητές εξετάζουν πιο προσεκτικά τη δυναμική της αλληλεπίδρασης μεταξύ των χωρών στο εμπορικό σύστημα.

Ίσως το πιο ενδιαφέρον σημείο αυτής της θεωρίας είναι ότι προσπαθεί να εξηγήσει την αλλαγή με την πάροδο του χρόνου στο συνολικό επίπεδο ανοίγματος στο σύστημα συναλλαγών, δηλαδή εξετάζει το άθροισμα των επιλογών εμπορικής πολιτικής των χωρών. Έτσι, στη δεκαετία του 1980, πολλοί πολιτικοί επιστήμονες υποστήριζαν ότι η παρακμή της αμερικανικής ηγεμονίας από το ζενίθ της μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο θα οδηγούσε σε άνοδο του προστατευτισμού και ίσως στον κατακερματισμό της διεθνούς οικονομίας σε

αντίπαλα μπλοκ (π.χ. Gilpin 1987). Αυτή η πρόβλεψη δεν φαίνεται να εξηγεί τη στροφή στο ελεύθερο εμπόριο που παρατηρήθηκε από τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Μια πιθανή απάντηση, ωστόσο, είναι ότι η ηγεμονία των ΗΠΑ έχει αυξηθεί, και όχι μειωθεί, από το 1980, όπως υποστήριξαν οι Russett (1985), Strange (1987). Έτσι, η ανανέωση της αμερικανικής υπεροχής στο διεθνές σύστημα εξηγεί την απομάκρυνση από τον προστατευτισμό. Αυτό το επιχείρημα ταιριάζει καλά με έναν ευρύτερο ισχυρισμό σχετικά με την κυριαρχία των αμερικανικών ιδεών για τις ελεύθερες αγορές και το εμπόριο, και τον αντίκτυπο αυτών των ιδεών στις επιλογές εμπορικής πολιτικής άλλων χωρών. Εξάλλου, το πακέτο μεταρρυθμίσεων προσανατολισμένων στην αγορά, συμπεριλαμβανομένης της απελευθέρωσης του εμπορίου, που έχει προταθεί για τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις πρώην κομμουνιστικές χώρες ονομάζεται συναίνεση της Ουάσιγκτον. Τέλος, ο Haggard (1995) υποστηρίζει ότι οι αλλαγές στην εμπορική πολιτική των ΗΠΑ στη δεκαετία του 1980 βοηθούν στην εξήγηση της κίνησης προς το ελεύθερο εμπόριο. Οι Ηνωμένες Πολιτείες άρχισαν να ασκούν ισχυρή διμερή πίεση στις αναπτυσσόμενες χώρες για να απελευθερώσουν τις οικονομίες τους ή να αντιμετωπίσουν το κλείσιμο της αμερικανικής αγοράς στις εξαγωγές τους. Η αμερικανική ηγεμονία και η ανανεωμένη βούληση για άσκηση επιρροής μπορεί να βοηθήσουν να εξηγηθεί η στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο.

Άλλοι μελετητές πιστεύουν ότι πτυχές του διεθνούς περιβάλλοντος ασφάλειας εξηγούν καλύτερα το πρότυπο του εμπορίου. Ο Gowa (1994) έχει υποστηρίξει ότι οι χώρες που είναι στρατιωτικοί σύμμαχοι εμπορεύονται περισσότερο μεταξύ τους και ότι αυτό ισχύει ιδιαίτερα για χώρες εντός της ίδιας συμμαχίας στο διπολικό σύστημα. Δηλαδή, όταν οι χώρες είναι σύμμαχοι σε ένα σύστημα που περιλαμβάνει μια άλλη μεγάλη αντίπαλη συμμαχία, όπως συνέβαινε κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, τείνουν να συναλλάσσονται πιο ελεύθερα μεταξύ τους. Οι εξωτερικές επιπτώσεις της ασφάλειας του εμπορίου οδηγούν τη συμπεριφορά τους, παρακινώντας τους να βοηθήσουν τους συμμάχους τους, τιμωρώντας τους εχθρούς τους. Οι Mansfield & Bronson (1997) παρέχουν ισχυρές αποδείξεις για αυτό το αποτέλεσμα. Πώς θα αντιμετώπιζε αυτό το επιχείρημα τη στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο; Σε αντίθεση με άλλα επιχειρήματα, συνδέει άμεσα την εμπορική πολιτική με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση του ανατολικού μπλοκ. Δυστυχώς, ωστόσο, το επιχείρημα υποδηλώνει ότι ο προστατευτισμός πρέπει να αυξάνεται, όχι να παρακμάζει, με την κατάρρευση του διπολισμού. Οι προβλέψεις από αυτό το μοντέλο φαίνεται να είναι ανακριβείς ή τουλάχιστον ελλιπείς. Μια περιγραφή της τρέχουσας δομής του διεθνούς συστήματος μπορεί να είναι είτε πολυπολικότητας, οπότε το μοντέλο είναι ανακριβές, είτε μονοπολικότητας.

Μια άλλη πτυχή του διεθνούς συστήματος που οι μελετητές έχουν εξάρει για την επίδρασή του στην εμπορική πολιτική είναι η παρουσία και η επιρροή των διεθνών θεσμών. Αν και έχει

γίνει μια μακρά συζήτηση για το εάν οι διεθνείς θεσμοί έχουν σημασία, πολλοί μελετητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η προθυμία των κρατών να ιδρύσουν και να συμμετάσχουν σε τέτοιους θεσμούς σημαίνει ότι έχουν σημασία (π.χ. Keohane 1984). Στον εμπορικό τομέα, ορισμένα φόρα και οργανισμοί παρέχουν υποστήριξη για ένα ανοιχτό, πολυμερές εμπορικό σύστημα. Αυτές περιλαμβάνουν την GATT και τον διάδοχό της, τον ΠΟΕ, καθώς και το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα. Αν και οι περιφερειακοί εμπορικοί θεσμοί μπορεί να έχουν πιο διφορούμενη επίδραση στο πολυμερές σύστημα, ορισμένοι από αυτούς, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), της NAFTA και της ASEAN, φαίνεται να έχουν θετικές επιπτώσεις στη μείωση των εμποδίων του εμπορίου.

Αυτοί οι θεσμοί θεωρείται ότι έχουν μια σειρά από διαφορετικές επιπτώσεις στις επιλογές εμπορικής πολιτικής των χωρών. Ορισμένοι συγγραφείς προτείνουν ότι ο κύριος ρόλος τους είναι να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη συμπεριφορά άλλων χωρών και τη συμμόρφωση με τους κανόνες του παιχνιδιού (π.χ. Keohane 1984). Άλλοι θεωρούν ότι αυτοί οι θεσμοί παρέχουν ένα φόρουμ για την επίλυση διαφορών, έτσι ώστε οι εταίροι στο εμπόριο να μπορούν να αισθάνονται πιο ασφαλείς και επομένως πιο πιθανό να συναλλάσσονται (π.χ. Yarbrough & Yarbrough 1992). Άλλοι πάλι θεωρούν τέτοιους διεθνείς θεσμούς ως συνυπολογίζοντας τους κανόνες με τους οποίους οι χώρες συμφωνούν να παίξουν το εμπορικό παιχνίδι, το οποίο παρέχει και πάλι ένα κοινό πλαίσιο για τη διατήρηση των εμπορικών ροών (π.χ. Ruggie 1983). Όλα αυτά τα επιχειρήματα υποθέτουν ότι η παρουσία αυτών των θεσμών θα πρέπει να συνδέεται με ένα περιβάλλον ελεύθερου εμπορίου. Επιπλέον, υπονοούν ότι το βάθος και το εύρος αυτών των θεσμών θα πρέπει να σχετίζεται θετικά με την ελευθέρωση του εμπορίου και την επέκταση του εμπορίου. Μπορούν αυτά τα επιχειρήματα να εξηγήσουν τη στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο από τη δεκαετία του 1980;

Σίγουρα η παρουσία θεσμών όπως η GATT και το ΔΝΤ έχουν ενισχύσει τα επιχειρήματα για την ελευθέρωση του εμπορίου. Το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα, για παράδειγμα, συχνά εξαρτούν τα δάνεια με τη μεταρρύθμιση της εμπορικής πολιτικής. Αλλά αυτοί οι θεσμοί υπάρχουν από τη δεκαετία του 1940, και επομένως η απλή παρουσία τους δεν μπορεί να εξηγήσει την κίνηση προς την απελευθέρωση. Το γεγονός ότι πολλές χώρες βρέθηκαν σε σοβαρή οικονομική κρίση και χρειάζονταν εξωτερική χρηματοδότηση μπορεί να εξηγήσει την πρόσθετη επιρροή που έχουν ασκήσει αυτά τα ιδρύματα από τη δεκαετία του 1980. Όπως επισημαίνει ο Rodrik (1992), η δεκαετία του 1980 ήταν μια δεκαετία μεγάλης μόχλευσης για αυτούς τους θεσμούς έναντι των κυβερνήσεων των οφειλετών. Οι συστάσεις για την εμπορική πολιτική της Παγκόσμιας Τράπεζας υιοθετήθηκαν συχνά από κυβερνήσεις που είχαν ανάγκη για δάνεια.

Τέλος, η δημιουργία του ΠΟΕ από τον Γύρο της Ουρουγουάης της GATT (1995) αντιπροσωπεύει ένα βήμα προς τη βαθύτερη θεσμοθέτηση ενός ανοιχτού συστήματος συναλλαγών. Η αλλαγή αυτή θα μπορούσε να συνδεθεί με αυξανόμενη πίεση για απελευθέρωση του εμπορίου. Όμως, η γέννηση του ΠΟΕ συνέβη στον απόηχο των προτιμήσεων για πιο ελεύθερο εμπόριο, όχι ως προπομπός τους. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, πολλές χώρες ήταν ήδη πεπεισμένες ότι η απελευθέρωση του εμπορίου ήταν η σωστή πολιτική. Εν ολίγοις, η αυξανόμενη επιρροή αυτών των διεθνών θεσμών φαίνεται να εξαρτιόταν είτε από την απόγνωση των οφειλετών, είτε από την αλλαγή των εγχώριων προτιμήσεων και ιδεών για το εμπόριο. Αν και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτοί οι θεσμοί συνέβαλαν στην υποστήριξη της απελευθέρωσης του εμπορίου παγκοσμίως, είναι λιγότερο βέβαιο ότι έδωσαν την κρίσιμη ώθηση για αυτήν τη διαδικασία απελευθέρωσης (Haggard & Kaufman 1995). Όμως, όπως συμβαίνει με την εσωτερική πολιτική υποστήριξη, αυτοί οι θεσμοί μπορεί να είναι απαραίτητοι για να είναι μακροχρόνιες οι μεταρρυθμίσεις.

Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι οι ερμηνείες σε διεθνές επίπεδο θα εξηγούσαν καλύτερα ένα παγκόσμιο κίνημα όπως η στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο. Όμως τα κύρια πολιτικοοικονομικά επιχειρήματα που εξετάζονται εδώ έχουν μια αδυναμία να εξηγήσουν αυτή την τάση. Η κατανομή των δυνατοτήτων έχει σίγουρα αλλάξει από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, αλλά η κατεύθυνση αυτής της αλλαγής δεν λαμβάνει υπόψη την τάση στις εμπορικές πολιτικές. Εφόσον υπήρξε απομάκρυνση από την αμερικανική ηγεμονία ή από τη διπολικότητα στην πολυπολικότητα, τότε θα έπρεπε να υπάρξει μείωση του ανοίγματος και της έκτασης του εμπορίου. Μόνο αν υποστηρίξουμε ότι η αμερικανική ηγεμονία έχει επιστρέψει στα μεταπολεμικά της επίπεδα, μπορούμε να εξηγήσουμε τη στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο με μεγαλύτερη σιγουριά. Η συνεχής παρουσία διεθνών θεσμών για την καθοδήγηση του εμπορίου, όπως η GATT και το ΔΝΤ, είναι επίσης μια ελλιπής εξήγηση για την παγκόσμια αλλαγή πολιτικής που έχει συμβεί από τη δεκαετία του 1980. Η αυξημένη επιρροή που είχαν αυτά τα ιδρύματα τη δεκαετία του 1980, λόγω των οικονομικών κρίσεων που υπέστησαν πολλές αναπτυσσόμενες χώρες μπορεί να ευθύνεται για μέρος της αλλαγής, αλλά και πάλι, αυτός ο συνδυασμός ήταν παρών πριν από τη δεκαετία του 1980 και δεν είχε οδηγήσει σε τέτοια στροφή στο ελεύθερο εμπόριο. Αυτοί οι διεθνείς θεσμοί, ωστόσο, μπορούν να βοηθήσουν στο να διασφαλιστεί ότι αυτή η διαδικασία ελευθέρωσης δεν είναι εύκολα αναστρέψιμη.

2.4 Η επίδραση του διεθνούς εμπορίου στις εμπορικές πολιτικές και στο διεθνές εμπορικό σύστημα

Ένας άλλος τομέας ενδιαφέροντος για την πολιτική οικονομία της εμπορικής πολιτικής είναι η αμοιβαία επίδραση του διεθνούς εμπορίου στην εσωτερική και διεθνή πολιτική. Από τη στιγμή που οι χώρες έχουν ελευθερώσει ή προστατεύσουν τις οικονομίες τους, ποιες μπορεί να είναι

οι επιπτώσεις τέτοιων επιλογών; Ορισμένοι μελετητές εξέτασαν αυτό το ζήτημα με εστίαση σε τουλάχιστον τρεις πτυχές της εγχώριας πολιτικής οικονομίας.

Πρώτον, ορισμένοι υποστήριξαν ότι η ελευθέρωση του εμπορίου μπορεί να αλλάξει τις εγχώριες προτιμήσεις για το εμπόριο. Καθώς οι χώρες απελευθερώνονται, ο τομέας των εμπορευμάτων της οικονομίας θα πρέπει να αναπτύσσεται παράλληλα με την έκθεση στις διεθνείς οικονομικές πιέσεις. Ο Rogowski (1989) υποστήριξε ότι αυτό θα πρέπει να οδηγήσει σε μεγαλύτερες ή νέες πολιτικές διασπάσεις και συγκρούσεις μεταξύ σπάνιων και άφθονων παραγόντων στο εσωτερικό. Αυτές οι νέες διασπάσεις με τη σειρά τους θα αλλάξουν την εσωτερική πολιτική, όπως, για παράδειγμα, δημιουργούνται νέα κόμματα για να εκπροσωπήσουν αυτές τις ομάδες ή σχηματίζονται νέοι συνασπισμοί. Ο Milner (1988) επίσης υποστηρίζει ότι το αυξανόμενο άνοιγμα στο εμπόριο αλλάζει τις προτιμήσεις στο εσωτερικό. Το άνοιγμα αυξάνει τον δυνητικό αριθμό των υποστηρικτών του ελεύθερου εμπορίου, καθώς πολλαπλασιάζονται οι εξαγωγείς και οι πολυεθνικές εταιρείες. Μπορεί, επίσης, να μειώσει τις εταιρείες που ανταγωνίζονται τις εισαγωγές, καθώς υποκύπτουν στον ξένο ανταγωνισμό. Ο Hathaway (1998) παρουσιάζει ένα δυναμικό μοντέλο που δείχνει ότι η απελευθέρωση του εμπορίου έχει θετική ανατροφοδότηση στις προτιμήσεις πολιτικής και στις πολιτικές στρατηγικές των εγχώριων ομάδων παραγωγών. Καθώς οι βιομηχανίες προσαρμόζονται σε πιο ανταγωνιστικές συνθήκες της αγοράς, τα χαρακτηριστικά τους αλλάζουν με τρόπους που μειώνουν την πιθανότητα να ζητήσουν προστασία στο μέλλον. Κάθε ένα από αυτά τα επιχειρήματα με διαφορετικούς τρόπους υποδηλώνει ότι η αύξηση της έκθεσης στο εμπόριο οδηγεί σε αυξανόμενη πίεση κατά της προστασίας, δημιουργώντας έτσι έναν ενάρτετο κύκλο αυξανόμενης ζήτησης για πιο ελεύθερο εμπόριο. Ως εξήγηση για την εμπορική πολιτική στις προηγμένες βιομηχανικές χώρες τις τελευταίες δεκαετίες, αυτό το είδος επιχειρημάτων φαίνεται πολύ εύλογο. Η απότομη απόρριψη του προστατευτισμού από τις αναπτυσσόμενες χώρες φαίνεται λιγότερο εξηγήσιμη με αυτούς τους όρους.

Μια δεύτερη πτυχή της εσωτερικής πολιτικής, που μπορεί να επηρεάσει το αυξημένο εμπόριο, αφορά τον χαρακτήρα των εθνικών πολιτικών θεσμών. Μεταξύ των προηγμένων βιομηχανικών χωρών, ο Cameron (1978) εξήρε τη σχέση μεταξύ εκείνων που ήταν πολύ ανοιχτές στο διεθνές εμπόριο και εκείνων με μεγάλες κυβερνήσεις. Οι He και Katzenstein (1985) απέδωσαν αυτή τη συσχέτιση στην ανάγκη για τις κυβερνήσεις με ανοιχτές οικονομίες να παρέχουν εκτεταμένες εγχώριες αποζημιώσεις στους ηττημένους από το εμπόριο και να χρησιμοποιούν ευέλικτες στρατηγικές προσαρμογής για τις βιομηχανίες τους. Ο Rodrik (1997) έχει βρει ισχυρές αποδείξεις αυτής της σχέσης σε όλο τον κόσμο. Ισχυρίζεται ότι η μεγαλύτερη έκθεση σε εξωτερικό κίνδυνο, τον οποίο προωθεί το εμπόριο, αυξάνει την αστάθεια της εγχώριας οικονομίας και συνεπώς οι κοινωνίες που εκτίθενται σε μεγαλύτερους εξωτερικούς κινδύνους απαιτούν μεγαλύτερο κυβερνητικό ρόλο, ως καταφύγιο από τις αντιξοότητες της παγκόσμιας

αγορές. Η αυξανόμενη έκθεση στο διεθνές εμπόριο μπορεί, επομένως, να δημιουργήσει απαιτήσεις για περισσότερη κρατική παρέμβαση και ένα μεγαλύτερο κράτος πρόνοιας, τα οποία με τη σειρά τους είναι απαραίτητα για τη διατήρηση της δημόσιας υποστήριξης για μια ανοιχτή οικονομία.

Ο Rogowski (1987) έχει υποστηρίξει ότι καθώς οι χώρες γίνονται πιο ανοιχτές στο εμπόριο, θα βρίσκουν όλο και πιο πλεονεκτικό να επινοήσουν θεσμούς που μεγιστοποιούν τη μόνωση, την αυτονομία και τη σταθερότητα του κράτους. Για αυτόν, αυτό συνεπάγεται κοινοβουλευτικά συστήματα με ισχυρά κόμματα, αναλογική εκπροσώπηση και μεγάλες περιφέρειες. Βρίσκει μια ισχυρή σχέση, ειδικά μεταξύ των συστημάτων ανοιχτότητας και δημοσίων σχέσεων. Ο Haldenius (1992) διαπιστώνει, επίσης, ότι το εμπόριο μπορεί να έχει επιπτώσεις στους εγχώριους θεσμούς. Υποστηρίζει ότι η έκθεση στο διεθνές εμπόριο φέρνει υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, οι οποίοι, μέσω της αναπτυξιακής διαδικασίας, μπορεί να μεταφραστούν σε καλύτερες συνθήκες για την ανάδυση της δημοκρατίας. Έτσι, η ελευθέρωση του εμπορίου μπορεί με την πάροδο του χρόνου να δημιουργήσει συνθήκες που ευνοούν την πολιτική απελευθέρωση. Αυτό υποδηλώνει και πάλι έναν ενάρετο κύκλο: η ελευθέρωση του εμπορίου προωθεί τον εκδημοκρατισμό και η δημοκρατία με τη σειρά της μπορεί να προωθήσει περισσότερη ελευθέρωση του εμπορίου κ.λπ.

Εκτός από τις επιπτώσεις του στις προτιμήσεις και τους θεσμούς, το εμπόριο μπορεί να περιορίσει τις επιλογές πολιτικής που έχουν στη διάθεσή τους οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων. Η πρόσφατη βιβλιογραφία για τη διεθνοποίηση, υποδηλώνει αυτήν την περιοριστική επιρροή. Ο Rodrik (1997) παρέχει μερικές από τις πιο άμεσες ενδείξεις, ότι το μεγαλύτερο άνοιγμα μπορεί να αναγκάσει τις κυβερνήσεις να εγκαταλείψουν τη χρήση διαφόρων μέσων πολιτικής. Ειδικότερα, σημειώνει ότι το άνοιγμα συχνά αναγκάζει τις κυβερνήσεις να περικόπτουν τις δαπάνες για κοινωνικά προγράμματα και να μειώνουν τους φόρους στο κεφάλαιο. Προκειμένου να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα, οι κυβερνήσεις δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν πολλά από τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής που μπορούσαν κάποτε. Για ορισμένους, όπως ο Rodrik (1997), αυτός ο περιορισμός είναι ανησυχητικός επειδή μειώνει την ικανότητα της κυβέρνησης να προστατεύει τους πολίτες της από την εξωτερική αστάθεια και έτσι μπορεί να διαβρώσει την υποστήριξη του κοινού για διαφάνεια. Εδώ ο αντίκτυπος της ελευθέρωσης του εμπορίου μπορεί να μην είναι ευνοϊκός. Μπορεί να προκαλέσει αντίδραση, δημιουργώντας πιέσεις για προστασία και κλείσιμο.

Όσον αφορά τη διεθνή πολιτική, η ελευθέρωση του εμπορίου μπορεί επίσης να έχει σημαντικές επιπτώσεις. Καθώς οι χώρες γίνονται πιο ανοιχτές στη διεθνή οικονομία, μπορεί να επηρεάσει τις πολιτικές τους σχέσεις με άλλες χώρες. Ειδικότερα, οι μελετητές έχουν αναρωτηθεί, εάν το αυξημένο εμπόριο προάγει την ειρήνη μεταξύ των χωρών ή αυξάνει τις πιθανότητές τους για σύγκρουση. Αρκετοί μελετητές, όπως οι Gasiowski (1986), Russett et al

(1998), έχουν διαπιστώσει ότι οι αυξήσεις στις εμπορικές ροές μεταξύ των χωρών μειώνουν τις πιθανότητες αυτές οι χώρες να εμπλακούν σε πολιτικές ή στρατιωτικές συγκρούσεις μεταξύ τους. Άλλοι, όπως ο Waltz (1979), ο Barbieri (1996), υποστηρίζουν ότι το αυξημένο εμπόριο και η αλληλεξάρτηση που δημιουργεί είτε αυξάνουν τις συγκρούσεις, είτε έχουν μικρή επίδραση σε αυτό. Ένας τρόπος με τον οποίο η στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο μπορεί να επηρεάσει το διεθνές πολιτικό σύστημα, λοιπόν, είναι η αύξηση ή η μείωση του επιπέδου των πολιτικοστρατιωτικών συγκρούσεων. Τα διαφορετικά επιχειρήματα, ωστόσο, συνεπάγονται διαφορετικούς μηχανισμούς ανάδρασης. Εάν το εμπόριο προωθεί τις ειρηνικές σχέσεις μεταξύ των εμπορικών εθνών, τότε ένα τέτοιο ειρηνικό περιβάλλον είναι πιθανό να τονώσει την περαιτέρω ελευθέρωση του εμπορίου και τις ροές. Από την άλλη πλευρά, εάν το εμπόριο προκαλεί περισσότερες συγκρούσεις, τότε θα μπορούσαμε να περιμένουμε περισσότερο προστατευτισμό και λιγότερο άνοιγμα στο μέλλον.

Αυτά τα δυναμικά μοντέλα για το πώς αλληλεπιδρούν το διεθνές εμπόριο και η εσωτερική πολιτική αποτελούν σημαντικό τομέα έρευνας. Μπορεί να πουν πολλά για το τι μπορεί να σημαίνει για το μέλλον η στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο, εάν διατηρηθεί. Θα ασκήσει η παγκόσμια διαδικασία απελευθέρωσης αυξανόμενες πιέσεις για περισσότερο άνοιγμα και δημοκρατία; Ή θα υπονομεύσει τον εαυτό της και θα γεννήσει αιτήματα για κλείσιμο και αντίδραση ενάντια στις κυβερνήσεις και τους διεθνείς θεσμούς που υποστηρίζουν το άνοιγμα; Η διαφάνεια θα δημιουργήσει ένα ειρηνικό διεθνές σύστημα ή ένα επιρρεπές σε αυξανόμενες πολιτικές συγκρούσεις; Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα έχουν να πουν με τη σειρά τους πολλά για τη μελλοντική κατεύθυνση της εμπορικής πολιτικής παγκοσμίως.

2.5 Συμπεράσματα

Το ερώτημα που τέθηκε στην ενότητα αυτή σχετίζεται με τους εσωτερικούς και διεθνείς παράγοντες που προσδιορίζουν την εμπορική πολιτική και τη διεθνή εμπορική τάξη. Η ερμηνευτική δεινότητα των επί μέρους υποθέσεων εξετάστηκε στο κατά πόσο δύνανται να εξηγήσουν το φαινόμενο της απελευθέρωσης του εμπορίου μετά το 1980.

Οι υπάρχουσες ερμηνευτικές υποθέσεις προτείνουν τουλάχιστον τρεις εύλογες απαντήσεις. Το πρώτο αφορά την αλλαγή των προτιμήσεων για την εμπορική πολιτική μεταξύ των εγχώριων παραγόντων. Σαφώς, στη δεκαετία του 1980, πολλοί πολιτικοί ηγέτες και ορισμένες κοινωνικές ομάδες σε χώρες σε όλο τον κόσμο άλλαξαν τις απόψεις τους σχετικά με την καλύτερη επιλογή εμπορικής πολιτικής τους. Οι πολιτικοί ηγέτες στις αναπτυσσόμενες χώρες ξεκίνησαν φιλόδοξες, μονομερείς οικονομικές μεταρρυθμίσεις που περιλάμβαναν μαζική απελευθέρωση του εμπορίου, ενώ οι ηγέτες των προηγμένων βιομηχανικών χωρών ανέλαβαν μεγάλης

κλίμακας, πολυμερείς προσπάθειες για τη μείωση των εμπορικών φραγμών. Για την τελευταία ομάδα, είναι δύσκολο να επισημανθεί ότι οι αλλαγές στους πολιτικούς θεσμούς ή ο εκδημοκρατισμός παίζουν σημαντικό ρόλο. Αντίθετα, ο ενάρετος κύκλος —το αυξανόμενο εμπόριο που δημιουργεί περισσότερες ομάδες υπέρ της ελευθέρωσης του εμπορίου, που με τη σειρά του δημιουργεί περισσότερη ώθηση για μεγαλύτερη ελευθέρωση και περισσότερο εμπόριο— φαίνεται να είναι ένας βασικός παράγοντας. Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, από την άλλη πλευρά, οι αλλαγές στις προτιμήσεις των ηγετών και στους πολιτικούς θεσμούς φαίνονται πιο σημαντικές. Η αποτυχία της πολιτικής υποκατάστασης των εισαγωγών, οι οικονομικές κρίσεις, η επιτυχία των σχετικά ανοιχτών ασιατικών οικονομιών και η κατάρρευση μιας σοσιαλιστικής εναλλακτικής, όλα συνδυάστηκαν για να κάνουν τους ηγέτες να ευνοήσουν τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις που περιλάμβαναν την απελευθέρωση του εμπορίου. Ο εκδημοκρατισμός σε ορισμένες χώρες προώθησε, επίσης, αυτή τη διαδικασία. Μεγάλης κλίμακας αλλαγές στους πολιτικούς θεσμούς, ειδικά προς την κατεύθυνση της δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς, μπορεί να είναι απαραίτητες για το είδος της μαζικής απελευθέρωσης του εμπορίου που συνέβη σε ορισμένες χώρες. Αλλά οι αλλαγές στις προτιμήσεις δεν μπορούν να παραβλεφθούν εξηγώντας τη στροφή το ελεύθερο εμπόριο.

Θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί ότι οι διεθνείς παράγοντες θα έπαιζαν σημαντικό ρόλο σε αυτή την παγκόσμια αλλαγή πολιτικής. Αλλά είναι πιο δύσκολο να το υποστηρίξουμε αυτό. Ασφαλώς, η κατάρρευση των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών οικονομιών, που ήταν αναπόσπαστο μέρος του τέλους του Ψυχρού Πολέμου και της κατάρρευσης του ανατολικού μπλοκ, είχε αποτέλεσμα. Οι ηγέτες δεν μπορούσαν πλέον εύλογα να απευθύνονται σε τέτοια μοντέλα για να δικαιολογήσουν τις προστατευτικές πολιτικές τους. Αλλά είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι πολλές από τις μονομερείς μεταρρυθμίσεις προς την απελευθέρωση ξεκίνησαν στις αρχές ή στα μέσα της δεκαετίας του 1980, πριν από την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ. Ξεκίνησαν επίσης σε μια εποχή που πολλοί παρατηρητές πίστευαν ότι η αμερικανική ηγεμονία ήταν παρελθόν, ειδικά οικονομικά. Ίσως το πιο σημαντικό ήταν ο ρόλος των διεθνών θεσμών. Για τις προηγμένες βιομηχανικές χώρες, η GATT επέτρεψε στις χώρες να σχεδιάσουν ευρεία πακέτα αμοιβαίων εμπορικών παραχωρήσεων που ενθάρρυναν την ευρεία απελευθέρωση. Επιπλέον, η ΕΕ συνέβαλε στην προώθηση της ελευθέρωσης σε μια διαρκώς αναπτυσσόμενη Ευρώπη. Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, ο ρόλος του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας μπορεί να έπαιξε μεγαλύτερο ρόλο. Η οικονομική δυσπραγία ανάγκασε τις χώρες να στραφούν σε αυτούς τους θεσμούς για βοήθεια, και μέρος του τιμήματος ήταν μια συνταγή απελευθέρωσης του εμπορίου. Αν και για ορισμένους ηγέτες αυτή η συνταγή ταιριάζει με τις νέες εμπορικές προτιμήσεις, για άλλους ήταν μια αναγκαστική επιλογή, που δεν θα είχαν κάνει χωρίς εξωτερική πίεση.

Έτσι, η αλλαγή των προτιμήσεων μεταξύ των πολιτικών ηγετών και των κοινωνικών ομάδων, οι θεσμικές αλλαγές (ειδικά ο εκδημοκρατισμός) και η αυξημένη επιρροή των διεθνών θεσμών που υποστήριξαν την απελευθέρωση του εμπορίου μπορεί να εξηγήσουν καλύτερα την παγκόσμια στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο που παρατηρήθηκε από το 1980. Η έρευνα σε αυτό το πεδίο σίγουρα δεν έχει ολοκληρωθεί, ωστόσο καμία από τις υπάρχουσες θεωρίες από μόνη της δεν φαίνεται να εξηγεί πολύ καλά αυτή την κίνηση, τη σημαντικότερη αλλαγή στην εμπορική πολιτική παγκοσμίως από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, και καμία δεν φαίνεται να την έχει προβλέψει. Είναι απαραίτητη η καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι πολιτικοί ηγέτες διαμορφώνουν τις εμπορικές προτιμήσεις τους και πώς αυτές οι προτιμήσεις συνδέονται με τις κοινωνικές προτιμήσεις. Επιπλέον, οι θεωρίες για τη σχέση μεταξύ δημοκρατίας και εμπορίου βρίσκονται σε αρχικό στάδιο. Είναι απαραίτητη η γνώση των συνθηκών υπό τις οποίες οι διεθνείς θεσμοί μπορούν να ασκήσουν μεγαλύτερη (ή λιγότερη) επιρροή στις χώρες.

Τέλος, τίθεται και το ερώτημα εάν η στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο θα διατηρηθεί ή θα αντιστραφεί. Θα παραμείνουν τα εμπορικά εμπόδια τόσο χαμηλά όσο είναι και θα συνεχίσουν να μειώνονται ή θα επιστρέψει ο προστατευτισμός; Οι παράγοντες που ευθύνονται για την αρχική αλλαγή μπορεί να έχουν κάποια επίδραση σε αυτό. Εάν οι προτιμήσεις των ηγετών ή των κοινωνικών ομάδων για το ελεύθερο εμπόριο διατηρηθούν ή αυξηθούν, τότε θα μπορούσαμε να περιμένουμε ότι η απελευθέρωση θα παραμείνει σε ισχύ. Παράγοντες, όπως οι οικονομικές κρίσεις, που κάνουν τους φορείς να αμφισβητούν αυτές τις προτιμήσεις θα περιορίσουν τη βιωσιμότητά τους. Θα μπορούσαμε επίσης να περιμένουμε ότι η επιστροφή των αυταρχικών κυβερνήσεων θα συνδεόταν με την επιστροφή στην προστασία, αλλά η ίδια η δημοκρατία δεν αποτελεί επαρκή προϋπόθεση για την απελευθέρωση. Τέλος, ο ρόλος των διεθνών θεσμών φαίνεται να ενισχύεται από τη σοβαρότητα των εγχώριων οικονομικών κρίσεων. Αυτό υποδηλώνει ότι, καθώς επιστρέφουν οι καλές στιγμές, οι πολιτικοί ηγέτες που δεν ευνοούν το ελεύθερο εμπόριο μπορεί να απορρίψουν τις πολιτικές που τους επιβάλλουν οι δανειστές τους και να γίνουν προστατευτικοί. Αυτοί και άλλοι παράγοντες θα είναι σημαντικοί για την κατανόηση της βιωσιμότητας της ελευθέρωσης του εμπορίου. Οι υπάρχουσες θεωρίες είναι ίσως ακόμη λιγότερο χρήσιμες στην εξήγηση της βιωσιμότητας, από ό,τι εξηγούν γιατί οι χώρες απελευθερώθηκαν εξ αρχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Κύρια χαρακτηριστικά και προκλήσεις του σύγχρονου διεθνούς εμπορικού συστήματος

3.1 Εισαγωγή

Η ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου και κατ' επέκταση η οικονομική ανάπτυξη και η ευημερία των κρατών μελών της παγκόσμιας κοινωνίας εξαρτάται από την ύπαρξη ενός συστήματος αρχών, κανόνων και διαδικασιών προκειμένου να επιτευχθούν ειδικοί στόχοι, όπως είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς νομικού πλαισίου για τις διεθνείς συναλλαγές, ο θεμιτός διεθνής ανταγωνισμός, η επίλυση διαφορών και η σταδιακή, μέσω διαπραγματεύσεων, απελευθέρωση του εμπορίου. Με άλλα λόγια, χρειάζεται ένα σύστημα κανόνων για τη διακυβέρνηση του διεθνούς εμπορίου και ένα φόρουμ για διαπραγματεύσεις και για την πρόληψη-επίλυση των όποιων εμπορικών συγκρούσεων. Στη Δύση, μετά το 1947 και μετά την αποτυχία ίδρυσης ενός Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου, το διεθνές εμπόριο ρυθμίστηκε μέσα από τους κανόνες και τις διαδικασίες της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου -ΓΣΔΕ (General Agreement on Tariffs and Trade-GATT) (Douglas et al 2008). Κατά το διάστημα 1950-1994, η GATT αποτέλεσε το θεσμικό πλαίσιο της διεθνούς εμπορικής τάξης του δυτικού κόσμου, με οικονομίες της αγοράς(Jackson 1988). Οι χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού ίδρυσαν το 1949 το Συμβούλιο Αμοιβαίας Βοήθειας (Council for Mutual Economic Assistance, CO.M.ECON.), προκειμένου να οργανώσουν το μεταξύ τους εμπόριο στις βάσεις των αρχών του κεντρικού σχεδιασμού. Μια Τρίτη ομάδα χωρών, κυρίως αναπτυσσομένων, σχημάτισε τον λεγόμενο τρίτο κόσμο ή την ομάδα των αδεσμεύτων, αρνούμενη να αποδεχθούν την ένταξη τους στο εμπορικό σύστημα της Δύσης ή της Ανατολής και απαίτησαν, τη δεκαετία του 1960, τη δημιουργία μιας νέας παγκόσμιας οικονομικής τάξης.

Μετά την κατάρρευση του διπολισμού και τις συστημικές αλλαγές στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού προς την οικονομία της αγοράς, αλλά και τις αλλαγές στις στάσεις την πλειονότητας των αναπτυσσόμενων χωρών, ειδικά αυτών με δυναμική ανάπτυξη,

δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός πραγματικά παγκόσμιου συστήματος για τη διακυβέρνηση του διεθνούς εμπορίου.

Έτσι, από το 1995 μέχρι σήμερα, ο νέος Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα του διεθνούς εμπορίου. Στα 164 μέλη του αντιστοιχεί περίπου το 96,5 του παγκόσμιου εμπορίου και το 96,7% του παγκόσμιου ΑΕΠ (Bagwell and Staiger 2002).

Λόγω του κεντρικού ρόλου του ΠΟΕ στο παγκόσμιο εμπόριο, καθώς και λόγω του σημαντικού ρόλου των ισχυρών εμπορικών χωρών για τη λειτουργία και μετεξέλιξή του, στα παρακάτω παρουσιάζονται η δομή του συστήματος, οι λειτουργίες του καθώς και οι σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζει, υπό το πρίσμα της ισχύος των μεγάλων εμπορικών δυνάμεων.

3.2 Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου ως ομπρέλα του σύγχρονου διεθνούς εμπορικού συστήματος

3.2.1 Δομή, Αρχές και Κανόνες του ΠΟΕ

Η τρέχουσα διεθνής εμπορική τάξη καθορίζεται από τη Συμφωνία του Μαρρακές για τη δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1995, ως του νόμιμου διαδόχου της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (ΓΣΔΕ-GATT 1947-1994) (Hoekman and Kosteckí 1995). Έκτοτε, ο ΠΟΕ, με έδρα τη Γενεύη, έχει τη νομική του βάση στην αναθεωρημένη GATT, στη νέα Γενική Συμφωνία για το Εμπόριο Υπηρεσιών (GATS) και στη Συμφωνία TRIPS (Trade Related Intellectual Property Rights) για την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται με το εμπόριο (Κότιος 2004). Στη GATT και στις πρόσθετες ειδικές συμφωνίες της (π.χ. πολυμερείς συμφωνίες για τη γεωργία, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ένδυσης, επιδοτήσεις, τα μέτρα εμπορικής άμυνας, τις τεχνικές προδιαγραφές, τις δημόσιες συμβάσεις κ.λπ.) κωδικοποιούνται οι κανόνες για το διεθνές εμπόριο αγαθών, οι οποίοι ισχύουν και στη GATS-1994, η οποία στοχεύει στην απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών. Οι τρεις πυλώνες υπό την ομπρέλα του ΠΟΕ αποτελούν μια πολυμερή συμφωνία στην οποία ανήκουν πλέον 164 (2021) κράτη μέλη. Με την προσχώρηση, το νέο κράτος μέλος αναλαμβάνει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις και από τις τρεις επιμέρους συμφωνίες. Κάθε μέλος έχει μία ψήφο στα όργανα λήψης αποφάσεων, η ΕΕ (που εκπροσωπείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή) έχει 27 ψήφους, όσα και τα κράτη μέλη της. Με λίγες εξαιρέσεις, οι αποφάσεις λαμβάνονται σύμφωνα με την αρχή της ομοφωνίας.

Για όλους τους τομείς του εμπορίου που ρυθμίζονται στη συμφωνία του ΠΟΕ (αγαθά, υπηρεσίες, διανοητική ιδιοκτησία), εφαρμόζεται μηχανισμός επίλυσης διαφορών για διαφορές μεταξύ κρατών μελών, ο οποίος εφαρμόζεται από ένα όργανο επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ (Dispute Settlement Board-DSB). Αυτό το όργανο, στο οποίο όλα τα κράτη μέλη

εκπροσωπούνται ισότιμα, αποφασίζει για διαφορές, εάν ένα εναγόμενο κράτος μέλος έχει παραβιάσει τις πειθαρχίες του ΠΟΕ (Κότιος 2004). Αυτή η διαδικασία λήψης αποφάσεων ενεργοποιείται από μια καταγγελία από ένα μέλος, εάν οι προηγούμενες διμερείς διαβουλεύσεις έχουν αποτύχει, και προετοιμάζεται από την έκθεση μιας ομάδας εμπειρογνομόνων (Panel), που έχει αναλάβει την υπόθεση. Η έκθεση της επιτροπής θεωρείται ότι έχει εγκριθεί εάν το DSB δεν την απορρίψει ομόφωνα (η εναγόμενη χώρα επομένως δεν έχει δικαίωμα αρνησικυρίας όπως στη GATT).

Οι υποχρεώσεις των μελών του ΠΟΕ να καταργήσουν τον προστατευτισμό και να απελευθερώσουν σταδιακά το παγκόσμιο εμπόριο καθορίζονται στους ακόλουθους εμπορικούς κανόνες (Κότιος 2004, Jackson 1998):

- Αμοιβαιότητα (προοίμιο της GATT): Οι συμφωνίες για την κατάργηση των εμπορικών περιορισμών θα πρέπει να γίνονται ως ανταλλαγή ισοδύναμων παραχωρήσεων.
- Εγχώρια μεταχείριση (άρθρο 3 της GATT): Οι εγχώριοι και αλλοδαποί πάροχοι παρόμοιων αγαθών που ανταγωνίζονται στην εγχώρια αγορά πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα, προκειμένου να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού εις βάρος των αλλοδαπών παρόχων.
- Ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (άρθρο 1 της GATT): Όλοι οι ξένοι προμηθευτές παρόμοιων εισαγόμενων αγαθών πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα όσον αφορά την εμπορική πολιτική. Η εμπορική πολιτική που εισάγει διακρίσεις (π.χ. εισαγωγικός δασμός 10% για τις εισαγωγές από τη χώρα προέλευσης Α και 60% για τις ίδιες εισαγωγές από τη χώρα προέλευσης Β) πρέπει να ασκείται με τέτοιο τρόπο, ώστε να εφαρμόζεται η ευνοϊκότερη εμπορική πολιτική (δηλαδή 10% εισαγωγικός δασμός) σε όλους τους προμηθευτές από τα κράτη μέλη του ΠΟΕ.
- Τελωνειακές δεσμεύσεις: Μετά τις μειώσεις των δασμών, οι μειωμένοι δασμολογικοί συντελεστές πρέπει να δεσμεύονται, με την έννοια ότι δημιουργείται ένα ανώτατο όριο δασμών.
- Απαγόρευση ποσοτικών εμπορικών περιορισμών, όπως ποσοστώσεις εισαγωγών και συμφωνίες περιορισμού των εξαγωγών (άρθρο 11-14) και κρατικών επιδοτήσεων που στρεβλώνουν το εμπόριο, ιδίως των εξαγωγικών επιδοτήσεων. Το μόνο νόμιμο εργαλείο εμπορικής πολιτικής είναι οι δασμοί.

Αντίστοιχα, η GATS ανοίγει την ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά, χρησιμοποιώντας τη ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους και την εθνική μεταχείριση για όλους τους αλλοδαπούς παρόχους υπηρεσιών, ενώ η Συμφωνία TRIPS επιδιώκει να ακολουθούνται και οι δύο αρχές από παγκόσμια ενιαία ελάχιστα πρότυπα για την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

3.2.2 Η διάβρωση των κανόνων του ΠΟΕ

Ωστόσο, οι υποχρεώσεις ελευθέρωσης αποδυναμώνονται από ρήτρες διασφάλισης και άλλους περιορισμούς και εξαιρέσεις (Jackson 1998, Κότιος 2004). Οι ρήτρες διασφάλισης της GATT ρυθμίζουν τους όρους υπό τους οποίους τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να επιβάλλουν εμπορικούς περιορισμούς. Αυτά περιλαμβάνουν αντισταθμιστικούς δασμούς αντιντάμπινγκ και αντεπιδοτήσεων (άρθρο 6), παρεμβάσεις εμπορικής πολιτικής για την προστασία του ισοζυγίου πληρωμών (άρθρο 12), προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσω της προστασίας των νέων εγχώριων βιομηχανιών (προστασία της βρεφικής βιομηχανίας, άρθρο 18) και την έγκριση προσωρινών προστατευτικών μέτρων σε περίπτωση απρόβλεπτης και ταχέως αυξανόμενης αύξησης των εισαγωγών ορισμένων αγαθών (άρθρο 19). Αυτό ανοίγει τη δυνατότητα απαλλαγής από τις υποχρεώσεις ελευθέρωσης αποδεικνύοντας ότι πληρούνται οι απαιτήσεις μιας από τις ρήτρες διασφάλισης. Οι βιομηχανοποιημένες χώρες έχουν συχνά χρησιμοποιήσει αυτές τις δυνατότητες σε σχέση με το άρθρο 6 ή 19, ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν βασιστεί στο άρθρο 12 ή 18 για τους εμπορικούς περιορισμούς.

Οι ζώνες ελεύθερων συναλλαγών και οι τελωνειακές ενώσεις, όπως η ΕΕ, που παραβιάζουν τις αρχές του μάλλον ευνοούμενου κράτους και της εθνικής μεταχείρισης, επιτρέπονται υπό ορισμένες προϋποθέσεις (άρθρο 24 της GATT) (Ethier 1998). Ο μεγάλος και αυξανόμενος αριθμός τέτοιων συμφωνιών περιφερειακής ολοκλήρωσης σημαίνει, επίσης, ότι αυτοί οι εμπορικοί κανόνες υπονομεύονται συστηματικά (Winham 1998).

Η διάβρωση των εμπορικών κανόνων συνεχίζεται από την ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση, που χορηγήθηκε στις αναπτυσσόμενες χώρες το 1965, με τροποποίηση της Συνθήκης GATT (άρθρα 36-38). Οι αναπτυσσόμενες χώρες μέλη του ΠΟΕ εξαιρούνται από τον κανόνα της αμοιβαιότητας στις διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά με τις βιομηχανικές χώρες (Panagariya 2002). Στην περίπτωση των εμπορικών προτιμήσεων από τις βιομηχανικές χώρες προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, η υποχρέωση μεταχείρισης του πλέον ευνοούμενου κράτους αίρεται. Οι αναπτυσσόμενες χώρες επιτρέπεται να λαμβάνουν οι ίδιες προστατευτικά μέτρα, εάν αυτό εξυπηρετεί την προώθηση της οικονομικής τους ανάπτυξης.

Οι δασμολογικές δεσμεύσεις καθίστανται αναποτελεσματικές εάν οι εφαρμοζόμενοι δασμοί είναι χαμηλότεροι από τους δεσμευμένους δασμούς, καθώς η διαφορά μεταξύ των δύο δασμολογικών συντελεστών δημιουργεί περιθώρια για μονομερείς αυξήσεις δασμών. Επειδή αυτά τα περιθώρια είναι σχετικά υψηλά σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες και χαμηλά στις βιομηχανικές χώρες, οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να μειώσουν τους (δεσμευμένους) δασμούς τους πολύ περισσότερο από τις βιομηχανικές χώρες προκειμένου να προκαλέσουν αποτελέσματα απελευθέρωσης (Bagwell and Staiger 1999).

Αντίστοιχοι περιορισμοί περιλαμβάνονται στις συμφωνίες GATS και TRIPS. Η υποχρέωση να διασφαλίζεται στους αλλοδαπούς παρόχους υπηρεσιών η ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά και η εθνική μεταχείριση ισχύει μόνο για τους τομείς υπηρεσιών που ένα κράτος μέλος έχει συμπεριλάβει σε θετικό κατάλογο (Jackson 1998). Η μεταχείριση του πιο ευνοημένου κράτους ισχύει μόνο για εκείνες τις περιοχές που δεν βρίσκονται σε αρνητική λίστα. Οι διατάξεις για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων, των εμπορικών σημάτων, των γεωγραφικών ενδείξεων προέλευσης και των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, που καθορίζονται στη συμφωνία TRIPS, μπορούν να τεθούν σε ισχύ μόνο εφόσον έχουν εφαρμοστεί στην εθνική νομοθεσία και είναι εγγυημένο ότι μπορούν, επίσης, να επιβληθούν στον αντίστοιχο τομέα εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας.

Συνολικά, η συμφωνία του ΠΟΕ προσφέρει το «άνοιγμα πόρτας» που υιοθετήθηκε από την προκάτοχό της, τη GATT, στις προστατευτικές παρεμβάσεις στο εμπόριο, οι οποίες μπορούν έτσι να γίνουν συμβατές με τον ΠΟΕ. Αυτό δείχνει ότι η συμφωνία του ΠΟΕ, με την ολοκλήρωση της οποίας έληξε ο γύρος των διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης (Σεπτ. 1986 - Δεκ. 1994), ήταν το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας διαπραγματεύσεων με συγκρούσεις, τόσο μεταξύ των κυβερνήσεων, όσο και μεταξύ των κυβερνήσεων και εγχώριων ομάδων συμφερόντων, που ζητούν προστασία. Οι κανονισμοί του ΠΟΕ παραμένουν αμφίθυμοι επειδή προωθείται η πρόοδος της ελευθέρωσης προς μια παγκόσμια οικονομία της αγοράς, αλλά μπορεί επίσης να αποκλειστεί ή ακόμη και να ανατραπεί. Υπάρχει εγγενές δυναμικό διαταραχής της διεθνούς εμπορικής τάξης.

Ωστόσο, από την άποψη της παγκόσμιας διακυβέρνησης, ο ΠΟΕ-1994 πρέπει να θεωρηθεί ως πρόοδος σε σύγκριση με την GATT-1947, επειδή (Bergsten 2001, Blackhurst 1997):

- Οι αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες προχώρησαν σε σημαντικές μειώσεις δασμών, οι περισσότερες από τις οποίες δεν ήταν πλέον αναστρέψιμες ή μόνο σε περιορισμένο βαθμό μέσω δασμολογικής δέσμευσης, το διεθνές εμπόριο κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων και γεωργικών προϊόντων επανήλθε υπό την ομπρέλα των κανόνων της GATT και αυτοί οι κανόνες επεκτάθηκαν ώστε να συμπεριλάβουν το διεθνές εμπόριο υπηρεσιών.
- Οι συμφωνίες περιορισμού των εξαγωγών και άλλα μέτρα της γκρίζας ζώνης που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της GATT-1947 για την παράκαμψη της απαγόρευσης των ποσοτικών περιορισμών στις εισαγωγές δεν επιτρέπονται πλέον.
- Η διαδικασία επίλυσης διαφορών, στην οποία η απόφαση της ειδικής ομάδας προηγουμένως τέθηκε σε ισχύ μόνο με ομόφωνη αποδοχή, έχει βελτιωθεί σημαντικά από το γεγονός ότι μια απόφαση της επιτροπής που δεν απορρίφθηκε ομόφωνα τίθεται πλέον αυτόματα σε ισχύ.

3.2.3 Η αποτυχία των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα

Υπάρχει ακόμη αναξιοποίητο δυναμικό απελευθέρωσης στο εμπόριο υπηρεσιών, γεωργικών προϊόντων, κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ειδών ένδυσης και άλλων βιομηχανικών αγαθών σχετικά έντασης εργασίας, όπου οι βιομηχανικές χώρες προστατεύουν τους εγχώριους προμηθευτές, με αποτελεσματικά ποσοστά προστασίας άνω του μέσου όρου από τον ανταγωνισμό φθηνότερων προμηθευτών από αναπτυσσόμενες χώρες (IMF 2011, Francois et al 2005). Το συντριπτικό μέρος αυτής της προστατευτικής εμπορικής πολιτικής στρέφεται κατά των αναπτυσσόμενων χωρών, οι οποίες από την πλευρά τους, παρά τις σημαντικές μεταρρυθμίσεις στην εμπορική τους πολιτική, έχουν μέσους εισαγωγικούς δασμούς που είναι πολύ υψηλότεροι από το δασμολογικό επίπεδο των βιομηχανικών χωρών.

Αυτά τα ερωτήματα εμπορικής πολιτικής αποτέλεσαν το αντικείμενο του γύρου διαπραγματεύσεων της Ντόχα (αποκαλούμενος Γύρος της Χιλιετίας ή Γύρος Ανάπτυξης), ο οποίος ξεκίνησε με στόχο την «Ανάπτυξη μέσω του Εμπορίου» (Tharakan 1999, Fergusson 2009). Αυτός ο ένατος γύρος παγκόσμιου εμπορίου άνοιξε τον Νοέμβριο του 2001 και διεκόπη στα μέσα του 2008 μετά την αποτυχία των διαπραγματεύσεων. Γενικά, ο Γύρος της Ντόχα, δεν περατώθηκε ποτέ και δεν πέτυχε τους στόχους του. Εκτός από την παγκόσμια κρίση 2008/2009 υπήρξαν και άλλοι λόγοι, όπως (Evenett 2007, Hopewell 2016, Klope 2009, Will and Messerlin 2007):

- Οι ανεπίλυτες συγκρούσεις μεταξύ των βιομηχανικών χωρών και των αναπτυσσόμενων χωρών που έχουν ενισχυθεί μέσω του σχηματισμού συνασπισμών. Το μείζον σύγκρουση είναι η μεταρρύθμιση της γεωργικής πολιτικής των βιομηχανικών χωρών (ιδίως της ΕΕ, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας), το πεδίο ανοίγματος της πρόσβασης στην αγορά για βιομηχανικά αγαθά, η εισαγωγή προοδευτικών δασμολογικών μειώσεων με βάση τον "Ελβετικό τύπο" (όσο υψηλότεροι είναι οι δασμοί, τόσο περισσότερο πρέπει να μειωθούν) και την αμοιβαιότητα της ελευθέρωσης του εμπορίου. Οι αναπτυσσόμενες χώρες απαιτούν από τις βιομηχανικές χώρες την πλήρη κατάργηση των γεωργικών εξαγωγικών επιδοτήσεων και των άλλων μέτρων στήριξης της γεωργικής πολιτικής, ένα μη αμοιβαίο άνοιγμα των μη γεωργικών αγορών και για τις ίδιες μεγαλύτερη ευελιξία στην τελωνειακή πολιτική. Οι βιομηχανικές χώρες δείχνουν προθυμία να καταργήσουν τις εξαγωγικές επιδοτήσεις και τα μέτρα στήριξης για τη γεωργία τους και να ανοίξουν τις αγορές τους στις εξαγωγές βιομηχανικών αγαθών των αναπτυσσόμενων χωρών, εάν αυτό συμβεί σε αντάλλαγμα για αντίστοιχες υποχρεώσεις ανοίγματος της αγοράς των αναπτυσσόμενων χωρών (με εξαίρεση τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες) και την αποδοχή μιας φόρμουλας μείωσης των δασμών, η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα την ευθυγράμμιση των μειωμένων δασμών (ελβετικός τύπος).

- Οι συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών που κάνουν τις διαπραγματεύσεις πιο δύσκολες. Οι μεγάλες χώρες εξαγωγής γεωργικών προϊόντων που έχουν συγκεντρωθεί ως G20+ (υπό την ηγεσία της Βραζιλίας, της Αργεντινής και της Ινδίας) θα επωφεληθούν από τις υψηλότερες τιμές που θα επέφερε η μείωση των γεωργικών επιδοτήσεων και οι περιορισμοί στις εισαγωγές. Οι χώρες της G90 της περιοχής ΑΚΕ (χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού με τις οποίες η ΕΕ έχει συμφωνήσει αναπτυξιακή συνεργασία από το 1975 - αναπτυξιακή βοήθεια, δασμολογικές προτιμήσεις και μέτρα για τη σταθεροποίηση των εσόδων από τις εξαγωγές) θα ήταν οι χαμένοι της απελευθέρωσης του γεωργικού εμπορίου ως καθαροί εισαγωγείς αγροτικών προϊόντων. Το αν η επέκταση και η εμβάθυνση των διεθνών εμπορικών σχέσεων ως μία από τις πηγές ανάπτυξης της ευημερίας θα συνεχίσει να φουσκώνει ή να στερεύει στο μέλλον εξαρτάται από την επιτυχή ολοκλήρωση ή την αποτυχία των γεωργικών διαπραγματεύσεων.

3.2.4 Επιτεύγματα και προκλήσεις του ΠΟΕ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) είναι ο θεματοφύλακας του παγκόσμιου εμπορίου. Για δεκαετίες, μαζί με τον προκάτοχό του, τη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), συνέβαλε στο άνοιγμα των αγορών των χωρών και στις συναλλαγές μεταξύ τους, σύμφωνα με τους κανόνες δικαίου. Έχει προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία σε όλο τον κόσμο (Bergsten 2001, Subramaniam and Wei 2003, Gowa and Kim 2005). Σήμερα, ωστόσο, ο πολυμερής εμπορικός οργανισμός δέχεται ισχυρές πιέσεις για μεταρρύθμιση.

Κάτω από την ομπρέλα του ΠΟΕ, τα μέλη του συμφώνησαν σε έναν ολοκληρωμένο κατάλογο δεσμευτικών κανόνων που δεν εισάγουν διακρίσεις. Κάθε μέλος έχει μία ψήφο κατά τη δημιουργία νέων κανόνων. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με συναίνεση (Schott and Watal 2000). Κοινός στόχος είναι η παγκόσμια σταδιακή άρση των εμπορικών φραγμών. Με τους μηχανισμούς διαφάνειας και τη δεσμευτική επίλυση διαφορών, ο ΠΟΕ είναι η ραχοκοκαλιά της διεθνούς εμπορικής τάξης. Όταν πραγματοποιούν διεθνές εμπόριο, οι εταιρείες μπορούν να βασίζονται σε ένα παγκόσμιο, ενιαίο σύνολο κανόνων που εξουδετερώνει τα αδικαιολόγητα μειονεκτήματα και τους εμπορικούς φραγμούς. Ωστόσο, έως ότου το παγκόσμιο εμπόριο απελευθερωθεί από όλα τα σημαντικά εμπόδια και ρυθμιστεί σαφώς από κάθε άποψη, τα 164 μέλη του ΠΟΕ έχουν ακόμη πολύ δρόμο να διανύσουν. Πολλοί σημαντικοί τομείς του παγκόσμιου εμπορίου δεν ρυθμίζονται ακόμη πολυμερώς ή μόνο σε περιορισμένο βαθμό (π.χ. επενδύσεις, ανταγωνισμός, ψηφιακό εμπόριο, δημόσιες προμήθειες, εμπόριο πολλών υπηρεσιών). Επιπλέον, πολλές χώρες αναφέρονται σε πολυάριθμες εξαιρέσεις και ειδικούς κανονισμούς, όπως η Ινδία, η Βραζιλία και η Κίνα.

Το 2001, με την αναπτυξιακή ατζέντα της Ντόχα, ξεκίνησε ένας μεγάλος γύρος διαπραγματεύσεων για τον εκσυγχρονισμό των κανονισμών του ΠΟΕ, τη δεσμευτική συμφωνία για νέα πρόσβαση στην αγορά και την καλύτερη ενσωμάτωση των αναπτυσσόμενων χωρών στις διεθνείς αλυσίδες αξίας (Fergusson 2008). Ωστόσο, μετά από περισσότερα από περ. είκοσι χρόνια, οι διαπραγματεύσεις απέτυχαν, κυρίως λόγω διαφορών μεταξύ βιομηχανικών χωρών όπως οι ΗΠΑ και ισχυρότερων αναδυόμενων χωρών όπως η Κίνα και η Ινδία. Μόνο μία πολυμερής συμφωνία, αν και πολύτιμη για την απλούστευση των τελωνειακών διαδικασιών (συμφωνία διευκόλυνσης του εμπορίου), αποτέλεσε αντικείμενο επιτυχούς διαπραγμάτευσης στον Γύρο της Ντόχα και τέθηκε σε ισχύ στις αρχές του 2017. Υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα ως προς το πώς θα εξελιχθεί το διεθνές εμπορικό σύστημα, εάν δεν αντιμετωπιστούν ορισμένες σημαντικές παθογένειες του συστήματος, οι οποίες παρουσιάζονται στα παρακάτω.

Για παράδειγμα, ο Μηχανισμός Επίλυσης Διαφορών επιτρέπει τη δομημένη επίλυση των εμπορικών διαφορών και έτσι προωθεί την επιβολή των κανόνων του ΠΟΕ. Με 39 νέες εμπορικές διαφορές, ο αριθμός των διαφορών αυξήθηκε σημαντικά το 2018. Αυτό είναι πολύ περισσότερο από ό,τι τα προηγούμενα έτη: μόνο 17 νέες διαφορές καταγράφηκαν τόσο το 2016 όσο και το 2017. Ωστόσο, μόνο 19 υποθέσεις κατατέθηκαν το 2019 και μόνο πέντε το 2020. Μόνο 8 νέες υποθέσεις είχαν υποβληθεί έως τον Αύγουστο του 2021 (https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_e.htm). Πολλές από αυτές τις εμπορικές διαμάχες είναι άκρως πολιτικές (Garrett et al 2002). Οι ΗΠΑ εμποδίζουν αυτήν τη στιγμή τον διορισμό νέων μελών στο όργανο προσφυγής (Panel) του Μηχανισμού. Τον Δεκέμβριο του 2019, αυτό παρέλυσε το κύριο σώμα του Μηχανισμού και έτσι έθεσε υπό αμφισβήτηση την αξιοπιστία του συνόλου των κανόνων του ΠΟΕ. Οι ΗΠΑ επέκριναν το χρονικό διάστημα που χρειάστηκε για την αντιμετώπιση υποθέσεων επίλυσης διαφορών και ότι τα μέλη του οργάνου προσφυγής περιστασιακά είχαν τη δυνατότητα να συνεχίσουν να εργάζονται σε υποθέσεις ακόμη και μετά την αποχώρησή τους από το σώμα. Επί διακυβέρνησης Τραμπ έφτασαν ακόμη και στο σημείο να δημοσιεύσουν μια έκθεση 174 σελίδων στην οποία επέκριναν το σώμα και το κατηγόρησαν, μεταξύ άλλων, ότι παρερμήνευσε αρκετούς όρους και υποχρεώσεις στο δίκαιο του παγκόσμιου εμπορίου στις αποφάσεις του.

Στην πράξη, το πολυμερές σύστημα είναι η καλύτερη προστασία έναντι της καταχρηστικής άσκησης εμπορικών πιέσεων από μεγάλες χώρες. Ένα σημαντικό πλεονέκτημα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και του προκατόχου του, της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT), είναι ότι ακόμη και το μεγαλύτερο μέλος είναι μια μικρή χώρα σε σύγκριση με έναν συνασπισμό άλλων χωρών, επομένως δεν φαίνεται πιθανό να κερδίζουν εμπορικούς πολέμους, εφόσον τα άλλα μέλη φτάσουν στο ελάχιστο της ενότητας. Το

αποτέλεσμα Kennan and Riezman (1988) δεν φαίνεται να είναι κάτι περισσότερο από μια θεωρητική πιθανότητα με περιορισμένη εμπειρική συνάφεια.

Η επιτυχία της GATT και του ΠΟΕ αποδίδεται στη βιβλιογραφία (Bagwell and Staiger 1999, 2002) στην αρχή της αμοιβαιότητας και στο γεγονός ότι οι κανόνες τηρήθηκαν παρόλο που δεν υπάρχουν όργανα επιβολής του νόμου. Η αρχή της αμοιβαιότητας βασίζεται στην προϋπόθεση ότι οι χώρες είναι πρόθυμες να εγκαταλείψουν τους δασμούς, εάν οι όροι εμπορίου τους δεν επιδεινωθούν στη διαδικασία. Αυτό δεν ισχύει εάν οι «παραχωρήσεις», όπως οι μειώσεις των δασμών στη γλώσσα του ΠΟΕ, αποδειχθούν τέτοιες ώστε οι διαπραγματευτικοί εταίροι να μπορούν να αναμένουν συγκρίσιμες αυξήσεις στις εξαγωγές τους. Τότε δεν αλλάζει ούτε η σχετική προσφορά των αγαθών τους, ούτε η σχετική ζήτηση για αυτά και οι όροι εμπορίου (η σχετική τιμή των εξαγόμενων αγαθών σε σύγκριση με τα εισαγόμενα) παραμένουν επίσης σταθεροί. Η αρχή της αμοιβαιότητας και η σχετική ορολογία μπορεί να ακούγονται αρκετά μερκαντιλιστικά. Πράγματι, θα ήταν προς το συμφέρον κάθε μεμονωμένης μικρής χώρας να μειώσει τους δασμούς της στο μηδέν, ακόμη κι αν δεν το κάνει η άλλη πλευρά. Όπως έχει ήδη αποδειχθεί, η υπόθεση της μικρής χώρας είναι σε μεγάλο βαθμό μυθοπλασία - και επομένως η αρχή της αμοιβαιότητας είναι ακριβώς ο μοχλός με τον οποίο οι χώρες μπορούν να ξεφύγουν από το δίλημμα του κρατούμενου (prisoners dilemma).

Μια άλλη πολύ σημαντική αρχή του ΠΟΕ είναι η ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους. Διασφαλίζει ότι τα μέλη του ΠΟΕ εφαρμόζουν τους ίδιους δασμούς έναντι όλων των άλλων μελών. Η ρήτρα αυτή είναι σχετική, γιατί στην πραγματικότητα υπάρχουν πάντα περισσότεροι από δύο παίκτες. Δίνει στις μικρές χώρες περισσότερη δύναμη από αυτή που θα είχαν διαφορετικά, στο πλαίσιο διμερών εμπορικών συμφωνιών. Οι βέλτιστοι δασμοί χωρίς τη μεταχείριση του πλέον ευνοούμενου κράτους θα επιλέγονταν να είναι μικροί, σε σχέση με τις μεγάλες χώρες και μεγάλοι σε σχέση με τις μικρές χώρες. Ωστόσο, η μεταχείριση του πιο ευνοημένου κράτους υπονομεύεται από εκατοντάδες διμερείς συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών και από ειδικές δασμολογικές προτιμήσεις έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών (Ethier 1998).

Η αμοιβαιότητα είναι, επίσης, ζωτικής σημασίας για την επιβολή της έννομης τάξης της GATT/ΠΟΕ (Aaditya and Olarrega 2000). Η δυσκολία είναι ότι οι χώρες θα μπορούσαν να κάνουν δασμολογικές παραχωρήσεις μόνο για να αποχωρήσουν από τις δεσμεύσεις τους στην επόμενη ευκαιρία. Επειδή δεν υπάρχει διεθνής «αστυνομία» εμπορίου, που θα μπορούσε να τιμωρήσει τις παραβιάσεις των κανόνων, το σύστημα πρέπει να σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε οι παίκτες να συμμορφώνονται με τους κανόνες του παιχνιδιού προς το συμφέρον τους. Οι Bagwell και Staiger (2002) δείχνουν ότι τα συστατικά κείμενα της GATT και του ΠΟΕ μπορούν να κατανοηθούν ως η κωδικοποίηση των λεγόμενων στρατηγικών «supergame» -

στρατηγικές που είναι διαθέσιμες στους παίκτες σε επαναλαμβανόμενα παιχνίδια. Το πολυμερές σύστημα δίνει στις χώρες ένα πρωτόκολλο που πρέπει να ακολουθήσουν, εάν ένας εταίρος παραβεί τους κανόνες. Συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν αντίποινα που ρυθμίζονται αυστηρά και στοχεύουν στην εξουδετέρωση των επιπτώσεων των όρων του εμπορίου. Στο πλαίσιο αυτό, τα κείμενα του ΠΟΕ αναφέρονται κατάλληλα στην «εξισορρόπηση». Τα αντίποινα δεν πρέπει να οδηγούν σε υψηλότερα οφέλη, από το κόστος που προκαλούν τα παραβατικά μέτρα μιας άλλης χώρας. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει πουθενά αναφορά στους τιμωρητικούς δασμούς στη νομοθεσία του ΠΟΕ. Πρόκειται πάντα για την αποκατάσταση της αρχικής κατάστασης των πραγμάτων, για αποζημίωση, αλλά όχι για περαιτέρω τιμωρία μιας κυβέρνησης. Εναπόκειται σε κάθε χώρα ξεχωριστά να αποφασίσει για τα αγαθά που εισάγει τους δασμούς αντιποίνων. Η αξιοποίηση αυτής της ελευθερίας επιτρέπει μια «τιμωρία» της διαφωνούσας κυβέρνησης με έναν συγκεκριμένο τρόπο, επειδή μπορεί κανείς συνειδητά να στοχεύσει αγαθά που είναι πιθανό να προκαλέσουν τη μεγαλύτερη πολιτική ζημιά στη διαφωνούσα κυβέρνηση.

Μια τέτοια συμπεριφορά μπορεί να παράγει πολλές ισορροπίες, όπως υποδηλώνει το θεώρημα των επαναλαμβανόμενων παιχνιδιών, αλλά η συνεργασία μπορεί να είναι μία από αυτές. Το προαπαιτούμενο είναι να υπάρχουν στην πραγματικότητα ακόμη περαιτέρω αλληλεπιδράσεις στο μέλλον και ότι το μέλλον έχει θετική βαρύτητα στις λειτουργίες χρησιμότητας των παικτών. Στο πλαίσιο της εμπορικής πολιτικής, αυτό σημαίνει ότι οι λαϊκιστικές κυβερνήσεις, που ενδιαφέρονται μόνο για πολύ βραχυπρόθεσμη επιτυχία, είναι πιο πιθανό να αποκλίνουν από τη συνεργατική συμπεριφορά, από εκείνες που αισθάνονται δεσμευμένες σε μια μεγαλύτερη πολιτική παράδοση.

Εάν η πιθανότητα αντιποίνων είναι αξιόπιστη, τότε δεν θα πρέπει να προκύψουν εμπορικές διαφωνίες εξαρχής, γιατί οι παίκτες δεν παρεκκλίνουν από τη στρατηγική συνεργασίας. Η καλύτερη απειλή είναι αυτή που δεν χρειάζεται να ακολουθείται από δράση. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, υπάρχει σημαντικός βαθμός αβεβαιότητας για τα κίνητρα των παικτών, για την εγχώρια πολιτική διεκδίκηση ή για την ισχύ των μελλοντικών τους προτιμήσεων. Μπορεί λοιπόν να συμβεί η κυβέρνηση μιας χώρας να δοκιμάζει την αποφασιστικότητα των εμπορικών της εταίρων, για να ανακαλύψει εάν πραγματικά χρειάζεται να φοβάται αντίποινα.

Υπάρχει, επίσης, η πιθανότητα των λεγόμενων ασύμμετρων αντιποίνων. Με αυτό εισέρχεται κανείς σε μια γκρίζα ζώνη του εμπορικού δικαίου, αλλά σίγουρα μπορεί να φανταστεί κανείς μέτρα στο εμπόριο υπηρεσιών, το οποίο ρυθμίζεται επίσης στη νομοθεσία του ΠΟΕ, ως απάντηση στους δασμούς που σχετίζονται με αγαθά. Αν κάποιος φύγει από τη σφαίρα επιρροής του ΠΟΕ, υπάρχουν ακόμη πολλές άλλες δυνατότητες αντιποίνων, για παράδειγμα

στη συναλλαγματική πολιτική, στην πολιτική κίνησης κεφαλαίων, στη ρύθμιση ξένων εταιρειών κ.λπ.

Μπορεί να φαίνεται παράδοξο ότι οι δασμοί αντιποίνων αποσκοπούν στην υπεράσπιση ενός φιλελεύθερου συστήματος ελεύθερων συναλλαγών. Αλλά εάν οι παίκτες μπορούν να υποθέσουν ότι δεν θα υπάρξει αντίδραση από τους εμπορικούς εταίρους, σε περίπτωση απόκλισης, τότε δεν υπάρχουν λόγοι για να μην παίξουν την κυρίαρχη στρατηγική τους για μη συνεργασία. Με άλλα λόγια: η απειλή αντιποίνων και τα πραγματικά αντίποινα σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης σταθεροποιούν τη συνεταιριστική ισορροπία. Η ήπια συγκράτηση, από την άλλη πλευρά, θα μπορούσε να οδηγήσει στην κατάρρευση της πολυμερούς τάξης.

Η βασική αρχή αυτών των σκέψεων είναι ότι οι κυβερνήσεις των χωρών επιδιώκουν το δικό τους πλεονέκτημα, ότι ακολουθούν μια βραχυπρόθεσμη πολιτική «πρώτα η χώρα μου» και δεν ενεργούν αλτρουιστικά για την επιδίωξη ενός ανώτερου στόχου διεθνούς κοινότητας συνεργασίας από την οποία οι ίδιοι επωφελούνται μακροπρόθεσμα. Τέτοιες κυβερνήσεις αποκλίνουν από τη συνεργατική συμπεριφορά, όταν μπορούν να περιμένουν να το κάνουν ατιμώρητα. Οι πολιτικές δηλώσεις και οι εκκλήσεις για παγκόσμια ευθύνη δεν μπορούν να αντικαταστήσουν την απειλή αντιποίνων, εφόσον η πολιτική επιτυχία μετριέται πρωτίστως από την επίτευξη εθνικών στόχων.

Η τελευταία σημαντική μεταρρύθμιση του πολυμερούς συστήματος, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων μεταξύ 1986 και 1994 στον λεγόμενο Γύρο της Ουρουγουάης και έληξε με την ίδρυση του ΠΟΕ, βασίστηκε στην υπόθεση ότι το σύστημα της δημοκρατικής οικονομίας της αγοράς βρισκόταν σε μια ασταμάτητη θριαμβευτική πρόοδο, με το τέλος του υπαρκτού σοσιαλισμού στην Ανατολική Ευρώπη και στην Κίνα. Το διεθνές εμπορικό σύστημα είναι έτσι σχεδιασμένο, ώστε τα μέλη του να βασίζονται στην αρχή των οικονομιών της αγοράς. Μια δεύτερη σημαντική υπόθεση στη δημιουργία του ΠΟΕ ήταν ότι η παγκόσμια ισορροπία δυνάμεων θα παρέμενε σταθερή για πολλές επόμενες δεκαετίες. Και οι δύο υποθέσεις παραποιούνται κατά κύριο λόγο από την εφαρμογή μιας ασυμβίβαστης βιομηχανικής και τεχνολογικής πολιτικής από την πλευρά μεγάλων και δυναμικά αναπτυσσόμενων χωρών (π.χ. Κίνα, Ινδία).

Ο ΠΟΕ απαγορεύει σχετικά αυστηρά τις εξαγωγικές επιδοτήσεις. Αλλά έχει ελάχιστη δράση κατά των επιδοτήσεων γενικού είδους, για παράδειγμα με τη μορφή υποστήριξης για προβληματικές εταιρείες από τις κρατικές τράπεζες. Δεν υπάρχει ανάλογο με τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις σε πολυμερές επίπεδο. Ωστόσο, υπάρχει επίσης τεράστια αντίσταση εδώ: πάρα πολλά μέλη του ΠΟΕ, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ,

διανέμουν υψηλές επιδοτήσεις σε πολλούς οικονομικούς τομείς, από τη βοήθεια στη γεωργία έως την προώθηση της πράσινης ενέργειας.

Ο ΠΟΕ πάσχει και από ένα άλλο θεμελιώδες πρόβλημα που είναι πολύ σχετικό με τη συζήτηση της αμοιβαιότητας. Ο Γύρος της Ουρουγουάης δημιούργησε μια μάλλον ασύμμετρη δασμολογική κατάσταση. Συνεπώς, είναι αδύνατη ή δύσκολη η περαιτέρω μείωση αυτών των δασμών σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαιότητας. Κατ' αρχήν, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η ΕΕ και η Ιαπωνία δύσκολα μπορούν να κάνουν παραχωρήσεις στο πλαίσιο μιας αμιγώς δασμολογικής συμφωνίας, επειδή οι δασμοί τους είναι ήδη πολύ χαμηλοί. Συνεπώς, είναι απαραίτητος ένας συνδυασμός δασμολογικών διαπραγματεύσεων με μη δασμολογικά ζητήματα για περαιτέρω πρόοδο. Ωστόσο, αυτό έχει αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκολο. Η αντίσταση στις ανεπτυγμένες χώρες στην κατάργηση τέτοιων φραγμών, που είναι κυρίως ρυθμιστικού χαρακτήρα, είναι σημαντική.

3.3 Συμπεράσματα

Προκειμένου να τερματιστεί το αδιέξοδο στον ΠΟΕ και να αποτραπεί η παράλυση του Μηχανισμού Επίλυσης Διαφορών, απαιτείται επείγοντως η μεταρρύθμιση του ΠΟΕ. Η ΕΕ και άλλα μέλη έχουν υποβάλει διάφορες προτάσεις μεταρρυθμίσεων, μερικές από κοινού. Αυτά απαντούν, για παράδειγμα, στις επικρίσεις των ΗΠΑ για το Μηχανισμό Επίλυσης Διαφορών, προκειμένου να καταστεί δυνατή πρώτα η αντικατάσταση του δευτεροβάθμιου Panel και να ανοίξει ο δρόμος για πιο εκτεταμένες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Περαιτέρω προτάσεις μεταρρυθμίσεων στοχεύουν σε αποτελεσματικότερες διαδικασίες, καλύτερη συμμόρφωση με τους κανονισμούς και πιο αντικειμενική ισορροπία μεταξύ των διαφόρων σταδίων ανάπτυξης των μελών του ΠΟΕ. Μεταξύ άλλων, πρόκειται για το γεγονός ότι στο μέλλον οι υποχρεώσεις και τα προνόμια των κρατών μελών θα εξαρτώνται από αντικειμενικά, οικονομικά κριτήρια και όχι από τον αυτοχαρακτηρισμό ως αναπτυσσόμενη χώρα.

Με αυτήν την προσέγγιση εμπορικής πολιτικής, οι ΗΠΑ δεν μπορούν πλέον να παίξουν το ρόλο του αντισταθμιστικού ηγεμόνα, που έπαιξαν για δεκαετίες στη GATT και αρχικά επίσης στον ΠΟΕ (Pelkmans 1986). Οι ΗΠΑ είναι ηγεμονικές γιατί για δεκαετίες όχι μόνο επειδή διαμόρφωσαν τους κανόνες του διεθνούς εμπορικού συστήματος, αλλά και επειδή πρόσφεραν στα μέλη της GATT/ΠΟΕ πρόσβαση στην προσοδοφόρα αγορά των ΗΠΑ υπό σταθερές συνθήκες, εφοδίασαν τον κόσμο με ρευστότητα και άμεσες ξένες επενδύσεις. Επίσης, λόγω της ισχυρής οικονομικής τους διπλωματίας, αλλά και της ισχύος τους, φρόντισαν, ώστε οι κανόνες του συστήματος να διατηρήσουν την αξιοπιστία και την εγκυρότητα.

Ωστόσο, με την νεότερη προστατευτική προσέγγιση των ΗΠΑ, η παγκόσμια εμπορική τάξη δεν έχασε μόνο ένα βασικό πυλώνα της. Σε οικονομικούς όρους, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), όπως και οι ΗΠΑ επί δεκαετίες προσέφεραν τα δημόσια αγαθά της ασφάλειας δικαίου, της σταθερότητας και προβλεψιμότητας στις διεθνείς ανταλλαγές. Ως αποτέλεσμα του αυξανόμενου αριθμού μελών, τα μέλη του ΠΟΕ είναι πλέον πολύ ετερογενή ως προς τα συμφέροντά τους (Gowa 1989). Η ομοιογένεια των θεμάτων διαπραγματεύσεως δεν υφίσταται πλέον. Αντιθέτως, έχει αυξηθεί η αντίθεση συμφερόντων και οι αποκλίσεις στη διαμόρφωση του θεματολογίου του ΠΟΕ. Για παράδειγμα, οι τελωνειακές διαπραγματεύσεις στη GATT, μετατράπηκαν πρόσφατα σε συζητήσεις για το εμπόριο και την ισότητα των φύλων στον ΠΟΕ. Ως εκ τούτου, έχει γίνει πολύ ελκυστικό, ειδικά για τα μεγάλα μέλη του ΠΟΕ, να αποκαταστήσουν την ομοιογένεια της «εμπορικής τάξης» ως περιουσιακό στοιχείο του «συλλόγου», επιδιώκοντας τα συμφέροντά τους με ομοϊδεάτες εταίρους εκτός ΠΟΕ, π.χ. μέσω διμερών και πολυμερών εμπορικών συμφωνιών. Ωστόσο, αυτό κλονίζει τη βασική αρχή της παγκόσμιας εμπορικής τάξης: την απαγόρευση των διακρίσεων βάσει της μεταχείρισης του μάλλον ευνοούμενου κράτους και της εθνικής μεταχείρισης, που έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε τα κράτη μέλη με μικρότερο μέγεθος αγοράς να μπορούν επίσης να συμμετέχουν σε ισότιμη βάση. Η ελευθέρωση του εμπορίου ήταν αρχικά δομημένη με τέτοιο τρόπο, ώστε όλα τα κράτη μέλη να έχουν επαρκή περιθώρια επιτυχίας και παραχωρήσεων. Δεδομένου ότι υπήρχε, επίσης, ένας ηγεμόνας, οι κανόνες της GATT/ΠΟΕ είχαν σχετικά υψηλή δεσμευτική ισχύ και η μη συνεργατική συμπεριφορά φαινόταν μη ελκυστική για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Αποστασιοποιώντας τον εαυτό τους από την προηγούμενη παγκόσμια εμπορική τάξη, οι ΗΠΑ έχουν πρόσφατα εννοιολογικά προχωρήσει πολύ πέρα από τα μονοπάτια άλλων μεγάλων μελών του ΠΟΕ, όπως η ΕΕ, η οποία σίγουρα έχει δώσει τη δική της έμφαση στις περιφερειακές της συμφωνίες. Αυτό μπορεί να καταδειχθεί καλά από το παράδειγμα της λεγόμενης συμφωνίας Φάσης Ι μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας, η οποία συνήφθη τον Ιανουάριο του 2020: η σύναψη αυτής της μερικής συμφωνίας απέτρεψε πράγματι μια περαιτέρω κλιμάκωση της εμπορικής σύγκρουσης μεταξύ των δύο μεγαλύτερων οικονομιών στον κόσμο. Ταυτόχρονα, η συμφωνία με τις εκτεταμένες υποχρεώσεις αγοράς της για την Κίνα αποτελεί έκφραση ενός «διαχειριζόμενου εμπορίου» (managed trade) μικρής κλίμακας, το οποίο εννοιολογικά έρχεται σε έντονη αντίφαση με τις αρχές του ελεύθερου και βασισμένου σε κανόνες εμπορίου στο πλαίσιο του ΠΟΕ και που γίνεται σε βάρος τρίτων χωρών. Σε αντίθεση με τη (μερική) υποκατάσταση άλλων εισαγωγών, η Κίνα είναι απίθανο να μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της στον αγροτικό τομέα ειδικότερα, αλλά και στο βιομηχανικό τομέα. Όσο υψηλότερο είναι το ποσοστό των κρατικών εταιρειών ή η έκταση του κρατικού ελέγχου σε έναν τομέα, τόσο πιο εύκολο θα είναι για την Κίνα να εκπληρώσει ορισμένες ποσοτικές δεσμεύσεις αγορών. Υψηλό επίπεδο κυβερνητικής επιρροής μπορεί να

υποτεθεί στην Κίνα, για παράδειγμα στους τομείς της ενέργειας, της υγείας ή της αεροπορίας. Εκ των πραγμάτων, η προσέγγιση των ΗΠΑ για ένα «διαχειριζόμενο εμπόριο» με την Κίνα ενισχύει τον κρατικό εμπορικό χαρακτήρα και τον ρόλο των κρατικών ή κρατικών εταιρειών στην Κίνα.

Στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα, εάν το διεθνές εμπορικό σύστημα που δημιούργησαν οι ΗΠΑ, δύναται να υπάρξει χωρίς αυτές. Σε αυτό το σημείο αξίζει να γίνει αναφορά στα εμπορικά δεδομένα: Το μερίδιο των ΗΠΑ στο παγκόσμιο εμπόριο αγαθών μειώθηκε από 22% (1948) σε 15% (1960) και 12% (1994), σε 9% (2018). Το μερίδιο των ΗΠΑ στο παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών παρέμεινε λίγο πολύ σταθερό από το 2005 στο 14%. Τα τελευταία δέκα χρόνια, το 8% με 9% των αγαθών και το 15% των εξαγωγών υπηρεσιών στις ΗΠΑ προέρχονταν από τη Γερμανία. Αυτό καθιστά τις ΗΠΑ τον σημαντικότερο αγοραστή των γερμανικών εξαγωγών. Ο ρόλος των ΗΠΑ ως τοποθεσίας για άμεσες ξένες επενδύσεις είναι ακόμη πιο κεντρικός: Το μερίδιο των ΗΠΑ στο παγκόσμιο απόθεμα άμεσων ξένων επενδύσεων είναι 28% (2017). Για την περαιτέρω ανάπτυξη της διεθνούς εμπορικής τάξης, οι άμεσες επενδύσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές ως δείκτης, επειδή προσεγγίζουν το ενδοεταιρικό εμπόριο και επομένως αντιπροσωπεύουν καλύτερη προσέγγιση για τις μελλοντικές προτεραιότητες τόσο στις περιφερειακές συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών, όσο και σε μια παγκόσμια εμπορική ατζέντα.

Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι ανεξάρτητα από την ευμετάβλητη έως εχθρική στάση των ΗΠΑ προς τον ΠΟΕ, μια ουσιαστική περαιτέρω ανάπτυξη της παγκόσμιας εμπορικής τάξης χωρίς τις ΗΠΑ είναι σχεδόν αδιανόητη. Ως εκ τούτου, η εναλλακτική επίλυση διαφορών που συμφώνησε η ΕΕ με άλλα 15 μέλη του ΠΟΕ στις αρχές Απριλίου 2020, προκειμένου να παρακάμψει την παράλυση του «Εφετείου» (του Πάνελ Β' βαθμού) του ΠΟΕ από τις ΗΠΑ, μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο ως προσωρινή λύση και όχι ως μόνιμη εναλλακτική λύση.

Στα παρακάτω, η ανάλυση εστιάζει στην εμπορική πολιτική της Κίνας και του ρόλου αυτής στο εμπορικό σύστημα και στην παγκόσμια πολιτικά οικονομία, που περιεγράφηκε στα παραπάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Ιστορική εξέλιξη της παρουσίας της Κίνας στο διεθνές εμπορικό σύστημα: συνεπαγωγές για την ιστορική στροφή και τη νεότερη διεθνο-οικονομική στρατηγική της Κίνας

4.1 Εισαγωγή

Όσο κι αν το διεθνές περιβάλλον, αλλά και οι ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα, μεταβάλλονται διαρκώς, από εποχή σε εποχή, και ειδικά τους τελευταίους δύο αιώνες, το ιστορικό υπόστρωμα, αλλά κι η συλλογική συνείδηση, που διαμορφώνονται σε κάθε τόπο, επηρεάζουν καταλυτικά τις επιλογές της ηγεσίας τους, τις πρωτοβουλίες τους, τις κρίσιμες επιλογές τους. Υπό την έννοια αυτή, η ερμηνεία καίριων αποφάσεων, που υπαγόρευαν και μεταβάλλουν κορυφαίες πολιτικές επιλογές της κινεζικής ηγεσίας, αλλά και όλες τις λεπτομέρειες, που συνθέτουν την εικόνα της συμμετοχής της Κίνας στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, περνούν απαραίτητως από μια πολύ προσεκτική θεώρηση της ιστορίας του κινεζικού εξωτερικού εμπορίου, καθώς και των συνθηκών που διαμόρφωσαν, όλες εκείνες οι δυνάμεις που βρέθηκαν στην Κίνα, υπό πολλές ιδιότητες, π.χ. του εταίρου ή του κατακτητή. Και τούτο, διότι, η συγκεκριμένη χώρα, ουδέποτε έκρυψε και πάντα διακηρύσσει ότι, η κληρονομιά του χθες, βαραίνει -καταλυτικά και διαρκώς- στις αποφάσεις και στις πολιτικές που δρομολογεί - υλοποιεί, ειδικά στον εμπορικό τομέα. Για τούτο, η παρούσα διατριβή, διεξέρχεται, συνοπτικά, την ιστορία του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας, προκειμένου να φωτίσει, από τη σκοπιά του ερευνητή, τους σύγχρονους προσανατολισμούς της κινεζικής ηγεσίας, αλλά και τους δρόμους,

μέσω των οποίων, η σύγχρονη Κίνα, επιδιώκει την υλοποίηση κάποιων «νέων οραμάτων», τα οποία όμως, όπως αποδεικνύεται, έλκουν την καταγωγή τους από το χθες, όπως επί παραδείγματι ο «νέος δρόμος του μεταξιού» ή σωστότερα, οι «νέοι δρόμοι του μεταξιού», όπως τους αντιλαμβάνεται η ηγεσία της Λ.Δ. της Κίνας.

4.2 Το εξωτερικό Εμπόριο της Κίνας πριν το 1842

Οι απαρχές του κινεζικού εξωτερικού εμπορίου, χάνονται στα βάθη της αρχαιότητας. Σε ό,τι αφορά στο εξωτερικό εμπόριο, δια των χερσαίων δρόμων, οι υπάρχουσες γραπτές πηγές και μαρτυρίες, επιβεβαιώνουν πως, γύρω στα 1.000 π.Χ., κατά μήκος του φημισμένου «δρόμου του μεταξιού», που κατέληγε στη Μεσόγειο, οι Κινέζοι εμπορεύονταν είδη πολυτελείας, όπως ήταν το μετάξι, τα μπαχαρικά και οι σκλάβοι (Greenberg 1969). Γραπτές πηγές, επίσης, πιστοποιούν πως, αρκετούς αιώνες μετά, οι Κινέζοι επιδίδονταν και σε θαλάσσιες εξερευνήσεις, σε συνδυασμό με ένα είδος εξωτερικού εμπορίου της χώρας. Τον 4^ο και τον 5^ο αιώνα μ.Χ., κινεζικά πλοία κάνουν την εμφάνισή τους στη Siam (Ταϊλάνδη), στην Ceylon (Κεϋλάνη - Sri Lanka), αλλά και στην Ινδία. Αργότερα, τον 8^ο αιώνα μ.Χ., το κινεζικό καντόνι του Guangzhou καθιερώνεται ως το κέντρο των ποντοπόρων εμπορικών συναλλαγών της Κίνας, με τους Άραβες εμπόρους του Περσικού Κόλπου (Landes 2006).

Σηματοδοτώντας μια στροφή, στις αναζητήσεις και στην οπτική της Κίνας, σχετικά με το εξωτερικό εμπόριο, ο 11^{ος} αιώνας μ.Χ., χαρακτηρίζεται από πιο κοντινούς προορισμούς. Τα κινεζικά πλοία πλέον, κατευθύνονται επί το πλείστον, στις κοντινές χώρες της Ασίας, δηλαδή, στην Ιαπωνία, στην Κορέα και στις νήσους των Φιλιππίνων. Πάντως, τον αμέσως επόμενο αιώνα (12^ο αι. μ.Χ.), οι Κινέζοι επιστρέφουν στο εγχείρημα της εξερεύνησης πιο μακρινών περιοχών, το οποίο τους φέρνει στα ύδατα της Ινδονησίας και του Ινδικού Ωκεανού. Η προσπάθεια αυτή κορυφώνεται στο πρώτο μισό του 15^{ου} αιώνα, και συγκεκριμένα μεταξύ 1405 και 1431. Την περίοδο αυτή, οι Κινέζοι αναλαμβάνουν επτά (7) μεγάλες ναυτικές αποστολές. Κι είναι χαρακτηριστικό πως, τον πρώτο, καλά οργανωμένο, κινεζικό εξερευνητικό στόλο, που αποπλέει το 1405, συγκροτούν τριακόσια δέκα επτά (317) σκάφη (Landes 2006).

Σε μια χρονική περίοδο, που δεν ξεπερνά το ένα τέταρτο (¼) του αιώνα, την ώρα που η μεσαιωνική Ευρώπη δεν θα μπορούσε ούτε καν να διανοηθεί μια τέτοια αρμάδα, οι Κινέζοι κατασκευάζουν και επιδιορθώνουν χίλια εξακόσια ογδόντα ένα (1.681) πλοία, πιθανώς τα μεγαλύτερα που είχε δει ποτέ, ως τότε, ο κόσμος.

Τα συγκεκριμένα εξερευνητικά ταξίδια, που ξεκίνησαν και ολοκληρώθηκαν με επικεφαλής το ναύαρχο Τσενγκ Χο / Zheng He, δεν είναι σαφές αν είχαν σχέση με τις εμπορικές συναλλαγές του «Ουράνιου Βασιλείου», όπως ονομαζόταν τότε η χώρα. Το πιθανότερο είναι πως, πρωταρχικός στόχος των εξερευνήσεων αυτών ήταν η προβολή της δύναμης της Κίνας και η

μεταλαμπάδευση της γνώσης και της συνείδησης της χώρας. Ακόμη, ένας παράπλευρος στόχος ήταν η απόσπαση δηλώσεων πίστης και υποτέλειας, και η συλλογή σπάνιων ειδών, για λογαριασμό του Αυτοκράτορα της δυναστείας των Μινγκ / Ming, που κυβέρνησαν τη χώρα για τρεις αιώνες (1344- 1644).

Πάντως, το βέβαιο είναι πως, τη συγκεκριμένη περίοδο, τα κινεζικά πλοία ήταν φορτωμένα με πολύτιμα εμπορεύματα, τα οποία μάλλον προορίζονταν για ανταλλαγή, και όχι για την ανοιχτή αγορά (Greenberg 1969). Κι είναι χαρακτηριστικό πως αυτό, το άκρως εντυπωσιακό, θαλάσσιο άνοιγμα της Κίνας, στον ευρύτερο κόσμο, στάθηκε εξαρχής «σημείο αμφιλεγόμενο», στο εσωτερικό της χώρας, αφού τροφοδότησε έναν έντονο προβληματισμό και μια δημόσια αντιπαράθεση, που διήρκεσαν κοντά εφτά δεκαετίες (70 χρόνια!).

Τελικά, η συζήτηση αυτή, σε συνδυασμό με τις εντυπώσεις που μετέφεραν οι Κινέζοι εξερευνητές, είχε ως κατάληξη την επιλογή ενός ιδιότυπου απομονωτισμού, ο οποίος, ανεξαρτήτως αιτιολογίας, διατηρήθηκε, από την πλευρά της Κίνας, από το 1431 μέχρι το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα. Κύριος παράγοντας, που καθόρισε την επιλογή του απομονωτισμού, στάθηκε πρωτίστως η ερμηνεία της διδασκαλίας του Κομφούκιου, και η, εξ αυτής της αφετηρίας, καλλιέργεια μιας γενικευμένης απέχθειας προς το εξωτερικό εμπόριο. Είναι ενδεικτικό, των αυτοκρατορικών αποφάσεων που ελήφθησαν, το γεγονός ότι, γύρω στα 1500 μ.Χ., όποιος κατασκεύαζε, στην Κίνα, πλοίο με πάνω από δύο κατάρτια, καταδικαζόταν σε θάνατο. Λίγα χρόνια αργότερα, στα 1525 μ.Χ., οι αρχές των παράκτιων περιοχών έλαβαν αυτοκρατορική διαταγή (Landes 2005), να καταστρέψουν πάραυτα όλα τα ποντοπόρα πλοία και να συλλάβουν τους ιδιοκτήτες τους.

Όσοι επιχειρήσαν να αναλύσουν τις συγκεκριμένες αποφάσεις, απ' όποιο δρόμο κι αν προσέγγισαν το ζήτημα της οριστικής διακοπής των εξερευνήσεων, που -εκ των πραγμάτων- είχαν άμεση σχέση και με το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας, σε ένα συμπέρασμα καταλήγουν: *«Οι Κινέζοι, πήγαιναν κάπου για να επιδειχθούν και όχι για να δουν και να μάθουν. Για να αυτοπαρουσιαστούν, και όχι για να μείνουν. Για να τους δηλώσουν υπακοή και υποτέλεια, και όχι για να αγοράσουν»* (Landes 2006). Ταυτόχρονα, όμως, είναι βέβαιο πως, παρά την έπαρσή τους, όσα είδαν στις χώρες που εξερεύνησαν, είτε αυτά αφορούσαν στο επίπεδο της ζωής των ανθρώπων και της συγκρότησης των χωρών που γνώρισαν, είτε στα προϊόντα που παράγονταν, σε κάθε τόπο, τους ενίσχυσαν το συναίσθημα της υπεροχής της Κίνας, που ήταν η θεμελιώδης αφετηρία των εξερευνήσεων, για όσο διάστημα επιδόθηκαν σ' αυτές.

Την ίδια, φθίνουσα πορεία, ακολούθησαν και οι λοιπές συναλλαγές της Κίνας, δια του χερσαίου *«δρόμου του μεταξιού»*, πιθανότατα, όχι μόνο λόγω της γραμμής που επικράτησε,

αλλά εξαιτίας της διάλυσης της Μογγολικής Αυτοκρατορίας, καθώς και της Οθωμανικής κατάκτησης της Κωνσταντινούπολης (το 1453) και της Αλεξάνδρειας (το 1517). Οι ανακατατάξεις αυτές, είχαν ως συνέπεια, την εκτίναξη, στα ύψη, του κόστους των χερσαίων, εμπορικών μεταφορών και συναλλαγών. Το πλαίσιο αυτό εξηγεί γιατί, τον 16^ο αιώνα, όταν οι Ευρωπαϊκές χώρες άρχισαν να εξερευνούν τις θαλάσσιες οδούς προς την Ανατολή, η Κίνα ήταν μόνο υποδοχέας εμπορικών προϊόντων.

Οι Πορτογάλοι ήταν οι πρώτοι που έφτασαν στην Κίνα, το 1517, και σαράντα χρόνια μετά (το 1557 μ.Χ.), οι Κινέζοι τους επέτρεψαν να εγκατασταθούν στο Μακάο / Macau ή Macao. Τους Πορτογάλους ακολούθησαν κι άλλοι έμποροι από αρκετές χώρες, με ανάλογα συμφέροντα, όπως οι Ισπανοί (1575 μ.Χ.), οι Ολλανδοί (1604 μ.Χ.) και οι Βρετανοί (1637 μ.Χ.). Μέσα σε έναν αιώνα και πλέον, η πρόοδος της τεχνολογίας, στη ναυπηγική και στην πλοήγηση, καθώς και η σαφής επιλογή Ευρωπαϊκών χωρών, στην κατεύθυνση του εξωτερικού εμπορίου, κυρίως προς τις παραθαλάσσιες χώρες της νότιας Ασίας και της Άπω Ανατολής, έφερε πάρα πολλούς Ευρωπαίους στα λιμάνια της Κίνας.

Σταδιακά, η βάση των δραστηριοτήτων της Ολλανδίας έγινε η Ταϊβάν, ενώ κέντρα των Βρετανών εμπόρων διαμορφώθηκαν στη Ζούσαν (Zhousan), στην Επαρχία Τσετσιάνγκ (Zhejiang), στο Ξιαμέν (Xiamen), στην Επαρχία Φουτσιάν (Fujian) και στην Γκουανγκτζού ή Καντόνα (Guangzhou), στην Επαρχία Γκουανγκτόνγκ (Guangdong).

Στο σημείο αυτό, απαιτείται να επισημάνουμε ότι, από την ίδρυσή της, με βασιλικό διάταγμα, που υπογράφηκε την 31^η Δεκεμβρίου του 1600 μ.Χ., μια βρετανική, ημικρατική -αρχικά-εμπορική εταιρεία, με την ονομασία British East India Company (Εταιρεία των Ανατολικών Ινδιών), που συγκροτήθηκε ως μηχανισμός εξωτερικού εμπορίου, απολάμβανε το προνόμιο της δυνατότητας, να εκδηλώσει μονοπωλιακά, το εμπόριο βρετανικών προϊόντων με την Κίνα. Τη δεδομένη χρονική στιγμή, στην ανατολή του 17^{ου} αιώνα, η κινεζική αυτοκρατορική δυναστεία και οι ολιγάριθμες ελίτ της χώρας, είχαν σταθερό προσανατολισμό, τόσο στο επίπεδο της ιδεολογίας όσο και σ' αυτό της πολιτικής πρακτικής, προς τον εμπορικό αλλά και τον πολιτιστικό απομονωτισμό της Κίνας.

Στο πλαίσιο αυτό, η χώρα έδινε το δικαίωμα εμπορικών συναλλαγών στο έδαφός της, μόνο για περιορισμένες χρονικές περιόδους, και στη βάση ενός μηχανισμού, ο οποίος επέτρεπε τις ανταλλαγές, μεταξύ εγχώριων και ξένων εμπόρων, σε πολύ συγκεκριμένους τομείς. Στην πορεία, μάλιστα, οι δυσκολίες στη διαχείριση των αντιπαραθέσεων, μεταξύ των Κινέζων και των αλλοδαπών εμπόρων, οι οποίοι δεν ασχολούνταν πάντα με ειρηνικές, οικονομικές

δραστηριότητες, έκαναν την αυτοκρατορική ηγεσία στην «Ουράνια Αυτοκρατορία», να βλέπει τους εμπορικούς περιορισμούς, ως καθήκον, που το υπαγόρευαν πολλοί παράγοντες.

Αφενός η ανάγκη προάσπισης των στόχων της εσωτερικής πολιτικής, κι αφετέρου, η πίεση για απάντηση στις ταραχές, στην αταξία, ακόμη και στην πειρατεία, που είχαν ως πρωταγωνιστές, φυσικούς ή και ηθικούς αυτουργούς, τους αλλοδαπούς εμπόρους, στους οποίους αποδίδονταν, σχεδόν αποκλειστικά, όλες οι απεχθείς -για την κινεζική κοινωνία και οικονομία- πρωτόγνωρες καταστάσεις. Υπό το βάρος των προβληματισμών που τροφοδοτούσε η επίσκεψη εμπόρων στα παράλια της Κίνας, ο έντονος, δημόσιος διάλογος, για την ενδεδειγμένη κινεζική στάση, διήρκεσε δύο περίπου αιώνες, μέχρι η αυτοκρατορική ηγεσία, στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, εκφράζοντας το δημόσιο αίσθημα, να αποφασίσει τον περιορισμό του εξωτερικού εμπορίου, σε ένα μόνο λιμάνι, αυτό της Guangzhou (Γκουανγκτζού ή Καντόνας).

Η συγκεκριμένη απόφαση, πάντως, φαίνεται πως λειτούργησε ως, η πιο βολική δικαιολογία, για τους Βρετανούς εμπορευόμενους, οι οποίοι την αξιοποίησαν για να εξηγήσουν, στο Λονδίνο, τη μικρή ζήτηση που είχαν τα βρετανικά προϊόντα στην Κίνα. Ωστόσο, η αλήθεια ήταν εντελώς διαφορετική. Άκρως διαφωτιστικά, είναι όσα αναφέρει ο James Matheson, επικεφαλής της Jardine Matheson Co., μιας από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις εμπορικής διαμεσολάβησης, στην Ασία (Greenberg et al 2000), ο οποίος, το 1819, διαπιστώνει -με έκπληξη- ότι, *«πολλοί Βρετανοί έμποροι βαμβακερών υφασμάτων, από το Λανγκσάιρ (Lancashire), δεν κατορθώνουν να πουλήσουν τα προϊόντα τους στην Κίνα, καθώς αυτά είναι απομιμήσεις κατώτερης ποιότητας»*. (Greenberg et al 2000, σ. 39).

Έντεκα χρόνια μετά, το 1830, η Jardine Matheson Co. υπογραμμίζει και πάλι, πως *«τα κινεζικά βαμβακερά υφάσματα έχουν ανώτερη ποιότητα και κοστίζουν ακριβότερα από τα προϊόντα που παράγονται στο Μάντσεστερ (Manchester)»* (Greenberg et al 2000, σ. 39).

Στο πλαίσιο αυτό, και χωρίς τα κατάλληλα εμπορεύματα, για εξαγωγή στην Κίνα, απαιτούνταν τεράστιες ποσότητες αργύρου, προερχόμενες από τα ορυχεία των κτήσεων της Βρετανίας στην Αμερική, προκειμένου οι Βρετανοί έμποροι να εξακολουθήσουν να ανταποκρίνονται στη ζήτηση που είχαν στη Δύση, το μετάξι, η πορσελάνη και το τσάι της Κίνας. Αν αναλογιστούμε, μάλιστα, ότι, το εμπορικό ισοζύγιο της Βρετανίας με την Κίνα, εξελίσσονταν σε ολοένα και πιο ελλειμματικό, από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα, είναι εύκολο να αντιληφθούμε την εναγώνια αναζήτηση των Βρετανών εμπόρων, να βρουν κάποιο προϊόν, με το οποίο να περιορίσουν το εμπορικό έλλειμμα έναντι της Κίνας. Είναι ενδεικτικό ότι, στα τέλη του 18ου αιώνα, η Εταιρεία των Ανατολικών Ινδιών κινδύνευσε με χρεοκοπία, εξαιτίας δύο λόγων: Αφενός των άστοχων

επιλογών της, στην Ινδία, κι αφετέρου, λόγω της προαναφερθείσας, παγιωμένης αντίληψης, για τα βρετανικά προϊόντα, στην «Ουράνια Αυτοκρατορία» (Greenberg 1969).

Μπροστά στο αδιέξοδο, και στην προσπάθειά τους, να αποτρέψουν την επερχόμενη οικονομική καταστροφή, οι ιθύνοντες της Εταιρείας των Ανατολικών Ινδιών, επί της ουσίας η επίσημη Βρετανία, αποφάσισε να στηριχτεί στην παραγωγή του οπίου στις Ινδίες. Το νέο εμπορικό σχέδιο, προέβλεπε δύο στάδια: Το πρώτο ήταν, να προσφέρει αφειδώς το συγκεκριμένο «αγαθό» στους Κινέζους, ώστε να εθισθούν στη χρήση του, όσο το δυνατόν περισσότεροι πολίτες. Σε δεύτερο στάδιο, η εν λόγω Εταιρεία θα επιχειρούσε οργανωμένο εμπόριο οπίου, στο εσωτερικό της «Ουράνιας Αυτοκρατορίας», δια του οποίου θα μπορούσε να επιδιώξει το «κλείσιμο της ψαλίδας» στο ισοζύγιο των εμπορικών συναλλαγών με την Κίνα.

Το πόσο δύσκολο ήταν, όμως, να επιτευχθεί ο στόχος, δια της ευθείας εμπορικής οδού, έγινε αντιληπτό πολύ σύντομα, όταν το πρώτο μεγάλο φορτίο οπίου, από την Ινδία, έφθανε στην Καντόνα, το 1781 (Beeching 1975). Οι Κινέζοι, οι οποίοι γνώριζαν το όπιο, αλλά το χρησιμοποιούσαν μόνο ως φάρμακο, δεν έδειξαν το παραμικρό ενδιαφέρον, κι έτσι το πλοίο αναγκάστηκε να επιστρέψει στην Ινδία, με άθικτο το φορτίο του. Οι Άγγλοι, ωστόσο, επανήλθαν με μια απλή και αποτελεσματική μέθοδο: Μικρές ποσότητες οπίου άρχισαν να αποστέλλονται και να διακινούνται στην Κίνα, μέσω δικτύων λαθρεμπόρων, οι οποίοι δημιούργησαν και διεύρυναν, κατά γεωμετρική πρόοδο, μια πελατεία ναρκομανών, που θα μπορούσε, στο μέλλον, να υλοποιήσει τους σχεδιασμούς τους. Στις επόμενες δεκαετίες, όμως, οι ποσότητες του οπίου που έμπαιναν λαθραία στην Κίνα, αυξήθηκαν θεαματικά, με τη βοήθεια διεφθαρμένων, Κινέζων δημόσιων υπαλλήλων, οι οποίοι έκλειναν ευχαρίστως τα μάτια, στο λαθρεμπόριο, με κάποιο αγγλικό «φιλοδώρημα». Έτσι, σε σχετικά πολύ σύντομο χρόνο, η Βρετανία, όχι μόνο έκλεινε την ψαλίδα στις συναλλαγές της με την Κίνα, αλλά και διαμόρφωνε μια νέα πηγή συσσώρευσης πλούτου (Windle 2013). Το ασήμι, με το οποίο οι Βρετανοί πλήρωναν στους Κινέζους, για να αγοράσουν τσάι, πορσελάνες και μετάξι, αφού οι Κινέζοι συναλλάσσονταν μόνο με ράβδους αργύρου, άρχισε σταδιακά να επιστρέφει στα θησαυροφυλάκια της Εταιρείας των Ανατολικών Ινδιών, μέσω των πωλήσεων οπίου (Beeching 1975).

Η διάθεση οπίου, στην κινεζική αγορά, που μετά βίας έφθανε τους 15 τόνους το 1730, εκτοξεύθηκε στους 1.400 τόνους, τη στιγμή που η Matheson Co., συνέχιζε να διαπιστώνει τη δικαιολογημένη αδιαφορία των Κινέζων για τα υπόλοιπα βρετανικά προϊόντα (Beeching 1975). Η ανησυχητική εξάπλωση της χρήσης οπίου, στο εσωτερικό της χώρας του, ανάγκασε το 1810 τον Κινέζο Αυτοκράτορα Τζια-Τσινγκ (1796-1820), να απαγορεύσει τη διάθεση του οπίου στην

επικράτεια του «Ουράνιου Βασιλείου», με το αιτιολογικό ότι, «έκανε κακό στην υγεία, και υπονόμει τα ήθη και τους καλούς τρόπους του λαού» (Hummel 1943).

Ωστόσο, για είκοσι οχτώ (28) χρόνια, από την έκδοση του εν λόγω διατάγματος, οι Άγγλοι και οι ντόπιοι συνεργάτες τους αγνοούσαν την απαγόρευση. Το 1838, όμως, υπό το βάρος της κοινωνικής πίεσης, που διαμόρφωνε η εξάπλωση της χρήσης οπίου, ο αυτοκράτορας Ντάο Γκουάνγκ (Daoguang), αποφάσισε να λάβει πιο δραστικά μέτρα, σε ό,τι αφορούσε στην εισαγωγή και διάθεση της ναρκωτικής ουσίας στη χώρα του. Σύμφωνα με νέο διάταγμα, που εξέδωσε, όχι μόνο απαγορεύονταν η εισαγωγή οπίου από τα μεγάλα λιμάνια της χώρας, αλλά προβλέπονταν και η καταδίκη σε θάνατο για τους ντόπιους εμπόρους. Την εφαρμογή του διατάγματος αυτού, ανέλαβε ο Λιν Τσε Χσου (Lin Zexu), κυβερνήτης της επαρχίας Χουνάν (Hunan), «ζηλωτής» κομφουκιανιστής, που είχε το προσωνύμιο «καθαρός ουρανός», κι από τότε θεωρείται εθνικός ήρωας της Κίνας (Beeching 1975).

Η άρνηση των Άγγλων να συμμορφωθούν, με τις αποφάσεις της Κίνας, οδήγησε στην επιβολή εμπάργκο, σε όλα τα βρετανικά προϊόντα, γεγονός που θεωρήθηκε αιτία πολέμου από τη Βασίλισσα Ελισάβετ. Οι σχέσεις των δύο χωρών επιδεινώθηκαν όταν οι άνδρες του Λιν Τσε Χσου (Lin Zexu) κατάσχεσαν στην Καντόνα (Guangzhou), ένα μεγάλο φορτίο οπίου, που ισοδυναμούσε με τις εισαγωγές ενός χρόνου. Ο «καθαρός ουρανός» Λιν Τσε Χσου (Lin Zexu), που παράλληλα δημιούργησε, στην Καντόνα, ένα κέντρο αποτοξίνωσης, για εξαρτημένους από το όπιο, πρόβαλε ποικιλοτρόπως το δέλεαρ της αμνηστίας, για τους χρήστες που θα αποφάσιζαν να απεξαρτηθούν, και γενικά διαμόρφωνε ένα ισχυρό ρεύμα εναντίον των εισαγωγών και της χρήσης οπίου (Farooqui 2005).

4.3 Το κινεζικό εμπόριο την περίοδο 1842-1949

Η αφορμή, για την πολεμική αναμέτρηση της Βρετανίας με την Κίνα, στάθηκε ο φόνος ενός Κινέζου χωρικού, από μεθυσμένους Άγγλους ναύτες, τον Ιούλιο του 1839. Η Βρετανία, αρνήθηκε να παραδώσει τους κατηγορούμενους στις κινεζικές αρχές, επικαλούμενη έλλειψη εμπιστοσύνης προς το νομικό σύστημα της χώρας. Η απόφαση αυτή, προκάλεσε την αγανάκτηση των Κινέζων, και πυροδότησε εχθροπραξίες, οι οποίες ξεκίνησαν στις 4 Σεπτεμβρίου του 1839 (Haijian 2018). Τρία χρόνια αργότερα, στις 29 Αυγούστου του 1842, η σύρραξη αυτή, που έμεινε στην ιστορία ως ο Α΄ Πόλεμος του Οπίου, έληξε με νίκη των αριθμητικά μικρότερων, αλλά καλύτερα εξοπλισμένων Βρετανικών δυνάμεων. Η ήττα της Κίνας επισφραγίστηκε με τη «Συνθήκη του Νανκίγκ» (Nanjing) (Hsü 1970), η οποία προέβλεπε:

- Την παραχώρηση του Χονγκ- Κονγκ στη Βρετανία.
- Την παραχώρηση πέντε λιμανιών της νοτιοανατολικής Κίνας, για το εμπόριο και τη διαμονή των Βρετανών (Σαγκάη, Νίνγκπο, Φουτσόου, Αμόι και Καντόνα).
- Ετεροδικία για τους Βρετανούς υπηκόους.
- Καταβολή πολεμικών αποζημιώσεων από την πλευρά της Κίνας.

Δύο χρόνια μετά, το 1844, παρόμοια εμπορικά προνόμια, με αυτά της Βρετανίας, απέκτησαν οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και η Γαλλία, με τις Συνθήκες της Γουανγκία και της Βαμπόα αντίστοιχα (Fairbank 1964).

Στο εσωτερικό της Κίνας, η ήττα και το περιεχόμενο της Συνθήκης του Νανκίνγκ, στάθηκε η αφορμή εξέγερσης τμήματος του στρατού και της γραφειοκρατίας, που ανακήρυξε, το 1850, χωριστό κράτος, με την επωνυμία «Ουράνιο Βασίλειο της Αιώνιας Ειρήνης» (Taiping Tian Guo) με πρωτεύουσα το Νανκίνγκ (Nanjing). Υπό το βάρος της ήττας και του εσωτερικού διχασμού, στις 8 Οκτωβρίου του 1856, αυτοκρατορικοί αξιωματούχοι συνέλαβαν το πλήρωμα του, υπό βρετανική σημαία, κινεζικού πλοίου «Βέλος», «για πειρατεία και λαθρεμπόριο» (Wang 2003). Οι Άγγλοι, επικαλέστηκαν πως οι Κινέζοι τελωνειακοί έσκισαν τη Βρετανική σημαία και κήρυξαν εκ νέου τον πόλεμο στην Αγγλία. Στο πλευρό της Βρετανίας, στο Β΄ Πόλεμο του Οπίου, συντάχθηκαν και οι Γάλλοι, υπό το πρόσχημα της δολοφονίας ενός ιεραπόστολου, συμπατριώτη τους, στις αρχές του 1856. Επιπλέον, οι Η.Π.Α και η Ρωσία, δήλωσαν τη συμπαράστασή τους προς την Αγγλία και τη Γαλλία. Σε λιγότερο από δύο χρόνια, οι Άγγλο-Γάλλοι, αφού κατέλαβαν την Καντόνα, ανάγκασαν τους Κινέζους, τον Ιούνιο του 1858, να υπογράψουν τη «Συνθήκη του Τιεντσίν» (Tianjin Treaty), που προέβλεπε (Wang 2003) :

- Την εγκατάσταση διπλωματικών αποστολών της Βρετανίας, της Γαλλίας, των Η.Π.Α και της Ρωσίας, στο Πεκίνο, που την εποχή εκείνη ήταν «Απαγορευμένη Πόλη».
- Το άνοιγμα δέκα νέων λιμανιών, για εμπορική δραστηριότητα.
- Ελευθερία κινήσεων, για τους ξένους, στο εσωτερικό της Κίνας και ελευθερία των χριστιανών ιεραποστόλων να διαδίδουν την πίστη τους.
- Νομιμοποίηση των εισαγωγών οπίου στην Κίνα.
- Καταβολή μεγάλων πολεμικών αποζημιώσεων, από τη πλευρά της Κίνας, στη Βρετανία και στη Γαλλία.

Ο Β΄ Πόλεμος του Οπίου, όπως ονομάστηκε η σύρραξη που ξέσπασε το 1856, δεν έμελλε να ολοκληρωθεί με τη «Συνθήκη του Τιεντσίν» (Tianjin Treaty), αφού στη συνέχεια ο Κινέζος Αυτοκράτορας Χσιάνφενγκ /Xianfeng, αρνήθηκε να την επικυρώσει (Beeching 1975). Η απόφασή του στάθηκε η αφορμή για επανάληψη των εχθροπραξιών το 1859 και στην

κατάληψη του Πεκίνου, από τις ενωμένες δυνάμεις Αγγλίας και Γαλλίας, οι οποίες έβαλαν φωτιά στα θερινά ανάκτορα και προέβησαν σε λεηλασίες, με αποτέλεσμα να αναγκάσουν τον Yixin ή Prince Gong / Πρίγκηπα Γκονγκ, να υπογράψει τη «Σύμβαση του Πεκίνου» (Beijing Convention), στις 18 Οκτωβρίου του 1860, δια της οποίας επικυρωνόταν η «Συνθήκη του Τιεντσίν» (Tianjin Treaty).

Στη συνέχεια, οι νικητές βοήθησαν το νέο Αυτοκράτορα της Κίνας να καταστείλει την εξέγερση Taiping Tian Guo / Ταϊπίνγκ Τιαν Γκουό, του Ουράνιου Βασιλείου της Αιώνιας Ειρήνης / The Heavenly Kingdom of Great Peace, και να αποκαταστήσει την ενότητα της Κίνας, το 1864. Το αξιοσημείωτο, για την εν λόγω εξέγερση, είναι το γεγονός ότι, η εξέγερση Taiping ξεκίνησε στη νότια επαρχία Guangxi όταν οι τοπικοί αξιωματούχοι έθεσαν σε εφαρμογή μια εκστρατεία θρησκευτικής δίωξης εναντίον μιας χιλιανής αίρεσης γνωστής ως «Κοινωνία Λατρείας του Θεού» υπό την ηγεσία του Hong Xiuquan, ο οποίος πίστευε ότι ήταν ο μικρότερος αδελφός του Ιησού Χριστού (Franz 1966, Crossley 2010). Οι στόχοι των Taipings ήταν θρησκευτικοί, εθνικιστικοί και πολιτικοί, αφού επιδίωκαν την εξάπλωση της εκδοχής του χριστιανισμού της Ταϊπίνγκ / Taiping (πρ. Nanjing), την ανατροπή της κυβερνώσας δυναστείας των Qing, και την αναμόρφωση του κράτους (Reilly 2004).

Μετά το δεύτερο κύκλο εχθροπραξιών, στα κέρδη της Βρετανίας προστέθηκε, από το Νοέμβριο του 1860, και η εκχώρηση της Χερσονήσου Κόουλουν / Kowloon Peninsula, απέναντι από το Χονγκ-Κονγκ. Επίσης, μέσω μιας «Δεύτερης Συνθήκης του Τιεντσίν» / Second Tienjin Treaty, το 1885, με την οποία τερματίστηκε ο σινο-γαλλικός πόλεμος, το Ανάμ / Annam και το Τονκίν / Tonkin παραχωρήθηκαν στη Γαλλία (Brocheux and Hémerly 2011).

Οι ετεροβαρείς συνθήκες, με τις οποίες επισφραγίστηκαν οι δύο Πόλεμοι του Οπίου, είχαν και συνέχεια, τα αμέσως επόμενα χρόνια. Συγκεκριμένα το 1895, με τη «Συνθήκη του Σιμονοσέκι» / Treaty of Shimonoseki (Ng 197), η Κίνα, μετά την ήττα της στο σινο-ιαπωνικό πόλεμο, αναγκάστηκε να εκχωρήσει στην Ιαπωνία την Ταϊβάν / Taiwan, τα νησιά Πεσκαδόρες / Pescadores και το ανατολικό τμήμα του κόλπου της χερσονήσου Λιαοντόνγκ / Liaodong Peninsula, να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της Κορέας / Korea, και να παραδώσει και άλλα κινεζικά λιμάνια στα χέρια των Δυτικών και των Ιαπώνων. Οι τελευταίοι, μάλιστα, απέκτησαν το δικαίωμα να εγκαθιστούν και να εκμεταλλεύονται βιομηχανίες σε κινεζικό έδαφος.

Στο ίδιο πλαίσιο, η Γερμανία, που ήταν ο «νέος παίκτης στην περιοχή, απέκτησε ορυχεία στο Σαντούνγκ / Shandong και ναυτική βάση στο Κιάου Τσόου / Jiaozhou (Dong Wang 2005). Τρία χρόνια αργότερα, το 1898, η Βρετανία, με το πρόσχημα ότι χρειαζόταν μεγαλύτερη έκταση, για να προστατέψει την αποικία της στο Χονγκ-Κονγκ, ζήτησε από την Κίνα, να ενοικιάσει μια περιοχή χιλίων τετραγωνικών χιλιομέτρων (1.000 τ.χμ.), στο βόρειο μέρος της χερσονήσου

Καουλούν. Η εμπορική πράξη, που συμφώνησαν τα δύο μέρη, επικυρώθηκε με τη «Δεύτερη Συνθήκη του Πεκίνου», τον Ιούνιο του 1898, τέθηκε σε εφαρμογή την 1^η Ιουλίου του 1898, και έληξε την 1^η Ιουλίου του 1997.

Τέλος, το 1901, μετά την αποτυχία της «Εξέγερσης των Μπόξερ», όπως την ονόμασε η Δύση, δια της οποίας οι Κινέζοι επιχείρησαν να απαλλαγούν από τους πολλούς ξένους δυνάστες τους, η «Ουράνια Αυτοκρατορία», υπογράφοντας το «Πρωτόκολλο των Μπόξερ» (Die "Boxer" und ihr Mythos, von Iwo Amelung), αποδέχτηκε τη στάθμευση ξένων στρατιωτικών δυνάμεων, σε στρατηγικά σημεία της χώρας, από το Πεκίνο ως τα παράλιά της. Στο εμπορικό επίπεδο, το αποτέλεσμα των δύο «Πολέμων του Οπίου» ήταν, τα λιμάνια που παραχώρησε η Κίνα, για το εξωτερικό εμπόριο, από πέντε (5) που ήταν το 1842, να φθάσουν, σταδιακά, στα πενήντα (50), μέχρι το 1911.

Η ασθενής κυβέρνηση της Κίνας, μετά τις ήττες, που υπέστη η χώρα, στους δύο Πολέμους του Οπίου, τη διάβρωση των μηχανισμών ελέγχου του εμπορίου, που είχε αρχίσει πολύ πριν την ένοπλη αντιπαράθεσή της με τη Βρετανία και τις άλλες χώρες της Δύσης, και σε συνδυασμό με την έλλειψη σαφούς πλαισίου κανόνων, και των απαραίτητων ελεγκτικών θεσμών, είδε τα έσοδά της, από τους εμπορικούς δασμούς, να καταρρέουν μετά τη συνθήκη του Nanjing. Σ' αυτό το κλίμα δημοσιονομικής στενότητας, απογοήτευσης και δυσπιστίας, και με τις υποχρεώσεις των πολεμικών αποζημιώσεων «να τρέχουν», αλλοδαποί Πρόξενoi, το 1854, αποφάσισαν να ιδρύσουν ένα μηχανισμό που θα κάλυπτε το συγκεκριμένο κενό, με σκοπό να συλλέγουν τους εμπορικούς δασμούς, από τα προϊόντα που διακινούνταν από και προς τα λιμάνια της Κίνας.

Ο μηχανισμός αυτός έλαβε την ονομασία Chinese Maritime Customs Service (C.M.C.). Το εγχείρημά των διπλωματών, αντιμετωπίστηκε με δυσπιστία, έως και εχθρότητα, τόσο από τον κινεζικό παράγοντα, όσο και από μια μεγάλη ομάδα ξένων εμπόρων, ανάμεσα στους οποίους υπήρχαν και λαθρέμποροι ή τυχοδιώκτες, οι οποίοι είχαν προλάβει να οικοδομήσουν σταθερές επιχειρηματικές δομές στα παράλια της χώρας.

Ο μηχανισμός του C.M.C., παρά το γεγονός ότι, στην αφετηρία του, είχε ως βασικό, κυρίαρχο στόχο, τη διεύρυνση της πολιτικής επιρροής των δυτικών δυνάμεων στην Κίνα, και τη διασφάλιση της δυνατότητάς της, να καταβάλλει τις επιβληθείσες πολεμικές αποζημιώσεις, δεν άργησε να επιφέρει θετικά αποτελέσματα και για την ίδια την Κίνα.

Σε σύντομο χρόνο, η λειτουργία του C.M.C., κατάφερε μια πραγματική αύξηση στα έσοδα της κεντρικής Κυβέρνησης της Κίνας, και θέσπισε κανόνες, η λειτουργία των οποίων λειτούργησε

ενθαρρυντικά και αποτελεσματικά, για το εμπόριο. Έτσι, παρά τις αρχικές αντιδράσεις, από την πλευρά των ξένων εμπόρων και των Κινέζων αξιωματούχων, που είδαν τα προσωπικά τους έσοδα να μειώνονται, το νέο σύστημα, μέσα σε διάστημα δύο (2) ετών, συνάντησε την πλήρη αποδοχή, από όλους, τους νόμιμους, εμπλεκόμενους παράγοντες, καθώς περιόριζε δραστικά τη δράση και την προοπτική κέρδους, για τους κάθε λογής παράνομους. Απόλυτα φυσιολογικά, λοιπόν, ο μηχανισμός του C.M.C. επεκτάθηκε σταδιακά και σε άλλους τομείς, όπως τα Ταχυδρομεία, η Ακτοφυλακή, η λειτουργία των Λιμανιών, η διαχείριση της Ναυσιπλοΐας, και το σύστημα αναφοράς των καιρικών συνθηκών της Κίνας. Με την πάροδο του χρόνου, οι πληροφορίες και οι προβλέψεις, που προέρχονταν από το σύστημα του C.M.C., στο οποίο προΐσταντο, ένας Βρετανός, Γενικός Επιθεωρητής, μαζί με έναν Κινέζο ομόλογό του, Επιθεωρητή των Τελωνείων της χώρας, κατέστησαν τόσο αξιόπιστες, ώστε η Κίνα, ήταν σε θέση, όποτε το επιθυμούσε, να μπορεί να αξιοποιήσει τα διαθέσιμα, αλλά και τα προσδοκώμενα έσοδά της, ως εγγύηση, σε έναν ενδεχόμενο εξωτερικό δανεισμό. Κατ' αναλογία, το αρχαιακό υλικό της C.M.C., και ιδίως οι επίσημες εκθέσεις της, κατέστησαν - σταδιακά- μια πηγή αξιόπιστων πληροφοριών, τόσο για το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας, όσο και για τις εμπορικές συναλλαγές των δυτικών, στην εν λόγω χώρα, για το χρονικό διάστημα μέχρι το 1948.

Οι εξαγωγικές συναλλαγές της Κίνας, ως το 1900, δείχνουν ότι το εξαγωγικό εμπόριο έφθανε στο 75% του εμπορίου της (εκτός του Hong Kong) με προορισμό τη Μ. Βρετανία, τη στιγμή που το Βρετανικό μερίδιο στην Κίνα, κινούνταν στο 10%. Επίσης, ένα σημαντικό τμήμα των εξαγωγών της Κίνας κατευθυνόταν στη Ρωσία, ενώ η συγκεκριμένη χώρα δεν ήταν τόσο σημαντική για τις εισαγωγές στη χώρα. Ενώ, τον 20^ο αιώνα, ένα αριθμός χωρών, που προστέθηκε στους ήδη υπάρχοντες εμπορικούς εταίρους, κατέστη σημαντικός για το εμπόριο της Κίνας. Στο πρώτο μισό του 20^{ου} αι., η Ιαπωνία ήταν η πιο σημαντική πηγή των κινεζικών εισαγωγών, ακολουθούμενη από τις Η.Π.Α., ενώ η Μ. Βρετανία είχε πέσει στην τρίτη θέση.

Πέρα από το επίπεδο του συνολικού εμπορίου, η φύση των εμπορευμάτων, που εισάγονται από αυτές τις χώρες διέφερε, με τη Μ. Βρετανία και τις Η.Π.Α. να εξάγουν στην Κίνα περισσότερες μηχανές και άλλα παραγωγικά προϊόντα, από ότι η Ιαπωνία. Σημαντικά ποσοστά των εισαγόμενων προϊόντων, στην Κίνα, προέρχονταν επίσης, από μια σειρά άλλων κοντινών χωρών και αποικιών, όπως οι Ολλανδικές - Ανατολικές Ινδίες, η Γαλλική Ινδοκίνα, η Σιγκαπούρη και η Αυστραλία. Μεταξύ των χωρών της ηπειρωτικής Ευρώπης, οι σχετικά πρώιμα βιομηχανοποιημένες, όπως η Γερμανία και το Βέλγιο, κατείχαν μεγαλύτερο μερίδιο από τις άλλες, όπως για παράδειγμα από την Ιταλία. Σε γενικές γραμμές, ενώ είχε μειωθεί η σχετική σημασία του εμπορίου με τη Βρετανική Αυτοκρατορία, η εξέλιξη των εμπορικών συναλλαγών της Κίνας μεταβλήθηκε ομαλά μετά τον 19^ο αιώνα.

Εξετάζοντας τα διαγράμματα των κινεζικών εισαγωγών, για τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, κατανοούμε ότι, ο ρόλος της Ιαπωνίας άλλαξε σημαντικά, καθώς το μερίδιό της αυξήθηκε, κι από 20%, εκτοξεύθηκε κοντά στο 40%, την περίοδο 1915-1925, προτού οι εξαγωγές της προς την Κίνα πέσουν δραματικά, πολύ κοντά στο 0%, στο τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Οι επιπτώσεις της εν λόγω παγκόσμιας σύρραξης, απεικονίζονται επίσης, και στο διαρκώς μειούμενο μερίδιο της Γερμανίας, στο εμπόριο της Κίνας.

Απόλυτα φυσιολογικά, η έκβαση της παγκόσμιας σύρραξης, έφερε τις Η.Π.Α. στη θέση του πιο σημαντικού εμπορικού εταίρου της Κίνας, αφού τις κατέστησε βασική πηγή προέλευσης των εισαγωγών της, σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 60%, όχι μόνο επειδή ήταν μεγάλη χώρα, αλλά, κυρίως, επειδή η αμερικανική οικονομία δεν είχε καταστραφεί, από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Από το 1946, πάνω από το μισό των κινεζικών εξαγωγών, κατευθυνόταν στις Η.Π.Α. Μάλιστα, άξιο επισήμανσης είναι το γεγονός ότι, ενώ για το εξαγωγικό εμπόριο της Κίνας, η σημασία της Ιαπωνίας κατέστη κορυφαία για μισό αιώνα, μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, στη συνέχεια και ιδίως μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, έπαψε να έχει ενδιαφέρον.

Το μερίδιο της Μ. Βρετανίας κινούνταν περίπου στο 10%, όλο αυτό το διάστημα, και η συγκεκριμένη χώρα εξακολούθησε να είναι ένας σημαντικός προορισμός για τα κινεζικά εμπορεύματα, σε αντίθεση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γαλλία. Καταγράφηκε, επίσης, ένα σχετικά υψηλό κλάσμα των κινεζικών εξαγωγών, περίπου 25%, το οποίο κατευθυνόταν σε άλλες χώρες, από εκείνες που εμφανίζονται στο διάγραμμα. Κι αυτό, είναι αναμφισβήτητα ένα ξεκάθαρο σημάδι της επιτυχίας της Κίνας, να διεισδύσει σε νέες αγορές, αυξάνοντας τα έσοδά της από ένα νέο σύνολο χωρών.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι εμπορικές στατιστικές για πολλές χώρες του κόσμου έγιναν διαθέσιμες. Ως εκ τούτου, είναι χρήσιμο να εξετάσει κανείς το μερίδιο της Κίνας στο Παγκόσμιο Εμπόριο, σε σύγκριση με πολλές άλλες χώρες. Η Κίνα αντιπροσώπευε περίπου το 2% του Παγκόσμιου Εμπορίου, από το 1913-1938, με τη καλύτερη στιγμή της, να βρίσκεται στη δεκαετία του 1920. Όπως θα δειχτεί παρακάτω, χρειάστηκε να παρέλθει ένα μεγάλο μέρος του 20^{ου} αιώνα, προτού επανακτήσει αυτό το μερίδιο. Αναφορικά με τις άλλες χώρες, η Κίνα, είχε περίπου τα 3/4 του εξωτερικού εμπορίου της Ιαπωνίας, και περίπου τα 2/3 του εξωτερικού εμπορίου της Ινδίας. Απόλυτα φυσιολογικά, κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας, έχει τεράστιες αποστάσεις από τις βιομηχανικές χώρες, όπως η Μ. Βρετανία, οι Η.Π.Α. και η Γερμανία. Το μερίδιο της Κίνας, στο Παγκόσμιο Εμπόριο, ήταν μικρότερο από το μερίδιο της στο Παγκόσμιο Α.Ε.Π. Αυτό συνέβη, επίσης, για τις Η.Π.Α., την Ιαπωνία, και σε διαφορετικό βαθμό για την Ινδία. Επιπλέον, εάν επικεντρωθούμε στην αναπτυσσόμενη Ινδία, η αναλογία των συναλλαγών και του πληθυσμού της Ινδίας είναι 1 προς 5 (1/5), ενώ για την Κίνα, 1 προς 13 (1/13). Την ίδια στιγμή, είναι

δύσκολο να καταλήξουμε, από αυτήν την παρατήρηση, στο συμπέρασμα ότι, το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας ήταν ασυνήθιστα μικρό, επειδή ένας δεδομένος παγκόσμιος πληθυσμός είναι δεσμευμένος με το εσωτερικό εμπόριο, σε σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού της εν λόγω χώρας. Αλλά, και για έναν επιπλέον λόγο: επειδή, η Κίνα, ήταν σχεδόν κατά 50% μεγαλύτερη, σε πληθυσμό, από την Ινδία, τη δεδομένη χρονική στιγμή.

Συνοψίζοντας, τα συμπεράσματά μας, επισημαίνουμε πως, μετά τους δύο Πολέμους του Οπίου, η Βρετανία και άλλες μεγάλες Ευρωπαϊκές Χώρες, ήταν οι βασικοί εμπορικοί εταίροι της Κίνας. Ωστόσο, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η Κίνα έδωσε έμφαση σε άλλες χώρες, όπως οι Η.Π.Α. και η Ιαπωνία. Κι αυτό έγινε εξαιτίας της φύσης, της ποιότητας και της ζήτησης των βασικών προϊόντων της, που ήταν αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

Μέχρι το 1870, οι μεγαλύτερες, σε όγκο και αξία, εισαγωγές της Κίνας, αφορούσαν το όπιο. Από την εν λόγω χρονική στιγμή, η σημασία του οπίου μειώθηκε, πρώτον εξαιτίας της αύξησης της εγχώριας παραγωγής και δεύτερο, με τη θέσπιση των ολοένα και πιο αποτελεσματικών, εσωτερικών και διεθνών, αντιναρκωτικών νόμων, που καταλήγουν, το 1917, στην απαγόρευση τόσο της εγχώριας παραγωγής, όσο και των εισαγωγών οπίου ((Beeching 1975).

Ένας άλλος τομέας, που αφορά στα βαμβακερά προϊόντα, αντιπροσώπευε περίπου το 30% όλων των εισαγωγών της Κίνας, μέχρι το 1920. Ωστόσο, τα βαμβακερά και τα μάλλινα προϊόντα, που ποτέ δεν έπεισαν για την ποιότητά τους, άρχισαν να εξαφανίζονται τον 20^ο αιώνα. Εξάλλου, η Κίνα, περίπου το 1890, άρχισε να εισαγάγει ρύζι, σε ποσοστό που αντιπροσώπευε το 7% του συνόλου των εισαγωγών της. Επίσης, το μερίδιο των μετάλλων και των ορυκτών, στις εισαγωγές της, ήταν αρκετά σταθερό (περίπου στο 6%), ενώ οι μηχανές άρχισαν να κατακτούν σημαντικό ποσοστό των εισαγωγών στην Κίνα, περίπου το 1910 .

Από την πλευρά των εξαγωγών, οι κυρίαρχες κατηγορίες προϊόντων, είναι το τσάι και τα προϊόντα από μετάξι, τα οποία κατείχαν περίπου το 70%, το έτος 1870. Η σημασία του τσαγιού μειώθηκε γρηγορότερα, απ' ότι το μετάξι, παρά το γεγονός ότι σημείωσε μια μικρή ανάκαμψη, το 1920. Ακόμη, άλλα προϊόντα, όπως τα ζωικά (δορές και δέρματα), τα μεταλλεύματα, τα ορυκτά, ο άνθρακας, οι σπόροι και τα έλαια, ήταν μέτριας σημασίας, για το εξαγωγικό εμπόριο της Κίνας, αυτό το διάστημα. Γύρω στα 1910, η Κίνα ξεκίνησε τις εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, και μέχρι το 1940, τα προϊόντα αυτά, αντιπροσώπευαν περίπου το 10% των εξαγωγών της.

Η σημαντική δημοσίευση του CMC, υπό τον τίτλο "The Returns to Trade" («Η επιστροφή στο Εμπόριο»), παρέχει λεπτομερείς πληροφορίες, σχετικά με τον ακριβή τύπο των εμπορευμάτων, που διακινούνταν στην Κίνα, παρέχοντας τη δυνατότητα εκτίμησης των

αλλαγών που συντελούνταν σταδιακά. Για παράδειγμα, ο αριθμός βαμβακερών εμπορευμάτων σχεδόν τριπλασιάστηκε σε περισσότερο από 25 χρόνια (1868-1894).

Υπάρχουν επίσης στοιχεία για την «καταστροφή» εμπορευμάτων, όπως αυτά που αφορούν στη διακύμανση του αριθμού των μάλλινων προϊόντων, που πέφτει από το 20 στο 11, κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου. Συνολικά ο αριθμός των διαφορετικών εισαγωγών στην Κίνα, αυξάνεται από 80 σε 483, δηλαδή κατά 504%, την περίοδο 1868-1947. Αντίστοιχη ήταν η εξέλιξη στα έσοδα που προέκυπταν για την Κίνα, από τις εξαγωγές της, που κατέγραψαν αύξηση της τάξεως του 474%, για την ίδια περίοδο.

Για να γίνει κατανοητή η σημασία της αυξητικής καμπύλης στις εξαγωγές, σημειώνεται -κατ' αντιδιαστολή- το γεγονός ότι, οι Broda και Weinstein (2006), εντοπίζουν την αύξηση των κινεζικών εισαγωγών στις Η.Π.Α., κατά την περίοδο 1972-2001, στο 119% ή στο +4,1% κατ' έτος. Κατ' αναλογία, η αύξηση του 504%, στις εισαγωγές της Κίνας, την περίοδο 1868-1947 μεταφράζεται σ' ένα ποσοστό της τάξεως του +6,4% ετησίως (Broda and Weinstein 2006).

4.4 Το Εξωτερικό Εμπόριο της Κίνας μετά το 1949

Το συνολικό οικονομικό σύστημα της Κίνας, μετά το 1949, συντάχθηκε με τη Σοβιετική Ένωση και έκανε αποταμιεύσεις από τον αγροτικό τομέα, προς όφελος της βιομηχανικής παραγωγής (Naughton 2007, Barry 2007, Brandt and Rawski 2008). Το εξωτερικό εμπόριο διεξήχθη γενικά, από κρατικές επιχειρήσεις, που είχαν περιορισμένα κίνητρα να λειτουργούν αποτελεσματικά, επειδή η θέση τους δεν αμφισβητήθηκε ποτέ από τον ανταγωνισμό. Το συνολικό καθεστώς που θεσπίστηκε από τις κυβερνήσεις της Κίνας, ήταν προσανατολισμένο προς την αυτάρκεια και την υποκατάσταση των εισαγωγών, στοιχεία εκ προοιμίου αναποτελεσματικά, για μια σχετικά φτωχή χώρα, τη δεδομένη χρονική περίοδο. Η συγκεκριμένη επιλογή, στο οικονομικό και εμπορικό πεδίο, σε συνδυασμό με την απελευθέρωση του εμπορίου, από τις 46 χώρες μέλη της GATT, σήμαιναν τη συρρίκνωση του ρόλου της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο, μετά το 1949.

Ενώ, πριν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Κίνα αντιπροσώπευε περίπου το 2% των παγκόσμιων εισαγωγών και εξαγωγών, οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι το μερίδιο της Κίνας μειώθηκε κατά τη δεκαετία του 1950 σε περίπου 1,7%, και τη δεκαετία του 1970 περίπου σε 0,7% (Lardy 1994, Brandt and Rawski 2008). Στο σημείο αυτό, απαιτείται η υπογράμμιση πως, οι ποσοτικές πληροφορίες, σχετικά με το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας, για την περίοδο 1949-1979, είναι πολύ περιορισμένες.

Σε αντίθεση με τα στοιχεία που υπάρχουν στο πλαίσιο της Συνθήκης των Λιμένων, οι χαμηλές προσδοκίες κέρδους, που η Κίνα ανέμενε να αποκομίσει, από τη συμμετοχή της στο Παγκόσμιο Εμπόριο, φαίνεται πως βρίσκεται πίσω από τη μη συλλογή και ανάλυση των σχετικών πληροφοριών. Τα όποια στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο της χώρας, προκύπτουν από τη διαδικασία της διαχείρισης των φορολογικών συναλλαγών, μέσω των τελωνείων, όμως κι αυτά δε συλλέγονταν συστηματικά.

Για παράδειγμα, η συλλογή δεδομένων διακόπηκε κατά τη διάρκεια των ετών της Πολιτιστικής Επανάστασης (1966-1978). Επιπλέον δεν υπάρχουν δημοσιευμένα δεδομένα των τελωνείων, μέχρι το 1984. Κατά συνέπεια, οι εκτιμήσεις για το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας, τόσο σε επίπεδο συγκεντρωτικών αποτελεσμάτων, όσο και σε επίπεδο βασικών εμπορευμάτων, έγιναν από διάφορους αναλυτές, με βάση πληροφορίες από εμπορικούς εταίρους της Κίνας, από στατιστικές πηγές που καταρτίζονταν από τα Ηνωμένα Έθνη, τον ΟΟΣΑ και άλλες χώρες. Με βάση τα στοιχεία αυτά, η Κίνα κατέγραψε, τη συγκεκριμένη περίοδο, ένα μέσο όρο ετήσιας αύξησης, στο εξωτερικό της εμπόριο, της τάξης του 4%, ενώ οι εξαγωγές της αυξήθηκαν κατά 6%. Η ανάπτυξη του εμπορίου επιταχύνθηκε, στη συνέχεια, με την ετήσια αύξηση των πραγματικών εξαγωγών της, να φτάνει είναι στο 12,9%, ενώ στο 12,3% κινήθηκαν οι εισαγωγές, από το 1970-1978.

Τη μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο περίοδο, η Κίνα εισάγει και εξάγει αντίστοιχα, βασικά εμπορεύματα. Τα έτη 1952-1964, η παραγωγή σπόρων και ξηρών καρπών, ως ειδών εξαγωγής, έγινε λιγότερο σημαντική, και η Κίνα, από καθαρός εξαγωγέας, έγινε εισαγωγέας σιτηρών. Υπάρχουν αποδείξεις, επίσης, για κατακόρυφη εξειδίκευση, με τη μορφή ενός αυξανόμενου μεριδίου, στις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών ινών, την ίδια στιγμή που τα κλωστοϋφαντουργικά υφάσματα και τα μερίδια των εξαγωγών της Κίνας, από τα είδη ένδυσης, αυξάνονταν σταθερά. Καταγράφονται, επίσης, σημαντικές εμπορικές συναλλαγές, για ορισμένα προϊόντα, όπως -για παράδειγμα- ο τομέας των μηχανών.

Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις, που άνοιξαν το εμπόριο της Κίνας με τον κόσμο, ξεκίνησαν το 1978. Οι αλλαγές στις τιμές του πετρελαίου και η επακόλουθη παγκόσμια ύφεση, μαζί με τους υψηλούς δασμολογικούς συντελεστές, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, συνέβαλαν σημαντικά στην επιβράδυνση του εμπορίου της Κίνας. Αύξηση του εμπορίου σημειώθηκε την περίοδο 1981-1987, όταν οι εισαγωγές αυξήθηκαν, κατά 10,4%, και οι εξαγωγές κατά 5,2%. Ωστόσο, σε σύγκριση με άλλες χώρες, τα ποσοστά αυτά ήταν υψηλά.

Το μερίδιο της Κίνας στο Παγκόσμιο Εμπόριο δεν άλλαξε πολύ την περίοδο 1970-1978. Μετά το 1978, όμως, το μερίδιο της Κίνας αυξήθηκε σημαντικά, ως συνέπεια των μεταρρυθμίσεων

που οδήγησαν στην απελευθέρωση του εμπορίου, ενώ εντυπωσιακά είναι τα στοιχεία που προκύπτουν, γύρω στο 1990 και το 2000. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, τα κέρδη από το μερίδιο της Κίνας στο Παγκόσμιο Εμπόριο αυξήθηκαν σταδιακά. Την περίοδο 1978-1990 η ανάπτυξη του εμπορίου ήταν της τάξης του 7,5%, την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα να φθάνει το 13,5%, και την περίοδο 2000-2007 να αγγίζει το 16,2%.

Το πιο σημαντικό γεγονός, που ενίσχυσε το εξωτερικό εμπόριο της Κίνας, ήταν η προσχώρησή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (Π.Ο.Ε.), το 2001. Είναι επιβεβλημένο, πάντως, να επισημάνουμε πως, παρά τις αλλεπάλληλες, εντυπωσιακές αυξήσεις που κατάφερε, η Κίνα, μόλις το 1994 κατόρθωσε να ξεπεράσει το μερίδιο που είχε στο Παγκόσμιο Εμπόριο στα μέσα της δεκαετίας του 1920. Αυτό υποδηλώνει ότι, οι επιτυχίες της χώρας, τις τελευταίες δεκαετίες, ίσως να είναι λιγότερο εξαιρετικές και πιο «φυσιολογικές» απ' ό,τι μερικές φορές εμφανίζονται. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, γεγονός είναι ότι χρειάστηκε μια μεγάλη περίοδος εβδομήντα (70) χρόνων, μέχρι το μερίδιο της Κίνας, στο Παγκόσμιο Εμπόριο, να φτάσει στα επίπεδα του 1925. Κι αυτό, δίνει και το μέτρο της αρνητικής εξέλιξης του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας, στη διάρκεια της περιόδου 1949-1978. Η χώρα, κινήθηκε εναντίον του εξωτερικού εμπορίου, με τη μορφή περιοριστικών πολιτικών, που έγιναν ακόμη πιο αυστηρές, την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, οι συνέπειες του οποίου προστέθηκαν στη γενικά κακή απόδοση της κεντρικά σχεδιαζόμενης οικονομίας της. Υπό την πίεση των αποτελεσμάτων αυτών, που είχαν συνολικά αρνητικό αντίκτυπο, σε όλους τους τομείς, στο εσωτερικό της Κίνας, μετά την αποτυχία της μορφωτικής επανάστασης, η ηγεσία της χώρας αποφάσισε την ιστορική στροφή. Αναθεωρώντας τη γραμμή του απομονωτισμού, το 1978, δυο χρόνια μετά το θάνατο του Μάο Τσε Τουνγκ, η Κίνα έθεσε σε εφαρμογή ένα εντυπωσιακό, εμπορικό άνοιγμα - έκπληξη, το οποίο μετέβαλε άρδην μέρος των μεταρρυθμίσεων που υιοθέτησε, μετά το 1978.

4.5 Συμπεράσματα

Από την παραπάνω σύντομη καταγραφή της εξέλιξης του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας προκύπτουν τα εξής βασικά συμπεράσματα.

- Η σχέση της Κίνας με το εξωτερικό εμπόριο, κατά τη διάρκεια της ιστορικής της πορείας, δεν ήταν ποτέ γραμμική. Υπήρχαν περίοδοι, όπου η Κίνα ανέπτυξε έντονη εξωτερική εμπορική δράση. Ενώ υπήρξαν μακρές χρονικοί περίοδοι που η Κίνα αποφάσισε τον απομονωτισμό και την αυτάρκεια. Από την αρχαιότητα μέχρι περίπου τις αρχές του δέκατου έκτου (16^{ου}) αιώνα η Κίνα ανέπτυξε σημαντική εξωτερική εμπορική δραστηριότητα, κυρίως μέσω των χερσαίων εμπορικών διαδρόμων προς τη Δύση, αλλά και μέσω ενός ολοένα αναπτυσσόμενου εμπορικού στόλου προς το νότο και την ανατολή. Για λόγους οι οποίοι ανάγονται περισσότερο στην κινεζική φιλοσοφία και ηθική, στις αρχές

του 16^{ου} αιώνα η χώρα στέφεται στον απομονωτισμό, θεωρώντας ανήθικο το εξωτερικό εμπόριο. Ενδεικτικό αυτού είναι ότι το 1525 προβαίνει στην καταστροφή όλων των ποντοπόρων πλοίων της. Αυτό, σε συνδυασμό με την αποδυνάμωση των χερσαίων δρόμων του μεταξιού, στην ουσία καταργεί τη δυνατότητα της χώρας να συμμετέχει στο διεθνές εμπόριο. Την αδυναμία της Κίνας να διεξάγει εξωτερικό εμπόριο, άρχισαν από τις αρχές του δέκατου έκτου αιώνα, να καλύπτουν ξένες δυτικές αποικιοκρατικές χώρες, με πρώτη την Πορτογαλία, η οποία όπως αναφέρθηκε εμφανίζεται στις αρχές του δέκατου έκτου αιώνα στα ανατολικά παράλια της Κίνας. Ακολούθησαν πολλές άλλες δυτικές ποντοπόρες χώρες.

- Από τα τέλη του δέκατου όγδοου αιώνα και κατά τη διάρκεια του δέκατου ένατου αιώνα κυρίαρχο ρόλο στο εξωτερικό εμπόριο της Κίνας καταλαμβάνει η Αγγλία. Λόγω της αδυναμίας της να διεισδύει στην κινεζική αγορά και λόγω των αρνητικού εμπορικού ισοζυγίου, αρχίζει τις εξαγωγές οπίου, που προκάλεσαν τους λεγόμενους πολέμους του Οπίου. Και οι δυο πόλεμοι του Οπίου κατέληξαν σε ταπεινωτικές και άκρως δυσμενείς συνθήκες για την Κίνα.
- Παράλληλα, και ειδικά προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του εικοστού αιώνα, εμφανίστηκαν και άλλες χώρες, δυτικές χώρες (π.χ. ΗΠΑ), αλλά και χώρες από την περιοχή της ανατολικής Ασίας, οι οποίες αναπτύσσουν το εμπόριο τους με την Κίνα.
- Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι το 1949 η ανάπτυξη του κινεζικού εξωτερικού εμπορίου είναι ανοδική, πλην όμως χωρίς ειδικό βάρος για τη διεθνή οικονομία. Μετά την το 1949 και την αλλαγή του καθεστώτος, η Κίνα στρέφεται εκ νέου στον απομονωτισμό και στην αυτάρκεια, εφαρμόζοντας μια στρατηγική υποκατάστασης των εισαγωγών, η οποία έμελλε να αποτύχει λόγω του χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης της χώρας και συνεπώς της δυνατότητας της να πετύχει συσσώρευση κεφαλαίου και ενδογενή ανάπτυξη. των γκολ.
- Η επιστροφή της Κίνας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και στο διεθνές εμπόριο εκκινεί μετά το θάνατο του Μάο Τσετούνγκ και την έναρξη των μεταρρυθμίσεων το 1978. Έκτοτε, σταδιακά, η χώρα ενσωματώνεται στην διεθνή οικονομία, ενώ μετά το 2000, η ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου της, όπως και η εσωτερική της ανάπτυξη, είναι ραγδαία, με αποτέλεσμα να καταστεί η Κίνα ένας από τους σημαντικότερους παίκτες του διεθνούς εμπορίου.
- Επί περίπου πέντε (5) αιώνες η Κίνα υπήρξε πεδίο άσκησης αποικιοκρατικής πολιτικής των τότε μεγάλων δυνάμεων. Η χώρα βίωσε από εσωτερικές παρεμβάσεις μέχρι ταπεινωτικές ήττες και δυσμενείς οικονομικές συνθήκες. Είναι σχεδόν αναπόφευκτο, αυτή η ιστορική εμπειρία να επηρεάζει τις σύγχρονες στρατηγικές ανάπτυξης και συμμετοχής της Κίνας στο διεθνές εμπορικό σύστημα, όπως θα δειχθεί στα παρακάτω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: Η σύγχρονη εμπορική πολιτική της Κίνας και η θέση της στο διεθνές εμπορικό σύστημα

5.1 Βασικά χαρακτηριστικά της οικονομίας και του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας

Λόγω του μεγέθους της, η οικονομία της Κίνας είναι πλέον βασικός μοχλός της παγκόσμιας ανάπτυξης (WTO 2021). Οι ρυθμοί αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ μειώθηκαν από περ. 7,0% το 2016-18, σε 6,0% το 2019 και 2,3% το 2020. Η ανάπτυξη προβλέπονταν να φτάσει ξανά στο 6,0% το 2021, καθώς οι οικονομικές δραστηριότητες αναμένονταν να εξομαλυνθούν. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Κίνας ήταν 11.710 USD το 2020, από 9.976 USD το 2018. Οι μακροπρόθεσμες διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία της Κίνας, εκτός από τη γεωργία και τη βιομηχανία προς τις υπηρεσίες, συνεχίστηκαν κατά τα τελευταία έτη. Οι υπηρεσίες αποτελούν πλέον (2020) περίπου το 55% του ΑΕΠ. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει σημειωθεί αξιοσημείωτη πρόοδος όσον αφορά την καταπολέμηση της φτώχειας, ως αποτέλεσμα των υψηλών ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ και των μεταρρυθμίσεων στην αγορά (Brandt et al 2020).

Το ξέσπασμα της πανδημίας COVID-19 στις αρχές του 2020 είχε σημαντικό αντίκτυπο στην παραγωγή και την απασχόληση (WTO 2021). Στις αρχές του 2020, η οικονομία της Κίνας συρρικνώθηκε κατά 6,8%. Σχεδόν όλοι οι τομείς επλήγησαν σοβαρά από την πανδημία, με αξιοσημείωτες εξαιρέσεις των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και της τεχνολογίας πληροφοριών. Από τα μέσα του 2020, η οικονομία άρχισε να ανακάμπτει, κυρίως, λόγω των δημοσίων επενδύσεων και του διεθνούς εμπορίου. Οι γρήγορες αντιδράσεις της

δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής βοήθησαν στον μετριασμό των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 (ILO 2020).

Η σταθερότητα των τιμών παραμένει ο κύριος στόχος της νομισματικής πολιτικής (WTO 2021). Οι ρυθμοί πληθωρισμού παρέμειναν χαμηλοί κατά την περίοδο 2018-2020, κυμαινόμενοι μεταξύ -0,5% και 3,8%. Η Κίνα έχει καθεστώς διαχειριζόμενης κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας (Managed Floating). Η συναλλαγματική ισοτιμία του κινεζικού γιουάν (CNY) καθορίζεται με αναφορά σε ένα καλάθι νομισμάτων, με δημόσια γνωστή σύνθεση. Η κεντρική ισοτιμία του CNY καθορίζεται καθημερινά ως "διόρθωση". Τα επίσημα αναφερόμενα συναλλαγματικά αποθέματα ανέρχονταν το 2020 σε περίπου 3,1 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Οι περιοριστικές ρυθμίσεις για τις κινήσεις κεφαλαίων εξακολουθούν να ισχύουν για τις εισροές και εκροές της Κίνας με άλλες χώρες. Όσον αφορά το διεθνή ρόλο του κινέζικου νομίσματος, στα μέσα του 2020, περίπου το 2% των παγκόσμιων πληρωμών πραγματοποιούνταν μέσω του CNY.

Το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Κίνας συρρικνώθηκε μεταξύ 2016 και 2018, αλλά αυξήθηκε ξανά το 2019, στα 102,9 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (WTO 2021).

Το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών παρουσίασε ισχυρό έλλειμμα το 2015, πλεόνασμα μεταξύ 2016 και 2019 και έλλειμμα το 2020. Οι άμεσες επενδύσεις ήταν πλεονασματικές, όλα τα τελευταία χρόνια εκτός από το 2016. Ο λογαριασμός επενδύσεων χαρτοφυλακίου ήταν ελλειμματικός μέχρι το 2016 και σημείωσε πλεόνασμα από το 2017. Το πλεόνασμα του εμπορικού εμπορίου της Κίνας μειώθηκε μεταξύ 2016 και 2018, γεγονός που ήταν ο βασικός παράγοντας για τη μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της. Το 2019 και το 2020, το εμπορικό πλεόνασμα αυξήθηκε ξανά. Το εμπορικό ισοζύγιο της Κίνας στον τομέα των υπηρεσιών παρουσιάζει παραδοσιακά έλλειμμα, το οποίο αυξήθηκε μεταξύ 2015 και 2018, αλλά μειώθηκε το 2019 και το 2020.

Οι εξαγωγές εμπορευμάτων της Κίνας αυξάνονταν κάθε χρόνο κατά την τελευταία πενταετία (2015-2020), φτάνοντας το ανώτατο όριο των σχεδόν 2,6 τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ το 2020. Οι εξαγωγές μειώθηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2020 λόγω της πανδημίας COVID-19, αλλά αυξήθηκαν έντονα στη συνέχεια. Σε ποσοστό άνω του 44%, τα καταναλωτικά αγαθά, τα μηχανήματα και ο ηλεκτρικός/ηλεκτρονικός εξοπλισμός συνεχίζουν να αντιπροσωπεύουν ένα πολύ μεγάλο και αυξανόμενο μερίδιο στις εξαγωγές εμπορευμάτων της Κίνας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένουν οι κύριοι προορισμοί της Κίνας για εξαγωγές εμπορευμάτων.

Η Ασία παραμένει η πιο σημαντική περιοχή για τις εξαγωγές εμπορευμάτων της Κίνας, με μερίδιο άνω του 44% το 2020. Εντός της Ασίας, η Ιαπωνία και η Δημοκρατία της Κορέας είναι οι σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι (WTO 2021).

Η Αφρική και η Μέση Ανατολή έλαβαν 4% και 5% των εξαγωγών της Κίνας, ενώ το μερίδιο της Λατινικής Αμερικής κυμάνθηκε γύρω στο 6%.

Στις συνολικές εισαγωγές της Κίνας κυριαρχούν τα ορυκτά προϊόντα (περίπου 25%). Η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει ο σημαντικότερος προμηθευτής αγαθών, ενώ το μερίδιο των Ηνωμένων Πολιτειών στις συνολικές εισαγωγές της Κίνας μειώθηκε, από σχεδόν 9% το 2015 σε 6,6% το 2020. Το μερίδιο των εισαγωγών προέλευσης Ασίας κυμάνθηκε σε περίπου 47% μεταξύ 2016 και 2019, αλλά αυξήθηκε σε πάνω από 49% το 2020. Η Αφρική, η Αυστραλία και η Μέση Ανατολή αντιπροσωπεύουν περίπου το 4%, 5% και 7% των εισαγωγών εμπορευμάτων της Κίνας, αντίστοιχα.

Ενώ η συνολική αξία της παραγωγής της γεωργίας και της κτηνοτροφίας αυξήθηκε σταθερά μετά το 2015, η Κίνα εξακολουθεί να είναι καθαρός εισαγωγέας γεωργικών προϊόντων. Η Κίνα επιδιώκει μια στρατηγική αναζωογόνησης της υπαίθρου. Οι πρόσφατες πρωτοβουλίες αγροτικής μεταρρύθμισης περιλάμβαναν την τροποποίηση του νόμου για τη σύναψη συμβάσεων αγροτικής γης. Στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης της κυβέρνησης το 2018, το Υπουργείο Γεωργίας (MOA) μετονομάστηκε σε Υπουργείο Γεωργίας και Αγροτικών Υποθέσεων (MARA), και οι αρμοδιότητές του επεκτάθηκαν. Επίσης, δημιουργήθηκε Εθνική Υπηρεσία Τροφίμων και Στρατηγικών Αποθεμάτων. Η Κίνα συνεχίζει να χρησιμοποιεί δασμολογικές ποσοστώσεις για το σιτάρι, το καλαμπόκι, το ρύζι, τη ζάχαρη, το μαλλί, τις μάλλινες επιφάνειες και το βαμβάκι, ενώ συνεχίζει να εφαρμόζει πολιτική ελάχιστης τιμής αγοράς για το ρύζι και το σιτάρι. Η Κίνα συνεχίζει να διατηρεί αποθέματα καλαμποκιού, ρυζιού, σόγιας και σιταριού, καθώς και ένα επιδοτούμενο σύστημα γεωργικής ασφάλισης που παρέχει κάλυψη για φυσικές καταστροφές.

Οι εξαγωγές υπηρεσιών της Κίνας αυξήθηκαν από 217 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2015 σε 244 δισεκατομμύρια δολάρια το 2019, αλλά μειώθηκαν στα 235 δισεκατομμύρια δολάρια το 2020. Αποτελούνται κυρίως από διάφορες επιχειρηματικές υπηρεσίες, μεταφορές και τουρισμό. Οι εισαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν από 436 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2015 σε 506 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2019, αλλά μειώθηκαν στα 380 δισεκατομμύρια δολάρια το 2020. Τα ταξίδια είναι παραδοσιακά μακράν η πιο σημαντική κατηγορία εισαγόμενων υπηρεσιών.

Οι ετήσιες εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Κίνα συνέχισαν να αυξάνονται μεταξύ 2016 και 2019, αν και με πολύ βραδύτερο ρυθμό σε σχέση με τις προηγούμενες περιόδους. Οι εξωστρεφείς ΑΞΕ, αφού υστερούσαν για πολλά χρόνια, ξεπέρασαν τις εισερχόμενες ΑΞΕ το 2015. Κορυφώθηκαν το 2016 και έκτοτε μειώνονται κάθε χρόνο. Η μεταποίηση παραμένει μακράν ο μεγαλύτερος τομέας εισροών ΑΞΕ στην Κίνα. Οι πιο

σημαντικοί τομείς για τις ΑΞΕ της Κίνας στο εξωτερικό είναι η χρηματοδοτική μίσθωση, οι επιχειρηματικές υπηρεσίες και η μεταποίηση.

Οι επενδύσεις στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας Belt and Road αντιπροσωπεύουν περίπου το 13% των πρόσφατων εξαγωγικών ΑΞΕ της Κίνας και συγκεντρώνονται, κυρίως, στην Κεντρική και Νοτιοανατολική Ασία, με έμφαση σε έργα υποδομής.

Τα τελευταία έτη, η Κίνα συνέχισε να στοχεύει στην επέκταση του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων, όπως περιγράφεται στα πενταετή σχέδια και σε διάφορα διοικητικά μέτρα. Οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της κλιματικής αλλαγής ήταν, επίσης, αξιοσημείωτες στο πλαίσιο της εμπορικής πολιτικής της Κίνας. Οι κύριες ενέργειες από την άποψη αυτή περιλάμβαναν τη βιομηχανική αναδιάρθρωση, τη βελτιστοποίηση της ενεργειακής υποδομής, την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, καθώς και τη δημιουργία μιας αγοράς εμπορίας εκπομπών άνθρακα.

Προσφάτως, η Κίνα άρχισε να απελευθερώνει τον χρηματοπιστωτικό της τομέα για να επιτρέψει την αυξημένη ξένη συμμετοχή. Δημιουργήθηκε ένα νέο πλαίσιο εποπτείας για την αντιμετώπιση νέων τύπων χρηματοοικονομικών κινδύνων, όπως η σκιώδης τραπεζική. Τα όρια ποσοστών μετοχών, που μπορούσαν να αποκτήσουν αλλοδαποί, καταργήθηκαν για τις εμπορικές τράπεζες, τις ασφαλιστικές εταιρείες ζωής και τις εταιρείες διαχείρισης ασφαλιστικών περιουσιακών στοιχείων, τις εταιρείες χρεογράφων, τις εταιρείες μελλοντικής εκπλήρωσης και τις εταιρείες διαχείρισης κεφαλαίων. Επιπλέον, επετράπη σε ξένους επενδυτές να συμμετέχουν σε διάφορα τμήματα του χρηματοπιστωτικού τομέα της Κίνας, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης ομολόγων και της διαχείρισης ιδιωτικών συνταξιοδοτικών ταμείων.

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, η Κίνα χορήγησε άδειες 5G στους τρεις μεγάλους τηλεπικοινωνιακούς φορείς της και σε μια εταιρεία ραδιοηλεκτρονικών εκπομπών. Ταυτόχρονα, οι αρχές έθεσαν σε εφαρμογή στρατηγικά σχέδια για μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη του 5G και του Διαδικτύου. Αρκετοί κανονισμοί, διοικητικά μέτρα και τεχνικές προδιαγραφές εγκρίθηκαν ή δημοσιεύθηκαν για δημόσια διαβούλευση, με σκοπό την πλήρη εφαρμογή του νόμου του 2017 για την κυβερνοασφάλεια. Επίσης, ψηφίστηκε νόμος για το ηλεκτρονικό εμπόριο και για την πώληση αγαθών ή/και παροχή υπηρεσιών μέσω του Διαδικτύου (WTO 2021).

Το κινέζικο κράτος συνεχίζει να έχει σημαντική παρουσία στις θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές. Οι εξελίξεις στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών από το 2018 και μετά περιλάμβαναν συνεχή μέτρα για την ενθάρρυνση των ειδικευμένων διεθνών πλοίων "Flag of Convenience", που χρηματοδοτούνται από την Κίνα, ώστε να επιστρέψουν στην Κίνα, και για την άρση των περιορισμών στις ξένες επενδύσεις στη διεθνή ναυτιλία και στις υπηρεσίες διεθνών ναυτιλιακών πρακτορείων στην Κίνα. Όπως συμβαίνει και με άλλες οικονομίες, η

πανδημία COVID-19 είχε μεγάλο αντίκτυπο στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών, με τις διεθνείς και εγχώριες επιβατικές πτήσεις να μειώνονται δραματικά από τον Φεβρουάριο του 2020. Η Κίνα έχει λάβει διάφορα μέτρα για να υποστηρίξει τον αεροπορικό και ναυτιλιακό τομέα στον απόηχο της επιδημίας COVID-19

Συνοπτική παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών της οικονομίας και του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας (2020)	
ΑΕΠ (σε εκ. δολάρια, τρέχουσες τιμές)	14.722.840
Εξωτερικό εμπόριο ως % του ΑΕΠ	18,6%
Θέση στις παγκόσμιες εξαγωγές αγαθών	1 ^η
Θέση στις παγκόσμιες εισαγωγές αγαθών	2 ^η
Θέση στις παγκόσμιες εξαγωγές υπηρεσιών	4 ^η
Θέση στις παγκόσμιες εισαγωγές υπηρεσιών	3 ^η
Αξία εξαγωγών αγαθών	2 590 221
Αξία εισαγωγών αγαθών	2 057 217
Μερίδιο στις παγκόσμιες εξαγωγές αγαθών	14,70%
Μερίδιο στις παγκόσμιες εισαγωγές αγαθών	11,54%
Ποσοστό των βιομηχανικών προϊόντων στις συνολικές εξαγωγές	92,9%
Προορισμοί εξαγωγών:	
ΗΠΑ	17,5%
ΕΕ	15,1%
Χονγκ Κονγκ	10,5%
Ιαπωνία	5,5%
Προέλευση εισαγωγών:	
ΕΕ	12,6%
Ταϊβάν	9,8%
Ιαπωνία	8,5%
Ν. Κορέα	8,4%
ΗΠΑ	6,6%
Αξία εξαγωγών υπηρεσιών	278.084
Αξία εισαγωγών υπηρεσιών	377.528
Μερίδιο στις παγκόσμιες εξαγωγές υπηρεσιών	5,66%
Μερίδιο στις παγκόσμιες εισαγωγές υπηρεσιών	8,21%
Προορισμοί εξαγωγών υπηρεσιών:	
Χονγκ Κονγκ	28,8
ΕΕ	17

ΗΠΑ	15
Ιαπωνία	5,5
Προέλευση εισαγωγών υπηρεσιών:	
Χονγκ Κονγκ	19,6
ΗΠΑ	19,3
ΕΕ	16,9
Ιαπωνία	6,6
Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (εκ. Δολάρια 2019)	
Σύνολο:	
Χώρες προέλευσης:	138.140
Χονγκ Κονγκ	
Σιγκαπούρη	96.300
N. Κορέα	7.590
British Virgin Islands	5.540
Ιαπωνία	4.960
ΗΠΑ	3.720
	2.690
Εκροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (εκ. δολάρια, 2019)	
Σύνολο:	
Χώρες υποδοχής:	136.910
Χονγκ Κονγκ	
British Virgin Islands	90.550
Σιγκαπούρη	8.680
ΗΠΑ	4.830
Ινδονησία	3.810
	2.220

Πηγή: WTO 2021

5.2 Η εξωτερική εμπορική πολιτική της Κίνας

5.2.1 Το σύστημα και οι φορείς λήψης εμπορικοπολιτικών αποφάσεων

Η εμπορική πολιτική της Κίνας, όπως και η οικονομία και η πολιτική της χώρας γενικότερα, βρίσκονται ακόμη σε μια μεταβατική συστημική φάση (WTO 2021). Η Κίνα δεν βλέπει τον εαυτό της, σε διεθνές επίπεδο, ως διαμορφωτή κανόνων, αλλά συνεχίζει να είναι παθητικός φορέας κανόνων, σε μια παγκόσμια οικονομία που κυριαρχείται από τις δυτικές βιομηχανικές χώρες και εταιρείες. Επιπλέον, η χώρα δεν διαθέτει ακόμη το προσωπικό και τις θεσμικές

αρμοδιότητες για να επηρεάσει ενεργά και αποτελεσματικά τη διεθνή κανονιστική εμπορική διπλωματία. Επιπλέον, η εμπορική πολιτική εντάσσεται στο πλαίσιο της εσωτερικής και της εξωτερικής πολιτικής. Εκτός από τον οικονομικό ορθολογισμό, ο πολιτικός ορθολογισμός είναι πάντα καθοριστικός. Για να κατανοήσουμε καλύτερα την κινεζική εμπορική πολιτική, είναι επομένως απαραίτητο να ρίξουμε μια πιο προσεκτική ματιά στις εσωτερικές της σχέσεις, τις θεσμικές δομές, τις εσωτερικές σχέσεις πολιτικής ισχύος και τις πολιτικές εξελίξεις. Όπως ακριβώς η απελευθέρωση του εσωτερικού και του εξωτερικού εμπορίου έφερε στη χώρα οφέλη, σε ανάπτυξη και ευημερία σε ιστορικά απaráμιλλη κλίμακα, η εμπορική πολιτική ακολουθεί μια ολοένα και πιο μερκαντιλιστική πορεία από τα μέσα της περασμένης δεκαετίας και η οικονομική πολιτική στηρίζει τις μεγάλες κρατικές εταιρείες. Αν και οι ανοιχτές ξένες αγορές αποτελούν σημαντική προϋπόθεση για την επιθυμητή βιώσιμη ανάπτυξη της εγχώριας οικονομίας, η βιομηχανική και εμπορική πολιτική της Κίνας προκαλούν προστατευτικές αντιδράσεις από τους εμπορικούς της εταίρους. Αν και η Κίνα έχει επωφεληθεί από το σύστημα παγκόσμιου εμπορίου, όπως καμία άλλη χώρα τα τελευταία χρόνια, δεν έχει συμμετάσχει επαρκώς στον συνεχιζόμενο γύρο του παγκόσμιου εμπορίου του ΠΟΕ (Anderson et al 2010).

Σε θεσμικό επίπεδο, πριν την ένταξη στον ΠΟΕ, οι αρμοδιότητες εξωτερικής εμπορικής πολιτικής ανήκαν στο τότε Υπουργείο Εξωτερικού Εμπορίου και Οικονομικής Συνεργασίας (MOFTEC). Μετά την ένταξή του στον ΠΟΕ, ωστόσο, το Υπουργείο Εξωτερικού Εμπορίου έχασε την εξαιρετική του θέση στην πολιτική εξουσίας. Πλέον, η εμπορική πολιτική δεν βρίσκεται στο επίκεντρο των συμφερόντων της ηγεσίας του κράτους και του κόμματος και των αρμόδιων οργάνων τους (Liang 2007). Το Πολιτικό Γραφείο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας (ΚΚΚ), η Μόνιμη Επιτροπή του Πολιτικού Γραφείου, το Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο και το Κρατικό Συμβούλιο εμφανίζονται μόνο κατ' εξαίρεση και με πιο δηλωτικό τρόπο, όσον αφορά την εμπορική πολιτική. Αν η ένταξη στον ΠΟΕ ήταν ακόμα ένα αποφασιστικό πολιτικό ορόσημο στη διαδικασία μετασχηματισμού της Κίνας, η εμπορική πολιτική έκτοτε θεωρείται περισσότερο ως τεχνοκρατικό καθήκον (Mertha 2009). Η εμπορική πολιτική της Κίνας δεν είναι, επίσης προϊόν μιας κάθετα δομημένης μονολιθικής κομματικής κυριαρχίας. Μάλλον, μπορεί να γίνει κατανοητό ως ένα πολύπλοκο παιχνίδι πολλαπλών επιπέδων. Εκτός από τα υπουργεία και τους κεντρικούς κυβερνητικούς φορείς στο Πεκίνο, επαρχιακές κυβερνήσεις, κρατικές εταιρείες, επιχειρηματικές ενώσεις, δεξαμενές σκέψης και μέσα ενημέρωσης ασκούν άμεση ή έμμεση επιρροή στην εμπορική πολιτική της Κίνας και στις σχέσεις εξωτερικού εμπορίου. Η λήψη αποφάσεων, η διαπραγμάτευση και η εφαρμογή της εμπορικής πολιτικής είναι μια σύνθετη διαδικασία κατά την οποία λειτουργοί και δημόσιοι υπάλληλοι, που ενεργούν ορθολογικά για τα δικά τους θεσμικά και προσωπικά συμφέροντα, συναντώνται ως διαχειριστές οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων (Liang 2007, Mertha 2009).

Η ισχυρή θέση των επαρχιακών διοικητών και των διευθυντών των κρατικών εταιρειών καθιστά σαφές ότι η κυβερνητική δράση στο εξωτερικό εμπόριο δεν είναι μόνο «από πάνω προς τα κάτω», αλλά και «από κάτω προς τα πάνω» (Hilpert 2013, Tu 2012). Είναι αυτονόητο ότι διάφορες γραφειοκρατικές διαδικασίες συντονισμού και διαπραγμάτευσης προηγούνται ή συνοδεύουν τις συγκεκριμένες εμπορικές διαπραγματεύσεις στην Κίνα. Ωστόσο, ανάλογα με την πολιτική σημασία του θέματος της διαπραγμάτευσης, οι εσωτερικοί μηχανισμοί και διαδικασίες λειτουργούν πολύ διαφορετικά. Στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ, ο τότε πρωθυπουργός Zhu Rongji συμμετείχε προσωπικά στις συνομιλίες με τις ΗΠΑ και στον επίσημο συντονισμό μεταξύ των υπουργείων και των κυβερνητικών υπηρεσιών. Η «Ηγετική Ομάδα Εργασίας του ΠΟΕ», που ήταν επιφορτισμένη με το συντονισμό και βρίσκονταν σε επίπεδο Κρατικού Συμβουλίου, έπρεπε να αναφέρεται απευθείας στον Πρωθυπουργό. Ο Zhu Rongji κατάφερε να προωθήσει εσωτερικά τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων και να υπερασπιστεί αξιόπιστα τις θέσεις της Κίνας στον έξω κόσμο.⁶⁵ Ένας παρόμοιος μηχανισμός λειτούργησε στις διαπραγματεύσεις της Κίνας με την κοινότητα ASEAN για μια διμερή συμφωνία ελεύθερου εμπορίου το 2002 (Κίνα-ASEAN Free Trade Συμφωνία, CAFTA). Ο στόχος της εξωτερικής πολιτικής για την οικοδόμηση σχέσεων καλής γειτονίας με τα κράτη της ASEAN και για την απόκτηση αποδοχής της ανόδου της Κίνας μεταξύ των ελίτ της Νοτιοανατολικής Ασίας είχαν υψηλή προτεραιότητα. Για το λόγο αυτό, η ηγεσία του κράτους και του κόμματος πίεσε για την ταχεία ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, ήταν έτοιμη να κάνει εκτεταμένες παραχωρήσεις στους νότιους γείτονές της και μπόρεσε να επιβληθεί εσωτερικά (Hilpert 2013, Tu 2012).

Ωστόσο, οι διμερείς και πολυμερείς διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν την ένταξη στον ΠΟΕ και την CAFTA δεν είχαν πλέον μεγάλη πολιτική σημασία για την ηγεσία της Κίνας (Hilpert 2013). Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο πρωθυπουργός Wen Jiabao δεν παρενέβη άμεσα στις διαπραγματεύσεις για τον Παγκόσμιο Γύρο Εμπορίου της Ντόχα και άφησε τις διαδικασίες συντονισμού και διαπραγμάτευσης στο επικεφαλής Υπουργείο Εμπορίου (MOFCOM). Σε αντίθεση με τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ, δεν συστάθηκε διυπουργική επιτροπή για τη διαδικασία διαπραγματεύσεων της Ντόχα. Ωστόσο, τα υπουργεία και οι αρχές που επηρεάστηκαν άμεσα συμμετείχαν στη διαπραγματευτική αντιπροσωπεία της Κίνας στον ΠΟΕ στη Γενεύη, η οποία εξασφάλιζε τουλάχιστον έναν ελάχιστο διυπουργικό συντονισμό. Από την άποψη της εμπορικής πολιτικής, αυτό αποδείχθηκε ότι ήταν ακόμη πιο δυσμενές, επειδή το άπειρο και λιγότερο φιλόδοξο Υπουργείο Οικονομικών (MOF) ανέλαβε την ηγεσία. Οι προτεραιότητες της κυβέρνησης Hu-Wen δεν ήταν πλέον η μεταρρύθμιση και η απελευθέρωση, αλλά η κοινωνική ισότητα, η περιφερειακή ισορροπία και η θεσμική εδραίωση της αξίωσης του ΚΚΚ για πολιτική εξουσία. Ακολούθησε μια κρατική καπιταλιστική ιδεολογία, σύμφωνα με την οποία το άνοιγμα της αγοράς και η απελευθέρωση δεν πρέπει να θέτουν σε κίνδυνο την οικονομική ανάπτυξη των εγχώριων κρατικών επιχειρήσεων. Η απώλεια φήμης

του Υπουργείου Εμπορίου χειροτέρεψε τα πράγματα. Για παράδειγμα, λόγω των πολυάριθμων προσφυγών αντιντάμπινγκ κατά της Κίνας, το Υπουργείο Εμπορίου κατηγορήθηκε ότι δεν εκπροσώπησε αρκετά σθεναρά τα εσωτερικά συμφέροντα της Κίνας και ότι γενικά είναι υπερβολικά συμβιβαστικό με άλλες χώρες. Χωρίς την υποστήριξη ή την υποστήριξη της ανώτατης ηγεσίας του κράτους και του κόμματος, η φωνή του Υπουργείου Εμπορίου έχασε σε βαρύτητα. Από τη μία πλευρά, του λείπουν αρμοδιότητες για τις εγχώριες σημαντικές κρατικές εταιρείες, τους βιομηχανικούς τομείς και τους τομείς υπηρεσιών, τις επαρχίες ή τις αυτόνομες περιφέρειες. Από την άλλη, η λειτουργία συντονισμού της εμπορικής πολιτικής του Υπουργείου δεν έχει καμία πολιτική, πόσο μάλλον νομική, δεσμευτική ισχύ (Hilpert 2013)

Επειδή στερείται υποστήριξης από τα πάνω, σε αντίθεση με τη φάση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων στον ΠΟΕ, δεν μπορεί να αγνοήσει την πίεση των τοπικών ομάδων συμφερόντων. Τα υπουργεία και οι κρατικές εταιρείες είναι *de facto* οι καθοριστικοί παράγοντες στην εμπορική πολιτική της Κίνας. Διατυπώνουν τα επιθετικά και αμυντικά συμφέροντά τους και καθορίζουν το πεδίο της διαπραγμάτευσης. Το Υπουργείο Εμπορίου έχει αποκλειστική αρμοδιότητα μόνο όσον αφορά τους κανόνες εμπορίου. Επίσημα, μπορεί να υποβάλει την κινεζική διαπραγματευτική θέση στο Κρατικό Συμβούλιο για έγκριση, μόνο εάν τα αρμόδια υπουργεία και οι επιτροπές μέσω του χαρτοφυλακίου τους έχουν συνυπογράψει τις προτάσεις. Λόγω του κατακερματισμού της εξουσίας λήψης αποφάσεων της εμπορικής πολιτικής μεταξύ πολλών υπουργείων, το τυπικά ηγετικό Υπουργείο Εμπορίου έχει περιορισμένη μόνο ικανότητα δράσης. Δεν έχει ούτε την εντολή, ούτε την αποδοχή να ρυθμίζει τις συγκρούσεις εμπορικών συμφερόντων, σε ένα συγκεντρωτικό κράτος. Κατά καιρούς φαίνεται να είναι περισσότερο κυβερνητικός εκπρόσωπος, παρά φορέας λήψης αποφάσεων και διαπραγματευτής. Το Υπουργείο Εμπορίου μπορεί, επίσης, να μην έχει άλλη επιλογή, από το να λάβει μια σκληρή διαπραγματευτική θέση προκειμένου να μην θεωρείται αναξιόπιστος εκπρόσωπος των συμφερόντων της Κίνας, στο ολόένα και πιο εθνικιστικό κλίμα εξωτερικής πολιτικής (Kobayashi 2007).

Συνεπώς, η εμπορική πολιτική της Κίνας είναι ανοιχτή σε επιρροή πολλών φορέων και συμφερόντων. Υπουργεία, επαρχίες, περιφέρειες, βιομηχανικές ενώσεις, κρατικές εταιρείες, μέσα ενημέρωσης και ομάδες προβληματισμού εμπλέκονται άμεσα και έμμεσα στη διαμόρφωση του κινεζικού εμπορικού καθεστώτος, με την ένταση της συμμετοχής να είναι πολύ διαφορετική και συχνά σε ανταγωνισμό με άλλους παράγοντες. Λόγω της δύναμης της κινεζικής εξαγωγικής οικονομίας, θα περίμενε κανείς από πολλές εταιρείες, ενώσεις και υπουργεία να προωθούν το άνοιγμα των ξένων αγορών, τη θεσμική ενίσχυση του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος και την απελευθέρωση του καθεστώτος εγχώριων εισαγωγών. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, το λόμπι των εξαγωγικών συμφερόντων της Κίνας είναι αδύναμο. Υπάρχουν τρεις λόγοι γι' αυτό:

- Πρώτον, μετά τη διάλυση του υπουργείου βιομηχανίας, που σχετίζονταν με τη μεταρρύθμιση της δεκαετίας του 1990, οι φυσικοί εκπρόσωποι της εξαγωγικής βιομηχανίας λείπουν από το κινεζικό κορμό λήψης αποφάσεων. Οι βιομηχανικοί κλάδοι έντασης εργασίας, που σημειώνουν επιτυχία στις διεθνείς αγορές, αντιπροσωπεύονται πλέον από τρία θεσμικά όργανα: την Εθνική Επιτροπή Ανάπτυξης και Μεταρρυθμίσεων (NDRC), το Υπουργείο Βιομηχανίας και Τεχνολογίας Πληροφορικής (MIIT) και την Επιτροπή Εποπτείας και Διαχείρισης Κρατικών Περιουσιακών Στοιχείων (SASAC). Ωστόσο, αυτοί οι φορείς ασχολούνται, κυρίως, με βιομηχανικές εταιρείες και εταιρείες παροχής υπηρεσιών που απειλούνται από τον ανταγωνισμό των εισαγωγών, και, ως εκ τούτου, παίρνουν θέσεις υπεράσπισης της προστασίας των εγχώριων επιχειρήσεων. Από αυτή την άποψη, η Κίνα δεν διαφέρει ουσιαστικά από άλλες εμπορικές χώρες: Ανταγωνιστικές εταιρείες και βιομηχανίες που παράγουν έσοδα από τις εξαγωγές και εξαρτώνται από φθηνές αγορές ενδιάμεσων αγαθών στο εξωτερικό υποστηρίζουν την απελευθέρωση και τα ανοίγματα της αγοράς. Ασθενώς ανταγωνιστικές εταιρείες και βιομηχανίες προσπαθούν να αποτρέψουν κάτι τέτοιο ή απαιτούν νέα εμπόδια για την είσοδο στην εγχώρια αγορά. Εταιρείες, που απειλούνται πραγματικά ή δυνητικά από τις εισαγωγές, είναι θεσμικά εδραιωμένες στην κυβέρνηση της Κίνας.
- Δεύτερον, περισσότερο από το ήμισυ των εξαγωγικών εσόδων της Κίνας προέρχεται από Ξένες Επενδυτικές Επιχειρήσεις (FIE), οι οποίες έχουν μικρή επιρροή στην εμπορική πολιτική.
- Τρίτον, οι μεγάλες, ισχυρές σε εξαγωγές ιδιωτικές εταιρείες, όπως η Huawei, η TCL, η Haier και η Lenovo, δεν είναι ακόμη καλά δικτυωμένες. Μόλις το 2012 ξεκίνησαν σοβαρά να ασκούν επαγγελματικές πιέσεις, για παράδειγμα, για να ανοίξουν περισσότερο τις ξένες αγορές στις εισαγωγές κινεζικών προϊόντων (Jiang 2010, Kobayashi 2007).

Ενώ η γεωργία, η αλιεία, η εξόρυξη και οι περισσότερες υπηρεσίες έχουν τα δικά τους υπουργεία, οι τομείς έντασης κεφαλαίου και ενέργειας απολαμβάνουν ισχυρή βιομηχανική υποστήριξη από το NDRC και το MIIT. Από τη σκοπιά αυτών των δύο θεσμών, η απειλή απώλειας θέσεων εργασίας, η απώλεια φορολογικών εσόδων (τα οποία τροφοδοτούνται από τα μονοπωλιακά κέρδη πολλών παρόχων υπηρεσιών), η απώλεια της ικανότητας ελέγχου της βιομηχανικής πολιτικής, κ.α. συνηγορούν κατά του ανοίγματος των αγορών υπηρεσιών. Επιπροσθέτως, λόγω των κινδύνων για το πολιτικό σύστημα υπάρχουν αντιστάσεις στο άνοιγμα ορισμένων αγορών όπως των μέσων ενημέρωσης και των τηλεπικοινωνιών.

Οι διευθυντές και οι διοικήσεις των επηρεαζόμενων κρατικών εταιρειών και επαρχιών χρησιμοποιούν παρόμοια επιχειρήματα για να αντιταχθούν στην ιδιωτικοποίηση και το άνοιγμα της αγοράς. Για παράδειγμα, η βιομηχανία τηλεπικοινωνιών και τα πετροχημικών εμπόδισαν με επιτυχία το άνοιγμα των κλάδων τους (Kobayashi 2007).

Η γεωργία της Κίνας εκπροσωπείται από το Υπουργείο Γεωργίας (ΜΟΑ) και τις επαρχίες και τις περιφέρειες, αλλά όχι από ανεξάρτητες ενώσεις αγροτών. Ενώ η απελευθέρωση των γεωργικών εισαγωγών στο τέλος της χιλιετίας έπρεπε να γίνει αποδεκτή από τους εμπλεκόμενους παράγοντες για επιτακτικούς λόγους εξωτερικής πολιτικής, μετά το 2002 η θεσμική αντίσταση ενισχύθηκε σημαντικά. Το Υπουργείο Γεωργίας επισημαίνει τα μειονεκτήματα που υπέστη η γεωργία από την προσχώρηση στον ΠΟΕ και την απελευθέρωση στο πλαίσιο της CAFTA. Η πτώση των τιμών και η αύξηση των εισαγωγών μείωσαν τα εισοδήματα πολλών αγροτών. Λόγω των αυξανόμενων κοινωνικών συγκρούσεων στις αγροτικές περιοχές, το Υπουργείο πιστεύει ότι εάν η οικονομική κατάσταση των αγροτών επιδεινωθεί περαιτέρω, η εσωτερική πολιτική σταθερότητα της Κίνας θα τεθεί σε κίνδυνο. Αυτός ο συλλογισμός ήταν, επομένως, υπεύθυνος για το γεγονός ότι η Κίνα απέρριψε το αίτημα των ΗΠΑ για περικοπές δασμών στα σιτηρά το καλοκαίρι του 2008 και, έτσι απέτρεψε έναν συμβιβασμό στο τέλος του παγκόσμιου εμπορικού γύρου της Ντόχα.

Για το λόγο αυτό, οι διαπραγματεύσεις της Κίνας με την Αυστραλία για μια διμερή συμφωνία ελεύθερου εμπορίου αντιμετώπισαν δυσκολίες.⁷⁵ Ενώ οι κινεζικές ομάδες λόμπι στις διαπραγματευτικές διαδικασίες δεν ενεργούν διαφορετικά από ό,τι συνηθίζεται διεθνώς, οι ομάδες συμφερόντων στην Κίνα έχουν ασυνήθιστα ισχυρή επιρροή στην εφαρμογή των συμφωνιών που επετεύχθησαν. Η ατελής εφαρμογή των υποχρεώσεων προσχώρησης στον ΠΟΕ από την Κίνα, όπως θα δειχθεί παρακάτω, μπορεί να εξηγηθεί, τουλάχιστον εν μέρει, από το γεγονός ότι αυτό δεν είναι δυνατό χωρίς τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων επιπέδων και παραγόντων. Κατ' αρχήν, τα κεντρικά υπουργεία και αρχές είναι υπεύθυνα για τη διαμόρφωση των εθνικών νόμων και διαταγμάτων.

Εκτός από το Υπουργείο Εμπορίου, τα υπουργεία, οι κρατικές εταιρείες και οι εμπλεκόμενες επαρχίες εμπλέκονται, επίσης, στη νομοθετική διαδικασία, η οποία βασίζεται στη συναίνεση, έτσι ώστε να προκύπτουν τέτοιες ρυθμίσεις στο νομοθετικό αποτέλεσμα, που να αντιπροσωπεύουν πολιτικές δηλώσεις προθέσεων και όχι συγκεκριμένους δεσμευτικούς διοικητικούς κανονισμούς. Η θέση των κεντρικών υπουργείων και αρχών του Πεκίνου στην εκτελεστική εξουσία είναι ακόμη πιο αδύναμη, από ό,τι στο νομοθετικό σώμα. Μόνο τα μέτρα της προστασίας αντιντάμπινγκ και τα μέτρα που εφαρμόζονται στα σύνορα (τελωνειακή είσπραξη, εκτελωνισμός, κανονισμοί εισαγωγής, περιορισμοί εξαγωγών) υπάγονται αποκλειστικά στις κεντρικές αρχές εξωτερικού εμπορίου. Τα μέτρα «πίσω από τα σύνορα», για παράδειγμα στο πλαίσιο των κλαδικών ενισχύσεων και της κρατικής ρύθμισης, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των περιφερειακών και τοπικών υπηρεσιών ή των υπουργείων.

Η έγκριση επενδύσεων, η χορήγηση επιχειρηματικών αδειών, ο έλεγχος της περιβαλλοντικής και επαγγελματικής υγιεινής και ασφάλειας, η εφαρμογή διαδικασιών πιστοποίησης και δοκιμών, η δίωξη οικονομικών εγκλημάτων, η ποινική δίωξη νομικών παραβάσεων, η επιβολή

δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας και , πάνω απ' όλα, η είσπραξη και η ανάκτηση φόρων είναι ευθύνη των τοπικών φορέων λήψης αποφάσεων που επιδιώκουν πάντα τους δικούς τους στόχους ή επιδιώκουν τα δικά τους επιχειρηματικά συμφέροντα. Λόγω των μη δεσμευτικών, όχι πολύ διαφανών νομικών κανόνων και διοικητικών κανονισμών στην Κίνα και της έλλειψης νομικής προσφυγής σε μεγάλο βαθμό, οι επηρεαζόμενες εταιρείες έχουν ελάχιστες ευκαιρίες να αμυνθούν έναντι αυθαίρετων κρατικών αποφάσεων (Kobayashi 2007). Το κέντρο στο Πεκίνο δεν διαθέτει, επίσης, τα μέσα και τα μέσα για τον αποτελεσματικό έλεγχο του έργου των τοπικών αρχών. Αποφασίζεται επιτόπου εάν γίνονται διακρίσεις σε βάρος ξένων εταιρειών ή αποτρέπονται. Έτσι, η εφαρμογή της εμπορικής πολιτικής, μερικές φορές, είναι το αποτέλεσμα μιας τοπικής διαδικασίας διαπραγμάτευσης, στην οποία συμμετέχει η τοπική διοίκηση, όμως πρωτίστως οι διευθυντές των κρατικών εταιρειών, οι ιδιώτες επιχειρηματίες και τα τοπικά στελέχη διαπραγματεύονται μεταξύ τους πώς πρόκειται να διανεμηθούν τα σημαντικά κέρδη (Jiang 2010).

Αυτή η ανεπαρκής εφαρμογή των δεσμευτικών διεθνών εμπορικών συμφωνιών υποβαθμίζει την Κίνα σε λιγότερο σοβαρό διαπραγματευτικό εταίρο. Λόγω του ειδικού βάρους που έχει η Κίνα στη διεθνή εμπορική πολιτική, αυτό επιβαρύνει τις πολυμερείς διαπραγματευτικές διαδικασίες και τη σταθερότητα του διεθνούς εμπορικού συστήματος.

5.2.2 Τα μέσα της κινέζικης εμπορικής πολιτικής

Στον τομέα του εξωτερικού εμπορίου, η Κίνα έχει λάβει διάφορα μέτρα εμπορικής διευκόλυνσης όσον αφορά τις απαιτήσεις καταχώρισης εισαγωγών, τεκμηρίωσης και επιθεώρησης, καθώς και ως απάντηση στην πανδημία COVID-19 (WTO 2021). Μέσω διαφόρων διοικητικών ρυθμίσεων μειώθηκε ο συνολικός χρόνος εκτελωνισμού για εισαγωγές σε εθνικό επίπεδο. Οι κινέζικες αρχές αναφέρουν ότι, τον Οκτώβριο του 2020, ο συνολικός χρόνος εκτελωνισμού για τις εισαγωγές σε εθνικό επίπεδο ήταν 43,48 ώρες, μειωμένος κατά 55,35% σε σύγκριση με το 2017. Η δασμολογητέα αξία προσδιορίζεται με βάση την αξία συναλλαγής και, όταν δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, τότε ενεργοποιούνται άλλες μέθοδοι αποτίμησης, όπως ορίζεται στη Συμφωνία Τελωνειακής Αποτίμησης του ΠΟΕ.

Η Κίνα συνεχίζει να εφαρμόζει προτιμησιακούς και μη προτιμησιακούς κανόνες καταγωγής των εισαγόμενων αγαθών. Οι μη προτιμησιακοί κανόνες καταγωγής χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή του δασμολογικού συντελεστή του πλέον ευνοημένου κράτους (MFN). Έτσι, διασφαλίζει την καταγωγή των εμπορευμάτων που υπόκεινται σε μέτρα αντιντάμπινγκ, αντεπιδοτήσεις και μέτρα διασφάλισης (WTO 2021).

Οι προτιμησιακοί κανόνες καταγωγής ισχύουν στο πλαίσιο διαφόρων προτιμησιακών συμφωνιών που έχει υπογράψει η Κίνα. Χρησιμοποιούνται, επίσης, για τη χορήγηση προτιμησιακής μεταχείρισης σε εισαγωγές από λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες (ΛΑΧ).

Όσον αφορά τους δασμούς, διαπιστώνεται ότι η Κίνα έχει δεσμεύσει στον ΠΟΕ το 100% των δασμολογικών γραμμών της, ενώ ο μέσος εφαρμοσμένος δασμολογικός συντελεστής του πλέον ευνοημένου κράτους (MFN) της Κίνας μειώθηκε από 9,3% το 2017 σε 7,1% το 2021, με μειώσεις δασμών σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες προϊόντων (WTO 2021). Το ποσοστό των δασμολογικών γραμμών που έφεραν συντελεστές υψηλότερους από 15% ήταν 4,5% το 2021, σημαντικά χαμηλότερο από το 13,9% το 2017. Τα εφαρμοστέα δασμολόγια MFN κυμαίνονταν από 0%-65%.

Για τα αγροτικά προϊόντα ο μέσος εφαρμοστέος δασμός ανέρχονταν το 2021 σε 12,7% (14,8% το 2015), για τα δε μη αγροτικά αγαθά σε 6,2% (8,6% το 2015).

Τα υψηλότερα δασμολόγια με 65% ισχύουν για 20 γεωργικές δασμολογικές γραμμές. Η Κίνα εφαρμόζει χαμηλότερους δασμούς στο πλαίσιο των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών της. Οι γραμμές αδασμολόγητων ειδών αντιπροσώπευαν το 12,6% όλων των γραμμών. Η Κίνα παρέχει επίσης προτιμησιακή δασμολογική μεταχείριση σε εισαγωγές από λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες (ΛΑΧ), που έχουν συνάψει διπλωματικές σχέσεις με την Κίνα. Μέχρι τον Φεβρουάριο του 2021, η Κίνα είχε εφαρμόσει μηδενικούς δασμούς στο 97% των δασμολογικών γραμμών για αυτές τις 41 ΛΑΧ.

Άλλες επιβαρύνσεις που επηρεάζουν τις εισαγωγές είναι ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), ο φόρος κατανάλωσης, ο φόρος αγοράς αυτοκινήτου και (μέχρι πρόσφατα) τα τέλη λιμένων. Κατά τα τελευταία έτη, ορισμένοι συντελεστές ΦΠΑ μειώθηκαν. Τα λιμενικά τέλη κατασκευής που επιβάλλονταν σε εισαγόμενα και εξαγόμενα αγαθά καταργήθηκαν οριστικά τον Ιανουάριο του 2021.

Επίσης, έγιναν ορισμένες αλλαγές στο καθεστώς των εισαγωγών, σχετικά με την απαγόρευση και την αδειοδότηση. Από την 1η Ιανουαρίου 2021, οι εισαγωγές όλων των προϊόντων στερεών αποβλήτων έχουν απαγορευτεί και το προηγούμενο καθεστώς, που επέτρεπε τις εισαγωγές ορισμένων αποβλήτων υπό όρους αδειοδότησης, έχει τερματιστεί. Ορισμένα υλικά για ανακύκλωση όπως ορείχαλκος, υλικά σιδήρου-χάλυβα, χαλκός και κράματα χυτού αλουμινίου μπορούν να εισαχθούν εάν πληρούν τα απαιτούμενα πρότυπα. Απαιτήσεις αυτόματης άδειας εισαγωγής, για σκοπούς παρακολούθησης των εισαγωγών, έχουν καταργηθεί σε ορισμένα είδη και οι απαιτήσεις αδειοδότησης μη αυτόματης εισαγωγής καταργήθηκαν για ορισμένα μεταχειρισμένα μηχανικά και ηλεκτρικά προϊόντα.

Οι αλλαγές στη νομοθεσία σχετικά με τα μέτρα αντιντάμπινγκ περιλάμβαναν την έγκριση των κανόνων του Υπουργείου Εμπορίου (MOFCOM) για την ενδιάμεση επανεξέταση του ντάμπινγκ και τα περιθώρια ντάμπινγκ (Κανόνες ενδιάμεσης επανεξέτασης) κ.α. Μεταξύ του Ιανουαρίου 2018 και του Δεκεμβρίου 2020, η Κίνα ξεκίνησε 34 έρευνες αντιντάμπινγκ και 8 αντισταθμιστικές έρευνες. Δεν ξεκίνησε καμία νέα έρευνα διασφάλισης. Στα τέλη Δεκεμβρίου 2020, η Κίνα εφάρμοζε 113 οριστικά μέτρα αντιντάμπινγκ που επηρέαζαν τις εισαγωγές από 16 χώρες ή εδάφη και 6 αντισταθμιστικά μέτρα. Τα χημικά προϊόντα συνεχίζουν να αντιπροσωπεύουν τα περισσότερα μέτρα αντιντάμπινγκ (2020), ακολουθούμενα από τα προϊόντα από ρητίνη, πλαστικό και καουτσούκ.

Όσον αφορά το καθεστώς εξαγωγών, στον απόηχο της πανδημίας COVID-19, οι αρχές έλαβαν μέτρα για τον περαιτέρω εξορθολογισμό των τελωνειακών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των επιθεωρήσεων και της καραντίνας, και τη μείωση των λιμενικών τελών για τους εξαγωγείς ιατροτεχνολογικών προϊόντων (WTO 2021). Προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα των εξαγόμενων ιατροτεχνολογικών προϊόντων, θεσπίστηκαν, επίσης, ενισχυμένα μέτρα ποιοτικού ελέγχου για τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εξαγωγή συσκευών δοκιμών (τεστ), που σχετίζονται με τον COVID-19 και άλλες ιατρικές συσκευές.

Η Κίνα χρεώνει εξαγωγικούς φόρους σε ορισμένα προϊόντα. Τον Ιανουάριο του 2021, 102 δασμολογικές γραμμές (σε 8ψήφιο επίπεδο) υπόκεινταν σε νόμιμους εξαγωγικούς δασμούς, ενώ 75 δασμολογικές γραμμές έφεραν προσωρινούς δασμούς.

Απαγορεύσεις και περιορισμοί ισχύουν, επίσης, σε διάφορα είδη εξαγωγής. Οι περιορισμένες εξαγωγές ενδέχεται να υπόκεινται σε ποσοστώσεις ή άδειες. Κατά την περίοδο 2017-2020, 23 νέα είδη προστέθηκαν στον κατάλογο των τεχνολογιών που υπόκεινται σε περιορισμούς εξαγωγών. Επίσης, εγκρίθηκε νέος νόμος για τον έλεγχο των εξαγωγών, ο οποίος προβλέπει τη θέσπιση ενός ενιαίου πλαισίου για τον περιορισμό των εξαγωγών ελεγχόμενων ειδών, δηλαδή ειδών διπλής χρήσης (τόσο για πολιτικές, όσο και για στρατιωτικές εφαρμογές), στρατιωτικά προϊόντα και αγαθά, τεχνολογίες και υπηρεσίες που σχετίζονται με τη διατήρηση της εθνικής ασφάλειας και την εφαρμογή διεθνών υποχρεώσεων, όπως η μη διάδοση των πυρηνικών όπλων (WTO 2021).

Ως προς τις κρατικές ενισχύσεις στο εμπόριο, οι αρχές αναφέρουν ότι η Κίνα δεν διατήρησε, ούτε εισήγαγε καμία εξαγωγική επιδότηση για γεωργικά προϊόντα κατά τα τελευταία έτη. Όλοι οι εξαγωγείς δικαιούνται γενικές εκπτώσεις ΦΠΑ.

Για την προώθηση των εξαγωγών, το Γραφείο Ανάπτυξης Εμπορίου της MOFCOM διοργανώνει εκθέσεις σε αναδυόμενες αγορές και παρέχει εκπαιδευτικές δραστηριότητες προσανατολισμένες στις εξαγωγές. Διατηρεί, επίσης, τους ιστότοπους της China Trade

Promotion και παρέχει, μέσω διαφόρων ηλεκτρονικών πλατφορμών, βασικές πληροφορίες σχετικά με τις ξένες αγορές.

Τα τελευταία έτη, η Κίνα συνέχισε να παρέχει κίνητρα και οικονομική στήριξη σε διαφορετικούς τομείς και κλάδους της οικονομίας (WTO 2021). Τον Ιούνιο του 2019, η Κίνα έδωσε πληροφορίες για 79 προγράμματα κλαδικής υποστήριξης κεντρικού και 420 υποκεντρικού επιπέδου της περιόδου 2017-18, πολλά από τα οποία είχαν λήξει. Δεν δόθηκαν πληροφορίες από τις αρχές για το πόσα από τα προγράμματα είναι ακόμη ενεργά. Ειδικότερα, οι κοινοποιήσεις της Κίνας δεν περιέχουν πληροφορίες για τα επίπεδα ενισχύσεων σε ορισμένους κρίσιμους τομείς, όπως το αλουμίνιο, τα ηλεκτρικά οχήματα, το γυαλί, η ναυπηγική βιομηχανία, οι ημιαγωγοί ή το ασφάλι. Εκτός από τα κοινοποιηθέντα προγράμματα, υπάρχουν πολλές άλλες πρωτοβουλίες για τη στήριξη διαφορετικών βιομηχανιών και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Τα αποκαλούμενα "κυβερνητικά ταμεία καθοδήγησης" χρησιμοποιούν δημόσιους πόρους για να πραγματοποιήσουν επενδύσεις σε μετοχές σε κλάδους που η κυβέρνηση θεωρεί σημαντικούς, ενώ πολλά ταμεία που σχετίζονται με την πολιτική χρηματοδοτούν άμεσες επενδύσεις για να υποστηρίξουν μια συγκεκριμένη πρωτοβουλία πολιτικής. Σύμφωνα με τις αρχές, τα κίνητρα που παρέχονται από αυτά τα ταμεία δεν συνιστούν επιδοτήσεις και δεν απαιτείται να κοινοποιούνται βάσει της Συμφωνίας για τις Επιδοτήσεις και τα Αντισταθμιστικά Μέτρα (Συμφωνία SCM).

Ως προς τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο, η Κίνα εισήγαγε ή αναθεώρησε διάφορους νόμους και κανονισμούς που σχετίζονται με πρότυπα και άλλες τεχνικές απαιτήσεις (WTO 2021).

Επίσης, υπήρξε ουσιαστική αναδιοργάνωση των υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για θέματα που σχετίζονται με υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα (ΥΦΜ). Η κύρια αλλαγή στο νομικό πλαίσιο για ζητήματα που σχετίζονται με τα ΥΦΜ ήταν η έναρξη ισχύος των Κανονισμών Εφαρμογής του Νόμου του 2015 για την Ασφάλεια των Τροφίμων του 2019.

Σημαντική εξακολουθεί να είναι η συμμετοχή του κράτους στο εξωτερικό εμπόριο της Κίνας. Έτσι, οι κρατικές εμπορικές επιχειρήσεις της Κίνας έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να εισάγουν ή να εξάγουν τα ακόλουθα προϊόντα: σιτάρι, καλαμπόκι, ζάχαρη, καπνός, ρύζι, βαμβάκι, αργό και επεξεργασμένο λάδι, εξευγενισμένο άνθρακα, χημικά λιπάσματα, προϊόντα βολφραμίου, αντιμόνιο και ασήμι. Η κρατική ιδιοκτησία παραμένει πολύ σημαντική στην οικονομία της Κίνας, ακόμη και σε μη στρατηγικούς τομείς, με τις κρατικές επιχειρήσεις να εξακολουθούν να έχουν μεγάλα μερίδια αγοράς.

Τα τελευταία έτη δεν υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στο νομοθετικό και ρυθμιστικό καθεστώς της Κίνας σχετικά με τις κρατικές προμήθειες (WTO 2021). Η συνολική αξία των κρατικών προμηθειών στην Κίνα ήταν 3,3 τρισεκατομμύρια CNY το 2019, αντιστοιχώντας στο 3,3% του ΑΕΠ. Σημαντικά έργα υποδομής που υλοποιούνται από κρατικές επιχειρήσεις, δεν

καλύπτονται από την κυβέρνηση, ενώ η πλειοψηφία των προμηθειών πραγματοποιείται σε επίπεδο υποκεντρικής κυβέρνησης.

Κατά το 2018 και το 2019, η Κίνα προχώρησε σε εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις που περιλάμβαναν το καθεστώς της Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΔΙ), την υποδομή των δικαστηρίων για θέματα ΔΙ, τροποποιήσεις του νόμου περί εμπορικών σημάτων, του νόμου περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και του νόμου κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού, που διέπουν τα εμπορικά μυστικά. Ως μέρος αυτών των μεταρρυθμίσεων, το 2018, το Κρατικό Γραφείο Πνευματικής Ιδιοκτησίας έγινε η Εθνική Διοίκηση Πνευματικής Ιδιοκτησίας της Κίνας (WTO 2021).

Κατά την επιδίωξη των στόχων της εμπορικής πολιτικής της, η Κίνα αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο πολυμερές εμπορικό σύστημα και στις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες (Regional Trade Arrangements-RTA) στις οποίες συμμετέχει. Η Κίνα είναι ενεργό μέλος του ΠΟΕ, παρατηρητής στην Επιτροπή Κρατικών Προμηθειών και διαπραγματεύεται την προσχώρησή της στην πολυμερή συμφωνία για τις κρατικές συμβάσεις από το 2007 (WTO 2021). Η Κίνα είναι επίσης παρατηρητής της πολυμερούς συμφωνίας για το εμπόριο πολιτικών αεροσκαφών και συμμετέχει στη συμφωνία τεχνολογίας πληροφοριών. Από το 2018 έως τα μέσα Απριλίου 2021, η Κίνα ενεπλάκη σε 10 εμπορικές διαφορές ως καταγγέλλουσα και σε 11 ως εναγόμενη. Μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου 2021, η Κίνα είχε υπογράψει 19 RTA με 26 χώρες και εδάφη.

5.2.3 Η σχέση μεταξύ της εμπορικής και της εξωτερικής πολιτικής

Οι σχέσεις μεταξύ της εμπορικής πολιτικής της Κίνας και της εξωτερικής πολιτικής της δεν είναι απολύτως σαφείς, και μάλλον εξαρτώνται από την εκάστοτε επικρατούσα κατάσταση. Η ένταξη στον ΠΟΕ και η σύναψη της συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών CAFTA με τις χώρες ASEAN ήταν ταυτοχρόνως και σημαντικοί στόχοι εξωτερικής πολιτικής για τη χώρα. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η εσωτερική αντίσταση στο άνοιγμα και την απελευθέρωση της αγοράς, με αναφορά στην αναγκαιότητα της εξωτερικής πολιτικής, ξεπεράστηκε και στις δύο περιπτώσεις. Ωστόσο, δεδομένου ότι η εξωτερική εμπορική ελευθέρωση δεν αποτελεί πρώτη προτεραιότητα, δεν υπάρχει πλέον τόσο στενή σύνδεση μεταξύ της εξωτερικής πολιτικής και της εμπορικής πολιτικής. Σε όλες τις επόμενες διαπραγματευτικές διαδικασίες, η πτυχή της εξωτερικής πολιτικής ήταν σχεδόν το αποφασιστικό κριτήριο. Για παράδειγμα, το Υπουργείο Εξωτερικών, πριν τη σύναψη περιφερειακών ή διμερών συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών, προετοιμάζει μια θεμελιώδη αξιολόγηση της πολιτικής σημασίας της χώρας/ών εταίρου/ων και του πλαισίου εξωτερικής πολιτικής, αλλά δεν ασκεί καμία αποφασιστική επιρροή σε αυτήν (Jiang 2010, Wan 2010). Ο αντίκτυπος των στόχων εξωτερικής πολιτικής άλλων χωρών, που

είναι επιθετικές προς την Κίνα, είναι καθοριστικής σημασίας. Το Υπουργείο Εμπορίου έχει μια αξιοσημείωτα μη ιδεολογική, ρεαλιστική προσέγγιση, αλλά όλοι οι προσδιοριστικοί παράγοντες της εμπορικής πολιτικής πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες του κόμματος, της πολιτικής και της κοινωνίας. Ασφαλώς, η θετική αξιολόγηση της παγκοσμιοποίησης και της πολυμέρειας δεν αμφισβητείται πραγματικά στην Κίνα, όμως υπάρχουν πολύ διαφορετικές ιδέες σχετικά με τους στόχους και τα μοντέλα στα οποία πρέπει να δεσμευτεί η χώρα στη διεθνή εμπορική πολιτική (Wan 2010).

Υπάρχουν τρεις βασικές σχολές σκέψης που διαμορφώνουν τη διαδικασία διαμόρφωσης γνώμης και επηρεάζουν έμμεσα την πραγματική εμπορική πολιτική των κυβερνητικών φορέων, μέσω πανεπιστημίων και δεξαμενών σκέψης (Jiang 2010, Tu 2012).

Μια πρώτη σχολή σκέψης αντιλαμβάνεται την Κίνα, κυρίως, ως αναπτυσσόμενη χώρα, καθώς το κατά κεφαλήν εισόδημά της και η κοινωνική και οικονομική δομή της απέχουν ακόμη πολύ από το επίπεδο των ανεπτυγμένων βιομηχανικών χωρών. Αυτή η ταξινόμηση έχει δύο συνεπαγωγές για της σχολή αυτή: Από τη μία πλευρά, η Κίνα δεν μπορεί και δεν πρέπει να αναλάβει καμία παγκόσμια, πολυμερή ευθύνη, ανάλογη με το οικονομικό της μέγεθος. Από την άλλη πλευρά, η χώρα πρέπει πρώτα και κύρια να υπερασπίζεται τα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων χωρών σε πολυμερές επίπεδο και να αποφεύγει όσο το δυνατόν περισσότερο τις αντιπαραθέσεις εμπορικής πολιτικής μαζί τους.

Μια δεύτερη σχολή σκέψης, η λεγόμενη «ρεαλιστική», συνδέει την κανονιστική εμπορική πολιτική της Κίνας με την εξωτερική της πολιτική. Γι' αυτή την σχολή, η συνεχιζόμενη διάκριση από τις δυτικές βιομηχανικές χώρες είναι λυπηρή και η συμμορφούμενη στάση της Κίνας στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις στον ΠΟΕ μη αποδεκτή. Αυτό που απαιτείται είναι μια συμπεριφορά με αυτοπεποίθηση, αν χρειαστεί συγκρουσιακή, από την Κίνα, τόσο πολυμερώς στον ΠΟΕ, όσο και διμερώς έναντι των ΗΠΑ, της ΕΕ και της Ιαπωνίας. Οι «ρεαλιστές» της Κίνας είναι γενικά δύσπιστοι απέναντι στους διεθνείς θεσμούς και προσανατολίζουν αυστηρά τις προτάσεις τους προς την ισχύ και το εθνικό συμφέρον. Για το λόγο αυτό, το μονομερές άνοιγμα της αγοράς της Κίνας τίθεται υπό αμφισβήτηση και προκρίνεται μόνο εάν υπάρχει αντίστοιχη ανταπόδοση από το εξωτερικό (Jiang 2010 Tu 2012).

Η Τρίτη σχολή σκέψης περιλαμβάνει τους υπέρμαχους της παγκοσμιοποίησης και της πολυμερούς συνεργασίας («παγκοσμιοποιητές» και «πολυμεριστές»), οι οποίοι αναγνωρίζουν την ιδιαίτερη ευθύνη της Κίνας για τη διεθνή εμπορική τάξη και τον ΠΟΕ και επισημαίνουν τον επείγοντα χαρακτήρα περαιτέρω μεταρρυθμίσεων στην οικονομία της αγοράς και της εξωτερικής οικονομικής ελευθέρωσης. Απαιτούν από την Κίνα, ως το ηγετικό εμπορικό έθνος, να συνεισφέρει στο διεθνές σύστημα και, επίσης, να είναι έτοιμη να κάνει μεγαλύτερες παραχωρήσεις στους παγκόσμιους γύρους εμπορίου (Hilpert 2013).

Είναι προφανές, ότι το μοντέλο της παγκοσμιοποίησης, στο παρελθόν, έχει βρεθεί σε θέση άμυνας. Τα δόγματα του «Παγκοσμίου Νότου» και η σχολή του ρεαλισμού διαμόρφωναν όλο και περισσότερο την κινεζική εμπορική πολιτική. Ωστόσο, υπάρχουν σημάδια μιας αλλαγής παραδείγματος υπό τον Xi Jinping και τον Li Keqiang. Η πιο έμμεση ακαδημαϊκή επιρροή, που ασκείται από τις δεξαμενές σκέψης, έρχεται συχνά σε αντίθεση με την άμεση επιρροή των έντυπων και διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης, μέσω των οποίων μερικές φορές αντανακλώνται οι εθνικιστικές διαθέσεις στην εμπορική πολιτική. Αυτό υποδηλώνει ότι ο εθνικισμός εργαλειοποιείται εσωτερικά και εξωτερικά. Στο εσωτερικό, η κυβέρνηση εμφανίζεται ως νόμιμος και αξιόπιστος θεματοφύλακας των εθνικών συμφερόντων. Εξωτερικά, ο εθνικισμός δημιουργεί πρόσθετη πίεση, η οποία ουσιαστικά προσπαθεί να ενισχύσει τη διαπραγματευτική θέση της Κίνας (Sun 2013). Ο εθνικισμός εκμεταλλεύεται τις ευαισθησίες που τρέφονται από τον προστατευτισμό της Δύσης και την «άδικη» μεταχείριση που βιώθηκε κατά την ένταξη στον ΠΟΕ. Επίσης, υποστηρίζει την πολιτική της Κίνας στο σχέδιο για την προώθηση της εγχώριας οικονομίας με προστατευτικό τρόπο, ενώ συγχρόνως προωθεί αμφίβολα τα κινεζικά συμφέροντα, όταν υποκινεί διακρατικές συγκρούσεις ή διεκδικεί ειδικό δικαίωμα στην ανάπτυξη, αλλά δεν παρέχει σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες τέτοια δικαιώματα. Για παράδειγμα, τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης ταραάζουν τους περιορισμούς εξαγωγών της Ινδίας (για το ακατέργαστο βαμβάκι) και της Ινδονησίας (για τα μέταλλα), ενώ τέτοιοι περιορισμοί χρησιμοποιούνται ευρέως στην ίδια την Κίνα. Τα μποϊκοτάζ κατά των ιαπωνικών προϊόντων (2005, 2012) και των γαλλικών σούπερ μάρκετ (2008) ή το ανεξήγητο εμπάργκο σπάνιων γαιών κατά της Ιαπωνίας (2010) επιδείνωσαν τη σύγκρουση.

Η εθνικιστική αφήγηση είναι προβληματική όχι μόνο από την άποψη της εξωτερικής πολιτικής, αλλά και από την άποψη της εμπορικής πολιτικής, διότι υποθέτει ότι το εμπόριο και η οικονομία είναι ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος και αγνοεί τα κέρδη από τη συνεργασία στο διεθνές εμπόριο.

5.3 Η Κίνα στο σύστημα του ΠΟΕ

5.3.1 Η ένταξη στον ΠΟΕ και οι αναληφθείσες δεσμεύσεις

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (Π.Ο.Ε.), λειτουργεί με συναίνεση. Οποιαδήποτε χώρα, ζητά να ενταχθεί στο σύστημά του, πρέπει να ικανοποιεί όλα τα μέλη του, προτού αυτά επιτρέψουν την προσχώρησή της. Υπάρχει πρόβλεψη ότι, για τη λήψη αποφάσεων που αφορούν στην προσχώρηση μιας χώρας στον Π.Ο.Ε., απαιτείται η διεξαγωγή ψηφοφορίας, και η έγκριση του αιτήματος, με πλειοψηφία 2/3 των μελών του (Συμφωνία για την ίδρυση του Π.Ο.Ε., άρθρο XII). Επίσης, υπάρχουν διατάξεις, που επιτρέπουν στα υπάρχοντα και τα νέα μέλη, να εξαιρεθούν από την επέκταση των διατάξεων για τη ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους (συμφωνία για την ίδρυση του Π.Ο.Ε., άρθρο XIII), αλλά στην πράξη ζητείται η

ομοφωνία. Η ανάγκη για έγκριση, σημαίνει ότι τα νέα μέλη καλούνται συχνά να αναλάβουν υποχρεώσεις που είναι πολύ πιο εκτεταμένες, σε σχέση με τα υπάρχοντα μέλη, που βρίσκονται σε αντίστοιχο στάδιο οικονομικής ανάπτυξης.

Χαρακτηριστική περίπτωση τέτοιας μεταχείρισης, ήταν οι όροι προσχώρησης της Κίνας στον Π.Ο.Ε.(Cattaneo and Braga 2009). Παρόλο που η Κίνα, ήταν μια αναπτυσσόμενη χώρα, κι έτσι έπρεπε να έχει καταρχήν το δικαίωμα (από την «ρήτρα εξουσιοδότησης» του Π.Ο.Ε.), για ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση, οι Η.Π.Α. και άλλα μέλη του Π.Ο.Ε. επέμεναν και πέτυχαν, η Κίνα να ενταχθεί στον Π.Ο.Ε., με «εμπορικούς όρους». Αυτό σήμαινε ότι, η Κίνα ανέλαβε υποχρεώσεις που σε πολλές περιπτώσεις, ανήκαν στο επίπεδο των αναπτυγμένων κρατών μελών του Π.Ο.Ε (WTO 2012). Τέτοιες υποχρεώσεις, δεν μειώνουν απλώς τα εμπορικά εμπόδια στα σύνορα, αλλά επιχειρούν να επιβάλλουν λεπτομερείς αλλαγές και στις εσωτερικές πολιτικές. Κατά την προσχώρησή της (11/12/2001), απαιτήθηκε από την Κίνα, να θεσπίσει μεγάλες δασμολογικές μειώσεις, και μέχρι το 2007, να μειώσει το μέσο όρο των εισαγωγικών δασμών σε 6,8%. Στο πλαίσιο αυτό, ο μέσος όρος των κινεζικών δασμών έπεσε σχεδόν στο μισό, κατά την προσχώρησή της στον Π.Ο.Ε. Επιπλέον, σχεδόν το σύνολο, των μη δασμολογικών, εμπορικών φραγμών της Κίνας, έπρεπε να καταργηθεί. Όλες σχεδόν οι ποσοτώσεις και οι άδειες, στις εισαγωγές και εξαγωγές, έπρεπε να καταργηθούν από το 2005, κι όσες ακόμη διατηρήθηκαν, έπρεπε να παραμείνουν με τρόπο διαφανή. Ακόμη, από το 2005, έπρεπε να επιτραπεί, σε όλες τις επιχειρήσεις, η εισαγωγή και εξαγωγή εμπορευμάτων.

Η Κίνα συμφώνησε να εφαρμόσει τις συμφωνίες του Π.Ο.Ε., χωρίς εξαιρέσεις, και κατά συνέπεια δεν είχε το δικαίωμα να επενδύσει ή να εισάγει, ανάλογα με τις απαιτήσεις απόδοσης (Qin 2003). Οι περιορισμοί, σχετικά με τη συμμετοχή ξένων, στον τομέα της διανομής, θα έπρεπε να καταργηθούν, σταδιακά, εντός τριετίας. Η Κίνα συμφώνησε, επίσης, αμέσως μετά την προσχώρησή της, με τις θεμελιώδεις πλέον λειτουργίες του Π.Ο.Ε, όπως τη συμφωνία TRIPS (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights), που αφορούσε τις δεσμεύσεις αναφορικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, προστασίας γεωγραφικών ενδείξεων, ευρεσιτεχνιών και εφευρέσεων, υιοθέτησε τη συμφωνία SPS (Sanitary and Phytosanitary Measures) για τα υγειονομικά (δημόσια υγεία) και τα φυτοϋγειονομικά μέτρα, καθώς και τη συμφωνία TBT (Technical Barriers to Trade) για τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο. Ανέλαβε, επίσης, δεσμεύσεις σχετικά με την πολιτική διαφάνειας, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων, για μετάφραση στην Αγγλική γλώσσα, και τη δημοσίευση νέων νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, για τον καθορισμό σημείων έρευνας, για τις ξένες επιχειρήσεις και κυβερνήσεις. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν νέα όργανα απονομής δικαιοσύνης, που ασχολούνταν με την αναθεώρηση διοικητικών πράξεων, σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων του Π.Ο.Ε. και με το δικαίωμα προσφυγής, σε υψηλότερα δικαστικά όργανα.

Ο Π.Ο.Ε., επιπλέον, συμφώνησε σε μια επιλεκτική διασφάλιση, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί κατά των εξαγωγών, και για δώδεκα χρόνια μετά την προσχώρηση της Κίνας. Επίσης, συναίνεσε στην παροχή πρόσθετης διασφάλισης για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ένδυσης, που θα ίσχυε μέχρι το 2008, ενώ η Κίνα θα μπορούσε - προσωρινά- να αρνηθεί τα οφέλη της Συμφωνίας Πολυϊνών (Multifibre Agreement-M.F.A.). Ακόμη, το Πεκίνο συμφώνησε να αποδεχτεί ότι, δεν είναι «Οικονομία της Αγοράς», εξυπηρετώντας, έτσι, τους σκοπούς και τους κανόνες του anti-dumping, μέχρι το τέλος του 2015. Αυτό θα επέτρεπε στις άλλες χώρες να χρησιμοποιήσουν ειδικά κατασκευασμένες τιμές, για να αξιολογήσουν τις απαιτήσεις του «dumping», όταν ασκείται εναντίον Κινέζων εξαγωγών (Lindsey and Ikenson 2002).

Η Κίνα επέτρεψε στον Π.Ο.Ε. τη δημιουργία ενός μηχανισμού αναθεώρησης, που θα εξετάζει ετησίως την εφαρμογή των δεσμεύσεων της (Bown 2010). Αυτοί, οι απαιτητικοί όροι, ήταν χρήσιμοι για τους Κινέζους μεταρρυθμιστές, διότι, πριν από την προσχώρησή της Κίνας στον Π.Ο.Ε. οι μεταρρυθμίσεις, με σκοπό την καθιέρωση ενός συστήματος για την «Οικονομία της Αγοράς», ήταν αβέβαιες. Ωστόσο, απαιτείται να επισημανθεί πως, οι επιχειρήσεις που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο σ' αυτές τις μεταρρυθμίσεις, ανήκαν σε ξένους επενδυτές και τοπικές Κινέζικες Κυβερνήσεις και όχι σε Κινέζους ιδιώτες. Ωστόσο, τα μέλη του Π.Ο.Ε., επιχείρησαν να ενισχύσουν τους Κινέζους μεταρρυθμιστές, επιδιώκοντας να επιταχύνουν την κίνηση της Κίνας, προς μια πιο εξελιγμένη «Οικονομία της Αγοράς». Άλλωστε, τα οφέλη, από την ένταξη της Κίνας στον Π.Ο.Ε., έγιναν μια πρόσθετη αιτία για να προωθήσουν τις εγχώριες μεταρρυθμίσεις που απαιτούνταν προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο στόχος της προσχώρησης στο διεθνή Οργανισμό. Έτσι, η προσχώρηση στον Π.Ο.Ε., επέτρεψε στην ηγεσία της Κίνας να κάνει μια πιο αξιόπιστη μετακίνηση, προς ένα σύστημα που αναγνωρίζει πλήρως την ιδιωτική επιχείρηση.

Οι απαιτήσεις για την είσοδο στον Π.Ο.Ε. ανάγκασαν τους Κινέζους πολιτικούς ιθύνοντες να αντιμετωπίσουν δύσκολα πολιτικά θέματα (Zang 2009). Οι απαιτήσεις περιλαμβάνουν τη μεταρρύθμιση των θεσμών του εγχώριου τραπεζικού συστήματος, την υποβολή των κρατικών επιχειρήσεων σε περιορισμό των προϋπολογισμών τους, και τη λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων στο πλαίσιο του Διεθνούς Εμπορίου. Η προσχώρηση στον Π.Ο.Ε. κινητοποίησε τις εγχώριες εταιρείες, ώστε να καταστούν περισσότερο ανταγωνιστικές, μέσω της συνολικής αναδιάρθρωσης. Στην κατεύθυνση αυτή, απέκτησαν νέες τεχνολογίες και επιδίωξαν νέες συμμαχίες και συγχωνεύσεις, με εταιρείες, τόσο εγχώριες όσο και ξένες.

Η διαδικασία προσχώρησης στον Π.Ο.Ε. χρησίμευσε επίσης, για την προώθηση μιας καλύτερης κινεζικής διακυβέρνησης, με τον Π.Ο.Ε., να απαιτεί πολιτική διαφάνεια και την εκτέλεση των

εγχώριων πολιτικών, με βάση τους κανόνες της αγοράς, και όχι τη διακριτική γραφειοκρατική ευχέρεια. Επίσης, η ιδιότητα του μέλους του Π.Ο.Ε., επέβαλε στην Κίνα, τη μη διάκριση (δηλ. την αναστολή της εθνικής μεταχείρισης), για τα εισαγόμενα αγαθά και τις υπηρεσίες. Πολλές, από αυτές τις μεταρρυθμίσεις, είναι αλλαγές που, ενδεχομένως η Κίνα να επέλεγε να εφαρμόσει, ούτως ή άλλως. Ωστόσο, η είσοδος της χώρας στον Π.Ο.Ε. χρησίμευσε για την επιτυχή εφαρμογή τους.

Το 2004, οι απαιτήσεις αυτές είναι προφανές ότι υπαγόρευαν τις αλλαγές, στο δασμολογικό καθεστώς της Κίνας, και στην εκπλήρωση των δεσμεύσεών της στον Π.Ο.Ε. (WTO 2021). Η Κίνα έχει δεσμευμένο το 100% των τιμολογίων της, κάτι που άλλες Ασιατικές, και πολλές αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες χώρες, δεν αποδέχονται. Σε αντίθεση, με σχεδόν όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες, που έχουν χαμηλά δεσμευμένα ποσοστά δασμολογικών γραμμών, δεν υπήρξε καμία ευνοϊκή μεταχείριση της Κίνας. Οι μέσοι συντελεστές, το 2004, συνέκλιναν στο 10,4%, κι ο τελικός μέσος όρος ήταν 10%. Οι συντελεστές που εφαρμόζουν το μέσο όρο, σχετικά με τα μη γεωργικά προϊόντα της Κίνας, ήταν στο 9,5%, το 2004. Ήταν πολύ πιο κάτω από το μέσο όρο μη γεωργικών συντελεστών που εφαρμόζονται από άλλες, μεγάλες αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Βραζιλία 12,7 %, η Αίγυπτος 19,5 % η Ινδία 27,9 % και το Μεξικό 17.1%. Ο μέσος όρος της Κίνας, στους δασμούς που επιβάλλονταν για τα γεωργικά προϊόντα, ήταν 16,2%, κι ήταν παρόμοιος με εκείνον των Φιλιππίνων και της Κινεζικής Τάϊ Πέϊ και χαμηλότερος από εκείνον της Κορέας, της Ταϊλάνδης, της Αιγύπτου, της Ινδίας και του Μεξικού.

Η φιλελευθεροποίηση των υπηρεσιών της Κίνας ήταν, επίσης, πολύ εντυπωσιακή (WTO 2021). Οι δεσμεύσεις που έγιναν για 93 τομείς ήταν ένας αριθμός, πολύ μεγαλύτερος από αυτόν που προβλεπόταν για μια τυπική, αναπτυσσόμενη χώρα ή για τα κράτη του ASEAN, ενώ πλησίαζε τις δεσμεύσεις της Κορέας (98 τομείς) και της Νότιας Αφρικής (91 τομείς). Μεταξύ των αξιοσημείωτων δεσμεύσεων ήταν, ο τραπεζικός τομέας να είναι εντελώς ανοικτός στον ξένο ανταγωνισμό από τα τέλη του 2006. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς στις τηλεπικοινωνίες να είναι μέχρι 49% ως το 2006. Ο τομέας της ασφάλισης να απελευθερωθεί εκτενώς. Επίσης, συμφωνήθηκε να επιτραπεί μειοψηφικό μετοχικό κεφάλαιο για ξένους ασφαλιστικούς οίκους ενώ προβλεπόταν η απελευθέρωση, για αρκετές επαγγελματικές υπηρεσίες κυρίως νομικές.

Οι αλλαγές πολιτικής, που αποδέχτηκε η Κίνα, προκειμένου να πετύχει την ένταξή της στον Π.Ο.Ε., το 2001, αφορούσαν σε μια σειρά υπηρεσιών στο εσωτερικό της, με προεξάρχουσες αυτές που αφορούσαν στις Τράπεζες, στις Ασφάλειες και στις Τηλεπικοινωνίες (WTO 2012, Cattaneo and Braga 2009). Οι δεσμεύσεις της, για την σοβαρές μεταρρυθμίσεις, στους εν λόγω τομείς, προέβλεπαν πενταετή ορίζοντα υλοποίησης, μεταξύ 2002 έως 2007. Η

Κίνα δεσμεύτηκε, επίσης, για το άνοιγμα όλων των αγορών υπηρεσιών, για τον πλήρη και απρόσκοπτο, διεθνή ανταγωνισμό από εξωτερικούς παρόχους, σε μια σειρά από βασικούς τομείς της οικονομίας: στις μεταφορές και διανομές, στις τηλεπικοινωνίες, στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στις επαγγελματικές επιχειρήσεις, στις υπηρεσίες πληροφορικής, και για μια σειρά τομέων που αφορούν στο περιβάλλον, τα λογιστικά, το δίκαιο, την αρχιτεκτονική, τις κατασκευές, τα ταξίδια και τον τουρισμό. Ακόμη, συμφώνησε στην κατάργηση των κάθε μορφής διακρίσεων, που αφορούν στην εγκατάσταση και στην αδειοδότηση επιχειρήσεων. Η Κίνα, αποδέχτηκε επίσης, να υποβάλλεται σε συνεχείς ελέγχους της πολιτικής της, έναντι του εμπορίου, και συναίνεσε στη λειτουργία ενός μηχανισμού άσκησης αναθεώρησης (T.R.M.), στο πλαίσιο του οποίου, τα δέκα έξι (16) επικουρικά όργανα και οι επιτροπές του Π.Ο.Ε., θα εξετάζουν συστηματικά την εφαρμογή των συμφωνηθέντων, κατά τα επόμενα οχτώ έτη, έχοντας τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων, από τους εταίρους της στον Π.Ο.Ε. Τέλος, συμφωνήθηκε ότι, τα μέλη του Π.Ο.Ε θα παρακολουθούν την απόδοση της Κίνας σε ό,τι αφορά στην εφαρμογή των υποχρεώσεων που ανέλαβε, έναντι του Π.Ο.Ε., και στο μηχανισμό επίλυσης των διαφορών θα ανακύπτουν, αν οι συμφωνημένες αλλαγές δεν υλοποιούνται.

Ειδικότερα, στον τομέα των τραπεζών, η Κίνα δεσμεύτηκε, σε ορίζοντα πενταετίας, να επιτρέψει την πλήρη πρόσβαση στην αγορά της, σε ξένες τράπεζες (Cattaneo and Braga 2009). Στα εξωτερικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, επιτράπηκε να παρέχουν ξένο νόμισμα, στις τραπεζικές υπηρεσίες τους στην Κίνα, αμέσως μετά την προσχώρηση της χώρας στον Π.Ο.Ε, χωρίς κανέναν τοπικό περιορισμό, ή εξαιρέσεις για πελάτες. Το άνοιγμα των τοπικών επιχειρήσεων, στο ξένο νόμισμα, προβλεπόταν να γίνει προοδευτικά τα επόμενα πέντε (5) χρόνια, μέχρι το 2007. Η Κίνα δεσμεύτηκε, επίσης, πως θα ανοίξει ξένες τραπεζικές επιχειρήσεις, σε τοπικό νόμισμα, σε είκοσι πόλεις, σε πέντε φάσεις, τέσσερα χρόνια μετά την ένταξη της στον Π.Ο.Ε. Ακόμη, συμφώνησε, να επιτρέψει, στα εξωτερικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, να παρέχουν ελεύθερα υπηρεσίες μεσάζοντα και συμβούλου υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών, για καταθέσεις των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών δανεισμού, των συμβουλών για τις συγχωνεύσεις, και εξαγορές και των επενδυτικών συμβουλών.

Στον τομέα της Ασφάλισης, ορισμένοι ξένοι ασφαλιστικοί οίκοι λειτουργούσαν στην κινεζική αγορά, πριν την προσχώρηση της Κίνας στον Π.Ο.Ε. Ωστόσο, είχαν δικαίωμα για περιορισμένες εργασίες, στην πόλη - έδρα τους, και υφίσταντο συνέπειες, σε περίπτωση καταγγελίας, από οποιονδήποτε. Οι περισσότερες ασφαλιστικές δραστηριότητες στην Κίνα έχουν σχέσεις με τις επιχειρήσεις. Υπάρχει σχετικά μικρή δραστηριότητα, για την ασφάλεια κατοικιών, ενώ η ασφαλιστική αγορά στον κλάδο των αυτοκινήτων αυξάνεται ταχέως, εξαιτίας της ανάπτυξης του τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας και των σχετικών πωλήσεων. Σύμφωνα με τις

δεσμεύσεις του Π.Ο.Ε., η Κίνα συμφώνησε να περιορίσει τις άδειες μόνο για προληπτικούς λόγους και να μη θέτει όρια για τον αριθμό των αδειών που εκδίδονται. Η Κίνα θα προχωρήσει προοδευτικά στην εξάλειψη των γεωγραφικών περιορισμών, σχετικά με τις άδειες, τα επόμενα τρία (3) χρόνια μετά την ένταξη και θα επιτρέψει επίσης την εσωτερική διαμεσολάβηση. Η κατάσταση στον τομέα των Ασφαλειών, διαφέρει σημαντικά από εκείνη των Τραπεζών και η εφαρμογή των δεσμεύσεων έναντι του Π.Ο.Ε., στον τομέα αυτό, πιθανότατα θα είναι πιο εύκολο να επιτευχθεί.

Στις τηλεπικοινωνίες, ως μέρος των δεσμεύσεων της Κίνας έναντι του Π.Ο.Ε., το αρμόδιο κινεζικό Υπουργείο (Μ.Ι.Ι.), συμφώνησε σε ένα πλαίσιο νέων κανόνων, για βασικές και προστιθέμενης αξίας υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, που επιτρέπει σε ξένες εταιρείες, να αδειοδοτούνται και να δραστηριοποιούνται σε τμήματα της κινεζικής επικράτειας. Αυτό βέβαια, αναμένεται να περιορίσει την ικανότητα των τοπικών δικτύων να διατηρήσουν υψηλά ποσοστά της αγοράς, και θα πιέσει τη ζήτηση για υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών και για το ηλεκτρονικό εμπόριο.

Ως μέρος της συμφωνίας της ένταξης στον Π.Ο.Ε., η Κίνα υπέγραψε, επίσης, τη συμφωνία τηλεπικοινωνιών του Π.Ο.Ε., η οποία προέβλεπε, μέχρι το 2007, την ελεύθερη είσοδο στην κινεζική αγορά, σε φορείς παροχής υπηρεσιών από το εξωτερικό. Η εξέλιξη αυτή, έθεσε την Κίνα στο μέσο επίπεδο, με τις μεγαλύτερες οικονομίες του Ο.Ο.Σ.Α., αφού τα χρόνια που προηγήθηκαν, η ελεύθερη πρόσβαση από φορείς παροχής από το εξωτερικό είχε προκαλέσει μεγάλη μείωση στις αγορές.

5.3.2 Η Κίνα στις διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ντόχα του ΠΟΕ

Η Υπουργική Διάσκεψη του ΠΟΕ της Ντόχα τον Νοέμβριο του 2001 έλαβε δύο πρωτοποριακές αποφάσεις: την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ και την έναρξη πολυμερών διαπραγματεύσεων για την ελευθέρωση του εμπορίου. Ο «αναπτυξιακός γύρος» που ξεκίνησε στη Ντόχα με βάση το δεύτερο ψήφισμα, η ολοκλήρωση του οποίου είχε αρχικά προγραμματιστεί για τις αρχές του 2005, δεν οδήγησε στην επιθυμητή νέα πολυμερή εμπορική συμφωνία.

Η αποτυχία του παγκόσμιου γύρου εμπορίου της Ντόχα έβλαψε σοβαρά το σύστημα του πολυμερούς παγκόσμιου εμπορίου και τον ΠΟΕ, ως θεσμό. Οι βασικοί λόγοι για την αποτυχία των διαπραγματεύσεων ήταν (Schott 2008):

Πρώτον, από την αρχή, ορισμένοι σημαντικοί παράγοντες ήταν απρόθυμοι να συμμετάσχουν σοβαρά σε διαπραγματεύσεις, λόγω της αντίστασής τους στο άνοιγμα των εγχώριων αγορών γεωργικών και βιομηχανικών αγαθών και των υπηρεσιών.

Δεύτερον, το χαρακτηριστικό του «αναπτυξιακού γύρου» έδωσε στις διαπραγματεύσεις μια κανονιστική επιβάρυνση, αν και δεν υπήρξε συναίνεση για το περιεχόμενο της έννοιας της «ανάπτυξης».

Τρίτον, ο διεθνής σκεπτικισμός για την παγκοσμιοποίηση και την απελευθέρωση είχε αυξηθεί.

Τέταρτον, η αρχιτεκτονική των διαπραγματεύσεων είχε αλλάξει, ως αποτέλεσμα της μεγαλύτερης διαπραγματευτικής δύναμης των μεγάλων αναδυόμενων χωρών.

Πέμπτο, σε αυτόν τον Γύρο, οι ΗΠΑ δεν ήταν σε θέση και δεν ήταν πλέον πρόθυμες να αναλάβουν τον παραδοσιακό ηγετικό ρόλο τους στην εμπορική πολιτική.

Έκτο, λόγω της αυτοεπιβαλλόμενης υποχρέωσης για την επίτευξη ενός ομόφωνα αποδεκτού αποτελέσματος (Single Undertaking), η τελική συμφωνία θα έπρεπε να είναι ενιαία και αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη, σε όλους τους τομείς διαπραγμάτευσης.

Οι αποφάσεις για την έναρξη του παγκόσμιου γύρου εμπορίου της Ντόχα και η αρχιτεκτονική διαπραγμάτευσης του λήφθηκαν χωρίς τη συμμετοχή της Κίνας. Λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές υποχρεώσεις προσχώρησης στον ΠΟΕ, η Κίνα αντιμετώπισε τον Γύρο της Ντόχα με σκεπτικισμό και απροθυμία (Mattoo et al 2011). Εν τω μεταξύ, η Κίνα διεκδικούσε το καθεστώς του «Πρόσφατα προσχωρημένου μέλους» (RAM), το οποίο είχε ήδη κάνει σημαντικές παραχωρήσεις όταν εντάχθηκε στον ΠΟΕ. Ωστόσο, η Κίνα όρισε εξ αρχής σαφείς διαπραγματευτικές θέσεις, συγκεκριμένα: επιθετική στάση στα βιομηχανικά αγαθά και στα γεωργικά προϊόντα έντασης εργασίας, αμυντική στάση στις υπηρεσίες και στην εγχώρια γεωργία και, τέλος, αποσαφήνιση των ισχυόντων κανόνων αντιντάμπινγκ (Tu 2012). Στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων, η Κίνα έδωσε μεγάλη σημασία στο να μην συγκρούεται πολιτικά με τις θέσεις των αναπτυσσόμενων χωρών και επέδειξε εκπληκτική αμφιθυμία. Για παράδειγμα, η Κίνα είναι πεπεισμένη ότι η αρχή της ειδικής και διαφοροποιημένης μεταχείρισης των αναπτυσσόμενων χωρών δεν προωθεί την ανάπτυξη. Υποστήριξε ότι η απόφαση για εφαρμογή αυτής της αρχής, θα έπρεπε να αφεθεί στην εκάστοτε αναπτυσσόμενη χώρα. Οι θέσεις των αναπτυσσόμενων χωρών στον αγροτικό τομέα, μερικές από τις οποίες ήταν αντίθετες μεταξύ τους, εντούτοις υποστηρίχθηκαν σταθερά από την Κίνα και απέκρυψε τις δικές της προσφορές και απαιτήσεις. Στον βιομηχανικό τομέα, η Κίνα υποστήριξε την «ελβετική φόρμουλα» για την προοδευτική μείωση των δασμών από οικονομικό συμφέρον, αλλά επέμεινε σε σημαντικά διαφορετικούς συντελεστές για τις βιομηχανοποιημένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες (Tu 2012).

Η Κίνα απέρριψε τις τομεακές συμφωνίες, που ζητούσαν ιδιαίτερα οι ΗΠΑ, λόγω αλληλεγγύης με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Από την άλλη, η Κίνα πήρε αρνητική στάση στα «θέματα της Σιγκαπούρης» όπως των επενδύσεων, του ανταγωνισμού και των δημόσιων προμηθειών από

αμυντικό συμφέρον (Tu 2012, Blustein 2011). Ως εκ τούτου, ήταν απολύτως προς το συμφέρον της Κίνας τα θέματα αυτά να αποκλειστούν από την ατζέντα των διαπραγματεύσεων της Ντόχα, ως αποτέλεσμα της αποτυχημένης υπουργικής διάσκεψης του Κανκούν. Η Κίνα επωφελήθηκε, επίσης, από το γεγονός ότι ο τομέας των υπηρεσιών δεν βρέθηκε ποτέ πραγματικά στο επίκεντρο των διαπραγματεύσεων. Η Κίνα, η οποία έπρεπε να ενδιαφέρεται για την επιτυχή ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, συμπεριφέρθηκε προσεκτικά και παθητικά σε κρίσιμες καταστάσεις. Η χώρα δεν υπέβαλε εξέχουσες απαιτήσεις, απέφυγε από πολωτικές προκλήσεις ή ρητορική, αλλά δεν έκανε η ίδια σημαντικές προσφορές φιλελευθεροποίησης και άφησε τις διαπραγματεύσεις στα ηγετικά έθνη της G20, Βραζιλία και Ινδία (Blustein et al 2011).

Εν όψει της αρχικά προσεκτικής και εποικοδομητικής διεξαγωγής των κινεζικών διαπραγματεύσεων, η ανατροπή στην Υπουργική Διάσκεψη του ΠΟΕ της Γενεύης τον Ιούλιο του 2008 προκάλεσε έκπληξη, όταν η Κίνα και η Ινδία επέμειναν στα υφιστάμενα δικαιώματα για τη δική τους γεωργία και αρνήθηκαν να δεχτούν τις αμερικανικές απαιτήσεις για κατ' αρχήν μείωση των δασμών στο βαμβάκι. Μια συμφωνία, που πιστεύεται ότι ήταν εφικτή, απέτυχε λόγω της σύγκρουσης μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας/Ινδίας. Με αυτή την αμυντική τοποθέτηση, η Κίνα εγκατέλειψε την εποικοδομητική της στάση στις διαπραγματεύσεις της Ντόχα. Ωστόσο, δεν δικαιολογείται να αποδοθεί η αποτυχία των διαπραγματεύσεων στην Κίνα (και στην Ινδία).

Πιο σημαντικός από τη θέση της Κίνας, ως παράγοντα που συμμετέχει άμεσα στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων, είναι ο έμμεσος ρόλος της ως ανερχόμενης, κυρίαρχης εξαγωγικής δύναμης. Από την έναρξη του παγκόσμιου γύρου εμπορίου της Ντόχα, οι εξαγωγές της Κίνας έχουν σχεδόν οκταπλασιαστεί και τα μερίδια αγοράς της στις εισαγωγές βιομηχανικών αγαθών όλων των μεγάλων χωρών εισαγωγής έχουν αυξηθεί σε τιμές μεταξύ 10 και 40 τοις εκατό. Τα ακόμη υψηλότερα μερίδια αγοράς της Κίνας σε ευαίσθητες βιομηχανικές εισαγωγές, με υψηλούς δασμούς αιχμής, ήταν ιδιαίτερα κρίσιμα για τις διαπραγματεύσεις της Ντόχα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο έχουν αυξηθεί παγκοσμίως οι φόβοι για ακραίο ανταγωνισμό που ξεκίνησε από την Κίνα (Subramanian 2011). Αναπόφευκτα, η προθυμία στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ, να γίνουν παραχωρήσεις για καλύτερη πρόσβαση στην αγορά του βιομηχανικού τομέα (NAMA) έπρεπε να μειωθεί. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις μεγάλες πρόσφατα βιομηχανοποιημένες χώρες, οι οποίες φοβούνται για τις ευκαιρίες εκβιομηχάνισής τους.

Η θεμελιώδης κριτική για τη συμπεριφορά της Κίνας στον Αναπτυξιακό Γύρο της Ντόχα τροφοδοτείται από αυτήν τη μικτή κατάσταση εμπορικής πολιτικής: Για την ΕΕ και τις ΗΠΑ, των οποίων τα επιθετικά συμφέροντα βρίσκονται στην πρόσβαση στην αγορά για βιομηχανικά προϊόντα και υπηρεσίες, ο Γύρος της Ντόχα δεν κάλυψε τις απαιτήσεις τους (Mattoo et al 2011). Η Κίνα αντικρούει, ότι η εκπλήρωση των όρων προσχώρησης στον ΠΟΕ δεν απαλλάσσει

τη χώρα από την υποχρέωση για παραχωρήσεις. Παρά την ισχυρή οικονομική ανάπτυξη και τα υψηλά εξαγωγικά πλεονάσματα, η Κίνα απέτυχε να υποβάλει ελκυστικές προσφορές για απελευθέρωση και άνοιγμα της αγοράς, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις διαπραγματεύσεις να επιτύχουν μια σημαντική πρόοδο. Αν και η Κίνα, στον διττό της ρόλο ως αναπτυσσόμενη χώρα και ως ηγετικό εμπορικό έθνος, έχει σημαντικές δυνατότητες μεσολάβησης, απέτυχε να αναλάβει την ευθύνη για ένα αποτελεσματικό πολυμερές εμπορικό σύστημα, στο οποίο οφείλει την ευημερία και τα αναπτυξιακά της κέρδη τις τελευταίες δεκαετίες. Με αυτόν τον τρόπο, η Κίνα υποτίμησε το κόστος μιας αποτυχίας του παγκόσμιου εμπορικού γύρου της Ντόχα, παρόλο που εξαρτάται περισσότερο από άλλες εμπορικές χώρες από ανοιχτές αγορές πωλήσεων και προμηθειών. Εν ολίγοις, η Κίνα, ως το κορυφαίο παγκόσμιο εμπορικό έθνος, δεν ανταποκρίθηκε στην ευθύνη της για ένα αποτελεσματικό σύστημα πολυμερούς εμπορίου (Françoise 2016).

Η παθητικότητα της Κίνας έρχεται σε αντίθεση με το θεμελιώδες συμφέρον της χώρας για μια προβλέψιμη, λειτουργική παγκόσμια εμπορική τάξη (Mallon and Whalley 2011). Η συμπεριφορά της Κίνας γίνεται κατανοητή με επιφυλάξεις, αν δει κανείς τα μέτρια εμπορικά κέρδη που μπορεί να επιτύχανε η χώρα, εάν ολοκληρωνόταν επιτυχώς ο παγκόσμιος γύρος εμπορίου της Ντόχα (Tu 2012). Η Κίνα μπόρεσε να επιτύχει σημαντικά οφέλη ευημερίας μέσω της εφαρμογής των υποχρεώσεων προσχώρησης στον ΠΟΕ και το καθεστώς εισαγωγών της χώρας, είναι ήδη, συγκριτικά με πριν, πιο φιλελεύθερο. Οι εξαγωγείς της Κίνας θα ωφελούντο από μια παγκόσμια απελευθέρωση των αγορών βιομηχανικών αγαθών, αλλά η σχεδιαζόμενη κατάργηση των γεωργικών επιδοτήσεων και το άνοιγμα των αγορών εισαγωγής τροφίμων θα οδηγούσε σε ανεπιθύμητες διαρθρωτικές προσαρμογές στην Κίνα. Από την άλλη πλευρά, η απελευθέρωση της αγροτικής αγοράς της Κίνας και τα κέρδη ευημερίας που προκύπτουν από την απελευθέρωση της γεωργίας, θα παρέμειναν χαμηλά, επειδή το επίπεδο των γεωργικών δασμών της Κίνας είναι ήδη σχετικά χαμηλό και οι υποχρεώσεις μείωσης των γεωργικών δασμών για τις αναπτυσσόμενες χώρες δεν είναι ούτως ή άλλως πολύ αυστηρές.

5.3.3 Ο ρόλος της Κίνας στο σύστημα του ΠΟΕ

Μολονότι η Κίνα προσχώρησε στον ΠΟΕ ως αναπτυσσόμενη χώρα, έπρεπε να αναλάβει εκτεταμένες δεσμεύσεις όσον αφορά το άνοιγμα και την απελευθέρωση της αγοράς, που δεν είχαν προηγούμενο στην ιστορία της GATT και του ΠΟΕ (Bown 2010). Το Πεκίνο χορήγησε σημαντικές μειώσεις δασμών (με μέσο όρο δασμών 9,5% για βιομηχανικά αγαθά και 13,2% για γεωργικά προϊόντα), σχεδόν πλήρη κατάργηση των ποσοστώσεων εισαγωγής και των αδειών εισαγωγής και ριζικά ανοίγματα της αγοράς στον τομέα των υπηρεσιών, όπως το πλήρες άνοιγμα του εγχώριου διανομής σε ξένους προμηθευτές. Προκειμένου να επιβληθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης, οι ΗΠΑ και η ΕΕ επέμειναν στις ρητές συνταγματικές υποχρεώσεις στο πρωτόκολλο προσχώρησης στον ΠΟΕ, όπως η νομοθετική και διοικητική διαφάνεια και η

δυνατότητα δικαστικού ελέγχου. Επιπλέον, η Κίνα δεσμεύτηκε να υποβάλει τις επιδοτήσεις σε αυστηρούς κανονισμούς, να παραιτηθεί γενικά από τις εξαγωγικές επιδοτήσεις και να περιορίσει τις γεωργικές επιδοτήσεις στο 8,5% της αξίας παραγωγής. Η Κίνα χορήγησε στους εμπορικούς της εταίρους ειδικές ρήτρες διασφάλισης. Με την προσχώρηση στον ΠΟΕ, τέθηκαν σε ισχύ ορισμένες συμφωνίες που αφορούσαν: άμεσες επενδύσεις που σχετίζονται με το εμπόριο (Trade Related Investment Measures, TRIMS), εμπορικές πτυχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (TRIPS), τεχνικούς φραγμούς στο εμπόριο (Technical Barriers Treaty, TBT) και υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα (SPS).

Είναι εντυπωσιακό πόσο διαφέρουν πλέον η Κίνα αφενός και οι σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι της Κίνας (ΕΕ, ΗΠΑ, Ιαπωνία) αφετέρου εκ των προτέρων (2001) και εκ των υστέρων (2021) ΠΟΕ.

Εκ των προτέρων, η Κίνα φοβόταν διαρθρωτικές στρεβλώσεις στη γεωργία, τη βιομηχανία και τον τραπεζικό τομέα, ενώ η Ευρώπη και η Αμερική αμφέβαλλαν ότι θα πραγματοποιούνταν περιοριστικές δασμών και ανοίγματα της αγοράς.

Εκ των υστέρων στην Κίνα, είναι ευρέως διαδεδομένη η εκτίμηση ότι το τίμημα εισόδου στον ΠΟΕ ήταν αδικαιολόγητα υψηλή και ότι η δυναμική της παγκόσμιας αγοράς των τελευταίων ετών αύξησε άσκοπα τις οικονομικές ανισότητες της Κίνας.

Στο εξωτερικό, επικρατεί η εντύπωση ότι μια αλλοδαπή εταιρεία βρίσκεται σε μειονεκτική θέση σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές της από την Κίνα, λόγω κρατικής προστασίας εισαγωγών, επιδοτήσεων κρατικών εταιρειών, αυθαίρετων ρυθμίσεων και ανεπαρκούς προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας (The US-China Business Council -USCBC 2010, European Chamber of Commerce in China 2013). Η εφαρμογή των όρων ένταξης στον ΠΟΕ αντιμετωπίζεται, επίσης, πολύ διαφορετικά στην Κίνα και στο εξωτερικό: Στην κινεζική ανάγνωση, η Κίνα έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της, σύμφωνα με τις δυτικές χώρες, υπάρχουν μεγάλα κενά (Wu 2011).

Κατά την άποψη του ΠΟΕ και του Υπουργείου Εμπορίου των ΗΠΑ, η συνολική εικόνα είναι μικτή (WTO 2021, United States Trade Representative 2021). Είναι αναμφίβολα θετικό ότι η Κίνα είναι πολύ λιγότερο περιοριστική στις εισαγωγές και τις άμεσες επενδύσεις της από την πλειονότητα των αναπτυσσόμενων και αναδυόμενων χωρών, αν και οι συνθήκες εκκίνησης ήταν πολύ λιγότερο ευνοϊκές. Σε μια σημαντική προσπάθεια, η Κίνα προσάρμοσε τη νομοθεσία και τη νομολογία της στα φιλελεύθερα, συνταγματικά πρότυπα του ΠΟΕ. Αυτό έκανε τον μετασχηματισμό της Κίνας σε οικονομία της αγοράς μη αναστρέψιμο. Τα σημαντικότερα βήματα έγιναν τα χρόνια πριν και αμέσως μετά την ένταξη στον ΠΟΕ. Μετά το 2004, ωστόσο, ο ζήλος των μεταρρυθμίσεων και της φιλελευθεροποίησης της Κίνας υποχώρησε αισθητά και η κρατική οικονομία της Κίνας γνώρισε μια ισχυρή επιστροφή.

Ορισμένα μέτρα σε πολιτικά ευαίσθητους τομείς δεν εφαρμόστηκαν πλέον, για παράδειγμα, η προσχώρηση στη συμφωνία του ΠΟΕ για τις δημόσιες συμβάσεις. Η προσδοκώμενη συνταγματική μεταμόρφωση δεν πραγματοποιήθηκε. Η διαδικασία ανοίγματος σταμάτησε σε επαρχιακό και δημοτικό επίπεδο, επειδή οι ομάδες λόμπι μπόρεσαν να αποτρέψουν επιτυχώς τις μεταρρυθμίσεις ή επειδή δόθηκε προτεραιότητα στην ταχεία εκβιομηχάνιση, έναντι της ελευθέρωσης. Παρατηρήθηκε, επίσης, ότι οι συγκεκριμένες δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν σε σχέση με την προσχώρηση στον ΠΟΕ εφαρμόστηκαν πολύ καλύτερα από τις γενικές υποχρεώσεις του ΠΟΕ (μη διάκριση, διαφάνεια, ασφάλεια δικαίου). Η ουσία είναι ότι, παρά τα αδιαμφισβήτητα ανοίγματα της αγοράς και την ελευθέρωση, η εφαρμογή των υποχρεώσεων ένταξης στον ΠΟΕ παραμένει ατελής (Bown 2010, Mallon and Whalley 2011).

Στις πρόσθετες υποχρεώσεις της περιλαμβάνονταν η εκτεταμένη παροχή διαφάνειας και του κράτους δικαίου (άρθρο 2γ, 2δ του Πρωτοκόλλου Προσχώρησης), η εφαρμογή συγκεκριμένων σταδίων μετασχηματισμού και ειδικές απαιτήσεις εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης σε ξένες εταιρείες, που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά και σε αλλοδαπούς (άρθρο 3). Όσον αφορά τα δικαιώματα, η Κίνα παραιτήθηκε από το προνόμιο της αναπτυσσόμενης χώρας που ίσχυε στον ΠΟΕ, αν και ίσως θα έπρεπε να χορηγηθεί στη χώρα λόγω του πολύ χαμηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος το 2001 (Hilpert 2013). Επιπλέον, η Κίνα παραχώρησε στους εμπορικούς της εταίρους ειδικά προστατευτικά δικαιώματα, τα οποία κατέστησαν δυνατή την προστασία των εισαγωγών, που έθεσε σε μειονεκτική θέση την Κίνα (άρθρο 15, 16) του ΠΟΕ. Άλλωστε, το ιδανικό του ΠΟΕ για πολυμερές παγκόσμιο εμπόριο, χωρίς διακρίσεις, απαιτεί αυτόνομες, αποκεντρωμένες αποφάσεις αγοράς σε επίπεδο κρατών μελών. Από την άποψη αυτή, οι υποχρεώσεις συμμετοχής στην οικονομία της αγοράς διασφαλίζουν, ότι οι δομές της μεταβατικής χώρας (Κίνα) προσεγγίζουν τις δομές των παλαιών μελών του ΠΟΕ με οικονομία αγοράς και δημιουργείται συμβατότητα με την παγκόσμια εμπορική τάξη της φιλελεύθερης αγοράς. Οι ειδικές υποχρεώσεις για το κράτος δικαίου, τη διαφάνεια, την εφαρμογή και την εκτεταμένη εθνική μεταχείριση μπορούν επίσης να θεωρηθούν θετικά, καθώς τα ανοίγματα της αγοράς και οι απελευθερώσεις, που επιβάλλονται, ωφελούν την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία στην Κίνα.

Από αναπτυξιακή σκοπιά, ωστόσο, μπορεί κανείς να δει κριτικά τις συνολικές απαγορεύσεις των διακρίσεων σε βάρος ξένων επενδυτών, καθώς περιορίζουν σοβαρά τη διαμόρφωση της βιομηχανικής πολιτικής και οδηγούν σε αντιδράσεις υπεκφυγής. Υπάρχουν αρκετοί κανονισμοί που εισάγουν διακρίσεις σε βάρος των κινεζικών εξαγωγών και είναι οικονομικά επιζήμιοι για τη χώρα. Πρώτον, επιτρέπεται στους εμπορικούς εταίρους της Κίνας, βάσει ειδικής ρήτρας διασφάλισης της Κίνας (Άρθρο 16), να λαμβάνουν προστατευτικά μέτρα σε περίπτωση σοβαρών διαταραχών της αγοράς ή εκτροπών του εμπορίου, και όχι μόνο σε περίπτωση σοβαρών διαταραχών της αγοράς. Δεύτερον, είναι εύκολο να αποδειχθεί το ντάμπινγκ σε

βάρος Κινέζων εξαγωγέων, δηλαδή συγκρίνοντάς το με το κόστος παραγωγής συγκρίσιμων εταιρειών που εδρεύουν στην αγορά (άρθρο 15), επειδή η Κίνα εξακολουθεί να θεωρείται μη οικονομία της αγοράς στον ΠΟΕ, εκτός εάν το καθεστώς οικονομίας της αγοράς παραχωρείται ρητά σε διμερή συμφωνία. Τρίτον, λόγω της διευρυμένης έννοιας της επιδότησης, μπορούν να επιβληθούν αντισταθμιστικοί δασμοί στην Κίνα (άρθρο 10). Τέταρτον, συγκεκριμένα δικαιώματα ιδιοκτησίας ίσχυαν στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης μέχρι το 2008. Καθένας από αυτούς τους συμβατικούς περιορισμούς είχε ως αποτέλεσμα μέτρα αποκλεισμού της αγοράς κατά της Κίνας.

Οι συνεχιζόμενες διακρίσεις κατά της Κίνας συνιστούν, προφανώς, συστηματική παραβίαση των κανόνων του ΠΟΕ (Wu 2012). Αλλά είναι αναπόφευκτο, αφού δεν μπορεί να υπάρξει «ελεύθερη» είσοδος στον ΠΟΕ, η οποία βασίζεται στην αρχή της αμοιβαιότητας, ειδικά όχι για ένα τόσο μεγάλο εμπορικό έθνος όπως η Κίνα. Αναπόφευκτα, τα παλιά μέλη έπρεπε να απαιτήσουν εξέταση από την Κίνα για τη χορήγηση στη χώρα πρόσβασης στη μεταχείριση του μάλλον ευνοημένου κράτους. Ωστόσο, αυτό σημαίνει, επίσης, ότι οι συγκρούσεις παρέμειναν προγραμματισμένες, τουλάχιστον για τη μεταβατική περίοδο, που προβλέπονταν να διαρκέσει μέχρι το 2013 ή το 2016.

Η ολοένα και πιο ενεργή συμμετοχή στον μηχανισμό επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ αντλεί μεγάλα πλεονεκτήματα από την παγκόσμια οικονομική ολοκλήρωση, η κριτική του ΠΟΕ και του πολυμερούς εμπορικού συστήματος δεν είναι στο προσκήνιο, αλλά μάλλον η οργή για τον προστατευτισμό που στρέφεται κατά της Κίνας. Η κινεζική εμπορική πολιτική προσπαθεί να αντιδράσει σε αυτό με ρεαλιστικό τρόπο και με βάση τα συμφέροντα, τόσο εντός, όσο και εκτός του ΠΟΕ.

Στον μηχανισμό επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ, η Κίνα δεν υπόκειται σε περιορισμούς, όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της, και βρίσκεται σε ισότιμη βάση με άλλα κράτη μέλη του ΠΟΕ. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ είναι μέχρι στιγμής η μόνη υποχρεωτική και δεσμευτική διεθνής διαδικασία επίλυσης διαφορών, που έχει αποδεχθεί συμβατικά η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, η οποία επιμένει πάντα στα κυριαρχικά της δικαιώματα (Bown 2010, Gao 2011, Harpaz 2010).

Εντούτοις, η Κίνα και οι εμπορικοί της εταίροι, αρχικά, χρησιμοποίησαν αυτό το μέσο επίλυσης των συγκρούσεων μεταξύ εμπορικής πολιτικής μόνο πολύ προσεκτικά τα πρώτα πέντε χρόνια μετά την ένταξη στον ΠΟΕ. Δεδομένης της σημασίας της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο, μια πιο ενεργή συμμετοχή της χώρας στη διευθέτηση διαφορών του ΠΟΕ, είτε ενεργητική, είτε παθητική, θα ήταν πράγματι κατάλληλη. Προφανώς, εξακολουθούσε να απολαμβάνει ένα είδος περιόδου χάριτος στην αρχική φάση υλοποίησης. Και η ίδια η Κίνα απέφυγε να

επιτρέψει ανοιχτά τις συγκρούσεις εμπορικής πολιτικής να κλιμακωθούν, ως υπόθεση επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ και ενέδωσε στις αντίστοιχες απειλές.

Ως τρίτη χώρα, ωστόσο, η Κίνα συμμετείχε σε 89 διαβουλεύσεις τα πρώτα δέκα χρόνια της ένταξης, σημειώνοντας ρεκόρ. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η χώρα ζήτησε τη συμμετοχή στη διαδικασία διαβούλευσης, πιο συχνά από οποιοδήποτε άλλο μέλος του ΠΟΕ. Αυτή η πρακτική είχε (και έχει) μια σειρά από πλεονεκτήματα για την Κίνα.

Πρώτον, μπορεί να παρουσιάσει πρόσθετα επιχειρήματα στη διευθέτηση των διαφορών και έτσι να αυξήσει την πίεση στην εναγόμενη χώρα, χωρίς να εισέλθει σε ανοιχτή αντιπαράθεση.

Δεύτερον, δίνεται η ευκαιρία στην Κίνα να παρουσιάσει τις δικές της ιδέες σχετικά με την περαιτέρω ανάπτυξη του διεθνούς εμπορικού δικαίου.

Τρίτον, η Κίνα μπορεί να χρησιμοποιήσει τη συμμετοχή της στις διαβουλεύσεις για να λάβει πληροφορίες σχετικά με το δύσκολο και περίπλοκο διεθνές εμπορικό δίκαιο και να αναπτύξει τη δική της αρμοδιότητα στην επίλυση διαφορών.

Τέταρτον, μέσω της ενεργού συμμετοχής της, η χώρα απέκτησε δύναμη και κύρος στον ΠΟΕ. Η καταγγελία που υποβλήθηκε από την ΕΕ, τις ΗΠΑ και τον Καναδά τον Μάρτιο του 2006 για αδικαιολόγητους εισαγωγικούς δασμούς στα ανταλλακτικά αυτοκινήτων θεωρείται σημείο καμπής προς την ενεργό άμεση συμμετοχή της Κίνας στον μηχανισμό επίλυσης διαφορών. Αν και η θέση της Κίνας ήταν νομικά αβάσιμη, επέμεινε σε όλα τα διαδικαστικά στάδια και εκμεταλλεύτηκε πλήρως τις προθεσμίες, αλλά και εφάρμοσε τη δυσμενή διαιτητική απόφαση. Και σε μεταγενέστερες σημαντικές περιπτώσεις, όπως οι συγκρούσεις για την εγκυρότητα των διεθνών πνευματικών δικαιωμάτων και οι περιορισμοί στις εξαγωγές για αρκετές πρώτες ύλες, η Κίνα υπερασπίστηκε τη θέση της με την ίδια μαχητική τακτική.

Το τέλος της κινεζικής αυτοσυγκράτησης φαίνεται, επίσης, από το γεγονός ότι η χώρα είναι πάντα πιο συχνά πρόθυμη να κινήσει διαδικασίες επίλυσης διαφορών, ειδικά εάν οι ΗΠΑ ή η ΕΕ, σύμφωνα με την κινεζική αντίληψη, αποκλείσουν τις αγορές τους μέσω ανεπίτρεπτων περιορισμών στις εισαγωγές τους από την Κίνα.

Η πρώτη καταγγελία που κινήθηκε ενεργά από την Κίνα αφορούσε τους αμερικανικούς δασμούς αντιντάμπινγκ σε επικαλυμμένο χαρτί (Li and Whalley 2010, Don Harraz 2011). Η υπόθεση ανταλλακτικών αυτοκινήτων σηματοδότησε, επίσης, το τέλος της περιόδου χάριτος για την Κίνα, τουλάχιστον από πλευράς των δυτικών χωρών (ΕΕ, Καναδάς, Μεξικό, ΗΠΑ). Μέχρι τα τέλη Ιουνίου 2013, η Κίνα είχε κατηγορηθεί συνολικά 31 φορές σε 19 διαφορετικές υποθέσεις για παραβίαση είτε της νομοθεσίας του ΠΟΕ, είτε των νομικών της υποχρεώσεων βάσει της Συνθήκης Προσχώρησης (WTO 2021). Οι Ηνωμένες Πολιτείες (15) άσκησαν τις περισσότερες προσφυγές, ακολουθούμενες από την ΕΕ (7) και το Μεξικό (4). Και στις έντεκα

υποθέσεις που έκλεισαν, η Κίνα έχασε τη δικαστική μάχη, λίγο πολύ ξεκάθαρα και έπρεπε να προσαρμόσει το εμπορικό της καθεστώς. Τις περισσότερες φορές, η Κίνα κατηγορείται ότι περιόρισε παράνομα την πρόσβαση στην κινεζική εγχώρια αγορά μέσω δασμών αντνιτάμπινγκ ή ότι προώθησε την εγχώρια βιομηχανία μέσω απαγορευμένων επιδοτήσεων. Όμως, παρά τον αυξανόμενο αριθμό καταγγελιών, η Κίνα κατηγορείται πολύ λιγότερο συχνά από τις εξίσου μεγάλες εμπορικές δυνάμεις ΗΠΑ και ΕΕ (41 περιπτώσεις η ΕΕ, 273 περιπτώσεις οι ΗΠΑ).

Από τότε που υπογράφηκε η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT) το 1947, το πολυμερές εμπορικό σύστημα θεωρούνταν πάντα ως το ανώτερο ρυθμιστικό πλαίσιο για το εξωτερικό εμπόριο μεταξύ κρατών. Οι αρχές της GATT έχουν αποδειχθεί μόνιμα αποτελεσματικά μέσα για την πρόληψη εμπορικών πολέμων και την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου. Η επιτυχία της GATT κατέστησε το παράδειγμα του ελεύθερου εμπορίου της ευημερίας και της οικοδόμησης της ειρήνης παγκοσμίως έγκυρο. Ωστόσο, η αδυναμία του διαδόχου οργανισμού της GATT, του ΠΟΕ ή των κρατών μελών του ΠΟΕ, να ολοκληρώσουν τον γύρο της Ντόχα, έχει οδηγήσει το πολυμερές εμπορικό σύστημα σε σοβαρή κρίση. Παρά τις διάφορες πολιτικές προσπάθειες, τις πολλαπλές απόπειρες διαπραγματεύσεων και το σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο φιλοδοξιών, η επιθυμητή πολυμερής ελευθέρωση του εμπορίου και η συναφής περαιτέρω ανάπτυξη των εμπορικών κανόνων δεν πέτυχαν.

Η παραίτηση από την οικονομική τόνωση και τα οφέλη ευημερίας, που θα ήταν δυνατά, εάν οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώνονταν επιτυχώς, είναι οι μικρότερες απώλειες. Η μόνιμη ζημιά στο πολυμερές εμπορικό σύστημα είναι πιο σοβαρή.

Τρεις τάσεις υποδηλώνουν ότι η τάξη του διεθνούς εμπορίου υπόκειται ήδη σε υφέρπουσα διάβρωση.

Πρώτον, η διαδικασία ελευθέρωσης του εμπορίου έχει μετατοπιστεί σε διμερές επίπεδο. Λόγω των επιπτώσεών τους που εισάγουν διακρίσεις, του ως επί το πλείστον πολιτικά ασύμμετρων και οικονομικά μέτρων αποτελεσμάτων, οι διμερείς διαδικασίες ελευθέρωσης δεν είναι ικανοποιητικές και, επιπλέον, φέρουν το μικρόβιο της καταστροφής της πολυμερούς τάξης.

Δεύτερον, ο προστατευτισμός και οι εμπορικές συγκρούσεις αυξάνονται σε όλο τον κόσμο.

Τρίτον, υπάρχει ο κίνδυνος να διαλυθεί σταδιακά το δεσμευτικό, ενιαίο νομικό πλαίσιο στο διεθνές εμπόριο και τις υπηρεσίες. Το διεθνές εμπορικό δίκαιο δεν αναπτύσσεται πλέον πολυμερώς, αλλά μόνο διμερώς, για παράδειγμα με εμπορικές συμφωνίες εκτός ΠΟΕ.

Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι πολλά σημαντικά ζητήματα εμπορικής πολιτικής δεν τίθενται πλέον καν προς διαπραγμάτευση, όπως η ασφάλεια του εφοδιασμού, το νομισματικό

ντάμπινγκ, τα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος και του κλίματος που σχετίζονται με το εμπόριο, οι περιορισμοί στις εξαγωγές, οι άμεσες επενδύσεις, ο ανταγωνισμός.

Τελευταίο, αλλά εξίσου σημαντικό, για πολλά κράτη μέλη του ΠΟΕ, η δράση της Κίνας ως προμηθευτή και καταναλωτή στις παγκόσμιες αγορές συνιστά ένα θέμα εμπορικής πολιτικής, με εξαιρετική σημασία. Η αποτυχία του γύρου του παγκόσμιου εμπορίου της Ντόχα θα μπορούσε να οφείλεται, τουλάχιστον, εν μέρει στο γεγονός ότι το διαπραγματευτικό πλαίσιο του ΠΟΕ δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τη νέα κεντρική θέση της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο.

Από τη μία πλευρά, οι εμπορικές συγκρούσεις στην Κίνα εντάθηκαν μετά την ένταξη στον ΠΟΕ. Από την άλλη πλευρά, η άνοδος της Κίνας άλλαξε ριζικά τον λογισμό των διαπραγματεύσεων πολλών μελών του ΠΟΕ και άλλαξε τη δομή ισχύος στη διεθνή εμπορική πολιτική. Λόγω του ισχυρού ανταγωνισμού των κινεζικών εισαγωγών, στον τομέα των διαπραγματεύσεων για την πρόσβαση στην αγορά για βιομηχανικά προϊόντα (NAMA), οι αναδυόμενες χώρες ουσιαστικά δεν ήταν πλέον σε θέση να συμβιβαστούν, για παράδειγμα, όταν τους ζητήθηκε το άνοιγμα των αγορών πέρα από τις ήδη υπάρχουσες αδέσμευτες μειώσεις δασμών, φοβούμενες για την ανταγωνιστικότητα ή ακόμα και για την ύπαρξη της εγχώριας βιομηχανίας τους.

Την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα, οι βιομηχανικές και άλλες χώρες ήταν εκτεθειμένες σε μια επιτυχημένη εξαγωγική επίθεση από την Κίνα. Λόγω των πρόσθετων οικονομικών επιβαρύνσεων που προκλήθηκαν από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, πολλά κράτη μέλη του ΠΟΕ πίστευαν ότι δεν θα ήταν πλέον σε θέση να αντέξουν περαιτέρω άνοιγμα της αγοράς, αλλά και δεν ανέμεναν βελτιωμένες ευκαιρίες πωλήσεων στην Κίνα ως αντάλλαγμα. Από τη μία πλευρά, υπάρχει μικρή εμπιστοσύνη στην αξιόπιστη εφαρμογή των μέτρων ελευθέρωσης, καθώς οι διακρίσεις από τις τοπικές κινεζικές αρχές είναι ευρέως διαδεδομένες. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει φόβος ότι η Κίνα θα μπορούσε να αντισταθμίσει τυχόν απώλειες στην εγχώρια ανταγωνιστικότητα υποτιμώντας το νόμισμά της. Υπό αυτές τις συνθήκες, η αρχή της αμοιβαιότητας, που έχει αποδειχθεί στην εμπορική πολιτική, λειτουργεί μόνο σε περιορισμένο βαθμό. Οι φόβοι για τους Κινέζους ανταγωνιστές εμποδίζουν την απαραίτητη πρόοδο στη διαδικασία διαπραγμάτευσης.

Η άνοδος της Κίνας και άλλων μεγάλων αναδυόμενων χωρών έχει συντρίψει το πρώην διαπραγματευτικό μονοπώλιο της GATT, του Quad Group (ΕΕ, Ιαπωνία, Καναδάς, ΗΠΑ).

Από εδώ και στο εξής, η Βραζιλία, η Κίνα και η Ινδία πιθανόν να αποτελούν ανασταλτικές δυνάμεις, που μπορούν να αποτρέψουν οποιοδήποτε αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης, που είναι δυσμενές κατά την άποψή τους, αλλά δεν είναι ακόμη ικανές να διαμορφώσουν την ίδια την πολυμερή εμπορική πολιτική. Επιπλέον, με το τέλος της δυτικής ηγεσίας, οι ΗΠΑ φαίνεται, επίσης, να έχουν χάσει τη βούληση να ηγηθούν στην πολυμερή εμπορική πολιτική. Οι ΗΠΑ

επιβάρυναν τη διαπραγματευτική διαδικασία της Ντόχα με εκτεταμένα αιτήματα για απελευθέρωση και, από το 2008, επικεντρώνουν όλο και περισσότερο την εμπορική τους πολιτική σε διμερές επίπεδο.

Αναμφισβήτητα, η Κίνα έχει ήδη αλλάξει οριστικά τις συντεταγμένες της διεθνούς εμπορικής πολιτικής. Σε αντίθεση με τις διαρθρωτικές αλλαγές της διεθνούς εμπορικής πολιτικής στο παρελθόν (ολοκλήρωση της ΕΕ, κλυδωνισμοί στις τιμές του πετρελαίου, άνοδος της Ιαπωνίας και των αναδυόμενων χωρών), η διεθνής κοινότητα δεν έχει βρει ακόμη μια καλά μελετημένη, πολιτικά πειστική απάντηση σε αυτήν την πρόκληση. Αντίθετα, βρισκόμαστε σε μια μεταβατική φάση που χαρακτηρίζεται από τριβή και αβεβαιότητα και στην οποία η συζήτηση σχετικά με το περιεχόμενο της Κίνας ακολουθεί στερεότυπα πρότυπα.

Ο τότε Πρόεδρος Hu Jintao και ο τότε Γενικός Γραμματέας του ΠΟΕ Pascal Lamy επαίνεσαν την προσχώρησή της Κίνας στον ΠΟΕ ως ιστορικό ορόσημο. Ήταν καθοριστικό για την ταχεία και επιτυχημένη ενσωμάτωση της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο και την παγκόσμια οικονομία και συμβόλιζε, την παγκόσμια ανάπτυξη ενός κοινού κόσμου. Η ένταξη στον ΠΟΕ υποχρέωσε την Κίνα να ανοίξει εκτεταμένες αγορές και, σε αντάλλαγμα, παρείχε ασφαλή πρόσβαση στις αγορές πωλήσεων, το επενδυτικό κεφάλαιο και την τεχνογνωσία των βιομηχανικών χωρών. Ο οικονομικός δυναμισμός της Κίνας που σχετίζεται με την παγκόσμια αγορά έλαβε αποφασιστική ώθηση.

Η μεταρρύθμιση, το άνοιγμα και η παγκόσμια οικονομική ολοκλήρωση έλαβαν θεσμική και νομική προστασία τόσο εσωτερικά, όσο και εξωτερικά. Εξωτερικά, η ένταξη στον ΠΟΕ αποπολιτικοποίησε ως ένα βαθμό τις εμπορικές σχέσεις και εμπορικές συγκρούσεις της Κίνας. Από τότε, η ρήτρα του μάλλον ευνοημένου κράτους ίσχυε για το εμπόριο με την Κίνα. Οι διμερείς εμπορικές διαφορές θα βασιζόνταν πλέον σε κανόνες, ήταν συνεπείς με τον ΠΟΕ και δεν θα σχετιζόνταν με την εξωτερική πολιτική του Πεκίνου ή την πολιτική για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εσωτερικά, οι νομικά δεσμευτικές μεταρρυθμίσεις ήταν ένα ισχυρό μέσο κατά των αντιπάλων της μεταρρύθμισης. Ο αρχιτέκτονας της διαδικασίας οικονομικής μεταρρύθμισης, τότε πρωθυπουργός Zhu Rongji, μπόρεσε να προωθήσει εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις και απελευθερώσεις, αναφερόμενος στην πολιτική και οικονομική αναγκαιότητα της ένταξης. Η εκπλήρωση των υποχρεώσεων ένταξης στον ΠΟΕ βρισκόταν στα χέρια μιας νέας ηγεσίας κράτους και κόμματος. Υπό τη διοίκηση Hu Jintao / Wen Jiabao, η οποία ανέλαβε καθήκοντα το 2002, η εμπορική πολιτική της Κίνας επρόκειτο να αναπτυχθεί περαιτέρω και να αναπροσανατολιστεί σε μονομερές, διμερές και πολυμερές επίπεδο.

5.4 Συμπεράσματα

Σε λιγότερο από 30 χρόνια, η Κίνα έχει αναδειχθεί από οριακό παίκτη στο παγκόσμιο εμπόριο, στη μεγαλύτερη εμπορική χώρα σε απόλυτες τιμές. Ειδικότερα, η ένταξη της Κίνας στον

Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), στις αρχές του 21ου αιώνα, έδωσε ισχυρή ώθηση στην ενσωμάτωση της χώρας στην παγκόσμια οικονομία. Ακόμη και αν οι υπάρχουσες τάσεις ανάπτυξης της εσωτερικής και της εξωτερικής οικονομίας επιβραδυνθούν, είναι προβλέψιμο ότι η Κίνα θα κυριαρχήσει στο διεθνές εμπόριο, με τον ίδιο τρόπο που έκαναν οι ΗΠΑ μέχρι τη δεκαετία του 1970. Η άνοδος της Κίνας σε ηγετική εμπορική χώρα έχει άμεσες επιπτώσεις στην παραγωγή και το εισόδημα των εμπορικών της εταίρων και έμμεσες συνέπειες για την πολυμερή εμπορική συνεργασία. Η Κίνα βρίσκεται στο επίκεντρο πολυάριθμων εμπορικών διαφορών και διαδραματίζει ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των διεθνών εμπορικών σχέσεων και δομών, αλλά δεν έχει ακόμη την ικανότητα και τη βούληση να ηγηθεί. Εξ ου και το επείγον ερώτημα των επιπτώσεων της κινεζικής ανόδου στη διεθνή εμπορική πολιτική, ειδικά αφού η Κίνα είναι ήδη τόσο κυρίαρχη, όσο σε κανέναν άλλο τομέα της διεθνούς πολιτικής.

Παρά τα εκτεταμένα ανοίγματα της αγοράς και την ελευθέρωση, η εφαρμογή από την Κίνα των υποχρεώσεων προσχώρησης στον ΠΟΕ παραμένει ατελής. Υπάρχουν ελλείμματα, ιδίως, στη συμμόρφωση με τις γενικές αρχές του ΠΟΕ, όπως η απαγόρευση των διακρίσεων, η διαφάνεια και το κράτος δικαίου. Η περίοδος της μονομερούς απελευθέρωσης του εξωτερικού εμπορίου στην Κίνα ανήκει στο παρελθόν. Με στόχο την ανάπτυξη του εισοδήματος και της απασχόλησης, η προτεραιότητα του εξωτερικού εμπορίου της κυβέρνησης Hu Wen (2002–2012) ήταν η προστασία των μεγάλων κρατικών εταιρειών και η ανάπτυξη ανταγωνιστικών και εμπορεύσιμων, σε παγκόσμιο επίπεδο, βιομηχανιών.

Αν και η αυξανόμενη παρουσία της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο και στον ΠΟΕ έχει οδηγήσει σε τριβές, οι φόβοι που εκφράστηκαν πριν από την ένταξη στον ΠΟΕ, ότι η Κίνα θα υπονόμει το πολυμερές σύστημα, δεν έχουν υλοποιηθεί.

Η χώρα συμπεριφέρεται ως καθιερωμένος, ισχυρός παίκτης στο παγκόσμιο σύστημα εμπορίου του ΠΟΕ. Έτσι, παραβιάζει κανόνες και αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στα συμφέροντα της εμπορικής της πολιτικής, παρά στην ύπαρξη και τη σταθερότητα του συστήματος στο σύνολό του. Σε γενικές γραμμές, ωστόσο, τηρεί το status quo και προσανατολίζεται ρεαλιστικά και ευκαιριακά προς τα δικά της οικονομικά συμφέροντα. Για παράδειγμα, η Κίνα συμμετέχει ενεργά στον μηχανισμό επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ ως ενάγουσα ή εναγόμενη. Δεδομένου ότι η χώρα εφαρμόζει, επίσης, δυσμενείς αποφάσεις της Επιτροπής Επίλυσης Διαφορών, σύμφωνα με τη συνθήκη, η διευθέτηση διαφορών του ΠΟΕ προσφέρει καλές ευκαιρίες για την αποπολιτικοποίηση των εμπορικών διαφορών και την εξεύρεση νομικά αντικειμενικής λύσης.

Η χώρα διαδραματίζει αμφίθυμο ρόλο στην πολυμερή διαπραγματευτική διαδικασία: αφενός, είναι προσεκτική και παθητική στις διαπραγματεύσεις, αφετέρου, οι επιτυχείς επιθέσεις της κινεζικής βιομηχανίας στην παγκόσμια αγορά μειώνουν την προθυμία των αναδυόμενων

χωρών να συμβιβαστούν στην πρόσβαση στην αγορά, για τα βιομηχανικά προϊόντα, επειδή αυτές οι χώρες θα έπρεπε να φοβούνται περαιτέρω απώλειες σε πωλήσεις και κέρδη, εάν ανοίξουν οι αγορές.

Σε διμερές επίπεδο, η Κίνα έχει μέχρι στιγμής υπογράψει συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου και οικονομικής εταιρικής σχέσης με σημαντικούς εταίρους, όπως θα δειχθεί σε επόμενη ενότητα της παρούσας εργασίας. Ο διμερής χαρακτήρας επιτρέπει στην Κίνα να εκμεταλλευτεί το καθεστώς της μεγάλης ισχύος της και να ενισχύσει έμμεσα τις σχέσεις κέντρου-περιφέρειας της Ασίας, οι οποίες είναι προσανατολισμένες προς την Κίνα. Ωστόσο, η χώρα βρίσκεται σε άμυνα έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών της Δύσης, καθώς οι πρωτοβουλίες ελεύθερου εμπορίου στον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό των βιομηχανικών χωρών ενδεχομένως θα επέφεραν διακρίσεις κατά της Κίνας.

Μια ματιά σε παράγοντες, θεσμούς, συμφέροντα και συζητήσεις στην εμπορική πολιτική της Κίνας δείχνει ότι η απλή ιδέα μιας ενιαίας κινεζικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής δεν μπορεί να διατηρηθεί. Οποιοσδήποτε γενικός χαρακτηρισμός της εμπορικής πολιτικής της Κίνας ως φιλελεύθερης ή меркантиλιστικής, ως σύμφωνης με τον ΠΟΕ ή ως παραβίασης της συνθήκης του ΠΟΕ θα μπορούσε εύκολα να διαψευσθεί στη σύνθετη κινεζική πραγματικότητα.

Αντίθετα, τα διάφορα συμφέροντα των ενδιαφερομένων και οι διαφορετικές δυνατότητες δράσης και επιρροής δείχνουν πόσο αντιφατική και απρόβλεπτη είναι η εμπορική πολιτική της Κίνας. Σε γενικές γραμμές, οι εμπορικές δομές της Κίνας μπορούν να χαρακτηριστούν ως πλουραλιστικές και αντιφατικές. Οι γενικές πολιτικές προτεραιότητες της Κίνας είναι καθοριστικές για τον προσανατολισμό του περιεχομένου και τον θεσμικό σχεδιασμό της εμπορικής της πολιτικής. Ωστόσο, η πραγματική πολιτική δεν ακολουθεί προκατασκευασμένα υποδείγματα ή στρατηγικές, αλλά μάλλον μια ρεαλιστική πολιτική, που βασίζεται στα συμφέροντα της οικονομίας της. Η Κινέζικη εμπορική πολιτική είναι ανοιχτή σε εξωτερική επιρροή, μερικές φορές και σε εθνικιστική εργαλειοποίηση. Τόσο οι κυβερνητικοί παράγοντες, όσο και οι περιφερειακές και οικονομικές ομάδες συμφερόντων καθορίζουν τις διαδικασίες διαπραγμάτευσης και υλοποίησης. Η ενίοτε ανεπαρκής εφαρμογή δεσμευτικών συμφωνιών εμπορικής πολιτικής υποβιβάζει την Κίνα ως σοβαρό διαπραγματευτικό εταίρο.

Η εμπορική πολιτική της Κίνας αλλάζει συνεχώς. Ενώ οι θεσμοί της κεντρικής κυβέρνησης έχασαν την επιρροή τους υπό τον Hu Jintao και τον Wen Jiabao, οι ομάδες συμφερόντων γίνονταν όλο και πιο δυνατές. Το φιλελεύθερο επεισόδιο υπό τον πρωθυπουργό Zhu Rongji, με ένα ισχυρό υπουργείο Εμπορίου και αποτελεσματικούς μηχανισμούς διαπραγμάτευσης, είναι ήδη ιστορία. Η τάση προς τον κρατικό καπιταλισμό και το ελεγχόμενο εξωτερικό εμπόριο συνεχίστηκε υπό την ηγεσία του Xi Jinping και του Li Keqiang. Πάντως, οικονομικά, η παγκόσμια οικονομική ολοκλήρωση της Κίνας έχει αποδειχθεί ότι είναι η κινητήρια δύναμη

της ανάπτυξης για την εγχώρια οικονομία. Πολιτικά, η απελευθέρωση του εξωτερικού εμπορίου ήταν πάντα στο επίκεντρο της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας.

Παρά τις πολυάριθμες διενέξεις και συγκρούσεις για το εξωτερικό εμπόριο, η Δύση δεν πρέπει να παραβλέψει τον στρατηγικό στόχο της ενσωμάτωσης της Κίνας στο παγκόσμιο σύστημα εμπορίου, που βασίζεται σε κανόνες. Οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις υπό την ομπρέλα του ΠΟΕ δεν προσφέρουν μόνο τις μεγαλύτερες ευκαιρίες για άνοιγμα της αγοράς και καλύτερη επιβολή της μη διάκρισης, της διαφάνειας και του κράτους δικαίου. Η ίδια η Κίνα εξαρτάται, επίσης, από μια ανοιχτή παγκόσμια οικονομία και έναν λειτουργικό ΠΟΕ, εάν θέλει να διατηρήσει την εσωτερική ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό και την εσωτερική σταθερότητά της.

ΚΕΦ 6ο: Οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της Κίνας και οι στρατηγικές της επιδιώξεις

6.1 Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες, η οικονομική ολοκλήρωση στην Ασία-Ειρηνικό έχει επιταχυνθεί σημαντικά, με την επέκταση των περιφερειακών δικτύων παραγωγής και των αλυσίδων εφοδιασμού, την ανάπτυξη περιφερειακών πολυεθνικών και την εντατικοποίηση των εμπορικών συνδέσεων μεταξύ των χωρών της περιοχής. Μόνο η αναλογία του ενδοπεριφερειακού εμπορίου μεταξύ των χωρών της Ανατολικής Ασίας αυξήθηκε από περίπου 25% τη δεκαετία του 1960 σε πάνω από 50% μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2010 (Dent, 2017, σ. 18). Ένας από τους πιο σημαντικούς μηχανισμούς με τους οποίους αυτό συνέβη είναι μέσω της σύναψης μιας σειράς περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών (Kawasaki, 2015, σελ. 20) και η Κίνα έχει παίξει τόσο άμεσα, όσο και έμμεσα ρόλο στην τόνωση αυτής της διαδικασίας (Das, 2014; Kawasaki, 2015).

Η προσέγγιση της Κίνας στον σχεδιασμό των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών έχει λάβει ιδιαίτερη προσοχή (Antkiewicz & Whalley, 2011; Li, Wang, and Whalley, 2017; Song & Yuan, 2012; Zeng, 2016) με τη συναινετική διαπίστωση, ότι οι συμφωνίες της είναι χαμηλής ποιότητας σε όρους κλαδικής κάλυψης και απελευθέρωσης, επειδή καθοδηγούνται σε μεγάλο βαθμό από πολιτικούς και όχι οικονομικούς λόγους (Antkiewicz & Whalley, 2011; Bergsten, 2007; Kwei, 2013; Zeng, 2016).

Οι Κινέζικες αρχές δηλώνουν ότι η Κίνα έχει δεσμευτεί να δημιουργήσει ένα παγκόσμιο δίκτυο διμερών ή περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών για την περαιτέρω εδραίωση των οικονομικών και εμπορικών δεσμών μεταξύ της χώρας και των εμπορικών της εταίρων και την ενίσχυση του αμφίδρομου εμπορίου και των επενδύσεων. Τέτοιες προσπάθειες έχουν

επιταχύνει τον ρυθμό ανοίγματος σχετικών βιομηχανιών και ενίσχυσαν την ανταγωνιστικότητα των αντίστοιχων επιχειρήσεων τους. Η Κίνα θεωρεί το δίκτυο εμπορικών συμφωνιών της ως

Περιφερειακές και διμερείς εμπορικές συμφωνίες της Κίνας σε ισχύ

μέσο για τη συμπλήρωση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος και την περαιτέρω προώθηση των κανόνων ελεύθερου εμπορίου (Zeng 2010).

Μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου 2021, η Κίνα είχε υπογράψει 19 περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες με 26 χώρες και εδάφη. Οι μέχρι τώρα συναφθείσες συμφωνίες της Κίνας καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Χώρες/Χώρα	Είδος συμφωνίας	Σε ισχύ από
ASEAN (Brunei Darussalam; Myanmar; Cambodia; Indonesia; Lao People's Democratic Republic; Malaysia; Philippines; Singapore; Viet Nam; Thailand; China)	Ελεύθερη Ζώνη Εμπορίου και Οικονομικής Ολοκλήρωσης	2007
Asia Pacific Trade Agreement (APTA) (Bangladesh; China; India; Korea, Republic of; Lao People's Democratic Republic; Sri Lanka)	Εμπορική Συμφωνία -μερική οικονομική ολοκλήρωση	2002 (ένταξη Κίνας)
Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) Agreement (Australia; Brunei Darussalam; Myanmar; Cambodia; Indonesia; Lao People's Democratic Republic; Malaysia; Philippines; Singapore; Viet Nam; Thailand; China; Japan; Korea, Republic of; New Zealand)	Ελεύθερη Ζώνη Εμπορίου και Οικονομική Ολοκλήρωση	1.1.2022
Κίνα-Αυστραλία	Ελεύθερη Ζώνη Εμπορίου και Οικονομική Ολοκλήρωση	2015
Κίνα-Χιλή	Ελεύθερη Ζώνη Εμπορίου και Οικονομική Ολοκλήρωση	2006
Κίνα-Κόστα Ρίκα	Ελεύθερη Ζώνη Εμπορίου και Οικονομικής Ολοκλήρωσης	2011
Κίνα-Γεωργία	Ελεύθερη Ζώνη Εμπορίου και Οικονομική Ολοκλήρωση	2018

Κίνα-Χονγκ Κονγκ	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2003
Κίνα-Ν. Κορέα	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2015
Κίνα-Μακάο	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2003
Κίνα-Μαυρίκιος	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2021
Κίνα-Νέα Ζηλανδία	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2008
Κίνα-Σιγκαπούρη	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2009
Κίνα-Ισλανδία	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2014
Κίνα-Πακιστάν	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2009
Κίνα-Περού	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2010

Κίνα-Ελβετία	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	2014
Συμφωνίες σε διαπραγμάτευση			
Κίνα-Νορβηγία	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	-
Κίνα-Μολδαβία	Ελεύθερη Εμπορίου Οικονομική Ολοκλήρωση	Ζώνη και	-
The Cross-Straits Economic Cooperation Framework Agreement (ECFA)	Εμπορική συνεργασία με τον τελωνιακό χώρο Taiwan, Penghu, Kinmen and Matsu και Κίνας		-

Πηγή: WTO

Από το 2019, η Κίνα έχει συνάψει συμφωνίες στην Ασία-Ειρηνικό με την Ένωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN), το Χονγκ Κονγκ, το Μακάο, το Πακιστάν, τη Σιγκαπούρη, τη Δημοκρατία της Κορέας, τη Νέα Ζηλανδία και την Αυστραλία. Κάθε μία από αυτές τις συμφωνίες ενσωματώνει ειδικά κινεζικές προτιμήσεις όσον αφορά το σχεδιασμό και, κυρίως λόγω της χαμηλής ποιότητας της αρχικής συμφωνίας, συνεπάγεται ουσιαστική επακόλουθη επέκταση τόσο όσον αφορά την κάλυψη, όσο και την απελευθέρωση (Antkiewicz & Whalley, 2011; Ravenhill, 2010; Zeng, 2010). Ωστόσο, ενώ οι πολιτικές και στρατηγικές επιπτώσεις αυτών των συμφωνιών έχουν λάβει μεγάλη προσοχή, παραδόξως λίγη προσοχή έχει δοθεί στη σχέση μεταξύ αυτών των οικονομικών και πολιτικών επιπτώσεων και της δυναμικής εξέλιξης αυτών των συμφωνιών με την πάροδο του χρόνου. Αναλύοντας τις συμφωνίες της Κίνας ως ένα στατικό στιγμιότυπο και όχι ως μια συνεχιζόμενη διαδικασία, ελλοχεύει ο κίνδυνος να υποεκτιμηθεί η ευρύτερη διάστασή τους (Pierson, 2004).

Οι στατικές προσεγγίσεις είναι ιδιαίτερα προβληματικές στην ανάλυση του εμπορίου στην Ασία-Ειρηνικό τόσο λόγω του γρήγορου ρυθμού αλλαγής στην περιοχή, όσο και επειδή η

ανάπτυξη της σχετικής οικονομικής ισχύος της Κίνας έχει αυξήσει τον φόβο των εμπορικών εταίρων της Κίνας σχετικά με τους κινδύνους μεγαλύτερης ολοκλήρωσης και αυξημένης εξάρτησης, σε μια μεγάλη, αυξανόμενη περιφερειακή δύναμη (Ba, 2014). Η κατάσταση στην περιοχή έχει γίνει ακόμη πιο ρευστή τα τελευταία χρόνια με την υποχώρηση των Η.Π.Α. από την ενεργό συμμετοχή στην εμπορική ολοκλήρωση στην περιοχή, λόγω της απόσυρσής της από τη Συνεργασία Trans-Pacific τον Ιανουάριο του 2017 (Park, 2017).

Ταυτόχρονα, πιθανές νέες συμφωνίες είναι στον ορίζοντα και είναι πιθανό να έχουν σημαντικές επιπτώσεις όχι μόνο για την περιοχή, αλλά και για το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα γενικότερα (Wang, 2011, σ. 497). Η κατανόηση της σχέσης μεταξύ της τροχιάς ισχύος της Κίνας και των επιπτώσεων των εμπορικών της συμφωνιών είναι ακόμη πιο πιεστική σήμερα, δεδομένου του αβέβαιου μέλλοντος της ολοκλήρωσης στην περιοχή.

Για να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ της τροχιάς ισχύος της Κίνας και του σχεδιασμού των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών, απαιτείται η ανάλυση κάθε μίας από τις συμφωνίες της Κίνας, λαμβάνοντας υπόψη δύο στοιχεία. Πρώτον, η Κίνα έχει προσφέρει γενναιόδωρους εκ των προτέρων όρους σε ορισμένους από τους λιγότερο σημαντικούς διαπραγματευτικούς εταίρους της, παρά το σαφές πλεονέκτημα της εκ των προτέρων διαπραγμάτευσης. Δεύτερον, έχει δείξει μια προτίμηση για στενότερες, ημιτελείς αρχικές συμφωνίες, που επεκτείνονται σταδιακά με την πάροδο του χρόνου.

6.2 Οι επί μέρους περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της Κίνας

6.2.1 Γενικό πλαίσιο

Όσον αφορά τις διμερείς εμπορικές συμφωνίες, η Κίνα είναι σχετικά νεοεισερχόμενη, καθώς συνήψε τις πρώτες της συμφωνίες μόλις το 2003. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία, έχει γίνει πολύ πιο ενεργή στην επιδίωξη μιας εμπορικής στρατηγικής που στοχεύει στην ενίσχυση των οικονομικών σχέσεων με εμπορικά ισχυρές χώρες και αναδυόμενες αγορές (Aggarwal & Urata, 2013; Barfield, 2007, σ. 104; Goh, 2014). Ως αποτέλεσμα, σήμερα είναι συμβαλλόμενο μέρος σε διμερείς εμπορικές συμφωνίες, πρωτίστως με εταίρους στην Ασία ή τον Ειρηνικό.

Αρχικά, η Κίνα είχε την τάση να στοχεύει σε συμφωνίες με οικονομικά δευτερεύοντες, αλλά πολιτικά σημαντικούς εταίρους (π.χ. Πακιστάν, Χονγκ Κονγκ, Μακάο, Νέα Ζηλανδία και Σιγκαπούρη), ενώ τελευταία προχώρησε σε διαπραγματεύσεις με μεγαλύτερες οικονομικές δυνάμεις, όπως η Κορέα. Το Πεκίνο χωρίζει τις εμπορικές του συμφωνίες σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία, εντάσσονται γειτονικές χώρες, με τις οποίες η Κίνα επιδιώκει μια χωρο-οικονομική ολοκλήρωση, αλλά και διεύρυνση μιας γενικότερης επιρροής.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι συμφωνίες με χώρες που διαθέτουν συγκεκριμένους πόρους και πρώτες ύλες, που απαιτούνται από την Κίνα, όπως η Χιλή ή η Αυστραλία (Barfield, 2007).

Σε πολλές από τις διαπραγματεύσεις για αυτές τις συμφωνίες, οι διαπραγματευτές του Πεκίνου πίεσαν για συμφωνίες που είναι αρχικά στενές, συνεπάγονται περιορισμένη ελευθέρωση του εμπορίου και στη συνέχεια επεκτείνονται σε βάθος χρόνου, μέσα από πολλούς γύρους διαπραγματεύσεων. Έτσι, σε αντίθεση με την προσέγγιση που υιοθέτησαν άλλες μεγάλες εμπορικές δυνάμεις, οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η ΕΕ, οι συμφωνίες της Κίνας διαφέρουν ως προς τον σχεδιασμό τους και αφήνουν πολλές ανοικτές πτυχές, παραλείποντας συχνά περίπλοκες διαδικασίες επίλυσης διαφορών (Herburn et al., 2007, σελ. 20).

Οι συμφωνίες της Κίνας, επίσης, συχνά ενσωματώνουν λίγες διατάξεις για μη εμπορικά θέματα όπως π.χ. η προστασία του περιβάλλοντος και επίσης συχνά, απλώς επαναλαμβάνουν τις υπάρχουσες δεσμεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Ακόμη και οι λίγες διατάξεις για μη εμπορικά ζητήματα, που περιλαμβάνονται σε ορισμένες κινεζικές εμπορικές συμφωνίες, είναι συχνά ασαφείς και η απελευθέρωση των συναλλαγών είναι συνήθως ρηχή. Οι διαδικασίες επίλυσης διαφορών είναι αδύναμες και συχνά δεν ορίζονται σαφώς (Salidjanova, 2015, σ.18).

Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό της προσέγγισης της Κίνας, είναι ο αριθμός των ασυνήθιστων εκ των προτέρων παραχωρήσεων, που έχει παράσχει η Κίνα στους πιο αδύνατους εταίρους της. Για παράδειγμα, η Κίνα έχει απελευθερώσει ένα ευρύτερο φάσμα αγαθών και υπηρεσιών σε συντομότερη χρονική περίοδο έναντι του Πακιστάν και των χωρών της ASEAN, από ότι έναντι άλλων.

6.2.2 Συμφωνίες με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο (2003)

Οι πρώτες εμπορικές συμφωνίες της Κίνας, μετά την προσχώρηση στον ΠΟΕ το 2001, ήταν με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο, εδάφη με προφανή ιδιαίτερη σημασία λόγω της πολιτικής τους θέσης, σε σχέση με την ηπειρωτική χώρα. Παρά το μοναδικό αυτό καθεστώς, προσφέρονται ως διδακτικά παραδείγματα της μετέπειτα προσέγγισης της Κίνας στο πεδίο των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών. Τα πολιτικά κίνητρα πίσω από τις συμφωνίες του Χονγκ Κονγκ και του Μακάο ήταν προφανή και επέτρεψαν στην Κίνα να επιδείξει τα οφέλη της οικονομικής ολοκλήρωσης με την ηπειρωτική χώρα, διαφυλάσσοντας παράλληλα όλο και στενότερους πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς. Αυτό συνέβη με έναν αρχικά περιορισμένο, αποσπασματικό τρόπο. Στην αρχική συμφωνία του Χονγκ Κονγκ υπήρχε μια ρήτρα που όριζε ρητά περαιτέρω διαπραγματεύσεις για την παράταση της συμφωνίας σε μεταγενέστερο στάδιο, με την αρχική συμφωνία να ενσωματώνει μόνο 11 σελίδες κειμένου, που δεν περιλάμβανε ρητές διαδικασίες επίλυσης διαφορών (Antkiewicz & Whalley, 2005, σελ. 2). Το 2004, συμφωνήθηκε η επέκταση της συμφωνίας του Χονγκ Κονγκ και, κατά συνέπεια,

έχουν γίνει διαπραγματεύσεις για συμπληρωματικές συμφωνίες πέντε ακόμη φορές από τότε, με διαπραγματεύσεις να πραγματοποιούνται το 2005, το 2006, το 2007, το 2008 και το 2009 για την επέκταση της συμφωνίας.

Επιπλέον, δεδομένου του καθεστώτος του Χονγκ Κονγκ ως εμπορικού λιμανιού, η συμφωνία περιελάμβανε παραχώρηση από την Κίνα για μονομερή μείωση των δασμών στις εισαγωγές από το Χονγκ Κονγκ στο μηδέν έως το 2006 (Antkiewicz & Whalley, 2005, σ. 10). Ως αποτέλεσμα, το Χονγκ Κονγκ αποκόμισε οικονομικό πλεονέκτημα από τη συμφωνία, καθώς πριν από τη συμφωνία μόνο το 20% περίπου του εμπορίου αγαθών από το Χονγκ Κονγκ ήταν χωρίς δασμούς, αλλά μετά την εφαρμογή αυτό το ποσοστό ανήλθε σε 90% (Hufbauer & Wong, 2005, σελ. . 6). Ως αποτέλεσμα της συμφωνίας, οι δύο οικονομίες αλληλεξαρτώνται περισσότερο και η εξάρτηση του Χονγκ Κονγκ από την Κίνα έχει αυξηθεί σημαντικά μετά τη συμφωνία (Cabrilac, 2004). Από το 2018, η Κίνα αποτελεί την αγορά για πάνω από το 50% του συνολικού εμπορίου του Χονγκ Κονγκ, σε σύγκριση με το 25% το 1997. Είναι επίσης η πηγή του 46,3% των εισαγωγών του και ο προορισμός του 44,2% των εξαγωγών του. Ταυτόχρονα, ο ρόλος του Χονγκ Κονγκ ως οικονομικής πύλης προς την Κίνα έχει γίνει λιγότερο σημαντικός, ως αποτέλεσμα της οικονομικής απελευθέρωσης στην Κίνα και της ανάπτυξης ανταγωνιστικών λιμενικών πόλεων στην ηπειρωτική χώρα. Το μέγεθος της οικονομίας του Χονγκ Κονγκ, σε σχέση με την Κίνα, έχει επίσης μειωθεί λόγω της ανάπτυξης της κινεζικής οικονομίας (Scobell & Gong, 2016, σελ. 3). Ομοίως, η εξάρτηση του Μακάο έχει επίσης αυξηθεί, καθώς από το 2017 η Κίνα είναι αποδέκτης του 7% των εξαγωγών του Μακάο (2017) και του 35% των εισαγωγών στο Μακάο προέρχονται από την Κίνα (World Bank, 2018d).

Συμπερασματικά, στα χρόνια από τη σύναψη της πρώτης συμφωνίας, η οικονομική εξάρτηση και των δύο εδαφών από την ηπειρωτική χώρα έχει αυξηθεί σημαντικά. Δεδομένης της πολιτικής και γεωγραφικής κατάστασης αυτών των δύο περιοχών, η εγκατάλειψη ή η ουσιαστική τροποποίηση της εμπορικής σχέσης με την Κίνα αποκλείεται σε μεγάλο βαθμό και έτσι το κόστος μετάβασης σε εναλλακτικούς προμηθευτές και αγορές θα ήταν απαγορευτικό από οικονομική και πολιτική άποψη. Πράγματι, η αυξανόμενη οικονομική εξάρτηση κάθε περιοχής οδήγησε στην αυξανόμενη επίσημη και άτυπη επιρροή της Κίνας στο Χονγκ Κονγκ και στο Μακάο και μαζί με αυτήν μείωσε τη δυνατότητα να μειωθούν οι οικονομικοί δεσμοί με την ηπειρωτική χώρα, χωρίς υψηλό κόστος απεξάρτησης (Holliday, Ngok, & Yip, 2004; Yuen, 2014, σελ. 71).

Η ικανότητα ή η επιθυμία των δύο εδαφών να αντισταθούν σε περαιτέρω επεκτάσεις της συμφωνίας είναι επομένως επίσης περιορισμένη. Όταν οι συμφωνίες τέθηκαν σε ισχύ το 2004, κάλυπταν μόνο λίγους τομείς υπηρεσιών και τη διευκόλυνση των επενδύσεων. Σήμερα, οι συμφωνίες αποτελούνται πλέον από αυστηρές συμπληρωματικές συμφωνίες. Για παράδειγμα, η ένατη συμπληρωματική συμφωνία, που υπογράφηκε το 2012 με το Χονγκ Κονγκ επέκτεινε

τον αριθμό των τομέων υπηρεσιών και πλέον περιλαμβάνει εκπαίδευση και κατάρτιση και σιδηροδρομικές μεταφορές. Μια περαιτέρω συμπληρωματική συμφωνία (η δέκατη) τέθηκε σε ισχύ το 2014 και αυτή απελευθέρωσε περαιτέρω το εμπόριο υπηρεσιών, με περαιτέρω επέκταση της πρόσβασης στην αγορά με την ηπειρωτική χώρα.

Και στις δύο συμφωνίες διαπιστώνεται ένα όμοιο υπόδειγμα: μια γενναιοδωρή αρχική συμφωνία, πολύ περιορισμένης εμβέλειας, που συνοδεύεται από μια αυξανόμενη εξάρτηση του οικονομικά πιο αδύνατου μέρους, η οποία συνδυάζεται με τη σταδιακή επέκταση της συμφωνίας για πολλά χρόνια.

6.2.3 Συμφωνία Κίνας – ASEAN (2004)

Μια από τις πιο σημαντικές περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες που συνήψε η Κίνα είναι με την Ένωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN), μια ομάδα κρατών με μέγεθος αγοράς περίπου 630 εκατομμυρίων ανθρώπων και συλλογικό ΑΕΠ σχεδόν 2,5 τρισεκατομμυρίων δολαρίων (ASEAN Secretariat, 2016, σελ. 1). Μια συμφωνία πλαίσιο μεταξύ των δύο μερών οριστικοποιήθηκε το 2002 και μια συμφωνία για την ελευθέρωση του εμπορίου αγαθών υπογράφηκε δύο χρόνια αργότερα (το 2004). Τα συμβαλλόμενα μέρη σύναψαν και μια συμφωνία για τις επενδύσεις (Salidjanova, 2015, σελ. 8).

Από το 2007, υπήρξαν πολλές διαπραγματεύσεις και επεκτάσεις της συμφωνίας με αποκορύφωμα άλλη μια αναβάθμιση της συμφωνίας το 2015, παρά τις επιφυλάξεις ορισμένων σημαντικών μελών του ASEAN (Xinhua News, 2015).

Από την αρχή της διαπραγματευτικής διαδικασίας, τα κράτη της ASEAN ανησυχούσαν ότι οι αγορές τους θα κατακλυζόντουσαν από πιο ανταγωνιστικά παραγόμενα κινεζικά προϊόντα (Ba, 2003). Κινέζοι αξιωματούχοι ισχυρίστηκαν ότι προσπαθούσαν να ξεπεράσουν αυτές τις ανησυχίες, ακολουθώντας μια πολιτική γενναιοδωρίας (Salidjanova, 2015, σ. 8). Ως απόδειξη αυτού, η Κίνα πρόσφερε παραχωρήσεις στην ASEAN με τη μορφή ενός "Προγράμματος Πρόωρης Συγκομιδής", το οποίο παρείχε προστασία στους γεωργικούς τομείς στις χώρες της ASEAN κατά την εφαρμογή της συμφωνίας. Επίσης, επέτρεψε την κατάργηση των δασμών σε περίπου 200 γεωργικά προϊόντα, ενώ δεν απαιτήθηκε αμοιβαία απελευθέρωση από την πλευρά των λιγότερο ανεπτυγμένων μελών του ASEAN Καμπότζη, Μιανμάρ, Λάος και Βιετνάμ (Ba, 2003, σελ. 637).

Προκειμένου να άρει τις ανησυχίες της ASEAN, ότι τα λιγότερο ανεπτυγμένα μέλη της θα υποστούν ιδιαίτερη ζημιά από τον κινεζικό ανταγωνισμό, η Κίνα συμφώνησε να επεκτείνει το καθεστώς του μάλλον ευνοούμενου κράτους στα νεότερα μέλη του ASEAN και τους παρείχε επιπλέον 5 χρόνια για να συμμορφωθούν με τη συμφωνία (Ba, 2003, σελ. 637).

Αυτό σήμαινε ότι στα πρώτα στάδια της συνεργασίας, τα κράτη της ASEAN απέκτησαν πρόσβαση στην αγορά της Κίνας, προτού χορηγηθεί αμοιβαία πρόσβαση. Η Κίνα συμφώνησε, επίσης, να διαγράψει χρέη που οφείλουν αυτά τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη προς την Κίνα. Αυτές οι πρωτοβουλίες φαίνεται ότι είχαν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Σημειώνεται, ότι η συμφωνία-πλαίσιο δεν περιλάμβανε μηχανισμό επίλυσης διαφορών, αλλά αντ' αυτού περιείχε μια ρήτρα που έλεγε ότι ο σχετικός μηχανισμός επρόκειτο να συμφωνηθεί αργότερα. Το άρθρο 11 του κειμένου της συμφωνίας αναφέρει:

Η συμφωνία αγαθών μεταξύ Κίνας και ASEAN συνήφθη στη συνέχεια, το 2004, και ήταν περιορισμένη σε σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα: επέτρεψε σε κάθε μέρος να καταχωρίσει εκατοντάδες αγαθά σε «ευαίσθητες» και «υψηλά ευαίσθητες» λίστες, που δεν υπόκεινται σε μειώσεις δασμών μέχρι το 2020 και έως το 40 % των δασμολογικών γραμμών ορισμένων κρατών μπορούν να συμπεριληφθούν σε αυτές τις ευαίσθητες κατηγορίες. Το άρθρο 6 της συμφωνίας ορίζει επίσης ότι: «Οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος της παρούσας συμφωνίας μπορεί, μέσω διαπραγματεύσεων και συμφωνίας με οποιοδήποτε μέρος στο οποίο έχει κάνει παραχώρηση δυνάμει της παρούσας συμφωνίας, να τροποποιήσει ή να αποσύρει την εν λόγω παραχώρηση που έγινε βάσει της παρούσας συμφωνίας» (ASEAN Secretariat, 2006).

Ομοίως, η συνιστώσα των υπηρεσιών της συμφωνίας, η οποία υπογράφηκε το 2007, είναι περιορισμένης εμβέλειας και περιέχει μια ρήτρα που αναφέρει ότι σε μεταγενέστερες αναθεωρήσεις τα συμβαλλόμενα μέρη θα ξεκινήσουν διαδοχικούς γύρους διαπραγματεύσεων για να διαπραγματευτούν για εκείνα τα πακέτα ειδικών δεσμεύσεων σύμφωνα με το Μέρος III της συμφωνίας. Η συμφωνία αυτή έχει ως στόχο να ελευθερώσει σταδιακά το εμπόριο υπηρεσιών μεταξύ των μερών. Οι δεσμεύσεις απελευθέρωσης στις υπηρεσίες αναλύονται σε δύο πακέτα: το πρώτο πακέτο συνεπάγεται δεσμεύσεις που υπερβαίνουν τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της GATS. Ωστόσο, τα μέρη συμφωνούν, επίσης, να συνάψουν μια «δεύτερη δέσμη» δεσμεύσεων για βελτίωση της πρώτης εντός ενός έτους (ΠΟΕ, 2015α, σ. 10).

Στη συνέχεια, η συμφωνία με την ASEAN επεκτάθηκε με μια πρόσθετη συμφωνία για τις επενδύσεις, η οποία συνήφθη το 2009, αλλά, όπως και οι άλλες συνιστώσες, είναι η ίδια ασαφής και αφήνει πολλά για επόμενες διαπραγματεύσεις. Για παράδειγμα, προτείνει ότι ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν πρέπει να απαλλοτριώνει επενδύσεις, εκτός εάν πρόκειται για δημόσιο σκοπό. Επιτρέπει, επίσης, εξαιρέσεις εάν είναι απαραίτητες για την προστασία της δημόσιας ηθικής ή για τη διατήρηση της δημόσιας τάξης. Το 2009, συνήφθη ένα περαιτέρω μνημόνιο για την πνευματική ιδιοκτησία. Το μνημόνιο αυτό είναι αξιοσημείωτο επειδή περιέχει μια ρήτρα για την επίλυση διαφορών, που δηλώνει ότι τυχόν διαφορές θα επιλυθούν φιλικά μέσω αμοιβαίας διαβούλευσης ή διαπραγμάτευσης μεταξύ όλων των συμμετεχόντων μέσω της διπλωματικής οδού, χωρίς αναφορά σε τρίτους ή δικαστήριο.

Η συμφωνία επεκτάθηκε περαιτέρω το 2010, όταν εφαρμόστηκε η ζώνη ελεύθερων συναλλαγών ASEAN και Κίνας και ένα χρόνο αργότερα, η Κίνα πρόσφερε στα μέλη της ASEAN μια πίστωση 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων, συν πρόσβαση σε ένα νέο ταμείο θαλάσσιας συνεργασίας 3 δισεκατομμυρίων δολαρίων (Song & Yuan, 2012, σελ. 113). Οι επιπτώσεις της επέκτασης της συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών το 2010 ήταν θετικές, με το εμπόριο μεταξύ Κίνας και ASEAN να αυξάνεται σε 480 δισεκατομμύρια δολάρια το 2014. Ωστόσο, αυτό συνέβη με κόστος για τις χώρες της ASEAN: το εμπόριο αγαθών τους με την Κίνα, από πλεονασματικό πριν από τη συμφωνία, μετατράπηκε σε ελλειμματικό το 2013 (περ. 45 δις δολ.) (Salidjanova, 2015, σελ. 8). Ως αποτέλεσμα, οι επιχειρήσεις στο μεγαλύτερο κράτος μέλος του ASEAN, την Ινδονησία, εξέφραζαν την ανησυχία τους πριν από την εφαρμογή της συμφωνίας, ότι βιομηχανίες όπως η κλωστοϋφαντουργία και τα ηλεκτρονικά θα επηρεάζονταν αρνητικά (The Economist, 2010). Παρά αυτές τις συνεχιζόμενες ανησυχίες, ένα περαιτέρω πρωτόκολλο υπογράφηκε το 2015 για την περαιτέρω αναβάθμιση της ζώνης ελεύθερων συναλλαγών.

Από τότε που συνήφθη η πρώτη συμφωνία αγαθών, οι μεγαλύτερες οικονομίες της ASEAN εμφάνισαν μια αυξημένη εξάρτηση από την Κίνα. Έτσι, το 2006, η Κίνα ήταν ο τέταρτος πιο σημαντικός προορισμός για τις ινδονησιακές εξαγωγές, αξίας 8,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Μέχρι το 2017, είχε γίνει ο κορυφαίος προορισμός για τα αγαθά της Ινδονησίας, με εξαγωγές αξίας άνω των 23 δισεκατομμυρίων δολαρίων (Lee, 2015, σελ. 10). Ομοίως, το 2006, η Κίνα ήταν ο τέταρτος πιο σημαντικός προορισμός για τις εξαγωγές της Μαλαισίας, αξίας 11,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Μέχρι το 2017, έγινε ο δεύτερος σημαντικότερος προορισμός για εξαγωγές, αξίας σχεδόν 30 δισεκατομμυρίων δολαρίων (IMF, 2017).

Άλλα μέλη του ASEAN εξαρτώνται όλο και περισσότερο από την Κίνα, επίσης λόγω των ειδών προϊόντων που εισάγουν. Για παράδειγμα, οι βιετναμέζοι κατασκευαστές εξαρτώνται από την εισαγωγή κινεζικών ενδιάμεσων προϊόντων, όπως μηχανήματα και ηλεκτρονικά εξαρτήματα. Και η Ταϊλάνδη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εισαγωγή ενδιάμεσων προϊόντων από την Κίνα (Lee, 2015, σ. 9). Συνολικά, μέχρι το 2015 το εμπόριο της ASEAN με την Κίνα είχε αυξηθεί τρεις φορές σε σχέση με το 2005 (Das, 2017, σελ. 2) και παρά τις ανησυχίες που εξέφρασαν ορισμένα μέλη της ASEAN, από τον Σεπτέμβριο του 2017, η Κίνα ζήτησε από τα δύο μέρη να αναβαθμίσουν τη συμφωνία περαιτέρω (Straits Times, 2017).

Από τη σύναψη της συμφωνίας πλαισίου έως σήμερα, η εμπορική συμφωνία μεταξύ ASEAN και Κίνας χαρακτηρίζεται από δύο βασικά στοιχεία: Ο περιορισμένος χαρακτήρας της αρχικής συμφωνίας, σε συνδυασμό με την αρχική γενναιοδωρία εκ μέρους της Κίνας, που οδηγεί σε μεγαλύτερη εξάρτηση των κρατών της ASEAN. Ακολουθεί διαδοχική παράταση της συμφωνίας παρά τις ανησυχίες και την επιδείνωση της διαπραγματευτικής δύναμης των μελών του ASEAN. Είναι, επίσης, ενδιαφέρον να σημειωθεί για το μέλλον ότι πολλές από τις

προηγούμενες παρατάσεις ενσωματώνουν ρητά περαιτέρω διαπραγματεύσεις και ενσωματώνουν σημαντικό αριθμό αόριστων ρητρών.

6.2.4 Συμφωνία Κίνας-Πακιστάν

Η Κίνα συνήψε συμφωνία με το Πακιστάν το 2006 και όπως και με τη συμφωνία ASEAN, το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων ήταν μια περιορισμένη αρχική συμφωνία για το εμπόριο αγαθών, που απαιτούσε μετέπειτα επέκταση. Παρά τις επεκτάσεις αυτές, στη συμφωνία για τις υπηρεσίες, τις επενδύσεις και τις τραπεζικές εργασίες, συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις για περαιτέρω παράταση της συμφωνίας. Συγκεκριμένα, οι επεκτάσεις συμβάσεων αφορούσαν τομείς όπου η Κίνα έχει αυξανόμενο πλεονέκτημα, ιδίως όσον αφορά τις κατασκευές και τις τραπεζικές υπηρεσίες. Παρά το γεγονός αυτό, τα τελευταία χρόνια η περαιτέρω επέκταση της συμφωνίας συνεχίστηκε να συζητείται και οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται παρά τις αυξανόμενες αντιρρήσεις από πολλές επιχειρήσεις του Πακιστάν που φοβούνται περαιτέρω έκθεση στον κινεζικό ανταγωνισμό (Paracha, 2016).

Πριν από τη συμφωνία, το εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών επικεντρωνόταν σε μεγάλο βαθμό σε αγαθά χαμηλής αξίας, με πολύ μικρότερο εμπόριο υπηρεσιών (WTO, 2008, σ. 2). Κατά συνέπεια, είναι ίσως κατανοητό ότι η αρχική συμφωνία του 2006 κάλυπτε την ελευθέρωση μόνο στα αγαθά, ωστόσο ακόμη και εδώ, οι δασμοί καταργήθηκαν μόνο στο 35% των προϊόντων κατά την έναρξη ισχύος (WTO, 2008).

Η επέκταση της συμφωνίας για τα αγαθά είναι ενσωματωμένη στην αρχική συμφωνία και η μελλοντική απελευθέρωση και επέκταση εξαρτήθηκαν από τις επόμενες διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της φάσης II της συμφωνίας. Εκτός από το χαμηλό επίπεδο κάλυψης αγαθών, η αρχική συμφωνία δεν περιλαμβάνει κεφάλαια για τον ανταγωνισμό, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τις δημόσιες συμβάσεις, αλλά δημιουργεί επιτροπή που αποτελείται από εκπροσώπους και από τα δύο μέρη, προκειμένου να επεκταθεί η συμφωνία σε αυτούς τους τομείς σε απροσδιόριστο μεταγενέστερο στάδιο (WTO, 2009, σελ. 7).

Παρά την ασυμμετρία ισχύος μεταξύ των διαπραγματευόμενων μερών, η Κίνα πρόσφερε μια παραχώρηση με τη μορφή ενός Προγράμματος Πρόωρης Συγκομιδής, προκειμένου να στηρίξει τον αγροτικό τομέα στο Πακιστάν κατά την εφαρμογή της συμφωνίας για τα αγαθά. Ωστόσο, είναι ενδιαφέρον ότι αυτό το βραχυπρόθεσμο όφελος για το Πακιστάν, έχει επιδεινώσει την αυξανόμενη ασυμμετρία με την πάροδο του χρόνου, δεδομένου ότι έχει αυξήσει το εμπόριο αυτών των προϊόντων μεταξύ των δύο χωρών. Η γεωργία αποτελεί λίγο περισσότερο από το 20% της οικονομίας του Πακιστάν και απασχολεί περίπου το 43% του συνολικού εργατικού δυναμικού (CIA Factbook, 2017) και το 2006, τα γεωργικά προϊόντα αντιπροσώπευαν πάνω από το 13% των εξαγωγών εμπορευμάτων του Πακιστάν, ενώ για την Κίνα τα αγροτικά προϊόντα αντιστοιχούσαν μόλις στο 3,4 % (WTO, 2008, σελ. 1).

Εκτός από το περιορισμένο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας για τα αγαθά, υπήρξε επίσης αδύναμη ελευθέρωση σε ορισμένες σημαντικές κατηγορίες αγαθών, συμπεριλαμβανομένων των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και των πλαστικών, και, ως εκ τούτου, η συμφωνία υπολείπεται των απαιτήσεων του άρθρου XXIV της GATT σχετικά με την κατάργηση των δασμών σε ουσιαστικά όλο το εμπόριο. Η παράλειψη των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων ήταν ιδιαίτερα σημαντική, αφού αυτά αποτελούσαν περίπου το 72% των εισαγωγών της Κίνας από το Πακιστάν, αλλά μόνο το 7% από την Κίνα στο Πακιστάν (WTO, 2008, σ. 4). Μετά τη συμφωνία για τα αγαθά, ένα τροποποιητικό πρωτόκολλο προστέθηκε στη σύμβαση τον Οκτώβριο του 2008, δημιουργώντας ειδικές επενδυτικές ζώνες Κίνας-Πακιστάν. Το πρωτόκολλο αυτό περιελάμβανε ρήτρα που όριζε ότι τα δύο μέρη θα εξετάσουν συγκεκριμένα τη μείωση ή εξάλειψη των δασμολογικών αγαθών που παράγονται σε αυτές τις ζώνες και, κατά συνέπεια, οι περαιτέρω μειώσεις θα υπόκεινται σε μεταγενέστερες διαπραγματεύσεις και παρατάσεις της συμφωνίας (WTO, 2008). Ένα χρόνο μετά το πρωτόκολλο αυτό, και παρά το σχετικά χαμηλό επίπεδο εμπορίου υπηρεσιών μεταξύ των δύο χωρών, η αρχική συμφωνία επεκτάθηκε περαιτέρω για να συμπεριλάβει υπηρεσίες απελευθέρωσης το 2009. Το 2011 ξεκίνησε η δεύτερη φάση των συνομιλιών για περαιτέρω επέκταση της συμφωνίας.

Μετά τη σύναψη της συμφωνίας αγαθών και πριν από την υπογραφή της συμφωνίας υπηρεσιών, η Κίνα διέθετε μεγάλο εμπορικό πλεόνασμα στις υπηρεσίες με το Πακιστάν (WTO, 2011, σελ. 3). Αυτό το πλεόνασμα συγκεντρώθηκε στους τομείς των κατασκευών και των μεταφορών το 2008 (ΠΟΕ, 2011, σελ. 3). Είναι σημαντικό, λοιπόν, ότι ως μέρος της συμφωνίας για τις υπηρεσίες το Πακιστάν βελτίωσε τις δεσμεύσεις του σε αυτούς τους δύο τομείς, σε σύγκριση με τις δεσμεύσεις του στον ΠΟΕ στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας για το Εμπόριο Υπηρεσιών (GATS), ενώ οι δεσμεύσεις της Κίνας παρέμειναν αμετάβλητες και ευθυγραμμισμένες με τις υφιστάμενες δεσμεύσεις της GATS (ΠΟΕ, 2011, σελ. 9). Το έτος που συνήφθη η συμφωνία, οι κατασκευές αποτελούσαν μόλις το 0,9% του εμπορίου του Πακιστάν σε υπηρεσίες, ενώ για την Κίνα ο αριθμός αυτός ήταν 7,3% (WTO, 2014α, σ. 18, 2015β, σελ. 78).

Διαπιστώνεται, ότι η αρχική συμφωνία ευνόησε το Πακιστάν, αλλά με την πάροδο του χρόνου επεκτάθηκε με τρόπους πιο επωφελείς για την Κίνα. Την ίδια περίοδο, η εξάρτηση του Πακιστάν από τη σχέση με την Κίνα έχει αυξηθεί. Πράγματι, και τα τρία στοιχεία μιας εμπορικής πολιτικής που μεγιστοποιεί την επιρροή της Κίνας υπάρχουν στη σχέση με το Πακιστάν: Εμπορική εξάρτηση, υψηλό κόστος απεξάρτησης λόγω επενδύσεων σε συγκεκριμένες σχέσεις και εγχώρια ευαισθησία σε αλλαγές στις εμπορικές σχέσεις. Η συμφωνία για τις υπηρεσίες, όπως και η συμφωνία για τα αγαθά, δεν έχει μόνο περιορισμένη κάλυψη, αλλά ενσωματώνει, επίσης, ρητά περαιτέρω επέκταση της συνθήκης σε μεταγενέστερη ημερομηνία. Η συμφωνία καθορίζει έτσι περαιτέρω ευκαιρίες για άμεσες

διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο μερών, ακόμη και όταν αυξάνεται η ασυμμετρία ισχύος και η εξάρτηση του Πακιστάν. Μέχρι το 2015, ένα νέο πρωτόκολλο τραπεζικών υπηρεσιών συνήφθη μαζί με έναν μεγάλο γύρο μνημονίων συνεννόησης μεταξύ των δύο μερών (Haider, 2015). Αυτό είναι ένα άλλο παράδειγμα, όπου η συμφωνία έχει επεκταθεί προς όφελος της Κίνας, δεδομένου της υπεροχής του τραπεζικού της κλάδου (WTO, 2011, σ. 16).

Παράλληλα με αυτά τα πρωτόκολλα και τις επεκτάσεις, άλλοι οκτώ γύροι εμπορικών διαπραγματεύσεων πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της φάσης II της συμφωνίας, με αποκορύφωμα τη διαπραγμάτευση για την αναβάθμιση της συμφωνίας στα τέλη του 2016, παρά την απροθυμία του Πακιστάν να επεκτείνει περαιτέρω τη συμφωνία (Haider, 2015). Συγκεκριμένα, το Πακιστάν καθυστέρωσε τις διαπραγματεύσεις, επειδή πολλοί εγχώριοι παραγωγοί αισθάνονται όλο και περισσότερο ανίκανοι να ανταγωνιστούν τους Κινέζους ομολόγους τους (Khan, 2016). Ως αποτέλεσμα, η συμφωνία εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενη στο Πακιστάν, καθώς η Κίνα ζήτησε από το Πακιστάν να μειώσει τους δασμούς στο 0% για το 90% των προϊόντων στο πλαίσιο της προτεινόμενης αναθεωρημένης συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών. Λόγω της αυξημένης πίεσης, που προκύπτει από τη σταδιακή επέκταση της συμφωνίας, η απάντηση από το Πακιστάν ήταν απλώς ότι δεν συμφωνεί (Khan, 2016).

Στο πλαίσιο της φάσης I της συμφωνίας, το Πακιστάν μείωσε τους δασμούς στο μηδέν μόνο στο 35% των προϊόντων του, ενώ η Κίνα μείωσε τους δασμούς στο 0% για το 40% των εξαγωγών του Πακιστάν, κατά συνέπεια η επέκταση στο 90% είναι μια πρόκληση για το Πακιστάν που ήδη δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει τον κινεζικό ανταγωνισμό (Khan, 2016). Το Πακιστάν ζήτησε αναθεώρηση των υφιστάμενων στοιχείων της συνθήκης, επειδή υποστηρίζει ότι η ίδια η συμφωνία δεν φέρνει πρόσθετα οφέλη, σε σύγκριση με χώρες που δεν έχουν συμφωνία με την Κίνα. Ωστόσο, η Κίνα δεν είναι πρόθυμη να αποδεχθεί το αίτημα του Ισλαμαμπάντ για αναβίωση της προνομιακής μεταχείρισης για τα εξαγωγίμα προϊόντα του στο πλαίσιο της συμφωνίας (Khan, 2016).

Παράλληλα, παρατηρείται ότι η Κίνα να γίνεται ολοένα και πιο εισαγωγικός εμπορικός εταίρος για το Πακιστάν: οι εξαγωγές αγαθών από το Πακιστάν στην Κίνα έχουν αυξηθεί από 500 εκατομμύρια δολάρια το 2006, όταν η Κίνα ήταν ο όγδοος σημαντικότερος προορισμός του Πακιστάν για εξαγωγές αγαθών, σε 1,4 δισεκατομμύρια δολάρια το 2017, όταν η Κίνα κατέστη ο τρίτος πιο σημαντικός προορισμός για εξαγωγές αγαθών. Οι εξαγωγές αγαθών από την Κίνα ήταν αξίας 4,2 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 2006 και το Πακιστάν ήταν ο 33ος μεγαλύτερος εισαγωγέας για κινέζικα αγαθά. Το 2018, ο αριθμός αυτός ήταν 18 δισεκατομμύρια δολάρια, αλλά το Πακιστάν ήταν στην 27η θέση των κινέζικων εξαγωγών (IMF, 2017). Η Κίνα είναι η πηγή σχεδόν του 7% των εισαγωγών του Πακιστάν και ο προορισμός για περίπου του 27% των εξαγωγών του. Ο επόμενος μεγαλύτερος προορισμός για εξαγωγές είναι τα Ηνωμένα Αραβικά

Εμιράτα με το ήμισυ αυτής της αξίας (13%). Δεδομένου αυτού, η εύρεση εναλλακτικού προορισμού για τις εξαγωγές του Πακιστάν, συνεπάγεται υψηλό κόστος αλλαγής και προσαρμογής για τους εγχώριους παραγωγούς.

Είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί, ότι παρά την απροθυμία ορισμένων στο Πακιστάν, η διαδικασία επέκτασης της συμφωνίας συνεχίστηκε και το Πακιστάν διαθέτει πλέον περιορισμένες επιλογές, δεδομένου του υψηλού κόστους αντικατάστασης της τρίτης μεγαλύτερης αγοράς του. Έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τώρα οκτώ γύροι διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της δεύτερης φάσης της εμπορικής συμφωνίας (Financial Express, 2017), με το Πακιστάν να συνεχίζει να δείχνει ανησυχία για το ότι δεν μπορεί να αποκτήσει ουσιαστική πρόσβαση στην αγορά κατά την πρώτη φάση της συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών (Dawn, 2017).

Τελικά, στις 28 Απριλίου 2019, υπογράφηκε το Πρωτόκολλο για την Επικαιροποίηση της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου μεταξύ Κίνας και Πακιστάν και τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2019. Επήλθαν αναθεωρήσεις της αρχικής συμφωνίας όσον αφορά, μεταξύ άλλων, την πρόσβαση στην αγορά και το χρονοδιάγραμμα των δασμολογικών παραχωρήσεων για το εμπόριο αγαθών, τους κανόνες καταγωγής, τα εμπορικά μέσα και τις επενδύσεις. Προστέθηκε, επίσης, ένα κεφάλαιο για την τελωνειακή συνεργασία. Η ρύθμιση μείωσης των δασμών εφαρμόστηκε την 1η Ιανουαρίου 2020. Έχει οριστεί να αυξηθεί το ποσοστό των διμερών γραμμών αφορολόγητων ειδών στο 75% (από το αρχικό 35%). Και οι δύο πλευρές κατέργησαν αμέσως τους δασμούς στο 45% των δασμολογικών γραμμών και η Κίνα δεσμεύτηκε να καταργήσει σταδιακά τους δασμούς στο 15% των δασμολογικών γραμμών σε 5 χρόνια και ένα άλλο 15% σε 10 χρόνια. Επιπλέον, οι δασμολογικοί συντελεστές μειώθηκαν κατά 20% σε άλλα προϊόντα που αντιπροσωπεύουν το 5% των δασμολογικών γραμμών της Κίνας.

Όπως και με τη συμφωνία με την ASEAN, μια συμφωνία που αρχικά συνόδευε παραχωρήσεις από το ισχυρότερο κράτος, είχε με την πάροδο του χρόνου αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία του πιο αδύναμου εταίρου. Επίσης, όπως και η συμφωνία με την ASEAN, η αξία των αρχικών παραχωρήσεων στη γεωργία ήταν χρονικά περιορισμένη και τώρα παρά τα αιτήματα τροποποίησης της υφιστάμενης συμφωνίας από το Πακιστάν, συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις για περαιτέρω παράταση της συμφωνίας. Πράγματι, αυτή η δυναμική δεν δείχνει σημάδια υποχώρησης. Η οικονομική εξάρτηση του Πακιστάν από την Κίνα είναι πιθανό να αυξηθεί στο μέλλον και, κατά συνέπεια, θα είναι λιγότερο πιθανό να αντισταθεί στο αυξανόμενο πλεονέκτημα της διαπραγματευτικής ισχύος του Πεκίνου (Maini, 2018).

6.2.5 Κίνα-Νέα Ζηλανδία (2008)

Μετά τη συμφωνία με το Πακιστάν, η Κίνα υπέγραψε συμφωνία με τη Νέα Ζηλανδία, την πρώτη της εμπορική συμφωνία με μια προηγμένη οικονομία, το 2007. Στην αρχή των διαπραγματεύσεων, η Κίνα ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά της Νέας Ζηλανδίας και η δεύτερη μεγαλύτερη πηγή εισαγωγών της, ενώ η Νέα Ζηλανδία ήταν ο 59ος μεγαλύτερος προορισμός για εξαγωγές της Κίνας και 52η μεγαλύτερη πηγή εισαγωγών (WTO, 2010). Σήμερα η Κίνα είναι ο κορυφαίος εμπορικός εταίρος της Νέας Ζηλανδίας τόσο από πλευράς εξαγωγών, όσο και εισαγωγών. Αποτελεί την πηγή πάνω από το 22% των εισαγωγών της Νέας Ζηλανδίας και τον προορισμό για σχεδόν το 20% των εξαγωγών της Νέας Ζηλανδίας (World Bank, 2018e). Η επιλογή της Νέας Ζηλανδίας είχε ιδιαίτερη σημασία για την Κίνα, καθώς ήταν επίσης η πρώτη προηγμένη οικονομία που αναγνώρισε το καθεστώς της Κίνας ως οικονομίας της αγοράς, κάτι που είχε σημαντικές επιπτώσεις για τη θέση της Κίνας στον ΠΟΕ. Έχει προταθεί ότι η συμφωνία αποτελεί εξαίρεση στην τάση της Κίνας να συνάπτει περιορισμένες, πολιτικά κατευθυνόμενες διμερείς εμπορικές συμφωνίες στην περιοχή, ακριβώς για αυτόν τον λόγο (Leal-Arcas, 2013, σ. 294). Η συμφωνία μπορεί από αυτή την άποψη να θεωρηθεί ως ανταμοιβή προς τη Νέα Ζηλανδία για αυτήν την αναγνώριση και έρχεται σε αντίθεση με την έλλειψη εμπορικής συμφωνίας μεταξύ Νέας Ζηλανδίας – Η.Π.Α., παρά τις προσπάθειες της Νέας Ζηλανδίας να εξασφαλίσει μια τέτοια συμφωνία. Ωστόσο, η συμφωνία με τη Νέα Ζηλανδία παραμένει περιορισμένη σε σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα και δεν υπάρχουν διατάξεις στην αρχική συμφωνία για τις κρατικές προμήθειες, κ.α. (WTO, 2010, σελ. 30).

Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι αξιωματούχοι της Νέας Ζηλανδίας πίεζαν για ευρύτερη πρόσβαση στην αγορά, αλλά «απορρίφθηκαν από τους Κινέζους (Salidjanova, 2015, σελ. 9). Ωστόσο, σε σχέση με τους λίγους τομείς που καλύπτονται, η ελευθέρωση ήταν σχετικά βαθιά σε σύγκριση με τις προηγούμενες συμφωνίες της Κίνας και, σε αντίθεση με άλλες συμφωνίες που υπέγραψε η Κίνα, οι συμφωνίες αγαθών και υπηρεσιών συνήφθησαν ταυτόχρονα από την αρχή. Παρά το γεγονός αυτό, η κάλυψη των υπηρεσιών ήταν περιορισμένη, λόγω της επιμονής της Κίνας σε μια προσέγγιση θετικής λίστας (όπου καλύπτονται μόνο οι υπηρεσίες που αναφέρονται ρητά στη συμφωνία) (WTO, 2010, σελ. 30).

Μετά την εφαρμογή της συμφωνίας, οι εξαγωγές αγαθών από τη Νέα Ζηλανδία προς την Κίνα σχεδόν τετραπλασιάστηκαν και η Κίνα είναι πλέον ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Νέας Ζηλανδίας (MFAT New Zealand, 2018). Το 2007, η Κίνα ήταν ο τέταρτος σημαντικότερος προορισμός της Νέας Ζηλανδίας για εξαγωγές αξίας 1,7 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Μέχρι το 2017, η Κίνα ήταν ο κορυφαίος προορισμός για εξαγωγές από τη Νέα Ζηλανδία αξίας 8,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το 2007, ένα έτος πριν από την ολοκλήρωση των εμπορικών

συνομιλιών, οι εξαγωγές της Κίνας στη Νέα Ζηλανδία αυξήθηκαν από 2,1 δισεκατομμύρια δολάρια σε 5,1 δισεκατομμύρια δολάρια το 2017, με τη Νέα Ζηλανδία να καταλαμβάνει την 50^η θέση (από την 56^η) για τις εξαγωγές της Κίνας (IMF, 2017). Η αρχική συμφωνία ώθησε τους εξαγωγείς της Νέας Ζηλανδίας να επικεντρώσουν μεγάλο μέρος της παραγωγής τους στην εξυπηρέτηση της κινεζικής αγοράς. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στον οικονομικά και πολιτικά ζωτικό τομέα των γαλακτοκομικών προϊόντων, τη μεγαλύτερη εξαγωγική βιομηχανία της Νέας Ζηλανδίας σε σχέση με την Κίνα (Kendall, 2014). Αυτός ο τομέας αποτελεί περίπου το 3,5% του ΑΕΠ της χώρας, συνεισφέροντας σχεδόν 8 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως και απασχολεί 40.000 εργαζομένους (Ballingall & Pambudi, 2017). Υπήρξαν, επίσης, σημαντικές επενδύσεις στον τομέα και προς τις δύο κατευθύνσεις μετά την εφαρμογή της συμφωνίας (Whitehead, 2018).

Το 2016, αμφότερα τα μέρη συμφώνησαν να επεκτείνουν τη συμφωνία και να ξεκινήσουν περαιτέρω διαπραγματεύσεις για, μεταξύ άλλων, τους κανόνες καταγωγής, τις υπηρεσίες, την πολιτική ανταγωνισμού, το ηλεκτρονικό εμπόριο, τη γεωργία, το περιβάλλον και τις κρατικές προμήθειες. Από τον Ιούνιο του 2018, υπήρξαν τέσσερις ακόμη γύροι διαπραγματεύσεων για αυτά τα θέματα, αλλά δεν έχει συμφωνηθεί χρονικό πλαίσιο για την ολοκλήρωση αυτών των συνομιλιών.

Στις 26 Ιανουαρίου 2021, υπογράφηκε το Πρωτόκολλο για την Αναβάθμιση της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου μεταξύ Κίνας και Νέας Ζηλανδίας. Το Πρωτόκολλο Αναβάθμισης αναθεώρησε την αρχική συμφωνία σε πέντε τομείς (κανόνες καταγωγής, τελωνειακές διαδικασίες και διευκόλυνση του εμπορίου, τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο, εμπόριο υπηρεσιών και συνεργασία). Επιπλέον, πρόσθεσε στη Συμφωνία κεφάλαια για το ηλεκτρονικό εμπόριο, τις κρατικές προμήθειες, την πολιτική ανταγωνισμού και το περιβάλλον και το εμπόριο.

Και στην περίπτωση της συμφωνίας με τη Νέα Ζηλανδία, διαπιστώνεται και πάλι τόσο η αυξημένη εξάρτηση, όσο και επενδύσεις σε πολιτικά ευαίσθητους τομείς από τη Νέα Ζηλανδία, που συνοδεύονται από σταδιακή επέκταση της συμφωνίας.

6.2.6 Κίνα-Σιγκαπούρη (2008)

Την ίδια χρονιά που συνήφθη η συμφωνία με τη Νέα Ζηλανδία, η Κίνα οριστικοποίησε τη συμφωνία της με τη Σιγκαπούρη. Βασίστηκε στη συμφωνία με την ASEAN (μέλος της οποίας είναι η Σιγκαπούρη) και είναι ευρύτερη σε κάλυψη από ορισμένες άλλες συμφωνίες που υπέγραψε η Κίνα. Όπως και με τη συμφωνία με τη Νέα Ζηλανδία, η συμφωνία με τη Σιγκαπούρη καλύπτει το εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και επίσης ενσωματώνει ρήτρες που σχετίζονται με κανόνες καταγωγής, εμπορικά διορθωτικά μέτρα, υγειονομικά μέτρα και τεχνικούς φραγμούς στο εμπόριο και τις επενδύσεις. Παρόλα αυτά, η συμφωνία καλύπτει

λιγότερα ζητήματα από συγκρίσιμες συμφωνίες που υπέγραψε η Σιγκαπούρη, για παράδειγμα με τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιαπωνία ή την ΕΕ.

Στις αρχικές διαπραγματεύσεις προσφέρθηκαν αξιοσημείωτες παραχωρήσεις από αμφότερα τα μέρη, αν και η Κίνα παραχώρησε ελαφρώς περισσότερες μειώσεις δασμών, λόγω του ήδη υψηλού επιπέδου απελευθέρωσης από τη Σιγκαπούρη ως κράτος ανοικτού εμπορίου. Η συμφωνία συνεπάγεται προτιμησιακή μεταχείριση του 95% περίπου των εξαγωγών της Σιγκαπούρης προς την Κίνα, ενώ η Σιγκαπούρη χορηγεί προτιμησιακή αδασολόγητη μεταχείριση στο 100% των εξαγωγών της Κίνας στη Σιγκαπούρη (WTO, 2014β, σελ. 10). Η σχέση μεταξύ της Σιγκαπούρης και της Κίνας δεν παρουσιάζει τα επίπεδα της εξαιρετικά ασύμμετρης εξάρτησης, όπως οι άλλοι εμπορικοί εταίροι της Κίνας λόγω της παγκόσμιας εμπορικής θέσης της Σιγκαπούρης και της ποικιλομορφίας άλλων εμπορικών εταίρων. Η Σιγκαπούρη είναι το μόνο μέλος του ASEAN χωρίς εμπορικό έλλειμμα με την Κίνα (Das, 2017, σελ. 3).

Ωστόσο, 10 χρόνια μετά την υπογραφή της συμφωνίας, η Κίνα είναι ο κύριος προορισμός της Σιγκαπούρης για εξαγωγές αγαθών, ενώ η Σιγκαπούρη είναι η μεγαλύτερη πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων της Κίνας. Η Κίνα είναι πλέον ο κορυφαίος εμπορικός εταίρος της Σιγκαπούρης όσον αφορά τόσο τις εξαγωγές, όσο και τις εισαγωγές. Είναι ο αποδέκτης άνω του 14% των εξαγωγών της Σιγκαπούρης και η πηγή άνω του 13% των εισαγωγών της (World Bank, 2018g). Επίσης, η Κίνα είναι ο τρίτος μεγαλύτερος προορισμός για βάσεις παραγωγής στο εξωτερικό από εταιρείες της Σιγκαπούρης (Kawai & Wignaraja 2011, σελ. 179). Το 2015, τα μέρη συμφώνησαν να αναβαθμίσουν τη συμφωνία σε τομείς όπως οι υπηρεσίες και οι επενδύσεις και τον Νοέμβριο του 2018 και τα δύο μέρη συμφώνησαν για περαιτέρω αναβάθμιση της συμφωνίας μετά από οκτώ γύρους διαπραγματεύσεων, σε διάστημα τριών ετών (Siong, 2018).

Ομοίως με τις άλλες περιφερειακές συμφωνίες της Κίνας, τόσο οι επενδύσεις εξάρτησης όσο και οι συγκεκριμένες σχέσεις, μαζί με τη σταδιακή επέκταση της συμφωνίας, υπάρχουν και στην περίπτωση της σχέσης Κίνας – Σιγκαπούρης.

6.2.7 Κίνα- Αυστραλία (2015)

Η συμφωνία της Κίνας με την Αυστραλία, που συνήφθη το 2015, χρειάστηκε περισσότερο από μια δεκαετία για να οριστικοποιηθεί και οι λόγοι αυτής της αργής προόδου προέκυψαν αναμφισβήτητα από τη σταδιακή προσέγγιση της Κίνας. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο χωρών διακόπτονταν συχνά, λόγω της αδυναμίας τους να συμφωνήσουν για το εύρος της συμφωνίας. Έχει προταθεί ότι αυτό συνέβη επειδή οι Αυστραλοί διαπραγματευτές ήθελαν μια εμπορικά ουσιαστική και συνολική συμφωνία με τους Κινέζους διαπραγματευτές, οι οποίοι

προτιμούσαν μια επιλεκτική και σταδιακή προσέγγιση για την απελευθέρωση του εμπορίου, παρά μια σφαιρική-περιεκτική συμφωνία (Jiang, 2008, σ. 182).

Οι Κινέζοι διαπραγματευτές υποστήριξαν, επίσης, ότι τα λεγόμενα «ζητήματα πίσω από τα σύνορα» δεν πρέπει να περιλαμβάνονται στην αρχική συμφωνία (Jiang, 2008). Υπήρχε επίσης διαφωνία σχετικά με τη μορφή οποιουδήποτε μηχανισμού επίλυσης διαφορών. Η Αυστραλία προτιμούσε την επίσημη διαδικασία επίλυσης διαφορών, ενώ η Κίνα προτιμούσε τη διμερή διαπραγμάτευση και τη φιλική διαβούλευση, με την εκδίκαση τρίτων ως την τελευταία λύση. Η απελευθέρωση του εμπορίου και ειδικότερα των υπηρεσιών ήταν ένα περαιτέρω εμπόδιο για μια συμφωνία, με την Αυστραλία να πιέζει για μεγαλύτερη απελευθέρωση, αλλά η Κίνα δίσταζε να προχωρήσει πέρα από αυτό που συμφώνησε κατά την ένταξη στον ΠΟΕ (Jiang, 2008, σ. 185).

Η οικονομία της Αυστραλίας αλληλεξαρτάται με την Κίνα σε μεγαλύτερο βαθμό από οποιαδήποτε άλλη ανεπτυγμένη χώρα, ιδιαίτερα όσον αφορά τα γεωργικά προϊόντα (Salidjanova, 2015, σ. 10). Η Κίνα είναι πλέον η μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά αγαθών της Αυστραλίας και ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος συνολικά. Το εμπόριο με την Κίνα είναι υψηλότερο από το εμπόριο της Αυστραλίας με την Ιαπωνία και τις Η.Π.Α. αθροιστικά (Chau, 2019).

Επιπλέον, αυτή η εξάρτηση από την Κίνα συγκεντρώνεται σε πολιτικά σημαντικούς τομείς, όπως στη γεωργία και την ενέργεια. Η Κίνα αγοράζει περισσότερες από τις αγροτικές εξαγωγές της Αυστραλίας από οποιαδήποτε άλλη χώρα και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2010 αυτό ανέρχονταν σε 9 δισεκατομμύρια δολάρια. Η Κίνα είναι επίσης ο κορυφαίος προορισμός εξαγωγών της Αυστραλίας για προϊόντα που σχετίζονται με την ενέργεια και η συμφωνία καταργεί όλους τους κινεζικούς δασμούς σε αυτά τα αγαθά όπως και στους φυσικούς πόρους της Αυστραλίας (Conifer, 2015).

Αν και είναι κρίσιμη για την Αυστραλία, αυτή η εμπορική σχέση για την Κίνα δεν έχει την ίδια βαρύτητα για την οικονομική της ανάπτυξη (Hoa, 2008). Ωστόσο, το Πεκίνο βλέπει την Αυστραλία ως σημαντικό περιφερειακό εταίρο και έχει προσπαθήσει να βελτιώσει τις σχέσεις. Με αυτόν τον τρόπο, οι Κινέζοι ήλπιζαν ότι η εμπορική συμφωνία θα αναβάθμιζε τις σχέσεις στο επίπεδο μιας νέας στρατηγικής συνεργασίας (Song & Yuan, 2012, σελ. 113). Όταν ολοκληρώθηκε η συμφωνία, η Κίνα ήταν ο προορισμός της Αυστραλίας για εξαγωγές, αξίας 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το 2017, ο αριθμός αυτός ήταν 76 δισεκατομμύρια δολάρια, με την Κίνα να παραμένει ο κορυφαίος προορισμός για τις εξαγωγές της Αυστραλίας. Ταυτόχρονα, η Αυστραλία παρέμεινε ο 14ος πιο σημαντικός προορισμός της Κίνας για τις εξαγωγές της (IMF, 2017). Από τον Απρίλιο του 2017, η Αυστραλία και η Κίνα συμφώνησαν να πραγματοποιήσουν συνομιλίες για την αναβάθμιση της συμφωνίας, αλλά δεν έχει ακόμη

συμφωνηθεί κανένα χρονοδιάγραμμα για να γίνει αυτό (Xinhua, 2017). Σήμερα η Κίνα είναι ο κορυφαίος εμπορικός εταίρος της Αυστραλίας τόσο από πλευράς εξαγωγών, όσο και εισαγωγών. Είναι η αγορά για σχεδόν το 30% των εξαγωγών της Αυστραλίας και η πηγή του 21% των εισαγωγών της Αυστραλίας (World Bank, 2018a). Ως αποτέλεσμα, η Κίνα είναι μεγαλύτερος αποδέκτης αυστραλιανών προϊόντων σε σχέση με την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα, τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ινδία μαζί. Οι εξαγωγές σιδήρου και άνθρακα στην Κίνα αξίζουν περισσότερο από 120 δισεκατομμύρια δολάρια και η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος πελάτης της Αυστραλίας για αυτούς τους πόρους (Chau, 2019). Συνολικά, οι εξαγωγές της Αυστραλίας στην Κίνα ανέρχονται σε 144 δισεκατομμύρια δολάρια, σχεδόν δύομισι φορές περισσότερες από αυτές της Ιαπωνίας, του επόμενου μεγαλύτερου εξαγωγικού προορισμού της Αυστραλίας (Laurenceson & Zhou, 2019b). Εκτιμάται, ότι η σχέση με την Κίνα αξίζει τώρα περίπου το 7% του ΑΕΠ της Αυστραλίας (Laurenceson & Zhou, 2019a).

Στη συμφωνία με την Αυστραλία, μπορεί να παρατηρηθεί και πάλι ότι υπάρχει αυξανόμενη εξάρτηση του πιο αδύνατου εταίρου, σε συνδυασμό με προοδευτικές προσπάθειες επέκτασης μιας αρχικά περιορισμένης συμφωνίας. Όσον αφορά την ευρύτερη χρήση αυτού του χρόνου, το 2018, έχει προταθεί ότι η κινεζική κυβέρνηση στόχευσε τις αυστραλιανές εξαγωγές βοείου κρέατος, κρασιού, τουριστικών υπηρεσιών και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως απάντηση στις πολιτικές εντάσεις. Το 2019, υπήρξαν επίσης αναφορές αυστραλιανών αποστολών άνθρακα στην Κίνα που αντιμετώπιζαν καθυστερήσεις στα κινεζικά λιμάνια (Laurenceson & Zhou, 2019b).

6.2.8 Κίνα-N. Κορέα (2015)

Πρόκειται για τη μεγαλύτερη συμφωνία με την Κορέα, από άποψη εμπορικής αξίας, που έχει συνάψει η Κίνα μέχρι το 2015 (Wang, 2016b, σελ. 117). Ενώ η συμφωνία είναι πιο ολοκληρωμένη από ορισμένες άλλες περιφερειακές συμφωνίες της Κίνας, παραμένει και πάλι μια σχετικά ρηχή σε παγκόσμιο επίπεδο (Wang, 2016a, σελ. 418). Εκτός από την κάλυψη των ίδιων κεφαλαίων με άλλες κινεζικές συμφωνίες (εμπόριο αγαθών, υπηρεσίες, επενδύσεις, επίλυση διαφορών), η συμφωνία με την Κορέα περιλαμβάνει επίσης νέα κεφάλαια για το ηλεκτρονικό εμπόριο, τον ανταγωνισμό και τα περιβαλλοντικά πρότυπα (Wang, 2016a, σελ. 418) Η συμφωνία είναι και πάλι αξιοσημείωτη για τη σταδιακή προσέγγισή της στην κάλυψη, μιας και οι επόμενες διαπραγματεύσεις ήταν προγραμματισμένες να ξεκινήσουν εντός δύο ετών από την έναρξη ισχύος της συμφωνίας. Δεν αναφέρεται στην αρχική συμφωνία πώς ακριβώς θα γίνει η διαπραγματεύση άλλων κεφαλαίων, απλώς ότι οι επιτροπές βάσει της συμφωνίας θα διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο. Είναι πολύ σημαντικό, ότι η συμφωνία αναφέρει ότι οι διαπραγματεύσεις θα βασίζονται σε νέες προτάσεις, και όχι σε υπάρχουσες

διατάξεις (Wang, 2016a). Έτσι, ενώ η συμφωνία με την Κορέα είναι μια βελτίωση στο επίπεδο κάλυψης των συμφωνιών της Κίνας, δεν φαίνεται να παρουσιάζει μια στροφή από τη σταδιακή προσέγγιση της Κίνας. Αντίθετα, η συμφωνία αντικατοπτρίζει την αποσπασματική, σταδιακή και ρεαλιστική προσέγγιση της Κίνας που αναβαθμίζει τους κανόνες της συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών (Wang, 2016a).

Με την έναρξη ισχύος της συμφωνίας, η Κορέα και η Κίνα κατήργησαν το 50% και το 20% των δασμολογικών γραμμών, αντίστοιχα, και μέσα σε 10 χρόνια το 79% και 71% των δασμολογικών γραμμών, αντίστοιχα (Schott, Jung, & Cimino-Isaacs, 2015). Έτσι, και οι δύο χώρες συμφώνησαν να απελευθερώσουν μεγάλο μέρος του διμερούς εμπορίου τους, αλλά υπάρχουν σημαντικές εξαιρέσεις. Για παράδειγμα, σε αντίθεση με παρόμοιες συμφωνίες μεταξύ της Κορέας και των ΗΠΑ, της ΕΕ ή της Ιαπωνίας, οι διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά για υπηρεσίες και επενδύσεις αναβλήθηκαν για επόμενους γύρους διαπραγματεύσεων (Schott et al., 2015, σ. 1). Ως αποτέλεσμα, έχει προταθεί ότι η απελευθέρωση που συνεπάγεται η συμφωνία Κίνας - Κορέας είναι πολύ πιο ρηχή, σε σύγκριση με τις συμφωνίες της Κορέας με την ΕΕ ή τις ΗΠΑ (Wang, 2016b, σελ. 146). Για παράδειγμα, στη συμφωνία της Κορέας με τις ΗΠΑ, τα δύο μέρη συμφώνησαν να καταργήσουν τους δασμούς στο 98,3% και στο 99,2% των προϊόντων, αντίστοιχα, εντός 10 ετών. Στη συμφωνία της με την ΕΕ, η Κορέα και η ΕΕ συμφώνησαν να καταργήσουν τους δασμούς στο 93,6% και στο 99,6% των προϊόντων εντός πέντε ετών (Schott et al., 2015, σ. 5). Η συμφωνία με την Κίνα, επίσης, αποτυγχάνει να καθιερώσει τη μεταχείριση του μάλλον ευνοημένου κράτους, που είναι κοινή με άλλες συμφωνίες της Κορέας. Κατά συνέπεια, η Κορέα και η Κίνα απλώς συμφώνησαν να εξετάσουν τη μεταχείριση του μάλλον ευνοούμενου κράτους στις επόμενες διαπραγματεύσεις τους, οι οποίες είχαν προγραμματιστεί να διεξαχθούν δύο χρόνια μετά την έναρξη ισχύος της αρχικής συμφωνίας.

Όπως και με τις άλλες συμφωνίες της Κίνας, η αρχική συμφωνία με την Κορέα αντικατοπτρίζει μια προσέγγιση θετικής λίστας, αλλά είναι ενδιαφέρον ότι οι επόμενες διαπραγματεύσεις για τις υπηρεσίες θα διεξαχθούν με προσέγγιση αρνητικής λίστας (παρόμοια με αυτή που υιοθετήθηκε από τις ΗΠΑ και την ΕΕ), πράγμα που σημαίνει ότι όλοι οι τομείς θα απελευθερωθούν, εκτός εάν δηλωθεί διαφορετικά στη συμφωνία (Schott et al., 2015).

Η συμφωνία με την Κορέα, αν και πιο λεπτομερής από τις άλλες συμφωνίες της Κίνας, επιβεβαιώνει τη σταδιακή προσέγγιση της Κίνας για την απελευθέρωση του εμπορίου και των επενδύσεων. Με ορισμένες εξαιρέσεις, η ελευθέρωση στο εσωτερικό και οι επενδύσεις αναβλήθηκαν μέχρι τον δεύτερο γύρο διαπραγματεύσεων (Schott et al., 2015). Ως αποτέλεσμα, η συμφωνία με την Κορέα αναμένεται να έχει σχετικά περιορισμένο οικονομικό αντίκτυπο, λόγω της στενής αρχικής κάλυψης. Η τελική συμφωνία συνεπάγεται στη συνέχεια μια διαπραγμάτευση δύο σταδίων, κατά την οποία και τα δύο μέρη συμφώνησαν στην κάλυψη

της αγροτικής απελευθέρωσης στο πρώτο στάδιο και άλλων τομέων στο δεύτερο στάδιο. Συμφωνώντας με αυτήν την αλληλουχία, η Κίνα συμφώνησε να προστατεύσει τον κορεατικό αγροτικό τομέα από την απελευθέρωση, με αντάλλαγμα τον αποκλεισμό των μεγάλων εξαγωγικών τομέων της Κορέας από τη συμφωνία (Schott et al., 2015).

Σήμερα η Κίνα είναι η μεγαλύτερη αγορά εξαγωγών της Κορέας, με σχεδόν το 25% όλων των εξαγωγών από την Κορέα να προορίζονται για την Κίνα, πολύ περισσότερο από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία μαζί. Η Κίνα είναι, επίσης, η μεγαλύτερη πηγή εισαγωγών στην Κορέα. Εν τω μεταξύ, η Κορέα είναι ο τέταρτος μεγαλύτερος προορισμός για κινεζικές εξαγωγές και η νούμερο ένα πηγή για εισαγωγές στην Κίνα (World Bank, 2018β, 2018γ).

Παράλληλα με αυτήν την αυξανόμενη αλληλεξάρτηση, η Κίνα έχει αρχίσει να χρησιμοποιεί την οικονομική της σχέση με την Κορέα για πολιτικές στοχεύσεις. Έτσι, για παράδειγμα, όταν η Κορέα εγκατέστησε αμερικανικό σύστημα αντιπυραυλικής άμυνας, η Κίνα απάντησε εφαρμόζοντας πολιτικές, που οδήγησαν στο κλείσιμο σημαντικού αριθμού καταστημάτων κορεατικής ιδιοκτησίας στην Κίνα και συμβούλεψε επίσης τις επιχειρήσεις να σταματήσουν να στέλνουν Κινέζους τουρίστες στην Κορέα (Das, 2017, σελ. 2).

6.2.9 Συμφωνία για μια Περιφερειακή Ολοκληρωμένη Εταιρική Σχέση (RCEP)

Στις 15 Νοεμβρίου 2020, η Κίνα και 14 άλλες χώρες υπέγραψαν τη Συμφωνία για μια Περιφερειακή Ολοκληρωμένη Εταιρική Σχέση (Regional Comprehensive Economic Partnership - RCEP). Η συμφωνία περιλαμβάνει διατάξεις για το εμπόριο αγαθών, κανόνες προέλευσης, τελωνειακές διαδικασίες και διευκόλυνση του εμπορίου, υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα, πρότυπα, τεχνικούς κανονισμούς και διαδικασίες αξιολόγησης της συμμόρφωσης, εμπορικά διορθωτικά μέτρα, εμπόριο υπηρεσιών, προσωρινή μετακίνηση φυσικών προσώπων, επενδύσεις, πνευματική ιδιοκτησία, ηλεκτρονικό εμπόριο, ανταγωνισμός, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οικονομική και τεχνική συνεργασία, κρατικές προμήθειες, θεσμικές διατάξεις, και επίλυση διαφορών. Διαθέτει τέσσερα παραρτήματα πρόσβασης στην αγορά (χρονοδιαγράμματα δασμολογικών δεσμεύσεων, χρονοδιαγράμματα ειδικών δεσμεύσεων για υπηρεσίες, χρονοδιαγράμματα κρατήσεων και μη συμμορφούμενων μέτρων για υπηρεσίες και επενδύσεις, και χρονοδιαγράμματα ειδικών δεσμεύσεων για την προσωρινή μετακίνηση φυσικών προσώπων).

Γενικά, προβλέπεται ότι οι δασμοί στο 90% των δασμολογικών γραμμών θα καταργηθεί. Όσον αφορά το εμπόριο υπηρεσιών, ορισμένες συμμετέχουσες χώρες ανέλαβαν δεσμεύσεις σε περισσότερους από 100 τομείς/υποτομείς. Επιπλέον, οι συμμετέχουσες χώρες υιοθετούν μια προσέγγιση αρνητικής λίστας για να αναλάβουν δεσμεύσεις για επενδύσεις σε τομείς εκτός των υπηρεσιών.

Η συμφωνία περιφερειακής συνολικής οικονομικής εταιρικής σχέσης (RCEP), είναι μια συμφωνία ορόσημο, μιας και θα αποτελέσει το μεγαλύτερο εμπορικό μπλοκ στον κόσμο. Ακόμη και χωρίς την Ινδία, η οποία αρνήθηκε να συμμετάσχει λόγω ανησυχίας για τον αρνητικό αντίκτυπο της συμφωνίας στην αδύναμη βιομηχανική της βάση, η RCEP θα καλύπτει το 30% του παγκόσμιου εμπορίου, θα αντιπροσωπεύει ένα παρόμοιο ποσοστό της παγκόσμιας παραγωγής και θα περιλαμβάνει 2,3 δισεκατομμύρια ανθρώπους. Είναι επίσης η πρώτη πολυμερής εμπορική συμφωνία της Κίνας και η πρώτη εμπορική συμφωνία μεταξύ Κίνας, Ιαπωνίας και Νότιας Κορέας.

Η συμφωνία αναμένεται να αποφέρει οικονομικά κέρδη 209 δισεκατομμυρίων δολαρίων, με τα περισσότερα από αυτά να συγκεντρώνονται στους τρεις μεγαλύτερους συμμετέχοντες - την Κίνα, την Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα. Το σύμφωνο αντιπροσωπεύει επίσης την πρώτη συμφωνία ελεύθερου εμπορίου μεταξύ τριών κρατών για τα οποία οι προηγούμενες προσπάθειες για την ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας παρεμποδίστηκαν από μακροχρόνιες πολιτικές εντάσεις.

Η RCEP εγκαινιάζεται σε μια περιοχή που είναι ήδη καλά ενσωματωμένη οικονομικά και συνδέεται με τις υπάρχουσες εμπορικές συμφωνίες. Η Κίνα είναι η μεγαλύτερη ή η δεύτερη μεγαλύτερη αγορά για όλες τις χώρες της περιοχής, καθώς και βασικός προμηθευτής εισαγωγών. Τα συνολικά οφέλη από την πρόσθετη ελευθέρωση ενδέχεται να μην κατανοηθούν ομοιόμορφα σε ολόκληρο το μπλοκ. Η Κίνα, η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα ενδέχεται να κερδίσουν τα περισσότερα, χάρη στους νέους οικονομικούς δεσμούς μεταξύ τους που δημιουργήθηκαν από τη συμφωνία, και όχι, η ASEAN, η οποία είναι ήδη καλά συνδεδεμένη με εμπορικές συμφωνίες με το τρίο της βορειοανατολικής Ασίας.

Οι διατάξεις της RCEP είναι σχετικά χαλαρές, δεδομένου του ευρέος φάσματος επιπέδων ανάπτυξης μεταξύ των μελών του. Είναι επομένως αρκετά διαφορετική από την πιο δεσμευτική Συνολική και Προοδευτική Εταιρική Σχέση του Ειρηνικού (CPTPP), η οποία τέθηκε σε ισχύ στα τέλη του 2018. Σε αντίθεση με την CPTPP, για παράδειγμα, οι διατάξεις της για το ψηφιακό εμπόριο είναι περιορισμένες. Τα ζητήματα της γεωργίας και της εργασίας αντιμετωπίζονται επίσης ελάχιστα. Η RCEP προβλέπει ελάχιστα για τις βιομηχανικές επιδοτήσεις ή τις κρατικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με επιθυμία της Κίνας να προστατεύσει τα δικά της εργαλεία εσωτερικής οικονομικής διαχείρισης. Σε αντίθεση με την CPTPP, η RCEP θα προκαλέσει λίγες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Η σημασία του RCEP είναι επίσης γεωπολιτική επειδή σηματοδοτεί την αυξανόμενη κεντρική θέση της Κίνας στη διαμόρφωση κανόνων για το παγκόσμιο εμπόριο. Το RCEP θα χρησιμεύσει ως σημαντική πλατφόρμα για τη μελλοντική θέσπιση κανόνων, με την Κίνα να αναμένεται να ασκήσει αυξανόμενη επιρροή στην περιφερειακή ρύθμιση και τον καθορισμό προτύπων. Η RCEP είναι μια σημαντική γεωπολιτική επιτυχία για την Κίνα. Η συμφωνία ενισχύει την οικονομική αλληλεξάρτηση της Ασίας. Η εντονότερη ολοκλήρωση θα φέρει έτσι την περιοχή πιο κοντά στην οικονομική τροχιά της Κίνας. Η Κίνα ενδεχομένως θα χρησιμοποιήσει το οικονομικό της βάρος, ως μακράν η μεγαλύτερη οικονομία της περιοχής, για να ασκήσει επιρροή στους κανονισμούς και τα πρότυπα που τίθενται εντός του μπλοκ, όπως ήδη προσπαθεί ρητά να κάνει στις χώρες που περιλαμβάνονται στην Πρωτοβουλία Belt and Road. Οι αποτελεσματικότητες της εφοδιαστικής αλυσίδας που προκύπτουν από τη συμφωνία, εν τω μεταξύ, ενδέχεται να αυξήσουν την ελκυστικότητα της περιοχής για εξωτερικές επενδύσεις, ενισχύοντας έτσι την ανθεκτικότητα της Κίνας στις εμπορικές εντάσεις και την αποσύνδεση.

Σε αυτό το πλαίσιο, η RCEP ρίχνει επίσης νέο φως στη σημασία της Ιαπωνίας ως εξισορροπητή της Κίνας στην περιοχή. Ως κορυφαίος παίκτης στην CPTPP και απολαμβάνοντας συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών και οικονομικής εταιρικής σχέσης με ορισμένες χώρες της ASEAN και την Αυστραλία, η Ιαπωνία βρίσκεται στο επίκεντρο των εμπορικών συμφωνιών της Ασίας.

6.2.10 Λοιπές Συμφωνίες εμπορικής συνεργασίας

Η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Κίνας-Μαυρίκιου υπογράφηκε στις 17 Οκτωβρίου 2019. Τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2021. Καλύπτει θέματα όπως το εμπόριο αγαθών, το εμπόριο υπηρεσιών, οι επενδύσεις και η οικονομική συνεργασία. Η Κίνα και ο Μαυρίκιος δεσμεύτηκαν να επιτύχουν τελικά μηδενικούς δασμούς στο 96,3% και στο 94,2% των εμπορευόμενων αντικειμένων, αντίστοιχα. Όσον αφορά την Κίνα, οι δασμοί που ισχύουν στο 87,6% αυτών των δασμολογικών γραμμών θα καταργηθούν με άμεση ισχύ με την έναρξη ισχύος, ενώ οι υπόλοιποι δασμοί θα καταργηθούν σε μια περίοδο επτά ετών. Η συμφωνία καλύπτει επίσης περισσότερους από 40 τομείς υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών τηλεπικοινωνιών, των ΤΠΕ, των επαγγελματικών, των κατασκευών και της υγείας. Οι δύο πλευρές έχουν δεσμευτεί να απελευθερώσουν περισσότερους από 100 υποτομείς. 14

Η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Κίνας-Καμπότζης υπογράφηκε στις 12 Οκτωβρίου 2020. Η συμφωνία περιλαμβάνει διατάξεις για το εμπόριο αγαθών, κανόνες καταγωγής, τελωνειακές διαδικασίες και διευκόλυνση του εμπορίου, υγειονομικά και φυτοϋγειονομικά μέτρα, εμπόριο υπηρεσιών, επενδυτική συνεργασία, ηλεκτρονικό εμπόριο, οικονομική και τεχνική συνεργασία, διαφάνεια, διοικητικές και θεσμικές διατάξεις και επίλυση διαφορών. Διαθέτει

παραρτήματα σχετικά με τα χρονοδιαγράμματα των ειδικών δεσμεύσεων για το εμπόριο υπηρεσιών, στα οποία οι δύο πλευρές έχουν δεσμευτεί να απελευθερώσουν ορισμένους από τους τομείς των υπηρεσιών τους. Η Κίνα και η Καμπότζη δεσμεύτηκαν να καταργήσουν τελικά τους δασμούς στο 97,53% και στο 90% των δασμολογικών γραμμών, αντίστοιχα. Ειδικότερα, οι δασμοί που ισχύουν για το 97,44% των δασμολογικών γραμμών από την Κίνα και το 87,5% των δασμολογικών γραμμών από την Καμπότζη, θα καταργηθούν με την έναρξη ισχύος της συμφωνίας, ενώ οι υπόλοιποι δασμοί στο 0,09% και στο 2,5% των δασμολογικών κλάσεων θα εξαλειφθεί σε διάστημα 5 έως 20 ετών.

Τα τελευταία έτη η Κίνα διαπραγματεύεται τις ακόλουθες συμφωνίες: Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών (ΣΕΣ) Κίνας-Ιαπωνίας, ΣΕΣ Συνεργασίας Κίνας-Χωρών Κόλπου, ΣΕΣ Κίνας-Σρι Λάνκας, ΣΕΣ Κίνας Ισραήλ, ΣΕΣ Κίνας-Νορβηγίας, ΣΕΣ Κίνας-Δημοκρατίας της Μολδαβίας, ΣΕΣ Κίνας-Παναμά, ΣΕΣ Κίνας-Παλαιστίνης και Συμφωνία για το εμπόριο υπηρεσιών και επενδύσεων μεταξύ Κίνας και Λευκορωσίας. Επιπλέον, η χώρα εμπλέκεται σε επακόλουθες διαπραγματεύσεις ή διαπραγματεύσεις αναβάθμισης με τη Δημοκρατία της Κορέας, το Περού και τη Σιγκαπούρη.

Στις 11 Δεκεμβρίου 2018, υπογράφηκε Μνημόνιο Συνεννόησης μεταξύ του Υπουργείου Εμπορίου της Κίνας (MOFCOM) και του Υπουργείου Οικονομικής Ανάπτυξης της Ρωσικής Ομοσπονδίας σχετικά με ένα σχέδιο συνεργασίας και ανάπτυξης για την περιοχή της Άπω Ανατολής της Ρωσικής Ομοσπονδίας, ένα έγγραφο πολιτικής που στοχεύει να καθοδηγήσει τη συνεργασία μεταξύ των δύο πλευρών και να χρησιμεύσει ως καθοδηγητικό έγγραφο για τις κινεζικές επιχειρήσεις να επενδύσουν στην περιοχή.

Στις 15 Ιανουαρίου 2020, η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες υπέγραψαν την Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία Φάσης 1 Κίνας-Ηνωμένων Πολιτειών. Περιλαμβάνει διατάξεις που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με την πνευματική ιδιοκτησία, τη μεταφορά τεχνολογίας, το εμπόριο τροφίμων και γεωργικών προϊόντων και τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

Η Κίνα συνεχίζει να παρέχει μονομερείς προτιμήσεις στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες (ΛΑΧ). Σύμφωνα με τις κινέζικες αρχές, από το 2015, έχει εφαρμόσει μηδενικούς δασμούς στο 97% των δασμολογικών γραμμών για τις ΛΑΧ, που έχουν συνάψει διπλωματικές σχέσεις με την Κίνα και έχουν ολοκληρώσει την ανταλλαγή διπλωματικών διακοινώσεων.

Στα τέλη Αυγούστου 2020, είχαν δοθεί μονομερείς προτιμήσεις σε 39 ΛΑΧ. Το Μπαγκλαντές, η Μπουρκίνα Φάσο και το Κιριμπάτι προστέθηκαν στη λίστα των δικαιούχων την 1η Ιουλίου 2020, την 1η Σεπτεμβρίου 2018 και την 1η Αυγούστου 2020, αντίστοιχα. Από την 1η Ιανουαρίου 2020, η Ισημερινή Γουινέα έχει αποκλειστεί από τη λίστα, καθώς εξήλθε από την κατηγορία ΛΑΧ τον Ιούνιο του 2017.

6.2.11 Συμφωνία για την Εταιρική Σχέση του Υπερειρηνικού (CPTPP)

Η Κίνα έχει επίσης υποβάλει αίτηση για να ενταχθεί στην αντίπαλη Συνολική και Προοδευτική Συμφωνία για την Εταιρική Σχέση του Υπερειρηνικού (CPTPP). Η συμφωνία ξεκίνησε ως ο ακρογωνιαίος λίθος της οικονομικής στρατηγικής των ΗΠΑ για τον περιορισμό της αυξανόμενης επιρροής της Κίνας στην Ασία-Ειρηνικό, αλλά όταν η Ουάσιγκτον αποχώρησε από τη Συνεργασία Trans-Pacific (TPP) το 2017, τα υπόλοιπα μέλη της προχώρησαν και δημιούργησαν τη CPTPP.

Η αντικατάσταση των Ηνωμένων Πολιτειών στο CPTPP θα ήταν μια σημαντική συμβολική και στρατηγική νίκη για την Κίνα. Η Κίνα είναι απίθανο να ανταποκριθεί στα υψηλά πρότυπα της συμφωνίας -ιδιαίτερα σε εργατικά, κρατικές επιχειρήσεις (SOE), ψηφιακό εμπόριο και κρατικές προμήθειες- αλλά τα 11 υπάρχοντα μέλη της πιθανότατα θα δεχτούν πίεση να υποστηρίξουν την ένταξη της Κίνας. Οι συμμετέχοντες ενδέχεται να παραιτηθούν ή να περιορίσουν ορισμένες από τις απαιτήσεις του χορηγώντας στην Κίνα μακρές μεταβατικές περιόδους ή εξαιρέσεις από συγκεκριμένες διατάξεις CPTPP. Στο ιδρυτικό μέλος του Βιετνάμ χορηγήθηκαν εξαιρέσεις από ορισμένες από τις διατάξεις της κρατικής επιχείρησης.

Για ορισμένα μέλη της CPTPP, η προοπτική ενίσχυσης των εξαγωγών μέσω της επέκτασης της πρόσβασης στη μαζική κινεζική αγορά μπορεί να είναι αρκετή για να υποστηρίξει τη συμμετοχή της. Η Σιγκαπούρη και η Μαλαισία έχουν ήδη σηματοδοτήσει την υποστήριξή τους για την προσχώρηση της Κίνας. Άλλοι, όπως η Ιαπωνία και η Αυστραλία, είναι πολύ πιο επιφυλακτικοί. Ένας αυξανόμενος αριθμός χωρών έχουν γίνει στόχοι της εμπορικής επιθετικότητας της Κίνας, ένα πρόβλημα που έχει δημιουργήσει ανησυχίες για την εμβάθυνση των εμπορικών σχέσεων με την Κίνα. Σε αντίποινα για τη συμμετοχή του Καναδά στην υπόθεση έκδοσης της Huawei, η Κίνα μπλόκαρε τις канаδικές αγροτικές εξαγωγές αξίας 4 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Ομοίως, η Κίνα μπλόκαρε μια μακρά λίστα αυστραλιανών εισαγωγών ως αντίποινα για τις εκκλήσεις της για ανεξάρτητη έρευνα σχετικά με την προέλευση της πανδημίας COVID-19.

6.3 Οι συμφωνίες της Κίνας σε μια συγκριτική προοπτική

Για να κατανοήσουμε τους τρόπους με τους οποίους η προσέγγιση της Κίνας στις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες είναι εξαιρετική, είναι διδακτική η σύγκριση των περιφερειακών συμφωνιών που έχουν συναφθεί από άλλες μεγάλες οικονομικές δυνάμεις στην περιοχή, την Ιαπωνία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Πρώτα από τις ΗΠΑ, η στρατηγική της ήταν να χρησιμοποιεί ένα ολοκληρωμένο πρότυπο κατά τη διαπραγμάτευση συμφωνιών, και ως εκ τούτου οι συμφωνίες της καλύπτουν ζητήματα πέρα από τους παραδοσιακούς

εμπορικούς τομείς, όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο, το περιβάλλον και οι διατάξεις εργασίας. Ωστόσο, αυτό μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στις διαπραγματεύσεις, όπως φαίνεται στις μακροχρόνιες συζητήσεις με την Κορέα που είχαν ως αποτέλεσμα την καθυστερημένη εφαρμογή της συμφωνίας. Ομοίως, όταν η ASEAN πρότεινε μια διμερή συμφωνία, οι Η.Π.Α. σηματοδότησε «ότι δεν θα δεχόταν την προσέγγιση κοινού παρονομαστή για να φιλοξενήσει τους υστερούντες του ASEAN» με τον τρόπο που έκανε η Κίνα σε σχέση με τον ASEAN (Feinberg, 2003, σ. 1036). Στην πραγματικότητα, σε αντίθεση με τις ασύμμετρες παραχωρήσεις, παρατηρούμε από τους ισχυρούς έως τους κατώτερους εταίρους στις κινεζικές διαπραγματεύσεις, έχει προταθεί ότι «η αμοιβαιότητα *Asymmetri* έχει χαρακτηρίσει τις ΣΕΣ των ΗΠΑ: οι εμπορικοί εταίροι έπρεπε να κάνουν περισσότερες παραχωρήσεις (με μερκαντιλιστικούς όρους) και

άρση περισσότερων εμπορικών φραγμών και επενδυτικών περιορισμών». Οι ΗΠΑ χρησιμοποίησε τη μεγαλύτερη διαπραγματευτική της δύναμη για να καθορίσει την ατζέντα των διαπραγματεύσεων και ήταν «ο πρωταθλητής των συνολικών ΣΕΣ, που υπερβαίνει την πρόσβαση στη βιομηχανική αγορά...» (Feinberg, 2003, σελ. 1036)

Η άλλη μεγάλη οικονομική δύναμη στην περιοχή, η Ιαπωνία έχει αλλάξει την προσέγγισή της στις περιφερειακές συμφωνίες τις τελευταίες δεκαετίες - από το 1974, είχε συνάψει μόνο μερικές περιορισμένες διμερείς συμφωνίες, συνήθως με τις ΗΠΑ, ειδικό σύμμαχο που σχετίζεται με μικρό αριθμό προϊόντων και τομέων Pempel & Urata, 2006, σελ. 76). Εκτός από αυτές τις πολύ στενές συμφωνίες, η Ιαπωνία είχε προηγουμένως την τάση να ευνοεί την πολυμερή απελευθέρωση και είχε συνάψει μόνο διμερείς και περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες εν μέρει ως αντίδραση στις περιφερειακές πρωτοβουλίες της Κίνας. Οι Ιάπωνες αξιωματούχοι φοβήθηκαν ότι η περιφερειακή επιρροή της Ιαπωνίας θα μειωνόταν εάν δεν ήταν σε θέση να αναπτύξει μια δική της στρατηγική ΣΕΣ και φυσικά, η εκτροπή του εμπορίου μακριά από την Ιαπωνία ήταν επίσης ανησυχητικός μετά τον πολλαπλασιασμό των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών (Ahearn, 2005, σελ. 3).

Η διατήρηση της περιφερειακής εμπορικής της θέσης ήταν ζωτικής σημασίας για την Ιαπωνία όχι μόνο για στρατηγικούς λόγους αλλά και επειδή οι χώρες της Ανατολικής Ασίας παραδοσιακά επιβάλλουν τα υψηλότερα εμπόδια στις ιαπωνικές εξαγωγές (Ahearn, 2005, σ. 3).

Αν και οι περιφερειακές συμφωνίες της Ιαπωνίας συνεπάγονται ένα σχετικά υψηλό επίπεδο ελευθέρωσης σε σύγκριση με αυτές της Κίνας, οι εξαιρέσεις είναι κοινές. Η συμφωνία της Ιαπωνίας με τη Σιγκαπούρη, για παράδειγμα, απελευθέρωσε μόνο το 18,8% των γεωργικών προϊόντων. Αλλού, μελέτες έχουν δείξει ότι οι συμφωνίες της Ιαπωνίας οδηγούν σε ελευθέρωση περίπου 94% των εισαγωγών ως προς την αξία των εισαγωγών, αλλά όσον αφορά

τις δασμολογικές κλάσεις, είναι χαμηλότερο από 90%. Αυτός είναι ο λόγος που οι ιαπωνικές συμφωνίες είναι λιγότερο περιεκτικές (από την άποψη της ελευθέρωσης) από αυτές των ΗΠΑ, αλλά εξακολουθούν να καταλήγουν σε σημαντικά υψηλότερη ελευθέρωση από τις συμφωνίες της Κίνας. Τείνουν επίσης να καλύπτουν περισσότερα θέματα από ό,τι οι περισσότερες περιφερειακές συμφωνίες της Κίνας.

Όπως είδαμε, η Κίνα έχει επίσης την τάση να υιοθετεί μια προσέγγιση θετικής λίστας, πράγμα που σημαίνει ότι καλύπτονται μόνο οι τομείς που αναφέρονται ρητά στη συμφωνία. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την προσέγγιση τόσο της Ιαπωνίας όσο και των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες τείνουν να υιοθετούν και οι δύο αρνητικό κατάλογο (όπου πραγματοποιείται απελευθέρωση, εκτός εάν γίνουν σαφείς οι εξαιρέσεις). Όσον αφορά τις παραχωρήσεις, η Ιαπωνία, όπως και οι ΗΠΑ, έχει προσφέρει ελάχιστες έως καθόλου εκ των προτέρων παραχωρήσεις στους διαπραγματευτικούς της εταίρους και στην πραγματικότητα επιδίωξε να μεγιστοποιήσει τη διαπραγματευτική της μόχλευση όσο το δυνατόν περισσότερο, για παράδειγμα, διαπραγματεύοντας με μεμονωμένα μέλη του ASEAN πριν από συμβιβάζονται με τον οργανισμό συνολικά (σε αντίθεση με την προσέγγιση της Κίνας). Κυρίως, για την Ιαπωνία, όπως οι Η.Π.Α. υπήρξαν λίγες σημαντικές επεκτάσεις των αρχικών συμφωνιών της.

6.4 Συμπεράσματα

Από καιρό έχει αναγνωριστεί ότι ο σχεδιασμός μιας περιφερειακής εμπορικής συμφωνίας είναι ζωτικής σημασίας για τον προσδιορισμό της διαπραγματευτικής δύναμης των συμβαλλομένων μερών τόσο σε εγχώριο, όσο και σε διεθνές επίπεδο (Coase, 1937· Cooley & Spruyt, 2009· Williamson, 1983). Ένας από τους πρωταρχικούς σκοπούς οποιασδήποτε τέτοιας επίσημης συμφωνίας είναι να προστατεύσει το ένα μέρος από τον επακόλουθο ομορτισμό ή την άρνηση του άλλου.

Αυτή η ευπάθεια γίνεται ιδιαίτερα έντονη, όταν ένα μέρος κάνει συγκριτικά πιο δαπανηρές επενδύσεις στην οικονομική σχέση, που δεν μπορούν εύκολα να χρησιμοποιηθούν για διαφορετικό σκοπό (Williamson, 1983, σ. 527). Επομένως, οποιαδήποτε συμφωνία που παρακινεί ένα μέρος να πραγματοποιήσει τέτοιες επενδύσεις, παρουσιάζει τη δυνατότητα αργότερα να αξιοποιηθούν, εκτός εάν περιλαμβάνονται επαρκείς διασφαλίσεις. Τέτοια προβλήματα επιδεινώνονται περαιτέρω όταν μια συμφωνία αφήνει τις λεπτομέρειες να οριστικοποιηθούν σε επόμενες διαπραγματεύσεις, επειδή οι συγκεκριμένες επενδύσεις ενός μέρους μπορούν, στην πραγματικότητα, να ληφθούν ως όμηροι και να χρησιμοποιηθούν ως μοχλός όταν πραγματοποιηθούν οι επόμενες διαπραγματεύσεις. Τέτοιες περιορισμένες συμφωνίες μπορεί να προκύψουν επειδή είναι επωφελές για ένα μέρος να διαπραγματευτεί αργότερα και το ασθενέστερο μέρος θα πρέπει επομένως να φοβάται την αυξημένη μόχλευση

των ισχυρότερων στα επόμενα στάδια διαπραγμάτευσης (Cooley & Spruyt, 2009, σ. 6). Πράγματι, υπάρχει μια καθιερωμένη βιβλιογραφία διεθνών σχέσεων που δείχνει τους διάφορους τρόπους με τους οποίους οι ασαφείς ή ημιτελείς διεθνείς συμφωνίες και οι θεσμοί παρουσιάζουν ευκαιρίες για εκμετάλλευση των αδύναμων από τους ισχυρούς (Cooley & Spruyt, 2009; Krasner, 1976; Stone, 2011).

Στους κινδύνους που ενυπάρχουν σε μια τέτοια δυναμική διαπραγμάτευση, σε σχέση με τις εμπορικές συμφωνίες, είναι ότι τα κράτη μπορούν να χρησιμοποιήσουν το εμπόριο ως αποτελεσματικό μέσο ευρύτερης πολιτικής επιρροής. Στην κλασική του εξερεύνηση αυτού του ζητήματος, ο Albert Hirschman έκανε διάκριση μεταξύ της επίδρασης της προσφοράς του εμπορίου και της επίδρασης της ισχύος. Συζητώντας το τελευταίο, την πολιτική επιρροή ενός κράτους σε ένα άλλο, που προκύπτει από το εμπόριο, θεωρεί ότι ορισμένες χώρες, προκειμένου να διατηρήσουν τη δυνατότητα συναλλαγών με μια μεγάλη χώρα (αγορά), πιθανόν να συναινούν να παραχωρήσουν στη χώρα αυτή ορισμένα πλεονεκτήματα (π.χ. στρατιωτικά, πολιτικά, οικονομικά) (Hirschman, 1945, σελ. 17). Επομένως, προκειμένου μια χώρα να μεγιστοποιήσει την επιρροή της στα άλλα κράτη μέσω του εμπορίου, πρέπει να δημιουργήσει μια κατάσταση στην οποία θα πλήρωναν βαρύ τίμημα, προκειμένου να διατηρήσουν την εμπορική σχέση. Για να γίνει αυτό, το κράτος πρέπει να δημιουργήσει μια κατάσταση στην οποία είναι δύσκολο για τους εταίρους να απαλλαγούν πλήρως από το εμπόριο που διεξάγουν μαζί του ή να το αντικαταστήσουν ως αγορά ή/και πηγή εφοδιασμού με άλλες χώρες (Hirschman 1945, σ. 17). Όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός εμπορικής και εν γένει οικονομικής εξάρτησης μιας χώρας από μια άλλη, τόσο υψηλότερο το κόστος της όποιας εμπορικής αποσύνδεσης (απεξάρτησης) από τη χώρα αυτή. Η διαπίστωση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για την κατανόηση της στρατηγικής περιφερειακής οικονομικής συνεργασίας της Κίνας. Πιο συγκεκριμένα, η σταδιακή διαπραγμάτευση εμπορικών συμφωνιών από την Κίνα έχει δύο σημαντικές συνέπειες.

Πρώτον, η αρχική περιορισμένη συμφωνία και οι εκ των προτέρων παραχωρήσεις οδηγούν τους εμπορικούς εταίρους να κάνουν συγκεκριμένες επενδύσεις, που τους επιτρέπουν να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη της εμπορικής σχέσης με την Κίνα. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τέτοιες επενδύσεις ορίζονται ως συγκεκριμένες οικονομικές σχέσεις που προκύπτουν μετά από μια συμβατική συμφωνία. Η μεταφορά ή η επαναχρησιμοποίηση των επενδύσεων αυτών για σκοπούς εκτός της συμφωνίας, προφανώς θα ήταν δαπανηρή (Klein, 1980, σ. 357, Williamson, 1983, σ. 522). Για παράδειγμα, μια χώρα που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εξαγωγή ενός συγκεκριμένου αγαθού στην κινεζική αγορά σε πολύ μεγάλο όγκο, θα δυσκολευτεί να μεταβεί αλλού, χωρίς να επιβαρυνθεί με σημαντικό κόστος, δεδομένου του μεγέθους της κινεζικής αγοράς.

Δεύτερον, μια άλλη συνέπεια της σταδιακής προσέγγισης, που υιοθέτησε η Κίνα, είναι ότι αυτές οι αρχικά περιορισμένες εμπορικές συμφωνίες προκαλούν εξάρτηση στους εμπορικούς εταίρους της Κίνας, όχι μόνο όσον αφορά τις επενδύσεις, αλλά και ευρύτερα. Αυτή η εξάρτηση μπορεί να μετρηθεί σε σχέση με τη σχετική σημασία της Κίνας για τον εμπορικό εταίρο. Για παράδειγμα, εάν η Κίνα είναι ο προορισμός για το 40% των εξαγωγών από μια χώρα εταίρο, αλλά η χώρα εταίρος είναι ο προορισμός μόνο του 4% των εξαγωγών της Κίνας, μπορεί εύλογα να ειπωθεί ότι ο εξαγωγικός κλάδος της χώρας εταίρου εξαρτάται περισσότερο από συνέχιση της σχέσης από την Κίνα. Αυτοί οι παράγοντες συνδυάζονται για να διασφαλίσουν ότι η διαπραγματευτική δύναμη του εταίρου μειώνεται στις μελλοντικές διαπραγματεύσεις σε μια σειρά τομέων.

Χωρίς τη σταδιακή προσέγγιση που υιοθέτησε η Κίνα στις διαπραγματεύσεις της και τη δυνατότητα αναθεώρησης ή επέκτασης της σύμβασης στη συνέχεια, η αξιοποίηση αυτής της ασυμμετρικής αλληλεξάρτησης, δεν θα ήταν τόσο άμεσα διαθέσιμη στην Κίνα. Η σταδιακή προσέγγιση των διαπραγματεύσεων είναι, επομένως, σημαντική για να καταστήσει πολύ πιο δύσκολη την έξοδο των χωρών εταίρων από τη συνεργασία με την Κίνα και παρέχει έναν ουσιαστικό λόγο για τη διατήρηση σταθερών σχέσεων μεταξύ Κίνας και εταίρων χωρών. Λόγω της θετικής τροχιάς ισχύος της Κίνας, δηλαδή της αυξανόμενης εξάρτησης των εμπορικών της εταίρων στην περιοχή, η δυνατότητα μόχλευσης που παρέχεται από την αρχική συμφωνία αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου, γεγονός που επιδεινώνει ακόμη περισσότερο αυτή τη δυναμική και οδηγεί τελικά σε όλο και πιο δυσμενείς συμφωνίες για τους πιο αδύναμους εταίρους.

Αναμφισβήτητα, η Κίνα αποτελεί μια ανερχόμενη δύναμη στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού, σε όσον αφορά την οικονομία και την εμπορική της θέση. Από τις οικονομικές της μεταρρυθμίσεις στις αρχές της δεκαετίας του 1980, το ΑΕΠ της Κίνας αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό άνω του 9,5% και το μερίδιό της στο παγκόσμιο ΑΕΠ αυξήθηκε από 2,3% το 1980 σε πάνω από 18% το 2017 (IMF 2018). Από το 2010, οι μέσοι αριθμοί αύξησης του ΑΕΠ ήταν 7,8% για την Κίνα και 1,4%, 3,3%, 5,5% και 5,5% για την Ιαπωνία, την Κορέα, την Ινδονησία και τη Μαλαισία, αντίστοιχα. Κατά συνέπια, το οικονομικό χάσμα μεταξύ της Κίνας και των κύριων περιφερειακών ανταγωνιστών και εμπορικών εταίρων της, τα τελευταία χρόνια αυξάνεται σταθερά.

Όσον αφορά το εμπόριο, η Κίνα έχει καταστεί ένας ολοένα και πιο σημαντικός οικονομικός πόλος στην Ασία, με ένα αυξανόμενο ποσοστό των εισαγωγών της να προέρχονται από τους Ασιάτες εταίρους της και τις εξαγωγές της στην περιοχή επίσης να αυξάνονται (Morck & Yeung, 2016, σ. 297). Η Κίνα είναι ολοένα και πιο σημαντικός προορισμός για εξαγωγές από πολλές χώρες της περιοχής (Blancher & Rumbaugh, 2004; Tong & Zheng, 2008) και ως εκ τούτου,

παρουσιάζει τόσο κίνδυνο όσο και ευκαιρία για τους περιφερειακούς εταίρους της (Ba, 2014, σελ. 150).

Για παράδειγμα, οι εξαγωγές από την Ένωση Κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN) προς την Κίνα αυξήθηκαν σχεδόν κατά 140% μεταξύ 1996 και 2002, ακόμη και πριν συναφθεί μια εμπορική συμφωνία μεταξύ των δύο μερών.

Αντίθετα, μεταξύ 2001 και 2009, οι εξαγωγές των χωρών της ASEAN στην αγορά των ΗΠΑ μειώθηκαν κατά 7,5%, ενώ η Κίνα είχε γίνει ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος και εξαγωγική αγορά τους έως το 2010 (Ba, 2014, σελ. 150). Γενικότερα, η Κίνα είναι η πιο σημαντική εξαγωγική αγορά για άλλες οικονομίες της Ανατολικής Ασίας, ενώ η δική της εξάρτηση από τις αγορές της Ανατολικής Ασίας έχει μειωθεί (Ravenhill, 2006, 2010, σ. 5). Οι εξαγωγές προς την Κίνα αποτελούν πλέον οικονομικά σημαντικό ποσοστό των συνολικών εξαγωγών των περιφερειακών εταίρων της, ενώ δεν ισχύει το ίδιο για την Κίνα (Morck & Yeung, 2016, σ. 297). Αυτή η στενότερη οικονομική ολοκλήρωση με τους περιφερειακούς εταίρους ήταν ρητός στόχος της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής και από την ένταξη της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) το 2001, ακολούθησε μια ενεργή στρατηγική για την εξασφάλιση εμπορικών συμφωνιών με τους περιφερειακούς εταίρους της, που αποτελούν τα θεμέλια της περιφερειακής επιρροής της Κίνας (McNally, 2007).

Στις επόμενες ενότητες διερευνώνται η αλληλεπίδραση μεταξύ σχεδιασμού και δυναμικής ισχύος, διερευνώντας καθεμία από τις συμφωνίες της Κίνας, χρησιμοποιώντας μια πρωτότυπη ανάλυση των ίδιων των συμφωνιών, σε συνδυασμό με αναλύσεις που παρέχονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και τα τελευταία εμπορικά δεδομένα.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις της σταδιακής προσέγγισης της Κίνας στη διαπραγμάτευση περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών για την Ασία-Ειρηνικό; Η ανάλυση υπογραμμίζει μια σειρά από σημαντικές συνέπειες των συμφωνιών της Κίνας: Η πρώτη δεν προκαλεί έκπληξη - ως αποτέλεσμα των συμφωνιών, οι κατώτεροι εμπορικοί εταίροι της Κίνας εξαρτώνται περισσότερο οικονομικά από την Κίνα και ως εκ τούτου, ο πήχης που αποκτά ισχύ έχει μειωθεί. Το εμπόριο με την Κίνα έχει γίνει πιο σημαντικό ποσοστό του εμπορίου τους και η Κίνα έχει γίνει πολύ πιο σημαντικός προορισμός για τις εξαγωγές τους, αλλά δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο για την Κίνα (με την πιθανή μερική εξαίρεση της Κορέας). Επιπλέον, αυτό το εμπόριο είναι επίσης συχνά σε πολιτικά ευαίσθητους τομείς όπως η γεωργία και οι φυσικοί πόροι. Στις περιπτώσεις της ASEAN, του Πακιστάν, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας, αυτός είναι ένας ιδιαίτερα αξιοσημείωτος παράγοντας. Ένα τόσο υψηλό ποσοστό εξαγωγών από αυτές τις χώρες προς την Κίνα σε αυτούς τους τομείς σημαίνει ότι οι πολιτικά ευαίσθητοι οικονομικοί τομείς εξαρτώνται πλέον από τη συνέχιση καλών σχέσεων με την Κίνα, επειδή η εύρεση εναλλακτικών αγορών για αυτά τα αγαθά θα ήταν δαπανηρή. Υπάρχουν επίσης

στοιχεία ότι η Κίνα χρησιμοποιεί αυτή την εξάρτηση για να βελτιώσει τη θέση της που κερδίζει με την πάροδο του χρόνου, τόσο σε σχέση με τις ίδιες τις εμπορικές συμφωνίες (Πακιστάν, ASEAN) όσο και σε ζητήματα πέραν του εμπορίου (Νέα Ζηλανδία, Κορέα και Αυστραλία). Οι εκ των προτέρων παραχωρήσεις της Κίνας ήταν ζωτικής σημασίας για να παρακινήσουν ορισμένους από τους κατώτερους εταίρους της να συνάψουν μια εμπορική συμφωνία παρά την έλλειψη λεπτομερειών και τις ευπάθειες που συνεπάγονται (αυτό είναι πιο προφανές στην περίπτωση του ASEAN και του Πακιστάν). Αυτές οι εκ των προτέρων παραχωρήσεις είναι επίσης σημαντικές επιταχυνόμενες επενδύσεις και η αυξημένη εξάρτηση της χώρας εταίρου από την Κίνα. Οι παραχωρήσεις τους παρακινούν (ή ακριβέστερα τους παραγωγούς ή τους εισαγωγείς εντός του κράτους εταίρου) να πραγματοποιήσουν επενδύσεις, επειδή συχνά εκεί η υψηλότερη απόδοση και η μεγαλύτερη αγορά είναι αποτέλεσμα της αρχικής συμφωνίας. Πράγματι, βλέπουμε ότι οι εμπορικοί εταίροι διστάζουν να επεκτείνουν περαιτέρω τη συμφωνία, ιδιαίτερα την Ινδονησία και το Πακιστάν, αλλά η Κίνα ωστόσο πιέζει για περαιτέρω επέκταση. Θεωρούμε επίσης ότι αυτές οι συμφωνίες συνδέονται με ευρύτερα πολιτικά ζητήματα, όπως στην περίπτωση της Κορέας, της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας. Τέτοιες δυναμικές ισχύος δεν είναι καινούριες, αλλά η σχέση μεταξύ αυτής της δυναμικής και της ιδιαίτερης προσέγγισης της Κίνας δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς σε προηγούμενες αναλύσεις.

Μόλις το συμπέρασμα της προηγούμενης ανάλυσης είναι ότι, κατά την αξιολόγηση της σχέσης μεταξύ της προσέγγισης της Κίνας και της δυναμικής ισχύος, θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της αυξημένης μόχλευσης σε σχέση με την επέκταση των ίδιων των συμφωνιών (αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί εσωτερική μόχλευση) έναντι του τρόπου με τον οποίο οι συμφωνίες αυξάνουν τη μόχλευση της σε θέματα πέραν του εμπορίου (εξωτερική μόχλευση). Οι περιπτώσεις του Πακιστάν και του ASEAN αποτελούν συχνά καλά παραδείγματα, το πρώτο, η Νέα Ζηλανδία, η Αυστραλία και η Κορέα είναι ολοένα και πιο καλά παραδείγματα του δεύτερου. Για να δείξουμε πώς η σταδιακή προσέγγιση της Κίνας στις περιφερειακές συμφωνίες μπορεί να αυξήσει την εσωτερική της διαπραγματευτική μόχλευση, μπορούμε να κατασκευάσουμε ένα απλό σενάριο δύο περιόδων όπου ένα ισχυρότερο ανερχόμενο κράτος, το A, προσφέρει στο ασθενέστερο αντίστοιχό του, το B, γενναιόδωρους όρους σε σχέση με τις εξαγωγές προϊόντων του B στην αγορά του A. Αυτοί οι ευνοϊκότεροι όροι συνεπάγονται ότι οι παραγωγοί αυτών των προϊόντων στο B ανακατευθύνουν τις εξαγωγές αυτών των προϊόντων στην αγορά του A για να εξασφαλίσουν ανώτερες αποδόσεις. Αυτοί οι παραγωγοί μπορεί να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους με δύο τρόπους ως αποτέλεσμα: πρώτον, μπορούν να μετατοπίσουν την παραγωγή τους σε αγαθά που έχουν υψηλότερη ζήτηση στη χώρα A ή μπορεί να δημιουργήσουν πιο εξειδικευμένες εκδόσεις προϊόντων που ταιριάζουν κυρίως στην αγορά της χώρας A. Έτσι, οι επιχειρήσεις και οι παραγωγοί στη χώρα B παρακινούνται να πραγματοποιήσουν επενδύσεις για συγκεκριμένες σχέσεις ως αποτέλεσμα της αρχικής εμπορικής συμφωνίας.

Ο οικονομικός αντίκτυπος που θα είχε η κατάρρευση της υπάρχουσας εμπορικής συμφωνίας στη χώρα Β θα ήταν σοβαρός και οι εσωτερικές πολιτικές συνέπειες είναι δυνητικά ακόμη πιο σημαντικές -ιδίως εάν οι γενναιόδωροι όροι απευθύνονται σε βιομηχανίες που είναι πολιτικά σημαντικές στη χώρα Β, όπως η γεωργία στις χώρες ASEAN , Πακιστάν, Νέα Ζηλανδία και Κορέα. Με αυτόν τον τρόπο οι παραγωγοί της χώρας Β γίνονται όμηροι της συνέχισης της εμπορικής σχέσης μεταξύ με τον Α και αυτό μειώνει τις επιλογές εξόδου αυτής της χώρας. Αυτές οι επενδύσεις είναι λοιπόν σημαντικές για τον μετασχηματισμό της σχέσης μεταξύ του κατώτερου εταίρου και της Κίνας, επιτρέποντας στον ισχυρό, ανερχόμενο εταίρο να αποκτήσει μεγαλύτερη μόχλευση στο μέλλον. Αυτή η δυναμική έχει συνοψιστεί προσεκτικά αλλού. Μια εμπορική συμφωνία θα αλλάξει «την αντίληψη του μικρότερου κράτους για το δικό του συμφέρον: θα συγκλίνει προς αυτό του μεγαλύτερου. Γιατί; Επειδή η απλή πράξη συμμετοχής στις ρυθμίσεις ενισχύει αυτούς που ωφελούνται από αυτήν σε σχέση με αυτούς που δεν το κάνουν.» (Kirshner, 2003, σ. 227).

Επιλέγοντας μεταξύ μιας περιορισμένης συμφωνίας που επεκτείνεται στη συνέχεια (όπως με την Κίνα) ή μιας συνολικής συμφωνίας από την αρχή (όπως οι ΗΠΑ ή η Ιαπωνία), το πιο ισχυρό κράτος σε μια διαπραγμάτευση μπορεί να αποφασίσει την καλύτερη πορεία δράσης με βάση τον αναμενόμενο συγγενή του τροχιά ισχύος. Εάν τα αποτελέσματα που προκύπτουν από εκ των προτέρων παραχωρήσεις και την επακόλουθη επέκταση της συμφωνίας υπερβαίνουν τα οφέλη μιας αρχικά ευρείας συμφωνίας, τότε θα επιδιώξουν αρχικά πιο περιορισμένη συμφωνία. Εάν όχι, θα επιλέξουν μια αρχικά συνολική συμφωνία που θα κλειδώνει το πλεονέκτημά τους. Επομένως, που προκύπτουν από την επακόλουθη επέκταση της συμφωνίας καθορίζονται από τη διαφορά μεταξύ των κερδών της διαπραγμάτευσης της πρώτης περιόδου και της δεύτερης περιόδου, αυτή η σειρά είναι συνάρτηση της τροχιάς ισχύος τους, δηλαδή του εμπορικού τους εταίρου. Ουσιαστικά αυτό σημαίνει ότι η αυξημένη ηλικία μοχλού που προκύπτει από τη σταδιακή επέκταση της συμφωνίας καθορίζεται από την αλλαγή στη διαπραγματευτική δύναμη που κατέχει το ισχυρό κράτος από t to $t + 1$ Το παρακάτω σχήμα δείχνει αυτή τη λογική.

Στο σχήμα 1, η οριζόντια γραμμή αντιπροσωπεύει το μερίδιο όλων των πιθανών κερδών που προκύπτουν από την εμπορική συνεργασία και κάθε κάθετη γραμμή αντιπροσωπεύει ένα δεδομένο Σχήμα 1. Κατανομή των κερδών στις διμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις μεταξύ ισχυρών και αδύναμων κρατών. Μια κάθετη γραμμή στα άκρα δεξιά θα αντιπροσώπευε μια διαίρεση τέτοια ώστε όλα τα οφέλη να προέρχονται από το ισχυρότερο κράτος, μια γραμμή στα άκρα αριστερά θα σήμαινε όλα τα κέρδη που προκύπτουν στο σχετικά αδύναμο κράτος. Για να παρακινηθούν οι ισχυροί να ακολουθήσουν μια στρατηγική παραχώρησης και περιορισμένων συμφωνιών με επακόλουθη επέκταση, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η

εσωτερική μόχλευση, η απόσταση Β πρέπει να υπερβαίνει την απόσταση Α. Αυτό σημαίνει ότι τα κέρδη από την επέκταση υπερβαίνουν το κόστος των αρχικών εκ των προτέρων παραχωρήσεων σε συνδυασμό με την αξία του έχασε τα κέρδη που προέκυψαν από τη στενότερη συμφωνία στον πρώτο γύρο. Βλέπουμε ισχυρότερα στοιχεία για αυτό στις συμφωνίες με το Πακιστάν και την ASEAN. Όσον αφορά τη μόχλευση της Κίνας πέρα από τη διαπραγμάτευση των ίδιων των εμπορικών συμφωνιών, η σταδιακή προσέγγιση των διαπραγματεύσεων

εξακολουθεί να παρουσιάζει ευκαιρίες για την Κίνα να διατηρήσει τη δυνατότητα ευνοϊκής αναθεώρησης ή επέκτασης κατά τη συζήτηση άλλων διμερών ζητημάτων. Εάν είναι σωστό, αυτό το πλαίσιο υποδηλώνει ότι η αυξημένη εξάρτηση από την Κίνα και οι προοδευτικά διευρυμένες συμφωνίες έχουν μια σημαντική συνέπεια: ότι (όλες οι άλλες ίδιες) η Κίνα θα γίνει ολοένα και πιο οικονομικά και πολιτικά κυρίαρχη στην Ασία-Ειρηνικό και τη διαπραγματευτική δύναμη των εταίρων της Κίνας, σε σχέση με Η Κίνα όχι μόνο θα υποχωρήσει, αλλά θα υποχωρήσει με ταχύτερο σχετικό ρυθμό, επειδή θα γίνει σταδιακά πιο εξαρτημένη από την Κίνα, παρέχοντας στην Κίνα ακόμη μεγαλύτερη μόχλευση για την εξαγωγή περαιτέρω παραχωρήσεων υπερωριών. Επομένως, αυτές οι δύο δυναμικές θα αλληλοενισχύονται.

Το συμπέρασμα που παρουσιάζεται εδώ ότι η σταδιακή προσέγγιση της Κίνας στις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες αυξάνει τη μόχλευση της δεν πρέπει να εκληφθεί ως διάψευση της σημασίας των οικονομικών και πολιτικών παραγόντων που οδηγούν στην επιλογή και τον σχεδιασμό αυτών των συμφωνιών, αλλά μάλλον ως συμπληρωματικό τους. Υπάρχουν, φυσικά, σημαντικοί εγχώριοι οικονομικοί παράγοντες που διαμορφώνουν το σχεδιασμό των εμπορικών συμφωνιών (Goldstein & Martin, 2000; Hiscox, 2002; Naoi, 2009) και άλλες επιρροές θα πρέπει επίσης να προστεθούν πολιτιστικοί και νομικοί παράγοντες που οδηγούν σε διαφορές στην προσέγγιση μεταξύ Κίνας και άλλων (Peng, 2000· Silbey, 2010).

Ο στόχος εδώ δεν είναι να το αρνηθούμε αυτό, αλλά να εισαγάγουμε μια πιο δυναμική αξιολόγηση της μόχλευσης που προκύπτει από την προσέγγιση της Κίνας για σε μεγάλο βαθμό στατικούς υπάρχοντες λογαριασμούς.

Σύμφωνα με τους υπάρχοντες λογαριασμούς, τα συμπεράσματα που περιγράφονται εδώ δεν θα πρέπει επίσης να ερμηνευθούν ότι υπονοούν μια σκόπιμη μεγάλη στρατηγική εκ μέρους της Κίνας. Χωρίς πρόσβαση στις συζητήσεις πολιτικής ανώτατου επιπέδου, ένα τέτοιο συμπέρασμα θα ήταν πρόωρο. Αν και η εξουσία λήψης αποφάσεων στην Κίνα είναι σχετικά πολύ συγκεντρωτική, η εξωτερική της πολιτική και η εμπορική στρατηγική της παραμένουν ως αποτέλεσμα ανταγωνιστικών εγχώριων και γραφειοκρατικών συμφερόντων. Όπως προτείνεται αλλού, η προσέγγιση της Κίνας είναι επομένως καλύτερα κατανοητή «ως η επιλεκτική

εφαρμογή οικονομικών κινήτρων και τιμωριών που έχουν σχεδιαστεί για να ενισχύσουν τη διπλωματία του Πεκίνου» (Reilly, 2013, σ. 4). Η δυναμική που επισημαίνεται εδώ θα πρέπει στη συνέχεια να θεωρηθεί ότι ενισχύει την κατανόησή μας για τα κίνητρα που οδηγούν στην προσέγγιση της Κίνας στην περιφερειακή εμπορική συνεργασία. Αν και απαιτείται περαιτέρω εμπειρική εργασία καθώς αναπτύσσεται η εμπορική σχέση μεταξύ της Κίνας και των περιφερειακών εταίρων της, η θεωρητική και εμπειρική συζήτηση αυτού του εγγράφου χρησιμεύει ως ένα χρήσιμο πλαίσιο εντός του οποίου μπορεί να προχωρήσει αυτή η σημαντική συζήτηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: Η ανάπτυξη τω νέων «Δρόμων του Μεταξιού» ως μέσο μιας επεκτατικής εμπορικής και γεωοικονομικής στρατηγικής της Κίνας

7.1 Εισαγωγή

Με όχημα τα επιτεύγματα της περιόδου που ξεκίνησε υπό την ηγεσία του Ντενγκ Χσιαοπίνγκ (Deng Xiaoping), τα οποία διευρύνθηκαν από τους διαδόχους του, Τσιάνγκ Ζεμίν (Jiang Zemin) και Χου (Hu Jintao), η Κίνα υπό την προεδρεία πλέον του Σι Τζινπίνγκ (Xi Jinping), εισήλθε σε μία νέα εποχή, τόσο για τα ζητήματα που αφορούν στην εσωτερική πολιτική της, όσο και για εκείνα που άπτονται των εξωτερικών της σχέσεων. Αξιολογώντας τα κορυφαία χαρακτηριστικά της νέας εποχής, ψηλαφούμε τρία (3) κυρίαρχα ζητήματα – «στοιχήματα» για τον Σι Τζινπίνγκ, όπως τα ιεράρχησε ο ίδιος:

Το πρώτο εστιάζει στο πιο σοβαρό θέμα που επηρεάζει την εικόνα της κυβέρνησης, στο εσωτερικό των Περιφερειών της αχανούς χώρας, οι οποίες αποτελούν τον πυρήνα του Κινεζικού κράτους. Ο Σι Τζινπίνγκ, ανταποκρινόμενος σε μια πραγματική αναγκαιότητα, δημιούργησε μονάδα καταπολέμησης της διαφθοράς, με στόχο, όπως διακηρύσσει, να χτυπήσει στη ρίζα του το φαινόμενο, που συνιστά τροχοπέδη για την εξέλιξη της χώρας και την υλοποίηση των μεγαλόπνοων σχεδίων του, ενώ ταυτόχρονα, αμαυρώνει τη διεθνή εικόνα και την αξιοπιστία των πρωτοβουλιών της Κίνας.

Το δεύτερο ζήτημα αφορά στη γαλήνη, την ακεραιότητα και τη σταθερότητα της χώρας. Ο Σι Τζινπίνγκ, εστίασε την προσοχή του σε εκείνες τις Περιφέρειες της Κίνας, στις οποίες υπάρχουν ανοιχτά εθνικά ζητήματα και χρησιμοποίησε κάθε μέσον για να καταπολεμήσει την όποια αντίθεση προς την Κινεζική κυριαρχία. Τα αυστηρά μέτρα της διοίκησής του έγιναν ιδιαίτερα εμφανή στο Θιβέτ (Tibet) και στην επαρχία Χιντσιάνγκ (Xinjiang), ακόμη και στο Χονγκ Κονγκ, ενώ σε κατάσταση ετοιμότητας βρίσκονται οι κρατικές, κινεζικές δυνάμεις στο Ανατολικό Τουρκεστάν (East Turkestan), στην Ταϊβάν (Taiwan) και στην Εσωτερική Μογγολία (Inner Mongolia).

Το τρίτο, κεφαλαιώδες ζήτημα, στο οποίο επικέντρωσε την προσοχή του ο Σι Τζινπίνγκ, αφορά στους διεθνείς προσανατολισμούς της χώρας. Έτσι, διαμόρφωσε τις προϋποθέσεις και υπερασπίζεται την απόφασή του να εργαστεί ώστε, η Κίνα, να αναδειχτεί ως ένας παγκόσμιος παίκτης, με μεγάλη συνέπεια διακηρύξεων και έργων. Υπό τον Σι Τζινπίνγκ, είναι σαφές ότι, η Κίνα δεν είναι πλέον πρόθυμη να παίζει δευτερεύοντα ρόλο, πίσω από τις Η.Π.Α. στο πλαίσιο της διεθνούς τάξης.

Επιπλέον, ο Σι έχει δείξει επανειλημμένα, στους γείτονες της Κίνας, ότι οι πολιτικές της χώρας του, στην περιοχή της Ασίας, έχουν μεταβληθεί άρδην. Η Κίνα έχει πλέον, ακόμα πιο ενεργό ρόλο, στην προάσπιση των συμφερόντων της στην περιοχή.

Έτσι, σταδιακά, στον πυρήνα της πολιτικής και πνευματικής ηγεσίας, αλλά και της κοινωνίας της Κίνας διαμορφώθηκε και εμπεδώθηκε η πεποίθηση πως, η χώρα μπορεί να αναπτυχθεί μόνο εφόσον επιδιώξει επιτυχώς μια αυξημένη συμμετοχή της στην Παγκόσμια Οικονομία, επιτρέποντας ταυτόχρονα, αλλά σε περιορισμένο βαθμό, τη συμμετοχή «ξένων», εντός των συνόρων της χώρας, ως ένα ευρύτερο πολιτικό άνοιγμα.

Παράλληλα, η Κίνα του Σι Τζινπίνγκ, συνεργάζεται με τους γείτονες της, στην κατεύθυνση της προώθησης περιφερειακής σταθερότητας, καταβάλλοντας παράλληλα εργώδη προσπάθεια, ώστε να διατηρεί συνεργατικές σχέσεις με τις Η.Π.Α. Η προσέγγιση αυτή, ούτως ή άλλως, επέφερε μια παρατεταμένη περίοδο κινεζικής οικονομικής ανάπτυξης, προσωπικής ευημερίας για πολλούς, στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και διαρκώς αυξανόμενη επιρροή της Κίνας σε ολόκληρο τον κόσμο. Κι η προσέγγιση αυτή, επαναλαμβάνεται – προβάλλεται σε όλους τους τόνους, συνιστά σταθερή – μόνιμη επωδό, στις απαντήσεις τις κινεζικής ηγεσίας, στις απειλές εμπορικού πολέμου, ακόμη και στις εμπορικές «εχθροπραξίες», που άρχισαν με ευθύνη της ηγεσίας της Ουάσιγκτον.

Παρ' όλα αυτά, στην πραγματικότητα, ο Σι Τζινπίνγκ, σε αντίθεση με τους προκατόχους του, Τσιάνγκ Ζεμίν και Χου Τζιντάο, είναι εμφανώς ανήσυχος, σε σχέση με τους πιθανούς συμβιβασμούς, που συνεπάγεται η συγκεκριμένη προσέγγιση. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, οι προαναφερθέντες ηγέτες της Κίνας, εργάστηκαν απρόσκοπτα πάνω στα όρια της πολιτικής γραμμής που είχε χαράξει ο Ντενγκ Χισιαοπίνγκ, ο Σι Τζινπίνγκ, έδειξε να προτίθεται να επιστρέψει τη χώρα σε εποχή στενότερου κρατικού ελέγχου, περιορίζοντας τις επαφές στο εξωτερικό και υποστηρίζοντας την αρχή ότι, το κράτος πρέπει να στηριχτεί πάνω στην κινεζική κοινωνία. Την ίδια στιγμή, πάντως, δεδομένης της «στροφής» που πραγματοποίησαν οι Η.Π.Α, ο Σι φρόντισε να έχει ένα πιο διεκδικητικό ρόλο στο χειρισμό ζητημάτων που πιστεύει ότι σχετίζονται με τα εθνικά συμφέροντα της χώρας στην παγκόσμια σκηνή.

Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώθηκε το σχέδιο, η στρατηγική, οι στόχοι και τα μέσα υλοποίησης της Πρωτοβουλίας των Δρόμων του Μεταξιού, που αποτελεί το αντικείμενο της ανάλυσης της παρούσας ενότητας. Μετά την παρουσίαση του ιδεολογικού υπόβαθρου της Πρωτοβουλίας αυτής, επιχειρείται μια λεπτομερής παρουσίασή της, δεδομένου ότι συνιστά θεμελιώδες εργαλείο της παρουσίας της Κίνας στη διεθνή πολιτική οικονομία.

7.2 Το ιδεολογικό και στρατηγικό υπόβαθρο της Πρωτοβουλίας των Δόμων του Μεταξιού

Μετά από λίγες δεκαετίες μεγάλης προσπάθειας, φαίνεται πως, η Κίνα έχει βρει το κατάλληλο μονοπάτι ειρηνικής ανάπτυξης, το οποίο ταιριάζει στις πραγματικές συνθήκες και τα χαρακτηριστικά της χώρας. Ωστόσο, το καταγεγραμμένο όραμα του Σι Τζινπίνγκ, δεν περιορίζεται στο συγκεκριμένο, γενικόλογο στόχο. Και τούτο, διότι, ο εν λόγω ηγέτης, πιστεύει ακράδαντα πως, η Κίνα πρέπει σταδιακά να χτίσει ένα σημείο «σύγκλισης ενδιαφέροντος» και να εγκαθιδρύσει μία «Ένωση Ενδιαφέροντος», στην οποία θα συμμετέχουν όλες οι χώρες και οι περιφέρειες, ει δυνατόν, σε κάθε σημείο του πλανήτη. Κάτι τέτοιο θα συνάδει, τόσο με την τάση ανάπτυξης της Κίνας, όσο και με την τάση ανάπτυξης του υπόλοιπου κόσμου.

Πορευόμενος, λοιπόν, με το βλέμμα στο αύριο που σχεδίασε, ο Σι προσβλέπει σε μια ισχυρή, δημοκρατική, ευημερούσα και σταθερή Κίνα, που θα προσελκύσει περισσότερες αγορές και θα δώσει κι άλλες ευκαιρίες στον κόσμο, ενώ -παράλληλα- θα συνεισφέρει ακόμα περισσότερα, σε σχέδια για την ειρήνη και την ανάπτυξη της ανθρωπότητας.

Ξεκινώντας από το 18^ο Εθνικό Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας (CPC), το οποίο πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2012, το οποίο εξέλεξε τη νέα κεντρική ηγεσία, με επικεφαλής τον Γενικό Γραμματέα Σι Τζινπίνγκ, η ηγεσία της χώρας ενέκρινε το στόχο που έθεσε ο καινούριος Πρόεδρος, για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, που θα έχουν ως σκοπό την επίτευξη μιας μέτριας ευημερίας, σε όλες τις πτυχές και τα επίπεδα της χώρας, έως το 2020.

Ενδεικτικό, για τις προθέσεις του νέου ηγέτη της χώρας, ήταν και το γεγονός ότι, στο κλείσιμο των εργασιών της συνεδρίασης του 12ου Εθνικού Λαϊκού Συνεδρίου (National People's Congress), το Μάρτιο του 2013, ο νεοεκλεγμένος Κινέζος Πρόεδρος Σι Τζινπίνγκ, προέβη σε μια εις βάθος ανάλυση, αναφορικά με αυτό που ονόμασε ως «πεπρωμένο της Κίνας, στη σύγχρονη ιστορία».

Τόσο η έκθεση του 18ου Εθνικού Συνεδρίου του Κομμουνιστικού Κόμματος, όσο και αυτή του 12ου Εθνικού Λαϊκού Συνεδρίου, είχαν ως κοινό σημείο αναφοράς, περιγράφοντάς το με χαρακτηριστική σαφήνεια, το όραμα του Σι (Xi): Η Κίνα, να ακολουθήσει απαρέγκλιτα το δρόμο της ειρηνικής ανάπτυξης, η οποία, όχι μόνο αποτελεί μια σημαντική απόφαση αναφορικά με τη στρατηγική ανάπτυξης της Κίνας, αλλά συνάμα αποτελεί και μια επίσημη δήλωση της εξωτερικής πολιτικής την οποία θα ακολουθήσει η χώρα.

Αυτά τα δύο (2) Συνέδρια, ουσιαστικά και τυπικά, προανήγγειλαν μια νέα ιστορική περίοδο μεταρρυθμίσεων και ειρηνικής ανάπτυξης για την Κίνα.

Η κρίσιμη καμπή, βέβαια, για όσα δρομολογήθηκαν με την ανάρρηση του Σι στην ηγεσία της χώρας, σημειώθηκε στη διάρκεια της 3^{ης} Ολομέλειας του 11^{ου} Εθνικού Συνεδρίου του

Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας. Εκεί οι Κινέζοι Κομμουνιστές, οι οποίοι εκπροσωπούσαν από τον Ντεγκ Χσιαοπίνγκ (Deng Xiaoping), έκαναν μια εύστοχη ανάλυση της παγκόσμιας κατάστασης, διακρίνοντας συγχρόνως τις αναδυόμενες ευκαιρίες. Με βάση αυτήν την ανάλυση, διαμορφώθηκε η πολιτική των μεταρρυθμίσεων και το άνοιγμα στον έξω κόσμο.

Μέσα απ' αυτήν την πολιτική, η Κίνα χάραξε μια νέα πορεία ανάπτυξης. Μια διαδρομή που φανέρωσε το μεγάλο πλεονέκτημα του Κινέζικου Έθνους. Τη δυνατότητά του, χωρίς αναταράξεις, να οικοδομήσει μία ευημερούσα, πολιτιστικά προηγμένη και αρμονικά σύγχρονη, Σοσιαλιστική χώρα, η οποία, παρά την κληρονομιά του απομονωτισμού, δεν αποσπάστηκε από την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας.

Χάρη στην αποφασιστικότητα και τις συντονισμένες – αδιατάρακτες προσπάθειες, για ταχεία ανάπτυξη, από τα χρόνια του Ντενγκ (Deng) ίσαμε σήμερα, παρακολουθούμε ένα δυναμισμό και μια ζωντάνια στην ανάπτυξη της Κίνας, που ούτε το Κινεζικό Έθνος είχε ποτέ ονειρευτεί ή ξαναδεί. Οι άνθρωποι ενθαρρύνθηκαν να ενώσουν τις ιδέες και τις παραγωγικές δυνάμεις τους. Οι θεωρητικές, θεσμικές, επιστημονικές, τεχνολογικές και πολιτιστικές καινοτομίες, βασίστηκαν στην πρακτική. Το αποτέλεσμα ήταν το Α.Ε.Π. της Κίνας να αυξάνεται ετησίως κοντά στο 10%, για τριάντα (30) συνεχόμενα έτη και τα επόμενα να σταθεροποιείται σε ψηλά επίπεδα, με αποτέλεσμα, η Κίνα, να μετατραπεί από φτωχή, σε μια μέτρια ευημερούσα χώρα. Κι αυτή η ανάπτυξη, να συμβάλει στην ανάπτυξη της Παγκόσμιας Οικονομίας. Την ίδια ώρα, η Κίνα, δείχνει να παραμένει προσηλωμένη, στην πράξη, στη διασφάλιση της Παγκόσμιας Ειρήνης.

Το επεξεργασμένο όραμα της Κίνας, από τον Ντεγκ (Deng) μέχρι τον Σι (Xi), προβλέπει ότι, για να αναπτυχθεί ειρηνικά η Κίνα, είναι επιτακτική ανάγκη να χειριστεί σωστά τις σχέσεις της με τις άλλες χώρες και περιφέρειες. Η Κίνα πρέπει, σταδιακά, να διευρύνει τη «σύγκλιση των συμφερόντων» και να δημιουργήσει «κοινότητες συμφερόντων, με κοινό διακύβευμα», με όλες τις χώρες της γειτονιάς της, αλλά και του υπόλοιπου κόσμου.

Η ιδέα της ανάπτυξης «σύγκλισης των συμφερόντων» και της δημιουργίας «κοινοτήτων συμφερόντων», είναι σύμφωνη με τη γενική τάση ανάπτυξης της Κίνας, κατά τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα. Σε αυτή τη δεκαετία, η Κίνα θα έπρεπε να αντιμετωπίσει πολλές και σοβαρές προκλήσεις όπως:

A) Τους περιορισμούς, εξαιτίας της μη διάθεσης επαρκών πόρων, για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς και για τη σύνδεση οικολογικής και οικονομικής ανάπτυξης.

B) Τις ανισότητες μεταξύ οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, μεταξύ των επενδύσεων και της κατανάλωσης, μεταξύ των ξένων επενδύσεων στην Κίνα και των υπερπόντιων επενδύσεων

της Κίνας, μεταξύ της αστικής και της αγροτικής ανάπτυξης, μεταξύ των ανατολικών και των δυτικών επαρχιών.

Γ) Τις δυσκολίες στη βιομηχανική αναδιάρθρωση.

Δ) Την ασυμβατότητα των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, με τις απαιτήσεις της απασχόλησης.

Ε) Την ανισότητα στη διανομή του εισοδήματος.

ΣΤ) Την έλλειψη μηχανισμού κοινωνικής πολιτικής, για την διαχείριση αυξημένων κοινωνικών αντιπαραθέσεων.

Ζ) Την προετοιμασία για την αντιμετώπιση προβλέψιμων και απρόβλεπτων, σοβαρών φυσικών καταστροφών.

Η) Την ετοιμότητα αντιμετώπισης προβλέψιμων και απρόβλεπτων διεθνών κρίσεων και εντάσεων, που μπορεί να προκύψουν.

Σύμφωνα με το σχέδιο του Σι, το δεύτερο μισό του 21^{ου} αιώνα, η Κίνα θα πρέπει να επικεντρωθεί στην αύξηση της παραγωγικής της δύναμης, σε ένα υψηλότερο επίπεδο. Με άλλα λόγια, η Κίνα:

Πρώτον, θα πρέπει να κάνει μεγαλύτερες προσπάθειες, ώστε να εξασφαλιστεί ένα νέο άλμα στις παραγωγικές δυνάμεις, τόσο ποσοτικά, όσο και ποιοτικά. Ως εκ τούτου, η Κίνα πρέπει να συνεχίσει να κάνει σημαντική πρόοδο στην ανάπτυξη της επιστήμης, της τεχνολογίας και της εκπαίδευσης.

Δεύτερον, θα πρέπει να μετατρέψει αποτελεσματικά την οικονομική και βιομηχανική δομή της, στην κατεύθυνση της τόνωσης της εγχώριας κατανάλωσης και της επέκτασης της εγχώριας αγοράς.

Τρίτον, θα πρέπει να γίνει μια πιο μεγάλη προσπάθεια, με σκοπό, η κινεζική κοινωνία να γίνει πιο ζωντανή, ομαλή, φιλική προς το περιβάλλον.

Τέταρτον, απαιτείται μια σημαντική «στροφή» στις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Έτσι, ενώ για χρόνια επικρατούσε στην ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική της χώρας, σχεδόν μονοδιάστατα, το δόγμα της διατήρησης της εθνικής της κυριαρχίας και της εδαφικής της ακεραιότητας, η Κίνα, πρέπει σταδιακά να διευρύνει τη «σύγκλιση των συμφερόντων» και να χτίσει «κοινότητες συμφερόντων», όχι μόνο με τις γειτονικές χώρες και τις γύρω περιοχές, αλλά -ει δυνατόν- με όλες τις χώρες του πλανήτη.

Επιπλέον, η Κίνα κατά τη διαδρομή της προς την ειρηνική ανάπτυξη, πρέπει να κάνει μεγαλύτερες προσπάθειες στην εγχώρια ανάπτυξη και στην αύξηση ηθικών προτύπων, ώστε να μετατραπεί σε μια αρμονική, ζωντανή και σταθερή χώρα, για να πετύχει το στόχο της εθνικής αναζωογόνησης, με ειρηνική άνοδο.

Είναι σίγουρο ότι, στο εγγύς μέλλον, η Κίνα θα προσφέρει στην ανθρωπότητα, μία ακόμη μεγαλύτερη αγορά, με περισσότερες ευκαιρίες, για τον υπόλοιπο κόσμο. Στην κατεύθυνση αυτή, η δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, λειτουργεί ως μια περίοδος πρωτόγνωρων ευκαιριών και προκλήσεων, για την Κίνα και τον υπόλοιπο κόσμο. Και τούτο, διότι, η διαδικασία δημιουργίας ενός πολυπολικού Διεθνούς Συστήματος, καθώς και η Παγκοσμιοποίηση της Οικονομίας, συνεχίζουν να ενισχύουν την αλληλεξάρτηση όλων των χωρών στον κόσμο, στο βαθμό που καμία χώρα δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς συνεργασία με άλλες χώρες.

Μια άλλη, σημαντική παράμετρος, που αφορά στις σχέσεις μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, υφίσταται μια σημαντική μεταμόρφωση, με αποτέλεσμα, η συνεργασία και ο ανταγωνισμός, να γίνονται ολοένα και πιο πολύπλοκες διαδικασίες. Κάθε χώρα επιδιώκει ταχεία ανάπτυξη, μέσω των συνεργασιών και προσπαθεί να αποκτήσει ένα πλεονέκτημα στον ανταγωνισμό. Ως εκ τούτου, όλες οι χώρες σε έναν κόσμο ανταγωνιστικό, θέλουν να προωθήσουν τη συνεργασία.

Επίσης, είναι σαφές ότι, για όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Κίνας, τα χρόνια μέχρι τη συμπλήρωση της τρίτης (3^η) δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα, συνιστούν μια κρίσιμη περίοδο, από πάσης απόψεως.

Επιπροσθέτως, η διεθνής οικονομική κρίση, έχει επιφέρει μια σημαντική αλλαγή στη δομή των παραγωγικών δυνάμεων, σε παγκόσμια κλίμακα. Μια νέα τεχνολογική επανάσταση, που χαρακτηρίζεται από την «πράσινη οικονομία, χαμηλών εκπομπών άνθρακα - ενέργειας και την αειφόρο ανάπτυξη», σαρώνει όλον τον κόσμο. Επίσης, κατά την περίοδο μετά την χρηματοπιστωτική κρίση, τα παγκόσμια ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, η ενεργειακή ασφάλεια, η εξοικονόμηση πόρων, η επισιτιστική ασφάλεια και η οικονομική ασφάλεια, αναβαθμίζεται και η ιδέα της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης, η οποία προσελκύει την προσοχή της Κίνας.

Η κινεζική ηγεσία, αναλύοντας τα δεδομένα και τις προοπτικές, φέρεται πεπεισμένη ότι, οι λειτουργίες της οικονομικής ανάπτυξης των μεγάλων χωρών, θα αλλάξουν άρδην και θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο, ως προς τον ρόλο που επιθυμούν να διαδραματίσουν στον κόσμο, σε σχέση με τα εθνικά τους συμφέροντα.

Ο επονομαζόμενος ήδη «Τιμονιέρης» (Σι/Χι) και η περί αυτόν ηγεσία του Πεκίνου, διατηρεί τη βεβαιότητα πως, από καιρό σε καιρό, θα αναδυθούν αναταραχές και γεωπολιτικές συγκρούσεις, με την νοοτροπία του Ψυχρού Πολέμου, με τον κίνδυνο παραδοσιακών, περιορισμένων συγκρούσεων να εξακολουθεί να υφίσταται.

Σε ένα τέτοιο σκηνικό, τα κυρίαρχα κράτη θα παραμείνουν οι κύριοι εκφραστές στις διεθνείς σχέσεις, για πάρα πολύ καιρό, χωρίς να έχει σημασία αν θα αλλάξουν οι διεθνείς καταστάσεις. Ως εκ τούτου, ο σεβασμός στην κρατική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα, είναι ένας ακόμα απαραίτητος κανόνας, που θα πρέπει να διέπει τις διεθνείς σχέσεις.

Επίσης, η κινεζική ηγεσία, λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική κατάσταση, εκτιμά πως υπάρχουν ευκαιρίες αλλά και προκλήσεις, τόσο για την Κίνα, όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο. Για τούτο, έχει απόλυτη εμπιστοσύνη στη συνέχιση της ειρηνικής ανάπτυξης της Κίνας, κατά την επόμενη δεκαετία, δίχως να υπάρχει περίπτωση να κλονιστεί η πορεία της. Δεδομένου ότι κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, η ειρηνική άνοδος της Κίνας, έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του κόσμου και έθεσε σταθερά και υγιή θεμέλια, ώστε να υπάρχουν κοινά συμφέροντα μεταξύ της Κίνας και των υπόλοιπων χωρών.

Η επέκταση και η εμβάθυνση της «σύγκλισης συμφερόντων» και η δημιουργία «κοινοτήτων συμφερόντων», από πλευράς της Κίνας, έχει και στρατηγική αντίληψη. Αφορά στις σχέσεις της Κίνας με τις Η.Π.Α., με τις χώρες της Ε.Ε., τη Ρωσία, άλλες Ασιατικές χώρες, με χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής. Με λίγα λόγια ο στόχος είναι να ενσωματωθούν τα συμφέροντα του Κινεζικού λαού, με τα κοινά συμφέροντα όλων των λαών του κόσμου. Να υπάρξει σύγκλιση συμφερόντων, μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων, να δημιουργηθούν «κοινότητες συμφερόντων», μεταξύ των προαναφερόμενων χωρών, σε πολλά και διαφορετικά πεδία, και να υπάρξουν συντονισμένες προσπάθειες, προς την ειρηνική ανάπτυξη, τόσο της Κίνας, όσο και του υπόλοιπου κόσμου.

Αυτό προϋποθέτει την ειρηνική άνοδο της Κίνας, πλάι σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν συγκλίνοντα συμφέροντα της Κίνας και του υπόλοιπου κόσμου. Το γεγονός ότι η Κίνα έχει εργαστεί σκληρά, με άλλες χώρες, ειδικά με χώρες μέλη της G20, για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης, από το 2008, κάνει φανερή την σύγκλιση συμφερόντων, στο πλαίσιο δεδομένων συνθηκών.

Η έκθεση του 18^{ου} Εθνικού Συνεδρίου του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας επισήμανε σαφώς ότι: «Η Κίνα παραμένει σε μια σημαντική περίοδο ανάπτυξης στρατηγικών ευκαιριών. Πρέπει να έχει μια σωστή κατανόηση των αλλαγών των συνθηκών σε όλο τον κόσμο, να εκμεταλλευτεί όλες τις ευκαιρίες, ώστε στο μέλλον να επιτύχει τους στόχους της, για μια ευημερούσα κοινωνία, από όλες τις απόψεις».

Αυτό σημαίνει ότι, για τα επόμενα χρόνια, η Κίνα πρέπει να μετατρέψει την πίεση σε ώθηση, τις προκλήσεις σε ευκαιρίες, ώστε να επιτευχθεί ο μεγάλος στόχος της δημιουργίας μιας ευημερούσας κοινωνίας.

7.3 Η Πρωτοβουλία της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού

7.3.1 Η ονομασία και αναβίωση του σχεδίου της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού

Όποιος προσεγγίσει, μεθοδικά, τους κυριότερους «σταθμούς» της ιστορικής διαδρομής της Κίνας, αντιλαμβάνεται με ποιο τρόπο αυτοί συνέθεσαν τη βαριά κληρονομιά της χώρας. Αυτήν που στάθηκε η πηγή της έμπνευσης, η μήτρα του οράματος, που καθοδηγεί την πορεία που χάραξε και ακολουθεί η ηγεσία της Λ.Δ. της Κίνας, απ' το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα ίσαμε τις μέρες μας. Με απλά λόγια, η ιστορία της Κίνας αναδεικνύει όλα όσα αξιολογήθηκαν και λήφθηκαν υπόψη, στη διαδικασία χάραξης του «οδικού χάρτη» της Κίνας, από την πραγμάτωση της ιστορικής στροφής της χώρας, στη μετά Μάο Τσετούνγκ εποχή και εντεύθεν. Δηλαδή, από τη στιγμή που η ηγεσία της Κίνας, με αφετηρία τα διδάγματα της πολυκύμαντης ιστορίας της, «πάτησε το κουμπί» μιας -ως τότε- αδιανόητης υπέρβασης, τόσο στους εσωτερικούς, όσο και στους εξωτερικούς της προσανατολισμούς της.

Στο πλαίσιο αυτό, η ρεαλιστική - επιστημονική ψηλάφηση των διδαγμάτων που άντλησε από την κληρονομιά η Κίνα, ιδίως από την εποχή της παγίωσης της εσωστρέφειας και του απομονωτισμού, οδηγεί στα συμπεράσματα που κατέστησαν τα θεμέλια του σύγχρονου «κινεζικού θαύματος». Σε όλα εκείνα τα στοιχεία, τα οποία αξιοποίησε το όραμα των σύγχρονων ηγετών της χώρας. Αυτή, που κατόρθωσε να την οδηγήσει σε αναγέννηση, κυριολεκτικά «από το μηδέν», επικεντρώνοντας όλες τις εγχώριες δυνάμεις στο κομβικής σημασίας κεφάλαιο της εμπορικής εξωστρέφειας. Μια διαδικασία, η οποία θεμελιώθηκε, πάνω στη ρήξη με ό,τι συγκροτούσε το χθες του απομονωτισμού, πρώτα στο εσωτερικό της χώρας. Γεγονός που οδήγησε, με ιλιγγιώδη ταχύτητα, στο ασύλληπτο θαύμα που συνιστά η εντυπωσιακή ανάκλαση της νέας κινεζικής πολιτικής, στο εξωτερικό εμπόριο και στην οικονομία της Κίνας.

Η μελέτη και ανάλυση του βηματισμού της Κίνας, τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα και στα πρώτα 20 χρόνια του 21^{ου} αιώνα, οδηγεί αβίαστα στην αναγνώριση της τεράστιας αξίας που έχει, για τις ηγεσίες κάθε χώρας, η ψύχραιμη ανάλυση των παραμέτρων του χθες, με απώτερο στόχο, να διδάσκονται από τις επιτυχίες αλλά και από τα σφάλματα που κατέγραψαν οι προκάτοχοί τους. Προκειμένου να είναι σε θέση να σχεδιάζουν και να υλοποιούν, με σιγουριά και τόλμη, μία, τηρουμένων των αναλογιών, βελτιωμένη αναβίωση εύστοχων

επιλογών του χθες, παράλληλα με την ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων επανάληψης λαθών, παραλείψων ή επιπόλαιων επιλογών του παρελθόντος.

Στο πλαίσιο αυτό, όσοι εναλλάσσονται στο τιμόνι της Κίνας, στη μετά Μάο Τσετούνγκ εποχή, αποδεικνύουν καθημερινά πως, με τη δέουσα σοβαρότητα και υπευθυνότητα, η ηγεσία του Πεκίνου πορεύεται, πλέον, με απόλυτη συναίσθηση του ολέθριου σφάλματος αλλά και των συνεπειών που προκάλεσε κι επισώρευσε στη χώρα τους, η προδήλως αλαζονική, αλλά και υπερφίαλη πολιτική επιλογή, της διεθνούς αυτοαπομόνωσης και συνακόλουθα της εσωστρέφειας. Μια επιλογή που, όποτε εκδηλώθηκε, είχε ως αφετηρία είτε κάποιες τραγικές ιδεολογικές αγκυλώσεις, είτε ήταν οι συνέπειες ατυχών πολεμικών αναμετρήσεων.

Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι, απαξάπαντες και μηδενός εξαιρουμένου, όλοι οι ηγέτες της σύγχρονης Κίνας, αποδεικνύουν ότι αντιλήφθηκαν τις συνέπειες που είχαν ιστορικά λάθη ή πολεμικές ήττες, τροφοδότησε έναν εξαιρετικά γόνιμο προβληματισμό, στους κόλπους του κυβερνώντος Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας. Στη βάση αυτή επιδίωξαν και διαμόρφωσαν ένα σύστημα που θα μπορούσε να περιγραφεί ως «κομμουνιστικός καπιταλισμός», αφότου κατανόησαν τι έφταιξε πραγματικά για την οπισθοδρόμηση της χώρας. Της Κίνας, που κάποτε «όργωνε» τις θάλασσες και ξαφνικά, σε ανύποπτο χρόνο, απ' το Μεσαίωνα και μετά, ενώ είχε εξερευνήσει κάθε γνωστό δρόμο της στεριάς, απ' το 1431μ.Χ. και εντεύθεν, διέπραξε το αυτοκαταστροφικό σφάλμα του αυτοπεριορισμού, σε μια ιστορική καμπή της ανθρωπότητας. Και, μάλιστα, με εκείνη την υπερβολική δόση έπαρσης, αδικαιολόγητης υπεροψίας, που όταν εκδηλώθηκε πιθανότατα να υπέκρυπτε μιας μορφής «διπλωματική αγοραφοβία».

Μέσα από τις συγκεκριμένες ωδίνες, γεννήθηκε η απόφαση ρήξης με το χθες, η οποία μετουσιώθηκε σε κυρίαρχη πολιτική επιλογή της νέας Κίνας. Μια πολιτική, στηριγμένη σε μια γενναία παραδοχή: Ήταν περισσότερα αυτά που κινδύνευε να απωλέσει περαιτέρω, σε σύγκριση με όσα πιθανώς θα διέσωζε, αν δεν θεμελιώνε και δεν ακολουθούσε μια πολιτική εξωστρέφειας. Κι η παραδοχή αυτή στάθηκε η «ζωτική παράκαμψη», δια της οποίας η Κίνα άλλαξε τη μοίρα της, μέσα σε χρόνο ρεκόρ. Απελευθερωμένη, από όσα την οπισθοδρομούσαν διαρκώς, μπόρεσε να κατακτήσει και πάλι την κορυφαία θέση, στο διεθνές εμπόριο. Τούτη τη φορά, όμως, δεν όφειλε την εξέλιξή της μόνο στις αντικειμενικές, γεωγραφικές παραμέτρους, αλλά στην ερμηνεία της σύγχρονης, παγκόσμιας πραγματικότητας.

Το τίμημα που πλήρωσε η χώρα, εξαιτίας της πολιτικής επιλογής να υιοθετήσει την πολιτική της αυτοαπομόνωσης, κατανεμήθηκε σε πολλούς τομείς, στο διάβα του βίου της. Ωστόσο, το βαρύτερο προκλήθηκε απ' το γεγονός ότι, η συγκεκριμένη, αυτοκαταστροφική απόφαση της ηγεσίας της Κίνας, άνοιξε διάπλατα τη θύρα, σε πλήθος ανταγωνιστριών δυνάμεων, όχι μόνο για να πληρώσουν το κενό που άφησε οικειοθελώς, στο επίπεδο του διεθνούς εμπορίου, αλλά και για να εκπονήσουν σχέδια αξιοποίησης, εν πολλοίς και ιδιοποίησης, τόσο της εσωτερικής

αγοράς της Κίνας, όσο και των πλουτοπαραγωγικών πηγών της. Έτσι, όλες οι ισχυρές δυτικές δυνάμεις, ήταν βέβαιο πως, αργά ή γρήγορα θα έφταναν «στην πόρτα της Κίνας», διεκδικώντας δυναμικά από αυτήν, όλα όσα η ηγεσία της χώρας απεμπόλησε. Όλα όσα αρνήθηκε να δει στον έξω από αυτήν κόσμο. Έτσι, με αφετηρία τους δύο Πολέμους του Οπίου (το 19^ο αι.), οι δυνάμεις που γρήγορα απέκτησαν περισσή δύναμη, οι χώρες που «πήραν το πάνω χέρι» στο διεθνές εμπόριο, έβαλαν στο στόχαστρο και κατόρθωσαν με επιτυχία να οικειοποιηθούν μέγα μέρος των δυνατοτήτων και του πλούτου της Κίνας. Κι αυτό μεταφράζεται στον καταναγκασμό της να τους παραδώσει την κυριαρχία σε στρατηγικής σημασίας λιμάνια και στην πλούσια ενδοχώρα της, στα ανατολικά παράλιά της.

Σε ό,τι αφορά στα τετελεσμένα που διαμορφώθηκαν, η κατάσταση παρέμεινε αμετάβλητη, ακόμη κι όταν στην Κίνα επικράτησε το κομμουνιστικό κόμμα, το οποίο επέβαλε μια σκληρή, «σοβιετικού τύπου», κομμουνιστική διακυβέρνηση, πάντα όμως με σαφή, ευδιάκριτα, τα κινεζικά χαρακτηριστικά. Διότι, η υπό τον Μάο Τσετούνγκ ηγεσία της Κίνας, όχι μόνο κράτησε στάσιμη κι απομονωμένη τη χώρα, για αρκετές δεκαετίες, αλλά ουδέποτε αμφισβήτησε όλα όσα της επιβλήθηκαν, δια των όπλων. Άλλωστε, σχεδόν πάντα, ή ήταν απασχολημένη, σε πολύ μεγάλο βαθμό, με τη μακροχρόνια αντιπαράθεσή της με την Ε.Σ.Σ.Δ. ή όρθωνε η ίδια τα εμπόδια που δεν της επέτρεπαν να «αναπνεύσει», μέσα από τουλάχιστον ατυχείς -σε σύλληψη και εφαρμογή- εσωτερικές, κυβερνητικές καμπάνιες. Με προεξάρχουσες, πιο σημαντικές εξ αυτών, αυτές που την οδήγησαν σε έσχατη παρακμή. Όπως ήταν το «Μεγάλα Άλμα προς τα Εμπρός», η «Πολιτιστική Επανάσταση», ακόμη και η «Αντιδεξιά Εκστρατεία του 1957-1958». Έτσι, η Κίνα, επί πολλές δεκαετίες, όχι μόνο «δεν βρήκε το χρόνο», αλλά δεν είχε ποτέ και την ισχύ που θα απαιτούνταν, ώστε να αμφισβητήσει το "status quo" που διαμόρφωσαν οι αποικιοκρατικές δυνάμεις, στις ανατολικές ακτές της χώρας, από τον πρώτο "Πόλεμο του Οπίου" και εντεύθεν.

Σε αντίθεση με τους προκατόχους τους, αυτοί που επικράτησαν στο Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας, κατ' επέκταση και στην ηγεσία της χώρας, μετά το θάνατο του Μάο, πρώτα αντιμετώπισαν, με επιτυχία, ένα πολύ επικίνδυνο υπόβαθρο, που διαμόρφωσε -όπως αποδείχτηκε πρόσκαιρα- μια ομάδα που επιθυμούσε να μην αλλάξει δραματικά ο προσανατολισμός της Κίνας. Ήταν η «Συμμορία των Τεσσάρων», που διεκδίκησε την παντοκρατορία στη μετά Μάο Εποχή. Στη συνέχεια της αντιμετώπισής της, αξιολογώντας εύστοχα τα νέα διεθνή δεδομένα, από τον Ντεγκ Χσιαοπίνγκ ίσαμε σήμερα, όσοι βρέθηκαν στο τιμόνι της χώρας, έβαλαν στο στόχαστρο όλα όσα οδήγησαν στην, πρωτίστως εκούσια, μακρά περίοδο οπισθοδρόμησης της χώρας, η οποία άνοιξε διάπλατα τη θύρα για την, άνευ αντίστοιχου ιστορικού προηγούμενου, λεηλασία της Κίνας.

Στο πλαίσιο που είχαν διαμορφώσει οι πάσης φύσεως ήττες της Κίνας, οι διαδοχικές ηγεσίες του Πεκίνου, από την εποχή του Ντεγκ Χσιαοπίνγκ και μετέπειτα, επέλεξαν συνειδητά, ως

κορυφαία εθνική επένδυση, με προοπτική, την προγραμματισμένη, πολυεπίπεδη εξωστρέφεια της χώρας. Κι η επένδυση αυτή, όπως ήταν πολύ φυσικό και αναμενόμενο, δεν άργησε να αποδώσει καρπούς, οδηγώντας τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας σε εκπληκτικά, στους στρατηγικού χαρακτήρα τομείς του Εμπορίου και της Οικονομίας.

Μάλιστα, η αποτελεσματική εξωστρέφεια της Κίνας δεν άργησε να αποκτήσει κι ολιστικά - ηγεμονικά χαρακτηριστικά, σε μια προσπάθεια των ηγετών της, μετά την πρωτιά στη λίστα των παγκόσμιων εμπορικών δυνάμεων, η χώρα να πλησιάσει, σε «απόσταση αναπνοής», την κορυφή και της πλέον σημαντικής λίστας κατάταξης που αφορά στις οικονομικές δυνάμεις του πλανήτη. Κι έκτοτε, η εκάστοτε ηγεσία του Πεκίνου, όχι μόνο δεν το κρύβει, αλλά κάνει ό,τι μπορεί για να προβάλλει και να ενισχύει, σταθερά, το όραμά της καταστήσει την Κίνα πρώτη και κυρίαρχη οικονομική δύναμη του κόσμου.

Τούτων δοθέντων, κομβικό ρόλο, στον εν λόγω σχεδιασμό, κατέλαβε πλέον η εξαιρετικά φιλόδοξη «Πρωτοβουλία της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού», σε συντομογραφία «BRI» (Belt and Road Initiative). Πρόκειται για την Πρωτοβουλία που εμφανίστηκε αρχικά με μια καμπάνια υπό την ονομασία «Μία ζώνη - ένας δρόμος» (One Belt - One Road - O.B.O.R.). Πρόκειται, ως σύλληψη και ως διαμόρφωση, για έναν προσεκτικά διαμορφωμένο, πολυεπίπεδο σχεδιασμό, ο οποίος, τηρουμένων των αναλογιών, επιχειρεί να αναβιώσει, εξακόσια χρόνια μετά, εντός του 21^{ου} αιώνα, το σημαντικότερο δίκτυο εμπορικών δρόμων που αναπτύχθηκαν, από την αρχαιότητα (δηλαδή από τον 1^ο αι. π.Χ.), ως τον 15^ο αι. μ.Χ. Δηλαδή, το δίκτυο που, πολύ αργότερα, έλαβε την ονομασία «οι Δρόμοι του μεταξιού», από τον Γερμανό Περιηγητή, Γεωλόγο και Γεωγράφο, Φέρντιναντ φον Ριχτχόφεν (Ferdinand Freiherr von Richthofen).

Ο εν λόγω Γερμανός επιστήμονας, το 1860 μ.Χ., συμμετείχε σε μια ιστορικής σημασίας εξερευνητική – διπλωματική αποστολή της Πρωσίας, με επικεφαλής τον Φρίντριχ Άλμπρεχτ του Eulenburg (Friedrich Albrecht zu Eulenburg). Τη συγκροτούσε μια πρωσική ομάδα εμπειρογνομόνων, η οποία, εκτός της Κίνας επισκέφθηκε τότε, εντός τριών ετών, την Κεϋλάνη (σήμερα Σρι Λάνκα), την Ιαπωνία, την Ταϊβάν, την Ιάβα, την Ινδονησία, τις Φιλιππίνες, τη Μπούρμα και το Σιάμ. Δηλαδή, μεταξύ των ετών 1860 και 1862, η εν λόγω αποστολή επισκέφτηκε το μεγαλύτερο τμήμα της Άπω Ανατολής και μάλιστα, όταν στην Κίνα βρισκόταν σε εξέλιξη η Εξέγερση των Ταϊπίνγκ (Taiping). Βεβαίως, ο κυρίαρχος, αλλά προβαλλόμενος στόχος της συγκεκριμένης διπλωματικής αποστολής, ήταν η σύναψη διπλωματικών και εμπορικών σχέσεων της Πρωσίας και της Γερμανικής Τελωνειακής Ένωσης, με την Κίνα, την Ιαπωνία και το Σιάμ.

Στο τρίτομο έργο του, υπό τον τίτλο, «China; Ergebnisse eigener Reisen und darauf gegründeter Studien» («Κίνα: Τα αποτελέσματα των ταξιδιών μας και οι μελέτες που βασίζονται σ' αυτά»), που εκδόθηκε σταδιακά, από το 1877 ως το 1885, στο Βερολίνο, συνοδευόμενο κι από έναν

ενδιαφέροντα Άτλαντα, ο Φέρντιναντ φον Ριχτχόφεν επινόησε τον εκπληκτικά ευρηματικό όρο «die Seidenstrassen», δηλαδή «Δρόμοι (Διαδρομές) του Μεταξιού» (China Britain Business Council: "One Belt One Road"). Για τον απλούστατο λόγο ότι, έτσι προσπάθησε να καταδείξει, το γεγονός ότι, το κινεζικό μετάξι ήταν το πλέον πολύτιμο εμπορικό προϊόν, κατά μήκος των διαδρομών ενός σημαντικότερου εμπορικού δικτύου. Ενός πολυδαίδαλου συμπλέγματος χερσαίων δρόμων, στην αρχή, αλλά και ενός δικτύου θαλάσσιων οδών, στη συνέχεια, τα οποία, αν και εγκαταλείφθηκαν σταδιακά μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους, εξακολούθησαν κι εξακολουθούν να έχουν τεράστιο ενδιαφέρον. Μια σημασία, η οποία κορυφώνεται πια, στον 21^ο αιώνα μ.Χ., σε ό,τι έχει σχέση με τα οικονομικά, εμπορικά, γεωγραφικά, γεωλογικά – ενεργειακά και εθνολογικά χαρακτηριστικά των χωρών και των θαλασσών, όπως τα ανέδειξε ο Φέρντιναντ Ριχτχόφεν.

Έχοντας υπόψη, όχι μόνο την ονομασία που έδωσε ο φον Ριχτχόφεν, αλλά κυρίως τις επισημάνσεις, με τις οποίες ο ίδιος και πλειάδα άλλων αναλυτών συνόδευσαν κατά καιρούς τις μελέτες τους για τους «Δρόμους του Μεταξιού», η σύγχρονη κινεζική ηγεσία αντιλήφθηκε ότι, μόνο μια καλά σχεδιασμένη αναβίωση των εμπορικών δρόμων και διαδρομών του χθες, προσαρμοσμένη στα χαρακτηριστικά και στους προσανατολισμούς της χώρας, στον 21^ο αιώνα, μπορεί να πραγματώσει το όραμα για περαιτέρω ισχυροποίηση της Κίνας. Μια συγκροτημένη πρωτοβουλία, που αφενός θα αξιοποιεί τα τεράστια επιτεύγματα της χώρας, τις τελευταίες δεκαετίες, ενώ ταυτόχρονα θα διαμορφώνει το σενάριο των εξελίξεων σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και τις σύγχρονες τάσεις, στο παγκόσμιο, εμπορικό ενεργειακό και οικονομικό τοπίο.

Στο πλαίσιο αυτό, στην αρχική ονομασία «Μία Ζώνη – Ένας Δρόμος», η αναφορά σε «Ζώνη» κάλυπτε τον οικονομικό - εμπορικό χώρο που διατρέχουν οι χερσαίες «Διαδρομές του Μεταξιού» (οδικές και σιδηροδρομικές), ενώ η ονομασία «Δρόμος» αφορούσε στις τεράστιου ενδιαφέροντος, θαλάσσιες διαδρομές του 21^{ου} αιώνα (Kuo Lily; Kommenda Niko, 2018). Πρόκειται, δηλαδή, για ένα όραμα που ενσαρκώνει μια, τεράστιας σημασίας, αναπτυξιακή στρατηγική της Κίνας, υπό προϋποθέσεις ικανή να την οδηγήσει και στην πρωτοκαθεδρία των οικονομιών του κόσμου.

Στρατηγική που εκπονήθηκε με ιδιαίτερη προσοχή και υιοθετήθηκε, με ιδιαίτερο ενθουσιασμό, από την κινεζική κυβέρνηση, η οποία εξειδίκευσε την εφαρμογή της σε δύο γενικούς, κατευθυντήριους στόχους. Στην ανάπτυξη υποδομών, αλλά και σε πληθώρα επενδύσεων, σε χώρες της Ευρώπης, της Ασίας, της Αφρικής, ακόμη και της Κεντρικής και Λατινικής Αμερικής.

Ως το 2016, η Πρωτοβουλία αυτή ήταν γνωστή, στην αγγλική εκδοχή της, ως Πρωτοβουλία «Μία Ζώνη και Ένας Δρόμος». Ωστόσο, η συγκεκριμένη, επίσημη ονομασία τροποποιήθηκε, μόλις η κινεζική ηγεσία αντιλήφθηκε ότι όπου εμφανίζεται το αριθμητικό ένας – μία - ένα,

εγείρονται προϋποθέσεις παρερμηνείας, αναφορικά με τις επιδιώξεις της ηγεσίας του Πεκίνου.

Συγκεκριμένα, μόλις το Πεκίνο κατανόησε πως, κάτι τέτοιο επιτρέπει την έγερση κατηγοριών, σε βάρος της, ακόμη και για επιδίωξη της Κίνας να επιβληθεί, με κάθε μέσο, η μοναδικότητα των διαδρομών και των συνεργειών που προκρίνει, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας ("BRI Instead of OBOR, 2017). Γι αυτό, η ονομασία του σχεδίου άλλαξε, προκειμένου η Κίνα να αποφύγει την ενδεχόμενη διατύπωση μομφής, σε βάρος της, την οποία η ηγεσία, η Κυβέρνηση της Κίνας επιθυμεί ξεκάθαρα να αποφύγει. Έτσι, το Πεκίνο προβάλλει πλέον την Πρωτοβουλία της BRI, ως "μια προσπάθεια να ενισχυθούν οι περιφερειακές συνεργασίες κι η συλλογική, διακρατική επιδίωξη, για ένα καλύτερο μέλλον" (Xinhua News Agency, 28 Mar 2015).

Ωστόσο, δεν είναι λίγοι εκείνοι που, πίσω από τη συγκεκριμένη Πρωτοβουλία, εξακολουθούν να βλέπουν την άρτια οργανωμένη προσπάθεια του Πεκίνου για την κυριαρχία της χώρας σε παγκόσμιο επίπεδο, αξιοποιώντας το τεράστιο δίκτυο εμπορικών συναλλαγών, το οποίο θα ελέγχεται απόλυτα από την Κίνα (Compare: "What Is One Belt One Road", 2017), (Compare: "Getting lost in 'One Belt, One Road'", 2016).

Η Πρωτοβουλία BRI παρουσιάστηκε, για πρώτη φορά, το Φθινόπωρο του 2013, από τον Πρόεδρο της Κίνας Σι Τζινπίνγκ, με απόσταση λίγων ημερών, αρχικά στο Καζακστάν και εν συνεχεία στην Ινδονησία ("Chronology of China's Belt and Road Initiative", 2018). Αμέσως μετά, τη σκυτάλη της καμπάνιας για την Πρωτοβουλία, πήρε ο Πρωθυπουργός της χώρας Λι Κετσιάνγκ, στη διάρκεια επίσημων επισκέψεων που πραγματοποίησε σε χώρες της Ασίας και στην Ευρώπη.

7.3.2 Διαμορφώνοντας τις προϋποθέσεις επιτυχίας της Πρωτοβουλίας

Αρχικά, όταν διαμόρφωνε το σχέδιο της Πρωτοβουλίας BRI, η κινεζική ηγεσία εστίασε πρωτίστως σε επενδύσεις για έργα υποδομών. Ωστόσο, καθώς προχωρούσε η μελέτη των παραμέτρων που θα έχουν σχέση με το Δίκτυο, αποδόθηκε -στο τελικό σχέδιο- ιδιαίτερη προσοχή και στην εκπαίδευση, δια της οποίας πάντα οι εκάστοτε ηγέτες του Πεκίνου φρόντιζαν να εκλαϊκεύουν τις πολιτικές τους. Τούτη τη φορά, μάλιστα, η κινεζική ηγεσία στόχευσε σχεδόν στο σύνολο των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, όχι μόνο στο εσωτερικό της Κίνας, αλλά και σε κάθε χώρα που προβλέπεται να έχει μικρή ή πιο σημαντική σχέση με την Πρωτοβουλία BRI. Από εκεί και πέρα, στη βάση του το εγχείρημα περιλαμβάνει, την ανεύρεση – παραγωγή – αξιοποίηση βασικών κατασκευαστικών υλικών, όπως είναι, επί παραδείγματι, ο σίδηρος και ο χάλυβας, για την ανάπτυξη των δικτύων των αυτοκινητοδρόμων και των σιδηροδρόμων, καθώς και μια περαιτέρω ώθηση στην ήδη προηγμένη αυτοκινητοβιομηχανία

της χώρας, στην ενδυνάμωση του ενεργειακού πλούτου της, με το βλέμμα πρωτίστως στα δίκτυα ηλεκτροκίνησης (Time, 30-01-2018). Και, δεν είναι καθόλου υπερβολικές οι εκτιμήσεις που απονέμουν στην Πρωτοβουλία, τον τίτλο ενός από τα μεγαλύτερα, σπονδυλωτά έργα υποδομών, καθώς και της κορυφαίας επένδυσης στην παγκόσμια ιστορία. Και τούτο, διότι, η Πρωτοβουλία αφορά σε περίπου εβδομήντα (70) χώρες του κόσμου, στις οποίες ζει το 65% του παγκόσμιου πληθυσμού. Χώρες που, το 2017, παρήγαγαν περίπου το 40% του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) (CNN, James Griffiths, 30-01-2018), (WPC, Firzli Nicolas, 2017).

Επίσης, από μια άλλη οπτική, η Πρωτοβουλία BRI, όπως σχεδιάστηκε από την ηγεσία του Πεκίνου, φέρεται να αντιμετωπίζει συνολικά, κάθε κενό στις υποδομές εβδομήντα περίπου χωρών. Κατά συνέπεια, παρουσιάζεται και συνιστά το εργαλείο εκείνο, δια του οποίου μπορεί να μεταβληθούν άρδην οι οικονομικές επιδόσεις τους, αφού υπόσχεται να «εκτοξευθούν» οι ρυθμοί της οικονομικής ανάπτυξης, σχεδόν σε όλη την Ασία, σε μέγα μέρος της Ανατολικής, της Κεντρικής Ευρώπης, της Αφρικής και τμήματος της Αμερικής, όπως υπογραμμίζουν οι πάσης φύσεως μελετητές των σχεδίων που εκπονήθηκαν για την υλοποίηση του συγκεκριμένου, φιλόδοξου εγχειρήματος.

Με βάση κάποιες εξαιρετικά συγκρατημένες προσεγγίσεις, ειδικά για την Ασία, εκτιμάται ένα ύψος επενδύσεων, σε υποδομές, που προσεγγίζει τα εννιακόσια (900) δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, σε ετήσια βάση, για όλη την επόμενη δεκαετία, κυρίως σε χρεωστικά μέσα, δηλαδή, ποσά κατά 50% υψηλότερα από τα τρέχοντα ποσοστά δαπανών για υποδομές (WPC, Firzli Nicolas, 2017). Με την επιπλέον επισήμανση της μεγάλης ανάγκης, για μακροπρόθεσμο κεφάλαιο. Επισήμανση που αρκεί για να ερμηνεύσει το λόγο που η πλειονότητα των ηγετών, κρατών της Ασίας και της Ανατολικής Ευρώπης, αντέδρασαν, στην Πρωτοβουλία, με ενθουσιασμό, αφού «εξέφρασαν την επιθυμία τους να συμμετάσχουν στο νέο διεθνές χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, με το βλέμμα αποκλειστικά στα "πραγματικά περιουσιακά στοιχεία" και στην οικονομική ανάπτυξη που βασίζεται στις υποδομές» (WPC, Firzli, M. Nicolas J., 2015).

7.3.3 Η εσωτερική προετοιμασία για την εξαγγελία σχεδιασμένης εξωστρέφειας

Απ' όσα δημοσιοποιούνται σταδιακά σε διεθνές επίπεδο, σε ό,τι αφορά στην Πρωτοβουλία BRI, η πρώτη, συγκροτημένη ομάδα, για την προώθηση του οράματος που αφορά στην ανάπτυξης μιας (επί της ουσίας πολλαπλής) Εμπορικής Ζώνης και ενός Δρόμου (διπλής κυκλοφορίας και πολλαπλής κατεύθυνσης), στην Κίνα σχηματίστηκε, στα τέλη του 2014, ο πυρήνας και η ηγετική πυραμίδα της Πρωτοβουλίας, που δημοσιοποιήθηκαν την 1η

Φεβρουαρίου 2015. Η συγκεκριμένη Επιτροπή Διεύθυνσης της Πρωτοβουλίας, αναφέρεται απευθείας στο Κρατικό Συμβούλιο της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και συγκροτείται από πολύ σημαντικά ονόματα, αποδεικνύοντας έτσι και την τεράστια σημασία που αποδίδεται στο Πρόγραμμα, από την κυβέρνηση του Πεκίνου. Στη συνέχεια, ο Αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Ζανγκ Γκάολι, ο οποίος ήταν επίσης μέλος της Μόνιμης Επιτροπής του εφταμελούς (7μελούς) Πολιτικού Γραφείου, του κυβερνώντος Κομμουνιστικού Κόμματος, ορίστηκε επικεφαλής της ομάδας, για την Πρωτοβουλία BRI, μαζί με τους Wang Huning, Wang Yang, Yang Jing και Yang Jiechi να ονομάζονται αναπληρωτές ηγέτες.

Το Μάρτιο του 2014, ο πρωθυπουργός της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, Λι Κετσιάνγκ, παρουσιάζοντας την Έκθεσή του, για την πορεία του Κυβερνητικού Έργου, ζήτησε να επιταχυνθεί η πρωτοβουλία «Belt and Road». Ο ίδιος υπογράμμισε την ανάγκη ολοκλήρωσης, με ταχείς ρυθμούς, της εμπορικής - οικονομικής διαδρομής Κίνας - Μπανγκλαντές - Ινδίας - Μιανμάρ, καθώς και αυτής που ενώνει, εμπορικά - οικονομικά την Κίνα με το Πακιστάν.

Λίγες μέρες μετά, στις 28 Μαρτίου 2015, το Κρατικό Συμβούλιο της Κίνας, περιέγραφε τις αρχές, το πλαίσιο, τους βασικούς τομείς και τους μηχανισμούς συνεργασίας, για την υλοποίηση της Πρωτοβουλίας (NDRC, People's Republic of China. 2015), στα συγκεκριμένα κεφάλαια.

7.3.4 Η επιλογή διαμόρφωσης Εσωτερικών και Διεθνών Δικτύων Υποδομών

Σύμφωνα με το σχεδιασμό, που ανακοινώθηκε και διαμορφώθηκε σταδιακά, η Πρωτοβουλία "Belt and Road", όχι μόνο απλώνεται γεωγραφικά σε οκ ολίγους χερσαίους διαδρόμους, που εκκινούν από την Κίνα προς όλες τις δυτικά και νότια της χώρας κατευθύνσεις, αλλά καλύπτει και τον, επίσης, σχηματικά ονομαζόμενο «θαλάσσιο δρόμο μεταξιού» (Ramasamy, Bala; Yeung, Matthew; Utoktham, Chorthip; Duval, Yann, 2017).

Τούτων δοθέντων, η πιο πρόσφατη ηγετική ομάδα της Λ.Δ. της Κίνας, υπό την καθοδήγηση του Προέδρου Σι Τζινπίνγκ, αφότου κατέληξε στην οριοθέτηση των στόχων του εγχειρήματος, καθόρισε και τις ανάλογες απαιτήσεις από τους μελετητές - εισηγητές των επιμέρους φάσεων υλοποίησης της Πρωτοβουλίας. Δηλαδή, περιέγραψε τις ικανές και αναγκαίες συνθήκες, στη βάση των οποίων θα μπορεί να γίνει το όραμα πραγματικότητα. Έτσι, η συλλογική προσπάθεια των συντακτών της Πρωτοβουλίας οδηγήθηκε στο σχεδιασμό ολοκληρωμένων διαδρόμων υποδομών, με γνώμονα να μειωθούν στο ελάχιστο οι αποστάσεις, σε όλη την έκταση της «Ζώνης», καθώς και στο «Δρόμο» (ή ορθότερα στους Δρόμους), διαμορφώνοντας έτσι την πιο βασική προϋπόθεση, για δραστική και μόνιμη μείωση του κόστους μεταφοράς προϊόντων και αγαθών, στα χνάρια του παλαιού «Δρόμου του Μεταξιού». Βεβαίως, όπως και στον προ

αιώνων «δρόμο του μεταξιού», το μείζον ζήτημα δεν είναι τόσο ο χρόνος μεταφοράς, όσο η ασφάλεια των μεταφερόμενων προϊόντων.

Στην κατεύθυνση αυτή, της ασφαλούς και γρήγορης, άρα και φθηνής μεταφοράς προϊόντων, οι διάδρομοι που χαρακτήθηκαν αφορούν σε περίπου εξήντα (60) χώρες της Ασίας και της Ευρώπης, ενώ ταυτόχρονα στο συνολικό σχεδιασμό περιλαμβάνονται τόσο η Ωκεανία όσο και η Ανατολική Αφρική. Με άλλα λόγια, πολλές δεκάδες χώρες είναι αυτές που χρήζουν προετοιμασίας, από πλευράς υποδομών. Γεγονός που εξηγεί και το γιατί ο αρχικός προϋπολογισμός, του πλέγματος των υποδομών και της συνδεσιμότητας, που κρίθηκαν απαραίτητες, προέβλεψε μια δαπάνη που αναμένεται να κυμανθεί, μέχρι την ολοκλήρωσή της, σε ένα ιλιγγιώδες ποσό. Καθότι, οι διαρκώς μεταβαλλόμενοι υπολογισμοί, με καταλύτες πολλά και κρίσιμα ζητήματα ασφάλειας, έφτασαν να κυμαίνονται σε ένα τεράστιο επενδυτικό πρόγραμμα, με ένα τεράστιο κόστος, που εκκινεί από τέσσερα (4) τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, για να αγγίξει τα οχτώ (8) τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, αν δεν επιτευχθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις (Willy Lam Wo-lap, 2016), (The Economist, 2 July 2016).

Σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, η Πρωτοβουλία "Belt and Road", όπως δομήθηκε από την κινεζική ηγεσία, έρχεται σε μερική αντίθεση με τις δύο εμπορικές συμφωνίες που συνήψε η Λ.Δ. της Κίνας, με τις ΗΠΑ, αλλά και με χώρες της ευρύτερης περιοχής της άπω Ανατολής και όχι μόνο. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την Εταιρική Σχέση, μεταξύ των χωρών του Ειρηνικού, αλλά και ένα πιο διευρυμένο σχήμα, που ονομάστηκε Διατλαντική Εταιρική Σχέση, για τις συναλλαγές και τις επενδύσεις (The Economist, 2 July 2016). Οι προαναφερθείσες Συμφωνίες, απόλυτα φυσιολογικά, ωθούνται προς το περιθώριο, εξαιτίας της Πρωτοβουλίας "Belt and Road". Διότι, όταν υιοθετήθηκαν, από τις χώρες εταίρους τους, αποσκοπούσαν σε μια λελογισμένη, οικονομική στήριξη, εκείνων των χωρών που έθεταν υπό την ομπρέλα τους, με εργαλεία το Ταμείο Μεταφορών και την Τράπεζα Επενδύσεων για τις Ασιατικές Υποδομές. Ωστόσο, από πλευράς ουσίας, αλλά κι από τεχνικής απόψεως, όλες οι απαραίτητες υποδομές, άπτονται πλέον της δράσης του «B & R Summit Forum». Δηλαδή, εκείνου του Forum που δραστηριοποιείται με αντικείμενο τη διεθνή συνεργασία, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας "Belt and Road", καθώς υπερκαλύπτει πλέον το σύνολο των ζητημάτων που είχε φέρει στο προσκήνιο η σχεδιασμένη, πολυμερής συνεργασία, που προηγήθηκε της Πρωτοβουλίας "Belt and Road".

Το 1^ο «B & R Summit Forum», το Μάιο του 2017, στο Πεκίνο, ολοκληρώθηκε με την έκδοση ανακοινωθέντος, στο οποίο υπογραμμίστηκε η επίτευξη διακοσίων εβδομήντα (270) Συμφωνιών, οι οποίες επιτεύχθηκαν με γνώμονα να ενισχυθεί δραστικά η σύνδεση μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία «Belt and Road». Η ανακοίνωση των διοργανωτών, για τον όντως εντυπωσιακά μεγάλο αριθμό Συμφωνιών, συνοδεύτηκε από την επισήμανση ότι, η εξέλιξη αυτή επιβεβαίωσε το διακηρυγμένο όραμα της Πρωτοβουλίας: «να

εργαστούμε για μια παγκοσμιοποίηση που να είναι ανοικτή, χωρίς αποκλεισμούς. Μια παγκοσμιοποίηση ωφέλιμη για όλους». Η ίδια ανακοίνωση περιλάμβανε και την έκφραση συγχαρητηρίων προς την Κίνα, για τη διοργάνωση της συνάντησης.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, το 1^ο «B & R Summit Forum», στο οποίο συμμετείχαν περισσότεροι από 1.500 αντιπρόσωποι, από περισσότερες από εκατόν τριάντα (130) χώρες, συμπεριλαμβανομένων είκοσι εννέα (29) αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, ήταν το πρώτο συνέδριο υψηλού επιπέδου για την Πρωτοβουλία «Belt and Road», αφότου ο Πρόεδρος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, Σι Τζινπίνγκ αναφέρθηκε για πρώτη φορά στη φιλόδοξη κινεζική ιδέα, το 2013. «Έχουμε φθάσει σε ευρεία συναίνεση και υιοθετήσαμε ένα κοινό ανακοινωθέν», δήλωσε ο Πρόεδρος Σι σε συνέντευξη Τύπου μετά τη Διάσκεψη Κορυφής των ηγετών που παρέστησαν στο 1^ο «B & R Summit Forum», εκφράζοντας την εμπιστοσύνη του, για το μέλλον της Πρωτοβουλίας, την οποία χαρακτήρισε «μακροπρόθεσμη δέσμευση». Ταυτόχρονα, ο Σι υπογράμμισε ότι, «οι ηγέτες συμφώνησαν να δημιουργήσουν ένα σταθερό και βιώσιμο σύστημα οικονομικής υποστήριξης με έλεγχο των κινδύνων για την ανάπτυξη της Εμπορικής Ζώνης και της Εμπορικής Οδού».

Από τα αποτελέσματα του Forum ξεχώρισαν, επίσης, η συμφωνία για τη διαμόρφωση ευρύτερων καναλιών πολυμερούς συνεργασίας, η επικέντρωση σε καινοτόμες μεθόδους, για όσα θα περιλαμβάνει το σύνολο της Πρωτοβουλίας, καθώς και η προσήλωση, όλων των εταίρων της Πρωτοβουλίας, στη διασφάλιση του χαμηλότερου δυνατού κόστους χρηματοδότησης, για τα επιμέρους προγράμματα/έργα υποδομών και διασύνδεσης των χωρών τους.

Όλοι όσοι συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία, δεσμεύτηκαν να προωθήσουν το πνεύμα του Δρόμου του Μεταξιού και να παραμείνουν αφοσιωμένοι στη συνεργασία, προς όφελος όλων. Την ίδια ώρα, η Κίνα, ξεκαθάρισε ότι, δεν πρόκειται να ακολουθήσει κανένα μονομερές πολιτικό πρόγραμμα, δυνάμενο να θέσει υπό αμφισβήτηση όλα όσα συμφωνήθηκαν ή να προβεί σε ρυθμίσεις που θα αντιστρατεύονταν, πιθανώς, μία προς μία τις συμφωνίες που υπογράφηκαν. Επιπλέον, αγγίζοντας ένα πολύ σοβαρό, κινεζικό αλλά και παγκόσμια ζήτημα, ο Σι Τζινπίνγκ υπογράμμισε ότι, όλοι οι συμμετέχοντες στην Πρωτοβουλία «στηρίζουν την πράσινη ανάπτυξη και την ανάπτυξη χαμηλών εκπομπών άνθρακα», αναφερόμενος, κατ' αυτόν τον τρόπο, έμμεσα και χωρίς να το κατονομάζει, σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα, στο εσωτερικό της Κίνας, το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει η Κυβέρνησή του, χωρίς να θέσει εν κινδύνω το «εμπορικό – οικονομικό θαύμα», που πέτυχε η χώρα του.

Σημειώνεται ότι, ήδη η Λ.Δ. της Κίνας είχε υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας για πολλά τμήματα της Ζώνης και της Οδού, με πληθώρα χωρών. Μέχρι το τέλος του 2019, η Κυβέρνηση του Πεκίνου έχει υπογράψει συμφωνίες με εξήντα οχτώ (68) χώρες και διεθνείς οργανισμούς. Σε ό,τι αφορά στην αίσθηση που διαμόρφωσε στους εταίρους της Πρωτοβουλίας BRI,

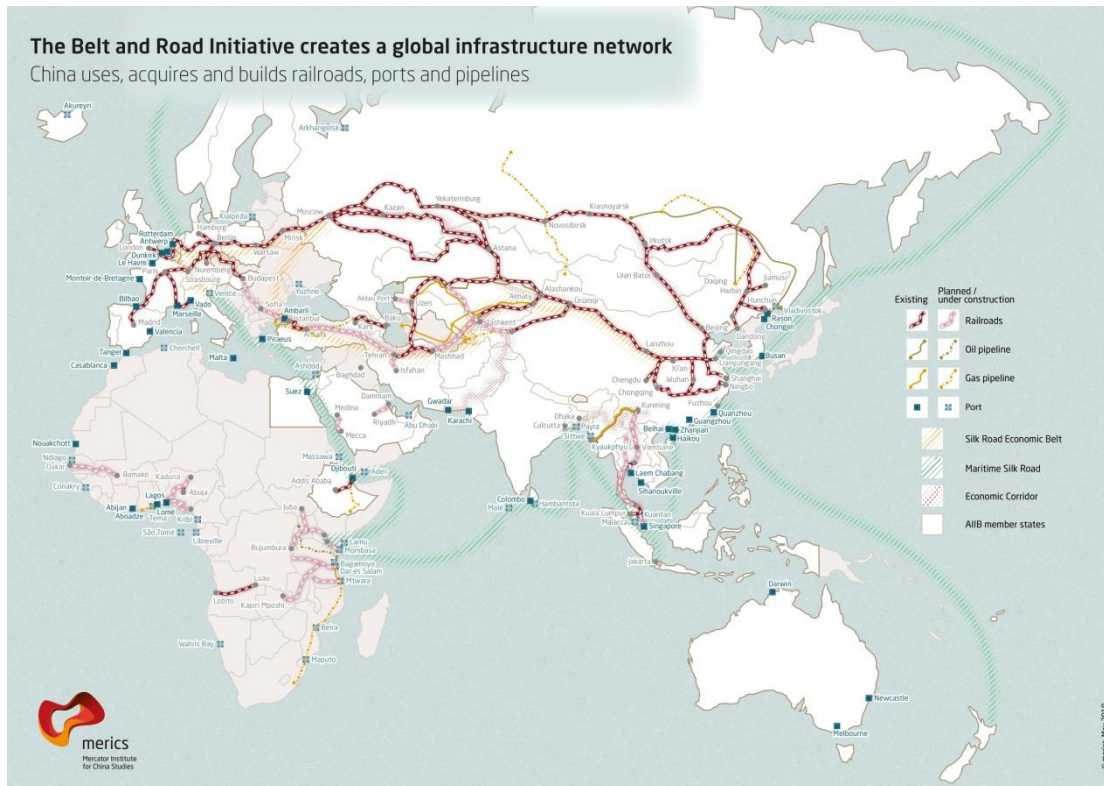
χαρακτηριστική ήταν η δήλωση του Προέδρου της Ρωσικής Ομοσπονδίας, Βλαντιμίρ Πούτιν, ο οποίος σε ξεχωριστή συνέντευξη Τύπου, στο Πεκίνο, δήλωσε ότι, «η πρωτοβουλία της Κίνας για τις ζώνες και τις οδούς ήταν επίκαιρη, καθώς η διεθνής κοινότητα αντιμετωπίζει αυξανόμενη αστάθεια» (https://news.cgtn.com/news/3d49544f34677a4d/share_p.html).

7.3.5 Η Εμπορική - Οικονομική Ζώνη του Μεταξιού

Ως Εμπορική - Οικονομική Ζώνη του Μεταξιού (SRB), στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας BRI, νοείται πλέον το σύνολο των διαδρόμων που συνιστούν τη βασική υποδομή διασύνδεσης των χερσαίων μεταφορών. Ως οραματική διακήρυξη, παρουσιάστηκε, για πρώτη φορά, από τον Πρόεδρο της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, Σι Τζινπίνγκ, στη διάρκεια επίσημης επίσκεψής του στην Ασάνα, την πρωτεύουσα του Καζακστάν, το Σεπτέμβριο του 2013. Λίγες μέρες αργότερα, ο Σι, τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, σήκωσε ακόμη πιο ψηλά τον πήχη των στόχων της αρχικής διακήρυξης για τη συνεργατική δημιουργία της Εμπορικής - Οικονομικής Ζώνης Μεταξιού. Ήταν η στιγμή που συμπλήρωσε το σχεδιασμό, με την αναφορά και στο «Ναυτικό Δρόμο του Μεταξιού του 21ου αιώνα» (The Astana Times, Sep.11, 2013).

Αναλυτικά, η «Ζώνη» περιλαμβάνει τις χώρες που βρίσκονταν στον αρχικό δρόμο του Μεταξιού, που εκκινεί από την Κίνα και, μέσω της Κεντρικής Ασίας, της Δυτικής Ασίας ή της Μέσης Ανατολής, καταλήγει στην Ευρώπη. Όπως εξελίχτηκε σταδιακά, μετά την πρώτη, δημόσια ανακοίνωση της φιλόδοξης προσπάθειας, η Πρωτοβουλία προϋποθέτει την «ενσωμάτωση» των χωρών σε μια συνεκτική οικονομική περιοχή, με κύριους μοχλούς τη διαμόρφωση υποδομών μεταφορών και συνδεσιμότητας, αλλά και τη θεμελίωση και οικοδόμηση πολιτιστικών ανταλλαγών, για τις οποίες υπάρχει η πίστη πως θα συμβάλλουν στην επιτυχήστερη, προγραμματισμένη διεύρυνση των εμπορικών συναλλαγών. Στην κατεύθυνση αυτή, χαρακτηριστική ήταν η τοποθέτηση του τότε Πρωθυπουργού της Ελλάδας στο «1^ο Belt and Road Forum for International Cooperation». Ο κ. Τσίπρας, από το βήμα του Forum, επισήμανε πως «εάν περιοριστούμε σε μια σειρά από μεγάλα έργα, δεν θα εκπληρώσουμε το όραμα στο οποίο βασίζεται. Δεν θα αποτελέσει, δηλαδή, έναν ζωντανό Δρόμο του Μεταξιού του 21ου αιώνα». Ακόμη, υπογράμμισε πως «η Πρωτοβουλία Belt and Road δίνει μια αξιοσημείωτη βάση, να συνδέσουμε πρωτοβουλίες που βελτιώνουν τις σχέσεις των λαών και γι' αυτό θα πρέπει να κάνουμε πλήρη χρήση της». Στο πλαίσιο αυτό, η πραγματοποίηση, λίγες μέρες πριν από το Forum, με τη στενή συνεργασία της Κίνας, του «Πρώτου (1^{ου}) Φόρουμ Αρχαίων Πολιτισμών» στην Αθήνα, απέδειξε τη σημασία που έχει, κατά τον Έλληνα Πρωθυπουργό, αυτή η μορφή του διαλόγου, για την παγκόσμια και περιφερειακή συνεργασία και ανάπτυξη.

Πέρα από τη Ζώνη που καλύπτει την περιοχή, από την Κίνα ως την Ευρώπη, η οποία, σε χερσαίο επίπεδο είναι, τηρουμένων των αναλογιών, η αναβίωση του ιστορικού «Δρόμου του Μεταξιού», με όρους του 21^{ου} αιώνα, η Πρωτοβουλία BRI προβλέπει τη σύνδεσή της «ιστορικής» Ζώνης με δυο νέες περιοχές προς τις οποίες αυτή θα επεκταθεί. Οι περιοχές αυτές είναι η Νότια και η Νοτιοανατολική Ασία (Jetin, Bruno, 2019).

[The Belt & Road Initiative creates a global infrastructure network. The Mercator Institute for China Studies (MERICS/Berlin), <https://www.merics.org/en/bri-tracker/mapping-the-belt-and-road-initiative>]

Η επέκταση αυτή φέρνει στο πυρήνα της προσπάθειας, ως μέλη της Πρωτοβουλίας BRI, αρκετές από τις χώρες που είναι επίσης μέλη της Ασιατικής Τράπεζας Επενδύσεων Υποδομών (Asian Infrastructure Investment Bank - AIIB), που κι αυτή εδρεύει στο Πεκίνο. Πρόκειται για μια Τράπεζα, που δραστηριοποιείται ουσιαστικά από τον Ιανουάριο του 2016, έχει εξήντα οχτώ (68) πλήρη μέλη και είκοσι πέντε (25) υποψήφια κράτη – μέλη.

Λεπτομερώς, σε ό,τι αφορά στο σχεδιασμό της Εμπορικής Ζώνης και του Εμπορικού Δρόμου, η στόχευση, όπως αναφέρεται σε όλες τις σχετικές διακηρύξεις, επικεντρώνεται στην ισόρροπη ανάπτυξη υποδομών και δράσεων, στις τρεις «υπο-ζώνες». Στη βόρεια, στην κεντρική και στη νότια «υπο-ζώνη». Η βόρεια προβλέπεται να διέλθει από την Κεντρική Ασία και, δια της Ρωσίας, θα καταλήγει στην Ευρώπη. Η κεντρική «υπο-ζώνη» θα διασχίζει την Κεντρική Ασία

και τη Δυτική Ασία, κι από εκεί, αναλόγως των ανταγωνισμών και των εξελίξεων, θα καλύψει τον Περσικό Κόλπο, κι από εκεί θα οδηγείται στη Μεσόγειο. Η νότια «υπο-ζώνη», με αφετηρία πάντα την Κίνα, θα καλύπτει την κατεύθυνση της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Νότιας Ασίας, αξιοποιώντας τον Ινδικό Ωκεανό διαμέσου του Πακιστάν.

Μάλιστα, η στρατηγική για την εν λόγω «υπο-ζώνη», ενσωματώνει υφιστάμενες κινήσεις υψηλής στρατηγικής στην Κεντρική Ασία, όπως το Πρόγραμμα Υποδομών «Νουρλί Ζολ» (Nurly Zhol), του Καζακστάν. Ένα σχέδιο εγχώριων οικονομικών κινήτρων, ύψους εννιά (9) δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των οδών, των σιδηροδρόμων, των λιμένων, των κοινωνικών δομών, περιλαμβανόμενης και της στέγασης, καθώς και των υποδομών πληροφορικής, της εκπαίδευσης και της λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών στη Δημοκρατία του Καζακστάν. Το σχέδιο «Νουρλί Ζολ», ανακοινώθηκε από μια εμβληματική μορφή, τον τότε Πρόεδρο του Καζακστάν Νουρσουλτάν Νααρμπάεφ (Nursultan Nazarbayev), το Νοέμβριο του 2014, με την επισήμανση ότι, *«δι' αυτού, το Καζακστάν βρίσκεται στην αρχή, στην πρωτοπορία μιας σύνθετης, παγκόσμιας μεταμόρφωσης»*, με πρώτο βήμα τη μετατροπή της χώρας σε βασικό Κόμβο Μεταφορών και Logistics της Ευρασίας (Nurly Zhol, 2016).

7.3.6 Οι χερσαίοι εμπορικοί διάδρομοι της Πρωτοβουλίας «Μια Ζώνη-Ένας Δρόμος»

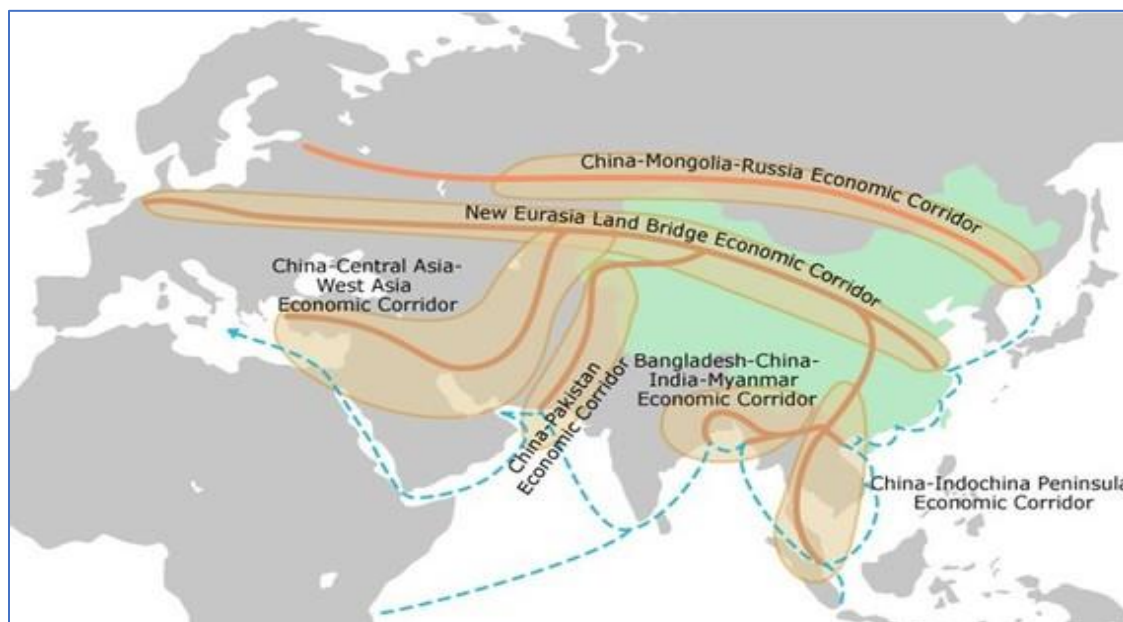
Στο κεφάλαιο της Πρωτοβουλίας BRI, το οποίο στοχεύει στη «γεφύρωση» της Ασίας με την Ευρώπη, αφετηριακό σημείο είναι η Δυτική Κίνα, από την οποία ξεκινά ο Δρόμος προς τη Δυτική Ρωσία, μέσω του Καζακστάν. Ο Δρόμος αυτός περιλαμβάνει και το Σιδηροδρομικό Δίκτυο του Μεταξιού, το οποίο διατρέχει την αυτόνομη Περιφέρεια Ξινγιάνγκ (Xinjiang) της δυτικής Κίνας, το Καζακστάν, τη Ρωσία, τη Λευκορωσία, και την Πολωνία, καταλήγοντας στη Γερμανία. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί ότι, η Περιφέρεια Ξιντσιάνγκ, που επίσημα ονομάζεται Αυτόνομη Περιοχή των Ουιγούρων του Ξιντσιάνγκ, είναι η αυτόνομη περιοχή της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας στα βορειοδυτικά της χώρας. Συνορεύει με τη Μογγολία, τη Ρωσία, το Καζακστάν, το Κιργιζιστάν, το Τατζικιστάν, το Αφγανιστάν, το Πακιστάν και την Ινδία, όντας η μεγαλύτερη σε έκταση Περιφέρεια της Κίνας, με έκταση 1.664.900 τετραγωνικά χιλιόμετρα, στην οποία περιλαμβάνεται και η διαφιλονικούμενη, μεταξύ Κίνας και Ινδίας, επαρχία Ακσάι Τσιν (Aksai Chin). Μια επαρχία, η κυριαρχία επί της οποίας στάθηκε η αφορμή για το Σινο-Ινδικό πόλεμο, του 1962. Κι έχει ιδιαίτερη σημασία το γεγονός ότι, οι εχθροπραξίες, στο πλαίσιο του εν λόγω, ολιγοήμερου πολέμου, εξελίχτηκαν το διάστημα της κρίσης των δεκατριών (13ών) ημερών, όταν αντιπαρατέθηκαν ΗΠΑ και ΕΣΣΔ, γύρω από την προοπτική εγκατάστασης σοβιετικών Πυραύλων στην Κούβα (16-28 Οκτωβρίου 1962). Η σύντομη

πολεμική αναμέτρηση κατέληξε σε νίκη της Κίνας και, τριάντα ένα (31) χρόνια μετά, το 1993, οι δύο χώρες υπέγραψαν συμφωνίες σεβασμού της «Γραμμής Πραγματικού Ελέγχου», στη συνοριακή γραμμή τους, κάτι που επαναλήφθηκε και το 1996. Ωστόσο, παρά την επίτευξη και την υπογραφή συμφωνιών, το ζήτημα που αφορά στην κυριαρχία της επαρχίας-κομητείας Ασαί Τσιν, επανέρχεται τακτικά στην επικαιρότητα, για τρεις λόγους:

Ο πρώτος έχει σχέση με το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια, στο Ξιντσιάνγκ Ουιγούρ έχουν ανακαλυφθεί άφθονες ποσότητες πετρελαίου και άλλων σημαντικών ορυκτών, με αποτέλεσμα να είναι πια η σημαντικότερη περιοχή παραγωγής φυσικού αερίου της Κίνας.

Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με το γεγονός ότι, από το έδαφος της διέρχεται η κινεζική Εθνική Οδός 219, η οποία συνδέει την αυτόνομη Περιφέρεια Ξιντσιάνγκ Ουιγούρ με την έτερη αυτόνομη Περιφέρεια της Κίνας, αυτήν του Θιβέτ.

Κι ο τρίτος λόγος αφορά στις αυτονομιστικές δραστηριότητες των τουρκόφωνων, μουσουλμάνων Ουιγούρων, που κατέστησαν πολλές φορές την Περιφέρεια Ξιντσιάνγκ Ουιγούρ πεδίο εθνοτικών εξεγέρσεων και αιματηρών αντιπαραθέσεων, ιδιαίτερα τη διετή περίοδο 2007-2008, παραμονές των Ολυμπιακών Αγώνων του Πεκίνου.

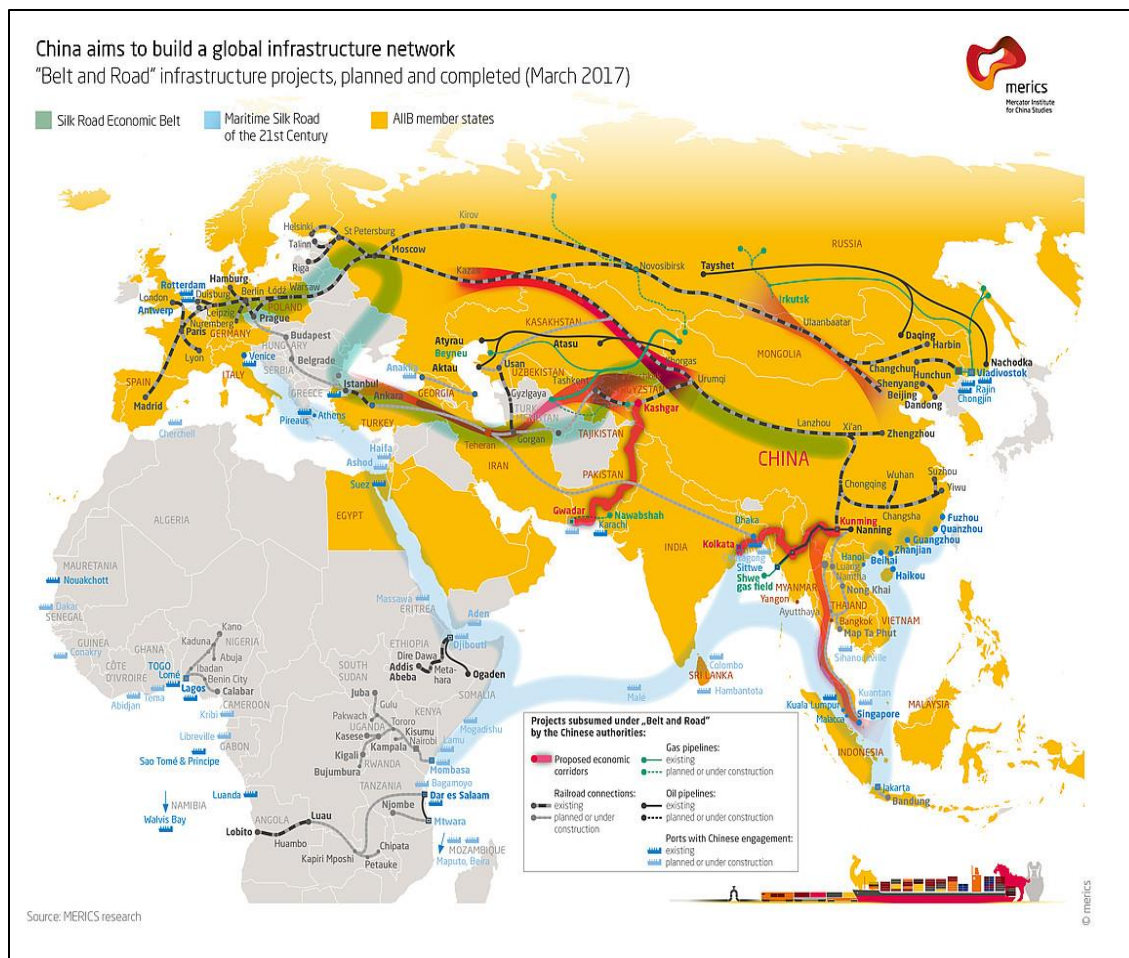

Ένα εξαιρετικής σημασίας «παρακλάδι» του διαδρόμου προς τα δυτικά, είναι ο διάδρομος που ξεκινά από το κέντρο της Κίνας και προβλέπει τη διασύνδεση της χώρας με τη Μογγολία και τη Ρωσία, με σκοπό να ανοίξει δίαυλο επικοινωνίας της Βόρειας Κίνας με τη Ρωσική Άπω Ανατολή. Στην κατεύθυνση αυτή, πιθανότατα θα συνδράμει κι ένα Ταμείο Επενδύσεων, το οποίο ιδρύθηκε από την κυβέρνηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας, με τη

συμμετοχή της κινεζικής εταιρείας «China Investment Corporation» (CIC), το 2012, για τη δημιουργία του κινεζο-ρωσικού επενδυτικού ταμείου, το οποίο επικεντρώνεται στις ευκαιρίες διμερούς, ολοκληρωμένης συνεργασίας (China Daily. May 9, 2015).

Η «China Investment Corporation» (CIC) έχει μακρόχρονη συνεργασία με τις ΗΠΑ, με επιστέγασμα την κατ' επανάληψη διοργάνωση ειδικών Forum. Το πιο πρόσφατο εξ αυτών, το «CIC 2018», που ήταν μια Διεθνής Διάσκεψη Βιομηχανικής Συνεργασίας και Διμερούς Διασυννοριακής Σύμπραξης. Πραγματοποιήθηκε στις 8 Νοεμβρίου 2018, στο Πεκίνο, με τη συμμετοχή στελεχών επιχειρήσεων, αξιωματούχων, θεσμικών επενδυτών και κυβερνητικών παραγόντων δεκάδων χωρών, από όλο τον κόσμο. Προσέγγισε ζητήματα σχετικά με τη διεθνή βιομηχανική συνεργασία και τις διμερείς επενδύσεις, την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας και τις παγκόσμιες επενδυτικές τάσεις, καθώς και τα ζητήματα που αφορούν στην οικοδόμηση ενός διασυννοριακού επενδυτικού οικοσυστήματος και την επανεμφάνιση διμερών κεφαλαίων. Η παρουσία Διεθνών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων, όπως η “Goldman Sachs”, η “HSBC” (Hong Kong/Shanghai/Banking Corporation Ltd), η “Nomura Securities” και η “Daiwa Securities”, οι οποίες λειτούργησαν εκθεσιακά περίπτερα, στο χώρο του Forum, υπογράμμισε τη δυνατότητα της China Investment Corporation (CIC), που της δίνει τη δυνατότητα, εφόσον το επιδιώξει σταθερά, να μπορεί να αξιοποιηθεί και στα ζητήματα διμερών, διασυννοριακών συνεργασιών, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας BRI.

Ένας άλλος διάδρομος που προβλέπεται να ενώνει την Κίνα, με την Κεντρική Ασία και τη Δυτική Ασία θα στοχεύει, σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής δεδομένα, στη λειτουργική διασύνδεση μεταξύ των χωρών που εκτείνονται από τη Δυτική Κίνα ως την Τουρκία. Όσο για το διάδρομο που θα καλύπτει την Άπω Ανατολή, αυτός προβλέπεται να ενώσει την Κίνα με τη χερσόνησο της Ινδοκίνας, ενώ ανάλογες σκέψεις γίνονται σε ό,τι αφορά στη ζεύξη της νότιας Κίνας με τη Σιγκαπούρη.

Ο οικονομικός διάδρομος Μπαγκλαντές- Κίνα - Ινδία –Μιανμάρ (BCIM) προβλέπεται να εκτείνεται από τη νότια Κίνα προς τη Μιανμάρ και χαρακτηρίζεται επίσημα ως «στενά συνδεδεμένος με την πρωτοβουλία «Belt and Road» (Xinhua. March 29, 2015).

Ο οικονομικός διάδρομος Κίνας-Πακιστάν είναι γνωστός με το ακρωνύμιο CPEC (China–Pakistan Economic Corridor), χαρακτηρίζεται επίσης ως στενά συνδεδεμένος με την πρωτοβουλία «Belt and Road». Διαμορφώθηκε μέσα από ένα πλέγμα έργων υποδομής συνολικού ύψους εξήντα δύο (62) δισ. δολαρίων ΗΠΑ, σε όλη την έκταση του Πακιστάν ("The Express Tribune". 12 April 2017), (Hussain, Tom, 2015), (Kiani, Khaleeq, 2016), με γνώμονα τον εκσυγχρονισμό των μεταφορικών δικτύων της εν λόγω χώρας, καθώς και τη διαμόρφωση ενεργειακής υποδομής, προκειμένου να δοθεί άμεση ώθηση στην οικονομία της (Hussain, Tom, 2015), (Kiani, Khaleeq, 2016), (Mushtaq Khan, Danish Hyder, 2016).

Στις 13 Νοεμβρίου 2016, ο οικονομικός διάδρομος CPEC λειτούργησε για πρώτη φορά, όταν κινεζικό φορτίο μεταφέρθηκε χερσαία στο λιμάνι Γκουαντάρ (Gwadar) για να συνεχίσει δια

θαλάσσης το ταξίδι του προς την Αφρική και τη Δυτική Ασία (Ramachandran, Sudha, 2016). Είναι χαρακτηριστικό ότι, το υπουργικό συμβούλιο του Πακιστάν ενέκρινε τη μεταβίβαση του λιμανιού που βρίσκεται κοντά στα στρατηγικής σημασίας Στενά του Ορμούζ σε εταιρεία υπό κινεζικό έλεγχο.

Το λιμάνι Γκουαντάρ βρίσκεται σε στρατηγικής σημασίας σημείο, νοητά σε ίση απόσταση από τη νότια και την κεντρική Ασία και Μέση Ανατολή. Το λιμάνι κατασκευάστηκε με κινεζικά κονδύλια και λειτούργησε το 2007. Βεβαίως, το ρόλο του Εμπορικού Σταθμού, αρχικά δεν τον διαδραμάτισε, αφού οι υποδομές που θα συνέδεαν το Γκουαντάρ με την υπόλοιπη χώρα, δεν είχαν ολοκληρωθεί εισέτι. Σε κάθε περίπτωση, για την Κίνα, το λιμάνι του Γκουαντάρ συνιστά κάτι παραπάνω από μια σοβαρή επένδυση. Για την ηγεσία του Πεκίνου έχει το ρόλο της «τελευταίας πέρλας», σ' αυτό που προσφυώς ονομάζει «μαργαριταρένιο κολιέ λιμανιών» από τον Περσικό Κόλπο ως την Κίνα, μεταξύ άλλων επειδή μπορεί να δώσει στο κινεζικό ναυτικό πρόσβαση στον Ινδικό ωκεανό. Την ίδια ώρα πάντως, που η συμμαχία της Κίνας με το Πακιστάν, όπως αποτυπώνεται στο Γκουαντάρ προξενεί ζωηρή ανησυχία, τόσο στην Ινδία, όσο και στις ΗΠΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι, το υπουργικό συμβούλιο του Πακιστάν ήταν το όργανο που αποφάσισε να κάνει δεκτή την πρόταση της κρατικής κινεζικής εταιρείας «China Overseas Port Holdings Ltd», να αγοράσει το λιμάνι από την PSA International της Σιγκαπούρης. Μάλιστα, η εν λόγω εταιρεία, το 2007, είχε κερδίσει, με πλειοδοτικό διαγωνισμό, τα δικαιώματα διαχείρισης του λιμανιού για σαράντα (40) χρόνια.

Πάντως, για την Κίνα, η λειτουργία του εν λόγω λιμανιού έχει όλες τις προϋποθέσεις να λειτουργήσει ως αναπτυξιακή διέξοδος, για τις επαρχίες της πακιστανικής ενδοχώρας, που βρίσκονται πολύ μακριά από τη θάλασσα. Με την ολοκλήρωση της οδικής σύνδεσης, από το Γκουαντάρ προς την κινεζική επαρχία του Ξινγιάνγκ, το μήκος της οδικής σύνδεσης της δυτικής Κίνας με το κοντινότερο λιμάνι θα μειωθεί στο μισό.

Εκτός από τα διακόσια (200) εκατ. δολάρια ΗΠΑ, που δαπάνησε η Κίνα για να διαμορφώσει στην ακτή του μικρού χωριού ψαράδων, που φέρει την ονομασία Γκουαντάρ, ένα λιμάνι για μεγάλου εκτοπίσματος πλοία, και τα τριάντα πέντε (35) εκατ. δολάρια ΗΠΑ, που κατέβαλε για να αποκτήσει τον πλήρη έλεγχο του λιμανιού, το Πεκίνο επενδύει τελικά εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, για να ολοκληρώσει έναν αυτοκινητόδρομο που έχει μήκος εννιακοσίων (900) χιλιομέτρων, που θα συνδέει το λιμάνι με τον κύριο οδικό άξονα που «παρακολουθεί» την κοίτη του ποταμού Ινδού, ο οποίος διασχίζει το Πακιστάν, από το Βορρά προς το Νότο.

Αξίζει να επισημάνουμε πως, η οδική σύνδεση που προαναφέρθηκε, έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί ως το 2012. Ωστόσο, η δράση των αυτονομιστών στην επαρχία Μπαλουχιστάν (Balochistan), όπου βρίσκεται το λιμάνι Γκουαντάρ, παρεμπόδισε σοβαρά τις απαιτούμενες εργασίες, οδηγώντας σε οπισθοδρόμηση και τα μακροπρόθεσμα σχέδια, που περιλαμβάνουν

σιδηροδρομική και οδική σύνδεση του λιμανιού, με την κεντρική Ασία, μέσω του Αφγανιστάν. Το συγκεκριμένο πρόβλημα, που φυσικά και δεν είναι το μοναδικό που αντιστρατεύεται το σχεδιασμό της Πρωτοβουλίας BRI, αντί να αποθαρρύνει την ηγεσία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, αξιοποιείται, μαζί με μια σειρά ομοειδών ή άλλων ζητημάτων, προκειμένου να παρουσιαστεί η προοπτική ολοκλήρωσης της BRI, ως η απαραίτητη, η επιβεβλημένη συνταγή σταθερότητας, ειρήνευσης και πολύπλευρα επωφελούς συνεργασίας, στο εσωτερικό των χωρών που εμπλέκονται σ' αυτήν, αλλά και στις διακρατικές σχέσεις, μεταξύ των «κρίκων μιας αλυσίδας», που θα αντιλαμβάνονται ολοένα και πιο πολύ την αξία του “win – win” σχεδίου, που εισηγείται και χρηματοδοτεί το Πεκίνο. Αυτός είναι και ο λόγος που ο Πρόεδρος και Γραμματέας του Κ.Κ. της Κίνας, Σι Τζινπίνγκ αναφέρεται διαρκώς στα οφέλη που θα αποφέρει στους κατοίκους των χωρών που συμμετέχουν στην οικονομική και εμπορική Πρωτοβουλία της Κίνας, για την «Εμπορική Ζώνη» και τον «Εμπορικό Δρόμο». Όπως έκανε τον Αύγουστο του 2018, στην ομιλία του στο Συμπόσιο για την 5^η επέτειο της Πρωτοβουλίας BRI, στην κινεζική πρωτεύουσα, υπογραμμίζοντας τη σημασία που έχει, για την ανθρωπότητα, η οικοδόμησης μιας κοινότητας κρατών με κοινό μέλλον (Πρακτορείο Ειδήσεων “Xinhua”/27/8/2018).

7.3.7 Οι θαλάσσιοι διάδρομοι της Πρωτοβουλίας

Ο «θαλάσσιος Δρόμος του Μεταξιού του 21ου αιώνα», όπως τον ονομάτισε η ηγεσία της Κίνας, είναι ένα σύνολο θαλάσσιων διαδρομών τους οποίους θα ακολουθούν τα ποντοπόρα πλοία, στο πλαίσιο του, κολοσσιαίων διαστάσεων, διαμετακομιστικού εμπορίου της χώρας. Στην ουσία, το Πεκίνο, δια του συγκεκριμένου «Δρόμου» (δρόμων, σωστότερα), εκδηλώνει μια συμπληρωματική πρωτοβουλία, με στόχο να επενδύσει και να προωθήσει τις συνεργασίες της στη Νοτιοανατολική Ασία, στην Ωκεανία και στη Βόρεια Αφρική, στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή πέριξ της νότιας Κίνας, σε όλο το Νότιο Ειρηνικό Ωκεανό, καθώς και στην ευρύτερη περιοχή του Ινδικού Ωκεανού ([maritimesun](#), 2015), (Shannon Tiezzi, 2014), (Liu Cigui, 2014).

Μάλιστα, κατά το πρότυπο της πρώτης (1^{ης}) αναφοράς στην Πρωτοβουλία, που έγινε κατά την επίσκεψή του στο Καζακστάν, το Σεπτέμβριο του 2013, ο Σι Τζινπίνγκ ανέλυσε την Πρωτοβουλία της Κίνας, για το «Θαλάσσιο Δρόμο του Μεταξιού», για πρώτη φορά, στη διάρκεια ομιλίας του προς τα μέλη του Κοινοβουλίου της Ινδονησίας, τον Οκτώβριο του 2013 (Wu Jiao & Zhang Yunbi, 10/04/2013). Επιχειρώντας έτσι, να σηματοδοτήσει, για μια σειρά χωρών με ομοειδή χαρακτηριστικά, προσανατολισμούς, δυνατότητες και προσδοκίες, με τις προαναφερθείσες χώρες (Καζακστάν και Ινδονησία), τα προφανή οφέλη που βάσιμα δύνανται να προσδοκούν, συμμετέχοντας στην Πρωτοβουλία BRI. Ένα παράπλευρο συμπέρασμα, επίσης, για την επιλογή των εν λόγω χωρών, αφορά στην οφθαλμοφανή σπουδαιότητα και κομβική σημασία τους, σε ό,τι αφορά στην εκδήλωση και την επιτυχή υλοποίηση των στόχων

που έθεσε εξαρχής η κινεζική ηγεσία. Σε κάθε περίπτωση, οι συμβολισμοί έτυχαν της ιδιαίτερης προσοχής, από την πλευρά όλων των κρατών που εμπλέκει ο χερσαίος και ο θαλάσσιος σχεδιασμός της Πρωτοβουλίας BRI, με αποτέλεσμα να ανοίξει ο δρόμος για την υλοποίηση του εξαιρετικά φιλόδοξου, κινεζικού σχεδίου.

Εκτός από το σχέδιο για τη «Θαλάσσια οδό του Μεταξιού», ο Πρόεδρος της Κίνας Σι Τζινπίνγκ, έθεσε σε εφαρμογή και ένα άλλο, εξίσου σημαντικό σχέδιό του, που προβλέπει ακόμη πιο στενή συνεργασία μεταξύ Ρωσικής Ομοσπονδίας και των συμμάχων της, απ' τη μια πλευρά, και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, από την άλλη. Στόχος του σχεδίου, να διαμορφώσει το υπόστρωμα για τη συνεργασία των χωρών της Βόρειας Θάλασσας, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας BRI.

Μέσω της συγκεκριμένης συνεργασίας, η κυβέρνηση του Πεκίνου θεωρεί ότι θέτει στέρεες βάσεις, προκειμένου να πραγματοποιήσει ένα ακόμη όραμά της, στο πλαίσιο της εν λόγω Πρωτοβουλίας υψηλών στόχων, της «ζώνης» και του «δρόμου». Μάλιστα, το πόσο σημαντική, για την κινεζική ηγεσία, είναι η πραγμάτωση του συγκεκριμένου, στρατηγικής σημασίας σχεδίου, για το δρόμο που θα διασχίζει τη βόρεια Ευρώπη, αποδεικνύεται από την ονομασία του, "Δρόμος του Μεταξιού δια των πάγων", επιχειρώντας, με αυτόν τον τρόπο, να υπογραμμίσει την έμφαση που αποδίδει στην προώθηση της ανάπτυξης στην περιοχή της Αρκτικής. Μια περιοχή που, προϊούσας της τήξης των πάγων, ένεκα της κλιματικής αλλαγής, ανοίγει νέους δρόμους πλεύσης, για τα εμπορικά, αλλά και τα πολεμικά πλοία. Με άλλα λόγια, προστίθεται στο μακρύ κατάλογο των τόπων όπου σημειώνονται κινήσεις ανταγωνισμού των ισχυρών κρατών του πλανήτη.

Στην κατεύθυνση αυτή και σε ό,τι αφορά στο εμπορικό σκέλος του κινεζικού ενδιαφέροντος, τα πλοία της China Ocean Shipping Company, της COSCO, μιας κρατικής και συνάμα πολυεθνικής ναυτιλιακής εταιρείας, έχουν πραγματοποιήσει πολλές δοκιμαστικές διελεύσεις, σε αρκετές, ενδιαφέρουσες, ναυτιλιακές διαδρομές και στον Αρκτικό Κύκλο. Ακόμη, τα Τμήματα Μεταφορών των δύο χωρών (Λ. Δ. Της Κίνας και Ρωσικής Ομοσπονδίας) βελτιώνουν συνεχώς τις πολιτικές και τους κανόνες που σχετίζονται με την ανάπτυξη στην Αρκτική. Επίσης, εργαζόμενες από κοινού, άλλες κινεζικές και ρωσικές εταιρείες, επιδιώκουν τη συνεργατική εξερεύνηση πετρελαίου και φυσικού αερίου, στο εσωτερικό των δύο χωρών. Στο πλαίσιο αυτό, Κίνα και Ρωσία συνδιαμορφώνουν επιμέρους σχέδια για την περιοχή, με στόχο να ξεκινήσει οργανωμένη προσπάθεια, προκειμένου να προωθηθεί, να προχωρήσει, με γοργούς ρυθμούς, η ολοκληρωμένη συνεργασία τους, για την κατασκευή υποδομών, όχι μόνο για την υποβοήθηση της Πρωτοβουλίας BRI, αλλά και για παράπλευρα, συμπληρωματικά πεδία του Εμπορίου και της Οικονομίας, όπως είναι αυτά του Τουρισμού και της επιστημονικής έρευνας. Στην κατεύθυνση αυτή, σε ουκ ολίγες περιπτώσεις, η συνεργασία αποδίδει πολλαπλά οφέλη. Με την έννοια ότι, προκύπτουν διαρκώς, νέες ευρεσιτεχνίες, καινοτόμες μέθοδοι ενίσχυσης

της παραγωγικής δραστηριότητας (και στους τρεις τομείς, πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα), καθώς και άλλα επιτεύγματα, μέσω των σύγχρονων τεχνολογικών αναζητήσεων. Πρωτίστως, όμως, η συμπόρευση αυτή προσελκύει άμεσες επενδύσεις, οι οποίες ικανοποιούν τον πιο σημαντικό παράγοντα των κοινών επιτευγμάτων, των δύο χωρών: Εξασφαλίζουν, έτσι, την απαιτούμενη οικονομική στήριξη, προκειμένου να φτάνουν, σύντομα, στη γενικευμένη χρήση τους.

7.3.8 Το Σχέδιο των απαραίτητων υποδομών, για την υλοποίηση της Πρωτοβουλίας και η πολιτικοοικονομική τους διάσταση

Το μεγαλεπήβολο σχέδιο της κινεζικής ηγεσίας, που επιχειρεί να εντάξει σε ένα πλαίσιο win-win συνεργασίας πάνω από εξήντα πέντε (65) χώρες του κόσμου, είναι απόλυτα φυσικό να χρειάζεται την υποστήριξη εκατοντάδων μικρών και μεγάλων έργων, προκειμένου να ξεκινήσει να αποδίδει σταδιακά τους καρπούς, που προσδοκούν αυτοί που συνέλαβαν τη «μεγάλη ιδέα». Και τούτο, διότι, οι ελλείψεις και οι διαφορές που καταγράφονται ανάμεσά τους, καθιστούν επιβεβλημένη μια σειρά άμεσων παρεμβάσεων, που θα στοχεύουν στη διαμόρφωση οδικών αξόνων, σιδηροδρομικών γραμμών και λιμένων, για τη συνολική εξυπηρέτηση του -κολοσσιαίων διαστάσεων- μεταφορικού έργου, που θα εκδηλώνεται στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας BRI. Στην κατεύθυνση αυτή, η ηγεσία της Κίνας, αυτή που συνέλαβε την ιδέα και την έθεσε σε πλήρη εφαρμογή, ζήτησε από τους εν δυνάμει εταίρους της, να αποκτήσουν τις απαραίτητες υποδομές, προκειμένου να μη μείνουν «γράμμα κενό», όσα προβλέπει το κινεζικό σχέδιο.

Επομένως, στο –πιεστικά- στενό πλαίσιο, το οποίο διαμορφώνουν ο σχεδιασμός και το γενικό χρονοδιάγραμμα, που έθεσε η ηγεσία του Πεκίνου, φαντάζει άκρως φυσιολογική εξέλιξη, όχι απλά η επισήμανση των αδυναμιών, στα οδικά δίκτυα, στη σιδηροδρομική διασύνδεση πολλών από τις πάνω από εξήντα πέντε χώρες, για τις οποίες προβλέπεται η εμπορική διασύνδεση με την Κίνα και μεταξύ τους, αλλά και η διαμόρφωση των λιμανιών που απαιτούνται, ώστε να μην υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες, για τη λειτουργία του εξαιρετικά φιλόδοξου εγχειρήματος. Στο πλαίσιο αυτό, η ηγεσία της Κίνας, περνώντας από τις επισημάνσεις σε καίριες δράσεις, κίνησε ένα πλέγμα διαδικασιών, με στόχο τη διαμόρφωση της «Ζώνης» και του «Δρόμου», σε όλο το χάρτη της Πρωτοβουλίας (BRI). Έτσι, το Πεκίνο, θέτοντας σε εφαρμογή ένα πλήρες σχέδιο διαμόρφωσης των κατάλληλων υποδομών, διαμορφώνει συνολικά, τις συνθήκες που απαιτούνται, προκειμένου να κάνει το όραμα πράξη. Ξεκινώντας από την ανατολική Αφρική, συνοπτικά, οι παρεμβάσεις που επιχειρεί η Κίνα, αφορούν:

Στην ανατολική Αφρική, με πρώτη, κατά σειρά σπουδαιότητας την αναπτυξιακή παρέμβαση στην Κένυα. Στην εν λόγω χώρα, η διαδικασία διαμόρφωσης υποδομών ξεκίνησε το Μάιο του 2014, με επίσκεψη που πραγματοποίησε στην πρωτεύουσά της, το Ναϊρόμπι, ο Πρωθυπουργός της Λ.Δ. της Κίνας, Λι Κετσιάνγκ. Η συμφωνία που επιτεύχθηκε, από τον Κινέζο Πρωθυπουργό, μετά τις συνομιλίες του με την κυβέρνηση της Κένυας, αφορούσε στον εκσυγχρονισμό και την επέκταση των σιδηροδρόμων της αφρικανικής χώρας. Ένα έργο που ξεπέρασε τελικά τον αρχικό προϋπολογισμό των 3,2 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, το οποίο χρηματοδοτήθηκε κατά 90% από τη Λ.Δ. της Κίνας και κατά 10% από την Κένυα. Οι εκσυγχρονισμένοι πια Κενυατικοί Σιδηρόδρομοι, συνιστούν πλέον το μεγαλύτερο έργο υποδομής στην ιστορία της ανεξάρτητης Κένυας, ενισχύοντας τα μέγιστα το φιλόδοξο βηματισμό της αφρικανικής χώρας, αλλά και τα οραματικά σχέδια της Κίνας, για την παγίωση της πρωτοκαθεδρίας της στον κομβικής σημασίας τομέα του παγκόσμιου εμπορίου, ικανή να οδηγήσει στην μετατόπιση των ΗΠΑ από την 1^η θέση των οικονομικών δυνάμεων του πλανήτη. Είναι χαρακτηριστικό ότι, με το εν λόγω έργο, επιτεύχθηκε η μείωση της χρονικής διάρκειας της διαδρομής, από τη Μομπάσα στο Ναϊρόμπι, από δώδεκα (12) ώρες σιδηροδρομικής, ή εννιά (9) ώρες οδικώς, σε μόλις τεσσεράμισι (4,5) ώρες, με το νέο σιδηροδρομικό δίκτυο. Το έργο που ολοκληρώθηκε τάχιστα, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που όρισαν οι δύο πλευρές, το εγκαινίασε ο Πρόεδρος της Κένυας Ουχούρου Κενυάτα, το Μάιο του 2017, υπογραμμίζοντας πως, *«αναδιαμορφώνει την ιστορία της Κένυας για τα επόμενα 100 χρόνια!»* (BBC News. 31 May 2017).

Δικαιώνοντας τις εκτιμήσεις του Κενυάτη Προέδρου, των Κενυατών αλλά και των Κινέζων αξιωματούχων, πολιτών και φορέων του επιχειρείν, η Εταιρεία Σιδηροδρόμων της Κένυας, ανακοίνωσε ότι, ο σιδηρόδρομος της χώρας, κατά τον πρώτο χρόνο της λειτουργίας του, μετέφερε συνολικά 1,3 εκατομμύρια ανθρώπους, Κενυάτες και επισκέπτες της χώρας, με το δείκτη πληρότητας των δρομολογίων του, να αγγίζει το 96,7%, και 600.000 τόνους εμπορευμάτων και αγαθών. Τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης, προσεγγίζοντας με την οπτική του Πεκίνου τις θετικές επιπτώσεις του έργου για την Κένυα, επισήμαναν ότι, η σιδηροδρομική γραμμή αύξησε το ΑΕΠ της χώρας κατά 1,5%, δημιούργησε σαράντα έξι χιλιάδες (46.000) θέσεις εργασίας, για τους ντόπιους, πέραν των χιλίων εξακοσίων (1.600) επαγγελματιών των σιδηροδρόμων, που στελεχώνουν πλέον την Εταιρεία που τους διαχειρίζεται, μετά από την κατάλληλη εκπαίδευσή τους (Xinhua Net. 1 June 2018). Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, σε δεύτερη φάση και με τη βοήθεια της Κίνας, η Κένυα αποφάσισε την επέκταση της γραμμής που καλύπτει την απόσταση από τη Μομπάσα προς το Ναϊρόμπι, μέχρι την πόλη Μαλάμπα, από την οποία θα είναι δυνατή η διασύνδεση της Κένυας με τις άλλες χώρες της Ανατολικής Αφρικής, όπως είναι η Ουγκάντα, η Ρουάντα, ενδεχομένως, το Μπουρούντι και η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Το έργο των σιδηροδρόμων, συνολικά, σύμφωνα με την Κυβέρνηση της Κένυας, αναμένεται να ενισχύσει τα μέγιστα, μια σειρά από τομείς της οικονομίας της

χώρας, όπως είναι ο τουρισμός, η μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων, αλλά και η βιομηχανική ανάπτυξη σε μια πλούσια, σε γεωθερμία, κοιλάδα της Κένυας, που φέρει το όνομα «Rift Valley». Μια περιοχή με εξαιρετικά γόνιμο έδαφος, εξ αιτίας σχετικά πρόσφατης ηφαιστειακής δραστηριότητας, αλλά και των λιμνών που φιλοξενεί.

Στην ανατολική Αφρική, επίσης, πιο συγκεκριμένα στην Αιθιοπία, με πρωτοβουλία της Κίνας διαμορφώθηκε η Ανατολική Βιομηχανική Ζώνη της χώρας. Πρόκειται, κυρίως, για έναν κατασκευαστικό κόμβο, έξω από την πρωτεύουσά της Αντίς Αμπέμπα, ο οποίος διαμορφώθηκε από κινέζους κατασκευαστές (CGTN. 15 May 2017). Στην εν λόγω περιοχή λειτουργούν πλέον πολλές δεκάδες επιχειρήσεων (Xinhua Net. 11 June 2018). Ωστόσο, η λειτουργία τους δεν κατέστη εισέτι δυνατή να χρησιμεύσει ως καταλύτης, για τη συνολική οικονομική ανάπτυξη της Αιθιοπίας, εξαιτίας των κακών υποδομών έξω από τη ζώνη. Επίσης, οι διαφορές μεταξύ των βιομηχανιών της Αιθιοπίας και της Κίνας, δεν επιτρέπουν στην πρώτη να επωφεληθεί από την άμεση μεταφορά τεχνολογίας και την καινοτομία (Philip Giannecchini, Ian Taylor, 2018), (BBC News. 5 October 2016).

Σε άμεση σχέση με την προαναφερθείσα επισήμανση, από το 2012, κινεζικές εταιρείες εργάστηκαν για την αντικατάσταση των παρωχημένων και αιωνόβιων Σιδηροδρόμων Αιθιοπίας – Τζιμπουτί (Ethio - Djibouti Railways). Στην κατεύθυνση αυτή κατασκεύασαν τη νέα, ηλεκτρική γραμμή, Αντίς Αμπέμπα– Τζιμπουτί, που καλύπτει πάνω από 750 χιλιόμετρα. Το νέο, ηλεκτρικό τρένο, που μπορεί να αναπτύσσει ταχύτητες μέχρι 120 χλμ. / ώρα, μείωσε το χρόνο του ταξιδιού, ανάμεσα στις δύο πόλεις, από τρεις ημέρες / εβδομήντα δύο (72) ώρες, σε περίπου δώδεκα (12) ώρες. Η πρώτη αμαξοστοιχία μεταφοράς εμπορευμάτων πραγματοποίησε δρομολόγιο το Νοέμβριο του 2015, ενώ η πρώτη επιβατική αμαξοστοιχία δρομολογήθηκε τον Οκτώβριο του 2016 (Railway Technology, 16 January 2017).

Στην Αφρική, εν γένει, φαίνεται ότι η Κίνα ανακάλυψε ένα πραγματικό, νέο «Ελντοράντο», για κομβικού χαρακτήρα επιχειρήσεις της, του κατασκευαστικού κλάδου. Και τούτο επειδή οι κινεζικές εταιρείες κατασκευών, μόλις αντιμετώπισαν μια αξιοσημείωτη υποχώρηση του κύκλου εργασιών τους, εξαιτίας της υποχώρησης της εσωτερικής ζήτησης, προσανατολίστηκαν σε επενδύσεις στην Αφρική, δαπανώντας 50 δισ. δολάρια ΗΠΑ, σε ετήσια βάση, προκειμένου να κατασκευάσουν νέα λιμάνια, αυτοκινητοδρόμους και αεροδρόμια. Φυσικά και το πιο σημαντικό μερίδιο της επενδυτικής δαπάνης αφορά τους σιδηροδρόμους. Αυτό όμως δεν εμπόδισε την εκδήλωση, ειδικά στην Αντίς Αμπέμπα, στην πρωτεύουσα της Αιθιοπίας, μιας προσπάθειας για ένα κινεζικής κατασκευής δίκτυο τραμ, το οποίο ήδη εξυπηρετεί τις μετακινήσεις εκατοντάδων χιλιάδων πολιτών και επισκεπτών της εν λόγω πόλης.

Βεβαίως, σε ό,τι αφορά στην ανάπτυξη των σιδηροδρομικών δικτύων, με στόχο τη μεταφορά εμπορευμάτων και αγαθών, το Πεκίνο δεν ανέμενε την ολοκλήρωση των κινήσεων του στην Αφρική, προκειμένου να κάνει το επόμενο βήμα, για τη διασύνδεση της Κίνας, με άλλες

στρατηγικού χαρακτήρα περιοχές. Με το βλέμμα στις αγορές της «γηραιάς ηπείρου», της Ευρώπης, εκδήλωσε πολυπληθέστερες πρωτοβουλίες, προς πολλές κατευθύνσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι, η προσπάθεια για τη διαμόρφωση εμπορευματικών σιδηροδρομικών γραμμών, μεταξύ Κίνας και των χωρών που μεσολαβούν μέχρι την Ευρώπη, άρχισαν τον Μάρτιο του 2011 (BBC News. 18 January 2017). Με πρώτη, μια γραμμή μεταφοράς εμπορευμάτων, που σχεδιάστηκε για να συνδέει την Κίνα με το Ιράν και συγκεκριμένα με την πρωτεύουσά του, την Τεχεράνη.

Επίσης, η γραμμή Κίνας - Βρετανίας, ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2017 (BBC News. 18 January 2017), (Jonathan Webb. 3 January 2017), ενώ από το 2018, το σιδηροδρομικό δίκτυο επεκτάθηκε εντυπωσιακά, προκειμένου να καλύψει πολλούς επιπλέον προορισμούς. Στο πλαίσιο αυτό, σαράντα οχτώ (48) κινεζικές πόλεις και σαράντα δύο (42) ευρωπαϊκοί προορισμοί, εντάχθηκαν σε ένα ολοκληρωμένο πλάνο, παρέχοντας τη δυνατότητα μεταφοράς προϊόντων και αγαθών μεταξύ της Κίνας και των χωρών της Ευρώπης. Είναι χαρακτηριστικό ότι, στις 26 Αυγούστου 2018, η εμπορική αμαξοστοιχία με τον αριθμό Χ8044, ακολουθώντας μια διαδρομή που αναπτύχθηκε-κατασκευάστηκε πρόσφατα, στο μεγαλύτερο τμήμα της, αφίχθηκε στο Wuhan της Κίνας, προερχόμενη από το Αμβούργο της Γερμανίας. Η εν λόγω πόλη αλλά και η περιφέρεια στην οποία ανήκει, η οποία έχει την ονομασία Hubei, είναι αντίστοιχα η πιο πυκνοκατοικημένη πόλη και η πιο κατοικημένη περιφέρεια, στην Κεντρική Κίνα. Κατά συνέπεια, τα τρένα που θα φτάνουν εφεξής εκεί, μέσω της συγκεκριμένης γραμμής, θα σφυρίζουν σε τόπους που διαθέτουν τεράστιες αγορές.

Την ίδια ώρα, επίσης, τα σιδηροδρομικά δίκτυα, προς και από τη Δύση, δεν περιορίζονταν μόνο στο εσωτερικό της Κίνας. Το Πεκίνο φρόντισε για την επέκτασή τους ακόμη πιο νότια, με αποτέλεσμα να φτάνουν πλέον μέχρι το Βιετνάμ, από το Μάρτιο του 2018 (Xinhua Net. 27 August 2018). Επιπλέον, πέρα από τη σιδηροδρομική σύνδεση Πεκίνου - Λονδίνου, που ήδη ολοκληρώθηκε, η Κίνα φιλοδοξεί να αναλάβει και την κατασκευή του ονομαζόμενου Πανασιατικού Σιδηροδρομικού Δικτύου, μήκους 3.000 χλμ., που θα συνδέει την Κίνα, το Λάος, την Ταϊλάνδη και τη Σιγκαπούρη.

Στρεφόμενη ακόμη προς το βορρά της Ευρώπης, σε μια άλλη, κομβικής σημασίας χώρα, στη Λευκορωσία, η Κίνα διαμόρφωσε ένα πολύ μεγάλο Βιομηχανικό Πάρκο. Πρόκειται για μια ειδική, τεράστια Οικονομική Ζώνη, η οποία καλύπτει 35,3 τετραγωνικά μίλια, που ιδρύθηκε στο Smolevichy του Μινσκ το 2013. Στο πάρκο αυτό εδρεύουν ήδη τριάντα έξι (36) πολυεθνικές εταιρείες, οι περισσότερες με το πλειοψηφικό μετοχικό πακέτο τους να ανήκει σε κινεζικούς κολοσσούς, που εγκαταστάθηκαν σ' αυτό από τον Αύγουστο του 2018 (Xinhua Net. 18 March 2018). Μάλιστα, σύμφωνα με τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης, το πάρκο αναμένεται να δημιουργήσει αρκετές χιλιάδες θέσεις εργασίας και να μετατραπεί σταδιακά σε μια πραγματική πόλη δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, έως το 2020 (Xinhua, 11 August 2018).

Την ίδια ώρα με σκοπό την κάλυψη των δρόμων προς την Ευρώπη, ή προς άλλους ζωτικούς χώρους της Ασίας, η Κίνα, δεν έπαψε να εργάζεται για την επίτευξη συμφωνιών ή να διαμορφώνει πληθώρα υποδομών. Για παράδειγμα στην Ινδονησία, το 2016, η εξειδικευμένη εταιρεία σιδηροδρομικών υποδομών, China Railway International, προχώρησε στην κατασκευή της πρώτης στη χώρα σιδηροδρομικής διαδρομής υψηλής ταχύτητας. Έτσι, στην Ινδονησία, στη διαδρομή Τζακάρτα– Μπαντούνγκ, με την ολοκλήρωση του έργου, οι αμαξοστοιχίες θα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύσσουν ταχύτητες μέχρι και 140 χλμ. (87 μίλια). Κάτι που σημαίνει ότι, με την εν λόγω διαδρομή, θα συντομεύσει ο χρόνος ταξιδιού ανθρώπων και εμπορευμάτων, μεταξύ των δύο πόλεων, από τις τρεις (3) ώρες, που απαιτούνταν στο παρελθόν, σε μόλις σαράντα (40) λεπτά της ώρας (China Daily, 2017). Το έργο είχε προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί εντός του 2019. Ωστόσο, ζητήματα που αφορούσαν στην αποζημίωση της υπό απαλλοτρίωση γης, καθυστέρησαν αρκετά την υλοποίησή του (Xinhua Net, 29 June 2018), από την China Railway International.

Ένας άλλος, πολύ σημαντικός οικονομικός διάδρομος, αφορά στη διασύνδεση της Κίνας με το Πακιστάν, καθοριστικής σημασίας για την Πρωτοβουλία BRI. Ο διάδρομος αυτός περιλαμβάνει επενδύσεις, σε μεταφορές, ενέργεια και ναυτιλιακές υποδομές, οι οποίες, εκτός από τη σαφή στήριξη της Πρωτοβουλίας, υπηρετούν και τη διαμόρφωση συνθηκών αντιμετώπισης ενός μελλοντικού ανταγωνισμού, ανάμεσα στην Κίνα και την Ινδία. Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα διαμορφώνει στο Πακιστάν, ένα πλέγμα υποδομών που ονομάζεται Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Πακιστάν (CPEC), ο οποίος θα συνδέει τη Δυτική Κίνα με τον Ινδικό Ωκεανό, με πληθώρα υποδομών, επιλεγμένων με ιδιαίτερη προσοχή, λόγω των ανοιχτών ζητημάτων που άπτονται του Κασμίρ. Ωστόσο, όσο κι αν η κατάσταση στην εν λόγω περιοχή παρουσιάζει χαρακτηριστικά εύθραυστης σταθερότητας, η αλήθεια είναι ότι, απαραίτητη προϋπόθεση, για να λειτουργεί ο διάδρομος αυτός, ως εκεί όπου προβλέπει ο σχεδιασμός του, είναι να συναινέσει σε κάτι τέτοιο η Ινδία. Αν οι κυβερνήσεις του Πεκίνου και του Ισλαμαμπάντ, αποσπάσουν τη συναίνεση, τη δέσμευση της ηγεσίας του Νέου Δελχί, για το σεβασμό της λειτουργίας του, είναι βέβαιο ότι, η Κίνα θα διαμορφώσει έναν εξαιρετικά σημαντικό «δρόμο» (του μεταξιού), ενώ το Πακιστάν, θα έχει κάνει ένα πολύ σημαντικό βήμα, στην προσπάθειά του να μετατρέψει σε ώριμη, τη σημερινή αναδυόμενη οικονομία του.

Ωστόσο, κάτι τέτοιο είναι φανερό ότι θα πρέπει να προκύψει μέσα από μια τριμερή συνεννόηση (Ινδίας-Πακιστάν-Κίνας), που θα βάζει τέλος στις αντιπαραθέσεις για τον έλεγχο της ευρύτερης περιοχής, γύρω από την κοιλάδα του Κασμίρ. Μια αρκετά μεγάλη -σε έκταση- περιοχή, που περιλαμβάνει: α) το -υπό ινδική διοίκηση- τμήμα «Τζαμού και Κασμίρ» (στο οποίο περιλαμβάνονται η Τζαμού, η κοιλάδα του Κασμίρ και το Λαντάχ, β) τις -υπό πακιστανική διοίκηση- αυτόνομες περιοχές «Αζάντ Κασμίρ» και «Γκιλγκίτ – Μπαλιτστάν», γ) τις -υπό κινεζική διοίκηση- περιοχές «Ακσάι Τσιν» και «Τρανς-Καρακοράμ».

Η θρησκευτική δημογραφία της ινδικής υποηπείρου (Ινδουιστές, Μουσουλμάνοι και Σιχ), που είχε ως αποτέλεσμα να πάρουν το δρόμο της προσφυγιάς δώδεκα (12) εκατομμύρια άνθρωποι, πάνω στην απόγνωσή τους να κινηθούν από το ένα ανεξάρτητο κράτος στο άλλο, με βάση τη θρησκευτική τους πίστη. Η μετακίνηση αυτή οδήγησε σε ταραχές και σφαγές, με τα θύματα να ξεπερνούν το ένα (1) εκατομμύριο ψυχές. Τούτη η τραγωδία του 1947, τροφοδοτεί έκτοτε την αντιπαράθεση Ινδίας – Πακιστάν, την οποία επιτείνει και η άλλη, σοβαρότατη, τριμερής αναταραχή, που εστιάζεται στα εδάφη του Κασμίρ, με την εμπλοκή των δύο χωρών αλλά και της Κίνας, μαζί με μια σειρά μεθοριακών αντιπαράθεσεων. Όπως αυτή που αφορά σε ένα στενό, άγονο μεθοριακό πέρασμα, στη μεθόριο Κίνας – Μπουτάν, γνωστό ως «Chicken's Neck» στην περιοχή Ντονγκλάνγκ (Donglang) για το οποίο έφτασαν, το 2017, στα πρόθυρα του πολέμου, οι δύο πυρηνικές ασιατικές υπερδυνάμεις. Άλλες περιπτώσεις αφορούν στις κοιλάδες Pasamlung και Jakarlung στο κεντρικό Μπουτάν, για τις οποίες η Κίνα είχε προσφέρει στο Μπουτάν, το 1996, μια σχετικά μικρότερη γεωγραφική περιοχή της βορειοδυτικής περιοχής του Μπουτάν στην κοιλάδα Chumbi. Η κοιλάδα Chumbi περιβάλλεται από το Θιβέτ και βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τον διάδρομο Siliguri, ένα από τα πιο στρατηγικά και ευαίσθητα εδάφη της Ινδίας.

Η απάντηση, στο εύλογο ερώτημα, σε τι εξυπηρετεί, λοιπόν, με όλα αυτά τα ανοιχτά μέτωπα, ο «Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Πακιστάν» (CPEC), έχει πολλές παραμέτρους. Καταρχήν έχει στόχο να εκσυγχρονίσει σύντομα τις πακιστανικές υποδομές και να ενισχύσει την οικονομία της χώρας, με την κατασκευή σύγχρονων δικτύων μεταφοράς. Οι αρχικές εκτιμήσεις κόστους ήταν στα σαράντα έξι (46) δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Ωστόσο, η αξία των έργων στον Οικονομικό Διάδρομο Κίνας - Πακιστάν ανέρχεται σε εξήντα δύο (62) δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, από το 2017, περιλαμβανόμενων πολυάριθμων ενεργειακών έργων και ειδικών οικονομικών ζωνών. Στις 13 Νοεμβρίου 2016, ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας - Πακιστάν έγινε εν μέρει λειτουργικός, όταν το πρώτο κινεζικό φορτίο μεταφέρθηκε χερσαία στο λιμάνι Γκουαντάρ / Gwadar, πολύ κοντά στα σύνορα με το Ιράν, για την περαιτέρω θαλάσσια αποστολή του προς την Αφρική και τη Δυτική Ασία, ενώ ανατέθηκαν και μερικές μεγάλες ενεργειακές εργασίες μέχρι τα τέλη του 2017.

Ένα τεράστιο δίκτυο εθνικών οδών και σιδηροδρόμων πρόκειται να κατασκευαστεί, υπό την αιγίδα του φορέα «Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Πακιστάν», που θα καλύπτει όλο το μήκος και το πλάτος του Πακιστάν. Οι ανεπάρκειες που προέρχονται από το -κατά το μεγαλύτερο μέρος του- γερασμένο δίκτυο μεταφορών του Πακιστάν εκτιμάται από την κυβέρνηση της χώρας πως προκαλεί απώλεια 3,55% του ετήσιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας. Έτσι, τα σύγχρονα δίκτυα μεταφορών που κατασκευάστηκαν στο πλαίσιο του Διαδρόμου CPEC θα συνδέουν τους θαλάσσιους λιμένες στο Γκουαντάρ και το Καράτσι με το βόρειο Πακιστάν, καθώς και τα σημεία που βρίσκονται στα βόρεια της δυτικής Κίνας και της Κεντρικής Ασίας. Ένας αυτοκινητόδρομος μήκους χιλίων εκατό (1.100) χιλιομέτρων θα

κατασκευαστεί μεταξύ των πόλεων του Καράτσι και της Λαχόρης ως μέρος του Διαδρόμου CPEC, ενώ η εθνική οδός που φέρει το όνομα Καρακοράμ και καλύπτει τη διαδρομή από το Χασάν Αμπντάλ ως τα σύνορα Πακιστάν Κίνας, προβλέπεται να ανακατασκευαστεί πλήρως και να αναδιοργανωθεί.

Επιπλέον, ενεργειακές υποδομές, αξίας άνω των τριάντα τριών (33) δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, πρόκειται να κατασκευαστούν από κοινοπραξίες ιδιωτικών εταιρειών, προκειμένου να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των χρόνιων ενεργειακών ελλείψεων του Πακιστάν. Ακόμη, άνω από 10.400MW δυναμικότητας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας φθάνουν στο ενεργειακό δίκτυο που τροφοδοτεί την Κίνα, από τα τέλη του 2018. Ένα δίκτυο αγωγών μεταφοράς υγροποιημένου φυσικού αερίου και πετρελαίου συνιστά μέρος του συνολικού έργου, στο οποίο περιλαμβάνεται κι ένας αγωγός προϋπολογισμού 2,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, μεταξύ Gwadar και Nawabshah για την τελική μεταφορά φυσικού αερίου από το Ιράν. Η ηλεκτρική ενέργεια από τα προαναφερθέντα έργα θα προέρχεται κυρίως από ορυκτά καύσιμα, αν και στο συνολικό πακέτο περιλαμβάνονται ακόμη, υδροηλεκτρικά έργα και έργα αξιοποίησης της αιολικής ενέργειας, καθώς και η κατασκευή ενός από τα μεγαλύτερα στον κόσμο ηλιακά πάρκα.

Η δυνητική επίπτωση του Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας – Πακιστάν στο Πακιστάν έχει παρομοιαστεί με εκείνη του αμερικανικού σχεδίου Μάρσαλ που υλοποίησαν οι ΗΠΑ στη μεταπολεμική Ευρώπη. Για το Πακιστάν, οι θετικές επιπτώσεις εντοπίζονται στη δημιουργία άνω των 2,3 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας μεταξύ 2015-2030, ενώ αναμένεται η αύξηση κατά 2 έως 2,5 ποσοστιαίες μονάδες ο ρυθμός της ετήσιας οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Ωστόσο, ο CPEC θεωρείται το κύριο υπόβαθρο της Πρωτοβουλίας BRI, και για έναν επιπρόσθετο λόγο, που έχει άμεση σχέση με το ονομαζόμενο «Δίλημμα της Μαλάκκα» (Malacca Dilemma).

Για την Κίνα, η διαδρομή από τα Στενά της Μαλάκκα (Straits of Malacca), είναι ο συντομότερος θαλάσσιος δρόμος, προς την Ευρώπη, την Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Από τον συγκεκριμένο δίαυλο διέρχεται το 80% των εισαγωγών ενέργειας στην Κίνα, προερχόμενες από χώρες της Μέσης Ανατολής. Με δεδομένο ότι, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας πετρελαίου στον κόσμο, είναι φυσικό να την απασχολεί η ενεργειακή ασφάλειά της. Μέχρι σήμερα, οι θαλάσσιες διαδρομές που χρησιμοποιούνται για την εισαγωγή πετρελαίου από τη Μέση Ανατολή, βρίσκονται υπό τη στενή παρακολούθηση του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, οποιαδήποτε εχθρική ενέργεια, σε βάρος της Κίνας, στα Στενά της Μαλάκκα, θα μπορούσε να διαμορφώσει τεράστιο πρόβλημα στις εισαγωγές ενέργειας στη χώρα. Κάτι τέτοιο είναι βέβαιο πως θα προκαλέσει παραλυτικές επιπτώσεις στην κινεζική

οικονομία. Το σενάριο αυτό συχνά αναφέρεται ως «Δίλημμα της Μαλάκκα», για την κινεζική στρατηγική. Παράλληλα, με τον κίνδυνο που θα μπορούσε να διατρέξει η Κίνα, από κάποιο πρόβλημα στα εν λόγω Στενά, οι θαλάσσιες διαδρομές της έχουν να αντιμετωπίσουν και μια σειρά από άλλα «αγκάθια». Στη συγκεκριμένη οπτική εντάσσεται και η πρόταση της Κίνας, προς την Ταϊλάνδη, να χρηματοδοτήσει την κατασκευή ενός καναλιού στον Ισθμό Κρα (Kra Isthmus), προϋπολογιζόμενης δαπάνης ύψους είκοσι (20) δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, το οποίο θα επέτρεπε στα πλοία να παρακάμψουν εντελώς τα Στενά της Μαλάκκα. Ακόμη, το αμφισβητούμενο, διαφιλονικούμενο καθεστώς στα νησιά Spratly και Pratacel, πηγές εντάσεων μεταξύ της Κίνας, της Ταϊβάν, του Βιετνάμ, των Φιλιππίνων και των ΗΠΑ, πολλαπλασιάζουν τους φόβους της κινεζικής ηγεσίας.

Για τούτο, ο «Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Πακιστάν» εκτιμάται ότι είναι ένας πολύ χρήσιμος και κρίσιμος δρόμος, που θα επιτρέψει στις κινεζικές εισαγωγές ενέργειας, σε περίπτωση εμπλοκής, να παρακάμψουν τις προαναφερθείσες περιοχές, αξιοποιώντας μια νέα θαλάσσια αρτηρία, από και προς τη Δύση, ακυρώνοντας έτσι και την προοπτική σύγκρουσης μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας, στη θαλάσσια περιοχή νοτίως της Κίνας. Την ίδια ώρα, πάντως, οι αγωγοί από το Gwadar μέχρι την Κίνα ενδέχεται να καταστούν προβληματικοί, αν αντιμετωπίσουν υλικοτεχνικές δυσκολίες, ή αν γίνουν στόχος τρομοκρατικών επιθέσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι, εκτός των ναυτικών δυνάμεων των ΗΠΑ και το Ινδικό Ναυτικό αύξησε πρόσφατα τη θαλάσσια επιτήρηση των Στενών της Μαλάκκα, από τη βάση που διαθέτει στο νησί Great Nicobar.

Βεβαίως, για πολλούς παρατηρητές της εξέλιξης που έχει η προβληματική απόπειρα προσέγγισης της Ινδίας, το μείζον ζήτημα για την Κίνα, αλλά και για τις κυβερνήσεις του Ισλαμαμπάντ, δεν είναι τόσο το πώς θα αντιμετωπίσει τα αρκετά και ακανθώδη ζητήματα που διαμορφώνουν τα -κατά καιρούς- σκηνικά αντιπαράθεσης, μεταξύ Πακιστάν και Ινδίας, Κίνας και Ινδίας ή Κίνας και ΗΠΑ. Αφού κρίνουν, ως κυρίαρχο ζήτημα για το μέλλον της χώρας, την εξέλιξη που θα υπάρξει σε ό,τι αφορά στα φαινόμενα διαφθοράς που ταλανίζουν το Πακιστάν, η κορωνίδα των οποίων άπτεται της διαχείρισης των κεφαλαίων που προορίζονται για τον «Οικονομικό Διάδρομο Κίνας – Πακιστάν». Κατά συνέπεια, η συνέχιση της εισροής κεφαλαίων, χωρίς τα κατάλληλα αντίβαρα, ενισχύει τη διαφθορά στο Πακιστάν, κι αυτή, με τη σειρά της εξακολουθεί να εκτοξεύει το κόστος του έργου σε δυσθεώρητα ύψη, καθιστώντας το Πακιστάν ακόμη πιο χρεωμένο στην Κίνα, η οποία χρηματοδοτεί το σύνολο των έργων στη χώρα. Μάλιστα, η αύξηση του χρέους έρχεται σε μια εποχή που το Πακιστάν παρουσιάζει συνεχώς ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ενώ έχει ήδη αρκετά σημαντικό δημόσιο και εξωτερικό χρέος. Είναι χαρακτηριστικό ότι, το Πακιστάν σημείωσε έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ύψους 3,867 δισ. δολαρίων, μόνο στο τέταρτο τρίμηνο του 2017, σύμφωνα με το Tradingeconomics.com. Ενώ, συνολικά, το Πακιστάν συσσωρεύσε δημόσιο

χρέος ισοδύναμο με το 67,20% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας, το 2017. Το δημόσιο χρέος της χώρας προς το ΑΕΠ του Πακιστάν, ήταν κατά μέσο όρο στο 69,30%, από το 1994 έως το 2017, φθάνοντας στο υψηλότερο επίπεδο όλων των εποχών, ήτοι στο 87,90% το 2001, ενώ το ρεκόρ χαμηλού χρέους, 56,40%, σημειώθηκε το 2007.

Επίσης, το εξωτερικό χρέος του Πακιστάν εκτοξεύτηκε στα 88,891 δισ. δολάρια ΗΠΑ, το τέταρτο τρίμηνο του 2017, από 85,052 δισ. δολάρια ΗΠΑ, στο τρίτο τρίμηνο του 2017. Το εξωτερικό χρέος της χώρας ήταν κατά μέσο όρο στα 53,029 δισ. δολάρια ΗΠΑ, από το 2002 έως το 2017, φτάνοντας στη συνέχεια στο υψηλότερο ρεκόρ των 88,891 δισ. δολαρίων ΗΠΑ, στο τέταρτο τρίμηνο του 2017, σε αντιδιαστολή με το χαμηλό ρεκόρ των 33,172 δισ. δολαρίων ΗΠΑ, που κατέγραφε στο τρίτο τρίμηνο του 2004.

Εν τω μεταξύ, τα συναλλαγματικά αποθέματα του Πακιστάν και οι ροές ξένων κεφαλαίων υποχωρούν δραματικά, καθιστώντας όλο και πιο πιθανό για το Πακιστάν να επιδιώξει να αναδιαρθρώσει το χρέος του προς την Κίνα. Πιθανότατα, ανταλλάσσοντας χρέος με ίδια κεφάλαια, τα οποία στην ουσία θα οδηγήσουν τον «Οικονομικό Διάδρομο Κίνας – Πακιστάν», σχεδόν αποκλειστικά «στα χέρια» του Πεκίνου.

Αυτό, άλλωστε, είναι ένα μοντέλο που εφάρμοσε η Κίνα στην αναδιάρθρωση του χρέους της Σρι Λάνκα, μετατρέποντας το εξαιρετικής σημασίας λιμάνι στη Χαμπάντοτα, σε λιμάνι της Κίνας, για ενενήντα εννιά (99) χρόνια. Αυτό ορίζει η συμφωνία- ορόσημο που υπέγραψαν οι δύο χώρες, Κίνα και Σρι Λάνκα, στις αρχές του 2017. Με την εν λόγω συμφωνία, η China Merchants Ports Holdings, εταιρεία υπό τον έλεγχο της κινεζικής κυβέρνησης, εξασφάλισε το 70% της συμμετοχής στο συγκεκριμένο, κομβικής σημασίας λιμάνι του Ινδικού Ωκεανού.

Όπως συνέβη με τον Οικονομικό Διάδρομο Κίνας - Πακιστάν, η επέκταση του λιμανιού της Χαμπάντοτα ξεκίνησε με δάνεια από την Κίνα. Αλλά όταν η Σρι Λάνκα δεν μπόρεσε να αποπληρώσει τα εν λόγω δάνεια, η Κίνα τα μετέτρεψε σε μετοχές, καθιστώντας τη Σρι Λάνκα, και μάλιστα με έναν ιδιαίτερα λεπτό τρόπο, μια "ημι-αποικία" της.

Κάτι ανάλογο κατά τα φαινόμενα, πιθανότατα και εκτός απροόπτου, θα συμβεί τελικά στο Πακιστάν, όταν η Κίνα θα αναλάβει τον «Οικονομικό Διάδρομο Κίνας – Πακιστάν». Με αποτέλεσμα να αποκομίζει διόδια από κάθε όχημα που θα περνάει τον εν λόγω Διάδρομο.

Όσα εξελίχθηκαν ήδη στη Σρι Λάνκα και όσα βρίσκονται «επί θύραις» στο Πακιστάν, τηρουμένων των αναλογιών, ακούμπησαν και τη Μαλαισία. Κατά τη διάρκεια της πρωθυπουργίας του Νατζίμπ Ραζάκ (3 Απριλίου του 2009 ως τις 10 Μαΐου 2018), η Μαλαισία υπέγραψε πολλές επενδυτικές συμφωνίες με την Κίνα, μεταξύ των οποίων κι ένα πολύ μεγάλο έργο, East Coast Rail Link / ECRL, με προϋπολογισμό ύψους είκοσι εφτά (27) δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Κι όπως ήταν φυσικό, το συγκεκριμένο, τεράστιου προϋπολογισμού έργο, στάθηκε σημείο αμφιλεγόμενο, για τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας. Παράλληλα, η Μαλαισία

υπέγραψε άλλα έργα αγωγών, αξίας άνω των 3.1 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, καθώς και μια συμφωνία για την κατασκευή μιας οικολογικής πόλης, αξίας εκατό (100) δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, στο Johor, μια ομόσπονδη Περιφέρεια της χώρας.

Όλα αυτά οδήγησαν, στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου του 2018 και λίγο πριν αναδειχτεί από τις κάλπες ο νέος Πρωθυπουργός της Μαλαισίας, τον τότε αντιπολιτευόμενο ηγέτη Δρα Μαχαθίρ μπιν Μοχάμαντ (Dr. Mahathir bin Mohamad), να εκφράσει την έντονη αποδοκιμασία – διαφωνία του, για τις κινεζικές επενδύσεις στη Μαλαισία, τις οποίες χαρακτήρισε ως πώληση της χώρας σε αλλοδαπούς (Pooja Thakur Mahrottri, En Han Choong, 2016), από τις κυβερνήσεις του Νατζίμπ Ραζάκ. Μετά την εκλογή του ως Πρωθυπουργού της Μαλαισίας, ο Δρ. Μαχαθίρ μπιν Μοχάμαντ, χαρακτήρισε «άδικα» τα έργα που χρηματοδοτήθηκαν από την Κίνα, στο πλαίσιο συμφωνιών που ενέκρινε και υπέγραψε ο προκάτοχός του, πρώην πρωθυπουργός Νατζίμπ Ραζάκ, γιατί τα έργα αυτά θα διαμόρφωναν τεραστίων διαστάσεων χρέη της Μαλαισίας, έναντι της Κίνας (Shukry, Anisah, Ho, Yudith, 2018).

Όσα υπογράμμισε, βέβαια ο Δρ. Μαχαθίρ μπιν Μοχάμαντ δεν διαφέρουν από ισχυρισμούς που διατυπώνονται σε πολλές χώρες, σχετικά με τη διπλωματία της Κίνας, στις διμερείς έως και στις πολυμερείς σχέσεις της. Οι ισχυρισμοί αυτοί, κατατείνουν στο συμπέρασμα ότι το Πεκίνο ασκεί μια ιδιότυπη διπλωματία, με αφορμή την Πρωτοβουλία BRI, παγιδύοντας με χρέη, τις χώρες με τις οποίες συνεργάζεται.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, τον Αύγουστο του 2018, στο τέλος επίσημης επίσκεψής του στην Κίνα, ο Mahathir bin Mohamad ακύρωσε το έργο East Coast Rail Link και δύο ακόμη έργα αγωγών που είχαν κατακυρωθεί στο China Petroleum Pipeline Bureau, που συνδέονται με τη διαφθορά στο κρατικό ταμείο Malaysia Development Berhad (Shukry, Anisah, Ho, Yudith, 2018) αναφέροντας την ανάγκη μείωσης του χρέους της προηγούμενης κυβέρνησης (ABC News. 2018-08-21), (AP News. 21 August 2018), (Strait Times. 21 August 2018), (The Times of India, 2018-08-23).

Ο υπουργός Οικονομικών Λιμ Γκούαν Ενγκ ανακοίνωσε αργότερα ότι το έργο της ανατολικής ακτής Rail Link «εξακολουθεί να βρίσκεται υπό αναθεώρηση» καθώς και ότι η χώρα του βρίσκεται σε και διαπραγματεύσεις με την Κίνα, για να διαπιστώσει εάν είναι δυνατή η δραστική μείωση στο συνολικό κόστος του έργου. Η κυβέρνηση της Μαλαισίας, δήλωσε επίσης ότι θα συνεχίσει να είναι μέλος της Πρωτοβουλία BRI, που προωθεί η Κίνα (Bloomberg. 5 September 2018).

Σε ό,τι αφορά μια ακόμη χώρα – κλειδί, τη Σρι Λάνκα, η κύρια επένδυση της Κίνας ήταν το λιμάνι Magampura Mahinda Rajaraks, το οποίο χρηματοδοτήθηκε κυρίως από την κινεζική κυβέρνηση και κατασκευάστηκε από δύο κινεζικές εταιρείες. Όπως δηλώνεται είναι το

μεγαλύτερο λιμάνι που κατασκευάστηκε μέχρι σήμερα στον 21^ο αιώνα. Οι κυβερνήσεις του Πεκίνου και του Κολόμπο, είχαν συμφωνήσει αρχικά το λιμάνι να ανήκει στην κυβέρνηση της Σρι Λάνκα και να λειτουργεί από την Αρχή Λιμένων της χώρας. Ωστόσο η λειτουργία του κατέστη ζημιογόνος και η κυβέρνηση της Σρι Λάνκα δεν μπόρεσε να εξυπηρετήσει το χρέος προς την Κίνα. Έτσι, με ένα πρόγραμμα αναδιάρθρωσης του χρέους στις 9 Δεκεμβρίου 2017, το 70% του λιμανιού εκμισθώθηκε και οι λιμενικές επιχειρήσεις παραδόθηκαν στην Κίνα για 99 χρόνια, ανακουφίζοντας τη Σρι Λάνκα από χρέος περίπου ενός (1) δισεκατομμυρίου δολαρίων ΗΠΑ (New York Times, 2018-08-23). Η εξέλιξη αυτή οδήγησε μερίδα του πολιτικού κόσμου της χώρας στη διατύπωση της κατηγορίας ότι, όλο το προηγούμενο διάστημα η Κίνα ασκούσε διπλωματία για να παγιδεύσει τη Σρι Λάνκα μέσω των χρεών που θα προέκυπταν (New York Times. 25 June 2018).

Η στρατηγική θέση του λιμένα και η επακόλουθη κυριότητά του από την Κίνα, προκάλεσε τεράστια ανησυχία, πρωτίστως στην Ινδία, τόσο για το αυξανόμενο οικονομικό και πιθανολογούμενα και στρατιωτικό αποτύπωμα της Κίνας στον Ινδικό Ωκεανό, εξαιτίας της εικασίας ότι, το λιμάνι Magampura Mahinda Rajaraksas, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και ως ναυτική βάση για το κινεζικό ναυτικό. Ωστόσο, η κυβέρνηση της Σρι Λάνκα υποσχέθηκε ότι το λιμάνι θα ήταν «καθαρά προορισμένο για εμπορική χρήση» (Chellaney, Brahma, 2017-01-23).

Στην ίδια ενότητα χωρών, στο Λάος, ένα περικλειστο κράτος στη Νοτιοανατολική Ασία, το Πεκίνο συμφώνησε την κατασκευή σιδηροδρομικής σύνδεσης που θα ενώνει την πρωτεύουσα της χώρας Βιεντιάν (Vientiane) με την πόλη Μπότεν (Boten), που βρίσκεται στα σύνορα του Λάος με την Κίνα, απέναντι από την κινεζική πόλη Μόχαν (Mohan).

Η γραμμή θα έχει μήκος τετρακόσια δεκατέσσερα (414) χλμ., κι η κατασκευή της ξεκίνησε στις 25 Δεκεμβρίου 2016 κι έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί το 2021. Η σπουδαιότητά του έργου έγκειται στο γεγονός ότι θα είναι το πρώτο σιδηροδρομικό έργο που θα συνδέεται άμεσα με το σιδηροδρομικό δίκτυο της Κίνας (The Diplomat. 11 December 2017), στην πόλη Μόχαν, στο νοτιότερο άκρο της Επαρχίας Γιουνάν (Yunnan) σε ένα διασυνοριακό σιδηροδρομικό σταθμό μήκους 9,68 χιλιομέτρων. Για τη σύνδεση αυτή ξεκίνησε η κατασκευή σήραγγας, τον Ιούνιο του 2016, κι ολοκληρώθηκε στα μέσα του 2019.

Με την ολοκλήρωση του έργου, η γραμμή ενώνει σιδηροδρομικά το Λάος με την Κίνα, και είναι η μακρύτερη στη χώρα, ενώ προβλέπεται να συνδεθεί στη συνέχεια και με την Ταϊλάνδη, προκειμένου να γίνει τμήμα ενός ακόμη πιο φιλόδοξου έργου: Της διαδρομής από το Κουνμίνγκ / Kunming –Σιγκαπούρης / Singapore, που εκτείνεται από την κινεζική πόλη Κουνμίνγκ / Kunming και διέρχεται από τη Ταϊλάνδη και το Λάος για να τερματίσει στη Σιγκαπούρη / Singapore (The Diplomat. 16 November 2015).

Εκτιμάται ότι, από το συνολικό κόστος των 5,95 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, το 70% αφορά στο τμήμα του σιδηροδρόμου που ανήκει στην Κίνα, ενώ το υπόλοιπο 30% σε αυτό του Λάος. Το έργο θα χρηματοδοτηθεί κυρίως από δάνεια από την Κίνα (The Telegraph. 14 January 2014). Παρόλα αυτά, η κυβέρνηση του Λάος βρίσκεται αντιμέτωπη με την αντιπολίτευση της χώρας, λόγω του πολύ υψηλού κόστους του εν λόγω αναπτυξιακού σχεδίου (Peter Janssen, 2017).

Σε ό,τι αφορά στην Ταϊλάνδη, το 2005, η κινεζική φαρμακευτική εταιρεία Holley Group και η κατασκευαστική εταιρεία βιομηχανικών κτιρίων της Ταϊλάνδης Amata υπέγραψαν συμφωνία για την ανάπτυξη της βιομηχανικής ζώνης στην παραθαλάσσια πόλη Ροαγιόνγκ / Rayong στην ανατολική ακτή του κόλπου της Ταϊλάνδης. Από το 2012, κινεζικές εταιρείες λειτουργούν εγκαταστάσεις παραγωγής ηλιακής ενέργειας, καουτσούκ και βιομηχανικής παραγωγής, ενώ στην εν λόγω ζώνη αναμένει ότι ο αριθμός των βιομηχανιών θα αυξηθεί σε πεντακόσιες (500) έως το 2021 (Diplomat. 29 August 2017). Στην περιοχή της Ροαγιόνγκ / Rayong λειτουργεί, επίσης, από το 2012, ένα εργοστάσιο συναρμολόγησης αυτοκινήτων, από τη Ford Motor Company, δια του οποίου επεκτάθηκε η παρουσία της Ford στην περιοχή του ASEAN, απασχολώντας περίπου δύο χιλιάδες διακόσιους (2.200) εργαζομένους.

Τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης, που πρόβαλαν αρκούντως το πακέτο των επενδύσεων στην πόλη Ροαγιόνγκ / Rayong, απέδωσαν την επένδυση στα φορολογικά κίνητρα της Ταϊλάνδης, σε ό,τι αφορά στη χρήση γης και στην προώθηση εξαγωγίμων προϊόντων, καθώς και στο ευνοϊκό κόστος εργασίας. Ήδη, οι Κινέζοι επενδυτές και η κυβέρνηση του Λάος, υπογραμμίζουν ότι, οι νέες επενδύσεις στη ζώνη της Ροαγιόνγκ / Rayong, έχουν δημιουργήσει ήδη περισσότερες από τρεις χιλιάδες (3.000) θέσεις εργασίας, για τους ντόπιους εργαζόμενους (Reuters. 17 May 2016).

Ακόμη, το Δεκέμβριο του 2017, η Κίνα και η Ταϊλάνδη ξεκίνησαν την κατασκευή ενός σπονδυλωτού σιδηροδρομικού έργου, που περιλαμβάνει, γραμμές υψηλής ταχύτητας που θα συνδέουν τις πόλεις Μπανγκόκ / Bangkok και Νάκχον Ρατσάσιμα / Nakhon Ratchasima. Η γραμμή θα επεκταθεί περαιτέρω στο Νονγκ Κχαι / Nong Khai, στα βορειοανατολικά σύνορα της χώρας, ώστε να υπάρξει σιδηροδρομική σύνδεσή της με το Λάος, ως μέρος του σχεδιαζόμενου σιδηροδρόμου Κουνμίνγκ / Kunming - Σιγκαπούρη / Singapore (CNC 16 October 2018).

Στη διαδικασία διαμόρφωσης υποδομών, με στόχο να στηριχτεί αποφασιστικά η Πρωτοβουλία BRI, πρωταγωνιστικός προβλέπεται και ο ρόλος του Χονγκ Κονγκ / Hong Kong. Είναι χαρακτηριστικό ότι, κατά τη διάρκεια ανάλυσης της πολιτικής του, για το 2016, ο τότε επικεφαλής της κυβέρνησης του Χονγκ Κονγκ / Hong Kong (2012–2017), Λουν Τσουν – Γινγκ / Leung Chun-ying, ανακοίνωσε την πρόθεσή του να συστήσει ναυτιλιακή αρχή, με στόχο την ενίσχυση της θαλάσσιας εφοδιαστικής του Χονγκ Κονγκ / Hong Kong, σύμφωνα με την

οικονομική πολιτική του Πεκίνου (Chankaew, Prapan; Lefevre, Amy Sawitta 2017). Ο Λουν Τσουν – Γινγκ / Leung Chun-ying, που πιθανολογείται πως θα επιστρέψει στην ίδια θέση το 2022, αναφέρθηκε σε "μία ζώνη, έναν δρόμο", σαράντα οχτώ (48) φορές, στη διάρκεια της άσκησης των καθηκόντων του (EJ Insight. 2015-11-16). Βεβαίως, ο κομβικός ρόλος που διαδραματίζει το Χονγκ Κονγκ, στην Πρωτοβουλία BRI, είναι ήδη ορατός στους ειδικούς του τραπεζικού κλάδου, σε ό,τι αφορά στη χρηματοδότηση έργων υποδομής στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας. Το Χονγκ Κονγκ ήδη έχει κάνει το πρώτο βήμα, με την τιτλοποίηση των δανείων για έργα υποδομών, προκειμένου να διευκολύνει τη ροή κεφαλαίων στην περιοχή Belt and Road, κάτι που δήλωσε και δημόσια ο Norman Chan Tak-lam, Γενικός Διευθυντής της Νομισματικής Αρχής του Χονγκ Κονγκ, στη διάρκεια Forum που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2018. Το διοργάνωσαν, από κοινού, το Ινστιτούτο Τραπεζών του Χονγκ Κονγκ και ο Οργανισμός Δομημένης Οικονομικής Συνεργασίας Ασίας - Ειρηνικού / Asia - Pacific Structured Finance Association, και πρόβαλε, μεταξύ άλλων, τα τελευταία επιτεύγματα της Πρωτοβουλίας BRI. Όπως σημείωσε ο Σι Γιουλόνγκ / Shi Yulong, Διευθυντή του κρατικού Κέντρου για την Αστική Ανάπτυξη της Κίνας, η διεθνής συνεργασία, που προωθήθηκε μέσω της Πρωτοβουλίας BRI, έχει καταλήξει σε εκατόν δεκαοχτώ (118) Συμφωνίες - Πλαίσια Συνεργασίας, βελτιώνοντας δραστικά τα μέσα διαβίωσης των ανθρώπων και τις οικονομίες των χωρών που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία BRI.

Η διάδοχος του Λουν Τσουν-Γινγκ / Leung Chun-ying, από το 2017 επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας του Χονγκ Κονγκ, Κα Κάρρι Λαμ / Carrie Lam Cheng Yuet-ngor, μερικούς μήνες νωρίτερα, στις 28 Ιουνίου του 2018, στη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής της Πρωτοβουλίας BRI, σημείωσε ότι, η αρχή, «μία χώρα, δύο συστήματα», του Χονγκ Κονγκ, είναι το «μοναδικό σημαντικό πλεονέκτημά του, να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην Πρωτοβουλία Belt and Road. *«Το πλαίσιο αυτό («μία χώρα, δύο συστήματα») μας επιτρέπει να επεκτείνουμε τα παραδοσιακά δυνατά μας χαρακτηριστικά, ως διεθνές, χρηματοπιστωτικό, εμπορικό και εφοδιαστικό κέντρο, ενώ εμβραθύνουμε την οικονομική μας ολοκλήρωση με την ηπειρωτική χώρα»*, δήλωσε η Κάρρι Λαμ / Carrie Lam στο άνοιγμα της τρίτης Συνόδου Κορυφής της Πρωτοβουλίας Belt and Road, αναφερόμενη ουσιαστικά στον κεντρικό ρόλο ("pivot role"), που διαδραματίζει το Χονγκ Κόνγκ, σε ό,τι αφορά στη χρηματοδότηση των υποδομών, στο πλαίσιο και της περαιτέρω προσέγγισης με το Πεκίνο.

7.3.9 Χρηματοδοτικοί και άλλοι μηχανισμοί της Πρωτοβουλίας

Αναζητώντας δρόμους που θα διευκολύνουν την επίτευξη των στόχων της Πρωτοβουλίας της «Ζώνης» και του «Δρόμου» του μεταξιού, η Κίνα έθεσε σε εφαρμογή και μια «Πανεπιστημιακή Συμμαχία», η οποία έχει ως επίκεντρο το Πανεπιστήμιο Xi'an Jiaotong. Το συγκεκριμένο Ακαδημαϊκό Ίδρυμα, βρίσκεται στην πόλη Xi'an, πρωτεύουσα της Επαρχίας Σαανσί / Shaanxi,

στη βόρεια-κεντρική Κίνα. Του έχει ανατεθεί η υποστήριξη της Πρωτοβουλίας Belt and Road μέσω της έρευνας και της τεχνολογίας, καθώς και η προώθηση της κατανόησής της, μέσω και των ακαδημαϊκών ανταλλαγών (EJ Insight. 2016-01-15), (Ma, Lie, 11 April 2016). Το δίκτυο, βέβαια, εκτείνεται πέρα από την οικονομική ζώνη και περιλαμβάνει μια ακαδημαϊκή και φοιτητική συμμαχία, για να «εξυπηρετήσει την ανάπτυξη της «Ζώνης» και του «Δρόμου» του μεταξιού, με νομικό πνεύμα και νομική κουλτούρα» (Yojana, Sharma, 12 June 2015).

Μια φιλόδοξη Κοινοπραξία (joint venture), που ξεκίνησε στη Σαγκάη, αποτέλεσμα της συνεργασίας, ανάμεσα σε μια ελληνική εταιρεία ελέγχων, πιστοποιήσεων και επιθεωρήσεων, με την ονομασία Eurocert και την κινεζική Shanghai System Safety Research Center (SSSRC), για πιστοποιήσεις πάσης φύσεως υποδομών και υλικού γύρω από τους σιδηρόδρομους, αποκαλύπτει πώς συνδυάζεται όλο το εύρος των κινεζικών δραστηριοτήτων, στο πλαίσιο της BRI, με τα δίκτυα που λειτουργούν στο εσωτερικό της αχανούς χώρας. Η SSSRC είναι το Επιχειρηματικό Ινστιτούτο του Southwest Jiaotong University, του παλαιότερου Πολυτεχνείου της Κίνας, με ιδιαίτερη τεχνογνωσία στους σιδηροδρόμους και διασυνδέσεις με τη βιομηχανία της χώρας. Πρόκειται για ένα εθνικό πανεπιστήμιο, που ιδρύθηκε από το Υπουργείο Παιδείας της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και την Εταιρεία των Κινεζικών Σιδηροδρόμων / China Railway Corporation. Σύμφωνα με τον ιδρυτή, πρόεδρο και διευθύνοντα Σύμβουλο της Eurocert, Γεώργιο Μπρισκόλα, κάθε χρόνο αποφοιτούν από το εν λόγω Πανεπιστήμιο χιλιάδες μηχανικοί, όλοι τους με εξειδίκευση στους σιδηροδρόμους.

(<https://www.newmoney.gr/business-stories/390659-giorgos-mpriskolas-eurocert-to-stoiximatis-kinas>)

Ο στόχος της συνεργασίας με Shanghai System Safety Research Center, είναι να παρέχεται, με την καθοριστική συμβολή του ελληνικού φορέα (Eurocert), πιστοποίηση στην κινεζική σιδηροδρομική βιομηχανία, με βάση τις προδιαγραφές και τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (E.E.), κατά τρόπο που θα διευκολύνει τη σιδηροδρομική σύνδεση Κίνας – Ευρώπης, στον αποκαλούμενο «Νέο Δρόμο του Μεταξιού». Πρόκειται για μία συνεργασία με τεράστια προοπτική, με δεδομένο ότι, η Κίνα, αφενός διαθέτει εσωτερικό, σιδηροδρομικό δίκτυο, εκατόν είκοσι επτά χιλιάδων χιλιομέτρων (127.000 χλμ.), καθώς και δίκτυο μετρό, τραμ κ.λπ. τριών χιλιάδων ενενήντα πέντε χιλιομέτρων (3.095 χλμ.), με ετήσιες επενδύσεις εκατόν πενήντα δισεκατομμυρίων ευρώ (150 δισ. €). Αφετέρου, δραστηριοποιείται διεθνώς, στη κατεύθυνση της κατασκευής και λειτουργίας υποδομών, σε πληθώρα χωρών, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας BRI. Στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, ανθούν επίσης πλήθος κατασκευαστικών εταιρειών σύγχρονου τροχαίου - σιδηροδρομικού υλικού. Μάλιστα, οι εταιρείες αυτές, επιθυμούν να αμφισβητήσουν την κυριαρχία των δύο γνωστών ευρωπαϊκών εταιρειών-«κολοσσών», που είναι η Siemens και η Alstom, που μονοπωλούν σχεδόν την κατασκευή και την πώληση τροχαίου – σιδηροδρομικού υλικού στην Ευρώπη. Προκειμένου να κερδίσουν,

όσο το δυνατό μεγαλύτερο μερίδιο, στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά, οι ομοειδείς κινεζικές εταιρείες χρειάζονται την πιστοποίηση ότι, όλα όσα παρασκευάζουν και εμπορεύονται, γίνονται με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα και τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές. Κι αυτήν την Πιστοποίηση δύναται να την παράσχει η Eurocert, η οποία έχει αναγνωριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως Φορέας Πιστοποίησης / Notified Body (NoBo), για τις σιδηροδρομικές υποδομές και το τροχαίο – σιδηροδρομικό υλικό. Κι είναι χαρακτηριστικό ότι, μόλις τέσσερις (4) είναι οι Πιστοποιημένοι Φορείς, που καλύπτουν στην Ευρώπη όλο το φάσμα εργασιών στον σιδηρόδρομο. Το γεγονός αυτό άνοιξε την πόρτα της Κίνας στη Eurocert, με αποτέλεσμα, ύστερα από διεξοδικές συζητήσεις, μεταξύ της Eurocert και της Shanghai System Safety Research Center, που οδήγησαν τελικά στον σχηματισμό της Κοινοπραξίας, που αναφέρθηκε, με την πλευρά της ελληνικής επιχείρησης, να ασκεί τη διοίκηση του φορέα που συνδιαμόρφωσαν. .

Η Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων Υποδομών / Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), είναι μια πολυμερής αναπτυξιακή τράπεζα, με αποστολή να βελτιώσει τα κοινωνικά και οικονομικά αποτελέσματα στην Ασία. Εδρεύει στο Πεκίνο και άρχισε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 2016. Μέχρι και τώρα έχει φτάσει να συμμετέχουν σ' αυτήν ενενήντα τρία (93) κράτη – μέλη, από όλο τον κόσμο. Επενδύοντας σε βιώσιμες υποδομές και σε άλλους παραγωγικούς τομείς στην Ασία και πέραν αυτής, η AIIB φιλοδοξεί να συνδέσει, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ανθρώπους, υπηρεσίες και αγορές, που με την πάροδο του χρόνου θα επηρεάσουν τη ζωή των δισεκατομμυρίων ανθρώπων. Το εν λόγω πιστωτικό ίδρυμα, προτάθηκε για πρώτη φορά από την Κίνα τον Οκτώβριο του 2013. Εξελίχτηκε σε μια αναπτυξιακή τράπεζα, που επικεντρώθηκε στη χορήγηση δανείων για έργα υποδομής. Από το 2015, η Κίνα ανακοίνωσε ότι πάνω από ένα τρισεκατομμύριο γιουάν, δηλαδή, περίπου εκατόν εξήντα (160) δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, χορηγήθηκαν για έργα υποδομών, είτε για την εκπόνηση των απαραίτητων σχεδίων, είτε για το κατασκευαστικό σκέλος των έργων (Ma, Lie, 12 November 2015).

Οι κύριοι στόχοι της Ασιατικής Τράπεζας Επενδύσεων Υποδομών είναι πολλοί και αλληλένδετοι. Πρωτίστως, στοχεύει στην κάλυψη των διαρκώς αυξανόμενων αναγκών σε υποδομές σε όλο το εύρος της Ασίας, υπηρετώντας, έτσι, και τις ανάγκες ενίσχυσης της περιφερειακής ολοκλήρωσης, προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης της δυνατότητας πρόσβασης του κοινού στις κοινωνικές υπηρεσίες (Wan, Ming, 2015-12-16). Το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας AIIB είναι το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων, στο πλαίσιο των άρθρων του νομικού κειμένου της Συμφωνίας, στην οποία στηρίχτηκε η ίδρυση και λειτουργία της Ασιατικής Τράπεζας για την Ανάπτυξη στις Υποδομές (aiib.org, 2017-10-01).

Η Συμφωνία αυτή υπογράφηκε στις 29 Ιουνίου 2015, στο Πεκίνο. Η νεοϊδρυθείσα, πολυμερής Τράπεζα, ξεκίνησε με κεφάλαιο ύψους εκατό (100) δισεκατομμυρίων Δολαρίων ΗΠΑ, εκ των

οποίων το 75% συμφώνησαν να εισφέρουν χώρες της Ασίας και της Ωκεανίας. Η Κίνα συμφωνήθηκε να είναι ο μοναδικός μεγαλομέτοχος, καθώς -εκ της καταστατικής συμφωνίας- θα κατέχει σταθερά το 26% των δικαιωμάτων ψήφου, στο Δ.Σ. της Τράπεζας.

Η εταιρεία Silk Road Fund Co., Ltd, άλλως το «Ταμείο του Δρόμου του Μεταξιού», ιδρύθηκε στο Πεκίνο στις 29 Δεκεμβρίου 2014, με τη συνεισφορά των, υπό κρατικό έλεγχο, κινεζικών, πιστωτικών ιδρυμάτων διαχείρισης ξένου συναλλάγματος, που ήταν «Η Κρατική Διοίκηση Συναλλάγματος» της Λ.Δ. της Κίνας» / The State Administration of Foreign Exchange” (65%), η «Κινεζική Επενδυτική Τράπεζα» / China Investment Corporation (15%), η «Αναπτυξιακή Τράπεζα της Κίνας» / China Development Bank (5%) και η «Η Τράπεζα Εξαγωγών και Εισαγωγών της Κίνας» / Export-Import Bank of China (5%).

Με φιλοσοφία ανοικτής συμμετοχής προς όφελος όλων, το «Ταμείο του Δρόμου του Μεταξιού», παρέχει κυρίως επενδυτική και χρηματοδοτική στήριξη, για την εμπορική και οικονομική συνεργασία και τη σύνδεση των χωρών, στο πλαίσιο της οικονομικής ζώνης της Πρωτοβουλίας Belt & Road και ειδικά του δικτύου των οδών του μεταξιού του 21ου αιώνα. Το Ταμείο είναι ανοιχτό σε συνεργασία με άλλες, εγχώριες (κινεζικές) και διεθνείς επιχειρήσεις και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να προάγει την κοινή ανάπτυξη και ευημερία τόσο της Κίνας και όλων των άλλων χωρών και περιοχών, που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία BRI.

Το Κεφάλαιο που εισέφεραν οι ιδρυτικές συνιστώσες του Ταμείου, ήταν συνολικά σαράντα (40) δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ και εκατό (100) δισεκατομμύρια γυαν. Καταβλήθηκε λίγες μέρες μετά την ανακοίνωση του σχεδίου δημιουργίας του, από τον Σι Τζινπίνγκ (το Νοέμβριο του 2014), με τη διευκρίνιση ότι, αυτό που θα το διακρίνει από τις Τράπεζες που δημιουργήθηκαν ή θα δημιουργηθούν στο μέλλον για την Πρωτοβουλία, είναι ότι ο ρόλος του είναι να επενδύει σε επιχειρήσεις, αντί να δανείζει χρήματα για έργα. Στο πλαίσιο αυτό, το έργο του υδροηλεκτρικού σταθμού Karot Hydropower Project, στο Πακιστάν, είναι το πρώτο επενδυτικό σχέδιο του Ταμείου του Δρόμου του Μεταξιού (Xinhua Finance Agency, 2016-04-13) και αποτελεί μέρος της επένδυσης του «Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας – Πακιστάν» / China-Pakistan Economic Corridor (CPEC). Έτσι, τον Ιανουάριο του 2016, η Sanxia Construction Corporation άρχισε να εργάζεται για τον Υδροηλεκτρικό Σταθμό Karot του Πακιστάν, που βρίσκεται σε απόσταση πενήντα χιλιομέτρων (50 χλμ.) από την πρωτεύουσα της χώρας Ισλαμαμπάντ. Μάλιστα, για το πρώτο επενδυτικό σχέδιο του «Ταμείου του Δρόμου του Μεταξιού», η κινεζική κυβέρνηση υποσχέθηκε να παράσχει στο Πακιστάν τουλάχιστον τριακόσια πενήντα (350) εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, ως το 2030, για τη χρηματοδότηση του υδροηλεκτρικού σταθμού (english.gov.cn, 2015-07-15).

7.3.10 Συμπληρωματικές περιφερειακές Πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού

Το σχέδιο για τον «**Βαλκανικό Δακτύλιο**» είναι φιλόδοξο και μεγαλεπήβολο. Ωστόσο, στην τετραμερή σύνοδο της Θεσσαλονίκης, οι τότε πρωθυπουργοί, της Ελλάδας Αλέξης Τσίπρας, της Βουλγαρίας Μπόικο Μπορίσοφ, της Ρουμανίας Βιόριτσα Ντάντσιλα και ο Πρόεδρος της Σερβίας Αλεξάνταρ Βούτσιτς, εμφανίστηκαν αποφασισμένοι να το προχωρήσουν. Αρκεί, βεβαίως να εξασφαλισθούν και τα κεφάλαια. Πρόκειται για ένα μεταφορικό δακτύλιο, που θα συνδέει σιδηροδρομικώς και με αυτοκινητόδρομους ταχείας κυκλοφορίας, τις χώρες από το Αιγαίο μέχρι την Μαύρη Θάλασσα και την Αδριατική και θα μεταβάλλει το τοπίο των μεταφορών και της μετακίνησης αγαθών και ανθρώπων προς όφελος των οικονομιών και κατ' επέκταση των λαών της περιοχής.

Σε αυτό το πλαίσιο σχεδιασμού θα συνδεθούν σιδηροδρομικώς τα λιμάνια της Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Αλεξανδρούπολης, με εκείνα της Βουλγαρίας στο Μπουργκάζ, της Βάρνας, στα παραλία της Μαύρης Θάλασσας και του Ρούσε στον Δούναβη, στα βουλγαρορουμανικά σύνορα. Ταυτόχρονα προβλέπεται η αναβάθμιση του σιδηροδρομικού άξονα Θεσσαλονίκης-Σκοπίων-Βελιγραδίου-Βουδαπέστης, ενώ συζητείται και η κατασκευή σύγχρονης σιδηροδρομικής γραμμής που θα συνδέσει την Σερβία με τη Ρουμανία.

Αναφερόμενος στο έργο σιδηροδρομικής σύνδεσης λιμανιών Βόρειας Ελλάδας και Μαύρης-Θάλασσας, για το οποίο υπογράφηκε στην Καβάλα συμφωνία ίδρυσης μνημονίου κατανόησης και συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας παρουσία των πρωθυπουργών των δυο χωρών, ο τότε πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας είχε τονίσει πως «θα συμβάλλει τα μέγιστα στην αναπτυξιακή πορεία της ευρύτερης περιοχής». Επίσης, υπογράμμισε πως με την σιδηροδρομική σύνδεση των λιμανιών της Βόρειας Ελλάδας με εκείνα της Μαύρης Θάλασσας επιτυγχάνεται η παράκαμψη των στενών του Βοσπόρου.

Για τις διεθνείς μεταφορές ο δίαυλος του Βοσπόρου ήταν και παραμένει «βραχνάς», με πολύωρες ή και πολυήμερες καθυστερήσεις και υψηλό ρίσκο λόγω κινδύνου ατυχημάτων από τη συρροή υπερμεγεθών και υπερφορτωμένων πλοίων πάσης χρήσεως.

Με το σιδηροδρομικό και το οδικό (ταυτόχρονα) by pass Αλεξανδρούπολης- Μαύρης Θάλασσας δημιουργείται, σύμφωνα με τους ειδικούς, ένας παρακαμπτήριο άξονας ιδιαίτερα επωφελής για το εμπόριο και τις μεταφορές. Πάνω, από όλα όμως (πιο) ασφαλής, δεδομένης της περιφερειακής ρευστότητας και των πολλών δυνάμει να πυροδοτηθούν εστιών έντασης που σοβούν στην ευρύτερη περιοχή.

Δυτικά, από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης δια της επιδιωκόμενης (στο ελληνικό τμήμα έχει ξεκινήσει) βελτίωσης του υπάρχοντος σιδηροδρομικού δικτύου που συνδέει το Αιγαίο και τη Μεσόγειο με τις αγορές της Κεντρικής Ευρώπης μέσω Βελιγραδίου, Βουδαπέστης Μονάχου,

και τα λιμάνια της Βόρειας Αδριατικής, αναμένεται η ταχεία μεταφορά αγαθών από την Ανατολή προς την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη.

Και ο σιδηροδρομικός «βαλκανικός δακτύλιος», θα «κλείνει» από βορρά με τον εκσυγχρονισμό της εγκάρσιας και πεπαλαιωμένης σιδηροδρομικής γραμμής που συνδέει την Σερβία με την Ρουμανία.

Εντός του «δακτυλίου», ο σιδηροδρομικός άξονας Θεσσαλονίκης-Σόφιας, με σοβαρά προβλήματα μέχρι σήμερα και αυτός, «περιμένει» την αναβάθμισή του για να εξυπηρετήσει τις δια του τρένου μεταφορές αγαθών από το νότο στα λιμάνια του Δούναβη, Βιντίν και Ρούσε για να συνεχίσουν από εκεί δια του ποτάμιου διαύλου προς τις αγορές της Μαύρης Θάλασσας και της Ευρώπης.

«Ο σιδηροδρομικός άξονας «10», Θεσσαλονίκης-Βελιγραδίου- Μονάχου είναι ο πιο σημαντικός για την Ελλάδα, δίνει άλλη διάσταση στις μεταφορές, και ακολουθεί η γραμμή Θεσσαλονίκης-Σόφιας, που τη συνδέει με τον Δούναβη. Οποσδήποτε έχει μεγάλη σημασία ο άξονας Αλεξανδρούπολης, αφού παρακάμπει τον Βόσπορο», είπε στο ΑΠΕ ΜΠΕ ο καθηγητής στον τομέα των Συγκοινωνιών, του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης, ειδικευμένος σε θέμα σιδηροδρόμων, Χρήστος Πυργίδης. Άλλοι ειδικοί περί των σιδηροδρομικών ζητημάτων, χαρακτήρισαν το υφιστάμενο σιδηροδρομικό δίκτυο των Βαλκανίων, παρά τις κατά καιρούς αποσπασματικές βελτιώσεις, ειδικά στην Ελλάδα, περίπου ως «πρωτόγονο», σε σχέση με αυτά της δυτικής Ευρώπης- και μάλιστα έλεγαν ότι πολλές γραμμές είναι ακόμα από την οθωμανική αυτοκρατορία.

Όμως οι σύγχρονες μεταφορές απαιτούν συνδυασμό μέσων, μολονότι ο σιδηρόδρομος θεωρείται η «ραχοκοκαλιά» τους στην ξηρά. Έτσι, εκτός από τον σιδηροδρομικό «βαλκανικό δακτύλιο», οι κυβερνήσεις των τεσσάρων βαλκανικών κρατών προωθούν την ταχύτατη βελτίωση των αυτοκινητοδρόμων, που στους βασικούς τους άξονες θα συγκροτούν τον οδικό «βαλκανικό δακτύλιο». Σήμερα, η Εγνατία Οδός στη Βόρεια Ελλάδα αποτελεί τη βασική οδική αρτηρία την οποία χρησιμοποιούν τα φορτηγά αυτοκίνητα για την μεταφορά φορτίων από τη Νοτιοανατολική προς τη Νοτιοδυτική Ευρώπη, αλλά και εκείνα που καταφθάνουν από την Ανατολή και προορίζονται, μέσω του λιμανιού της Θεσσαλονίκης, για την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη.

Οι κάθετοι οδικοί άξονες με βασικότερο τον «10» προς το Βελιγράδι, διασυνδέουν σήμερα τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (Βουλγαρία, Ρουμανία, Μολδαβία, Ουκρανία, ΒΜ, Τουρκία, νοτιοδυτική Ρωσία κ.ά.) με την Εγνατία, το λιμάνι της Θεσσαλονίκης, και τη Μεσόγειο Θάλασσα.

Η Σερβία επιδιώκει την κατασκευή διεθνούς αυτοκινητόδρομου που θα συνδέσει το Βελιγράδι (επομένως και τον άξονα 10 από Θεσσαλονίκη) με την Τιμισοάρα της Ρουμανίας, και την

Αυστρία, ώστε να δημιουργηθεί ή «Εγνατία των Άλπεων», με την μεταφορά προϊόντων οδικώς από την Βιέννη στις αγορές του Καυκάσου.

Με αυτό το έργο στον βαλκανικό βορρά διαμορφώνεται και ο οδικός «δακτύλιος της βαλκανικής» εντός του οποίου θα λειτουργούν μικρότεροι αυτοκινητόδρομοι με σύγχρονες προδιαγραφές διασυνδεδεμένοι μεταξύ τους, αλλά και με την Εγνατία Οδό στην Ελλάδα, εκείνη των «Άλπεων» και φυσικά τον αυτοκινητόδρομο Αλεξανδρούπολης- βουλγαρικών παραλιών και Ρούσε, στη μεθόριο Ρουμανίας-Βουλγαρίας.

Εάν όλα αυτά προχωρήσουν και ολοκληρωθούν, όπως οραματίζονται οι ηγέτες των χωρών μελών της «τετραμερούς» και ενθαρρύνει ο διεθνής παράγοντας, τότε ο σιδηροδρομικός και αυτοκινητιστικός βαλκανικός δακτύλιος θα έχει την εξής εικόνα:

- Στο νότο η σιδηροδρομική και οδική Εγνατία Οδός, με προσβάσεις στα λιμάνια της Θεσσαλονίκης, Καβάλας και Αλεξανδρούπολης.
- Ανατολικά ο σιδηροδρομικός και οδικός δίαυλος θα συνδέει τα προαναφερθέντα λιμάνια της Βόρειας Ελλάδας με αυτά της Βάρνας, Μπουργκάζ και Ρούσε.
- Δυτικά, ο σιδηροδρομικός και οδικός άξονας Θεσσαλονίκης-Βελιγραδίου-Μονάχου εξασφαλίζει την ταχεία και ασφαλή μεταφορά προϊόντων προς και από την Κεντρική Ευρώπη, παρέχοντας πρόσβαση στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης και στη Μεσόγειο.
- Ο «δακτύλιος» κλείνει βόρεια με την «Εγνατία των Άλπεων» και τον σιδηροδρομικό διάδρομο Ρουμανίας-Σερβίας, που θα επιτρέψει την αξιοποίηση των λιμανιών του Δούναβη, όπου, όπως αναφέρθηκε στη σύνοδο της Θεσσαλονίκης, πρόκειται να κατασκευαστεί και δεύτερη γέφυρα στο Ρούσε λόγω του συνωστισμού φορτηγών TIR που παρατηρείται μονίμως.

Τα κεφάλαια για τα ως άνω έργα αναμένεται να προέλθουν από την Κίνα, την ΕΕ και τα συμμετέχοντα κράτη. Ειδικότερα, η Κίνα ενδιαφέρεται να επενδύσει σε σύγχρονες υποδομές για τη διέλευση και αποθήκευση των εκατομμυρίων κοντέινερς προς στην Ευρώπη μέσω συντομότερων διαδρομών, όπως θεωρείται αυτή της βαλκανικής μέσω ελληνικών λιμανιών.

Πέντε χρόνια μετά το φιλόδοξο ξεκίνημα, στις 22 Ιανουαρίου του 2018, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας κάλεσε επίσημα τις χώρες της **Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής** να συμμετάσχουν στην Πρωτοβουλία BRI. Η πρόσκληση αυτή κατατέθηκε με την ευκαιρία της δεύτερης συνάντησης της Κοινότητας των Κρατών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής / Community of Latin American and Caribbean States (CELAC), ένα όργανο που σήμερα συναπαρτίζουν τριάντα τρεις (33) χώρες και το οποίο δημιουργήθηκε συνειδητά, για να αποκλείσει από τη μεταξύ τους συνεργασία τις ΗΠΑ, αλλά και να χρησιμεύσει ταυτόχρονα ως εναλλακτική, πιθανότατα και ως εξισορροπητική δύναμη, στο μακρόπνοο σχεδιασμό του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών / Organization of American States (OAS), αποτελούμενο από τριάντα πέντε (35) κράτη-μέλη, με επικεφαλής τις ΗΠΑ. Αν και η πρόσκληση που

απηύθυνε η ηγεσία του Πεκίνου, δεν έχει άμεση σχέση με την εισδοχή κι άλλων χωρών στο σχεδιασμό των υποδομών της BRI, ερμηνεύθηκε πως προβάλλει τη διάθεση της Κίνας, να ανοίξει την «αγκαλιά» της BRI στο σύνολο των κρατών του πλανήτη. Έτσι, ξεπερνώντας τη λογική που πρόβαλε η BRI, ως προσπάθεια για σταθερές προμήθειες πρώτων υλών, κυρίως από την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, και για σύνδεση της οικονομικής και εμπορικής μοίρας της Κίνας με τις ασιατικές και τις γειτονικές της χώρες, με την ευρεία του όρου έννοια, με το βλέμμα στις αγορές της Ευρώπης, η λογική της επέκτασης της BRI σε ολόκληρο τον Ειρηνικό και στην Καραϊβική εγείρει ερωτήματα μεταξύ των ειδικών και των υπευθύνων χάραξης πολιτικής παγκόσμιας εμβέλειας. Για παράδειγμα, ούτε οι χώρες του Ειρηνικού Ωκεανού ούτε αυτές της Καραϊβικής είναι εξαιρετικά ελπιδοφόροι προμηθευτές, σε ό,τι αφορά σε κρίσιμες πρώτες ύλες. Ορισμένες χώρες διαθέτουν ορισμένες ποσότητες πολύτιμων ορυκτών, όπως το Τρινιδάντ και Τομπάγκο, που έχει μια μέτριου μεγέθους πετρελαϊκή βιομηχανία. Ωστόσο, σε παγκόσμια κλίμακα, τα ποσοστά των χωρών αυτών, σε πρώτες ύλες, είναι πολύ μικρά για να λειτουργήσουν ως κίνητρο προσέγγισης για την Κίνα. Γεγονός που υπογραμμίζει και η αμείλικτη «γλώσσα των αριθμών», αφού μόνο το 0,012% όλων των εισαγωγών πρώτων υλών της Κίνας προέρχεται από την Καραϊβική (σύμφωνα με στοιχεία του 2016). Σε ό,τι έχει σχέση με το εμπόριο, τα μικρά νησιά της Καραϊβικής και του Ειρηνικού αντιπροσωπεύουν αθροιστικά ένα ΑΕΠ της τάξης των εβδομήντα πέντε (75) δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ (σε αριθμούς του 2016). Υπό το πρίσμα που συνθέτουν οι προαναφερθείσες επισημάνσεις, όποιος επιχειρεί να κατανοήσει το άνοιγμα και τις συνέπειες των συναλλαγών της Κίνας με τα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη / Small Island Developing States (SIDS) στο νότιο Ειρηνικό Ωκεανό και στην Καραϊβική Θάλασσα, δεν βρίσκει οικονομικό ή εμπορικό κίνητρο πίσω από το θεαματικό άνοιγμα του Πεκίνου. Και τούτο, διότι, τα μικρά νησιωτικά αναπτυσσόμενα κράτη είναι μια ομάδα μικρών νησιωτικών χωρών που τείνουν να μοιράζονται παρόμοιες πολύ δύσκολες προκλήσεις. Καθόσον η ανάπτυξή τους εμποδίζεται από το υψηλό κόστος επικοινωνίας, ενέργειας και μεταφορών, από μια δυσανάλογα δαπανηρή δημόσια διοίκηση, από τις ελάχιστες υποδομές που διαθέτουν, λόγω του μικρού τους μεγέθους, από τις ανεπαρκείς ευκαιρίες, για δημιουργία οικονομιών κλίμακας, και σε πολλές περιπτώσεις από μια κατάσταση εδραιωμένης διαφθοράς.

Ελλείψει, λοιπόν, σαφούς οικονομικού κινήτρου, οι εικασίες για το «άνοιγμα» της Κίνας, επικεντρώθηκαν σε πολιτικά κίνητρα. Και τούτο, επειδή υπάρχουν αρκετά νησιά τόσο στον Νότιο Ειρηνικό όσο και στην Καραϊβική που διατηρούν δεσμούς με τη Δημοκρατία της Κίνας (Ταϊβάν). Ένα άλλο κίνητρο, για την ηγεσία του Πεκίνου, θα μπορούσε να είναι η διαμόρφωση των προϋποθέσεων για να κερδίσει στήριξη σε διεθνές επίπεδο, στην προσπάθεια της Κίνας για την παγκόσμια ηγεμονία.

Ανεξάρτητα από τα κίνητρα του Πεκίνου, φίλοι και εχθροί συμφωνούν ότι, η Κίνα επηρεάζει τις εξελίξεις και στις δύο περιοχές, αφού είναι η μόνη δρώσα δύναμη στην Καραϊβική και στο

Νότιο Ειρηνικό. Εντούτοις, με δεδομένη την επέκταση της BRI στην Αφρική, την εμπλοκή της Κίνας στην Ανατολική Ευρώπη και στα Δυτικά Βαλκάνια, όλοι αναζητούν τα κίνητρα των παρεμβάσεων της Κίνας και τις γεωπολιτικές επιπτώσεις τους.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, όλοι οι αναλυτές συγκλίνουν στην εκτίμηση ότι, οι Κινέζοι δεν οικοδομούν βάσεις, ούτε σφυρηλατούν στρατιωτικούς δεσμούς που θα μπορούσαν να προκαλέσουν φόβους, για μια τη διαμόρφωση μιας νέας Κούβας, σε μια περιοχή πολύ κοντά στις ΗΠΑ, όπως η Καραϊβική. Από την άλλη πλευρά, όλοι βλέπουν μια αναδυόμενη υπερδύναμη, που εξασφαλίζει οικονομικές επιρροές και πολιτική στήριξη, από ένα μπλοκ αναπτυσσόμενων χωρών με αναιμικούς προϋπολογισμούς, που κάποτε υπολόγιζαν σχεδόν αποκλειστικά στη βοήθεια, για την περίπτωση των χωρών της Καραϊβικής, από τις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά και κάποιες δυνάμεις από την Ευρώπη. Μια μόνο περίπτωση, θεωρείται πιθανή εστία αναταραχής, υπό προϋποθέσεις, λόγω της στρατηγικής θέσης των νησιών της Καραϊβικής, ιδίως της Αρούμπα / Aruba και του Κουρακάο / Curaçao, σε σχέση με τη Βενεζουέλα. Αν τελεσφορήσει η προσπάθεια που πιθανολογείται πως καταβάλλει η Κίνα, αν αυξήσει το ποσοστό μετοχών που διαθέτει στα διυλιστήρια των δύο νησιών, από πολλές πλευρές θεωρείται πιθανή μια εμπλοκή της στο πλευρό του καθεστώτος της πετρελαιοπαραγωγού χώρας, προωθώντας περαιτέρω τα ενεργειακά και στρατηγικά της συμφέροντα.

Όσο για την περιοχή του Νότιου Ειρηνικού, το Πεκίνο έχει αποδείξει ότι, αναλόγως των επιλογών του, δεν αποκλείεται να χρησιμοποιήσει το οικονομικό του βάρος, για να αποκτήσει δυνατότητες πολιτικής ή στρατηγικής μόχλευσης. Άλλωστε, έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει, προς τούτο, αφενός το μεγάλο εξωτερικό χρέος των χωρών της περιοχής προς την Κίνα, κι αφετέρου τις αδύναμες δομές διακυβέρνησής τους.

Σε κάθε περίπτωση, η εμπλοκή της Κίνας στην Καραϊβική και στον Νότιο Ειρηνικό έχει αποδώσει μόνο μια εικόνα ήπιας ισχύος. Εντούτοις, για το Νότιο Ειρηνικό, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία αποφάσισαν μια απάντηση στην κινεζική παρουσία, επιδιώκοντας να συνδέσουν πολλά νησιωτικά κράτη σε ένα νέο στρατηγικό σύμφωνο. Ο τρόπος με τον οποίο θα εξελιχθεί αυτό και η στάση που θα διαμορφώσει η Κίνα, απέναντί του, θα σημάνει πολλά για το μέλλον της περιοχής, επηρεάζοντας φυσικά και αυτό της Καραϊβικής.

Στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας BRI ιδιαίτερα κομβικός είναι και ο ρόλος το **Χονγκ Κονγκ**. Το Χονγκ Κονγκ είναι σημαντικότερος κόμβος διαμετακομιστικού εμπορίου / Logistics, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει και φιλοξενεί εκείνα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, που μπορούν να χρηματοδοτήσουν όσες χώρες επιθυμούν να εκμεταλλευτούν τις προτάσεις που περιλαμβάνει το διαμορφωμένο πλάνο υποδομών της Πρωτοβουλίας Belt and Road. Στην κατεύθυνση αυτή, η Κάρι Λαμ / Carrie Lam Cheng Yuet-ngor, επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας του Χονγκ Κονγκ, μιλώντας στη Διάσκεψη Κορυφής της BRI, που έγινε στα τέλη Ιουλίου του 2018,

διακήρυξε την ετοιμότητα στήριξης της προσπάθειας. «Η αρχή "μία χώρα, δύο συστήματα" παρέχει στο Χονγκ Κονγκ ένα μοναδικό, σημαντικό πλεονέκτημα να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην πρωτοβουλία "Belt and Road"», είπε η Κάρι Λαμ. Εξηγώντας το άνοιγμα προς τις χώρες που συμμετέχουν στην BRI, σημείωσε ότι, «το πλαίσιο "μίας χώρας, δύο συστημάτων", επιτρέπει να επεκταθούν οι παραδοσιακές δυνατότητες του Χονγκ Κονγκ, ως διεθνούς, χρηματοπιστωτικού, εμπορικού και εφοδιαστικού κέντρου, κάτι που ταυτόχρονα εμβαθύνει την οικονομική ολοκλήρωση με την ηπειρωτική χώρα» (τη Λ.Δ. της Κίνας).

Η συγκεκριμένη Διάσκεψη διοργανώθηκε από την κυβέρνηση του Χονγκ Κονγκ και το Συμβούλιο Ανάπτυξης Εμπορίου του Χονγκ Κονγκ / Hong Kong Trade Development Council (HKTDC). Πραγματοποιήθηκε με κύριους ομιλητές κυβερνητικούς παράγοντες και κορυφαίους εκπροσώπους του κόσμου των επιχειρήσεων, από το Χονγκ Κονγκ, την ηπειρωτική Κίνα, την Ασία και την Ευρώπη.

Ο πρόεδρος του HKTDC Βίνσεντ Λο / Vincent Lo σημείωσε ότι, «το Χονγκ Κονγκ, ως βασικός εμπορικός κόμβος, είναι το καλύτερο μέρος για να μετατραπούν οι αρχές της Πρωτοβουλίας "Belt and Road" σε βιώσιμες εμπορικές επιχειρήσεις».

Απ' την πλευρά του, στην ίδια Διάσκεψη, ο Χοιάο Γιακίνγκ / Xiao Yaqing, Πρόεδρος της Κρατικής Επιτροπής Εποπτείας και Διοίκησης Περιουσιακών Στοιχείων της Λ.Δ. της Κίνας / State-owned Assets Supervision and Administration Commission (SASAC), τόνισε ότι, «σε μια εποχή όπου η παγκοσμιοποίηση είναι μια οικονομική τάση, δεν υπάρχει διέξοδος για προστατευτισμό, μονομερή χαρακτήρα και παιχνίδια με μηδενικό άθροισμα». Και πρόσθεσε ότι «οι κρατικές επιχειρήσεις έχουν ένα παγκόσμιο όραμα και η SASAC έχει βοηθήσει, τις ενδιαφερόμενες εταιρείες, να αναλάβουν περισσότερα από χίλια (1.000) έργα, από τότε που ξεκίνησε η Πρωτοβουλία "Belt and Road", πριν από πέντε χρόνια».

Εντυπωσιακά ήταν όσα ανέφερε στη Διάσκεψη ο Νινγκ Τζιζχέ / Ning Jizhe, διαπρεπής Οικονομολόγος, Διευθυντής της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Κίνας / National Bureau of Statistics of China και Αντιπρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής Ανάπτυξης και Μεταρρυθμίσεων της Κίνας / National Development and Reform Commission of China (θέση επιπέδου Υπουργού), για το εμπόριο της Λ.Δ. της Κίνας με τις χώρες που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία Belt and Road. Όπως είπε, «οι εμπορικές συναλλαγές ανήλθαν σε πάνω από πέντε (5) τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ τα τελευταία πέντε (5) χρόνια, ενώ οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ), στην περιοχή που καλύπτει η BRI, ξεπέρασαν τα εβδομήντα (70) δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, την ίδια περίοδο».

Εξάλλου, ο Υπουργός Οικονομικών του Χονγκ Κονγκ / Hong Kong, Πολ Τσανμοπό / Paul Chan Mo-po, τόνισε ότι ο τόπος του είναι «η κεντρική πύλη που συνδέει την Κίνα με τον κόσμο και προσφέρει πολύ περισσότερα από οικονομικά κεφάλαια στις χώρες της Πρωτοβουλίας "Belt

και Road". Όπως είναι οι υψηλού επιπέδου επαγγελματικές υπηρεσίες, σε τομείς όπως ο σχεδιασμός και η αρχιτεκτονική, για την κατασκευή και τη λειτουργία έργων υποδομής».

Ενδεικτική του κλίματος που διαμορφώνεται στους κόλπους των μελών της Πρωτοβουλίας BRI ήταν η τοποθέτηση του οικονομολόγου, αναπληρωτή πρωθυπουργού της Ταϊλάνδης Σομκίντ Τζατουσριπιτάκ / Somkid Jatusripitak, που δήλωσε την προθυμία της χώρας του να διερευνήσει περαιτέρω συνεργασία με το Χονγκ Κονγκ και την ηπειρωτική Κίνα. Ενώ, αναφερόμενος στη στάση που διαμορφώνει η Ταϊλάνδη, είπε πως, «αγκαλιάζει επενδυτές και εμπόρους από τις οικονομίες που σχετίζονται με την BRI, προκειμένου να διατηρήσει την οικονομική της δύναμη».

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Επενδύσεων της Μιανμάρ, Ου Θανγκ Ταν / U Thaung Tun, δήλωσε ότι η χώρα του προσβλέπει στην οικονομική απογείωση αναζητώντας περισσότερες επενδύσεις και εμπορικές συναλλαγές.

Μεταξύ των σημαντικότερων διαπιστώσεων της Διάσκεψης του Χονγκ Κονγκ ήταν αυτή που αφορούσε στις προτεραιότητες που αναδεικνύουν, ανάλογα με τη θέση τους στον παγκόσμιο χάρτη, οι χώρες της BRI. Η χρηματοδότηση της ενεργειακής υποδομής είναι η κορυφαία προτεραιότητα στις ασιατικές οικονομίες όπως το Μπαγκλαντές και το Πακιστάν, ενώ η Κεντρική Ευρώπη προτιμά τη χρηματοδότηση για τη βελτίωση του συστήματος μεταφορών.

7.3.11 Κριτική και αντιδράσεις στην Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου» του Μεταξιού

Το, δυσθεώρητου ύψους, επενδυτικό πρόγραμμα, που έθεσε σε εφαρμογή η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, με την Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου» του Μεταξιού, στα πρώτα του βήματα, κατέγραψε εξαιρετικά, θετικά αποτελέσματα για την Κίνα. Η ηγεσία του Πεκίνου, που έθεσε σε εφαρμογή τη συγκεκριμένη, οραματική Πρωτοβουλία, κατόρθωσε να προσελκύσει το ενδιαφέρον κυβερνήσεων και λαών, σε όλο τον κόσμο. Μάλιστα, για αρκετό χρονικό διάστημα, ο καταγιστικός ρυθμός ανακοίνωσης συμφωνιών, για έργα υποδομών, σε όλες τις χώρες της «Ζώνης» και του «Δρόμου», κατέστησε την Κίνα, από πλευράς πολιτικών και οικονομικών προσδοκιών, «το κέντρο του κόσμου» για περισσότερες από εξήντα (60) χώρες.

Ωστόσο, η μελέτη των συμφωνιών και κυρίως τα ζητήματα που ανέκυψαν κατά την πορεία της υλοποίησής τους, δεν άργησαν να τροφοδοτήσουν προβληματισμό, κριτική και αντιδράσεις. Στο εσωτερικό της Κίνας, μετά από πέντε (5) χρόνια, κατά τα οποία εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, χρηματοδότησαν μεγάλα έργα σε όλη την Ασία, την Ανατολική Ευρώπη και την Αφρική, ήρθε η στιγμή για την πρώτη ανασκόπηση των αποτελεσμάτων που καταγράφει το τολμηρό σχέδιο για να αποκτήσει η Κίνα μεγαλύτερη παγκόσμια επιρροή. "Οι

τρέχουσες διεθνείς συνθήκες είναι πολύ αβέβαιες, με πολλούς οικονομικούς κινδύνους και μεγάλες διακυμάνσεις των επιτοκίων σε νέες αγορές", δήλωσε -τον Ιούλιο του 2018, σε Forum που πραγματοποιήθηκε στη Σαγκάη- ο Χου Χισαολιάν / Hu Xiaolian, πρόεδρος της Τράπεζας Εξαγωγών-Εισαγωγών της Κίνας / Export - Import Bank of China. Ο ίδιος μάλιστα, δε δίστασε να κάνει πιο συγκεκριμένους του φόβους του, λέγοντας ότι, «οι επιχειρήσεις μας και οι χώρες της Belt and Road Initiative θα αντιμετωπίσουν χρηματοοικονομικές δυσκολίες». Επιπλέον, δεν είναι λίγοι αυτοί που θεωρούν ότι η δύναμη πυρός της οικονομίας της Κίνας έχει τα όριά της. Ήδη, παρουσιάζει σημάδια επιβράδυνσης, την ώρα που μαίνεται και ο εμπορικός πόλεμος της χώρας, με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ηγεσία του Πεκίνου, επίσης, είναι φανερό ότι αγωνίζεται να εξουδετερώσει τα όποια προβλήματα προκύπτουν από τις μη αποδοτικές χρηματοδοτήσεις.

Σχεδόν ταυτόχρονα, όμως, προβληματισμός εκδηλώθηκε και από αρκετές κυβερνήσεις κρατών, τα οποία, ενώ στην αρχή της συνεργασίας με την Κίνα, εξέφραζαν ενθουσιασμό για τις επενδύσεις, μέσω συγχρηματοδότησης έργων υποδομών, άρχισαν να μεταβάλουν ρητορική και στάση, όταν αντιμετώπισαν πολιτική και λαϊκή αντίδραση, πρωτίστως για τους όρους των δανείων και δευτερευόντως για κάποια «παράθυρα» στη διαφθορά, που είχαν ως αποτέλεσμα «διαρροές» κεφαλαίων.

Την κρίσιμη ώρα, η Κίνα, είτε από αμυντική αφετηρία, για λόγους προστασίας της οικονομίας και των χρηματοπιστωτικών - επενδυτικών ιδρυμάτων της, είτε από λόγους «σιγουριάς», που πηγάζουν απ' τις πρόνοιες των Συμφωνιών που υπέγραψε, αντί να επεκτείνει τον «κύκλο των φίλων» της, διευρύνοντας την επιρροή της, δείχνει να κινείται προς την αντίθετη κατεύθυνση. Σε σημείο που να επιτρέπει φωνές που καλούν τις δυσσαρεστημένες χώρες να συγκροτήσουν μέτωπο αντίστασης στις πρακτικές του Πεκίνου.

Ωστόσο, είναι τουλάχιστον πρόωρο να εγερθούν αμφιβολίες για το μέλλον της BRI, που συνιστά τον πυρήνα, όχι μόνο της εμπορικής διπλωματίας της Κίνας, αλλά και αυτής ταύτης της στρατηγικής, εξωτερικής πολιτικής της. Διότι, η BRI έχει κατοχυρωθεί στην Χάρτα του κυβερνώντος Κομμουνιστικού Κόμματος, από την εποχή του 19ου Συνεδρίου του, τον Οκτώβριο του 2017. Μάλιστα, η «κοινότητα του κοινού μέλλοντος για την ανθρωπότητα» περιλαμβάνεται και στο Σύνταγμα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, από τον Μάρτιο του 2018. Το Πεκίνο έχει τη δυνατότητα να αντιληφθεί, ίσως, ποια στοιχεία τροφοδοτούν το σκεπτικισμό και τις αντιδράσεις, στη διάρκεια της ανταλλαγής ιδεών με τους αρχηγούς των κρατών που μετέχουν στη BRI.

Η πρώτη αντίσταση στην BRI, εκδηλώθηκε το 2015, όταν η Ινδονησία και η Ταϊλάνδη διέκοψαν έργα σιδηροδρόμων μεγάλης ταχύτητας, που είχαν αναλάβει κρατικές εταιρείες της Κίνας. Ο λόγος που προκάλεσε την εμπλοκή αφορούσε στη χρηματοδότηση και την απόκτηση γης. Το 2017, ήταν το Μπαγκλαντές που αποφάσισε να συνεργαστεί με την Ιαπωνία και όχι με την Κίνα, όπως αρχικά είχε συμφωνήσει, για να κατασκευάσει το πρώτο του λιμάνι βαθέων

υδάτων. Την ίδια χρονιά και το Νεπάλ ακύρωσε μια συμφωνία που είχε συνάψει με την Κίνα για την κατασκευή μιας υδροηλεκτρικής μονάδας.

Η κυβέρνηση της Σρι Λάνκα προχώρησε σε υπέρογκο δανεισμό από την Κίνα για να κατασκευάσει το λιμάνι της, Hambantota. Μέχρι το τέλος του 2017, το λιμάνι δεν κατάφερε να προσελκύσει την κίνηση που προσδοκούσε η χώρα και η Σρι Λάνκα δεν κατόρθωσε να εξυπηρετήσει τα χρέη της. Έτσι, η κυβέρνηση της χώρας αποφάσισε να παραχωρήσει το λιμάνι στην Κίνα, για 99 χρόνια. Το γεγονός αυτό, όμως, προκάλεσε παγκόσμιο συναγερμό, σχετικά με τις στρατηγικές προθέσεις της ηγεσίας του Πεκίνου. Αφού, από πολλές πλευρές διατυπώθηκε ο ισχυρισμός πως η Κίνα διαμόρφωσε, δια των έργων υποδομών, στο πλαίσιο της BRI, μια «παγίδα χρέους» για τις μικρότερες χώρες, οι οποίες θα έπεφταν σταδιακά στον έλεγχο του Πεκίνου.

Έτσι, όταν το Μάιο του 2018, ο πρωθυπουργός της Μαλαισίας, Μαχαθίρ μπιν Μοχαμάντ / Mahathir bin Mohamad, ανακοίνωσε την πρόθεσή του να επαναδιαπραγματευτεί τις συμβάσεις της χώρας του με την Κίνα, χαρακτηρίζοντάς τις ως «άνισες συνθήκες» και «νέα εκδοχή αποικιοκρατίας», μια σειρά χωρών, συμμερίστηκε τις ανησυχίες του. Οι Μαλδίβες, η Μιανμάρ, το Πακιστάν και η Σιέρα Λεόνε εξέφρασαν τον έντονο προβληματισμό τους, για τα έργα υποδομών στο έδαφός τους, στο πλαίσιο της BRI και την πρόθεσή τους να επανεξετάσουν την κλίμακα και το εύρος της συνεργασίας τους με την Κίνα.

Πρώτα στη Δύση, αλλά και στο σύνολο των χωρών-εταίρων της BRI, είδαν το φως της δημοσιότητας επικριτικές αναφορές των μέσων μαζικής ενημέρωσης για την κινεζική «παγίδα χρέους, πίσω από το φιλόδοξο εγχείρημα της Πρωτοβουλίας BRI. Παράλληλα, ακαδημαϊκές μελέτες, σε πληθώρα χωρών, έθεσαν εν αμφιβόλω την εμπιστοσύνη των χωρών της «Ζώνης» και του «Δρόμου». Η υπόθεση του λιμανιού Hambantota, λειτούργησε αφυπνιστικά για όσες χώρες είχαν λόγους να φοβούνται τη διολίσθηση σε κατάσταση μη βιώσιμου χρέους.

Μέχρι το 2021 δεν έχει εκδηλωθεί μια οργανωμένη πρωτοβουλία, ωστόσο υπό προϋποθέσεις, είναι πολύ πιθανό να εγερθεί θέμα επαναδιαπραγμάτευσης κάποιων Συμβάσεων που έχουν συναφθεί, στο πλαίσιο της BRI, σε μια προσπάθεια να μην υπάρξει επανάληψη του φαινομένου Hambantota. Εκείνο όμως που έχει ήδη καταγραφεί, από την πλευρά της Κίνας, είναι η σταθερή επανάληψη, από πλευράς της κινεζικής ηγεσίας, πως η «παγίδα του χρέους» δεν εκφράζει ούτε τις αφετηρίες, ούτε την αληθινή οπτική της, ούτε φυσικά έχουν βάση οι αιτιάσεις της Ινδίας, που διατυπώθηκαν ως γεωπολιτική της θεωρία, υπό την κωδική ονομασία «Σειρά Μαργαριταριών» / String of Pearls, καταλογίζοντας στην Κίνα, με αφορμή τη BRI, μαζί με τον Οικονομικό Διάδρομο Κίνας – Πακιστάν, διάθεση – πρόθεση να διαμορφώσει απειλή, για την εθνική ασφάλεια της Ινδίας.

Απ' ό,τι φαίνεται, η ηγεσία του Πεκίνου είχε προσεγγίσει τις πιθανές αντιδράσεις για τη BRI, από το ξεκίνημα της Πρωτοβουλίας. Δεν διέλαθε της προσοχής της το περίπλοκο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον των χωρών της «Ζώνης και του «Δρόμου» του Μεταξιού, την είχε απασχολήσει η πιθανότητα τοπικών συγκρούσεων ή τρομοκρατικών επιθέσεων που απορρέουν από το σχέδιο ή που στοχεύουν στις επενδύσεις και στα έργα υποδομών, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας BRI, ενώ είχε διαβλέψει και την κριτική που πιθανώς θα της ασκούσαν, προερχόμενη πρωτίστως από «ζηλόφθονες» μεγάλες δυνάμεις και κάποιες πρόθυμες ή απρόθυμες χώρες, που θα την αποδέχονταν.

Σε κάθε περίπτωση, τα θέματα που αναδύονται από την Θάλασσα της Νότιας Κίνας, είναι παράπλευρα κι έχουν μεγάλο στρατηγικό βάθος. Στην περιοχή συναντώνται πλέον, η στρατηγική της Κίνας για τον «θαλάσσιο Δρόμο του Μεταξιού», στο πλαίσιο της BRI, η «Πολιτική Ανατολικής Δράσης» (“Act East Policy”) της Ινδίας, και πολιτική του αναπροσανατολισμού των ΗΠΑ στην Ασία. Στρατηγικές που, υπό κάποιες προϋποθέσεις μπορούν να λειτουργούν μαζί, αλλά υπό κάποιες άλλες φαντάζουν ικανές να πυροδοτήσουν εντάσεις, αναταραχές, ακόμη και σκληρές αντιπαραθέσεις, ειδικά με αφορμή την κλιμακούμενη κινεζική παρουσία στο Πακιστάν, καθώς και την προσπάθεια για δημιουργία τετελεσμένων στο Κασμίρ.

Είναι ολοφάνερο ότι Ινδία και η Κίνα διαγκωνίζονται για την πολιτική και την εμπορική επιρροή στην περιοχή πέριξ της Ινδίας και στον Ειρηνικό. Την ίδια ώρα, ενώ συμφωνούν ότι θα απολαύσουν αμοιβαία κέρδη, αν συντονίσουν τις πολιτικές τους και εμβαθύνουν τους μεταξύ τους δεσμούς και τις συνεργασίες τους στην ευρύτερη περιοχή, κατατράχονται από μια αμοιβαία καχυποψία, σε ό,τι αφορά τις συνεργασίες τους με τις άλλες χώρες της περιοχής. Ακόμη κι αν δημόσια αναγνωρίζουν πως πολύ λίγα μπορούν να κερδίσουν μέσω πολέμων δι' αντιπροσώπων τους, ευνοούν την διπλωματία της ήπιας ισχύος. Και τούτο, διότι, από τα επόμενα βήματά τους στην περιοχή, όχι μόνο διακυβεύονται τεράστια συμφέροντα, στο εμπόριο και στην ενέργεια, αλλά διαμορφώνονται και νέες γεωστρατηγικές αναγκαιότητες που επηρεάζουν τις φιλοδοξίες των ηγεσιών του Πεκίνου και του Νέου Δελχί.

Πλέον, περισσότερο από το μισό της συνολικής διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων στον κόσμο και το ένα τρίτο του συνόλου της θαλάσσιας κυκλοφορίας διασχίζει τον Ινδικό Ωκεανό και περνά μέσα από το Στενό της Μαλάκκα / Strait of Malacca και από τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Με άλλα λόγια, περίπου τα δύο τρίτα του ενεργειακού εφοδιασμού της Νότιας Κορέας, σχεδόν το 60% των ενεργειακών προμηθειών της Ιαπωνίας, και το 80% των εισαγωγών αργού πετρελαίου της Κίνας φθάνουν στους προορισμούς τους μέσω του εν λόγω πορθμού. Επιπλέον, το 75% των ενεργειακών προμηθειών της Ινδίας διασχίζουν τον Ινδικό Ωκεανό.

Η Κίνα ουδέποτε έκρυψε πως, από μακρού χρόνου, ένιωθε και νιώθει παγιδευμένη από αυτό που οι εθνικοί στρατηγιστές έχουν ονομάσει «Το δίλημμα της Μάλακκα» / “Malacca

Dilemma”. Δηλαδή, πως η πρόσβαση της Κίνας στην ευρύτερη περιοχή Ινδίας - Ειρηνικού περιορίζεται από ένα κύριο πέρασμα και ότι, για να φτάσουν σε αυτό το πέρασμα, τα πλοία της πρέπει να ταξιδέψουν στην Θάλασσα της Νότιας Κίνας, η οποία είναι ένα χάος επικαλυπτόμενων εδαφικών διεκδικήσεων από τις χώρες της περιοχής. Αυτό οδήγησε την ηγεσία του Πεκίνου, για πάνω από μια δεκαετία, να αναζητά τρόπους πρόσβασης της Κίνας, στους κρίσιμους θαλάσσιους διαδρόμους, ακόμη και με τη δημιουργία τεχνητών νησιών, με αεροδρόμια, στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Επιπλέον, το Πεκίνο δεν δίστασε να ανακηρύξει ακόμη και μια άκρως επεκτατική Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ), πολύ μεγαλύτερη και με πολύ περισσότερα προνόμια από όσα προβλέπει - επιτρέπει η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, στην εν λόγω περιοχή. Υπ’ αυτήν την έννοια, η Θάλασσα της Νότιας Κίνας καθίσταται σταδιακά η απτή απόδειξη, ότι ένα μεγαλύτερο – ευρύτερο, γεωστρατηγικό παιχνίδι, βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη.

Η στρατηγική της Κίνας, για το θαλάσσιο Δρόμο του Μεταξιού, είναι ξεκάθαρο πως έχει ως πρωταρχικό στόχο να προσδέσει χώρες του Κόλπου της Βεγγάλης και του Ινδικού Ωκεανού στην κινεζική οικονομία, να δημιουργήσει εμπορικούς δρόμους, από την Κίνα, μέσω του εδάφους πολλών χωρών γύρω από την Ινδία, οι περισσότερες των οποίων διατηρούν στενές συμμαχίες, εκτός της Ινδίας, με την Ιαπωνία και με τις ΗΠΑ.

Η Ινδία, επίσης, έχει επικεντρώσει την προσοχή της στην πρόσβαση σε κρίσιμες θαλάσσιες γραμμές και σε ευκαιρίες για εμπόριο και επενδύσεις. Με δεδομένο ότι, η Ινδία εισάγει περίπου τα τρία τέταρτα του πετρελαίου της μέσω του Ινδικού Ωκεανού, εκφράζει το φόβο ότι, η Κίνα, στηριζόμενη στην συμμαχία της με το Πακιστάν, μπορεί να την περικυκλώσει από την ξηρά και την θάλασσα. Μπορεί να δημιουργήσει μια ζώνη ναυτικού αποκλεισμού που θα εκτείνεται από την Θάλασσα της Νότιας Κίνας μέχρι τον Περσικό Κόλπο.

Η Ινδία, που ως χώρα ήταν ο μεγαλύτερος αποδέκτης παγκόσμιας εξωτερικής βοήθειας μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990, έχει προβεί σε ένα ιστορικό άνοιγμα: Δαπανώντας περισσότερα από δώδεκα (12) δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, σε ανοικτές γραμμές πίστωσης και δεκάδες μεγάλα αναπτυξιακά έργα σε ξένες χώρες, προκειμένου να μην απουσιάζει ολοκληρωτικά από την περιοχή. Αν και η αντίστοιχη κινεζική βοήθεια είναι πολλαπλάσια, η Ινδία ελπίζει να χρησιμοποιήσει την χρηματοδότησή της, την αυξημένη εμπορική της δράση, την στρατιωτική διπλωματία της και τους πολιτιστικούς δεσμούς, αυτό που αποκαλείται «Πολιτική Ανατολικής Δράσης», για να διατηρήσει και να διευρύνει την επιρροή της πάνω στα κράτη που βρέχονται από τον Ινδικό Ωκεανό. Με στόχο να αποκλείσει μια μόνιμη κινεζική παρουσία στα ύδατα αυτά. Κι αυτό, είναι -με λίγα λόγια- το νέο μεγάλο παιχνίδι, στην ευρύτερη ζώνη γύρω της.

Παρά το γεγονός ότι, τα φώτα που αποκαλύπτουν τον ανταγωνισμό Κίνας – Ινδίας είναι μόνιμως στραμμένα, εδώ και χρόνια, στο Πακιστάν, η αντιπαράθεσή τους μάλλον αρχίζει από

το Μπαγκλαντές. Η χώρα αυτή, άλλοτε -πριν την απόσχισή της από το «ενιαίο» Πακιστάν, του οποίου ήταν η δυτική συνιστώσα, είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος αποδέκτης κινεζικής βοήθειας στην περιοχή, και μάλιστα στον τομέα των μεταφορών. Καθώς το Πεκίνο εύλογα θεωρεί ότι, με νέες λιμενικές και σιδηροδρομικές συνδέσεις με το Μπαγκλαντές, μπορεί να διαμορφώσει τη δεύτερη «βαλβίδα ανακούφισης», τη δεύτερη εναλλακτική έξοδο των εμπορικών προϊόντων της, χωρίς αυτά να διέρχονται από τα Στενά της Μαλάκκα .

Στην κατεύθυνση αυτή, η Κίνα έχει δαπανήσει σημαντικά κεφάλαια, προκειμένου να αναβαθμίσει τις λιμενικές υποδομές του Μπαγκλαντές. Το Πεκίνο χρηματοδοτεί έργο στο λιμάνι Τσιταγκόνγκ / Chittagong, στον κόλπο της Βεγγάλης, κι είναι έτοιμο για την κατασκευή ενός ακόμη λιμανιού βαθέων υδάτων στη Σονάντια / Sonadia, οψέποτε καμφθούν οι αντιδράσεις από την Ινδία, την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ, που εξέφρασαν ανησυχίες. Ταυτόχρονα, η Κίνα εκπόνησε ακόμη ένα σχέδιο, για λιμάνι βαθέων υδάτων στην Παϊρα / Paira του Μπαγκλαντές / Bangladesh.

Το Μπαγκλαντές είναι, επίσης, ένας από τους μεγαλύτερους αποδέκτες της εξωτερικής βοήθειας της Ινδίας. Κι όπως και το Πεκίνο, το Νέο Δελχί έχει εστιάσει το μεγαλύτερο μέρος της βοήθειάς του στον τομέα των μεταφορών, τον οποίο θεωρεί ως κεντρικό στοιχείο της «Πολιτικής Ανατολικής Δράσης». Η Ινδία έχει ήδη εκτείνει πιστωτικές γραμμές οχτακοσίων (800) εκατομμυρίων δολαρίων, για τις υδάτινες, σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και έχει προτείνει ένα ακόμα δισεκατομμύριο δολάρια. Υπέβαλε επίσης προσφορές για την κατασκευή του λιμένα βαθέων υδάτων στην Πάιρα του Bangladesh.

Το Νέο Δελχί εργάστηκε εντατικά, προκειμένου να επιλυθούν οι διαφορές με την Ντάκα. Οι δύο χώρες αντάλλαξαν εκατόν εξήντα (160) μικρούς θύλακες γης, κατά μήκος των συνόρων Ινδίας-Μπαγκλαντές. Επίσης, η Ινδία, και πιο συγκεκριμένα η κυβέρνηση του Ναρέντρα Νταμονταρντάς Μόντι / Narendra Modi δέχθηκε διεθνή διαιτησία, για την κατανομή των χωρικών υδάτων μεταξύ της Ινδίας και του Μπαγκλαντές στον Κόλπο της Βεγγάλης. Ωστόσο, μια σειρά παραγόντων, κρατούν ανοιχτά όλα τα ενδεχόμενα με το Πακιστάν, ακόμη κι αυτό της ένοπλης αναμέτρησης, μεταξύ των δύο χωρών.

Επιπλέον, σε άμεση συνάρτηση όσων παρατέθηκαν, δεν είναι λίγες και οι φωνές, στο εσωτερικό των χωρών που έχουν ενταχθεί στην Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου» του Μεταξιού, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, που ανακαλύπτουν μια μορφή νέο-αποικιοκρατίας της Κίνας, πίσω από την εξαιρετικά φιλόδοξη BRI, συσχετίζοντας τους φόβους με τις δαπάνες που αφορούν στις υποδομές που διαμορφώνονται, προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι της, ακόμη και με μελλοντική στρατιωτική αξιοποίησή τους, ειδικά σε ό,τι αφορά στα λιμενικά έργα, σε παγκόσμιο επίπεδο. Όπως αναφέρθηκε στο σκέλος που αφορούσε στα έργα υποδομών της Μαλαισίας, το 2018, ο πρωθυπουργός της εν λόγω χώρας, Μαχαθίρ μπιν Μοχαμάντ, ακύρωσε τα έργα που προέβλεπαν γενναία χρηματοδότηση από την

Κίνα και ταυτόχρονα απηύθυνε σαφή προειδοποίηση, προς τη διεθνή κοινότητα, διαβλέποντας ότι, πίσω από την Πρωτοβουλία Belt and Road «υπάρχει μια νέα εκδοχή αποικιοκρατίας» (Shukry, Anisah; Ho, Yudith, 9 April 2018). Βεβαίως, ο ίδιος αργότερα διευκρίνισε πως η επισήμανσή του δεν αφορούσε την Κίνα και την Πρωτοβουλία Belt and Road, σε συνέντευξη στο BBC HARDtalk, ωστόσο, από μόνη της, η απόφαση που έλαβε ο Μαχαθίρ μπιν Μοχαμάντ σηματοδότησε τον αποδέκτη της κατηγορίας που εκτόξευσε (caixinglobal.com, 2017-10-01), (Jairpragas, Bhavan, 2 October 2018).

Ορισμένες κυβερνήσεις χωρών της Δύσης και της Αφρικής είχαν την ίδια οπτική με τον ηγέτη της Μαλαισίας, διαβλέποντας νεοαποικιακές αφητηρίες της Κίνας, υπό το φόβο της πιθανής εμφάνισης μιας πρακτικής της Κίνας, που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως διπλωματία «παγίδας χρεών», σε σχέση με τη χρηματοδότηση των έργων υποδομής της Πρωτοβουλίας BRI. Κάθε φορά, όμως, η κινεζική κυβέρνηση φρόντιζε να απορρίπτει απερίφραστα τους ισχυρισμούς περί «διπλωματίας – παγίδας χρέους» ή περί νέο-αποικιοκρατίας, χαρακτηρίζοντάς τες, ως προσπάθειες που είχαν στόχο να εγείρουν δυσπιστία αναφορικά με τις προθέσεις της Κίνας (Today, ISS 21 February 2018). Το Πεκίνο, σε κάθε περίπτωση υπογραμμίζει ότι, η Πρωτοβουλία έχει προσφέρει αγορές για εμπορεύματα, βελτιωμένες τιμές, μείωση των ανισοτήτων, παράλληλα με βελτιωμένες υποδομές, δημιουργία θέσεων απασχόλησης, υπόβαθρο εκβιομηχάνισης, διευρυμένη μεταφορά τεχνολογίας, ωφελώντας έτσι τις χώρες που συμμετέχουν στην υποδοχής BRI (Blanchard, Jean-Marc F., 8 February 2018).

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2018, κατά την 39η σύνοδο του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στη Γενεύη της Ελβετίας, η Ινδία διαμαρτυρήθηκε για την πρωτοβουλία της Κίνας για την (εμπορική) «Ζώνη» και τον (εμπορικό) Δρόμο (του μεταξιού) / BRI. Η Ινδία τόνισε ότι το σχέδιο «Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας-Πακιστάν» / China–Pakistan Economic Corridor (CPEC) αγνοεί τις βασικές ανησυχίες του Νέου Δελχί σχετικά με την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα (jamestown.org. Retrieved 2017-09-11). Ήταν ολοφάνερο ότι, με το συγκεκριμένο διάβημα, η Ινδία προσπαθούσε να στρέψει την παγκόσμια προσοχή, στην περιοχή του Κασμίρ, επισημαίνοντας τόσο τους ανταγωνισμούς για την κυριαρχία στην περιοχή, όσο και το τοπίο που διαμορφώνει ο «Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Πακιστάν».

Ανεξαρτήτως των όποιων άλλων προθέσεων πιθανά υποκρύπτονται πίσω από την BRI, αναντίρρητα η ανάπτυξη δεσμών μέσω υποδομών μεταξύ γειτονικών χωρών είναι σίγουρο ότι θα ξεπεράσει και θα ελαχιστοποιήσει τα φυσικά και κανονιστικά εμπόδια στο εμπόριο, μέσω και της αναμενόμενης ευθυγράμμισης σε ό,τι αφορά στα πρότυπα που θεσπίζουν. Είναι γεγονός ότι η Κίνα αξιοποιεί τα μέγιστα την Πρωτοβουλία BRI, για να αντιμετωπίσει καίρια ζητήματα της οικονομίας της, όπως είναι η πλεονάζουσα παραγωγική της ικανότητα, ειδικά σε πολλούς τομείς της βιομηχανίας της, και η διασφάλιση πρώτων υλών. Η προσπάθεια αυτή,

φαίνεται πως έχει απώτερο στόχο τη σταδιακή μεταφορά ολόκληρων εγκαταστάσεων παραγωγής πολλών προϊόντων, από το έδαφος της Κίνας σε πολλές από τις χώρες που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία BRI (Jetin, Bruno, 2019), (jamestown.org, Retrieved 2017-09-11). Κι η προοπτική αυτή, μόνο θετικά αντιμετωπίζεται από την πλειονότητα των χωρών που συμμετέχουν σ' αυτήν, αλλά και από πολλές τρίτες χώρες. Ωστόσο, για τους δικούς τους, πολύ σοβαρούς λόγους, οι ΗΠΑ βασικά, αλλά και άλλες μεγάλες χώρες του πλανήτη, φαίνεται πως δε βλέπουν «με καλό μάτι», τη συγκεκριμένη στόχευση, αφού είναι βέβαιο πως θα επηρεάσει τα μάλα το διεθνές εμπόριο, καθώς και την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας, υπηρετώντας βασικά τους στόχους του Πεκίνου.

Είναι χαρακτηριστικά όσα είδαν το φως της δημοσιότητας σε έκθεση της Fitch Ratings. Αξιοποιώντας το κύρος της, σε ό,τι αφορά στις υπηρεσίες χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, η εταιρεία που δραστηριοποιείται σε περισσότερες από τριάντα (30) χώρες, καθορίζοντας σε μεγάλο βαθμό την αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας, «ακροάστηκε» ότι όσα σχετίζονται με τις υποδομές σε σειρά χωρών, στο πλαίσιο της BRI, προδίδουν πολιτικό κίνητρο. Δηλαδή, ο όμιλος Fitch Ratings εκτιμά ότι, το σχέδιο της ηγεσίας του Πεκίνου, στο πλαίσιο του οποίου η Κίνα χρηματοδοτεί γενναία την κατασκευή λιμανιών, εθνικών οδών, σιδηροδρόμων ταχείας κίνησης και άλλων έργων υποδομής σε χώρες της Ευρασίας και της Αφρικής υπηρετεί πολιτικούς στόχους και επ' ουδενί το ζήτημα της διαμόρφωσης εκείνων των υποδομών, που θα υπηρετήσουν τους στόχους που περιγράφουν οι διακηρύξεις της Πρωτοβουλίας BRI. Μάλιστα, σε μια προφανούς στόχευσης κριτική που ασκεί, η έκθεση της Fitch Ratings διατυπώνει σοβαρότατες επιφυλάξεις, αναφορικά με την ικανότητα που διαθέτουν τα κινεζικά, κρατικά, τραπεζικά ιδρύματα, να προσμετρούν και να διαχειρίζονται κινδύνους που αντανακλούν στο χαρτοφυλάκιό τους. Η εξήγηση γι' αυτό εδράζεται στην έλλειψη στοιχείων που θα συνιστούσαν εγγύηση για την αποτελεσματικότητα των χρηματοδοτήσεων, που αποφασίζουν. Η Fitch Ratings, μάλιστα, εκτιμά ότι ο τρόπος με τον οποίο αποφασίζονται οι χρηματοδοτήσεις έργων υποδομών, είναι πολύ πιθανό να προκαλέσει προβλήματα στις κινεζικές τράπεζες, καθιστώντας ορατό το ενδεχόμενο να αντιμετωπίσουν αρνητικές εξελίξεις και συνέπειες (Yu, Hong, November 2016).

Επίσης, δεν είναι λίγοι και εκείνοι οι αναλυτές που διατυπώνουν την εκτίμηση ότι, η Πρωτοβουλία BRI, στην πραγματικότητα, σχεδιάστηκε με στόχο την επέκταση της επιρροής της Κίνας σε βάρος των ΗΠΑ, καθώς και τη διασφάλιση καλύτερης, αφετηριακής θέσης, ενόψει της έναρξης του εμπορικού πολέμου των δύο χωρών. Σε κάθε περίπτωση, όμως, το πρώτο και εντυπωσιακό, σημαντικό έπαθλο, την παγίωση της περιφερειακής ηγεσίας σε επίπεδο Ασίας (Yu, Hong, November 2016), (Lane, David; Zhu, Guichang, 2017). Κάτι που δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα, για τον απλούστατο λόγο πως, αν κάποιος αθροίσει το ύψος των κινεζικών επενδύσεων σε κράτη της νότιας Ασίας, θα αντιληφθεί ότι, μόνο για επικοινωνιακούς λόγους δεν άνοιξε, από την πλευρά της ηγεσίας του Πεκίνου. Η

χρηματοδότηση έργων υποδομών, όλα αυτά τα χρόνια που μεσολάβησαν, από τη στιγμή που διατυπώθηκαν οι κύριοι στόχοι της Πρωτοβουλίας, είναι γεγονός ότι ενισχύει τη διεθνή καχυποψία, για το ρόλο και τη στόχευση της Κίνας. Κι αυτό, επειδή κατευθύνθηκε και κατευθύνεται, στοχευμένα, σε χώρες όπως είναι το Πακιστάν, το Αφγανιστάν, το Νεπάλ, η Σρι Λάνκα και το Μπαγκλαντές. Δηλαδή, αφορά σε όλες εκείνες τις κρατικές οντότητες που περιβάλλουν την Ινδία. Έτσι, πέραν όλων των άλλων, η Πρωτοβουλία τεκμαίρεται ότι αντιστρατεύεται την Ινδία και ειδικά τη στόχευση και την προοπτική της να αποκτήσει μεγαλύτερο ανάστημα στην πέριξ αυτής περιοχή και τον κόσμο. Κατά συνέπεια, υπηρετεί τόσο τους περαιτέρω κινεζικούς σχεδιασμούς στον τομέα του διεθνούς εμπορίου, όσο και την επιδίωξη, το Πεκίνο, να αυξάνει σταδιακά, διαρκώς, την στρατιωτική της επιρροή, γύρω από μια χώρα με εξαιρετικούς δημογραφικούς και οικονομικούς δείκτες. Κι όλα αυτά συμβαίνουν τη στιγμή που η Κίνα αυξάνει βαθμηδόν τις επενδύσεις της στην Ινδία. Είναι χαρακτηριστικό ότι, στο σχετικό πίνακα με τις άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ινδία, η Κίνα καταγράφηκε στη 17η θέση το 2016, όταν κατείχε την 28η θέση το 2014 και την 35η το 2011.

Πέραν των καθαρά εμπορικών και γεωστρατηγικών κινήτρων, πίσω από τη φιλόδοξη και πολλά υποσχόμενη -στους εταίρους της- κινεζική Πρωτοβουλία BRI, δεν λείπουν κι εκείνοι που εστιάζουν στο κατεξοχήν υψηλότερο όραμα της ηγεσίας του Πεκίνου. Με άλλα λόγια, εκείνοι που διατυπώνουν την άποψη πως, η Κίνα, σχεδίασε την BRI, ως απόπειρα συντεταγμένης προώθησης του οράματος του Σι Τζινπίνγκ, να φέρει τη χώρα του στην πρώτη (1^η) θέση των οικονομιών του κόσμου.

Τη συγκεκριμένη οπτική υιοθετεί, στις ΗΠΑ, το Ίδρυμα Τζέιμστάουν / The Jamestown Foundation, που χαρακτηρίζει τη BRI «σχεδιασμό υψηλού επιπέδου», δια του οποίου προωθείται δραστικά η πρόθεση του Σι Τζινπίνγκ να πετύχει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, για κινεζικές, κρατικές επιχειρήσεις, που ειδικεύονται σε έργα υποδομών, μέσα από την κερδοφορία των οποίων να ενισχύεται διαρκώς το ΑΕΠ της Κίνας (Lane, David; Zhu, Guichang (2017)). Ο ίδιος φορέας, εξηγεί ότι, η BRI λειτουργεί εξισορροπητικά και στο εσωτερικό της Κίνας. Και τούτο, επειδή η ηγεσία του Πεκίνου, δια των δανείων που εγκρίνει και χορηγεί στις κατασκευαστικές επιχειρήσεις, σε όλες τις επαρχίες της χώρας, καθορίζει και το ποιες εξ αυτών συμμετέχουν στα σχήματα που υλοποιούν τα περιφερειακά έργα της BRI. Έτσι, η κινεζική κυβέρνηση κατορθώνει να ελέγχει αποτελεσματικά όλες τις περιοχές της Κίνας. Ειδικά εκείνες που, στο εσωτερικό τους δραστηριοποιούνται δυνάμεις οι οποίες, κάτω από προϋποθέσεις, θα μπορούσαν να διαμορφώσουν «φυγόκεντρες τάσεις», ικανές να διαταράξουν την ασφάλεια και την ισορροπία, στη Λ.Δ της Κίνας.

Είναι φανερό ότι, με το συγκεκριμένο, κεντρικό σχεδιασμό, που έχει στην κορυφή των προτεραιοτήτων του την παροχή κινήτρων, από την κυβέρνηση του Πεκίνου, για τη διαμόρφωση υποδομών που προβλέπει η BRI, η ηγεσία της Λ.Δ. της Κίνας κατόρθωσε να

οικοδομήσει το κράτος, πάνω στις παραμέτρους που διακαώς επιθυμούσε, επιτυγχάνοντας τη σταθεροποίηση, πρώτα και κύρια σε δυο, τεράστιας έκτασης, δυτικές περιοχές της Κίνας. Αυτές είναι:

α) το Σιντσιάνγκ / Xinjiang, λεγόμενο και Σιντζιάνγκ Ουϊγούρ / Xinjiang Uyghur. Την αυτόνομη περιοχή της χώρας, εξαιρετικής στρατηγικής σημασίας, όπως ήδη αναφέρθηκε.

β) Η περιοχή Γιουνάν / Yunnan, στη νοτιοδυτική Κίνα, μια περιοχή που συνορεύει με τη Βιρμανία, στα δυτικά, με το Λάος στο νότο, και με το Βιετνάμ, στα νοτιοανατολικά, της εν λόγω κινεζικής περιοχής.

Σε μελέτες του Ιδρύματος Τζέιμστάουν, που φιλοξενούνται στην ιστοσελίδα του, πολλοί έγκυροι αναλυτές, μεταξύ αυτών και ο ακαδημαϊκός Χονγκ Γιού / Hong Yu αναλύουν τα κίνητρα του Πεκίνου, εκτιμώντας ότι η BRI τα υπηρετεί στο σύνολό τους, για τις εν λόγω περιοχές. Με δεδομένο ότι οι περιοχές Σιντζιάν και Γιουνάν, ανήκουν στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες της Κίνας, η δανειακή στήριξη εταιρειών, που αναλαμβάνουν έργα της BRI, σε συνδυασμό με τις διαρκώς αυξανόμενες ροές διεθνούς εμπορίου, είναι εργαλεία που διευκολύνουν την οικονομική ολοκλήρωσή τους με τις περιφέρειες που ανήκουν τον εσωτερικό πυρήνα της Λ.Δ. της Κίνας (jamestown.org, 2017-09-11). Το Πεκίνο, επίσης, μέσω της συγκεκριμένης στρατηγικής, δηλαδή, μέσω των δανείων κίνησης και των κερδών των επιχειρήσεων, που προέρχονται από τα έργα υποδομών της BRI, αποπειράται να παγιώσει και την ειρηνική συμβίωση μεταξύ των πληθυσμών που κατοικούν στο Σιντζιάνγκ Ουιγκούρ / Xinjiang Uyghur. Στην περιοχή διαβιούν πολλές πληθυσμιακές ομάδες, εκτός των Ουϊγούρων, που συγκροτούν το μισό πληθυσμό της αυτόνομης περιοχής. Είναι Κινέζοι Χαν, Καζάκοι, Τατζίκοι, Κινέζοι Χούι, Κιργίζιοι και των Μογγόλοι, με την πλειονότητα αυτών να ακολουθεί το Ισλάμ, σε ποσοστό πάνω από 58%. Είναι χαρακτηριστική η εκτίμηση και του Χάρι Ρόμπερτς / Harry Roberts, που υπογραμμίζει ότι, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας προωθεί την ειρήνευση και την αφομοίωση της κοινότητας των Ουϊγούρων, αξιοποιώντας οικονομικές ευκαιρίες, που δυναμώνουν τις προσπάθειες ενοποίησης μεταξύ των εποίκων του Σιντζιάνγκ Ουιγκούρ και του ιθαγενούς πληθυσμού (David Lane, Guichang Zhu, 2017).

7.3.12 Η στάση της Ε.Ε. έναντι της Πρωτοβουλίας

Σχεδόν ταυτόχρονα με τις θυελλώδεις συζητήσεις που διεξάγονταν στην Ουάσιγκτον, οι οποίες κατέληξαν στη σχετικά πρόσφατη κήρυξη «παγκόσμιου, εμπορικού, κατ' επέκταση και «οικονομικού πολέμου» των ΗΠΑ, εναντίον της Κίνας πρωτίστως, αλλά και της Ε.Ε., η Ευρώπη, έθετε κι αυτή στην κορυφή της ατζέντας των κρίσιμων διλημάτων που αντιμετωπίζει το ζήτημα των νέων, κινεζικών επενδύσεων σε κράτη μέλη της. Αφορμή γι' αυτό στάθηκε η ολοένα και αυξανόμενη συμμετοχή κρατικών εταιρειών της Κίνας, σε μεγάλα έργα υποδομών,

τα οποία αφορούσαν στο σύνολο σχεδόν των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στις εξαγορές στρατηγικού χαρακτήρα εταιρειών, σε κράτη της Ένωσης. Οι έντονες συζητήσεις, στη Δύση, που δίνουν διέξοδο σε έναν εύλογο και έντονο προβληματισμό, τον οποίο προκαλούσε και προκαλεί ακόμη ο βηματισμός της Κίνας, σε παγκόσμια κλίμακα, ξεκίνησαν πρώτα από τις ΗΠΑ, την περίοδο που ο Μπαράκ Ομπάμα βρισκόταν στο τιμόνι της παγκόσμιας υπερδύναμης. Όμως, ο ίδιος προβληματισμός είχε αναπτυχθεί ήδη και στις Βρυξέλλες. Η ουσία της συζήτησης, που επιχειρεί να ανιχνεύσει τις πραγματικές, μελλοντικές προθέσεις της Κίνας, εδράζεται στο γεγονός ότι, η κυβέρνηση του Πεκίνου, εφαρμόζοντας ένα επεξεργασμένο σχέδιο, αποκτά -σταδιακά- τον έλεγχο, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, σε κομβικού χαρακτήρα επενδύσεις, σε πολλές ευρωπαϊκές και εν γένει δυτικές χώρες. Οι επενδύσεις αυτές εντοπίζονται κυρίως στους κρίσιμους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών, του διαμετακομιστικού, αλλά και του, ραγδαία αναπτυσσόμενου, ηλεκτρονικού εμπορίου. Η η επενδυτική επέλαση της Κίνας στη Δύση, για πολλούς διπλωματικούς και οικονομικούς αναλυτές, που δραστηριοποιούνται στην «καρδιά» της Ε.Ε., συνιστά τεράστιο κίνδυνο, εξαιτίας μιας σειράς λόγων.

Ο σημαντικότερος εξ αυτών, δεν σχετίζεται τόσο με τη διακηρυγμένη φιλοδοξία της Κίνας, με αφετηρία την πρωτιά της στο παγκόσμιο εμπόριο, δηλαδή να επιδιώξει, παντί τρόπο, την ίδια θέση στην παγκόσμια οικονομία. Έχει άμεση σχέση με όσα πιθανολογούν πως υποκρύπτει η πολυεπίπεδη προσπάθεια της Κίνας, θεωρώντας ότι, προετοιμάζεται να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο, σε ένα πλαίσιο παγκόσμιας διακυβέρνησης, όταν οι συνθήκες γι' αυτό καταστούν ώριμες. Η υποψία ενός τέτοιου σεναρίου, σε άμεση συσχέτιση με το πρωτόγνωρο και μοναδικό σύστημα του δυναμικού, «κομμουνιστικού καπιταλισμού», που η Κίνα εφαρμόζει απαρέγκλιτα στο εσωτερικό της, σε συνδυασμό με διεθνείς πρωτοβουλίες, όπως η BRI, τροφοδοτούν ένα πρωτόγνωρο κλίμα ανησυχίας. Μάλιστα, το γεγονός ότι, η Λ.Δ. της Κίνας πορεύεται με ένα διαφορετικό τρόπο διακυβέρνησης, απ' ότι οι ΗΠΑ, αλλά και το σύνολο των χωρών της δύσης, ενώ ταυτόχρονα υψώνει διαρκώς τείχη, σε οτιδήποτε θα μπορούσε να θέσει εν κινδύνω τις ισορροπίες που κατόρθωσε να διαμορφώσει στο εσωτερικό της, είναι στοιχεία που τροφοδοτούν τη δυσπιστία έναντι του Πεκίνου.

Ουσιαστικά, το 2016 ήταν η χρονιά, κατά την οποία, το μείζον ζήτημα της επιρροής που ασκεί το Πεκίνο, σε πολλές χώρες του κόσμου, αλλά και της Ευρώπης, τέθηκε στα όργανα της Ε.Ε. και σε μία εκάστη των κρατών-μελών της. Από τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς το ζήτημα της διείσδυσης της Κίνας στην Ευρώπη, απέκτησε και για την Ε.Ε. διαστάσεις ανάλογης σοβαρότητας με το μέγεθος και τον πληθυσμό της «χώρας-απειλής». Στο πλαίσιο της καινούργιας οπτικής που αναπτύχθηκε, σε πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, η κυβέρνηση του Βερολίνου εξέδωσε απαγορευτικό, σε ό,τι αφορούσε στην εξαγορά της εταιρείας υψηλής τεχνολογίας Aixtron από την κινεζική Grand Chip Investment. Ας σημειωθεί ότι, η εν λόγω εταιρεία (Aixtron) από το Μάρτιο του 2012, είχε ήδη προχωρήσει στη λειτουργία Διεθνούς

Εκπαιδευτικού και Εργαστηριακού Κέντρου στην πόλη Σουτσόου / Suzhou, στο νοτιοανατολικό άκρο της επαρχίας Τσιανγκσού / Jiangsu, στην ανατολική Κίνα, δίπλα στη Σαγκάη / Shanghai.

Παράλληλα, με πρωτοβουλία της τότε Καγκελαρίου της Γερμανίας Άνγκελα Μέρκελ, η Ένωση άρχισε να διαμορφώνει σταδιακά, ολοένα και πολύ πιο επιφυλακτική στάση, έναντι των κινεζικών επιχειρηματικών σχεδίων.

Ο Γάλλος Πρόεδρος (από το Μάιο του 2017), Εμμανουέλ Μακρόν, συμφώνησε με τη γερμανική επιχειρηματολογία και λίγο μετά την εκλογή του ενθάρρυνε τους Ευρωπαίους εταίρους του, «να μην είναι αφελείς» σε ό,τι αφορά στο παγκόσμιο εμπόριο. Ακολούθησε, ο τότε Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ζαν-Κλώντ Γιούνκερ, ο οποίος, στη βάση της θέσης που διαμόρφωσαν Γερμανία και Γαλλία, πρότεινε ένα νέο πλαίσιο για την αποτελεσματική παρακολούθηση των κινεζικών επενδύσεων, παρουσιάζοντάς το σε ομιλία του, για την «Κατάσταση της Ένωσης, το 2017». Αποφεύγοντας ονομαστική αναφορά στην Κίνα, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έκανε λόγο για την «ανάγκη συζήτησης, ελέγχου και διαφάνειας», σε ό,τι αφορά στις περιπτώσεις εκείνες, κατά τις οποίες, «*μια ξένη, κρατική επιχείρηση, θέλει να αγοράσει ένα ευρωπαϊκό λιμάνι, ένα τμήμα ενεργειακής υποδομής ή μια εταιρεία αμυντικής τεχνολογίας*». Έκτοτε, το «αμυντικό οπλοστάσιο» της Ε.Ε., ενισχυμένο με ένα ακόμη, πολύ σημαντικό εργαλείο, κλιμάκωσε την προσπάθεια να ελέγξει τη συμμετοχή της Κίνας, σε -κομβικής σημασίας- ευρωπαϊκά έργα. Έτσι, θεσπίστηκε η αναγκαστική διοργάνωση Διεθνών Διαγωνισμών, κάτι που οδήγησε στην αποφυγή της άμεσης ανάθεσης συμβάσεων, σε ξένες εταιρείες, καθώς και η ένταξη έργων σε καθεστώς, ξεκάθαρης ή υποκρυπτόμενης, κρατικής ενίσχυσης. Κι αν κριθεί, από τον -ως τώρα- βηματισμό του, ο μηχανισμός αυτός απέφερε θετικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αξιοποιώντας τον εν λόγω θεσμό, κατόρθωσε να εμποδίσει απευθείας αναθέσεις που θα οδηγούσαν στην υλοποίηση ενός πολύ σημαντικού κινεζικού σχεδίου, ενταγμένου στο ευρύτερο πλαίσιο της BRI, για τις αγορές της Ευρώπης. Η ένστασή της αφορούσε στη δημιουργία σιδηροδρόμου υψηλής ταχύτητας μεταξύ Βουδαπέστης και Βελιγραδίου. Πιο συγκεκριμένα, η εντολή διεξαγωγής Έρευνας, εστίασε τόσο στην οικονομική βιωσιμότητα του σχεδίου, που αφορούσε σε επένδυση ύψους περίπου δύο κόμματα εννιά (2,9) δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, όσο και στο γεγονός ότι, η Ουγγαρία, παραβιάζοντας το σχετικό, ευρωπαϊκό, νομικό πλαίσιο, απέφυγε να προκηρύξει και να πραγματοποιήσει Διαγωνισμό. Κι αυτό, παρόλο που τουλάχιστον κατά το ήμισυ, το έργο αφορούσε τη Σερβία, η οποία δεν είναι κράτος-μέλος της Ε.Ε.

Σε ευρεία βάση, η στενή παρακολούθηση των κινεζικών επενδύσεων ορθώνει πράγματι εμπόδια, στην υλοποίησή τους, εφόσον καταστρατηγούν κοινοτικές οδηγίες. Παρόλα αυτά, η ως τώρα εμπειρία δείχνει ότι αυτό δεν αρκεί για να αποθαρρύνει τις κινεζικές, κρατικές εταιρείες, ώστε να ακυρώσουν τα σχέδια τους. Τουναντίον, με υπομονή και επιμονή, οι εταιρείες αυτές αντιγράφουν με επιτυχία την «τεχνογνωσία» των αντίστοιχων ευρωπαϊκών

εταιρειών, εναρμονίζονται με τα δικά τους πρότυπα και τις επιχειρηματικές τους στρατηγικές, συμμετέχουν -δυναμικά κι αποφασιστικά- στους δημόσιους διαγωνισμούς που προκηρύσσονται και στις περισσότερες περιπτώσεις κατορθώνουν να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους. Μάλιστα, σε πάρα πολλούς Διαγωνισμούς, οι κινεζικές εταιρείες, είτε υποβάλλουν προσφορές υψηλότερες, από τις αντίστοιχες δυτικών εταιρειών, είτε εκμεταλλεύονται την αδιαφορία του ανταγωνισμού, είτε την απόσυρση του ενδιαφέροντός τους, για κάποιο έργο. Με αποτέλεσμα, η τιμές κατακύρωσης μεγάλων έργων να κυμαίνονται πολύ κοντά στο ποσό εκκίνησης, που προβλέπει η Διακήρυξη του σχετικού Διαγωνισμού. Κάτι που συμβαίνει πλέον, σε ουκ ολίγες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, η εξέλιξη της πώλησης του πλειοψηφικού πακέτου του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς (ΟΛΠ), το 2016, κατέληξε στην εξαγορά του από τον κινεζικό όμιλο COSCO, ο οποίος δεν είχε αντίπαλο σε καμιά φάση της διαγωνιστικής διαδικασίας, που αφορούσε στην εν λόγω ιδιωτικοποίηση.

Σταδιακά, τα όργανα διοίκησης και ελέγχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υιοθετούν ολοένα και πιο σκληρή, άτεγκτη στάση, σε ζητήματα συνεργασίας των κρατών – μελών της Ε.Ε. με τη Λ.Δ. της Κίνας. Οι προτροπές που τους απευθύνει, σε συνδυασμό με το ασφυκτικό πλαίσιο ελέγχου, οδηγούν, αρκετά εύκολα, ακόμη και σε απόρριψη άκρως δελεαστικών, επενδυτικών προτάσεων, από κινεζικές εταιρείες.

Μάλιστα, παρατηρώντας τη μεταστροφή της Γερμανίας, που επιβάλλει, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, τη δική της οπτική και το δικό της χάρτη, σε ό,τι έχει σχέση με τις κορυφαίες επιλογές και το βηματισμό της Ε.Ε., γίνεται ολοφάνερη η διαφοροποίηση της πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτή τη διαφοροποίηση, με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο την απέδωσε ένας πρώην επικεφαλής της γερμανικής διπλωματίας.

Ο Ζίγκμαρ Γκάμπριελ / Sigmar Gabriel πρώην Υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας, επισήμανε ότι, *«αν η Ένωση αποτύχει να αποκτήσει κοινή πολιτική απέναντι στην Κίνα, τότε η Κίνα θα καταφέρει να τη διχάσει»*. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αποφασισμένη να υιοθετήσει ένα είδος προστατευτισμού έναντι των κινεζικών επιχειρηματικών σχεδίων. Τα μελλοντικά αποτελέσματα αυτής της πολιτικής προσέγγισης, προοιωνίζονται αντιπαραθέσεις και αλλαγή του σκηνικού. Είναι πολύ πιθανό η εκδήλωση προστατευτισμού, από πλευράς Ε.Ε. να εξαντλήσει την υπομονή των κινεζικών εταιρειών που μπαίνουν στο «στόχαστρο», όπως είναι η Grand Chip Investment. Παράλληλα, η τακτική αυτή μπορεί να οδηγήσει την Κίνα στην αποδοχή κάποιων ευρωπαϊκών όρων για την πιο εύκολη δραστηριοποίηση ευρωπαϊκών εταιρειών στο εσωτερικό της. Από την άλλη πλευρά, όμως, η ευρωπαϊκή επιχειρηματολογία οδηγείται σε αποδυνάμωση, αφού οι Βρυξέλλες εφαρμόζουν όλα εκείνα, για τα οποία κατηγορούν το Πεκίνο.

Ο χρόνος θα δείξει αν η διαπραγματευτική θέση της Ένωσης μπορεί να ενισχυθεί ή όχι. Η ευρωπαϊκή κρίση χρέους έχει σαφή αντίκτυπο στον τρόπο λειτουργίας της Ένωσης. Οι

Βρυξέλλες καθυστέρησαν να ασχοληθούν με την κινεζική επιρροή. Για αρκετά χρόνια, τουλάχιστον από τον Οκτώβριο του 2011 όταν ο επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, Κλάους Ρέγκλινγκ / Klaus P. Regling, επισκέφθηκε το Πεκίνο ζητώντας κινεζικά κονδύλια μέχρι τον Οκτώβριο του 2016 που ακυρώθηκε η πώληση της Aixtron, οι κινεζικές εταιρείες αναπτύχθηκαν εντυπωσιακά στη γηραιά Ήπειρο. Και βέβαια, η Ευρώπη ήταν αυτή που προσκάλεσε επισήμως την Κίνα να επενδύσει ακόμα και σε ομόλογα – αρχικά του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και στη συνέχεια του Μόνιμου Μηχανισμού Στήριξης – και έχει θεσμικά αποδεχθεί τη συμβολή της πρωτοβουλίας της Ζώνης και του Δρόμου στο επενδυτικό πακέτο Γιουνκέρ.

Για ακόμα μία φορά, η Ευρώπη δεν ασχολείται με τη ρίζα του κακού, αλλά απλώς μετριάζει τις συνέπειες. Στο νέο κεφάλαιο των σινοευρωπαϊκών σχέσεων που έχει πια ανοίξει, επιδιώκει να περιορίσει την κινεζική επιρροή ενώ έχει ανάγκη τα κινεζικά κεφάλαια για να τονώσει την αναμικτή ανάπτυξή της. Μάλιστα, το σημαντικό πλεονέκτημα της Κίνας παραμένει η ικανότητά της να πείθει τους πολιτικούς και τις κοινωνίες στην Ευρώπη να συνεργάζονται μαζί της σε τομείς όπου η Δύση απουσιάζει. Ρεαλιστικά, στόχος της Ένωσης δεν είναι να απαρνηθεί το κινεζικό «win-win» αλλά να επιβάλει όσο το δυνατόν περισσότερους όρους της σε αυτό.

7.3.13 Τα επόμενα βήματα του Σι Τζινπίνγκ για την Πρωτοβουλία

Ο Σι δεν μοιάζει με τον ηγέτη εκείνο, που συνηθίζει να «παγώνει» τις φιλοδοξίες του, κάθε φορά που του ασκείται κριτική γι' αυτές. Ήδη, στο εσωτερικό της Κίνας αναμετρήθηκε με αρκετά και ακανθώδη ζητήματα, την εξέλιξη των οποίων πολλοί είχαν συνδέσει με τη δική του μακροήμερευση και τον περαιτέρω βηματισμό της χώρας. Όλοι πλέον έχουν παρατηρήσει τον πόλεμο που κήρυξε στη διαφθορά, όλοι αντιλήφθηκαν τις αριστοτεχνικές εκκαθαρίσεις, όλων των πιθανών αμφισβητιών του. Η πολιτική πορεία του Προέδρου της Κίνας, συνιστά μια ξεκάθαρη απόδειξη ότι είναι ένας ισχυρός ηγέτης, που προτιμά ισοπεδώσει όσα και όσους δεν συμμορφώνονται, παρά να υποκύψει σε σύνθετα προβλήματα, εγγενείς αδυναμίες, καλυμμένες ή ακόμη και απροκάλυπτες πιέσεις. Παρ' όλες τις επιτυχίες που σημειώνει, είναι προφανές ότι η κινεζική ηγεσία δεν κωφεύει σε καίριες επισημάνσεις και χρήσιμες συμβουλές. Μάλιστα, πολλά από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το βηματισμό της χώρας, δείχνουν πως προχώρησε, χωρίς δισταγμό, σε μια μικρή διόρθωση της πορείας της, προσαρμόζοντας όμως μονάχα τους στόχους της BRI, αλλά όχι τις τακτικές της.

Στο πλαίσιο αυτό, κινήθηκε τον Αύγουστο του 2018, όταν ο Σι Τζινπίνγκ προήδρευσε σε ένα υψηλού επιπέδου Συμπόσιο για τα πέμπτα γενέθλια της Πρωτοβουλίας Belt and Road. Στη διάρκεια του Συμποσίου, κορυφαίοι αξιωματούχοι, εκπρόσωποι επιχειρήσεων και

εκπρόσωποι επαρχιών της Λ.Δ. της Κίνας, του δήλωσαν ότι το σχέδιο προχωρά καλά: Το εννοιολογικό έργο είχε ολοκληρωθεί, και η Πρωτοβουλία BRI μετασχηματιζόταν σταδιακά από όραμα σε πραγματικότητα, έχοντας βγάλει ρίζες στις συμμετέχουσες χώρες και έχοντας κάνει αισθητή την παρουσία της, διεθνώς.

Στο απολογιστικό σκέλος, ο Σι δεν επέμεινε τόσο στο να επανεξετάσει τα γεγονότα των τελευταίων πέντε ετών, όσο στο να καθορίσει την κατεύθυνση για την επόμενη φάση του σχεδίου. Συνέκρινε το έργο που έχει ήδη επιτελεστεί με τις τολμηρές κινήσεις ενός Κινέζου ζωγράφου, με ρομαντικό - ελεύθερο ύφος ζωγραφικής που ονομάζεται Χιέγι. Ταυτόχρονα, όμως, δήλωσε πως ήρθε η ώρα της αλλαγής προς το στυλ Gongbi, όπου ο ζωγράφος ακολουθεί μια προσεκτική, ρεαλιστική τεχνική, στη ζωγραφική, το αντίθετο από το ερμηνευτικό και ελευθέρως εκφραστικό στυλ του Χιέγι.

Ο Πρόεδρος της Κίνας, όπως επανειλημμένα σημειώθηκε, έδωσε σαφείς κατευθύνσεις. Συγκεκριμένα, στο εξής, για τον κεντρικό σχεδιασμό, θα λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες και οι ευαισθησίες των τοπικών κυβερνήσεων και των πληθυσμών. Τα μεγάλα διακυβερνητικά σχέδια, για το ξεκίνημα της Πρωτοβουλίας BRI, στέφθηκαν από μεγάλη, αρχικώς μη αναμενόμενη επιτυχία. Στη φάση που πέρασε η προσπάθεια, αρκετές είναι οι φωνές που προέρχονται από εκείνους που ισχυρίζονται και τεκμηριώνουν την αναγκαιότητα να προστεθούν, στον κεντρικό σχεδιασμό της Πρωτοβουλίας BRI, κάποια έργα μικρής κλίμακας, τα οποία όμως θα ανταποκρίνονται στις άμεσες – κορυφαίες ανάγκες των τοπικών πληθυσμών.

Έτσι, για να κάνει την BRI μια υπόθεση δυνάμενη να ωφελήσει τις μάζες και όχι μόνο τις ελίτ, ο Σι ζήτησε από τους εταίρους της Πρωτοβουλίας, περισσότερες ανταλλαγές με πρωταγωνιστές ανθρώπους, που είναι εκ των διαμορφωτών κοινής γνώμης, όπως είναι όσοι διαμορφώνουν τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα, αυτοί που εγγυώνται τη συνεργασία στον Τουρισμό, καθώς και όσοι μπορούν να θεμελιώσουν συνεργασίες στους τομείς της Επιστήμης, της Τεχνολογίας και του Πολιτισμού.

Με απλά λόγια, η μελλοντική προβολή, για τα στοιχεία που συνθέτουν την Πρωτοβουλία, θα επικεντρωθεί πλέον στη θετική επίδραση των έργων της BRI, στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Το μήνυμα της Κίνας προς όλες τις κυβερνήσεις, ειδικά στον ιδιαίτερης σημασίας χώρο, τον αποκαλούμενο «Παγκόσμιο Νότο», θα είναι να προωθηθεί ένα «δίκαιο και αμερόληπτο σύστημα διακυβέρνησης»: Ένα σύστημα που θα αντιτίθεται στον προστατευτισμό και στις προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες, για να είναι σε θέση να προσφέρει απτά οικονομικά οφέλη, προκειμένου να υποστηρίξει τα αναπτυξιακά σχέδια των ίδιων των χωρών – εταίρων της BRI.

Ο Πρόεδρος Σι κάλεσε διάφορες κινεζικές οντότητες – συνιστώσες της κινεζικής κοινωνίας, να ανταποκριθούν στις ευθύνες τους, για την επιτυχία της Πρωτοβουλίας BRI. Επιπλέον, ο ηγέτης της Κίνας έδωσε εντολή στο Κομμουνιστικό Κόμμα να ενισχύσει την ηγεσία και την εποπτεία του, ιδίως στην εκτίμηση και τον μετριασμό του ρίσκου. Οι κινεζικές εταιρείες που λειτουργούν στο εξωτερικό, σύμφωνα με τις οδηγίες της ηγεσίας του Πεκίνου, πρέπει να ενεργούν ως «πρεσβευτές της BRI», διασφαλίζοντας ότι, η συμπεριφορά και οι πρακτικές τους θα αντικατοπτρίζονται σε τέτοιο επίπεδο ποιότητας στα έργα τους, ώστε να είναι «άξια επαίνων». Ακόμη, οι κινεζικές επαρχιακές κυβερνήσεις, καθεμιά από τις οποίες διεξάγει τη δική της οικονομική διπλωματία με τις κοντινές περιφέρειες γειτονικών χωρών, θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα έργα υποδομών, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας BRI θα υπηρετούν κοινούς αναπτυξιακούς στόχους. Ενώ για την προώθηση της Πρωτοβουλίας BRI, ο Κινέζος Πρόεδρος Σι Τζινπίνγκ, τόνισε emphaticά ότι, γι' αυτήν «δεν υπάρχουν απλοί θεατές». Αφού, λοιπόν, ούτε λίγο ούτε πολύ, ο εμπνευστής και καθοδηγητής της, υπογραμμίζει ότι, η Πρωτοβουλία Belt and Road δεν αφορά μόνο την κατασκευή υποδομών ή ακόμη και τη σπορά της οικονομικής συνεργασίας. Αντίθετα, όπως δήλωσε ο Χι, η Κίνα θεωρεί πως το σχέδιο δεν είναι τίποτα λιγότερο από ένα μέσο για τη «βελτίωση του παγκόσμιου συστήματος διακυβέρνησης» και για τη δημιουργία μιας «κοινότητας χωρών με κοινό πεπρωμένο».

Με άλλα λόγια, για την ηγεσία της Κίνας, η Πρωτοβουλία Belt and Road αντικατοπτρίζει το όραμα του Πεκίνου για το ρόλο της χώρας, ως μιας μεγάλης δύναμης, στην κορυφή μιας κινεζοκεντρικής περιφερειακής τάξης, η οποία είναι απαλλαγμένη από τους φιλελεύθερους κανόνες, τα πρότυπα και τις αξίες που το Πεκίνο απορρίπτει ως απομεινάρια μιας άδικης και παρωχημένης τάξης, που εξελίχτηκε υπό την ηγεσία της Δύσης.

Η Πρωτοβουλία BRI, βρίσκεται πια στον πυρήνα της υψηλής στρατηγικής του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας, γεγονός που σημαίνει ότι, η ηγεσία του δεν θα την εγκαταλείψει εύκολα. Ακόμη, η Πρωτοβουλία BRI είναι κι ένα εργαστήριο. Έχοντας βάλει στην άκρη τη νουθεσία του Ντενγκ Χσιαοπίνγκ, ότι «η χώρα θα πρέπει να διατηρεί χαμηλό προφίλ» στις διεθνείς υποθέσεις, η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας, μετέτρεψε την Κίνα σε δύναμη δράσης, η οποία, εφαρμόζοντας το σχέδιο του Σι, «πασχίζει για επιτεύγματα». Κι επειδή αυτή είναι η πρώτη πρωτοβουλία, που έχει αναλάβει το Πεκίνο, σε τόσο μεγάλη κλίμακα, η κομμουνιστική ηγεσία αντιλαμβάνεται ότι, μπορεί να χρειαστεί χρόνος και προσπάθεια προσαρμογής, τόσο για το κόμμα όσο και για τον έξω κόσμο.

Κατά συνέπεια, οι Δυτικοί παρατηρητές, δεν θα πρέπει να παρασύρονται σε γενικεύσεις από τα σημάδια της όποιας αντίδρασης απέναντι στο βηματισμό της Belt and Road Initiative. Να μην τα ερμηνεύουν ως προάγγελους της αποτυχίας της, ούτε να υποτιμούν την ικανότητα του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας να προσαρμόζεται και να μαθαίνει. Κι είναι άλλωστε χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, την ώρα που οι ΗΠΑ, μαζί και πολλές άλλες χώρες της Δύσης,

επιδίδονται στην αναζήτηση του καλύτερου τρόπου, προκειμένου να υπερασπιστούν την εκδοχή τους για μια ελεύθερη και ανοιχτή διεθνή τάξη, ο Σι Τζιπίνγκ και η υπ' αυτόν κινεζική ηγεσία, βρίσκεται ήδη στο σημείο που κάνει την επόμενη κίνηση της.

7.4 Συμπεράσματα

Το όραμα της Κίνας, από τον Ντεγκ μέχρι τον Σι, προβλέπει ότι, για να αναπτυχθεί ειρηνικά η Κίνα, είναι επιτακτική ανάγκη να χειριστεί σωστά τις σχέσεις της με τις άλλες χώρες και περιφέρειες. Η Κίνα πρέπει, σταδιακά, να διευρύνει τη «σύγκλιση των συμφερόντων» και να δημιουργήσει «κοινότητες συμφερόντων, με κοινό διακύβευμα», με όλες τις χώρες της γειτονιάς της, αλλά και του υπόλοιπου κόσμου. Η επέκταση και η εμβάθυνση της «σύγκλισης συμφερόντων» και η δημιουργία «κοινοτήτων συμφερόντων», από πλευράς της Κίνας, έχει μια στρατηγική αντίληψη. Αφορά στις σχέσεις της Κίνας με τις Η.Π.Α., με τις χώρες της Ε.Ε., τη Ρωσία, άλλες Ασιατικές χώρες, με χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής. Ο απώτερος στόχος είναι να εναρμονιστούν τα συμφέροντα της Κίνας με αυτά των υπολοίπων χωρών. Να υπάρξει σύγκλιση συμφερόντων, μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων, να δημιουργηθούν «κοινότητες συμφερόντων», μεταξύ των προαναφερόμενων χωρών, σε πολλά και διαφορετικά πεδία, και να υπάρξουν συντονισμένες προσπάθειες, προς την ειρηνική ανάπτυξη, τόσο της Κίνας, όσο και του υπόλοιπου κόσμου.

Η υλοποίηση του διακηρυχθέντος προγράμματος της Κίνας προϋποθέτει την ειρηνική άνοδό της, πλάι σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν συγκλίνοντα συμφέροντα της Κίνας και του υπόλοιπου κόσμου. Το γεγονός ότι η Κίνα έχει συνεργαστεί με άλλες χώρες, ειδικά με χώρες μέλη της G20, για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης 2008/9 φανερώνει τη σύγκλιση συμφερόντων, στο πλαίσιο συγκεκριμένων καταστάσεων.

Στο πλαίσιο του παραπάνω οράματος της Κίνας κομβικό ρόλο κατέλαβε η εξαιρετικά φιλόδοξη «Πρωτοβουλία της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού», σε συντομογραφία «BRI» (Belt and Road Initiative). Πρόκειται για την Πρωτοβουλία που εμφανίστηκε αρχικά με μια καμπάνια υπό την ονομασία «Μία ζώνη - ένας δρόμος» (One Belt - One Road). Πρόκειται για έναν παγκόσμιας κλίμακας, φιλόδοξο και δαπανηρό σχέδιο, το οποίο επιχειρεί να αναβιώσει και να διευρύνει το δίκτυο εμπορικών δρόμων που αναπτύχθηκαν, από την αρχαιότητα ως τον 15^ο αι. μ.Χ. μεταξύ της Κίνας και της Δύσης.

Η σύγχρονη κινεζική ηγεσία υπό τον Σι θεώρησε ότι μόνο μια καλά σχεδιασμένη αναβίωση των εμπορικών δρόμων και διαδρομών του χθες, προσαρμοσμένη στα χαρακτηριστικά και στους προσανατολισμούς της χώρας, στον 21^ο αιώνα, μπορεί να πραγματώσει το όραμα για περαιτέρω ισχυροποίηση της Κίνας. Μια συγκροτημένη πρωτοβουλία, που αφενός θα

αξιοποιεί τα τεράστια οικονομικά επιτεύγματα της χώρας, τις τελευταίες δεκαετίες, ενώ ταυτόχρονα θα διαμορφώνει το σενάριο των εξελίξεων σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και τις σύγχρονες τάσεις, στο παγκόσμιο, εμπορικό ενεργειακό και οικονομικό τοπίο.

Η στρατηγική που εκπονήθηκε με ιδιαίτερη προσοχή και υιοθετήθηκε από την κινεζική κυβέρνηση, βασίστηκε σε δύο γενικούς, κατευθυντήριους στόχους: Στην ανάπτυξη υποδομών για τη δημιουργία εμπορικών διαδρόμων από ανατολικά προς τα δυτικά και νότια, αλλά και σε πληθώρα επενδύσεων, σε χώρες της Ευρώπης, της Ασίας, της Αφρικής, ακόμη και της Κεντρικής και Λατινικής Αμερικής. Σύμφωνα με το σχεδιασμό, που ανακοινώθηκε και διαμορφώθηκε σταδιακά, η Πρωτοβουλία "Belt and Road", δεν απλώνεται γεωγραφικά μόνο σε χερσαίους διαδρόμους, που εκκινούν από την Κίνα προς όλες τις δυτικά και νότια της χώρας κατευθύνσεις, αλλά καλύπτει και τον, επίσης, σχηματικά ονομαζόμενο «θαλάσσιο δρόμο μεταξιού», που περιλαμβάνει τις βασικές θαλάσσιες αρτηρίες που εκκινούν από την Κίνα και καταλήγουν σε μεγάλα λιμάνια άλλων χωρών.

Η Πρωτοβουλία BRI παρουσιάστηκε, για πρώτη φορά, το Φθινόπωρο του 2013, από τον Πρόεδρο της Κίνας Σι Τζινπίνγκ αρχικά στο Καζακστάν και εν συνεχεία στην Ινδονησία. Αμέσως μετά, τη σκυτάλη της καμπάνιας για την Πρωτοβουλία, πήρε ο Πρωθυπουργός της χώρας Λι Κετσιάνγκ, στη διάρκεια επίσημων επισκέψεων που πραγματοποίησε σε χώρες της Ασίας και της Ευρώπης.

Στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας προβλέπεται να υλοποιηθούν έργα υποδομών, κυρίως μεταφορικών, της τάξεως των 900 εκ. δολαρίων, σε περίπου εξήντα (60) χώρες της Ασίας και της Ευρώπης, ενώ ταυτόχρονα στο συνολικό σχεδιασμό περιλαμβάνονται τόσο η Ωκεανία όσο και η Ανατολική Αφρική.

Το δυσθεώρητου ύψους επενδυτικό πρόγραμμα, που έθεσε σε εφαρμογή η Κίνα, με την Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου» του Μεταξιού, στα πρώτα του βήματα, κατέγραψε θετικά αποτελέσματα για την Κίνα. Η ηγεσία του Πεκίνου, που έθεσε σε εφαρμογή τη συγκεκριμένη, οραματική Πρωτοβουλία, κατόρθωσε να προσελκύσει το ενδιαφέρον κυβερνήσεων και λαών, σε όλο τον κόσμο. Μάλιστα, για αρκετό χρονικό διάστημα, ο καταϊγιστικός ρυθμός ανακοίνωσης συμφωνιών, για έργα υποδομών, σε όλες τις χώρες της «Ζώνης» και του «Δρόμου», κατέστησε την Κίνα, από πλευράς πολιτικών και οικονομικών προσδοκιών, «το κέντρο του κόσμου» για περισσότερες από εξήντα (60) χώρες.

Ωστόσο, η μελέτη των συμφωνιών και κυρίως τα ζητήματα που ανέκυψαν κατά την πορεία της υλοποίησής τους, δεν άργησαν να τροφοδοτήσουν προβληματισμό, κριτική και αντιδράσεις. Στο εσωτερικό της Κίνας, μετά από πέντε (5) χρόνια, κατά τα οποία εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, χρηματοδότησαν μεγάλα έργα σε όλη την Ασία, την Ανατολική Ευρώπη και την Αφρική, ήρθε η στιγμή για την πρώτη ανασκόπηση των αποτελεσμάτων που

καταγράφει το τολμηρό σχέδιο για να αποκτήσει η Κίνα μεγαλύτερη παγκόσμια επιρροή. "Οι τρέχουσες διεθνείς συνθήκες είναι πολύ αβέβαιες, με πολλούς οικονομικούς κινδύνους και μεγάλες διακυμάνσεις των επιτοκίων σε νέες αγορές", δήλωσε -τον Ιούλιο του 2018, σε Forum που πραγματοποιήθηκε στη Σαγκάη- ο Χου Χσιαολιάν / Hu Xiaolian, πρόεδρος της Τράπεζας Εξαγωγών-Εισαγωγών της Κίνας / Export - Import Bank of China. Ο ίδιος μάλιστα, δε δίστασε να κάνει πιο συγκεκριμένους του φόβους του, λέγοντας ότι, «οι επιχειρήσεις μας και οι χώρες της Belt and Road Initiative θα αντιμετωπίσουν χρηματοοικονομικές δυσκολίες». Επιπλέον, δεν είναι λίγοι αυτοί που θεωρούν ότι η δύναμη πυρός της οικονομίας της Κίνας έχει τα όριά της. Ήδη, παρουσιάζει σημάδια επιβράδυνσης, την ώρα που μαίνεται και ο εμπορικός πόλεμος της χώρας, με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ηγεσία του Πεκίνου, επίσης, είναι φανερό ότι αγωνίζεται να εξουδετερώσει τα όποια προβλήματα προκύπτουν από τις μη αποδοτικές χρηματοδοτήσεις.

Σχεδόν ταυτόχρονα, όμως, προβληματισμός εκδηλώθηκε και από αρκετές κυβερνήσεις κρατών, τα οποία, ενώ στην αρχή της συνεργασίας με την Κίνα, εξέφραζαν ενθουσιασμό για τις επενδύσεις, μέσω συγχρηματοδότησης έργων υποδομών, άρχισαν να μεταβάλλουν ρητορική και στάση, όταν αντιμετώπισαν πολιτική και λαϊκή αντίδραση, πρωτίστως για τους όρους των δανείων και δευτερευόντως για κάποια «παράθυρα» στη διαφθορά, που είχαν ως αποτέλεσμα «διαρροές» κεφαλαίων.

Όταν η Σρι Λάνκα δεν κατόρθωσε να εξυπηρετήσει τα χρέη της, η κυβέρνηση της χώρας αποφάσισε να παραχωρήσει το λιμάνι Hambantota στον δανειστή της, στην Κίνα, για 99 χρόνια. Το γεγονός αυτό προκάλεσε παγκόσμιο συναγερμό, σχετικά με τις στρατηγικές προθέσεις της ηγεσίας του Πεκίνου. Αφού, από πολλές πλευρές διατυπώθηκε ο ισχυρισμός πως η Κίνα διαμόρφωσε, δια των έργων υποδομών, στο πλαίσιο της BRI, μια «παγίδα χρέους» για τις μικρότερες χώρες, οι οποίες θα έπεφταν σταδιακά στον έλεγχο του Πεκίνου.

Έτσι, όταν το Μάιο του 2018, ο πρωθυπουργός της Μαλαισίας, Μαχαθίρ μπιν Μοχαμάντ ανακοίνωσε την πρόθεσή του να επαναδιαπραγματευτεί τις συμβάσεις της χώρας του με την Κίνα, χαρακτηρίζοντάς τις ως «άνισες συνθήκες» και «νέα εκδοχή αποικιοκρατίας», μια σειρά χωρών, συμμερίστηκε τις ανησυχίες του.

Πρώτα στη Δύση, αλλά και στο σύνολο των χωρών-εταίρων της BRI, είδαν το φως της δημοσιότητας επικριτικές αναφορές των μέσων μαζικής ενημέρωσης για την κινεζική «παγίδα χρέους, πίσω από το φιλόδοξο εγχείρημα της Πρωτοβουλίας BRI. Παράλληλα, ακαδημαϊκές μελέτες, σε πληθώρα χωρών, έθεσαν εν αμφιβόλω την εμπιστοσύνη των χωρών της «Ζώνης» και του «Δρόμου». Η υπόθεση του λιμανιού Hambantota, λειτούργησε αφυπνιστικά για όσες χώρες είχαν λόγους να φοβούνται τη διολίσθηση σε κατάσταση μη βιώσιμου χρέους.

Η, υπό τον Σι Τζινπίνγκ, ηγεσία της Κίνας, δεν αδιαφόρησε στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει πλέον η BRI. Κι είναι βέβαιο ότι, θα καταβάλλει κάθε προσπάθεια ώστε, η αντίδρασή της να

διαψεύσει τις προσδοκίες των επικριτών της. Άλλωστε, το Πεκίνο έχει κάθε λόγο να διατείνεται ότι τα προβλήματα που προβάλλονται είναι ελάχιστα σε σχέση με το συνολικό έργο της BRI. Επικαλούμενο επίσημα στοιχεία, το Πεκίνο σημειώνει ότι, τα τελευταία πέντε χρόνια περισσότερες από ογδόντα (80) κινεζικές κρατικές επιχειρήσεις, ανέλαβαν να υλοποιήσουν πάνω από τρεις χιλιάδες εκατό (3.100) έργα της Πρωτοβουλίας Belt και Road. Ακόμη κι αν κάποιος θεωρήσει υπερβολικό και «φουσκωμένο» τον αριθμό αυτό, στην τεράστια κλίμακα της Πρωτοβουλίας Belt και Road, είναι ελάχιστος ο αριθμός των αποτυχιών, που αναδεικνύουν αυτοί που της ασκούν κριτική. Επιπλέον, η ηγεσία του Πεκίνου υπογραμμίζει ότι, ορισμένες από τις χώρες που έθεσαν σχέδια σε αναμονή, το 2017, έχουν επιστρέψει ήδη στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων. Συγκεκριμένα, ξεκίνησαν και πάλι οι συνομιλίες με το Νεπάλ, στο τιμόνι του οποίου βρίσκεται μια νέα κυβέρνηση, που ανέλαβε την εξουσία το Φεβρουάριο του 2018. Ακόμη, ο ηγέτης της Μαλαισίας, ο Δρ. Μαχαθίρ μπιν Μοχαμάντ, επανέλαβε πολλάκις τη θέση του ότι, η χώρα του εξακολουθεί να επιθυμεί να είναι μέλος της BRI.

Επίσης, η Μιανμάρ επέτρεψε στους Κινέζους να αναπτύξουν το έργο του λιμένα Κγαικργυ, αν και σε μια πιο μικρή κλίμακα από ό, τι αρχικά φαντάζονταν. Το Κγαικργυ είναι ένα σημείο εισόδου για έναν αγωγό εφτακοσίων εβδομήντα (770) χιλιομέτρων, που μεταφέρει πετρέλαιο και φυσικό αέριο στην επαρχία Γιουνάν / Υννηαν της Κίνας, από μια εναλλακτική διαδρομή για τις εισαγωγές ενέργειας από τη Μέση Ανατολή, δια της οποίας η χώρα αποφεύγει να βιώσει το «στρατηγικό άγχος» της διέλευσης από τα Στενά της Μαλάκκα.

Η ιστορία του λιμανιού Hambantota, άφησε πίσω της μια τέτοια επιφυλακτικότητα που μάλλον δύσκολα θα αναπαραχθεί αλλού. Ωστόσο, με το λιμάνι της Σρι Λάνκα στα χέρια της, η Κίνα έχει αποκτήσει τον έλεγχο μιας από τις σημαντικότερες στρατηγικές θέσεις του Ινδικού Ωκεανού, για τον επόμενο αιώνα (99 χρόνια). Από την οπτική του Πεκίνου, η συσσωρευμένη θύελλα της κριτικής μπορεί να μοιάζει με καταιγίδα σε ένα φλιτζάνι τσαγιού, εύκολα αντιμετωπίσιμη, αν αναλογιστεί κάποιος τα μακροπρόθεσμα κέρδη της Κίνας.

Ο Olivier Blanchard (2018) υποστηρίζει ότι το πιθανό εύρος των οφελών ενδέχεται να μην αναγνωριστεί πλήρως και τα αρνητικά υπερβολικά, σημειώνοντας ότι οι επικριτές ασχολούνται μόνο με την απογοήτευση των κινεζικών επενδύσεων και υποδεικνύοντας μια στροφή στο επίκεντρο της ενίσχυσης των χωρών υποδοχής. Ο Poghosyan (2018) δηλώνει ότι ορισμένοι Κινέζοι εμπειρογνώμονες υποστηρίζουν ότι τέτοιες δυτικές αντιλήψεις για την πρωτοβουλία Belt and Road έχουν παρερμηνευθεί εξαιτίας των δυτικών αντιλήψεων για την ανάπτυξη όπως φαίνονται μέσα από το δικό τους φακό της εκμετάλλευσης άλλων για πόρους - όπως εξηγείται από την ευρωπαϊκή αποικιοκρατία - αντιλήψεις για την ανάπτυξη (Poghosyan, Benyamin 22 November 2018). Το στρατηγικό πρότυπο της Κίνας για την πρωτοβουλία Belt and Road περιλαμβάνει την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία των χωρών-εταίρων (Joshi,

Prateek, 2016)., που διαφοροποιείται από τον εξαναγκαστικό χαρακτήρα που χαρακτήριζε η δυτική αποικιοκρατία, όπως δήλωσε ο Xing (2017).

Ανεξαρτήτως των όποιων άλλων προθέσεων πιθανά υποκρύπτονται πίσω από την BRI, αναντίρρητα η ανάπτυξη δεσμών μέσω υποδομών μεταξύ γειτονικών χωρών είναι σίγουρο ότι θα ξεπεράσει και θα ελαχιστοποιήσει τα φυσικά και κανονιστικά εμπόδια στο εμπόριο, μέσω και της αναμενόμενης ευθυγράμμισης σε ό,τι αφορά στα πρότυπα που θεσπίζουν (Eyck Freymann, 2020). Είναι γεγονός ότι η Κίνα αξιοποιεί τα μέγιστα την Πρωτοβουλία BRI, για να αντιμετωπίσει καίρια ζητήματα της οικονομίας της, όπως είναι η πλεονάζουσα παραγωγική της ικανότητα, ειδικά σε πολλούς τομείς της βιομηχανίας της, και η διασφάλιση πρώτων υλών. Η προσπάθεια αυτή, φαίνεται πως έχει απώτερο στόχο τη σταδιακή μεταφορά ολόκληρων εγκαταστάσεων παραγωγής πολλών προϊόντων, από το έδαφος της Κίνας σε πολλές από τις χώρες που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία BRI (Jetin, Bruno, May 2019), (Drache Daniel, 2019). Κι η προοπτική αυτή, μόνο θετικά αντιμετωπίζεται από την πλειονότητα των χωρών που συμμετέχουν σ' αυτήν, αλλά και από πολλές τρίτες χώρες. Ωστόσο, για τους δικούς τους, πολύ σοβαρούς λόγους, οι ΗΠΑ βασικά, αλλά και άλλες μεγάλες χώρες του πλανήτη, φαίνεται πως δε βλέπουν «με καλό μάτι», τη συγκεκριμένη στόχευση, αφού είναι βέβαιο πως θα επηρεάσει τα μάλα το διεθνές εμπόριο, καθώς και την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας, υπηρετώντας βασικά τους στόχους του Πεκίνου. Για την ηγεσία της Κίνας, η Πρωτοβουλία Belt and Road αντικατοπτρίζει το όραμα του Πεκίνου για το ρόλο της χώρας, ως μιας μεγάλης δύναμης, στην κορυφή μιας κινεζοκεντρικής περιφερειακής τάξης, η οποία είναι απαλλαγμένη από τους φιλελεύθερους κανόνες, τα πρότυπα και τις αξίες που το Πεκίνο απορρίπτει ως απομεινάρια μιας άδικης και παρωχημένης τάξης, που εξελίχτηκε υπό την ηγεσία της Δύσης.

Η Πρωτοβουλία BRI, βρίσκεται πια στον πυρήνα της υψηλής στρατηγικής του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας, γεγονός που σημαίνει ότι, η ηγεσία του δεν θα την εγκαταλείψει εύκολα. Ακόμη, η Πρωτοβουλία BRI είναι κι ένα εργαστήριο. Έχοντας βάλει στην άκρη τη νουθεσία του Ντενγκ Χσιαοπίνγκ, ότι «η χώρα θα πρέπει να διατηρεί χαμηλό προφίλ» στις διεθνείς υποθέσεις, η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας, μετέτρεψε την Κίνα σε δύναμη δράσης, η οποία, εφαρμόζοντας το σχέδιο του Σι, «πασχίζει για επιτεύγματα». Κι επειδή αυτή είναι η πρώτη πρωτοβουλία, που έχει αναλάβει το Πεκίνο, σε τόσο μεγάλη κλίμακα, η κομμουνιστική ηγεσία αντιλαμβάνεται ότι, μπορεί να χρειαστεί χρόνος και προσπάθεια προσαρμογής, τόσο για το κόμμα όσο και για τον έξω κόσμο. Την ίδια ώρα, εκτιμώντας ένα γεγονός που τροφοδοτεί εύλογο προβληματισμό, στις χώρες εταίρους της Πρωτοβουλίας, καθώς αφορά στο σημαντικό χρέος της Κίνας, συνιστά αντικείμενο προσεκτικής μελέτης, απ' την ηγεσία του Πεκίνου. Διότι, όσο κλιμακώνεται η προσπάθεια για την προώθηση της BRI, τόσο και πιο πιθανό καθίσταται ένα ενδεχόμενο να ολισθήσει η Κίνα σε τέτοιο σημείο, που θα κάνει απαιτητές τις συνολικές δεσμεύσεις της Κίνας (news.xinhuanet.com, 2017-10-01).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο: Η Κίνα στη διεθνή ενεργειακή πολιτική οικονομία

8.1 Εισαγωγή

Δεκαετίες ταχείας οικονομικής ανάπτυξης έχουν διευρύνει δραματικά τις ενεργειακές ανάγκες της Κίνας. Η Κίνα είναι πλέον ο μεγαλύτερος καταναλωτής ενέργειας στον κόσμο, ο μεγαλύτερος παραγωγός και καταναλωτής άνθρακα και ο μεγαλύτερος ρυπαντής διοξειδίου του άνθρακα.

Ο βιομηχανικός τομέας της Κίνας αντιπροσωπεύει τα δύο τρίτα της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας της χώρας. Συγκεκριμένα, η μεταποίηση οδηγεί σε μεγάλο ποσοστό της ενεργειακής ζήτησης της Κίνας, με μεγάλο μέρος της ενέργειας να προέρχεται από την καύση άνθρακα. Το 2019, η μεταποίηση αντιπροσώπευε περίπου το 55% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας της Κίνας και το 59,6% της ενέργειας του μεταποιητικού τομέα προερχόταν από άνθρακα.

Μεγάλο μέρος του ενεργειακού εφοδιασμού της Κίνας προέρχεται από ξένες χώρες σε πολιτικά ασταθείς περιοχές και πρέπει να ταξιδέψει μέσα από αμφιλεγόμενες θαλάσσιες οδούς. Συνεπώς, η εξασφάλιση εγγυημένης πρόσβασης σε ξένες πηγές ενέργειας είναι ζωτικής σημασίας για τη συνεχή ανάπτυξη και ανάπτυξη της Κίνας.

Το ενεργειακό χαρτοφυλάκιο της Κίνας αποτελείται κυρίως από εγχώριο άνθρακα, πετρέλαιο και φυσικό αέριο από εγχώριες και ξένες πηγές και μικρές ποσότητες ουρανίου.

Ο άνθρακας αποτελούσε το 2019 το μεγαλύτερο μέρος (περίπου 58%) της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας της Κίνας. Η δεύτερη μεγαλύτερη πηγή καυσίμου ήταν το πετρέλαιο, αντιπροσωπεύοντας το 20% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας της χώρας (2019). Άλλες πηγές ενέργειας προέρχονται από υδροηλεκτρικές μονάδες (8%), φυσικό αέριο (8%), πυρηνική ενέργεια (2%) και άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (περίπου 5%).

Η κατανάλωση φυσικού αερίου, πυρηνικής ενέργειας και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια για να αντισταθμίσει τη μείωση της χρήσης άνθρακα, που είναι αναγκαία για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας αργού πετρελαίου στον κόσμο και ο δεύτερος μεγαλύτερος καταναλωτής. Το 2019 οι ημερήσιες εισαγωγές ανέρχονταν σε 10,1 εκατομμύρια βαρέλια, σημειώνοντας αύξηση 0,9 εκ. την ημέρα σε σχέση με το 2018. Οι πέντε κορυφαίοι προμηθευτές αργού πετρελαίου της Κίνας ήταν (2019) η Σαουδική Αραβία, η Ρωσία, το Ιράκ, η Αγκόλα και η Βραζιλία, στους οποίους αντιστοιχούσε το 60% των κινεζικών εισαγωγών αργού πετρελαίου για το 2019 (David Dollar, Yiping Huang, Yang Yao, 2020).

Η Κίνα προσπαθεί όλο και περισσότερο να εξασφαλίσει τις μελλοντικές της ενεργειακές ανάγκες με βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις. Σύμφωνα με τη Συμφωνία του Παρισιού του 2016, η Κίνα δεσμεύτηκε να τις εκπομπές CO₂ και να αυξήσει την παραγωγή ενέργειας από μη ορυκτά καύσιμα στο 20% μέχρι το 2030. Ο Κινέζος Πρόεδρος Xi Jinping επέκτεινε αυτή τη δέσμευση σε μια ομιλία του στα Ηνωμένα Έθνη τον Σεπτέμβριο 2020, όταν ανακοίνωσε ότι η Κίνα στοχεύει να επιτύχει ουδετερότητα άνθρακα έως το 2060.

Η ενεργειακή εξάρτηση της Κίνας ώθησε τη χώρα να αναπτύξει μια ειδική στρατηγική για τη διασφάλιση του εφοδιασμού της, αναγορεύοντας τη χώρα σε σημαντικότερο δρώντα της διεθνούς ενεργειακής πολιτικής οικονομίας. Η στρατηγική αυτή εστιάζει αφενός στην αύξηση της εγχώριας παραγωγής, κυρίως μέσω ΑΠΕ, και αφετέρου μέσω συμφωνιών με χώρες παραγωγής ενέργειας. Στα παρακάτω επιχειρείται μια παρουσίαση και αξιολόγηση της στρατηγικής αυτής.

8.2 Το ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας

Η ενεργειακή ασφάλεια της Κίνας αφορά στην ανάγκη διασφάλισης της μακροπρόθεσμης πρόσβασης της χώρας σε επαρκείς ενεργειακές πρώτες ύλες. Η ενεργειακή της ασφάλεια περιλαμβάνει την εσωτερική και εξωτερική ενεργειακή πολιτική της Κίνας. Αφενός η Κίνα προσπαθεί να διασφαλίσει σταθερές πηγές προμήθειας ενεργειακών αγαθών μέσω διμερών συμφωνιών με διάφορες ενεργειακά πλούσιες χώρες.

Ως προς το πετρέλαιο η κινεζική πολιτική επικεντρώνεται αφενός στη διαφοροποίηση για τη μείωση των εισαγωγών πετρελαίου, οι οποίες βασίζονταν σχεδόν αποκλειστικά στους παραγωγούς στη Μέση Ανατολή και αφετέρου στη δημιουργία ενός στρατηγικού αποθέματος πετρελαίου, για να εξασφαλίσει έκτακτες προμήθειες πετρελαίου σε περιπτώσεις διαταραχών στις αγορές.

Η Κίνα βλέπει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως πηγή ενεργειακής ασφάλειας και όχι μόνο για τη μείωση των εκπομπών άνθρακα (Jonathan Fenby, 2019). Το σχέδιο δράσης της Κίνας για την πρόληψη και τον έλεγχο της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που εκδόθηκε από το Κρατικό Συμβούλιο της Κίνας τον Σεπτέμβριο του 2013, δείχνει την επιθυμία της κυβέρνησης να αυξήσει το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα της Κίνας (Stewart Paterson, 2018). Σε αντίθεση με το πετρέλαιο, τον άνθρακα και το φυσικό αέριο, οι προμήθειες των οποίων είναι πεπερασμένες και υπόκεινται σε γεωπολιτικές εντάσεις, τα συστήματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μπορούν να κατασκευαστούν και να χρησιμοποιηθούν εγχωρίως (Guoli Liu, 2017).

Στο πλαίσιο των προσπαθειών να στραφεί σε καθαρότερη ενέργεια, η Κίνα έχει αναδειχθεί ως ο μεγαλύτερος επενδυτής στον κόσμο στη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια. Το 2021, η Κίνα

επένδυσε 266 δισεκατομμύρια δολάρια σε μέτρα ενεργειακής μετάβασης, αντιπροσωπεύοντας περισσότερο από το ένα τρίτο του παγκόσμιου συνόλου (755 δισεκατομμύρια δολάρια). Οι Ηνωμένες Πολιτείες επένδυσαν το δεύτερο μεγαλύτερο ποσό, με 114 δισεκατομμύρια δολάρια, ακολουθούμενες από τη Γερμανία (47 δισεκατομμύρια δολάρια), το Ηνωμένο Βασίλειο (31 δισεκατομμύρια δολάρια) και τη Γαλλία (27 δισεκατομμύρια δολάρια).

Η Κίνα είναι η πρώτη χώρα παγκοσμίως στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με υπερτριπλάσια παραγωγή από τη δεύτερη χώρα, τις Ηνωμένες Πολιτείες (David Dollar, Yiping Huang, Yang Yao, 2020). Ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας της Κίνας αναπτύσσεται ταχύτερα από τα ορυκτά καύσιμα και την πυρηνική δυναμικότητά της και αναμένεται να συμβάλει στο 43% τοις εκατό της παγκόσμιας αύξησης της δυναμικότητας ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (Jiang Zemin, 2009). Η συνολική δυναμικότητα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας της Κίνας ξεπέρασε τα 1.000 GW το 2021, αντιπροσωπεύοντας το 43,5% της συνολικής δυναμικότητας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας.

Λόγω των επενδύσεων μεγάλης κλίμακας σε τεράστια έργα υποδομής, η υδροηλεκτρική ενέργεια έχει γίνει η κύρια πηγή παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην Κίνα. Το φράγμα Three Gorges, που ολοκληρώθηκε το 2012 με κόστος πάνω από 37 δισεκατομμύρια δολάρια, είναι το μεγαλύτερο υδροηλεκτρικό φράγμα στον κόσμο και διαθέτει δυναμικότητα παραγωγής 22.500 μεγαβάτ (MW). Το φράγμα παράγει 60 τοις εκατό περισσότερη ηλεκτρική ενέργεια από το δεύτερο μεγαλύτερο φράγμα υδροηλεκτρικής ενέργειας, το φράγμα Itaipu στη Βραζιλία και την Παραγουάη.

Την τελευταία δεκαετία, η Κίνα έχει, επίσης, αναδειχθεί ως παγκόσμιος ηγέτης στην αιολική και ηλιακή φωτοβολταϊκή ενέργεια. Η ηλεκτρική ενέργεια της Κίνας που παράγεται από την αιολική ενέργεια αντιπροσώπευε μόλις το 2,1% της συνολικής κατανάλωσής της το 2012, σε σύγκριση με 3,7% στις Ηνωμένες Πολιτείες και 9,4% στη Γερμανία. Μέχρι το 2019, ωστόσο, η παραγωγή αιολικής ενέργειας της Κίνας αυξήθηκε στις 406 TWh (Ηνωμένες Πολιτείες 298 TWh). Ως αποτέλεσμα, η Κίνα αντιπροσώπευε περίπου το 28,4% της παγκόσμιας παραγωγής αιολικής ενέργειας το 2019. Στην ηλιακή ενέργεια, η Κίνα είναι και ο κορυφαίος προμηθευτής και καταναλωτής. Λόγω του ταχέως μειούμενου κόστους των επενδύσεων και των κρατικών ενισχύσεων, η Κίνα παράγει πλέον τα δύο τρίτα της παγκόσμιας ηλιακής ενέργειας.

Η Κίνα κατέχει τα τρίτα μεγαλύτερα αποθέματα άνθρακα στον κόσμο, στα οποία έχει στηριχθεί ιστορικά για να ικανοποιήσει τις εγχώριες ενεργειακές της ανάγκες. Ωστόσο, καθώς η οικονομία της έχει αναπτυχθεί, η Κίνα βασίζεται όλο και περισσότερο στον εισαγόμενο άνθρακα. Το 1990, η Κίνα παρήγαγε 1,02 δισεκατομμύρια τόνους άνθρακα για κατανάλωση,

απαιτώντας μόλις 2 εκατομμύρια τόνους πρόσθετες εισαγωγές. Μέχρι το 2009, η αυξανόμενη ζήτηση της Κίνας την οδήγησε να γίνει καθαρός εισαγωγέας άνθρακα, εισάγοντας 125,8 εκατομμύρια τόνους άνθρακα για να καλύψει τη ζήτηση της εγχώριας κατανάλωσης. Η Κίνα ικανοποιεί τη ζήτηση της για άνθρακα αγοράζοντας τον από περιφερειακούς γείτονες. Πριν από το 2017, η Βόρεια Κορέα ήταν ο τέταρτος μεγαλύτερος προμηθευτής άνθρακα της Κίνας, μπροστά από την Ινδονησία και τη Μογγολία. Λόγω της εφαρμογής των κυρώσεων του ΟΗΕ στη Βόρεια Κορέα, η Κίνα ανέστειλε όλες τις εισαγωγές άνθρακα από την χώρα αυτή. Ως αποτέλεσμα, η Κίνα έχει στραφεί περισσότερο στη Ρωσία και τη Μογγολία για να καλύψει τις ανάγκες της σε άνθρακα.

Η αυξανόμενη ζήτηση για ξένο πετρέλαιο προκαλεί, ανησυχίες για την ενεργειακή ασφάλεια στην Κίνα. Από το 1993, η Κίνα είναι καθαρός εισαγωγέας αργού πετρελαίου και το 2017 ξεπέρασε τις Ηνωμένες Πολιτείες ως ο μεγαλύτερος εισαγωγέας στον κόσμο. Περίπου το 67,3% της προσφοράς αργού πετρελαίου της Κίνας το 2019 προήλθε από εισαγωγές. Αυτή η εξάρτηση από την ξένη ενέργεια είναι πιθανό να αυξηθεί. Ορισμένες εκτιμήσεις έχουν προτείνει ότι μέχρι το 2040 περίπου το 80 τοις εκατό των αναγκών της Κίνας σε πετρέλαιο θα προέρχονται από το εξωτερικό. Περίπου οι μισές εισαγωγές πετρελαίου της Κίνας προέρχονται από την Μέση Ανατολή. Η εξάρτηση της Κίνας από το πετρέλαιο της Μέσης Ανατολής, μιας ιδιαίτερα ασταθούς περιοχής, είναι πιθανό να αυξηθεί στο μέλλον. Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας προβλέπει ότι η Κίνα θα διπλασιάσει τις εισαγωγές της στη Μέση Ανατολή έως το 2035.

Το εμπόριο πετρελαίου της Κίνας με το Ιράν είναι ιδιαίτερα ενδεικτικό αυτής της αβεβαιότητας. Ενώ οι κυρώσεις κατά του Ιράν περιόριζαν για χρόνια την πρόσβαση της Κίνας στο ιρανικό πετρέλαιο, αυτό άλλαξε γρήγορα μόλις επιτεύχθηκε μια προκαταρκτική συμφωνία για το οπλικό πρόγραμμα του Ιράν τον Νοέμβριο του 2013. Οι κινεζικές εισαγωγές ιρανικού πετρελαίου το 2014 αυξήθηκαν κατά 28% σε σύγκριση με το 2013. Το 2018, η Κίνα εισήγαγε το 6,4% του αργού πετρελαίου της από το Ιράν, παραμένοντας κορυφαίος προορισμός για το ιρανικό πετρέλαιο.

Η Κίνα επιδιώκει επίσης να μετριάσει την εξάρτησή της από το ξένο πετρέλαιο δημιουργώντας ένα στρατηγικό απόθεμα πετρελαίου, το οποίο έχει σχεδιαστεί για να προστατεύει την Κίνα από κραδασμούς της εξωτερικής αγοράς. Το 2017, το Γραφείο Στατιστικής της Κίνας ανακοίνωσε ότι το μέγεθος του κινεζικού αποθέματος πετρελαίου ανέρχεται σε 276,6 εκατομμύρια βαρέλια. Η Κίνα στοχεύει να συσσωρεύσει 600 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου, τα οποία θα πληρούν το πρότυπο του ΟΟΣΑ των 90 ημερών αποθεμάτων εισαγωγής.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, νέες τεχνικές εξόρυξης έχουν καταστήσει το σχιστολιθικό φυσικό αέριο σε βιώσιμη πηγή ενέργειας. Το 2019, το φυσικό αέριο αποτελούσε το 8,1% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας της Κίνας, μια αξιοσημείωτη αύξηση από ότι μια δεκαετία νωρίτερα, όταν μόλις το 3,5% της κατανάλωσης ενέργειας της Κίνας προερχόταν από φυσικό αέριο. Για την περαιτέρω προώθηση της κατανάλωσης φυσικού αερίου, η Κίνα δεσμεύτηκε να καλύψει το 10% των ενεργειακών της αναγκών από φυσικό αέριο έως το 2020.

Η Κίνα στρέφεται, επίσης, στην πυρηνική ενέργεια για να μειώσει την εξάρτησή της από ορυκτά καύσιμα. Τέλος του 2021, η Κίνα λειτουργούσε 53 πυρηνικούς αντιδραστήρες, οι οποίοι παρήγαγαν συνολικά 50.769 MW ενέργειας. Από το 2019, η Κίνα υπολείπεται μόνον της Γαλλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών, όσον αφορά την παραγωγή πυρηνικής ηλεκτρικής ενέργειας. Η χώρα στοχεύει στην αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος των πυρηνικών σταθμών παραγωγής ενέργειας σε 70.000 MW έως το 2025.

Αν και η Κίνα κατέχει τα μεγαλύτερα αποθέματα σχιστολιθικού φυσικού αερίου στον κόσμο, η ποσότητα φυσικού αερίου που είναι άμεσα διαθέσιμη για εξόρυξη είναι πολύ χαμηλότερη λόγω γεωγραφικών πολυπλοκοτήτων. Ορισμένα κοιτάσματα είναι σε βάθος έως και 3.500 μέτρα κάτω από τη γη, καθιστώντας δύσκολη και δαπανηρή την εξόρυξη. Το 2019, το 42,6% (4,6 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια) των αναγκών της Κίνας σε φυσικό αέριο καλύφθηκαν από ξένες πηγές. Το εισαγόμενο φυσικό αέριο παραδίδεται μέσω χερσαίων αγωγών και μεταφορέων με τη μορφή υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG). Δύο υπάρχοντες αγωγοί παρείχαν το 46% των εισαγωγών φυσικού αερίου της Κίνας το 2017, με τα τρία τέταρτα αυτών να προέρχονται από το Τουρκμενιστάν. Το μερίδιο των χερσαίων αγωγών φυσικού αερίου είναι πιθανό να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια. Το 2014, η Κίνα και η Ρωσία υπέγραψαν συμφωνία 30 ετών, ύψους 400 δισεκατομμυρίων δολαρίων, για την παράδοση ρωσικού φυσικού αερίου στην Κίνα. Τον Δεκέμβριο του 2019, ο αγωγός Power of Siberia, κόστους 55 δισεκατομμυρίων δολαρίων, έστειλε τις πρώτες ποσότητες φυσικού αερίου από τη Ρωσία στην Κίνα.

Ως προς το υγροποιημένο αέριο, η Κίνα εισήγαγε το 2017 LNG από πολλές άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Αυστραλίας (47%), του Κατάρ (21%) και της Μαλαισίας (11%). Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας προβλέπει ότι το 2030, πάνω από το 60% της ζήτησης φυσικού αερίου της Κίνας θα καλυφθεί από εισαγωγές. Το 2022, η Κίνα αναμένεται να αντικαταστήσει την Ιαπωνία ως ο κορυφαίος εισαγωγέας LNG στον κόσμο.

8.3 Αποτίμηση της στρατηγικής σύναψης διμερών συμφωνιών της Κίνας στον τομέα του πετρελαίου

Σε άμεση συνάφεια, με όσα προαναφέρθηκαν, οι εμπνευστές της Πρωτοβουλίας BRI, έχουν εντάξει πληθώρα έργων που αφορούν στην αξιοποίηση μορφών ενέργειας, που είναι φιλικές

προς το περιβάλλον. Πρόκειται για μια επιλογή που, αφενός στοχεύει στην ανάπτυξη νέων, πολλά υποσχόμενων δικτύων ενέργειας και αφετέρου απαντά καιρίαι στις ανάγκες και στα προβλήματα που συνάδουν με την ανάπτυξη. Στην κορυφή των προτεραιοτήτων, για την ηγεσία του Πεκίνου, βρίσκεται η εξάπλωση της ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσης, σε ολόκληρη την Κίνα, στη βορειοανατολική Ασία, στη Νοτιοανατολική Ασία, στη νότια Ασία, στην κεντρική Ασία και στη δυτική Ασία. Στην κατεύθυνση αυτή, οι πόροι αιολικής ενέργειας της Κεντρικής Ασίας είναι σίγουρο πως θα αποτελέσουν το βασικό, συστατικό στοιχείο, τούτου, του πολλά υποσχόμενου δικτύου (Kang Wu, 2013).

Φυσικά, για την ίδια τη Λ.Δ. της Κίνας, η πρόβλεψη κάλυψης των ενεργειακών αναγκών της, που αυξάνονται, καθημερινά και με γεωμετρική πρόοδο, μαζί με την αναζήτηση τρόπων αντιμετώπισης των σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων που απασχολούν τη χώρα, ως παράπλευρη ζημιά μιας ξέφρενης, αναπτυξιακής προσπάθειας, που εκδηλώθηκε τις προηγούμενες δεκαετίες, είναι θέματα που συνιστούν ίσως τις κρισιμότερες προκλήσεις, για το παρόν και το μέλλον της. Και τούτο, επειδή, από αυτά εξαρτάται, εν πολλοίς, όχι απλώς η διατήρηση του σημερινού επιπέδου της χώρας, αλλά κι αυτή η διασφάλιση της προοπτικής της. Μέγα μέρος της οποίας οικοδομήθηκε στην Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου». Κι είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό, για τους στόχους και τις επιδιώξεις του Πεκίνου, το γεγονός ότι, λίγο ως πολύ, τα συγκεκριμένα προβλήματα, αγγίζουν ή απειλούν σοβαρά το σύνολο των χωρών που μετέχουν στο όραμα. Το συγκριτικό πλεονέκτημα όμως, της χώρας που πρότεινε την Πρωτοβουλία BRI, είναι πως ήδη αναμετρήθηκε με τα εν λόγω ζητήματα καταγράφοντας σημαντικές επιτυχίες.

Όταν, εν έτει 1997, η ηγεσία της Λ.Δ. της Κίνας, αποφάσιζε την υιοθέτηση μιας νέας πολιτικής, που θα υπηρετούσε τις μελλοντικές ενεργειακές ανάγκες της, που έπρεπε να καλυφθούν με την εισαγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου, ώστε να στηριχθεί απρόσκοπτα η επιταχυνόμενη οικονομία της χώρας, έθεσε σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο σχέδιο προσέγγισης των σημαντικότερων πετρελαιοπαραγωγών κρατών, αποφασισμένη να τις προσφέρει επενδύσεις και όπλα με αντάλλαγμα εγγυημένες προμήθειες.

Βεβαίως, παράλληλα με το καθαρά εσωτερικό ενδιαφέρον, που είχε η εν λόγω εκστρατεία, η ηγεσία της Κίνας γνώριζε ότι, μέσω αυτής μπορούσε, αφενός να αντιμετωπίσει την πίεση του ενεργειακού ανταγωνισμού της, με τις ΗΠΑ, ενώ αφετέρου, όπου ήταν δυνατόν, θα είχε την ευκαιρία να διαμορφώνει ή να ενισχύει τις κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε, χώρες παραγωγού ενέργειας, οι οποίες, για διάφορους λόγους, βρέθηκαν στο στόχαστρο των ΗΠΑ και των συμμάχων τους, να συνιστούν ένα «διαρκή πονοκέφαλο» για την Ουάσιγκτον. Αν, μάλιστα, αυτή η αντιπαράθεση κατάφερνε να τροφοδοτεί και πάσης φύσεως συγκρούσεις, ικανές να μονοπωλούν το ενδιαφέρον της αμερικανικής διπλωματίας και των ένοπλων δυνάμεών της, μακριά από την ανατολική Ασία, το Πεκίνο θα είχε πετύχει το άπαν των στόχων του.

Στη βάση αυτή, η περιπλάνηση της κινεζικής διπλωματίας δεν κατέγραψε μόνο κέρδη. Σε πολλές περιπτώσεις, οι νέοι εταίροι του Πεκίνου, αποδείχτηκαν αφερέγγυοι αφού, όχι μόνο αθέτησαν τις δανειακές δεσμεύσεις, που ασμένως ανέλαβαν, αλλά απέτυχαν να παραδώσουν και τις ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου, για τις οποίες χρηματοδοτήθηκαν. Επιπλέον, η απόφαση για πολύ σοβαρές επενδύσεις σε άκρως επίφοβα σημεία του πλανήτη, σε τόπους που δοκιμάστηκαν από αιματηρές εξεγέρσεις και ταραχές, όπως για παράδειγμα η Λιβύη, έθεσε σε κίνδυνο ακόμη και τις ζωές εξειδικευμένων, Κινέζων εργαζομένων. Επίσης, δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις εκείνες που, οι ευρισκόμενοι στο τιμόνι μεγάλων ενεργειακών εταιρειών, βρέθηκαν στο στόχαστρο διώξεων, για υποθέσεις διαφθοράς, περιλαμβανομένων και των συμφωνιών που διαπραγματεύτηκαν με τους απεσταλμένους του Πεκίνου.

Την ίδια ώρα, κι ενώ η ηγεσία της Λ.Δ. της Κίνας έτρεφε ελπίδες εξισορρόπησης του ενεργειακού ανταγωνισμού της με τις ΗΠΑ, η πρόοδος της τελευταίας, στο κεφάλαιο της παραγωγής του ονομαζόμενου σχιστολιθικού πετρελαίου, οδηγούσε την υπερδύναμη σε μια απροσδόκητη ενεργειακή έκρηξη. Ήταν αυτή που κατέστησε τις ΗΠΑ, σε πολύ σύντομο χρόνο, έναν πολύ σημαντικό εξαγωγέα πετρελαίου και φυσικού αερίου, από το 2013, στην 1^η θέση των πετρελαιοπαραγωγών χωρών, σε παγκόσμια κλίμακα. Έτσι, σε μια κρίσιμη, για την Ουάσιγκτον συγκυρία, οι ΗΠΑ όχι μόνο απολαμβάνουν τη σημαντική τονωτική ένεση στα κέρδη της οικονομίας τους, τα οποία επενδύονται στο εσωτερικό της χώρας, αλλά ταυτόχρονα νιώθουν και το βάρος που τους επιμερίζεται εξαιτίας του γεγονότος ότι, κατέστη πλέον βασικός παράγοντας διαμόρφωσης της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, για την οποία επιθυμούν να κινείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, ώστε να τονώνονται απρόσκοπτα τόσο η κατανάλωση, όσο και τα οικονομικά των ΗΠΑ.

Υπό το φως των εν λόγω εξελίξεων, η ηγεσία της Λ. Δ. της Κίνας σταδιακά διαπίστωσε ότι, η μείωση της εξάρτησης των ΗΠΑ, από το πετρέλαιο των χωρών του Περσικού Κόλπου, επέτρεπε πια στην Ουάσιγκτον, να μεταβάλλει άρδην τη στάση της, στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Μπορούσε, πλέον, είτε να παρακολουθεί, φαινομενικά απαθής, σκληρούς ανταγωνισμούς, ανατροπές με θρησκευτικά, ριζοσπαστικά θεμέλια, παρεμβαίνοντας με χαρακτηριστική απροθυμία και καθυστέρηση, για να ασκήσει τον ρόλο της παγκόσμιας υπερδύναμης, είτε ακόμη και να υποδαυλίζει αντιπαραθέσεις, να ευνοεί μειώσεις ή και διακοπές στην παραγωγή του «μαύρου χρυσού» ή ακόμη και δραματικές, αιφνιδιαστικές αυξομειώσεις της τιμής του, χωρίς το φόβο να πληγεί ανεπανόρθωτα η οικονομία της, από τις συνέπειες τέτοιων διακυμάνσεων.

Τούτη, η νέα, παγκόσμια, ενεργειακή πραγματικότητα, η οποία συνέπεσε χρονικά με την ανάληψη των προεδρικών καθηκόντων στην Κίνα, το 2012, από τον Σι Τζινπίνγκ, πυροδότησε τις εξελίξεις στο εσωτερικό της. Επηρέασε καταλυτικά, τόσο τη δημόσια παρουσίαση-

ανακοίνωση της Πρωτοβουλίας της «Ζώνης» και του «Δρόμου», όσο και τη συντεταγμένη στροφή της χώρας στη στρατηγική της ανανεώσιμης ενέργειας.

Το πόσο σοβαρά αξιολόγησε, η Κίνα, την ενεργειακή αυτοδυναμία των ΗΠΑ, αποδεικνύεται από τη συνέπεια και τη σοβαρότητα, με την οποία κινήθηκε η ηγεσία του Πεκίνου και στα δύο μέτωπα. Κι αν για το πρώτο μέτωπο (BRI), απαιτείται η παράθεση πλήθους αποδείξεων, για το μέτωπο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) αρκούν ελάχιστες αναφορές, προκειμένου να φωτιστεί ο βηματισμός της χώρας. Η Λ.Δ της Κίνας, σε σχετικά σύντομο χρόνο, κατόρθωσε να γίνει η κυρίαρχη δύναμη στην παγκόσμια αγορά ηλιακών συλλεκτών. Ταυτόχρονα, η χώρα επικεντρώθηκε στην υποστήριξη τεχνολογιών εξοικονόμησης πετρελαίου. Στη κατεύθυνση αυτή, εκπόνησε και εφαρμόζει ένα πολύ φιλόδοξο, εθνικό σχέδιο, που χρηματοδοτεί γενναία την ανάπτυξη και την παραγωγή τεχνολογιών και μέσων που μειώνουν δραστικά την εξάρτησή της από το πετρέλαιο. Καθιερώνοντας σταδιακά τη γενικευμένη παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, αλλά και τη μαζική χρήση συσσωρευτών - μπαταριών και ηλεκτρικών οχημάτων. Όλα αυτά, σε μια προφανή προσπάθεια όχι μόνο να ελαττώσει δραστικά την εξάρτησή της από τις εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου, αλλά και να ανταπεξέλθει στα νέα δεδομένα του οικονομικού ανταγωνισμού της με τις ΗΠΑ, που ελπίζουν βάσιμα σε ενίσχυση της οικονομίας τους και σε τόνωση της ανάπτυξής τους με όπλο τις εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου προς όλο τον κόσμο, πιθανώς και προς την Κίνα, για λόγους που θα υπαγορεύονται, εκτός των άλλων, και στο ισοζύγιο των μεταξύ τους συναλλαγών.

Πέραν των προαναφερθέντων, η στόχευση του Πεκίνου, πάντα σε συνδυασμό με την Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου», έχει πιο μακροπρόθεσμα, στρατηγικά χαρακτηριστικά:

Αφενός, αντιμετωπίζεται το τεράστιο περιβαλλοντικό ζήτημα των εκπομπών άνθρακα, στις πολυάνθρωπες, βιομηχανικές μεγαλουπόλεις της Κίνας. Ένα πρόβλημα το οποίο, αν δεν αντιμετωπιστεί, εγκαίρως και με επιτυχία, μπορεί να προκαλέσει «ντόμινο» αρνητικών εξελίξεων, ικανό να θέσει εν αμφιβόλω τη συνολική προοπτική της χώρας.

Αφετέρου, αποκτώντας το πλεονέκτημα του παγκόσμιου ηγέτη, σε ό,τι αφορά στην «πράσινη ενέργεια», η ηγεσία του Πεκίνου φιλοδοξεί να καταστήσει τη χώρα κατεξοχήν εξαγωγέα τέτοιας ενέργειας. Να εκδηλώσει, δηλαδή, μια επιμέρους πρωτοβουλία, ικανή να αναδιαμορφώσει το πεδίο του ανταγωνισμού της Κίνας με τις ΗΠΑ, και μάλιστα με το «όπλο» - φόβητρο της παγκόσμιας ανησυχίας, για την κλιματική αλλαγή. Με άλλα λόγια, σε μια κρίσιμη καμπή, για τα ζητήματα ενέργειας και περιβάλλοντος, η ηγεσία του Πεκίνου φιλοδοξεί να προσελκύσει χώρες, ως εταίρους και συνεργάτες ενός προγράμματος, που θα κατατείνει στη δραστική μείωση της εξάρτησής τους, από τις διεθνείς αγορές πετρελαίου και φυσικού αερίου, με ταυτόχρονη μείωση των εκπομπών άνθρακα.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Κίνα, εκτός από ηγέτιδα δύναμη, στην αναγκαία, παγκόσμια προσπάθεια αντιμετώπισης και ανάσχεσης της κλιματικής αλλαγής, έχει τη δυνατότητα να αναδειχθεί και σε εκείνη τη χώρα - πρόδρομο, η οποία, με την «τετράγωνη λογική» των αμοιβαία επωφελών Συμφωνιών, σε μια προσέγγιση με πνεύμα “win-win”, θα είναι ικανή να διεκδικήσει, από τις ΗΠΑ, το ρόλο του βασικότερου παράγοντα στις πιο σημαντικές περιφερειακές συμμαχίες, στις πιο σοβαρές και μακρόπνοες, πολυμερείς, εμπορικές σχέσεις. Δηλαδή, δια της εξάπλωσης της «πράσινης ενέργειας», το Πεκίνο επιχειρεί να ενισχύσει και να αποθεώσει την κυρίαρχη οπτική της Πρωτοβουλίας της «Ζώνης» και του «Δρόμου». Μάλιστα, στη συγκεκριμένη προσπάθεια, η κινεζική ηγεσία αξιοποιεί τα απρόσμενα δώρα ενός απροσδόκητου συμμάχου της πολιτικής της. Πρόκειται για την ενεργειακή πολιτική των ΗΠΑ, όπως την αντιλήφθηκε και την προώθησε ο Πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος την επικέντρωσε στον άνθρακα, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, επιδιώκοντας να αξιοποιήσει το -εν πολλοίς- απροσδόκητο δώρο που προέκυψε από την τεχνολογία παραγωγής σχιστολιθικών υδρογονανθράκων. Ωστόσο, η απόφασή του, το 2018, να εγκαταλείψουν οι ΗΠΑ τους διεθνείς οργανισμούς που διαμορφώνουν τις παγκόσμιες αγορές ενέργειας, μαζί με την απόρριψη της «Συμφωνίας του Παρισιού, για το κλίμα», ευνόησαν τα μέγιστα τα σχέδια του Πεκίνου. Αφού, ουσιαστικά, αφήνουν ελεύθερο το δρόμο στην Κίνα, να επιδιώξει τις διαστάσεις που θα την καταστήσουν υπερδύναμη στις ΑΠΕ, για το εγγύς και το απώτερο μέλλον.

Η πορεία αυτή, εκτός από τα πλεονεκτήματα που αναφέρθηκαν, δίνει τη δυνατότητα στην Κίνα, να απαγκιστρωθεί σταδιακά από τις συνεργασίες της με τα ονομαζόμενα, από τις ΗΠΑ και τη Δύση εν γένει, ως «εγκληματικά - αδίστακτα κράτη» (“Rogue States”). Δηλαδή, από τα κράτη εκείνα, σε βάρος των οποίων επιβλήθηκαν δυτικές κυρώσεις, σε αντίποινα για πρωτοβουλίες και κινήσεις τους, που ερμηνεύτηκαν ως εχθρικές για την παγκόσμια ειρήνη ή την ανθρωπότητα. Και στη χορεία των εν λόγω κρατών περιλαμβάνονταν και παραμένουν, το Ιράν, το Ιράκ ή και το Σουδάν, ενώ στη συνέχεια προστέθηκαν η Ρωσική Ομοσπονδία και η Βενεζουέλα. Κι αυτό συνιστά ένα τεράστιο και ανέλπιστο δώρο, της Ουάσιγκτον, προς την κινεζική ηγεσία.

Διότι, από την ανατολή του 21^{ου} αιώνα, η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Κίνας διαμόρφωσε, για την ηγεσία της χώρας, την αδήριτη αναγκαιότητα αγοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου, αφού ήταν η απαραίτητη προϋπόθεση, ώστε η βιομηχανία της κυρίως, να την οδηγήσει στο στοχευμένο μετασχηματισμό της, από περιφερειακή, σε παγκόσμια δύναμη. Η περιπέτεια, που άρχισε για την Κίνα, δεν περιορίστηκε μόνο στο σκληρό ανταγωνισμό, για αγορές ενέργειας από τις μεγάλες, δυτικές, πετρελαϊκές εταιρείες. Ώθησε, νομοτελειακά, την ηγεσία του Πεκίνου σε επενδύσεις και συμφωνίες με χώρες, στις οποίες, λόγω των δυτικών κυρώσεων, οι αντίπαλες εταιρείες συνιστούσαν απαγορευμένες ζώνες. Κι η εμπειρία του Πεκίνου, απ' τις εν λόγω χώρες, μόνο ενθαρρυντική για τη συνέχεια δεν ήταν.

Στο Ιράν, οι κυρώσεις των ΗΠΑ και της Δύσης, που έγιναν στη συνέχεια και κυρώσεις του ΟΗΕ, εμπόδισαν δραστικά τις κινεζικές προσπάθειες, για αρκετά χρόνια. Ακόμη κι όταν η Συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν οδήγησε στη χαλάρωση των κυρώσεων, άλλης φύσης προβλήματα αντιστρατεύθηκαν τις προσδοκίες του Πεκίνου. Συγκεκριμένα, στις αρχές του 2016, δύο κινεζικές εθνικές, πετρελαϊκές εταιρείες, η Sinopec και η China National Petroleum Corporation, αφού τελικά κατάφεραν να συμφωνήσουν με τους αξιωματούχους του Ιράν, για παραγωγή πετρελαίου σε δύο σημεία της ιρανικής επαρχίας Khuzestan, βρέθηκαν αντιμέτωπες με Άραβες αυτονομιστές, που υποστηρίζονται από τη Σαουδική Αραβία, οι οποίοι βομβάρδισαν τις πετρελαϊκές εγκαταστάσεις.

Παρόμοια προβλήματα εμφανίστηκαν και στο Ιράκ, όπου η έλλειψη ασφάλειας ήταν και παραμένει αποτρεπτικός παράγοντας, για επενδύσεις σε πετρελαϊκά έργα, ικανές να αποδώσουν καρπούς. Ακόμη και στη σχετικά ασφαλέστερη κουρδική περιοχή, οι αρχικές εκτιμήσεις διαψεύστηκαν, αφού τα πετρελαϊκά αποθέματα αποδείχτηκε ότι δεν ήταν παρά τα μισά από αυτά που υπολογίστηκαν κατά τις αρχικές έρευνες. Έτσι, με δεδομένο ότι διεθνώς, οι τιμές του πετρελαίου, κυμάνθηκαν και εξακολουθούν να κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα, η κινεζική εταιρεία Sinopec διαπίστωσε πως, τελικά, είναι φύσει αδύνατο να δει τις επενδύσεις της να αποφέρουν κέρδη. Επιπλέον, η εξερεύνηση, από πλευράς των κινεζικών εταιρειών, για φυσικό αέριο στη Σαουδική Αραβία, δεν απέδωσε καρπούς.

Ελαφρώς καλύτερα ήταν τα αποτελέσματα της προσπάθειας του Πεκίνου στην Αφρική. Ωστόσο, ο εμφύλιος πόλεμος, στο Σουδάν, ειδικά στο νότο της χώρας, περιόρισε σοβαρά την ποσότητα πετρελαίου που μπορούν να αντλήσουν οι κινεζικές επιχειρήσεις. Το Πεκίνο εισέπραξε τη διεθνή καταδίκη, για την υποστήριξή του στην σουδανική κυβέρνηση, η οποία έχει υποστεί κυρώσεις από τις ΗΠΑ, για εγκλήματα πολέμου. Επιπλέον, σε μεγάλο βαθμό, η «Αραβική Άνοιξη» και οι αντανakλάσεις της σε όλη την Αφρική, είχε ως αποτέλεσμα, σωρεία επιθέσεων σε Κινέζους πετρελαϊκούς εργάτες, στην Αιθιοπία, στη Λιβύη, στη Νιγηρία, στο Σουδάν και ειδικά στο Νότιο Σουδάν. Γεγονότα που ανάγκασαν την κινεζική κυβέρνηση να αποσύρει το προσωπικό από πολλές πετρελαϊκές εγκαταστάσεις, στις οποίες είχαν επενδύσει κρατικές εταιρείες της.

Η Κίνα, ωστόσο, επένδυσε στον ενεργειακό τομέα, σε πολλές ακόμη, σχετικά σταθερές περιοχές του πλανήτη. Έτσι, η προσφορά υδρογονανθράκων, από πλευράς ΗΠΑ μειωνόταν συνεχώς, Το Σεπτέμβριο του 2017, ο κινεζικός όμιλος Beijing Gas επένδυσε εννέα (9) δισεκατομμύρια δολάρια, στον υπό κρατικό έλεγχο, ρωσικό πετρελαϊκό γίγαντα Rosneft, με αντάλλαγμα το 14% των μετοχών του. Ωστόσο, το γεγονός ότι η Rosneft βαρύνεται με χρέη ύψους σχεδόν πενήντα (50) δισεκατομμυρίων δολαρίων, ενώ εκτελεί κι ένα πρόγραμμα φιλόδοξων διεθνών δαπανών, το οποίο δεν υπηρετεί μια στρατηγική κέρδους, αλλά τα στρατηγικά συμφέροντα της Ρωσίας, καθιστά προβληματική την απόδοση και της εν λόγω

επένδυσης. Ούτως ή άλλως, το κλίμα που διαμόρφωσαν οι αμερικανικές κυρώσεις στην Ρωσία, ήδη οδήγησε στην πτώση της τιμής της μετοχής της Rosneft, κατά 23%, μέσα στο 2017, γεγονός που προκάλεσε την απώλεια πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων για την κινεζική επένδυση.

Παρ' όλα αυτά, το δεύτερο εξάμηνο του 2018, η China National Chemical, γνωστή ως Chem China, συμφώνησε να αγοράζει άλλα 2,4 εκατομμύρια τόνους αργού πετρελαίου, σε ετήσια βάση από τη Rosneft. Η ποσότητα αυτή ισοδυναμεί με το 6% των συνολικών εξαγωγών της Rosneft προς την Κίνα, το 2017. Το αργό πετρέλαιο, αυτή τη φορά από την Ανατολική Σιβηρία, θα μεταφέρεται σε ρωσικό λιμάνι της Άπω Ανατολής μέσω αγωγού. Η Rosneft θα προχωρήσει σε συνεργασία με την Beijing Gas Group, για τη λειτουργία πρατηρίων καυσίμων στη Ρωσία για οχήματα που κινούνται με φυσικό αέριο. Η Beijing Gas, που ανήκει στον κρατικό όμιλο εταιρειών του Πεκίνου, ανέλαβε να παράσχει εμπειρογνωμοσύνη για τη δημιουργία και λειτουργία πρατηρίων βενζίνης.

Έτσι, η Ρωσία, που αγωνίζεται να εξουδετερώσει τις διεθνείς κυρώσεις που επιβλήθηκαν σε βάρος της, μετά την προσάρτηση της Κριμαίας, είναι πρόθυμη να τροφοδοτεί, με το αζημίωτο την Κίνα, με τους φυσικούς της πόρους. Από την άλλη πλευρά, ο εμπορικός πόλεμος ανάμεσα στις δύο μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, που πρόκειται να μειώσει περαιτέρω τις προμήθειες ενέργειας της Κίνας, από τις ΗΠΑ, αξιοποιείται όχι μόνο από τη Μόσχα αλλά κι από το Πεκίνο, που αμύνεται σθεναρά στις πιέσεις που υφίσταται στο ενεργειακό πεδίο.

Ανάλογα με αυτά που καταγράφηκαν στη Ρωσία, ήταν περίπου και τα αποτελέσματα των κινεζικών επενδύσεων στη Βενεζουέλα. Από το 2007 έως το 2014, κινεζικές εταιρείες χορήγησαν στην κυβέρνηση του Καρακάς περίπου εξήντα (60) δισεκατομμύρια δολάρια, σε δάνεια με εγγύηση προμήθεια πετρελαίου. Ωστόσο, οι εξαγωγές αργού πετρελαίου της Βενεζουέλας προς την Κίνα έφθασαν μόλις τα 450.000 βαρέλια ημερησίως, το 2017. Δηλαδή, κάλυψαν μόνο το μισό του όγκου που είχε προβλέψει η διμερής συμφωνία. Μάλιστα, είναι χαρακτηριστικό ότι, ένας από τους μεγαλύτερους δανειστές της Βενεζουέλας, η Αναπτυξιακή Τράπεζα της Κίνας (China Development Bank), παραλαμβάνει ως σήμερα, από την εν λόγω χώρα, πετρέλαιο και διυλισμένα προϊόντα του, με τα οποία καλύπτει με δυσκολία τις πληρωμές των τόκων που αναλογούν στα δάνειά της.

Συνολικά, λοιπόν, το σοκ που υπέστη η Κίνα, στην προσπάθειά της να καλύψει τις ενεργειακές ανάγκες της, καταγράφεται ως εξαιρετικά σοβαρό. Και τούτο, διότι, οι δαπάνες της, σε περιουσιακά στοιχεία, ύψους εκατόν εξήντα (160) δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, μεταφράστηκαν τελικά σε ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου, πολύ λιγότερες από αυτές που συμφώνησε η ηγεσία του Πεκίνου και ανέμενε να της παραδοθούν.

Μια σύγκριση αρκεί, για να καταδείξει τη σοβαρή αποτυχία της κινεζικής προσπάθειας: Οι επενδύσεις που προαναφέρθηκαν, αναμένεται να αποφέρουν μια παραγωγή, παραδοτέα στην Κίνα, περίπου δύο (2) εκατομμυρίων βαρελιών ημερησίως, μέχρι το 2028. Χωρίς να περιλαμβάνεται σ' αυτήν η απ' ευθείας αγορά του 2018. Ποσότητα ελάχιστη, αν αναλογιστεί κανείς, τόσο τα κεφάλαια που επενδύθηκαν όσο και τις συνολικές ανάγκες της χώρας, οι οποίες βαίνουν διαρκώς και κατά γεωμετρική πρόοδο αυξανόμενες. Μάλιστα, αν επιχειρηθεί σύγκριση με πραγματικότητες γνωστών χωρών, τα αποτελέσματα της επενδυτικής πρωτοβουλίας φαντάζουν ακόμη πιο πενιχρά. Αρκεί να αναφερθεί ότι, μόλις πριν από μια δεκαετία, η Σαουδική Αραβία δαπάνησε μόνο δέκα τέσσερα (14) δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, για να προσθέσει στην παραγωγή της δύο (2) εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα.

Ανακύπτει, λοιπόν, από τη σύγκριση των δύο προαναφερθεισών περιπτώσεων, μια εξαιρετικά αρνητική – ελλειμματική εξέλιξη, για την κινεζική οικονομία, απόρροια λαθεμένων επιλογών και προσδοκιών της ηγεσίας του Πεκίνου, οι οποίες διαψεύστηκαν. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε, υπό προϋποθέσεις, να προκαλέσει φοβερούς τριγμούς στην κινεζική οικονομία.

Μέχρι σήμερα, πάντως, η συγκεκριμένη, εξαιρετικά αρνητική επένδυση, η οποία υπερβαίνει σε άνοιγμα τα 146 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, δείχνει να ξεπεράστηκε, με τη συνδρομή κάποιων άλλων παραγόντων. Συγκεκριμένα, με την κινητικότητα, τη μόχλευση κεφαλαίων και την προγραμματισμένη ανάπτυξη, που επιδιώκει και πραγματώνει η Κίνα. Ωστόσο, αναμφισβήτητα, εξαιτίας του ύψους της ζημίας, το εν λόγω καταγεγραμμένο έλλειμμα είχε και εξακολουθεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις σε σημαντικούς τομείς της κινεζικής Οικονομίας. Κι αυτό συμβαίνει, παρά την αξιοποίηση της «καλπάζουσας ευημερίας» και τη θετική εξέλιξη που παρουσιάζουν οι ενεργειακές επενδύσεις της Κίνας στη νότια Αφρική.

Η σύγκριση, σε συνδυασμό με ορισμένες ακόμη παραμέτρους, των ενεργειακών δεδομένων των ΗΠΑ και της Κίνας, οδηγεί σε ακόμη πιο ασφαλή συμπεράσματα, σε ό,τι αφορά στον ανταγωνισμό των δύο χωρών, αλλά και στη σημαντικότητα των ΑΠΕ. Στα τέλη του 2017, η εγχώρια παραγωγή πετρελαίου των ΗΠΑ ανερχόταν στα 9,8 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα. Η προοπτική πλέον είναι, η παραγωγή αυτή να φθάσει τα 20 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα, την επόμενη δεκαετία. Την ίδια ώρα, η παραγωγή πετρελαίου στο εσωτερικό της Κίνας, που σήμερα ανέρχεται σε 3,9 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως, βαίνει μειούμενη σταδιακά, λόγω μιας σειράς αιτίων, όπως είναι η κακοδιαχείριση, τα διαρκώς εξαντλούμενα κοιτάσματα, κ.α.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, η Κίνα εισάγει σήμερα περίπου το 70% του αργού πετρελαίου που χρησιμοποιεί. Ενώ, μέχρι το 2030, το ποσοστό αυτό αναμένεται να ανέλθει στο 80%, με ό,τι αυτό σημαίνει για το μέλλον της συνολικής προσπάθειάς της. Την ίδια στιγμή, η πρόβλεψη με ορίζοντα ως το 2030, πιθανώς και νωρίτερα, φέρνει τις ΗΠΑ να ισχυροποιούνται βαθμηδόν, με σταθερή και ανοδική πορεία, σε σημείο που να καθίστανται, από σημαντική εξαγωγική χώρα αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου, σε χώρα ενεργειακή υπερδύναμη. Μέχρι να συμβεί

όμως αυτό, τα πράγματα για την Ουάσιγκτον θα εξελιχτούν ακόμη πιο θετικά, αφού όλες οι άλλες χώρες - παραγωγοί ενέργειας, θα έχουν υποστεί απώλειες, σε μικρό ή σε μεγάλο βαθμό, σε ό,τι αφορά στη δυνατότητα που είχαν και έχουν, εδώ και πολλές δεκαετίες, για μόχλευση, μικρή ή μεγάλη, της πολιτικής των ΗΠΑ, με όπλο το πετρέλαιο. Μια μόχλευση η οποία επηρέασε πολλαπλά τις διεθνείς εξελίξεις, σε αρκετές ταραγμένες περιοχές του κόσμου. Κι αν επιχειρήσουμε μια ιστορική προσέγγιση, προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση, η πιο χαρακτηριστική περίπτωση επηρεασμού της πολιτικής της Ουάσιγκτον, αφορούσε στην περίπτωση του εμπάργκο στις εξαγωγές πετρελαίου, το οποίο επέβαλε ο Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών (ΟΠΕΚ/OPEC) προς τις χώρες που υποστήριξαν το Ισραήλ, κατά τον 20ήμερο πόλεμο του Γιομ Κιπούρ (από 6 έως 26 Οκτωβρίου του 1973), συμπεριλαμβανομένων και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, ανάμεσα στις χώρες εκείνες, εναντίον των οποίων κηρύχτηκε το εμπάργκο.

Εν κατακλείδι, η αμερικανική οικονομία, που θα διαθέτει οσονούπω, πέραν των σημερινών, εκατοντάδες χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας στους τομείς πετρελαίου και φυσικού αερίου, ίσως να βρίσκεται, λίαν συντόμως, σε θέση να αντιμετωπίσει τα οικονομικά διλήμματα και αδιέξοδα, που την έφεραν ολοένα και σε δυσχερέστερη θέση, τα τελευταία χρόνια. Με βάση το σχιστολιθικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο, οι ΗΠΑ έχουν όλα τα φόντα να βγουν από την κρίση των τελευταίων ετών, ως χώρα, ακόμη πιο θωρακισμένη αλλά και σε πολύ καλύτερη θέση, από την οικονομία της Κίνας. Μια θέση που η Ουάσιγκτον είναι ικανή να αξιοποιήσει, ακόμη και στην περίπτωση μιας απότομης πτώσης της τιμής στην παγκόσμια προσφορά πετρελαίου, με τη δική της συνέργεια ή όχι. Οπότε, για την Κίνα, η επιδίωξη γενικευμένης χρήσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), καθίσταται σχεδόν μονόδρομος, αν ληφθεί υπόψη και η προβλεπόμενη, για το εγγύς μέλλον, αύξηση στην εξάρτηση της χώρας, από το ξένο πετρέλαιο, ακόμη κι αν αυτή είναι πρόσκαιρη. Όλα αυτά, τα αβίαστα συμπεράσματα, είναι απόλυτα λογικό να προκαλούν έντονη ανησυχία στην ηγεσία του Πεκίνου, γεγονός που οδηγεί στην επικέντρωσή της, στο σύνολο των εναλλακτικών λύσεων που υπάρχουν ή μπορούν να δημιουργηθούν.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, η κυβερνητική Έκθεση, με την οποία συνοδεύτηκε η λήξη του δωδέκατου (12^{ου}) πενταετούς ενεργειακού πλάνου της Κίνας, επισήμαινε «μια βαθιά προσαρμογή των προτύπων παροχής ενέργειας». Τα πρότυπα αυτά, βεβαίως, ήταν η κομψή αναφορά στην ανάπτυξη νέων πηγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, στον Καναδά και τις ΗΠΑ. Κι είναι ενδεικτικός ο χαρακτηρισμός της Έκθεσης, σε ό,τι αφορά στην κατάσταση της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας την οποία θεωρούν ως «απαισιόδοξη», σε αντίθεση με την αντίστοιχη που καταγράφει, για την κατάσταση των ΗΠΑ.

Όλες οι προαναφερθείσες τάσεις, συνοδευόμενες από πολλά, παράπλευρα συμπεράσματα, αποδεικνύεται ότι μετέβαλαν τις εκτιμήσεις και τους υπολογισμούς του Πεκίνου για τη Μέση

Ανατολή. Παρόλο που η Ουάσιγκτον εξακολουθεί να είναι και να δηλώνει «υπεύθυνη για την προστασία των πετρελαϊκών ροών τούτης της περιοχής», μια ενδεχόμενη διακοπή τους, ικανή να προκληθεί ανά πάσα στιγμή, εξαιτίας πολεμικών συγκρούσεων, είναι προφανές ότι, στην παρούσα φάση, θα γινόταν πρόξενος σοβαρών και επιζήμιων επιπτώσεων στην οικονομία της Κίνας, ενώ κάτι τέτοιο είναι αδύνατο πλέον να επισυμβεί στην οικονομία των ΗΠΑ.

Αυτός είναι και ο λόγος που, η ηγεσία του Πεκίνου, αισθάνθηκε την υποχρέωση να συνεκτιμήσει τους αυξανόμενους κινδύνους, στην περίπτωση που η Ουάσιγκτον τηρήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το πρόσφατο δόγμα του απελθόντος Αμερικανού Προέδρου, Ντόναλντ Τραμπ. Δηλαδή, στην περίπτωση κατά την οποία οι ΗΠΑ παραιτηθούν από το ρόλο του προστάτη τόσο των περιοχών της Συρίας στις οποίες αντιπαρατέθηκαν στο IS/ISIS/ISIL/DAESH, με το βλέμμα στους μελλοντικούς δρόμους της ενέργειας, όσο και στις περιοχές - ζώνες της ενέργειας, στην ευρύτερη Μέση Ανατολή. Ακόμη, η ηγεσία του Πεκίνου, μετά τη διατύπωση του εν λόγω «δόγματος», είναι παράλληλα αναγκασμένη να προσαρμόσει τους σχεδιασμούς της, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη το ενδεχόμενο οι ΗΠΑ να εγείρουν απαιτήσεις, από ορισμένες χώρες με υψηλή κατανάλωση ενέργειας, ανάμεσά τους και η Κίνα, να επωμισθούν μεγαλύτερο βάρος, σε ό,τι αφορά στο λογαριασμό ασφάλειας των ενεργειακών πηγών, εντός και περίξ της Μέσης Ανατολής.

8.4 Οι εξωτερικές οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις της στρατηγικής της πράσινης ενέργειας της Κίνας

Αναμφισβήτητα, η νέα, παγκόσμια, ενεργειακή πραγματικότητα, ήταν η θεμελιώδης αιτία, που ώθησε την Κίνα στην αύξηση των επενδύσεων στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, αλλά και στις νέες τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Στην κατεύθυνση αυτή, η αχανής χώρα με τις -αναμφισβήτητα- πολύ σημαντικές προοπτικές, δεν στράφηκε στους συγκεκριμένους τομείς, μόνο και μόνο επειδή επιδιώκει την εσωτερική ενεργειακή ασφάλειά της. Επεξεργάστηκε και υιοθέτησε μια τέτοια πολιτική, που ευνοεί τη διαρκή ανάπτυξη «πράσινων» ενεργειακών προϊόντων. Κι αυτό γίνεται με συνείδηση ότι, μόνο έτσι, και με τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων, η Κίνα θα μπορέσει να καταστήσει την «Πράσινη Ενέργεια» σημαντικό πυλώνα της βιομηχανικής και της εξαγωγικής δραστηριότητάς της. Στοχεύοντας, φυσικά, σε δεύτερη φάση, την ανάπτυξή της σε τέτοιο βαθμό ώστε να κατορθώσει να ανταγωνίζεται, ευθέως και δια των εξαγωγών ενεργειακών προϊόντων της, τόσο το σχιστολιθικό πετρέλαιο και το φυσικό αέριο των ΗΠΑ, όσο και τα αποθέματα αντίστοιχων, εξαγωγίμων προϊόντων της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Στη βάση της εν λόγω στόχευσης, η Κίνα δεν διστάζει να δηλώνει, σε κάθε ευκαιρία, την επιδίωξή της να καταστεί σύντομα «το κέντρο του κόσμου», σε ό,τι αφορά στις διάφορες «καθαρές μορφές ενέργειας». Επιδιώκει, πλέον σταθερά, από μια χώρα κορυφαίος εισαγωγέας ενέργειας, να μετεξελιχθεί ταχύτατα, σε εκείνη την κρατική οντότητα, η οποία, όχι

απλά θα δεν θα διαιωνίσει τα σοβαρά περιβαλλοντικά εγκλήματα, που η ίδια διέπραξε σε βάρος του εαυτού της, αλλά και ότι θα παράγει και θα πουλά τα ενεργειακά αγαθά και τις υπηρεσίες που σχετίζονται με αυτά, προκειμένου να στηρίξει σε καθοριστικό βαθμό την πορεία της οικονομίας της. Ταυτόχρονα, η ηγεσία της Λ.Δ. της Κίνας, διατυπώνει διαρκώς την επιθυμία της να έχει ενεργό συμβουλευτικό ρόλο, να διαμορφώνει σχέσεις εξάρτησης με βάση την τεχνογνωσία της, σε ένα διαρκώς διευρυνόμενο αριθμό χωρών που θα επιθυμούσαν να αποφύγουν ή να περιστείλουν τα σοβαρά περιβαλλοντικά λάθη, τα οποία η ίδια παραδέχεται πως διέπραξε, την περίοδο που, υπό το βάρος της υστέρησης δεκαετιών, επιδίωκε την οικονομική ανάπτυξή της, χωρίς την παραμικρή προφύλαξη. Μάλιστα, το Πεκίνο δεν κρύβει ότι, μόλις πριν δέκα χρόνια περίπου, σε μια προσπάθεια να θέσει τις βάσεις, για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων της Κίνας, τα οποία αφορούσαν στις υπερβολικές και επικίνδυνες εκπομπές άνθρακα, δεν δίστασε να λάβει την τολμηρή απόφαση, να στηριχτεί σε υπερβολικό βαθμό στην ανθηρή, γερμανική βιομηχανία παραγωγής και εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας. Η βοήθεια που έλαβε έκτοτε η Κίνα, από την πλευρά της Γερμανίας, στάθηκε ιδιαίζοντως καθοριστική, τόσο για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της, όσο και για τον κατασκευαστικό κλάδο της κινεζικής βιομηχανίας εκμετάλλευσης ηλιακής ενέργειας (David Dollar, Yiping Huang, Yang Yao, 2020).

Με οδηγό, λοιπόν, την εν λόγω επιτυχημένη συνέργεια, η κυβέρνηση του Πεκίνου σχεδιάζει το μέλλον, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, με έμφαση στους εταίρους της Πρωτοβουλίας BRI. Και, όχι άδικα, φιλοδοξεί σε μια επιτυχημένη προσπάθεια σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα, αφού η ζήτηση μεγαλώνει, για τεχνολογία καθαρής ενέργειας, από χώρες που επιθυμούν να μειώσουν τις εκπομπές άνθρακα. Στην κατεύθυνση αυτή, το Πεκίνο φιλοδοξεί, όχι μόνο να αντιμετωπίσει δραστικά τα ζητήματα που αφορούν στο εσωτερικό της χώρας, αλλά να συνδράμει όσο πιο πολλές χώρες μπορεί. Έτσι, αφενός θα δημιουργήσει, νέες θέσεις εργασίας, για Κινέζους, εξειδικευμένους τεχνίτες, ενώ αφετέρου θα έχει τη δυνατότητα να χτίσει σταθερές, διμερείς σχέσεις με άλλες χώρες, με τις οποίες θα αποκτήσει και ισχυρούς δεσμούς συνεργασίας κι αλληλεξάρτησης. Το τελευταίο, ως μια επανάληψη του φαινομένου εκείνου, που παρατηρήθηκε στο πρόσφατο παρελθόν, την περίοδο του ψυχρού πολέμου, μεταξύ της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. και κάποιες από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, όταν οι πωλήσεις πετρελαίου συνέδεαν την πρώτη, με πληθώρα κρατών της περιοχής, αμέσως μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μέχρι την κατάρρευση του λεγόμενου «ανατολικού» μπλοκ.

Από τη στιγμή, λοιπόν, που το νέο κινεζικό σχέδιο τελεσφορήσει, με την ανάλογη προσοχή και συνέπεια, στο εγγύς μέλλον, την ώρα που οι ΗΠΑ θα επιδιώκουν την υπογραφή συμβολαίων πώλησης υδροποιημένου φυσικού αερίου, με χώρες της Ασίας και της Ευρώπης, η Ουάσιγκτον θα καλείται να ανταγωνισθεί, περισσότερο με τα κινεζικά ηλιακά πάνελ, με τις κινεζικές ανεμογεννήτριες, τους κινεζικούς συσσωρευτές (μπαταρίες) και την ενέργεια που θα εξάγει η εν λόγω χώρα, και σαφέστερα λιγότερο με το ρωσικό αέριο ή με αυτό που θα μεταφέρεται

από τις γεωτρήσεις που ήδη πραγματοποιούνται στις περιοχές της νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Δεδομένων των σημερινών διαφορών, στο κόστος παραγωγής και στην τιμή πώλησης, των διαφόρων μορφών ενέργειας, είναι εξαιρετικά πιθανό το ενδεχόμενο, οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας να αποτελούν τότε, και μάλιστα εκτός συναγωνισμού, την πλέον συμφέρουσα λύση για το μέλλον πολλών χωρών της γης και ειδικά της υπερκαταναλωτικής Ευρώπης.

Επιπλέον, ιδιαίτερα διαφωτιστικά για το παρόν και το μέλλον της ενεργειακής παραγωγής και κατανάλωσης, είναι και τα στοιχεία που δημοσιοποιεί ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας. Σύμφωνα με τις προσεγγίσεις του, ως το 2040, ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας της Κίνας θα είναι σε θέση να καλύψουν, στο 100%, μια επένδυση που αναμένεται να ξεπεράσει τα έξι (6) τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, σε ηλεκτροπαραγωγή χαμηλών εκπομπών άνθρακα και άλλες τεχνολογίες καθαρής ενέργειας.

Μέχρι σήμερα, πράγματι σε ελάχιστο σχετικά χρόνο, ο κινεζικός τομέας Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, κατόρθωσε να διαθέτει ήδη 125 γιγαβάτ εγκατεστημένης ηλιακής ισχύος. Η ισχύς αυτή, σε πολύ λίγο χρόνο, θα είναι περίπου κοντά στο διπλάσιο της ισχύος που διαθέτουν σήμερα, αθροιστικά, οι ΗΠΑ (47 γιγαβάτ) και η Γερμανία (40 γιγαβάτ). Και τούτο αναμένεται να συμβεί, επειδή, οι κινεζικές επιχειρήσεις που συγκροτούν τη «νεαρή» βιομηχανία συλλεκτών ηλιακής ενέργειας, έχουν τώρα τη δυνατότητα να παράγουν φωτοβολταϊκά πάνελ ικανότητας 51 γιγαβάτ κάθε χρόνο, υπερβαίνοντας, κατά το διπλάσιο, την συνολική παγκόσμια παραγωγή, από το 2010 και εντεύθεν.

Εκτός αυτού, την ίδια περίοδο (2008-2018), οι φθηνές κινεζικές εξαγωγές συνέβαλαν σε μια μείωση κατά 80% των παγκόσμιων τιμών των ηλιακών πάνελ. Επίσης, οι μελλοντικές κινεζικές επενδύσεις σε τεχνολογία συσσωρευτών (μπαταριών), είναι πολύ πιθανό πως θα ασκήσουν παρόμοια, ίσως και μεγαλύτερη πίεση, στις τιμές των συσσωρευτών (μπαταριών), σε παγκόσμια κλίμακα. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, μέσα σε πολύ λίγα χρόνια, η Κίνα έφτασε να παράγει, το 2018, το 24% της συνολικής ενέργειάς της, από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, όταν οι ΗΠΑ παράγουν, από ΑΠΕ, το 15% της ενέργειάς τους.

Επιπροσθέτως, σε ένα κεφάλαιο που καταγράφεται σημαντική πρόοδος στην Κίνα, η διαφορά από τα συμβαίνοντα στις ΗΠΑ εξακολουθεί να είναι χαώδης, αφού εντοπίζεται σε ένα εξαιρετικά ενεργοβόρο πεδίο. Την ώρα που η κυκλοφορία οχημάτων, εξαιρετικά μεγάλου κυβισμού, είναι εξαιρετικά διαδεδομένη στις ΗΠΑ, στην Κίνα βρίσκεται σε εξέλιξη η προσπάθεια να κερδίσει η χώρα το εξαιρετικής σημασίας «εθνικό στοίχημα», που αφορά στην κυκλοφορία ηλεκτρικών οχημάτων. Η ηγεσία του Πεκίνου, επιδοτώντας σε μεγάλο βαθμό το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και τη μαζική παραγωγή ηλεκτρικών οχημάτων, θέτει τις βάσεις που θα της επιτρέψουν να περιορίσει, δραστικά, τη σημερινή κατανάλωση ενέργειας, από τα

κυκλοφορούντα, συμβατικής τεχνολογίας οχήματα, στοχεύοντας ξεκάθαρα στο μηδενισμό της κατανάλωσης πετρελαίου και αερίου, στο συντομότερο δυνατό χρόνο.

Στην κατεύθυνση αυτή, η διαφορά προσανατολισμού, ανάμεσα στις δύο χώρες, αποτυπώνεται ανάγλυφα στο γεγονός ότι, το 2015, το ποσό των κινεζικών, κρατικών επιδοτήσεων για ηλεκτρικά οχήματα, ξεπέρασε πάνω από δέκα (10) φορές το αντίστοιχο ποσό που χορήγησε, για τον ίδιο σκοπό, η κυβέρνηση των ΗΠΑ. Στα τέλη του 2018, είναι πάνω από εκατό (100) οι κινεζικές εταιρείες που κατασκευάζουν ηλεκτρικά αυτοκίνητα και λεωφορεία. Η κινεζική κατασκευάστρια εταιρεία αυτοκινήτων BYD είναι πλέον η μεγαλύτερη παραγωγός ηλεκτρικών οχημάτων στον κόσμο, ενώ άλλες έξι (6) κινεζικές εταιρείες κατατάσσονται στις είκοσι (20) κορυφαίες του πλανήτη.

Επίσης, με βάση τις ίδιες, αμερικανικές εκθέσεις, το 2015, η Κίνα ξεπέρασε τις Ηνωμένες Πολιτείες στις συνολικές, ετήσιες πωλήσεις ηλεκτρικών αυτοκινήτων. Έτσι, στα τέλη του 2018, έφθασαν να κυκλοφορούν, στους δρόμους της Κίνας, πάνω από ένα εκατομμύριο (1.000.000) ηλεκτρικά αυτοκίνητα, αριθμός σχεδόν διπλάσιος από εκείνον που αφορά σε ομοειδή οχήματα που κινούνται στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ενώ η ένταση, με την οποία το Πεκίνο υλοποιεί τον εν λόγω σχεδιασμό, αποτυπώνεται και στην πρόβλεψη, μέχρι το 2020, στην Κίνα να κυκλοφορούν πέντε εκατομμύρια (5.000.000) τέτοια οχήματα. Με άλλα λόγια, μέσα σε πέντε (5) μόλις χρόνια, να πενταπλασιαστούν τα καθαρά, ηλεκτρικά οχήματα, στους δρόμους της χώρας. Κινούμενη στη συγκεκριμένη κατεύθυνση, η Λ.Δ. της Κίνας, έχει τη δυνατότητα, σε πολύ σύντομο -σχετικά- χρονικό διάστημα, να εκτινάξει στα ύψη τον αριθμό των ηλεκτρικών οχημάτων που θα κυκλοφορούν στους δρόμους της χώρας, σε εκατό εκατομμύρια (100.000.000), στοχεύοντας τόσο σε δραστική μείωση της ενέργειας που καταναλώνεται στην Κίνα, όσο και σε ορατή βελτίωση της του περιβάλλοντος, σε πολλά επιβαρυμένα σημεία της χώρας.

Αξίζει υπογράμμισης η αποκάλυψη Κινέζων αξιωματούχων, το Σεπτέμβριο του 2018, αναφορικά με το κυβερνητικό χρονοδιάγραμμα, για τον τερματισμό της χρήσης βενζινοκίνητων αυτοκινήτων στην Κίνα. Για τα οχήματα αυτά, ο χρόνος που υπολογίστηκε να κυκλοφορούν, είναι μέχρι το 2040. Παράλληλα, άκρως ενδεικτική για τις προθέσεις του Πεκίνου, στο ζήτημα της δραστηρικής περιστολής της κατανάλωσης ενέργειας, είναι η ανακοίνωση του σχεδιασμού της Κίνας, να εμπλακεί ενεργά και δυναμικά, στο κεφάλαιο της χρηματοδότησης της «πράσινης» ενέργειας. Στη δύση του 2018, η κυβέρνηση του Πεκίνου γνωστοποίησε την απόφασή της να δημιουργήσει τη μεγαλύτερη αγορά διοξειδίου του άνθρακα στη γη. Το χρηματιστήριο αυτό αφορά σε επιχειρήσεις που θα έχουν τη δυνατότητα να εμπορεύονται πιστώσεις, εφόσον επιθυμούν να ασκούν δικαίωμα εκπομπής αερίων θερμοκηπίου.

Με δεδομένη τη λειτουργία της αγοράς ή των αγορών, το Πεκίνο τεκμαίρει ότι είναι ιδιαίτερα εύστοχη και πράξη με προοπτική, η απόφαση η Κίνα να αγοράζει πλέον περισσότερα «πράσινα ομόλογα», από κάθε άλλη χώρα του κόσμου, με τα οποία χρηματοδοτούνται έργα που αποσκοπούν στην πρόληψη της κλιματικής αλλαγής ή στην άμβλυση των επιπτώσεών της. Επίσης, προωθεί ενεργά τη λεγόμενη «πράσινη» χρηματοδότηση στον χρηματοπιστωτικό της τομέα, ενθαρρύνοντας τις μεγάλες τράπεζές της, συμπεριλαμβανομένης της Λαϊκής Τράπεζας της Κίνας (People's Bank of China), να επιταχύνει την έκδοση «πράσινων» ομολόγων και άλλων πιστωτικών, τραπεζικών προϊόντων, για καθαρή ενέργεια. Η κινεζική κυβέρνηση έχει αρχίσει πλέον, μέσω διμερών συζητήσεων και προσπαθειών, να προωθεί τη συνεργασία στην «πράσινη» χρηματοδότηση, μεταξύ κινεζικών και ξένων επιχειρήσεων, όπως είναι ο οικονομικός και χρηματοοικονομικός διάλογος Ηνωμένου Βασιλείου-Κίνας. Ένας διάλογος με δυνατότητα να αναβαθμίσει τις διμερείς σχέσεις, σε όλους τους τομείς, ειδικά μετά το Brexit.

Επίσης, η Λ.Δ. της Κίνας ενισχύει τα περιβαλλοντικά πρότυπά της για να προσελκύσει πολυεθνικούς δανειστές, ώστε κι αυτοί να πληρώσουν για την φιλόδοξη στόχευση, ύψους 1,4 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, που έχει θέσει η κυβέρνηση του Σι Τζινπίνγκ. Διότι, η Πρωτοβουλία BRI πριν και πάνω από όλα, συνιστά ένα εκτεταμένο πρόγραμμα υποδομών, μεταξύ άλλων και ενεργειακών υποδομών, το οποίο, εκτός απ' τη στόχευσή του, να επεκτείνει την επιρροή του Πεκίνου στην Ασία, στην Αφρική και σε όλη την Ευρώπη, απαντά στο πιο κρίσιμο κεφάλαιο της προστασίας του Περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής, σε παγκόσμια κλίμακα.

Επιπλέον, το στοιχείο της Κίνας για τις ΑΠΕ (Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας) και τις ηλεκτρικές μεταφορές έχει επίσης σχεδιαστεί, όχι απλά για να προλάβει η χώρα τα χειρότερα σε ό,τι αφορά στις ενεργειακές της ανάγκες και τα πολύπλοκα περιβαλλοντικά ζητήματά της, αλλά και για να βελτιώσει, όσο και αν αυτό φαίνεται υπερβολικό, ακόμη και αυτήν, την εθνική της ασφάλεια. Οι αναλυτές της παγκόσμιας κατάστασης, στην κινεζική πρωτεύουσα, έχουν εκφράσει, εδώ και αρκετό χρονικό διάστημα, τις ζωηρές ανησυχίες τους, σε ό,τι έχει σχέση με τους κινδύνους που είναι δυνατόν να αντιμετωπίσει η εμπορική ναυτιλία της χώρας. Κίνδυνοι που θα μπορούσαν να θέσουν εν αμφιβόλω τις σύγχρονες κατακτήσεις της Κίνας, καθιστώντας παράλληλα άκρως ουτοπική οιαδήποτε στόχευση για το μέλλον, και ιδίως αυτές που αφορούν στην ανάρρησή της στην πρώτη θέση των οικονομιών του κόσμου. Κι αυτό διότι, ο κινεζικός εμπορικός στόλος, είναι υποχρεωμένος σε κίνηση διαμέσου γνωστών θαλάσσιων διαύλων, οι οποίοι, όχι μόνο δε βρίσκονται υπό την επιτήρηση και κυριαρχία του Πεκίνου, αλλά ελέγχονται ασφυκτικά από τις αμερικανικές ναυτικές δυνάμεις και επηρεάζονται τα μέγιστα από τους στόλους σημαντικών, αναπτυσσόμενων, περιφερειακών δυνάμεων, όπως είναι, επί παραδείγματι ο στόλος της Ινδίας. Μιας χώρας που, τηρουμένων των αναλογιών, ίσως να αποκτήσει τη δυνατότητα να συναγωνιστεί την Κίνα, σε πλήθος τομέων του εμπορίου και της οικονομίας εν γένει. Κατά συνέπεια, η συντεταγμένη προσπάθεια, στο πλαίσιο του

περιορισμού στις εισαγωγές και στην κατανάλωση εισαγόμενου, αργού πετρελαίου, προβάλλει πια ως επιτακτική ανάγκη, ως προϋπόθεση για να μην αντιμετωπίσει, η Κίνα, παντός είδους πιέσεις, ικανές να θέσουν εν αμφιβόλω ή να ακυρώσουν την πορεία που έχει σχεδιάσει η ηγεσία της. Άρα, η επιδίωξη, να αντικατασταθούν οι εν λόγω εισαγωγές, από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), είναι κάτι παραπάνω από μια στρατηγικού χαρακτήρα επιλογή, αφού «ακουμπά», αναγκαστικά, στα κορυφαία οράματα της Λ.Δ. της Κίνας.

Μάλιστα, σε ό,τι έχει σχέση με την ασφάλεια της χώρας, ο σχεδιασμός του Πεκίνου είναι να διαμορφώσει πληθώρα ευέλικτων ενεργειακών μικροσυστημάτων. Και για τούτο ο στόχος, αν και ανομολόγητος δημόσια, είναι προφανέστατος: Τα όποια ενεργειακά μικροσυστήματα, εγκαθίστανται στη χώρα, μπορούν πιθανότατα να παράγουν και να διανέμουν ισχύ σε πολλά άλλα, αυτοδύναμα δίκτυα. Κι όλα αυτά τα μικροσυστήματα να έχουν τη δυνατότητα αποσύνδεσης από τα κεντρικά συστήματα της χώρας, στη διάρκεια μιας σοβαρής κρίσης. Επιπλέον, τα συστήματα μεταφοράς πολλαπλών καυσίμων, με τα οποία η Κίνα απομακρύνεται από τη θέση αποκλειστικής εξάρτησής της, από την βενζίνη και το πετρέλαιο κίνησης, που αμφότερα βασίζονται στο αργό πετρέλαιο, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα βοηθήσουν τη χώρα να αναπτύξει, περαιτέρω και με ισχυρό κίνητρο, τις τεχνολογίες καθαρής ενέργειας. Αν αυτά συνδυαστούν με τις προσπάθειες της Κίνας να κυριαρχήσει σε τομείς που συνιστούν σύγχρονα αυτόνομα όπλα όπως είναι τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη (drones), η τεχνητή νοημοσύνη και ο βασισμένος σε δορυφόρους εξοπλισμός, ικανός να αντιπαρατεθεί ή να απενεργοποιήσει δορυφόρους των ΗΠΑ, καθώς και τα παγκόσμια συστήματα εντοπισμού θέσης (Global Positioning Systems / GPS), καθίσταται κατανοητή η σχέση της ενεργειακής στροφής του Πεκίνου με τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ).

8.5 Η πράσινη ενέργεια στην κινεζική εμπορική διπλωματία

Η εντυπωσιακή στροφή, που πραγματοποίησε η Λ.Δ. της Κίνας, στο ζήτημα της «Πράσινης Ενέργειας», όπως ήδη προαναφέρθηκε, ήταν απόλυτα φυσιολογικό να επηρεάσει τα μέγιστα τη διεθνή τάξη. Ο πιο άμεσος αντίκτυπός της, καταγράφηκε εντός του 2018, σε ό,τι αφορά στις διεθνείς αντιδράσεις για την κλιματική αλλαγή. Η δυναμική είσοδος της Λ.Δ. της Κίνας σε πλήθος τομέων που άπτονται της «Πράσινης Ενέργειας», είχε ήδη ως αποτέλεσμα τη συμπίεση των τιμών και τη δραματική μείωση των ποσοστών κέρδους, για όλες τις βιομηχανικές μονάδες στον κόσμο, που κατασκευάζουν ηλιακά πάνελ. Η εξέλιξη αυτή συμπιέζει σταδιακά το κόστος όλων των προϊόντων της τεχνολογίας, που έχουν σχέση με τις ήπιες μορφές και την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό παρατηρείται μείωση στις τιμές των συσσωρευτών (μπαταριών), στις τιμές των οχημάτων που καταναλώνουν ηλεκτρική ενέργεια, αλλά και στα συστήματα που δεσμεύουν και αποθηκεύουν άνθρακα, καθώς η χρήση και η

μελλοντική ζήτησή τους βαίνει διαρκώς μειούμενη (David Dollar, Yiping Huang, Yang Yao, 2018).

Επιπλέον, η ενεργειακή στροφή της Κίνας, εντάχθηκε στο «οπλοστάσιο» της εμπορικής διπλωματίας της, με όλες σχεδόν τις χώρες που περιλαμβάνει στην Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου» (BRI). Στο πλαίσιο αυτό, η ηγεσία του Πεκίνου υιοθέτησε μια ξεκάθαρη πολιτική προσέγγισης χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας, της Κεντρικής Ασίας και της Ευρώπης, στις οποίες επιχειρεί να προωθήσει κινεζικά τεχνολογικά υλικά αλλά και το τελικό προϊόν της διαδικασίας, δηλαδή ηλεκτρική ενέργεια, μέσα από δελεαστικά πακέτα συναλλαγών. Αυτά περιλαμβάνουν δανειοδοτήσεις χωρών, με εξαιρετικά ευνοϊκούς όρους, καθώς και πλάνα αναβάθμισης για υποδομές ενέργειας και μεταφορών. Το πιο σημαντικό όπλο, όμως, στην προσπάθεια του Πεκίνου να προσεταιριστεί τις χώρες που θα ήθελαν να προχωρήσουν στη δική τους ενεργειακή στροφή, με τη βοήθεια του Πεκίνου, αποτυπώνεται στην εύλογη προσδοκία που καλλιεργεί στις ηγεσίες τους, για τη μελλοντική τους ελευθερία, από ενεργειακές φυσιολογικές ή τεχνητές ενεργειακές ελλείψεις, αλλά και στην προοπτική να περιορίσουν τη ρύπανση που βιώνουν, εξαιτίας της κατανάλωσης ενέργειας που παράγεται από συμβατικά καύσιμα. Κι είναι χαρακτηριστικό ότι, η ηγετική ομάδα της Κίνας, έχει δώσει την πρότερη σημασία στον τρόπο με τον οποίο η Ρωσία αξιοποίησε την προς εξαγωγή παραγωγή της σε αργό πετρέλαιο και φυσικό αέριο, στις επιλογές της, έναντι των κοντινών ή πιο μακρινών γειτόνων της. Συγκεκριμένα, το Πεκίνο αξιοποίησε τις αδέξιες απειλές της Μόσχας και τις κατά καιρούς αποφάσεις της να διακόψει τις προμήθειες πετρελαίου και φυσικού αερίου στους γείτονές της. Στο πλαίσιο αυτό, η παροχή βοήθειας, από την πλευρά της Κίνας, προς τις χώρες αυτές, με στόχο να παράγουν καθαρή και άφθονη ενέργεια, εκτιμάται από τη κινεζική ηγεσία ότι θα επιτρέψει στη χώρα να ανταγωνιστεί πιο επιθετικά τις Ηνωμένες Πολιτείες. Και τούτο, διότι, το Πεκίνο θα είναι σε θέση να υπονομεύσει τη δυνατότητα της Ουάσιγκτον να χρησιμοποιήσει τις νέες εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου για να αναπτύξει στενότερες σχέσεις με άλλες χώρες. Συνδυάζοντας τη νέα ενεργειακή πραγματικότητα, με την Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου», η ηγεσία της Κίνας θεωρεί ότι, όσο περισσότερες είναι οι χώρες που θα βοηθήσει να αναπτύξουν «πράσινα επιχειρηματικά μοντέλα», παρέχοντάς τους πρόσβαση σε αξιόπιστη ενέργεια και σύγχρονες υποδομές, τόσο πιο ισχυρό και ελκυστικό θα καθίσταται το όραμα που προβάλλει δια της BRI. Δηλαδή, τον ισχυρισμό ότι, η εν λόγω Πρωτοβουλία θα συμβάλει πράγματι στην εξισορρόπηση, στην εξομάλυνση των ανισότητας μεταξύ των κρατών και στη δημιουργία μιας δικαιότερης, παγκόσμιας, οικονομικής ανάπτυξης, η οποία θα αντιστρατευθεί αποτελεσματικά στους σύγχρονους κινδύνους της τρομοκρατίας και των πάσης φύσεως συγκρούσεων, που ταλανίζουν την ανθρωπότητα (Yergin Daniel, 2021).

Φυσικά, οι θετικές συνέπειες, από την απόφαση της Κίνας, για στροφή προς τις καθαρές πηγές ενέργειας, όσο κι αν εμφανίζονται στο πλαίσιο της win-win λογικής, που διατυμπανίζει η

ηγεσία του Πεκίνου, υποκρύπτει πιθανότατα και μια σειρά κινδύνων, για όλο τον κόσμο. Για παράδειγμα, ουδείς μπορεί να προβλέψει με βεβαιότητα, ποια θα είναι η συμπεριφορά της κυβέρνησης του Πεκίνου, στην περίπτωση που κατορθώσει να καλύπτει το μέγιστο των αναγκών της Κίνας από τις εγχώριες πηγές ενέργειας. Το δίλημμα για την ηγεσία της χώρας, σε μια τέτοια περίπτωση, αφορά στη διάθεσή της ή όχι, να ενισχύσει δανειακά, με προνομιακό επιτόκιο, εκείνες τις πετρελαιοπαραγωγούς χώρες, που ήδη μετρούν τις «οικονομικές πληγές τους», από τη δυναμική είσοδο των ΗΠΑ στην αγορά του «μαύρου χρυσού». Αν υποθέσουμε ότι η Κίνα υιοθετήσει αρνητική στάση, οι επιπτώσεις θα μπορούσαν να αποδειχθούν καταστροφικές, για ορισμένες χώρες, ειδικά εάν οι εξαγωγές κινεζικής τεχνολογίας ανανεώσιμης ενέργειας μειώσουν σε ένα σημαντικό βαθμό, το ποσοστό της παγκόσμιας ζήτησης για πετρέλαιο και φυσικό αέριο.

Το συγκεκριμένο παράδειγμα αποτυπώθηκε τελευταία στη Βενεζουέλα. Όταν, το 2016, η Κίνα αποφάσισε να αναστείλει το πρόγραμμα παροχής νέων δανείων στην εν λόγω χώρα, ουσιαστικά το Πεκίνο διέκοπτε την πιο σημαντική οικονομική γραμμή ζωής της εν λόγω χώρας. Άμεση συνέπεια ήταν, η κυβέρνηση της Βενεζουέλας να βυθισθεί στα χρέη, με αποτέλεσμα, η εξέλιξη αυτή να τροφοδοτήσει περαιτέρω τη φτώχεια της χώρας, φέρνοντας ολοένα και πιο κοντά την πολιτική διάλυσή της, αποκορύφωμα της οποίας είναι η ανοιχτή σύγκρουση της κυβέρνησης του Νικολάς Μαδούρο, με τις πολιτικές δυνάμεις που την αντιπολιτεύονται, υπό την ηγεσία Χουάν Γκουαϊδό (Προέδρου της Εθνοσυνέλευσης της χώρας, από τον Ιανουάριο του 2019 και αυτοανακηρυγμένο Πρόεδρο της Βενεζουέλας, από τις 11/1/2019) με τη στήριξη των ΗΠΑ και αρκετών άλλων χωρών της Δύσης.

Βεβαίως, το παράδειγμα των αρνητικών εξελίξεων στη Βενεζουέλα, ως αποτέλεσμα της ενεργειακής και εν συνεχεία πολιτικής στροφής της Κίνας, απέναντί της, δεν είναι το μοναδικό παγκοσμίως. Με δεδομένο η Λ. Δ. της Κίνας εξάγει ολοένα και περισσότερες τεχνολογίες για την αξιοποίηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), αλλά και για ηλεκτρικά οχήματα, που απευθύνονται στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, μια σειρά κρατών που παράγουν αργό πετρέλαιο, όπως η είναι η Ρωσία, η Αγκόλα, η Νιγηρία κ.ά, θα ήταν δυνατό, με τη συνδρομή των «κατάλληλων προϋποθέσεων», να βιώσουν παρόμοιες πραγματικότητες, με αυτές που ήδη βίωσε η Βενεζουέλα. Υπό προϋποθέσεις, επίσης, ακόμη και χώρες του Περσικού Κόλπου μπορεί να έρθουν αντιμέτωπες με ένα τέτοιο ενδεχόμενο, εφόσον δεν σπεύσουν να μεταρρυθμίσουν τις οικονομίες τους. Ένα βήμα παραπέρα, οι αρνητικές εξελίξεις στις συγκεκριμένες χώρες, θα μπορούσαν, πιθανότατα, να προκαλέσουν την ανάδυση και άλλων, ίσως πολύ πιο επικίνδυνων, αποτυχημένων κρατών.

8.5 Η σχέση μεταξύ της κινεζικής και της αμερικανικής ενεργειακής πολιτικής

Η ηγεσία της Κίνας εκτιμά ότι, η νέα ενεργειακή στρατηγική της, κατάφερε να εγείρει διεθνώς πολύ σοβαρά ερωτήματα, για την ενεργειακή πολιτική των ΗΠΑ, αλλά και για τη γενικότερη

στάση της στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής. Στην κατεύθυνση αυτή, το Πεκίνο επένδυσε στο γεγονός ότι, η κυβέρνηση των ΗΠΑ, υπό τον Ντόναλντ Τραμπ εμφανίστηκε κατ' επανάληψη να υποστηρίζει πως, μπορεί να διατηρήσει την ενεργειακή κυριαρχία των ΗΠΑ, από τη στιγμή που είναι σε θέση να αξιοποιεί τη δυνατότητα εξαγωγών, πουλώντας πολύ μεγάλες ποσότητες από τα τεράστια αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου που διαθέτει (Yergin Daniel, 2021).

Ωστόσο, είναι ολοφάνερο ότι η επιτυχία ή η αποτυχία της στρατηγικής που ακολούθησαν οι ΗΠΑ, είναι σε άμεση σύνδεση με τους διεθνείς κανόνες για την ενέργεια και τον άνθρακα. Η κυβέρνηση της Ουάσιγκτον, εξαιρώντας -επί Τραμπ- τον εαυτό της και τη χώρα (ΗΠΑ), από το διεθνή βηματισμό, που συνυπολογίζει τα παγκόσμια περιβαλλοντικά ζητήματα, ουσιαστικά παραιτήθηκε από τον παγκόσμιο ρόλο της χώρας, ενώ ταυτόχρονα παρέδωσε τη δυνατότητα θέσπισης κανόνων, σε μια σειρά από άλλες χώρες, που συμπορεύονται με βάση τη Συμφωνία του Παρισιού, του 2018.

Στην κατεύθυνση της συγκεκριμένης πολιτικής, παρά το γεγονός ότι, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ, Ντόναλντ Τραμπ ανακοίνωσε ότι, η χώρα του αποσύρεται από τη Συμφωνία του Παρισιού, για την κλιματική αλλαγή, γνώριζε καλά πως, η χώρα του, τυπικά, δεν μπορούσε να το κάνει αυτό, μέχρι το 2020. Κι αυτό σημαίνει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες εξακολούθησαν να παραμένουν σε ηγετικές θέσεις, σε εκείνα τα διεθνή όργανα, τα οποία διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στον προσδιορισμό των κανονισμών που θα ρυθμίζουν την παγκόσμια ενεργειακή αγορά, τη διαμόρφωση της τιμολογιακής πολιτικής για την ενέργεια (αργό πετρέλαιο) και τον άνθρακα. Επίσης, με την αλλαγή κυβέρνησης και την εκλογή Μπάιντεν, οι ΗΠΑ διατήρησαν την παρουσία των ΗΠΑ, στην ομάδα εκείνων των χωρών, οι οποίες θα συναποφασίσουν, ποια θα είναι εκείνα τα καύσιμα (άνθρακας, πετρέλαιο, φυσικό αέριο, πυρηνικά ή Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας) τα οποία, εν τέλει θα ευνοηθούν, από τη συγκεκριμένη, τη νέα, διεθνή πολιτική, για όλο τον πλανήτη (Xu Yi-Chong,, 2010).

Βεβαίως, η Ουάσιγκτον γνώριζε ότι, σε περίπτωση που οι ΗΠΑ εγκαταλείψουν την κυρίαρχη θέση τους, στο κλειστό κλαμπ των χωρών που καθορίζουν, σε παγκόσμια κλίμακα, τα ζητήματα της ενέργειας, θα επιτρέψει στις χώρες μέλη του εν λόγω κλαμπ, να δρομολογήσουν ερήμην τους τις αποφάσεις της επόμενης μέρας. Οπότε, είναι πολύ πιθανό, η συγκεκριμένη ομάδα, να σχεδιάσει μια νέα, παγκόσμια, ενεργειακή αρχιτεκτονική, η οποία είναι πολύ πιθανό να εστιάζει στις -ούτως ή άλλως φιλικές προς το περιβάλλον- νέες στρατηγικές επιλογές της Κίνας, άρα να ευνοεί και τα συμφέροντά της. Κι αν συμβεί κάτι τέτοιο, είναι βέβαιο πως θα ανοίξει ο δρόμος που περιμένει η Κίνα, προκειμένου να προβεί στην πώληση, χωρίς δασμούς, σε χώρες του εξωτερικού, όλων εκείνων προϊόντων της, τα οποία θα αφορούν, στη φιλική προς το περιβάλλον, ενεργειακή τεχνολογία. Παράλληλα, τα τέλη που θα συμφωνηθούν, για εκπομπές άνθρακα, είναι βέβαιο ότι, θα αντιστρατεύονται την προσπάθεια της Ουάσιγκτον, για αύξηση των εξαγωγών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου των ΗΠΑ.

Επιπλέον, η εμμονή της Ουάσιγκτον, στην εμφανώς προβληματική θέση Τραμπ, θα μπορούσε να καταστήσει, τις ΗΠΑ, παγκόσμιο πρότυπο προς αποφυγή, σε αντιδιαστολή με τις προϋποθέσεις που αποδέχεται ή θα θέσει μελλοντικά η κυβέρνηση του Πεκίνου, για τη σήμανση και την αποδοτικότητα των ενεργειακών προϊόντων, ή και για τα οχήματα με μηδενικές εκπομπές. Ακόμη, οι εξελίξεις, στο εν λόγω ζήτημα, διαμόρφωναν πεδίο αντιπαράθεσης και για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των δύο χωρών,. Αν οι κινεζικές τράπεζες είχαν συμβάλλει στον καθορισμό των κανόνων και των προτύπων, που θα αφορούν στην «πράσινη χρηματοδότηση», θα μπορούσαν να κερδίσουν τη μερίδα του λέοντος από τη διεθνή αγορά. Μια τέτοια εξέλιξη είναι βέβαιο ότι θα έπληττε καίρια τις τράπεζες των ΗΠΑ, ενώ θα απέδιδε πρωταγωνιστικό ρόλο στα πιστωτικά ιδρύματα της Κίνας, σε μια βιομηχανία πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων, για τις επόμενες δεκαετίες.

Βεβαίως, προκειμένου να αποφύγει τη πολλαπλή απομόνωση των ΗΠΑ, η κυβέρνηση Τραμπ ήταν υποχρεωμένη να αναζητήσει τρόπους εκπλήρωσης της αρχικής δέσμευσής της, στο πλαίσιο της Συμφωνίας του Παρισιού. Δηλαδή, γνώριζε πως θα πρέπει, μέχρι το 2025, να μειώσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, κατά 27% περίπου, από τα επίπεδα του 2005. Η εξαετία που απομένει για να υλοποιηθεί κάτι τέτοιο, φάνταζε επαρκής χρόνος, για τη συμμόρφωση αυτή. Διότι, η πλειονότητα των Πολιτειών, αλλά και των μεγάλων πόλεων των ΗΠΑ, απαιτείται να συνεχίσουν την υλοποίηση των πρωτοβουλιών που εκπόνησαν, όταν κλήθηκαν να ευθυγραμμιστούν με το «Σχέδιο Καθαρής Ενέργειας» (Clean Power Plan). Το συγκεκριμένο πλάνο, συνιστούσε πολιτική της κυβέρνησης του Μπαράκ Ομπάμα, την οποία ακύρωσε η κυβέρνηση του Ντόναλντ Τραμπ, αλλά επανέφερε η κυβέρνηση Μπάιντεν.

Εάν τελικά υιοθετηθεί η λογική μιας συνεργασίας win-win, δηλαδή μια διαδικασία που θα ευνοεί το αμοιβαίο όφελος, μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ, τότε μια σχετικά πρόσφατη, περιφερειακή συμφωνία τους, που επιτεύχθηκε το Νοέμβριο του 2017, μπορεί να δώσει το μοντέλο της μελλοντικής τους συνύπαρξης. Πρόκειται γι' αυτά που συμφωνήθηκαν και υπογράφηκαν, στις 8 Νοεμβρίου του 2017, στο Πεκίνο, ενώπιον των Προέδρων, των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ και της Κίνας Σι Τζινπίνγκ, μεταξύ της Πολιτείας της Αλάσκας, του κινεζικού κολοσσού SINOPEC Group (Sino Petrochemical Corporation), της κινεζικής κεντρικής Τράπεζας (PBOC) Τράπεζας και του κρατικού ταμείου επενδύσεων της Κίνας (China Investment Corp). Η συμφωνία αυτή, μεταφράζεται σε μια κινεζική επένδυση που υπολογίζεται να φτάσει τα 43 δισ. δολάρια ΗΠΑ, για την ανάπτυξη αποθεμάτων φυσικού αερίου στην βόρεια Αλάσκα.

Το φυσικό αέριο της Αλάσκας θα μπορούσε, πιθανότατα, να είναι η απάντηση, για μια σειρά από χώρες, με προεξάρχουσες αυτών την Κίνα και την Ινδία, που αντιμετωπίζουν σοβαρά περιβαλλοντικά ζητήματα, τα οποία απαιτούν την επιβολή περιορισμού στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Κατά συνέπεια, η ενεργός συμμετοχή της Κίνας, σε ό,τι σχετίζεται με την εξόρυξη ενεργειακών πόρων στις ΗΠΑ, μπορεί να βοηθήσει, αποφασιστικά, στην ενίσχυση

της ενεργειακής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών. Παράλληλα, όμως, η εξέλιξη αυτή, επιτρέπει στις αμερικανικές εξαγωγικές επιχειρήσεις ενέργειας, να παραμείνουν ανταγωνιστικές, σε σχέση με ομοειδείς επιχειρήσεις άλλων χωρών, οι οποίες επιχειρούν να κλείσουν συμβόλαια πώλησης πετρελαίου και φυσικού αερίου στην Κίνα.

Όποια κι αν ήταν τα βήματα της κυβέρνησης Τραμπ αλλά και αυτής, υπό τον Τζο Μπάιντεν, που τη διαδέχτηκε, το σίγουρο είναι πως, η ενεργειακή στροφή της Κίνας, δοκιμάζει ήδη τις ΗΠΑ, με την έννοια ότι καλείται να απαντήσει, αν τελικά διαθέτει ή όχι, ένα πραγματικό όραμα για την διατήρηση της αμερικανικής ενεργειακής κυριαρχίας. Αφού, επί της ουσίας, η ηγεσία του Πεκίνου, αξιοποιώντας την πολιτική του προ-προηγούμενου ενοίκου του Λευκού Οίκου, όχι μόνο κατόρθωσε να αντιμετωπίσει τα τεράστια περιβαλλοντικά και ενεργειακά ζητήματα της Κίνας, αλλά και να συνδιαμορφώσει ένα διεθνές πλαίσιο, το οποίο δεν επιτρέπει στην Ουάσιγκτον να αξιοποιήσει πλήρως, το εξαιρετικό πλεονέκτημα που απέκτησε μέσω του σχιστολιθικού αερίου (Guoli Liu, 2027).

Επιπροσθέτως, το ερώτημα που ανακύπτει για τις ΗΠΑ, είναι αν, στο τέλος, η κυβέρνηση των ΗΠΑ, ακολουθήσει το πλάνο που ευνοεί στην επέκταση των κανόνων που θέσπισε η Επιτροπή Ξένων Επενδύσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες (Committee on Foreign Investment in the United States) προκειμένου να προστατεύσει τα πλεονεκτήματα των ΗΠΑ στην τεχνητή νοημοσύνη και σε άλλες ψηφιακές τεχνολογίες, σημαντικές για την προστασία της ενεργειακής υποδομής των ΗΠΑ. Το πλάνο αυτό θα μπορούσε να είναι χρήσιμο για τις ΗΠΑ, αλλά από μόνο του δεν αρκεί για να απαντήσει στη σειρά των διλημάτων που διαμόρφωσε η πολιτική του Πεκίνου. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ είναι σίγουρο πως θα χρειαστεί ένα πολύ ευρύτερο όραμα, το οποίο θα εκτείνεται πέρα από τους μικρούς δασμούς, που πρότεινε η Επιτροπή Ξένων Επενδύσεων, για τα εισαγόμενα ηλιακά πάνελ. Χωρίς υπερβολή, η αμερικανική πολιτική ηγεσία, καλείται να δει όλο το υπόλοιπο σύμπλεγμα καθαρών τεχνολογιών των ΗΠΑ, στο οποίο σημαίνοντα ρόλο πρέπει να αποδώσει στους νέους συσσωρευτές ενέργειας (μπαταρίες), σε ψηφιακά προϊόντα εξοικονόμησης ενέργειας, καθώς και σε οχήματα που θα κινούνται με εναλλακτικά καύσιμα.

Υποχρεωμένες από τις εξελίξεις, οι ΗΠΑ επανεξέτασαν τα δεδομένα με σκοπό να θέσουν εκ νέου τους στόχους που θα περιλαμβάνει το επικαιροποιημένο Σχέδιο Καθαρής Ενέργειας (Clean Power Plan). Παράλληλα, αναζητούνται οι πολιτικές που θα δώσουν ώθηση στην καινοτομία και στην υιοθέτηση εκείνων των τεχνολογιών, με τις οποίες θα καταστεί δυνατός ο ανταγωνισμός των κινεζικών προϊόντων. Ανάμεσά τους εκείνες που θα αφορούν «έξυπνους μετρητές», καθώς και ηλιακούς συλλέκτες ή ανεμογεννήτριες, που θα συνδέονται με συσσωρευτές ενέργειας (μπαταρίες), για την αποθήκευση και την εν συνεχεία μεταφορά και αξιοποίηση της παραγόμενης ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό, ολοκληρώνεται και η επεξεργασία νέων κανονισμών, για τη βιομηχανία ηλεκτροπαραγωγής, ώστε να θεσπισθούν ισχυρά κίνητρα, για τις Πολιτείες, τις Κομητείες και τις πόλεις, προκειμένου να πραγματοποιήσουν την

επιβεβλημένη στροφή, προς την καθαρή ενέργεια, αλλά και να εκδώσουν, για τούτο, «πράσινα ομόλογα».

Χαρακτηριστική της αμηχανίας και των διλημάτων που αντιμετώπισε η αμερικανική ηγεσία, στάθηκε μια δήλωση του Ρικ Πέρυ, του Υπουργού Ενέργειας της κυβέρνησης Τραμπ. Ο εν λόγω έμπειρος πολιτικός, έφτασε στο σημείο να υποστηρίξει ότι, *«το φυσικό αέριο και οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας είναι λιγότερο αξιόπιστες μορφές ενέργειας, απ' ό,τι τα ορυκτά καύσιμα ή η πυρηνική ενέργεια»*. Έτσι, η κυβέρνηση των ΗΠΑ θα πρέπει να επιχορηγήσει τον άνθρακα και την πυρηνική ενέργεια στις αγορές-κλειδιά, προκειμένου να αποτρέψει διακοπές στον εφοδιασμό». Γεγονός που επιβεβαίωσε ότι, το νέο περιβάλλον που διαμόρφωσε η πίεση από την ενεργειακή στροφή της Κίνας, οδήγησε τις ΗΠΑ στην άρνηση να συνειδητοποιήσουν ότι, οι νέες τεχνολογίες μπορούν να δημιουργήσουν ένα ευέλικτο δίκτυο, με ικανότητα να ανταποκρίνεται στις ενεργειακές ανάγκες της εποχής, να αντιδρά γρήγορα, όποτε παρατηρείται αιφνίδια αύξηση της ζήτησης ή μετά από φυσικές καταστροφές ή κυβερνοεπιθέσεις.

Με άλλα λόγια, η ενεργειακή στροφή του Πεκίνου, ανέδειξε μια εξαιρετικά πιεστική αναγκαιότητα για την κυβέρνηση των ΗΠΑ. Ανάγκασαν την Ουάσιγκτον να σκεφτεί δημιουργικά, τον τρόπο με τον οποίο θα αξιοποιήσει το αυξανόμενο πλεόνασμα της χώρας σε φθινό φυσικό αέριο, για να μειώσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, προκειμένου να εκπληρώσει τις δεσμεύσεις που θέσπισε η Συμφωνία του Παρισιού. Έτσι, οι ΗΠΑ υποχρεώθηκαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να στηρίξουν νέες χρήσεις του φυσικού αερίου. Για παράδειγμα, να ευνοήσει, με κίνητρα, την κίνηση με φυσικό των φορτηγών οχημάτων που διανύουν μεγάλες αποστάσεις ή ακόμη και την παραγωγή καυσίμων υδρογόνου, για άλλες κατηγορίες οχημάτων.

Την ίδια ώρα πάντως, ο νόμος περί φορολογικής μεταρρύθμισης, που υπογράφηκε από τον Τραμπ, δεν κατάργησε την ομοσπονδιακή υποστήριξη προς τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, ούτε και τις προβλεπόμενες πιστώσεις, για τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα.

Την ίδια ώρα η Κίνα κατασκευάζει ένα ενεργειακό σύστημα, που θα βοηθήσει την οικονομία της και θα επιτρέψει στον στρατό της να αντισταθεί καλύτερα σε κυβερνοεπιθέσεις και φυσικές καταστροφές. Αυτό σημαίνει ανάπτυξη και εγκατάσταση νέων τεχνολογιών, όπως έξυπνα δίκτυα, ηλιακοί συλλέκτες και ανεμογεννήτριες, στις στρατιωτικές βάσεις, για τη μείωση των ζημιών, από ενδεχόμενες διακοπές ηλεκτρικού ρεύματος ή επιθέσεις σε πηγές ενέργειας.

Στο δημόσιο διάλογο, για το συγκεκριμένο, κεφαλαιώδες ζήτημα, που ανέκυψε εξαιτίας της ενεργειακής στροφής του Πεκίνου, επισημαίνεται ότι, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι ΗΠΑ συνειδητοποίησαν τις πιθανές οικονομικές και στρατιωτικές συνέπειες που θα είχε,

τυχόν απώλεια του προβαδίσματός τους, στην κούρσα του διαστήματος. Κατά συνέπεια, σχεδόν όλοι στις ΗΠΑ συμφωνούν πως, παρά τις παλινωδίες της προηγούμενης κυβέρνησης, η αντιμετώπιση της πρόκλησης που συνιστά η στροφή της Κίνας στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας δεν θα πρέπει να είναι διαφορετική. Διότι οι ΗΠΑ κινδυνεύουν να αποδυναμώσουν την κυριαρχία τους στην παγκόσμια αγορά ενέργειας.

8.6 Συμπεράσματα

Λόγω της ταχείας οικονομικής ανάπτυξης και του ενεργοβόρου βιομηχανικού μοντέλου παραγωγής, η Κίνα είναι πλέον ο μεγαλύτερος καταναλωτής ενέργειας στον κόσμο, ο μεγαλύτερος παραγωγός και καταναλωτής άνθρακα και ο μεγαλύτερος ρυπαντής διοξειδίου του άνθρακα. Το μίγμα της ενεργειακής κατανάλωσης της Κίνας αποτελείται από άνθρακα (58%), πετρέλαιο (20%), υδροηλεκτρικές μονάδες (8%), φυσικό αέριο (8%), πυρηνική ενέργεια (2%) και άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (περίπου 5%).

Παρά τις μέχρι τώρα προσπάθειες για αλλαγή του ενεργειακού της μίγματος, η χώρα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εισαγωγές ενεργειακών πρώτων υλών. Για παράδειγμα, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας αργού πετρελαίου στον κόσμο και ο δεύτερος μεγαλύτερος καταναλωτής.

Η ενεργειακή εξάρτηση της Κίνας ώθησε τη χώρα να αναπτύξει μια ειδική στρατηγική για τη διασφάλιση του εφοδιασμού της, αναγορεύοντας τη χώρα σε σημαντικότερο δρώντα της διεθνούς ενεργειακής πολιτικής οικονομίας. Η στρατηγική αυτή εστιάζει αφενός στην αύξηση της εγχώριας παραγωγής, κυρίως μέσω ΑΠΕ, και αφετέρου μέσω συμφωνιών με χώρες παραγωγής ενέργειας (Jiang Zemin, 2009).

Ως προς το πετρέλαιο η κινεζική πολιτική επικεντρώνεται στη διαφοροποίηση των πηγών προέλευσης και στη μείωση των εισαγωγών πετρελαίου προ πάντων όμως, η Κίνα βλέπει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως πηγή ενεργειακής ασφάλειας, όχι μόνο για τη μείωση των εκπομπών άνθρακα. Στο πλαίσιο των προσπαθειών να στραφεί σε καθαρότερη ενέργεια, η Κίνα έχει αναδειχθεί ως ο μεγαλύτερος επενδυτής στον κόσμο στη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια.

Όταν, το 1997 η Κίνα αποφάσιζε την υιοθέτηση μιας νέας πολιτικής, που θα υπηρετούσε τις μελλοντικές ενεργειακές ανάγκες της, που έπρεπε να καλυφθούν με την εισαγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου, ώστε να στηριχθεί απρόσκοπτα η επιταχυνόμενη οικονομία της χώρας, έθεσε σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο σχέδιο προσέγγισης των σημαντικότερων πετρελαιοπαραγωγών κρατών, αποφασισμένη να τις προσφέρει επενδύσεις και όπλα με αντάλλαγμα εγγυημένες προμήθειες. Στη βάση αυτή, η στρατηγική της Κίνας δεν κατέγραψε μόνο κέρδη. Σε πολλές περιπτώσεις, οι νέοι εταίροι του Πεκίνου, αποδείχτηκαν αφερέγγυοι

αφού, όχι μόνο αθέτησαν τις δανειακές δεσμεύσεις, που ασμένως ανέλαβαν, αλλά απέτυχαν να παραδώσουν και τις ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου, για τις οποίες χρηματοδοτήθηκαν. Επιπλέον, η απόφαση για πολύ σοβαρές επενδύσεις σε άκρως επίφοβα σημεία του πλανήτη, σε τόπους που δοκιμάστηκαν από αιματηρές εξεγέρσεις και ταραχές, όπως για παράδειγμα η Λιβύη, έθεσε σε κίνδυνο ακόμη και τις ζωές εξειδικευμένων, Κινέζων εργαζομένων.

Αναμφισβήτητα, η νέα, παγκόσμια, ενεργειακή πραγματικότητα, ήταν η θεμελιώδης αιτία, που ώθησε την Κίνα στην αύξηση των επενδύσεων στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, αλλά και στις νέες τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Στην κατεύθυνση αυτή, η Κίνα δεν στράφηκε στους συγκεκριμένους τομείς, μόνο και μόνο επειδή επιδιώκει την εσωτερική ενεργειακή ασφάλειά της. Επεξεργάστηκε και υιοθέτησε μια τέτοια πολιτική, που ευνοεί τη διαρκή ανάπτυξη «πράσινων» ενεργειακών προϊόντων. Κι αυτό γίνεται με συνείδηση ότι η Κίνα θα μπορέσει να καταστήσει την «Πράσινη Ενέργεια» σημαντικό πυλώνα της βιομηχανικής και της εξαγωγικής δραστηριότητάς της.

Επιπλέον, η ενεργειακή στροφή της Κίνας, εντάχθηκε στο «οπλοστάσιο» της εμπορικής διπλωματίας της, με όλες σχεδόν τις χώρες που περιλαμβάνει στην Πρωτοβουλία BRI. Στο πλαίσιο αυτό, η ηγεσία του Πεκίνου υιοθέτησε μια ξεκάθαρη πολιτική προσέγγισης χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας, της Κεντρικής Ασίας και της Ευρώπης, στις οποίες επιχειρεί να προωθήσει κινεζικά τεχνολογικά υλικά, αλλά και το τελικό προϊόν της διαδικασίας, δηλαδή ηλεκτρική ενέργεια, μέσα από δελεαστικά πακέτα συναλλαγών.

Στην περίπτωση που οι ΗΠΑ εγκατέλειπαν την κυρίαρχη θέση τους, στο κλαμπ των χωρών που καθορίζουν, σε παγκόσμια κλίμακα, τα ζητήματα της ενέργειας, θα επέτρεπαν σε άλλες χώρες, να δρομολογήσουν ερήμην τους τις αποφάσεις της επόμενης μέρας. Οπότε, ήταν πολύ πιθανό, η συγκεκριμένη ομάδα, να σχεδιάσει μια νέα, παγκόσμια, ενεργειακή αρχιτεκτονική, η οποία μάλλον θα εστίαζε στις φιλικές προς το περιβάλλον νέες στρατηγικές επιλογές της Κίνας, άρα θα ευνοούσε και τα συμφέροντά της. Όποτε κι αν συμβεί κάτι τέτοιο, είναι βέβαιο πως θα ανοίξει ο δρόμος που περιμένει η Κίνα, προκειμένου να προβεί στην πώληση, σε χώρες του εξωτερικού, όλων εκείνων προϊόντων της, τα οποία θα αφορούν στη φιλική προς το περιβάλλον ενεργειακή τεχνολογία. Παράλληλα, τα τέλη που θα συμφωνηθούν, για εκπομπές άνθρακα, είναι βέβαιο ότι, θα αντιστρατεύονται την προσπάθεια της Ουάσινγκτον, για αύξηση των εξαγωγών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου των ΗΠΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο: Η αναγόρευση της Κίνας σε εμπορικό ανταγωνιστή και οι νεότεροι εμπορικοί πόλεμοι

9.1 Εισαγωγή

Στο, άναρχα μεταβαλλόμενο, διεθνές περιβάλλον, της δεύτερης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα, η πολυμέτρωπη αναμέτρηση, που βρίσκεται σε εξέλιξη, ανάμεσα στα καθ' οιαδήποτε έννοια ισχυρά κράτη του κόσμου, με έπαθλο την κορυφή της κατάταξης στους πίνακες της παγκόσμιας οικονομίας και του παγκόσμιου εμπορίου, αποδεικνύει περίτρανα πως, η καταξίωση και προϊούσα ισχυροποίηση νέων, φιλόδοξων δυνάμεων, κρατών παγκόσμιας εμβέλειας, κυρίως τις δυο τελευταίες δεκαετίες, οδηγεί σε μια συνολική διαμόρφωση καινούριων, πολύπλοκων ισορροπιών, που θα καθορίσουν το μέλλον της ανθρωπότητας, στο εγγύς και στο απώτερο μέλλον.

Ήδη, είναι ολοφάνερο πως η σκληρή αναμέτρηση, στο επίπεδο της οικονομίας και στην πολύ σημαντική συνιστώσα της, στο εμπόριο, υπαγορεύει συνεχείς στρατηγικές αναδιατάξεις, στο επίπεδο της οικονομικής και της εμπορικής διπλωματίας, πυροδοτεί διαδοχικές, περιφερειακές, διακρατικές, εμφύλιες ή πολιτισμικές συγκρούσεις, τροφοδοτώντας ακραία σενάρια, για πιο ξεκάθαρα αιφνιδιαστικές κινήσεις, στην παγκόσμια σκακιέρα. Κινήσεις ικανές να μεταφέρουν την αντιπαράθεση, από το σύνολο που χαρακτηρίζεται ως οικονομία ή το υποσύνολό του, το εμπόριο, στο εφιαλτικό θέατρο μιας πιο γενικευμένης πολεμικής αντιπαράθεσης, η οποία, πολύ εύκολα, θα μπορούσε να μετεξελιχθεί και σε παγκόσμια πολεμική σύγκρουση.

Σε μια τέτοια εξέλιξη αναμένεται να πρωταγωνιστήσουν, αφενός ορισμένα «υπεροπτικά κράτη», που επιθυμούν έναν ουσιαστικά «μονοπολικό κόσμο», δομημένο σ' έναν πολύ στενό κύκλο, περίξ της μοναδικής υπερδύναμης της μεταψυχροπολεμικής περιόδου, κι αφετέρου, κάποιες ή όλες οι αναδυόμενες και ήδη «άκρως προσβεβλημένες», νέες δυνάμεις, ορισμένες εκ των οποίων και με πυρηνικό οπλοστάσιο, οι οποίες εξακολουθούν να απαιτούν, να επιδιώκουν, ένα νέο, πολυπολικό κόσμο, παρά τις ενίοτε ζωηρές αντιδράσεις της ως τώρα καθεστηκυίας παγκόσμιας τάξης.

Είναι χαρακτηριστικό πως, τα αποτελέσματα που καταγράφουν, αλλά και οι προοπτικές που κατακτούν αρκετές, σχετικά νεοφυείς και διαρκώς ισχυροποιούμενες δυνάμεις της παγκόσμιας οικονομίας και του παγκόσμιου εμπορίου, τις τελευταίες δεκαετίες, με προεξάρχουσα αυτών την Κίνα, μετέβαλαν ήδη, δραματικά το κλίμα στις σχέσεις μεταξύ των ισχυρών της γης. Σταδιακά, δείχνει να εκλείπει κάθε διάθεση συνεννόησης, μεταξύ των ισχυρότερων παραγόντων του πλανήτη, είτε αυτοί είναι μεμονωμένα κράτη, είτε έχουν ρόλο κορυφαίου - «διευθύνοντος» ή προνομιούχου εταίρου, σε οικονομικούς – εμπορικούς

συνεταιρισμούς, συνασπισμούς χωρών με –υποθετικά ή πραγματικά- κοινά συμφέροντα, με αποτέλεσμα να ξεθωριάζει το ενδεχόμενο για μια συμφωνημένη πορεία, με νοοτροπία win-win (Martin Jacques, 2012, Thomas Weir Pauken II, 2019). Η έλλειψη θετικής σκέψης, για ένα ειρηνικό ανταγωνισμό, πιθανότατα τροφοδοτείται από την εξαιρετικά αρνητική εξέλιξη, που καταγράφει ίσως η πιο κρίσιμη παράμετρος της παγκόσμιας οικονομίας, δηλαδή, το συνολικό παγκόσμιο χρέος. Το γεγονός ότι αυτό είναι υπερδιπλάσιο από το παγκόσμιο Α.Ε.Π (iif.com/Research/Capital-Flows-and-Debt/Global-Debt-Monitor), παγιώνει την αίσθηση της ξεκάθαρης, της πραγματικής, παγκόσμιας απειλής, με αποτέλεσμα, ο καθοριστικότερος παράγοντας για μια κοινά αποδεκτή ισορροπία, ο θεσμοθετημένος διάλογος, με στόχο την αναζήτηση ομοφωνίας, σε ό,τι αφορά στις παραμέτρους της νέας, παγκόσμιας αρχιτεκτονικής, να είναι πια -το λιγότερο- ένας «διάλογος κωφών», ο οποίος διεξάγεται προσχηματικά, μεταξύ, επί της ουσίας, αντιμαχόμενων χωρών.

Χαρακτηριστική απόδειξη της επικίνδυνης ασυμφωνίας, συνιστά η αποτύπωση της διχόνοιας, η αποκάλυπτη αντιπαλότητα, όπως αποτυπώθηκαν στις σκληρές, λεκτικές αντιπαραθέσεις, στη Σύνοδο του G7, που διεξήχθη στο Κεμπέκ (Quebec) του Καναδά, στις αρχές Ιουνίου του 2018. Στη διάρκεια της, ο Πρόεδρος των Η.Π.Α, Ντόναλντ Τραμπ, με αφορμή «*άδικες εμπορικές πρακτικές*» (Swanson, 2018, Office of the U.S. Trade Representative, 22/3/2018), όπως ανέφερε χαρακτηριστικά, δεν δίστασε να συγκρουστεί με τους ηγέτες του Καναδά και των ευρωπαϊκών χωρών - μελών του G7 (Jessica Murphy, 2018), ενώπιον των παρατηρητών που εκπροσωπούσαν την Ε.Ε, τις χώρες με αναδυόμενες οικονομίες (Κίνα, Ινδία) και τις χώρες του λεγόμενου Νότου (Βραζιλία, Νότια Αφρική) (G7 summit ends in disarray, 10/6/2018).

9.2 Τα αίτια των νέων διεθνών οικονομικοπολιτικών ανταγωνισμών

Η διαφαινόμενη, εφιαλτική προοπτική, οι ανταγωνισμοί ισχύος, να ξεφύγουν από το επίπεδο της ελεγχόμενης σύγκρουσης, στα πεδία της οικονομίας και του εμπορίου, οδηγώντας την ανθρωπότητα, μετά από μια περίοδο ανελέητου εμπορικού πολέμου (Stewart Paterson, 2018), σε μια σφοδρή, πολεμική αναμέτρηση, ικανή να λάβει χαρακτηριστικά ακόμη και παγκόσμιας, πολεμικής σύρραξης, φαντάζει πλέον αναπόδραστη εξέλιξη, για ολοένα και περισσότερους αναλυτές. Και τούτο, διότι, τη συγκεκριμένη κατεύθυνση προετοίμασαν ορισμένοι πολύ καθοριστικοί παράγοντες, που συνδιαμόρφωσαν τις σύγχρονες, διλημματικές πραγματικότητες, σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ανάλυση των παραγόντων αυτών επιχειρείται στις παρακάτω υποενότητες, προκειμένου να παρουσιαστεί το ευρύτερο πλαίσιο των εμπορικών συγκρούσεων.

9.2.1 Η αδυναμία των ΗΠΑ να αντιληφθούν τη μεταψυχροπολεμική παγκόσμια οικονομία

Ο πρώτος παράγοντας ανάγεται στις συνέπειες της πιο τραγικής διάψευσης, που επιφύλαξε η μεταπολεμική πορεία της ανθρωπότητας, σε μια «προφητεία» που διατυπώθηκε στις Η.Π.Α, το 1989, πιθανώς υπό την επήρεια της «μέθης» που προκάλεσε στη Δύση η χρεοκοπία του αντίπαλου πολιτικού και οικονομικού μοντέλου. Αναφερόμαστε στη δοξασία του Φράνσις Φουκουγιάμα, περί του «τέλους της Ιστορίας» (Fukuyama, Francis, 1992), η οποία απέκτησε - εν ριπή οφθαλμού- χαρακτηριστικά που προσιδιάζαν σε δόγμα διπλωματίας για τις Η.Π.Α, καθιστάμενη ταυτόχρονα «ευαγγέλιο πολιτικής και διπλωματίας», για πλήθος ετερόφωτων, «αμερικανόστροφων» προσωπικοτήτων της πολιτικής και της διανοήσης, σε όλον τον πλανήτη. Συνοπτικά, η θεωρία του προέβλεπε πως, *«το τέλος της ιδεολογικής εξέλιξης της ανθρωπότητας, που οδηγούσε στο μονοπώλιο της φιλελεύθερης δημοκρατίας, ήταν αυτό που θα επέφερε - επέβαλε την ειρήνευση στην οικουμένη».*

Η άμεση υιοθέτηση των ισχυρισμών Φουκουγιάμα, σύμφωνα με τον οποίο, *«η κατάρρευση της διαλεκτικής, που έθρεψε τους πολέμους και τις επαναστάσεις, η εξαφάνιση των αντιπάλων και ο θρίαμβος του δημοκρατικού μοντέλου, οδηγούν στο τέλος της Ιστορίας»*, παρά το γεγονός ότι, σε τελική ανάλυση, υπηρετούσε αποκλειστικά το σκέλος της ψυχολογίας της υπερδύναμης, απέκτησε -τάχιστα- χαρακτηριστικά άκαμπτου, θρησκευτικού δόγματος, για την αμερικανική διπλωματία. Κι αυτό οδήγησε τους σχεδιασμούς των Η.Π.Α, στις «ράγες» μιας εξιδανικευμένης αυταπάτης, με αποτέλεσμα, η οπτική της για το μέλλον, να σταθεί μια από τις κυριότερες αιτίες που, η θριαμβεύσασα υπερδύναμη, υποτίμησε -επί μακρόν- τις προοπτικές κάποιων αναδυόμενων δυνάμεων, όπως η Κίνα, με φιλοδοξίες διάκρισης στο παγκόσμιο εμπόριο και στην παγκόσμια οικονομία. Δυνάμεων που εκμεταλλεύτηκαν, στο έπακρο, το χρόνο που δαπάνησε η Ουάσιγκτον, ουσιαστικά για να εκπληρώσει τα ρηθέντα υπό του Φουκουγιάμα. Έτσι, οι Η.Π.Α επέλεξαν να επικεντρωθούν σε επεμβάσεις, σε πολλές περιοχές του πλανήτη, με νοοτροπία απόλυτου κυρίαρχου του κόσμου, τις περισσότερες φορές αδιαφορώντας χαρακτηριστικά ακόμη και για την έλλειψη ιδεολογικής και ηθικής νομιμοποίησής τους (Eric Patterson, 2018).

Γι' αυτό, η επί μακρόν αδιαφορία των Η.Π.Α. για την προϊούσα ισχυροποίηση κάποιων κρατών που βρισκόταν εκτός του συγκεκριμένου ιδεολογικού «κάδρου» της αμερικανικής διανοήσης, ίσως να στάθηκε η αιτία που η «όψιμη» ενασχόληση της Ουάσιγκτον, με τις ανερχόμενες δυνάμεις του πλανήτη, να γίνει -τελικά- υπό ένα πρόσθετο, ψυχολογικό βάρος (Loong Yu Au, JSR/2021), στο οποίο πιθανότατα οφείλονται, τόσο οι συνεχείς αλλαγές στρατηγικής, σε θερμά μέτωπα της Ευρασίας, όσο και η σπουδή της να προσεταιριστεί, καθιστώντας μέλη του NATO, την πλειονότητα των χωρών του πάλαι ποτέ αντίπαλου συνασπισμού, του Συμφώνου της Βαρσοβίας (Michele Testoni, 2020).

Ειδικά, σε ό,τι αφορά στα πεδία εκείνα, στα οποία εστιάζει η έρευνα της παρούσας διατριβής, είναι επιβεβλημένη η υπογράμμιση πως, ήταν θέμα χρόνου, να συνειδητοποιήσουν άπαντες, στις Η.Π.Α και σ' όλο τον κόσμο, την αλήθεια ότι, «το όχημα της Ιστορίας» δεν έπαψε ποτέ να κινείται με τα ίδια «καύσιμα». Και τούτο, διότι, καθοριστικές παράμετροι της Ιστορίας, απολύτως ορατές και στη μεταψυχροπολεμική περίοδο, όπως -για παράδειγμα- το ενδεχόμενο απορρύθμισης της αγοράς κεφαλαίων, έχουν τη δύναμη να αντιστρατεύονται, ευθέως και αποτελεσματικότερα, τόσο την αδιατάρακτη πορεία της υπερδύναμης, όσο και την οικοδόμηση μιας παγκόσμιας κοινότητας συμφερόντων (David Dollar, Yiping Huang, Yang Yao, 2020), όπως την εισηγούνται οι αναδυόμενες δυνάμεις, τονίζοντας πως είναι η μοναδική, ικανή και αναγκαία συνθήκη, για την παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης.

Ωστόσο, επειδή, η προαναφερθείσα, αλλά και κάθε άλλη ισχυρή παράμετρος, που καθορίζει το συνολικό βηματισμό του σύγχρονου κόσμου, βρέθηκαν -πρόσκαιρα- υπό αμφισβήτηση, η σύγχυση που προκλήθηκε, όταν οι παγκόσμιες εξελίξεις υπενθύμισαν την ισχύ τους, σήμανε και το τέλος της σχετικά σύντομης σταδιοδρομίας του ιδεολογήματος του Φουκουγιάμα και της εξίσου σύντομης, προσωπικής παρουσίας του, στην «πινακοθήκη των προφητών» της νέας, παγκόσμιας τάξης. Κι επειδή, η αμερικανική διπλωματία, όπως και η φύση, απεχθάνεται το κενό, τη θέση του πρόσκαιρου προφήτη κατέλαβε, σχεδόν αμέσως, ένας άλλος, Αμερικανός κι αυτός «νεοπροφήτης»: Ο Σάμιουελ Χάντινγκτον (Samuel Huntington, 2002), που διατύπωσε τη θεωρία, κατ' άλλους την «αυτοεκπληρούμενη προφητεία», περί «σύγκρουσης των πολιτισμών» άρα και των θρησκειών. Μια θεωρία εξαιρετικά «βολική», ως ιδεολογικό υπόβαθρο, για όλους τους σχεδιαζόμενους πολέμους του μέλλοντος (εμπορικούς, συμβατικούς, υβριδικούς ή τεχνολογικούς), πρωτίστως στη ζώνη της Ευρασίας [Zbigniew Brzezinski, 2016(revised edition)], όπως την οριοθέτησε ένας άλλος «μεγάλος προφήτης» των διεθνών εξελίξεων, ο Ζμπίγκνιου Μπρεζίνσκι, ο οποίος άφησε τα εγκόσμια το 2017.

Συμπερασματικά, οι Η.Π.Α, με πολύ σημαντική χρονική καθυστέρηση, εξαιτίας των περιπλανήσεων και αναζητήσεων που προαναφέρθηκαν, κατανόησαν πως δεν μπορούν να στηρίξουν τα σχέδιά τους για το μέλλον, στη δοξασία ότι, οι ανταγωνισμοί, μεταξύ των κυρίαρχων παικτών του παγκόσμιου οικοδομήματος, είναι δυνατό και φυσικό να εκλείψουν, μόνο και μόνο επειδή κατέρρευσε το μοντέλο του αποκαλούμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού». Σχεδόν ταυτόχρονα, όλες οι ιθύνουσες ελίτ της υπερδύναμης, συνειδητοποίησαν πως, η «αντίπαλη ιδεολογία», εξακολουθούσε να ζει και να βασιλεύει, σε μια χώρα με σημαντικό και ολοένα αυξανόμενο ειδικό βάρος: Στη Λ.Δ. της Κίνας, μια χώρα με πληθυσμό που ξεπέρασε προ πολλού το ένα δισεκατομμύριο [ένα δισεκατομμύριο, τριακόσια ενενήντα εκατομμύρια εφτακόσιες χιλιάδες (1.390.700.000), εν έτει 2018], που αντιστοιχεί στο 18,38% του παγκόσμιου πληθυσμού (worldometers.info). Στη χώρα που εφηύρε και εφαρμόζει ένα δικό της, ξεχωριστό, πολιτικοοικονομικό μοντέλο, δυνάμενο να ονομασθεί -σχηματικά- ως «κομμουνιστικός υπερ-καπιταλισμός» (R. Coase, N. Wang,, 2013). Ένα μοντέλο, το οποίο

ουδέποτε, μέχρι εκείνη τη στιγμή, μπήκαν στον κόπο να μελετήσουν, να αναλύσουν, με αποτέλεσμα, να μην έχουν αποκωδικοποιήσει εισέτι, καθ' ολοκληρία, την «παράδοξη», για τη Δύση, λειτουργία του.

Αυτή η χώρα που, για πολλές δεκαετίες, απέφυγε να συνεργαστεί και να ταυτιστεί με τα κράτη - μέλη του άλλοτε «ανατολικού μπλοκ» (Archie Brown, 2010), όχι μόνο δεν περιλαμβάνονταν στη χορεία των ιδεολογικά και καθεστωτικά ηττημένων, αλλά κατόρθωσε, την περίοδο που οι Η.Π.Α και η Δύση «γιόρταζαν τη νίκη τους», κατά του κομμουνισμού, να αναρριχηθεί στη δεύτερη θέση, στον πίνακα των ισχυρών οικονομιών του κόσμου και στην πρώτη θέση του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών (wto.org/english/res_e/statis_e). Έτσι, με γερά θεμέλια τα οικονομικά επιτεύγματά της, αφότου αποφάσισε να αφήσει πίσω της τον εκούσιο απομονωτισμό, με τον οποίο είχε ταυτιστεί επί αιώνες, η Λ.Δ. της Κίνας αποφάσισε να χτυπήσει την πόρτα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (*World Trade Organization – W.T.O*).

Με άλλα λόγια, η Κίνα, δήλωνε ότι αποφάσισε να συμμετάσχει και να εφαρμόσει όσα προέβλεπε το πλαίσιο των κορυφαίων ιδεολογικών αντιπάλων της, για το διεθνές εμπόριο. Και δια του Π.Ο.Ε, να μετέλθει κάθε θεμιτό μέσο ώστε, να επιτύχει την πρόοδο, με δυτικούς-καπιταλιστικούς όρους, σε τέτοιο βαθμό ώστε, λίγα χρόνια αργότερα, να φαντάζει ικανή να εξοβελίσει τις Η.Π.Α, από την κορυφή των οικονομικών δυνάμεων του πλανήτη. Γεγονός που συνιστά, εκ πρώτης όψεως, το απόλυτο, ιδεολογικό, φιλοσοφικό, πολιτικό και οικονομικό παράδοξο, όλων των εποχών, στο πλαίσιο των όρων που διαμορφώθηκαν μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (Maria Hsia Chang, 1996).

Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό και με όσα εισέφερε, στο παγκόσμιο σκηνικό, η προϊούσα κι από ένα σημείο καλπάζουσα ισχυροποίηση της Ρωσίας (Wegren Stephen, 2019), που κατόρθωσε να επανακάμψει στο γκρουπ των ισχυρών του κόσμου, αλλά και της Ινδίας, άσπονδης γείτονος της Λ.Δ. της Κίνας, με πληθυσμό -σήμερα- ένα δισεκατομμύριο τριακόσια πενήντα οχτώ εκατομμύρια εκατό χιλιάδες (1.358.100.000) άνθρωποι, που αντιπροσωπεύει το 17,95% του παγκόσμιου πληθυσμού (worldometers.info), ανάγκασαν τις Η.Π.Α να συναντηθούν και πάλι, με μια αυταπόδεικτη αλήθεια, που πρόσκαιρα λησμόνησαν: Από τα αρχαία χρόνια, το εμπόριο, ως βάση του αδιαμφισβήτητα κυρίαρχου κοινωνικοοικονομικού μοντέλου, δεν ενώνει πάντοτε, με ισχυρούς πολιτικούς και κοινωνικούς δεσμούς, τους λαούς της οικουμένης. Συχνά, αποτελεί τον ανομολόγητο, αλλά δομικό παράγοντα πρόκλησης σφοδρών αντιπαραθέσεων και πολεμικών συρράξεων.

Ωστόσο, μέχρι να επανέλθει η συγκεκριμένη αλήθεια στον πυρήνα της πολιτικής των Η.Π.Α, μέχρι οι Αμερικανοί να ξαναθυμηθούν τον Θουκυδίδη (Graham Allison, 2018), εκχώρησαν τεχνογνωσία και πνευματική – επιστημονική παραγωγή, όταν συμπίζαν τον παραγωγικό τους ιστό, με γνώμονα το πρόσκαιρο αλλά μεγάλο κέρδος. Με αποτέλεσμα, να απωλέσουν, πολύ

σύντομα, την πρωτοβουλία των κινήσεων στα θέματα του παγκόσμιου εμπορίου. Το διάστημα των δικών τους περιπλανήσεων, η Λ.Δ. της Κίνας, όχι μόνο βελτίωνε -μεθοδικά και εντυπωσιακά- το διπλό θαύμα, στους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας και του παγκόσμιου εμπορίου, αλλά και θεμελιώνει μια άλλου είδους «σχέση συνεργασίας και επίδρασης», με τις Η.Π.Α: Την εκμετάλλευση μιας αυξανόμενης, χτυπητής αδυναμίας, της αμερικανικής οικονομίας, που αφορούσε στο διαρκώς διογκούμενο, δημόσιο, αμερικανικό χρέος, σοβαρό τμήμα του οποίου αποφάσισε να εξαγοράσει η ηγεσία του Πεκίνου (Amanda Lee, 2020).

Ανάλογης αστοχίας εκτιμήσεις, παρέσυραν τις Η.Π.Α να υποτιμήσουν -πρόσκαιρα- τη σπουδαιότητα και πολλών άλλων, εξαιρετικά κρίσιμων παραγόντων, που ήδη απειλούν, αυτό καθαυτό το μέλλον της υπερδύναμης, ενώ συνιστούν θανάσιμο κίνδυνο για το μέλλον της οικονομίας και του εμπορίου σε όλο τον πλανήτη. Με τις πιθανές συνέπειες, να προδιαγράφονται πολύ χειρότερες, ακόμη κι από εκείνες που πυροδότησε η πιο πρόσφατη οικονομική κατάρρευση του 2008. Μια κατάρρευση, που ήλθε στο φως στις 15 Σεπτεμβρίου του 2008, όταν πτώχευσε η αμερικανική εταιρεία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών «Lehman Brothers Holdings Inc.» (Laurence M. Ball, 2018), τη στιγμή που ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη Επενδυτική Τράπεζα στις Ηνωμένες Πολιτείες (πίσω από τις Goldman Sachs, Morgan Stanley & Merrill Lynch).

Περνώντας στους υψίστης σπουδαιότητας παράγοντες, που συνιστούν σοβαρές απειλές, για τις Η.Π.Α και τον κόσμο συνολικά, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, πρόκειται για παραμέτρους που έχουν άμεση σχέση και συνάφεια:

- Με την εξέλιξη των συνεπειών της οικονομικής κατάρρευσης, του 2008, στις Η.Π.Α και σε όλον τον κόσμο, και πιο συγκεκριμένα με το διάγραμμα που αφορά στις συνολικές επιδόσεις που καταγράφουν, τόσο η αμερικανική, όσο και η παγκόσμια οικονομία, σε ό,τι έχει σχέση με τη διακύμανση του παγκόσμιου χρέους, ως ποσοστού, τόσο επί του αμερικανικού ΑΕΠ, όσο και επί του παγκόσμιου ΑΕΠ.
- Με τη διατήρηση ή μη του αμερικανικού δολαρίου (USD), ως συναλλακτικού και αποθεματικού νομίσματος (Vanvliet Thansaitong, 2012).
- Με τις κοσμοϊστορικές πρωτοβουλίες και στοχεύσεις της Κίνας, για ένα ραγδαία μεταβαλλόμενο περιβάλλον, στο διεθνές εμπόριο, τις παραμέτρους του οποίου δύσκολα θα μπορούσαν να προβλέψουν τα άλλα κράτη του διεθνούς συστήματος.

Εντελώς συγκεκριμένα, οι πιο σοβαρές απειλές αφορούν στο λιγγιώδες παγκόσμιο χρέος, που ανήλθε πλέον (2019) στο ποσό των διακοσίων τριάντα εφτά τρισεκατομμυρίων (237 τρισ.) δολαρίων(USD), που είναι υπερδιπλάσιο από το παγκόσμιο ΑΕΠ και υψηλότερο, κατά δώδεκα ποσοστιαίες μονάδες (12%), από το προηγούμενο αρνητικό ρεκόρ, που σημειώθηκε προ

δεκαετίας (το 2008), αρχομένης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, που έπληξε -λίγο ή πολύ- τις οικονομίες όλων των κρατών της γης.

9.2.2 Η ανάδυση της Κίνας σε ισχυρό δρώντα της παγκόσμιας οικονομίας

Ένας άλλος, σοβαρότατος παράγοντας που εντείνει τις διλημματικές πραγματικότητες, για όλους τους ισχυρούς του πλανήτη, δεν είναι καινοφανής. Έχει ως αφετηρία τα αποτελέσματα και τις προοπτικές, που διαμόρφωσε και διευρύνει, για την Κίνα, με ιλιγγιώδεις ρυθμούς, η «ιστορική στροφή» της ηγεσίας της χώρας, μετά το θάνατο του Μάο Τσετούνγκ (Mao Zedong). Η όψιμη εκτίμηση της σοβαρότητας, του εν λόγω παράγοντα, για τους λόγους που συνοπτικά εκτέθηκαν, ήταν εξαρχής βέβαιο ότι, θα οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες αντιδράσεις, ακόμη και σε επικίνδυνες «κρίσεις πανικού», όχι μόνο τις Η.Π.Α, αλλά και άλλες, μεγάλες δυνάμεις της παγκόσμιας οικονομίας.

Αν και εκείνη, η ιστορική στροφή της Λ.Δ. της Κίνας, χαιρετίστηκε με ενθουσιασμό από τη Δύση, η οποία έδειξε να μη νοιάζεται και πολύ, αν το σκληρό, κομμουνιστικό σύστημά της Κίνας, όχι μόνο δεν κατέρρευσε, όπως συνέβη στις χώρες του πάλαι ποτέ «ανατολικού μπλοκ», αλλά αναδιέταξε και αναδιατάσσει, διαρκώς και με επιτυχία, το πλάνο λειτουργίας του. Κι αυτό είχε ως φυσική συνέπεια, όλοι οι ισχυροί παίκτες του κόσμου, με σημαντική χρονική καθυστέρηση, να είναι πλέον υποχρεωμένοι να συνεκτιμήσουν το γεγονός ότι, η Κίνα αποφάσισε, συνειδητά, να βγει από τη διεθνή απομόνωση, εφαρμόζοντας με επιτυχία, ως σήμερα, το ιδιότυπο μοντέλο του «κομμουνιστικού υπερ-καπιταλισμού», το οποίο τους είναι δύσκολο έως αδύνατο να ερμηνεύσουν. Ήδη, από το ιστορικό, 18^ο Συνέδριό του (2012), το κυβερνόν Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας (ΚΚΚ/СРС), έχει αναρτήσει στην ιστοσελίδα του, όλα τα επιτεύγματα της χώρας: «Τα τελευταία 30 χρόνια ταχείας οικονομικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα μετά το 16ο και το 17ο εθνικό συνέδριο του СРС, η Κίνα έχει κερδίσει μια σειρά από τίτλους όπως, «η πολυπληθέστερη χώρα του κόσμου», «η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο», «νέο μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου», «το εργοστάσιο του κόσμου», «ένας σταθεροποιητής της παγκόσμιας οικονομίας», «μια νέα μηχανή για την παγκόσμια οικονομική ανάκαμψη» και «ο μεγαλύτερος εξαγωγέας και δεύτερος μεγαλύτερος εισαγωγέας στον κόσμο» (en.people.cn).

Ταυτοχρόνως, η Κίνα, με βάση τις προαναφερθείσες εξαιρετικές επιδόσεις της, συνάπτει νέες, ισχυρές, διμερείς και διεθνείς συμμαχίες και συμφωνίες (οικονομικές, εμπορικές και αμυντικές), διευρύνει την ήδη σημαντική επιρροή της στη διεθνή «σκακιέρα», με κύριο όπλο την εμπορική διπλωματία της. Μια εμπορική διπλωματία, η οποία γνωρίζει και προτάσσει τη δύναμη των Συμφωνιών win – win, σε σημείο να κατηγορείται ακόμη και για «εξαγορά των φίλων και συνεταίρων της, και κατ' επέκταση πολλών χωρών του κόσμου» (Erik Brattberg, Philippe Le Corre, Paul Stronski, Thomas de Waal, 2021).

Είναι εξάλλου χαρακτηριστικό πως, από την εισδοχή της στον Π.Ο.Ε., στις 11 Δεκεμβρίου 2001 (mfa.gov.cn/ce/cegr//eng), η Κίνα υπογραμμίζει, σε όλους τους τόνους, πως η συνεργασία και το εμπόριο δεν είναι «παιχνίδια μηδενικού αθροίσματος», που παράγουν μόνο νικητές ή ηττημένους. Αντιθέτως, προβάλλει και ενισχύει την άποψη πως, η συνεργατική εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου, μπορεί να παράγει διαρκώς αυξανόμενα οφέλη, για όλες τις χώρες, απ' τη στιγμή που ήδη έχει αυξήσει την παγκόσμια ευημερία, με εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους να βγαίνουν από τη φτώχεια, τόσο στον αναπτυγμένο, όσο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο (mfa.gov.cn/ce/cegr). Κι αυτή, η «νέα ιδεολογία», προβάλλεται και ενισχύεται από την Κίνα, την ίδια ώρα που οι Η.Π.Α, ή οι άλλες, ισχυρές δυνάμεις του πλανήτη, εξαιτίας μιας κατεστημένης νοοτροπίας ή εγγενών αδυναμιών της οικονομίας τους, αδυνατούν να προσχωρήσουν στη νοοτροπία των συμφωνιών win-win. Με αποτέλεσμα, τούτη η στρατηγική, ιδεολογική και εμπορική περικύκλωσή τους, επειδή συνοδεύεται ακόμη κι από ουσιαστική άγνοια του μοντέλου, με το οποίο πορεύεται ο αντίπαλος, να τους ωθεί, σε έναν έντονο σκεπτικισμό, σε ό,τι αφορά στην αντιμετώπισή του, αλλά και σε ακραίες πρωτοβουλίες, δυνάμενες να τις εγκλωβίσουν, μαζί με τον «εχθρό», σε ένα σύγχρονο, παγκόσμιο, στρατηγικό, οικονομικό, εμπορικό και κοινωνικό «λαβύρινθο». Απ' τον οποίο, τις περισσότερες πιθανότητες να βγει έχει μόνον ο «εχθρός», αφού διαθέτει -μεταξύ άλλων- το «μότο» που τον οδήγησε στην έξοδο από την ακραία φτώχεια και την απομόνωση.

9.2.3 Η ισχυροποίηση των μεγάλων αναπτυσσόμενων χωρών στο διεθνές σύστημα

Ο τέταρτος, υπό προϋποθέσεις, σημαντικός παράγοντας, για το μέλλον της ανθρωπότητας, έχει να κάνει με την -υπό διαρκή αναθεώρηση- διαμόρφωση στρατηγικών συμμαχιών, των αναπτυσσόμενων χωρών της γης, την ίδρυση νεόκοπων οικονομικών συνασπισμών, με παράλληλους αμυντικούς προσανατολισμούς, αλλά και κάποιες ομαδοποιήσεις κρατικών οραμάτων και συμφερόντων. Με άλλα λόγια, ο παράγοντας αυτός αφορά στις οικονομικές, εμπορικές και αμυντικές παραμέτρους, που βαραίνουν στις επιλογές των αναπτυσσόμενων χωρών της γης, με ειδικό ενδιαφέρον.

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν, κατά κύριο λόγο, η Ρωσική Ομοσπονδία, καθώς και πολλές, αναδυόμενες δυνάμεις της Ευρασίας (Ινδία, Καζακστάν, Βιετνάμ, Ινδονησία, Ιράν, Αίγυπτος, Ισραήλ, Πακιστάν κ.ά.), με αδιαμφισβήτητη ή υπό προϋποθέσεις δυνατότητα να διαδραματίσουν κομβικό ρόλο στις μελλοντικές εξελίξεις, καθώς και κάποιες εκ των λεγόμενων χωρών του Νότου (Νότια Αφρική, Βραζιλία), με κύριο γνώμονα τις επιλογές τους, σε κεφαλαιώδη ζητήματα, που λειτουργούν ως «συγκοινωνούντα δοχεία». Όπως είναι οι καινούριες πηγές και οι νέοι δρόμοι της ενέργειας, σε συνδυασμό με τις επίκαιρες αναζητήσεις τους, που αφορούν στη διαμόρφωση νέων προοπτικών, για την παγκόσμια οικονομία και το παγκόσμιο εμπόριο. Στην κατεύθυνση αυτή, η κινητικότητα που παρατηρείται σε όλη τη ζώνη

της Ευρασίας, με έμφαση στις περιοχές που συμπίπτουν με τους θαλάσσιους και τους χερσαίους δρόμους του μεταξίου, όπως τους χάραξε η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, αλλά και οι τριμερείς και πολυμερείς συνεργασίες, στο χώρο της ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, όπου συντελούνται κάποιες προσεγγίσεις, αδιανόητες μέχρι πριν λίγο καιρό, είναι χαρακτηριστικές των προτεραιοτήτων που καθορίζουν τις επιλογές των αναπτυσσόμενων χωρών του κόσμου.

9.2.4 Λοιπές απειλές της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας

Οι προαναφερθέντες παράγοντες, που κατ' ανάγκη προσεγγίστηκαν ελλιπτικά και συνοπτικά, αρκούν -μεμονωμένα ή αθροιστικά- για να τεθεί εν αμφιβόλω η σχετική ηρεμία και σταθερότητα της καθεστηκυίας, μονοπολικής, παγκόσμιας τάξης. Αλλά, δυστυχώς, οι παράγοντες αυτοί, δεν είναι οι μόνοι που την απειλούν, αφού και μια σειρά άλλων, εξαιρετικά επικίνδυνων, αν και ελάχιστα προβεβλημένων, μέχρι στιγμής, επαυξάνουν ραγδαία τον κίνδυνο, για μια νέα, παγκόσμια οικονομική κατάρρευση / "A New Global Economic Mega-Collapse" (Markus K Brunnermeier, 2021). Επιπλέον, η παγκόσμια κρίση που πυροδότησε η πανδημία του κορονοϊού Covid-19, απλά επιδείνωσε μια ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση, φέρνοντας στο προσκήνιο το κομβικό ζήτημα της ανθεκτικότητας. Γι' αυτό, εκτός από τα πλέον σκληρά διλήμματα, για την ανθρωπότητα συνολικά, οι παράγοντες αυτοί επιβάλλουν, ως σήμερα, στο σύνολο των ισχυρών της γης και κατ' αναλογία σ' όλες τις χώρες του κόσμου, επί της ουσίας να τους αποσιωπούν, «ξορκίζοντας» έτσι -ειλικρινώς ή προσχηματικά- άλλα δύο (2), άκρως εφιαλτικά ενδεχόμενα (Eswar S. Prasad, 2021).

Τα ενδεχόμενα αυτά δεν εστιάζουν, όπως το 2008, σε πρωτογενή χρηματοπιστωτικά μέσα, αλλά αφορούν στη λεγόμενη δευτερογενή αγορά / "Secondary Market" (Ross P Buckley, 1999). Κι αν τα συσχετίσουμε με την πρώτη παγκόσμια κατάρρευση, που ξέσπασε το 2008, από τις Η.Π.Α, ως κρίση της πρωτογενούς αγοράς, των μετοχών και των επενδυτικών τραπεζών της χώρας, κατανοούμε ότι, εκείνη η εξέλιξη κατέστησε πολύ πιθανό, κατά πολλούς ορατό, «δια γυμνού οφθαλμού», τον κίνδυνο της έλευσης μιας νέας, αυτή τη φορά διπλής, ολοκληρωτικής, παγκόσμιας κατάρρευσης (Markus K Brunnermeier, 2021).

Η πρώτη, εκ των μεγάλων απειλών, αφορά στην Παγκόσμια Αγορά Ομολόγων / "Global Bond Market" (Michael G. Pentto, 2013), η αξία της οποίας πλέον ξεπερνά τα εκατό (100) τρισεκατομμύρια δολάρια Η.Π.Α (100 trillion USD). Κι η δεύτερη, απείρως σοβαρότερη απειλή, με διαστάσεις ικανές να προκαλέσουν πρωτοφανή, παγκόσμια τραγωδία, άπτεται της Αγοράς των Παραγώγων / "Derivatives Market" (Institute CFA, 2021). Με άλλα λόγια, η «διπλή, αλληλοτροφοδοτούμενη απειλή», εστιάζεται και σε κάποια χρηματιστηριακώς διαπραγματεύσιμα προϊόντα, αλλά και σε αξίες που διακινούνται εξωχρηματιστηριακά.

Βεβαίως, η οπτική με την οποία προσεγγίζουν, οι ισχυροί παράγοντες της παγκόσμιας κοινότητας, τις προαναφερθείσες οιονεί απειλές του πλανήτη, καθορίζει και τη στόχευσή τους, για το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας και του παγκόσμιου εμπορίου, τομέων που είναι συνυφασμένοι με το μέλλον της παγκόσμιας ειρήνης.

Μέχρι τώρα, με δεδομένο ότι, δεν διαταράχτηκε, καθοριστικά, η καθεστηκυία παγκόσμια οικονομική τάξη, οι εξελίξεις στους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας και του παγκόσμιου εμπορίου, είχαν δύο αναγνώσεις: Η πλειονότητα των κρατών παγκοσμίως, ερμήνευε την ανάπτυξη των συγκεκριμένων παραμέτρων του διεθνούς συστήματος, ως πολύ σημαντικά όπλα ανάσχεσης, μιας προοπτικής, που θα ισοδυναμούσε με «άνοιγμα της θύρας του φρενοκομείου». Αφού η κλιμάκωση ενός ανηλεούς εμπορικού πολέμου, είναι ολοφάνερο πως θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτη, πολεμική αντιπαράθεση. Στις Η.Π.Α όμως, μια σημαντική μερίδα των διαμορφωτών της στρατηγικής της Ουάσιγκτον, τις τελευταίες δεκαετίες, ερμήνευε και ερμηνεύει μονοσήμαντα τις εξελίξεις στην οικονομία και το εμπόριο. Χωρίς περιστροφές, τις εκλαμβάνει ως ισχυρότατη πίεση, για την ανάληψη δραστικών πρωτοβουλιών αντεπίθεσης, «όσο υπάρχει ακόμη χρόνος...»(Xugang Yu, Mario Tettamanti, Cristiano Rizzi, 2021).

Με το σκεπτικό αυτό, οι εισηγήσεις που καταθέτουν δημόσια, οι ανησυχούντες απ' την προϊούσα ισχυροποίηση αναπτυσσόμενων κρατών, με κύριο γνώμονα ότι, στην κορυφή των απειλούντων τις Η.Π.Α. βρίσκεται η Κίνα, στην πιο ήπια εκδοχή τους, εκκινούν από δασμολογικά μέτρα, σε εισαγόμενα προϊόντα. Κι αν συνεκτιμήσει κάποιος, το γεγονός πως, η συγκεκριμένη λύση περιπλέκει την κατάσταση, στο επίπεδο της οικονομίας, πλήττοντας πρώτα τις Η.Π.Α., αντιλαμβάνεται ότι αλλού στοχεύει η σπουδή για μέτρα.

Ολοφάνερα, πάντως, η Ουάσιγκτον, υπό το δυσβάστακτο βάρος των δεικτών, που αφορούν στο χρέος και στη σχέση του με το ΑΕΠ της χώρας, εδώ και καιρό, επιχειρεί να ορθώσει ανυπέρβλητα εμπόδια στην οικονομική ολοκλήρωση, να ακυρώσει ή να καθυστερήσει παγκόσμια, οικονομικά και αναπτυξιακά σχέδια. Δηλαδή, διαμορφώνει εμπόδια, σε όλο το πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, στο οποίο -παραδόξως θα μπορούσε να πει κανείς- το Πεκίνο διαδραματίζει ρόλο πρωταγωνιστή και οι Η.Π.Α τη δύναμη ανάσχεσής της (Ryan Hass, 2021).

Αυτό, το -κατά πολλούς- παράδοξο σχήμα, για όσους εξακολουθούν να σκέπτονται με γνώμονα ή πρόσχημα τον «κομμουνιστικό κίνδυνο», συμβαίνει διότι, πολύ απλά, η Λ.Δ. της Κίνας ερμηνεύει την πολυμερή, παγκόσμια ανάπτυξη, ως εκείνο το πολυεργαλείο, δια του οποίου επιτυγχάνει τη δική της οικονομική, εμπορική και γεωπολιτική ισχυροποίηση. Στο πλαίσιο αυτό, το Πεκίνο διαμορφώνει συμμαχίες και εταιρικές σχέσεις σε κομβικά σημεία του πλανήτη (Joseph S. Nye, Jr., 2020). Έτσι, μέσω συμφωνιών win-win, ωθεί τις διεθνείς εξελίξεις, προς μια περαιτέρω συρρίκνωση της στρατηγικής επιρροής και της παγκόσμιας οικονομικής ισχύος των Η.Π.Α.

Όλα αυτά αποδεικνύουν ότι, οι Η.Π.Α, προφανώς και δεν αγνοούν το γεγονός ότι, η Λ.Δ. της Κίνας, εκτός από ηγέτιδα δύναμη στο παγκόσμιο εμπόριο αγαθών, είναι και ο μεγαλύτερος εισαγωγέας ενέργειας, παγκοσμίως. Επομένως, όποιος ελέγχει τις ροές της ενέργειας, προς την εν λόγω χώρα, θεωρητικά δύναται να ελέγξει -σε μεγάλο βαθμό- και την πορεία υλοποίησης των στρατηγικών πλάνων της. Στο πλαίσιο αυτό, απ' τη στιγμή που το Πεκίνο δημοσιοποίησε το όραμα του για το διεθνές εμπόριο, υπό τον κωδικό τίτλο «Μία Ζώνη – Ένας Δρόμος» (“One Belt – One Road”/OBOR), η πυροδότηση πληθώρας μικρών ή μεγάλων περιφερειακών συγκρούσεων, στους σύγχρονους «δρόμους του μεταξιού» (χερσαίους και θαλάσσιους), είναι επόμενο πως αντιστρατεύεται -ευθέως- τα σχέδια της Κίνας, αλλά και των χωρών εκείνων, με τις οποίες το Πεκίνο συνεργάζεται, εμπορικά, ενεργειακά κι αμυντικά, για την υλοποίησή του μεγαλόπνοου οράματος “OBOR”.

9.2.5 Τα εμπορικά και γεωπολιτικά πεδία της αμερικανικής πολιτικής ανάσχεσης της Κίνας

Προϊόντος του χρόνου κι όσο ισχυροποιούνταν η Λ.Δ. της Κίνας η Ρωσική Ομοσπονδία και μια σειρά χωρών, σε όλον τον κόσμο, ο τρόπος αντιμετώπισής τους, απ' την πλευρά της υπερδύναμης, μεταβλήθηκε ριζικά. Η αντιμετώπιση της δεύτερης, εξαιτίας της επιρροής που εξακολουθεί να ασκεί, στις πιο σημαντικές χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ, μέσω του περιφερειακού οργανισμού «Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών» (ΚΑΚ ή CIS) (Содружество Независимых Государств, e-cis.info), της «Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης» (EAEU or EEU, eaeunion.org) [106], αλλά και του «Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης» (SCO) , (Shanghai Cooperation Organization, sectsco.org) , έγινε πρωτίστως με «αμυντικούς όρους». Τουτέστι, με τη διεύρυνση του NATO και της Ε.Ε προς ανατολάς, με μάλλον προσχηματικούς, παρά ουσιαστικούς όρους, στην κατεύθυνση μιας στρατηγικής περικύκλωσης της Ρωσίας. Πολιτική πράξη, δια της οποίας διαμορφωνόταν οι προϋποθέσεις, εκτός από τη μείωση της ασήμαντης, πολιτικής επιρροής, που ασκούσε η Μόσχα, να υπάρξουν οι προϋποθέσεις για τη δραστική μείωση της ενεργειακής εξάρτησης, μεγάλου τμήματος της Ευρώπης, από το ρωσικό φυσικό αέριο(Richard J. Anderson, 2008).

Όσο για την ανάσχεση της ανοδικής πορείας της Κίνας, η οικονομική και εμπορική απειλή που αντιπροσωπεύει, για την Ουάσιγκτον και τη Δύση, ως την ώρα που της κήρυξε εμπορικό πόλεμο(Office of the U.S. Trade Representative, March 22, 2018), αντιμετωπίστηκε με μεγαλύτερη περίσκεψη και πιο συγκρατημένες κινήσεις, στο οικονομικό και εμπορικό πεδίο, και πιο δυναμικά (δια των όπλων) στα «εμπορικά και ενεργειακά σταυροδρόμια» (David Buchan, 2009) Στοχεύοντας έτσι ευθέως, στις φιλόδοξες, μελλοντικές πρωτοβουλίες του Πεκίνου, σε όλη τη ζώνη της Ευρασίας, με έμφαση στις χερσαίες και θαλάσσιες εμπορικές πύλες της Ευρώπης, που βρίσκονται στους νέους «δρόμους του μεταξιού», καθώς σε περιοχές με έντονο, νέο ενεργειακό ενδιαφέρον(Moritz Rau, Günter Seufert, ,Kirsten Westphal, 2022).

Η «επιχείρηση ανάσχεση», λοιπόν, εξελίχτηκε, κυρίως, μέσω «προληπτικών δράσεων», με στόχο την αντιμετώπιση της εμπορικής διπλωματίας του Πεκίνου και τον περιορισμό της εμπορικής εξάπλωση της Κίνας, μέχρι το 2018. Τίποτε όμως δεν κατάφερε να περιορίσει τα αποτελέσματα της κινεζικής πολιτικής, στο πεδίο που αφορά επωφελείς, διμερείς ή πολυμερείς εμπορικές συμφωνίες (Mikkal E. Herberg, Philip Andrews-Speed, Benjamin Shobert, Li Zhidong , 2014). Αυτές, επειδή προσφέρονται, από την ηγεσία του Πεκίνου, με τη λογική win-win, και μάλιστα σε καιρούς βαθιάς κρίσης της παγκόσμιας οικονομίας, εξελίσσονται διαρκώς, στο πλαίσιο του μακρόπνοου σχεδιασμού του Πεκίνου.

Το πεδίο, όμως, στο οποίο, ο εν λόγω σχεδιασμός της Κίνας, δέχτηκε σοβαρά πλήγματα, αφορούσε στις γεωπολιτικές ανακατατάξεις, σε όλη τη ζώνη της Ευρασίας, καθώς και στη βόρεια Αφρική. Η κυριότερη φάση, της εν λόγω δυτικόστροφης - αμερικανόστροφης προσπάθειας, που προκαλεί σοβαρό πονοκέφαλο στο Πεκίνο, ξεκίνησε, χρονικά, από τη στιγμή που την ώρα της κλιμάκωσης της προετοιμασίας για το ξέσπασμα της «Αραβικής Άνοιξης» (Muhamad S. Olimat, 2013), που ήταν το κίνημα, δια του οποίου ανατράπηκε η καθεστηκυία τάξη, σε πολλές ισλαμικές χώρες, μέσω αιματηρών εξεγέρσεων. Οι αλυσιδωτές επαναστάσεις, που εκδηλώθηκαν και μέσω ισλαμικών οργανώσεων, όπως οι «Αδελφοί Μουσουλμάνοι» (Muslim Brotherhood) είναι γνωστό ότι έδρασαν επί των ημερών της κυβέρνησης Μπαράκ Χουσεΐν Ομπάμα (Barack Hussein Obama). Παράλληλα, έτυχαν της αποκάλυπτης στήριξης του Κατάρ, της Τουρκίας και αρκετών άλλων χωρών του πλανήτη (Damon L. Perry, 2020). Κι είχαν ως αποτέλεσμα, μια σειρά ανατροπές καθεστώτων, όπως αυτού της Λιβύης, του Μουαμάρ Καντάφι (Mu'ammarr Muhammad al - Qadhafi). Επίσης, η μακρά αναταραχή στο Βόρειο Ιράκ, όπως κι οι αλληπάλληλες, ανατροπές των καθεστώτων της Αιγύπτου, μεταξύ πολλών άλλων συνεπειών, οδήγησαν σε ακύρωση ή σε αναστολή εφαρμογής, αρκετές συμφωνίες, συμμαχίες ή φιλόδοξα επενδυτικά προγράμματα και σημαντικά έργα του Πεκίνου, ενταγμένα στον σχεδιασμό της Κίνας, υπό την ονομασία, «Μία Ζώνη – Ένας Δρόμος» (One Belt – One Road/OBOR), (Muhamad S. Olimat, 2013). Έργα υποδομών, στα οποία απασχολούνταν, εκτός από τους γηγενείς, χιλιάδες Κινέζοι εργαζόμενοι ή στελέχη της «μέσης διοίκησης» της Κίνας, έμειναν στη μέση ή καταστράφηκαν ολοσχερώς. Τα μεγαλύτερα εμπόδια, όμως, για τους φιλόδοξους κινεζικούς σχεδιασμούς, παρουσιάστηκαν από την ώρα της ισχυρής εμφάνισης του «Ισλαμικού Κράτους» (γνωστού υπό πολλές ονομασίες: I.S / ISIL / ISIS / DAISH / DAESH), το 2014 (Mark Silinsky, 2016). Η εν λόγω Οργάνωση είχε και έχει πρωταγωνιστική, σε μια σειρά γεγονότων, όπως ο Πόλεμος στο Ιράκ (2003-2011), η Ιρακινή εξέγερση, ο Συριακός Εμφύλιος Πόλεμος, ο Ιρακινός εμφύλιος πόλεμος, ο Δεύτερος Λιβυκός εμφύλιος πόλεμος, η Εξέγερση της "Μπόκο Χαράμ", ο Πόλεμος στο Βορειοδυτικό Πακιστάν, ο Πόλεμος στο Αφγανιστάν και ο Υεμενικός εμφύλιος πόλεμος. Συγκρούσεις που εξελίχθηκαν σε καίρια σημεία των χερσαίων και θαλάσσιων δρόμων του μεταξίου.

Ωστόσο, η επώαση των εν λόγω συνταρακτικών αλλαγών, περίξ της λεκάνης της Μεσογείου, ξεκίνησε από πολύ πιο νωρίς. Προηγήθηκαν, οι αποτυχημένες, υποκινηθείσες κυρίως από την Τουρκία, ένοπλες ταραχές στην Αυτόνομη Περιοχή της Κίνας Σιντζιάνγκ Ουιγκούρ/Xinjiang Uyghur (Sean R. Roberts, 2020), όπου κατοικούν οι τουρκόφωνοι Ουιγούροι, καθώς και μια σειρά αναταραχών, περίξ του χερσαίου «δρόμου του μεταξιού», σε μουσουλμανικές χώρες της κεντρικής Ασίας (Anna Hayes, Michael Clarke, 2018). Σχεδόν ταυτόχρονα σημειώθηκε ανάφλεξη στις σχέσεις Ρωσίας - Ουκρανίας, μετά την αιματηρή ανατροπή της φιλορωσικής κυβέρνησης του Κιέβου, με την επικράτηση της «πορτοκαλί επανάστασης», της πλατείας Μείντάν (Yuriy Shveda, Joung HoPark, 2016) του Κιέβου, στις 20 Φεβρουαρίου του 2014.

Ακολούθησε η συνεχιζόμενη ένοπλη αντιπαράθεση των δύο χωρών, στο ανατολικό τμήμα της Ουκρανίας (Serhii Plokhly, 2015 & Paul D'Anieri, 2019), κατάσταση που εξελίχτηκε ταυτόχρονα με την απόσχιση της ουκρανικής χερσονήσου της Κριμαίας ή Ταυρίδας (στις 16 Μαρτίου του 2014) [135] και την ενσωμάτωσή της στη Ρωσική Ομοσπονδία, μετά από δημοψήφισμα που ουδέποτε αναγνώρισε η Δύση ("The silent secession of eastern Ukraine", DW, 23.10.2015), η οποία επέβαλε σειρά κυρώσεων σε βάρος της Μόσχας (Anders Åslund, 2019).

Οι εξελίξεις αυτές, για δύο χώρες όπως είναι η Κίνα και η Ρωσία, που συνδέονται με στενές οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, αλλά και με συμμαχία, στο πλαίσιο του Οργανισμού της Σαγκάης (Shanghai Cooperation Organization/SCO), τροφοδότησαν περαιτέρω, την πολύπλευρη, διπλωματική και στρατιωτική σύγκρουσή τους, με τις Η.Π.Α και τους συμμάχους της, στο έδαφος της Συρίας και της ευρύτερης περιοχής, με αφορμή την αντιμετώπιση του Ισλαμικού Κράτους (ISIS).

Το μέτωπο της Συρίας, πάντως, επιφύλασε και μια άνευ προηγουμένου έκπληξη, ενδεικτική της ρευστότητας που επικρατεί στην περιοχή όπου εκτεινόταν το εν λόγω «κράτος». Τη μερική αυτονόμηση της πολιτικής της νέο-ισλαμικής Τουρκίας του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν (Recer Tayyip Erdoğan), και την προσπάθεια σύμπλευσής της με τη Ρωσική Ομοσπονδία και το Ιράν (Semih Idiz, 2018), ενταγμένη σε μια απόπειρα να διεκδικήσει, μαζί με την ηγεσία του ισλαμικού κόσμου, το μεγαλύτερο μερίδιο κερδών, γεωπολιτικών – ενεργειακών - οικονομικών – εμπορικών, οψέποτε αποκατασταθεί η ηρεμία στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, στην οποία φιλοδοξεί να διαδραματίσει ρόλο, τουλάχιστο περιφερειακού ηγέτη.

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι ραγδαίες ανακατατάξεις, στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου και σ' όλη τη ζώνη επαφής της Ευρώπης με την Ασία, αναμφισβήτητα διαμορφώνουν ένα άκρως συγκρουσιακό σκηνικό, με έπαθλο το νέο γεωπολιτικό status της περιοχής, το οποίο συνδέεται άμεσα με τις νέες πηγές και τους δρόμους της ενέργειας, αλλά και με «τους νέους δρόμους του μεταξιού», δηλαδή, με το μεγαλόπνοο όραμα – σχέδιο του Πεκίνου, με την ονομασία «Μία ζώνη - Ένας δρόμος. Κι η έκβαση της εν λόγω πολύπλοκης σύγκρουσης, αναμένεται να καθορίσει τα καινούρια

δεδομένα, που πιθανότατα θα επηρεάσουν καταλυτικά τις εξελίξεις, στην παγκόσμια οικονομία και στο παγκόσμιο εμπόριο. Αφού άπτονται της ενεργειακής, της οικονομικής και εμπορικής, καθώς και της ψηφιακής και τεχνολογικής εξέλιξης, στο σύνολο της ζώνης της Ευρασίας.

Το νέο, υπό διαμόρφωση σκηνικό, έχει ως αποτέλεσμα, οι αναπτυσσόμενες χώρες, πρώτον, να μεταβάλλουν τη στρατηγική τους, διαπιστώνοντας την ανάγκη προσαρμογής τους στο εξαιρετικά ρευστό, διεθνές περιβάλλον, σε μια προφανή προσπάθειά τους να ισοσκελίσουν, δί' άλλης οδού, α) το αδιαμφισβήτητο μειονέκτημά τους, στο επίπεδο της αμυντικής - στρατιωτικής ισχύος, σε σχέση με τις Η.Π.Α και τις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες, και β) την ανάγκη να εξαντλήσουν το σύνολο των δυνατοτήτων τους, για κάποιες επωφελείς κινήσεις με προοπτική, σε όλους τους κατ' εξοχήν προσοδοφόρους τομείς της σύγχρονης εποχής.

Υπ' αυτό το πρίσμα, με το βλέμμα στο μέλλον του χώρου που είναι ανέκαθεν το «μήλον της έριδος», δηλαδή, με το βλέμμα στην αναπτυγμένη Ευρώπη, βρίσκονται σε εξέλιξη και πιο επικίνδυνες διεργασίες, για την ασφάλεια και τη σταθερότητα της γηραιάς ηπείρου. Ως απόρροια της γενικευμένης αναταραχής που πλήττει τη βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή, ένα τεράστιο μεταναστευτικό ρεύμα (Ignazio Corrao, 2016), κατευθύνεται προς την περιοχή με το μεγαλύτερο οικονομικό, εμπορικό και ενεργειακό ενδιαφέρον. Η εξέλιξη αυτή, εκτός από την πολιτιστική ομοιογένεια και συνοχή της πιο αναπτυγμένης ηπείρου του πλανήτη, θέτει εν αμφιβόλω και μια άλλη, σημαντική παράμετρο, που θα καθορίσει την πορεία της ανθρωπότητας προς το μέλλον. Αφορά στις προοπτικές που είχαν υπόψη τους, οι Κινέζοι ηγέτες που σχεδίασαν και προωθούν την εμπορική ζεύξη της Άπω Ανατολής με την Ευρώπη, αφού ήδη, σε πολλά σημεία των χωρών της Ευρώπης, ο προφήτης Χάντινγκτον (Huntington) είναι παρών και «θριαμβευτής». Και τούτο, διότι, η «σύγκρουση των πολιτισμών», που προφήτευσε, βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, υποθηκεύοντας -μεταξύ άλλων- και το μέλλον των μεγαλεπήβολων σχεδίων, που εκτόνησε η Λ.Δ. της Κίνας, τα οποία συμμερίζονται και πάρα πολλές, φιλόδοξες χώρες, εμπορικοί εταίροι του Πεκίνου, εντός και στην περιφέρεια της γηραιάς ηπείρου.

Με απλά λόγια, οι αναπτυσσόμενες χώρες, με πρώτη εξ όλων την Κίνα, επιχειρούν να εμποδίσουν νέες, πιθανές, γεωπολιτικές πρωτοβουλίες και ανακατατάξεις σε βάρος τους, αξιοποιώντας, στο έπακρο, τα πιο δυνατά όπλα τους, με προεξάρχον αυτό που αφορά στα κέρδη τους από το εμπόριο (Joe McDonald, 2022). Άλλωστε, γνωρίζουν καλά πως, η ριζική αλλαγή στους προσανατολισμούς των ισχυρών, το πρόσκαιρο πάγωμα της λεγόμενης «κούρσας των εξοπλισμών», μαζί με τη χαλάρωση της έντασης, σε ό,τι αφορούσε στην εν γένει επιδίωξη στρατιωτικής ισχύος, η οποία απαιτούσε σαφώς, δυσβάστακτες, οικονομικές και γεωστρατηγικές θυσίες, στα χρόνια της «διπολικής εποχής», ήταν τα προφανή, τα κύρια στοιχεία, που επέτρεψαν σε πολλές από αυτές (όπως π.χ. η Κίνα, η Ινδία κ.λπ.), να αναδυθούν

οικονομικά, σε σύντομο σχετικά χρόνο, διεκδικώντας -σε ορισμένες περιπτώσεις- ακόμη και ρόλο πρωταγωνιστή, σε νέες μορφές, «ακήρυχτων, παγκόσμιων πολέμων». Ωστόσο, όσο κι αν δεν το ομολογούν, η δική τους, ξέφρενη πορεία, οικονομικής και εμπορικής προόδου, μαζί με τους δικαιολογημένους υψηλότερους στόχους που υιοθέτησαν, ενεργοποιούν τα αμυντικά αντανακλαστικά, του συνασπισμού των ισχυρών ανταγωνιστών τους, που διαμορφώνεται περίξ των επιλογών της Ουάσιγκτον.

Αν επιχειρήσουμε να ψηλαφήσουμε τα αίτια που οδήγησαν στη σημερινή, δυσδιάκριτη «γραμμή αντιπαράταξης», τότε σίγουρα θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως είναι απότοκος της αγωνιώδους αναζήτησης, από τις Η.Π.Α και άλλες παραδοσιακές δυνάμεις της Δύσης, φθηνής ενέργειας, φθηνών εργατικών χεριών, φθηνών και καινοτόμων προϊόντων και τεχνολογικών επιτευγμάτων, δια των οποίων επιχειρούσαν και επιχειρούν να αντιμετωπίσουν την παρελθούσα, την παρούσα, αλλά και την αναπόφευκτα επερχόμενη, παγκόσμια οικονομική κρίση. Η αναζήτηση αυτή, είχε ως «παράπλευρες απώλειες» (“collateral damages”) για τις ισχυρές, πάλαι ποτέ και αποικιακές ή νεοαποικιακές δυνάμεις, ως φυσική συνέπεια της εντεινόμενης αδυναμίας τους, την εκτίναξη του δημόσιου χρέους τους, ως απόλυτου αριθμού, αλλά και ως ποσοστό του επί του ΑΕΠ τους. Την ίδια ώρα που ισχυροποιούνταν, με ιλιγγιώδεις ρυθμούς, πολλές από τις αναπτυσσόμενες χώρες, με πρώτη εξ αυτών την Κίνα, αξιοποιώντας στο έπακρο τα επιτεύγματα των ισχυρών.

Η χώρα φαινόμενο, αφού εξακολουθεί να πορεύεται, στο εσωτερικό της, με ένα σκληρό, κομμουνιστικό σύστημα, σε μια περίοδο που δαπανούσε τεράστια ποσά, για την κάλυψη των ολοένα αυξανόμενων ενεργειακών αναγκών της (“China energy: a guide for the perplexed”, 2007 & Philip Andrews-Speed, Xuanli Liao, Roland Dannreuther, 2002), εκτός των άλλων, κατόρθωσε να αντιγράψει, να εξελίξει και να τελειοποιήσει στο έπακρο, την πολύτιμη τεχνογνωσία που της παρέδιδαν οι αναπτυσσόμενες χώρες, για μια σειρά προϊόντων και υπηρεσιών, «πυλώνων» της σύγχρονης, παγκόσμιας αγοράς, όπως τους αντιλαμβάνεται η Ουάσιγκτον και εν γένει η Δύση (Rana Mitter, Elsbeth Johnson, 2021). Κι αυτό, στην περίπτωση της Κίνας, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των δικών της πόρων και πλεονεκτημάτων, της επέτρεψε να αλλάξει το τοπίο στο εσωτερικό της, να κερδίσει το στοίχημα της ανάπτυξης, και να εισέλθει σταδιακά και με ιλιγγιώδη ταχύτητα, στον οικονομικό - εμπορικό, αλλά και - εσχάτως- στον κομβικής σημασίας ψηφιακό στίβο (Winston Ma, 2021), σε παγκόσμια κλίμακα (Hillman Jonathan, 2021 & Kissinger~Henry, 2011). Κι έκτοτε, να είναι παρούσα δυναμικά, πρωταγωνιστικά, στη μάχη που θα καθορίσει τη θέση που θα κατέχει, στο εγγύς και στο απώτερο μέλλον, στην οικονομία, στο εμπόριο και σε άλλους τομείς που καθορίζουν τη σειρά των χωρών, στο επίπεδο της παγκόσμιας ισχύος.

Με ρεαλιστική ματιά, η ραγδαία εξέλιξη της Κίνας, αλλά και ορισμένων άλλων αναπτυσσόμενων χωρών, όπως είναι η Ινδία, η Βραζιλία, η Νότια Αφρική, σε συνδυασμό με το

άνοιγμα της θύρας του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (Π.Ο.Ε), από την κυβέρνηση του Πεκίνου, την ώρα που εντεινόταν -σταδιακά- τα εσωτερικά αδιέξοδα των Η.Π.Α και άλλων ισχυρών χωρών, προσέδωσαν στους νέους, «παγκόσμιας εμβέλειας παίκτες», με πρώτο εξ αυτών τη Λ.Δ. της Κίνας (Paolo Urio, 2020), το μέγεθος της ισχύος που τις καθιστά πλέον, ευθεία απειλή ανατροπής όχι μόνο της κλίμακας ισχύος, αλλά και του υφιστάμενου, επί πολλές δεκαετίες, παγκόσμιου συστήματος (Jiang YE, 2002 & Mikio Sugeno, Ken Moriyasu, 2021).

Κατά συνέπεια, η αντιπαράθεση, που βρίσκεται σε εξέλιξη, εδώ και αρκετό χρονικό διάστημα, σε κομβικά, στρατηγικής σημασίας, σημεία του πλανήτη, με πιο χαρακτηριστικό, το «θέατρο των επιχειρήσεων» στην ευρύτερη περιοχή της Συρίας, όπου επανεμφανίζονται, ολοένα και περισσότερα, από τα πιο ακραία στοιχεία που σημάδεψαν την ψυχροπολεμική περίοδο, αυταπόδεικτα συνιστά την απάντηση των παραδοσιακών δυνάμεων του 20ού αιώνα, στην ορατή απειλή, να απωλέσουν ολοκληρωτικά, το ρόλο και την ισχύ τους, και μάλιστα «σχεδόν αμαχητί», ως αποτέλεσμα των μέτρων επιδόσεων τους, σε όλες τις κρίσιμες, «ειρηνικές αναμετρήσεις» της νέας εποχής, οικονομικές, εμπορικές, τεχνολογικές και ψηφιακές.

Με άλλα λόγια, οι πολυεπίπεδες, στρατηγικές αλλαγές, που δρομολόγησε η εποχή της παγκοσμιοποίησης, αφού οδήγησαν -για αρκετά σημαντικό χρονικό διάστημα- σε ραγδαίες μεταβολές, στο συνολικό τοπίο των διεθνών σχέσεων, προσδίδοντας στις οικονομικές συναλλαγές, στην εμπορική διπλωματία, στον ψηφιακό ανταγωνισμό και στην τεχνητή νοημοσύνη, την εξέχουσα σημασία, που εξαρχής τους είχε αποδώσει, το νέο, παγκόσμιο και διαρκώς ενοποιούμενο οικονομικό περιβάλλον, διαμόρφωσαν και τις συνθήκες ανατροπής του "status" που υπήρχε, όταν «μιλούσαν» μόνο η στρατιωτική ισχύς κι οι εξοπλισμοί. Όταν βρισκόταν σε εξέλιξη η «κούρσα των εξοπλισμών» κι η «ισορροπία του τρόμου», στο πλαίσιο των γνωστών αμυντικών συνασπισμών (NATO και Σύμφωνο της Βαρσοβίας), δηλαδή, η κατάσταση που καταγράφηκε στις δέλτους της Ιστορίας, με τη χαρακτηριστική ονομασία, «ισορροπία του τρόμου» (Odd Arne Westad, 2019).

Όπως όλα δείχνουν, λοιπόν, το σύνολο των προσεγγίσεων και των οιονεί προβλέψεων, για την επόμενη μέρα του παγκόσμιου οικονομικού και εμπορικού συστήματος, της παγκόσμιας, οικονομικής και εμπορικής διπλωματίας, οφείλει εξάπαντος, μια πολύ προσεκτική ματιά στο παρελθόν. Ειδικά, όταν επιχειρεί να εικάσει, βασίμως, τα αποτελέσματα της πορείας, ίσως της πιο σημαντικής, από τις νέες δυνάμεις του πλανήτη, που είναι η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, στην οποία επικεντρώνεται η παρούσα διατριβή, αλλά και κάθε άλλου «εξέχοντος ή αναδύομένου, σοβαρού παίκτη», παγκόσμιας ή και περιφερειακής εμβέλειας. Για τον απλούστατο λόγο ότι, οι πιθανές απαντήσεις, στις καλά κρυμμένες, αλλά ολοφάνερα επιθετικές και με φρενήρη ρυθμό υλοποιούμενες, οικονομικές - εμπορικές πολιτικές, που προωθεί το Πεκίνο, ως επικεφαλής, ή ως «πολιορκητικός κριός» και άλλων αναπτυσσόμενων

χωρών, δίδονται ήδη, από πλευράς Η.Π.Α και δευτερευόντως της Ε.Ε. και των G7, με ιδιαίζουσα σφοδρότητα, στο πεδίο της Συρίας, της Νοτιοανατολικής Μεσογείου και της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, με αυξομείωση της έντασής τους, στην Ανατολική και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και με ιδιαίτερη, κλιμακούμενη ένταση, σε όλη τη γηραιά ήπειρο, μέσω της μεταναστευτικής, μουσουλμανικής, προσφυγικής πλημμυρίδας (William Kilpatrick, 2016).

Εφόσον, λοιπόν, κάποιος επιθυμεί να προβλέψει την κατάληξη τούτης της διεγκυστίδας, οφείλει να συνεκτιμήσει, τηρουμένων των αναλογιών και με τις αναγκαίες προσαρμογές, το ιστορικό υπόβαθρο των αντιδράσεων των ισχυρών του διεθνούς συστήματος, στις περιπτώσεις που απειλήθηκε η σταθερότητά του ή τέθηκαν εν αμφιβόλω οι στρατηγικές επιλογές του (Steven W. Mosher, 2022).

Στο πλαίσιο αυτό, όποιος επιχειρεί να ερμηνεύσει το πολύπλοκο σήμερα και να προβλέψει το αύριο της οικουμένης, σε όλα τα επίπεδα, είναι υποχρεωμένος να «ξεσκονίσει» όλους εκείνους τους τόμους των σημειώσεων, από το όχι και τόσο μακρινό παρελθόν του «ψυχρού πολέμου» και των αδυσώπητων περιφερειακών συγκρούσεων, στις οποίες πρωταγωνιστούσαν, «κατ' εντολή και κατ' απονομή», κράτη – δορυφόροι των ισχυρών, ως εντολοδόχοι και αντιπρόσωποι των τότε υπερδυνάμεων (Η.Π.Α & Ε.Σ.Σ.Δ). Άλλωστε, το γεγονός ότι, ο εν εξελίξει, εμπορικός πόλεμος, θυμίζει κατά πολύ, τηρουμένων των αναλογιών κι από την αντίστροφη φορά, τους Πολέμους του Οπίου (Julia Lovell, 2011), αποδίδει ακόμη μεγαλύτερη σημασία στη γνώση της Ιστορίας, ως εργαλείο ερμηνείας και πρόβλεψης κάθε σύγχρονης πρωτοβουλίας.

Συμπερασματικά, απαξάπασες οι δυνάμεις του πλανήτη, αναπτυγμένες ή αναπτυσσόμενες χώρες, μετά από ένα σημαντικό διάλειμμα, βρίσκονται και πάλι στο σημείο, να είναι υποχρεωμένες να αναλύσουν τη σημασία που ολοφάνερα αποδίδεται σε στρατηγικές επιλογές ισχύος, απ' την πλευρά όλων των σημαντικών παικτών του διεθνούς συστήματος, οι οποίες υπαγορεύονται, σχεδόν καθ' ολοκληρία, από πληθώρα οικονομικών – εμπορικών παραγόντων: Πρωτίστως, συνδέονται ευθέως με την απροκάλυπτη και εντεινόμενη τάση ελέγχου των πηγών και των αγωγών της ενέργειας (Trevor M. Letcher, 2006), καθώς και των νέων δρόμων και παραμέτρων του διεθνούς εμπορίου, το οποίο επανακτά -βαθμηδόν- κάποια από τα, όχι και τόσο μακρινά, συγκρουσιακά χαρακτηριστικά του. Ταυτοχρόνως, όλες οι δυνάμεις του κόσμου, καλούνται να εκτιμήσουν, εκτός από τα ραγδαία μεταβαλλόμενα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πλανήτη, την εξέλιξη και τις επιπτώσεις της προκληθείσας και γενικευμένης, τάσης μετανάστευσης πληθυσμών, κυρίως προς την Ευρώπη.

9.2.6 Οι αντιθέσεις ΗΠΑ-Κίνας στο νομισματικό πεδίο

Όλα τα παραπάνω επιβάλλεται να συνεκτιμηθούν, στην προσέγγιση της πρωτοεμφανισθείσας, και σε οργανωμένη βάση εκδηλωθείσας από την Κίνα, τάσης αμφισβήτησης μιας -επί πολλές

δεκαετίες- κρίσιμης «σταθεράς» της παγκόσμιας οικονομίας: αυτής που αφορά στο δολάριο των Ηνωμένων Πολιτειών (USD), ως του ισχυρότερου -παγκοσμίως- αποθεματικού και συναλλακτικού νομίσματος (Barry Eichengreen, Arnaud Mehl, Livia Chitu, 2017). Ενόσ νομίσματος, δια του οποίου διεξάγεται κάτι παραπάνω από το 80% των παγκόσμιων συναλλαγών, και όχι μόνον αυτών που αφορούν τις πωλήσεις πετρελαίου, η εκκαθάριση των οποίων διενεργείται, από την Τράπεζα της Νέας Υόρκης, στο πλαίσιο του αμερικανικού Δικαίου. Κατά συνέπεια, στο γεγονός ότι, το δολάριο των Η.Π.Α., ως ενδιάμεσο νόμισμα εκκαθάρισης της πλειοψηφίας των διακρατικών συναλλαγών, τυπώνεται από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Η.Π.Α, τη FED και χρησιμοποιείται σε όλον τον πλανήτη, οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, η ισχυρή διεθνής θέση της οικονομίας των ΗΠΑ (Barry Eichengreen, Arnaud Mehl, Livia Chitu, 2017).

Επίσης, όλα αυτά συμβαίνουν τη στιγμή που η Κίνα και άλλες δυνάμεις αμφισβητούν την υποχρέωση όλων των χωρών του κόσμου, να διατηρούν δολάρια στα συναλλαγματικά τους αποθέματα (συνηθέστερα και ομόλογα των Η.Π.Α), μεταξύ άλλων και για να στηρίζουν τα νομίσματά τους, σε περίπτωση πρόσδεσης των εθνικών τους νομισμάτων με το δολάριο. Και τούτο, επειδή, αυτό λειτουργεί και ως ιδιότυπος δανεισμός της παγκόσμιας υπερδύναμης, η οποία, από τον υπ' αριθμόν ένα δανειστή του κόσμου, το 1950, έχει μετατραπεί στο μεγαλύτερο οφειλέτη του πλανήτη. Κι ως σημειωθεί ότι, μέγα μέρος του χρέους των Η.Π.Α, διακρατείται από τη Λ.Δ. της Κίνας (Lawrence E. Wilson, 2017).

Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα διακρατούσε στα τέλη Ιανουαρίου του 2020, αμερικανικά κρατικά ομόλογα ύψους 1,073 τρισ. δολ. Η.Π.Α (1,073 trillion USD). Ένα ποσό που την καθιστά τον μεγαλύτερο ξένο πιστωτή, της αμερικανικής κυβέρνησης. Ενδεχόμενη μαζική πώληση αμερικανικών, κρατικών ομολόγων από το Πεκίνο, θα μπορούσε να προκαλέσει άπαξ, ένα σοβαρό πρόβλημα στις ΗΠΑ, αλλά και σε όσους έχουν επενδύσει σε αμερικανικά ομόλογα. Ή, όπως σημείωσε ο Τζέφρι Γκούντλαχ (Jeffrey Gundlach), γνωστός και ως «ο βασιλιάς» των ομολόγων της Wall Street, Διευθύνων Σύμβουλος/CEO της «Double Line Capital», γνωστής εταιρείας διαχείρισης επενδύσεων και καταχωρημένου συμβούλου επενδύσεων, σε δήλωσή του στο Reuters, «...η Κίνα μπορεί να χρησιμοποιεί εσαεί, ως μοχλό πίεσης, τα αμερικανικά ομόλογα που διαθέτει, αλλά μόνο στην περίπτωση που δεν τα πουλήσει» (Brad W. Setser, 2018).

Όλες οι προαναφερθείσες παράμετροι, μαζί με την ανάλυση των δυνατοτήτων που έχουν και διαρκώς διευρύνουν, τόσο οι παραδοσιακοί όσο και οι νέοι, ισχυροί, παγκόσμιοι παίκτες, να αξιοποιούν σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα, τεχνητής νοημοσύνης, και να εξαπολύουν επιτυχημένες ψηφιακές επιθέσεις (Nicole Perlroth, 2021), ή να αμύνονται αποτελεσματικά, έναντι αυτών, διαμορφώνουν ένα εκρηκτικό σκηνικό, το οποίο συνιστά ευθεία απειλή για τις Η.Π.Α, που κινδυνεύουν πια, βάσιμα, είτε με χρεοκοπία είτε με υπερπληθωρισμό (Martin

Ražický, 2022), εφόσον σημειωθεί, καθ' οιονδήποτε τρόπο, κατάρρευση του συστήματος των πετροδολαρίων. Το σύστημα αυτό απειλείται πλέον ευθέως, από τη στιγμή που η Λ.Δ. της Κίνας, εισήγαγε στο Διεθνές Χρηματιστήριο της Σαγκάης, ένα Συμβόλαιο Μελλοντικής Εκπλήρωσης, που αφορά σε αγορά πετρελαίου στο κινεζικό νόμισμα γουάν, μετατρέψιμο σε φυσικό χρυσό, στα Χρηματιστήρια της Σαγκάης και του Χονγκ Κόνγκ (milpark.ru, 2020).

Με δεδομένο ότι, τα «πετρογουάν» έχουν αντίκρισμα, σε αντίθεση με τα «πετροδολάρια», ο μηχανισμός παράκαμψης, των τελευταίων, έχει στηθεί προσεκτικά και πλέον λειτουργεί αποτελεσματικά. Αν κρίνει κανείς από τη ραγδαία αύξηση των αποθεμάτων της Ρωσίας σε χρυσό, κι αν συνυπολογίσει το γεγονός ότι, η Ρωσία είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός ενέργειας, παγκοσμίως, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας ενέργειας στην υφήλιο, η Βενεζουέλα είναι η χώρα με τα μεγαλύτερα αποθέματα ενέργειας στον πλανήτη, κι η Σαουδική Αραβία είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας πετρελαίου στον κόσμο, αντιλαμβάνεται πως, η εναλλακτική δυνατότητα που διαμόρφωσε η ηγεσία του Πεκίνου, για τους προμηθευτές της σε πετρέλαιο, οδηγεί -σταδιακά- προς μια πιθανή σύγκρουση της Κίνας με τις Η.Π.Α.

Ειδικά, μετά από μια σειρά εξελίξεων, που αποδεικνύουν πρόοδο στην προσπάθεια αντικατάστασης του πετροδολαρίου, από το πετρογουάν. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι: α) Τα εγκαίνια του τεράστιου διυλιστηρίου Yasref, στην πόλη Yanbu της Σαουδικής Αραβίας, ως αποτέλεσμα κοινής, διμερούς επένδυσης, ύψους 8,5 δισ. δολαρίων, από την εταιρεία Saudi Aramco και την κινεζική Sinopec. Ακόμη, η Saudi Arabian Oil Company ("Aramco") μέσω της θυγατρικής της Saudi Aramco Asia Company Limited ("SAAC") υπέγραψε Μνημόνιο Συνεργασίας (MoU) με την China Petroleum & Chemical Corporation ("Sinopec") για πιθανή συνεργασία και στην Κίνα (Aramco-SAAC-Sinopec, 2022). β) Η αύξηση του μεριδίου της Ρωσίας, στις εισαγωγές πετρελαίου στην κινεζική αγορά, από το 5% στο 15%, με αποτέλεσμα να είναι πρώτη στον πίνακα των χωρών-προμηθευτριών της Κίνας, και γ) η αποδοχή του γουάν, από την κυβέρνηση της Αγκόλας, ως μέσου πληρωμής, για τις εξαγωγές πετρελαίου της αφρικανικής χώρας, προς τη Λ.Δ. της Κίνας, γεγονός που την κατέστησε, τη δεύτερη προμηθεύτρια χώρα, της εξαιρετικά κερδοφόρας κινεζικής αγοράς. Αυτός ήταν και ο λόγος που, η Αγκόλα ανακοίνωσε το γουάν, ως το δεύτερο, νόμιμο και επίσημο νόμισμά της, το 2015. Ήδη, από τον Ιούνιο του 2017, η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας και η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας υπέγραψαν μνημόνιο για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής αργού πετρελαίου χρησιμοποιώντας γιουάν (Jegarajah, Sri, 2017-10-24).

9.2.7 Οι σχέσεις της Ε.Ε. με την Κίνα: στρατηγικός εταίρος ή στρατηγικός ανταγωνιστής;

Η επεκτατική οικονομική πολιτική της Κίνας προς τις δυτικές χώρες δεν είχε προβλεφθεί μόνο στην Ουάσιγκτον αλλά και στην ΕΕ. Όπως ήταν αναμενόμενο, η ΕΕ αντιλήφθηκε το γεγονός ότι

η Κίνα είναι ένας ισχυρός ανταγωνιστής, επανασχεδιάζοντας όχι μόνο την παγκόσμια οικονομία, αλλά και προκαλώντας την Ευρώπη στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας 17 + 1 και της Πρωτοβουλίας Belt and Road (Wijffelaars et al 2021).

Στα παρακάτω, θα γίνει μια πρώτη προσπάθεια να εξεταστούν οι εμπορικές σχέσεις της ΕΕ με την Κίνα. Στη συνέχεια, θα συζητηθούν τα κύρια οικονομικά ζητήματα και οι διαφορές μεταξύ ΕΕ και Κίνας (Bahri 2020).

Στο πλαίσιο αυτό, τα ερωτήματα που τίθενται είναι:

- Γιατί η Κίνα είναι σημαντική για την ΕΕ και γιατί η ΕΕ είναι σημαντική για την Κίνα;
- Ποια είναι η στρατηγική της ΕΕ έναντι της Κίνας;
- Ποιες είναι οι εμπορικές προτεραιότητες για την ΕΕ και την Κίνα;
- Πώς μπορεί η ΕΕ να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό από την Κίνα;
- Ποια είναι τα σχέδια της ΕΕ και της Κίνας να συνδεθούν μεταξύ τους ακόμη στενότερα;
- Είναι η Κίνα ευπρόσδεκτη στην Ευρώπη;
- Ποια είναι τα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα της συνεργασίας των κρατών μελών της ΕΕ έναντι της Κίνας;

Όσον αφορά στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ΕΕ σε σύγκριση με την Κίνα, διαπιστώνεται ότι ο τομέας των υπηρεσιών της ΕΕ αντιπροσώπευε, το 2017, το 73,5% του ΑΕΠ της. Η συμβολή της βιομηχανίας ήταν 24,9% και της γεωργίας 1,6%. Τα αντίστοιχα ποσοστά για την Κίνα ήταν 51,6%, 40,5% και 7,9%.

Είναι προφανές ότι η οικονομία της ΕΕ βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τομέα των υπηρεσιών, ενώ της Κίνας στη βιομηχανία. Το μερίδιο του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ στην Κίνα εξακολουθεί να είναι υψηλότερο από ό,τι στην ΕΕ. Αυτό δείχνει ότι η Κίνα είναι μια ταχέως αναπτυσσόμενη, νέα αναδυόμενη οικονομία σε σύγκριση με την ΕΕ, και αναμένεται να εξελιχθεί σε μια από τις πιο προηγμένες οικονομίες στον κόσμο τις επόμενες δεκαετίες.

Από την ανάλυση των διμερών εμπορικών σχέσεων προκύπτει ότι το 2018 η Κίνα ήταν ο μεγαλύτερος εξαγωγέας και ο τρίτος μεγαλύτερος εισαγωγέας στον κόσμο. Οι πέντε μεγαλύτεροι εξαγωγείς αγαθών στην παγκόσμια οικονομία είναι η Κίνα (16%), ακολουθούμενη από την ΕΕ (15%), τις Ηνωμένες Πολιτείες (11%), την Ιαπωνία (5%) και το Χονγκ Κονγκ (4%). Η Κίνα εισάγει το 13% του συνόλου των εισαγόμενων αγαθών παγκοσμίως και την ξεπερνούν μόνο οι Ηνωμένες Πολιτείες (17%) και η ΕΕ (15%). Το 2018, η Κίνα (11%) ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος εταίρος για τις εξαγωγές της ΕΕ και ο μεγαλύτερος εταίρος για τις εισαγωγές αγαθών της ΕΕ (20%) μετά τις ΗΠΑ. Οι τρεις μεγαλύτεροι ευρωπαίοι εξαγωγείς στην Κίνα (2018) ήταν η Γερμανία (93.715 εκατ. ευρώ), το Ηνωμένο Βασίλειο (23.365 εκατ. ευρώ) και η Γαλλία (20.850 εκατ. ευρώ).

Οι εισαγωγές της ΕΕ από την Κίνα ανά κράτος μέλος αναλύονται ως εξής: Οι τρεις μεγαλύτεροι εισαγωγείς από την Κίνα στην Ευρώπη το 2018 ήταν η Ολλανδία (85.280 εκατ. €), η Γερμανία (75.467 εκατ. €) και το Ηνωμένο Βασίλειο (53.320 εκατ. €).

Όσον αφορά το εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και της Κίνας, τρία κράτη μέλη είχαν εμπορικό πλεόνασμα με την Κίνα το 2018. Το μεγαλύτερο κατέχει η Γερμανία (18.248 εκατ. ευρώ), ακολουθούμενη από τη Φινλανδία (1.448 εκατ. ευρώ) και την Ιρλανδία (1.013 εκατ. ευρώ). Είκοσι πέντε κράτη μέλη εμφάνισαν εμπορικό έλλειμμα με την Κίνα (2018). Το μεγαλύτερο κατείχε η Ολλανδία (74.157 εκατ. ευρώ), ακολουθούμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο (29.955 εκατ.) και την Ιταλία (17.611 εκατ. ευρώ).

Οι εξαγωγές βιομηχανικών αγαθών της ΕΕ στην Κίνα κατέχουν υψηλότερο μερίδιο (84%) από ότι τα πρωτογενή αγαθά (12%). Τα περισσότερα εξαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα από την ΕΕ στην Κίνα είναι τα μηχανήματα και τα οχήματα (53%), ακολουθούμενα από άλλα μεταποιημένα προϊόντα (18%) και τα χημικά (13%).

Το 2018, οι εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων της ΕΕ από την Κίνα είχαν επίσης υψηλότερο μερίδιο (97%), από τα πρωτογενή αγαθά (2%). Τα περισσότερα εισαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα ήταν μηχανήματα και οχήματα (53%), ακολουθούμενα από άλλα μεταποιημένα προϊόντα (39%) και χημικά προϊόντα (5%). Το εμπόριο υπηρεσιών ΕΕ-Κίνας ανέρχεται σε περισσότερο από το δέκα τοις εκατό του συνολικού εμπορίου αγαθών και οι εξαγωγές υπηρεσιών της ΕΕ αποτελούν το 19% των συνολικών εξαγωγών αγαθών της ΕΕ. Το μερίδιο της Κίνας, συμπεριλαμβανομένου του Χονγκ Κονγκ, στις συνολικές εξαγωγές και εισαγωγές προς την ΕΕ είναι περ. έξι τοις εκατό. Αυτό σημαίνει ότι προς το παρόν, το εμπόριο υπηρεσιών της ΕΕ με την Κίνα φαίνεται να είναι ασήμαντο.

Παρά την αυξανόμενη εμπορική αλληλεξάρτηση, οι σχέσεις μεταξύ των δύο μερών δοκιμάζονται από οικονομικές διαφορές και αντιπαλότητες (Hilpert 2013). Ειδικότερα, για την ΕΕ η Κίνα χαρακτηρίζεται από έλλειψη διαφάνειας, ενεργές βιομηχανικές πολιτικές και μη δασμολογικά εμπορικά μέτρα, που εισάγουν διακρίσεις σε βάρος ξένων εταιρειών, ισχυρή κρατική παρέμβαση στην οικονομία, με αποτέλεσμα να κατέχουν δεσπόζουσα θέση οι κρατικές επιχειρήσεις, άνιση πρόσβαση σε επιδοτήσεις και φθηνή χρηματοδότηση, ανεπαρκή προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, κ.α. (Aljazeera 2019).

Ως αντίδραση στην οικονομική επίθεση της Κίνας, στις 18 Μαρτίου 2019, η Υπατη Εκπρόσωπος της ΕΕ για Εξωτερικές Υποθέσεις και Ασφάλεια Φεντερικά Μογκερίνι εξέφρασε την «πλήρη υποστήριξή της» στη νέα στάση της ΕΕ έναντι της Κίνας, που περιγράφεται ως «συστημικός αντίπαλος», καθώς η ΕΕ επιδιώκει την εξισορρόπηση της οικονομικής και εμπορικής σχέσης της με το Πεκίνο. Η ΕΕ άρχισε να ακολουθεί σκληρές πολιτικές κατά της Κίνας και τα κράτη μέλη υποστήριξαν μια σκληρή στάση απέναντί της (Hilpert 2013).

Επιπροσθέτως, μια γαλλογερμανική πρωτοβουλία άρχισε να ασκεί πίεση στις Βρυξέλλες για αναμόρφωση και αναδιάρθρωση των σχέσεων με την Κίνα. Ως αποτέλεσμα, στις 9 Απριλίου 2019, η ΕΕ και η Κίνα συμφώνησαν σε μια κοινή δήλωση που καθορίζει την κατεύθυνση για τις σχέσεις ΕΕ-Κίνας τα επόμενα χρόνια. Με τον τρόπο αυτό, οι Βρυξέλλες στοχεύουν στη βελτίωση των οικονομικών σχέσεων με την Κίνα στη βάση της «κοινής κατανόησης των αμοιβαίων οφελών».

Αυτή η νέα σκληροπυρηνική πολιτική κατά της Κίνας στις Βρυξέλλες ενισχύθηκε με τη δημοσίευση της έκθεσης της Ομοσπονδίας Γερμανικών Βιομηχανιών (BDI), του κύριου επιχειρηματικού λόμπι της Γερμανίας, που περιγράφει το Πεκίνο ως «*συστημικό ανταγωνιστή*» και προτείνει μια στρατηγική για την προστασία των ευρωπαϊκών βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας από τις τηλεπικοινωνίες, έως τη βαριά μηχανική (BDI 2019).

Η έκθεση της Ομοσπονδίας Γερμανικών Βιομηχανιών υποστηρίζει, ότι οι κινεζικές εταιρείες απολαμβάνουν σχετικά ελεύθερη πρόσβαση στην εσωτερική αγορά της ΕΕ μέχρι σήμερα, όμως αυτό δεν ισχύει εξίσου για ξένες εταιρείες στην Κίνα. Παρά ορισμένες μεταρρυθμίσεις, επενδυτικές απαγορεύσεις, επενδυτικά ανώτατα όρια ή υποχρεώσεις σύστασης κοινών επιχειρήσεων εξακολουθούν να υπάρχουν σε αρκετούς τομείς (Los Angeles Times 2019). Επιπλέον, η Κίνα εξακολουθεί να διατηρεί ένα σημαντικά υψηλότερο επίπεδο δασμών για εισαγωγές βιομηχανικών αγαθών. Υπάρχουν πολυάριθμοι μη δασμολογικοί φραγμοί στο εμπόριο. Οι ξένες εταιρείες υφίστανται διακρίσεις στις δημόσιες συμβάσεις, ενώ υπάρχει ακόμη υψηλός βαθμός ασυμμετρίας στην πρόσβαση στην αγορά μεταξύ Κίνας και ΕΕ.²¹

Έντονος σκεπτικισμός και κριτική ασκείται έναντι της Κίνας από πλευράς των Ευρωπαίων και για τις στρατηγικές της Κίνας στην Ευρώπη και αλλού, όπως είναι οι πρωτοβουλίες One Belt One Road, Polar Silk Road Through the Arctic και 17+1 (Hilpert 2013).

Ως γνωστό, η πρωτοβουλία One Belt One Road είναι ένα έργο διεθνούς συνεργασίας που βασίζεται σε υποδομές και συνδέσεις που χρηματοδοτούνται από την Κίνα. Η πρωτοβουλία αυτή στοχεύει στη βελτίωση της οικονομικής ολοκλήρωσης κατά μήκος του αρχαίου Δρόμου του Μεταξιού που συνδέει την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική σε ξηρά και θάλασσα.

Τον Ιούνιο του 2017, η Κίνα δημοσίευσε το «Όραμα για τη Ναυτιλιακή Συνεργασία στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας Belt and Road», που στοχεύει στη θαλάσσια συνεργασία, εστιάζοντας στον Ινδικό Ωκεανό, την Αφρική και τη Μεσόγειο. Μέσω της πρωτοβουλίας Polar Silk Road Through the Arctic, η Κίνα αυτοπροσδιορίζεται ως «Κράτος της Αρκτικής», που σημαίνει ότι η Κίνα είναι ένα από τα ηπειρωτικά κράτη που ανήκουν στον Αρκτικό Κύκλο. Στόχος της είναι να προωθήσει το όραμά της για έναν πολικό δρόμο του μεταξιού και θα συνδέει την Κίνα με την Ευρώπη και μέσω της περιοχής της Αρκτικής.

Η πρωτοβουλία (συμμαχία) 17+1, που ιδρύθηκε το 2012 στη Βουδαπέστη υπό την ηγεσία της Κίνας, έχει ως στόχο την επέκταση της συνεργασίας μεταξύ του Πεκίνου και των χωρών μελών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ), με επενδύσεις και εμπόριο για την ανάπτυξη της περιοχής της ΚΑΕ. Η πρωτοβουλία εστιάζει, επίσης, σε έργα υποδομής, όπως γέφυρες, αυτοκινητόδρομοι, σιδηροδρομικές γραμμές και εκσυγχρονισμός λιμένων στα κράτη μέλη της ΚΑΕ. Η πρωτοβουλία περιλαμβάνει δώδεκα κράτη μέλη της ΕΕ και πέντε βαλκανικά κράτη — Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχία, Εσθονία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μακεδονία, Μαυροβούνιο, Πολωνία, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία και Σλοβενία. Η πρωτοβουλία 17+1 θεωρείται, σε μεγάλο βαθμό, επέκταση της κινεζικής πρωτοβουλίας Belt and Road. Μέσω της πρωτοβουλίας αυτής, προφανώς η Κίνα επεκτείνει την πολιτική και οικονομική της επιρροή, χρησιμοποιώντας το οικονομικό της βάρος στην Ανατολική, Νοτιοανατολική και Κεντρική Ευρώπη και στην ΕΕ.

Για ορισμένους, η στρατηγική της Κίνας στοχεύει στην αποδυνάμωση της ΕΕ, μέσω της διαίρεσης της μεταξύ προηγμένων και λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών. Τα 12 μέλη της πρωτοβουλίας 17 + 1 καλύπτουν μόνο το δύο τοις εκατό του ΑΕΠ της ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, περίπου το 75% του ΑΕΠ της ΕΕ παράγεται από έξι μεγάλες οικονομίες.

Η έκθεση της Ομοσπονδίας Γερμανικών Βιομηχανιών υπογραμμίζει ότι η θέση της ΕΕ έναντι της Κίνας δεν πρέπει να υποβαθμίζεται από ενέργειες ορισμένων κρατών μελών. Μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορούν να σταματήσουν οι διαιρέσεις εντός της ΕΕ, με μορφές όπως η πρωτοβουλία 17 + 1. 34 Επιπλέον, η ως άνω έκθεση επεσήμανε, ότι οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων που είναι μέλη της πρωτοβουλίας 17 + 1 πρέπει να έρθουν πιο κοντά στην ΕΕ.

Όλες αυτές οι απόψεις δείχνουν ότι οι Βρυξέλλες δεν έχουν ξεκάθαρη άποψη για το πώς θα μπορούσε να λυθεί το ζήτημα των 17 + 1 μεταξύ των κρατών μελών ή πώς η ΕΕ μπορεί να μιλήσει με μία φωνή κατά της Κίνας.

Οι εντάσεις μεταξύ της ΕΕ και της Κίνας έχουν αυξηθεί σημαντικά από τότε που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποδέχθηκε, το 2020, «κατ' αρχήν» τη Συνολική Συμφωνία Επενδύσεων (Comprehensive Agreement on Investment -CAI). Μια συμφωνία, της οποίας η διαπραγμάτευση ξεκίνησε το 2013 και παρά την αποδοχής της από το Συμβούλιο δεν έχει υπογραφεί ακόμη, λόγω των αντιρρήσεων του Ευρωκοινοβουλίου. Ειδικότερα, το Κοινοβούλιο της ΕΕ ενέκρινε ψήφισμα που καταδικάζει ρητά τη μεταχείριση της Κίνας προς τους Ουιγούρους στο Σιντζιάνγκ, μαζί με τις ενέργειες της Κίνας στο Χονγκ Κονγκ. Στη συνέχεια, η ΕΕ επέβαλε συμβολικές κυρώσεις σε ορισμένα άτομα της Κίνας, στις οποίες η Κίνα απάντησε με κυρώσεις σε θεσμικά όργανα της ΕΕ, ακόμη και σε μέλη του Κοινοβουλίου της ΕΕ. Κατά συνέπεια, η διαδικασία επικύρωσης της CAI έχει παγώσει (Hilpert 2013).

Επιπλέον, έχουν προταθεί ή συμφωνηθεί αρκετές άλλες πρωτοβουλίες για να καταστήσουν πιο δύσκολη τη συμμετοχή ξένων (κυρίως κινεζικών) εταιρειών σε δημόσιες συμβάσεις χωρίς: (i) αμοιβαιότητα στη χώρα καταγωγής τους ή (ii) σε περίπτωση στρέβλωσης λόγω ξένων κρατικών επιχορηγήσεων. Εν τω μεταξύ, ο υπό συζήτηση νόμος περί εταιρικής δέουσας επιμέλειας που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να καταστήσει τις μεγάλες εταιρείες της ΕΕ υπεύθυνες για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος στην αλυσίδα αξίας τους. Αν και δεν στοχεύει άμεσα στην Κίνα, πιθανότατα θα δυσκόλευε τις εταιρείες της ΕΕ να χρησιμοποιήσουν ορισμένες κινεζικές εισροές, όπως βαμβάκι, σπάνιες γαίες και ηλιακά πάνελ από την περιοχή Χιηjiang (από την οποία οι ΗΠΑ έχουν ήδη απαγορεύσει όλες τις εισαγωγές).

Όσον αφορά τη διεθνή συνεργασία, η ΕΕ και οι ΗΠΑ έχουν εντατικοποιήσει τις συνομιλίες και έχουν εκδώσει κοινές πρωτοβουλίες για να βελτιώσουν τη συνεργασία και να αμφισβητήσουν την αυξανόμενη οικονομική σημασία της Κίνας μέσω συμφωνιών όπως: Προς μια ανανεωμένη διατλαντική εταιρική σχέση, τη δέσμευση του Συμβουλίου Εμπορίου και Τεχνολογίας ΕΕ-ΗΠΑ και μια δήλωση που απαιτεί να λογοδοτήσουν χώρες όπως η Κίνα που υποστηρίζουν πολιτικές που στρεβλώνουν το εμπόριο.

Παρά τις παραπάνω αντιθέσεις, σε καμία περίπτωση η ΕΕ δεν αποκόπτει ακόμη την Κίνα, ούτε επιδεικνύει μια ενοποιημένη και συνεκτική στρατηγική έναντι του Πεκίνου. Για παράδειγμα, δεν κατάφερε να επιβάλει κυρώσεις που σχετίζονται με την επέμβαση της Κίνας στο Χονγκ Κονγκ, επειδή η Ουγγαρία άσκησε βέτο.

Εν τω μεταξύ, η ΕΕ εξακολουθεί να βλέπει την Κίνα ως εταίρο για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Αυτό δεν συμβαίνει μόνο επειδή έχει την άποψη ότι το πρόβλημα αντιμετωπίζεται πιο αποτελεσματικά μέσω της συνεργασίας, αλλά και επειδή συνειδητοποιεί ότι θα χρειαστεί τη συνεργασία της Κίνας, επειδή η ΕΕ στερείται ελέγχου των εισροών που είναι απαραίτητες για την προβλεπόμενη πράσινη μετάβασή της.

Γενικότερα, υπάρχει απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης της Κίνας. Ο σκεπτικισμός και η συνειδητοποίηση ορισμένων απειλών που προέρχονται από τον ασιατικό γίγαντα αυξάνονται σχεδόν παντού τα τελευταία χρόνια. Παρά το γεγονός ότι η κοινή γνώμη είναι αρνητική, ο Ούγγρος πρωθυπουργός Βίκτορ Όρμπαν παρουσιάζεται ως φίλος της Κίνας στη Δύση, ενώ η καγκελάρια της Γερμανίας Μέρκελ δεν θέλει να βλάψει το εξαγωγικό δυναμικό της βιομηχανικής βάσης της Γερμανίας και είναι ισχυρός υποστηρικτής της «αλλαγής μέσω του εμπορίου». Εν τω μεταξύ, ο Γάλλος πρόεδρος Μακρόν θέλει ο κόσμος να μάθει ότι η ΕΕ --ή καλύτερα, η Γαλλία-- είναι μια μεγάλη δύναμη που σε καμία περίπτωση δεν ακολουθεί εντολές από την Ουάσιγκτον και πιστεύει ότι αυτός / η ΕΕ / η Γαλλία μπορούν

να ασκήσουν επιρροή στην Κίνα και στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας, εάν το Παρίσι διατηρήσει το Πεκίνο ως εταίρο.

9.3 Ο εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ-Κίνας

9.3.1 Η νέα αμερικανική εμπορική πολιτική

Με τη νέα διακυβέρνηση Τραμπ ξεκίνησε μια νέα εποχή στην εξωτερική εμπορική πολιτική των ΗΠΑ (Murphy 2021). Η νέα εποχή έχει πολλές πτυχές. Μια από αυτές είναι η έντονη εστίαση όλων των πολιτικών δράσεων στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Ήδη από το 1990, ο Τραμπ είπε στη συνέντευξή του στο περιοδικό Playboy, ότι η πρώτη του επίσημη πράξη εάν γινόταν πρόεδρος θα ήταν *«ένας φόρος σε κάθε Mercedes-Benz που θα κυκλοφορούσε σε αυτή τη χώρα και σε όλα τα ιαπωνικά προϊόντα»*, επειδή το μεγαλύτερο αμερικανικό πρόβλημα είναι το υψηλό εμπορικό έλλειμμα. Ο Τραμπ κατήγγειλε επανειλημμένα, ότι άλλες χώρες εκμεταλλεύονται τις Ηνωμένες Πολιτείες. Στην κριτική του για το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα, εμφανίζονται ξανά και ξανά οι αδυναμίες του ΠΟΕ, με τον Τραμπ να θεωρεί, προφανώς, το αμερικανικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ως απόδειξη, ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση.

Ο Πρόεδρος ασχολήθηκε πρωτίστως με το εμπόριο αγαθών. Το έλλειμμα των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν 811 δισεκατομμύρια δολάρια (4,2 τοις εκατό του ΑΕΠ) το 2017. Οι Ηνωμένες Πολιτείες εμφάνιζαν ελλείμματα έναντι όλων των μεγάλων εμπορικών εταίρων τους, όπως με την Κίνα (376 δισ.), την ΕΕ (153 δισ.), το Μεξικό (76 δισ.) και την Ιαπωνία (70 δισ.). Ταυτόχρονα, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν πλεόνασμα στο εμπόριο υπηρεσιών με τις περισσότερες χώρες, αθροίζοντας 243 δισεκατομμύρια δολάρια (1,3 τοις εκατό του ΑΕΠ). Είναι σαφές ότι η Αμερική έχει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στις εμπορικές υπηρεσίες και ένα συγκριτικό μειονέκτημα στις συναλλαγές αγαθών.

Η χώρα σημείωσε, επίσης, σημαντικό πλεόνασμα πρωτογενούς εισοδήματος το 2017: Το εισόδημα από αμερικανικά κεφάλαια στο εξωτερικό υπερέβη το εισόδημα από ξένα κεφάλαια στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά 217 δισεκατομμύρια δολάρια. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν έλλειμμα στον ισολογισμό δευτερογενούς εισοδήματος. Αυτό αντικατοπτρίζεται, για παράδειγμα, σε εμβάσματα από μετανάστες στις χώρες καταγωγής τους, πληρωμές σε Αμερικανούς στρατιώτες στο εξωτερικό, αναπτυξιακή βοήθεια, πρόστιμα από αμερικανικές εταιρείες στις αρχές ανταγωνισμού της ΕΕ ή πληρωμές σε διεθνείς οργανισμούς.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στις Ηνωμένες Πολιτείες οφείλετο, κατά τη γνώμη του Προέδρου Τράμπ, σε μεγάλο βαθμό, στην εμπορική πολιτική. Βασικά επιχειρήματά του είναι:

- Οι αμερικανικές εταιρείες δεν έχουν δίκαιη πρόσβαση στις ξένες αγορές, ενώ η αμερικανική αγορά είναι ανοιχτή.
- Οι ξένες εταιρείες επιδοτούνται άμεσα και έμμεσα, αποκτώντας, έτσι, αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.
- Οι εμπορικές συμφωνίες είναι σε βάρος των ΗΠΑ και απειλούν την παγκόσμια κυριαρχία τους.

Τον 19ο αιώνα, οι παγκόσμιες δυνάμεις ανάγκασαν χώρες όπως η Κίνα ή η Ιαπωνία να ανοίξουν τα σύνορά τους με στρατιωτικά μέσα. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και το τέλος της αποικιοκρατίας, διαπραγματεύτηκαν εμπορικές συμφωνίες, σύμφωνα με τις οποίες ίσχυαν οι κανόνες της GATT / ΠΟΕ και το γενικό διεθνές δίκαιο. Η χρήση της καθαρής εξουσίας για την επιβολή οικονομικών συμφερόντων δεν εξαφανίστηκε, αλλά απαγορεύτηκε σε μεγάλο βαθμό στις αίθουσες διαπραγματεύσεων και έχει καθιερωθεί ένας συνεργατικός τόνος που προωθεί την εμπιστοσύνη και την εποικοδομητική συμπεριφορά.

Ο Τραμπ αποφάσισε να χρησιμοποιήσει το μέγεθος της αμερικανικής αγοράς, προκειμένου να επηρεάσει άλλες χώρες. Οι προηγούμενες κυβερνήσεις δεν το έκαναν και γι' αυτό τήρησε σκληρή στάση στις εμπορικές τους συμφωνίες. Η πρώτη του πράξη ήταν να τερματίσει την πολιτική διαδικασία επικύρωσης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης Trans-Pacific (TPP), που η κυβέρνηση του Προέδρου Μπαράκ Ομπάμα είχε διαπραγματευτεί με 11 χώρες του Ειρηνικού, με στόχο τον οικονομικό περιορισμό της Κίνας. Επίσης, ακύρωσε τις διαπραγματεύσεις για τη συμφωνία με την ΕΕ (TTIP), που σχεδιάστηκε, επίσης, κατά τη διάρκεια της θητείας του Ομπάμα.

Ο Τραμπ θέλησε να επαναδιαπραγματευτεί τις υπάρχουσες διμερείς συμφωνίες και ακολούθησε μια επιθετική στάση, με στόχο να αξιοποιήσει τη δική του δύναμη στην αγορά και να τις αναγκάσει σε παραχωρήσεις. Οι κανόνες του ΠΟΕ θεωρήθηκαν ως εμπόδιο στην επιδίωξη των στοχεύσεών του. Συνεπώς, σκόπευσε στην αποδυνάμωση του πολυμερούς συστήματος και στην εστίαση στις διμερείς «συμφωνίες», που επιτρέπουν την άσκηση εμπορικής ισχύος μεταξύ μη συμμετρικά αλληλεξαρτώμενων χωρών.

Η απόρριψη του ΠΟΕ τεκμηριώνεται σε πολλά έγγραφα [15]. Σε αυτά, η κυβέρνηση Τραμπ επικρίνει τις πολυμερείς εμπορικές συμφωνίες και ξεκαθαρίζει ότι προτιμά τις διμερείς συμφωνίες. Επικρίνει τον ΠΟΕ για το γεγονός ότι η νομολογία του έχει γίνει ανεξάρτητη και απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τις προθέσεις των ιδρυτών του. Εάν τα αμερικανικά συμφέροντα δεν είναι συμβατά με τη συνέχιση της ένταξης στον ΠΟΕ, λέγεται, τότε οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να αποχωρήσουν.

Τον Ιούλιο του 2018, διέρρευσε προσχέδια ενός «Δίκαιου και Αμοιβαίου Εμπορικού Νόμου». Αυτός ο νόμος θα έδινε στον Πρόεδρο την εξουσία να επιβάλει μονομερώς δασμούς. Επιπλέον, ο πρόεδρος θα μπορούσε να παρακάμψει τη ρήτρα του μάλλον ευνοημένου κράτους και να επιβάλει πολύ διαφορετικούς δασμούς σε διαφορετικές χώρες, ακόμη και αν δεν υπάρχει επίσημη εμπορική συμφωνία.

Κεντρικός όμως στόχος της νέας εμπορικής πολιτικής των ΗΠΑ ήταν η Κίνα. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ έχει κατά καιρούς επικρίνει διάφορες πτυχές της εμπορικής σχέσης ΗΠΑ-Κίνας, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων διμερών εμπορικών ελλειμμάτων και των σχετικά άκαμπτων συναλλαγματικών ισοτιμιών της Κίνας (Meixin et al 2018, Swanson 2018). Οι κυβερνήσεις του Τζορτζ Μπους και του Μπαράκ Ομπάμα επέβαλαν ποσοστώσεις και δασμούς στα κινεζικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, προκειμένου να θωρακίσουν τους εγχώριους παραγωγούς των ΗΠΑ, κατηγορώντας την Κίνα ότι εξάγει αυτά τα προϊόντα σε τιμές ντάμπινγκ. Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης Ομπάμα, οι ΗΠΑ κατηγορήσαν επιπλέον την Κίνα ότι επιδοτεί την παραγωγή αλουμινίου και χάλυβα και ξεκίνησαν μια σειρά από έρευνες αντιντάμπινγκ κατά της Κίνας (Chong and Li 2019).

Παρόλα αυτά, κατά τη διάρκεια αυτών των δύο κυβερνήσεων των ΗΠΑ, το εμπόριο ΗΠΑ-Κίνας συνέχισε να αυξάνεται. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η οικονομία της Κίνας αναπτύχθηκε και έγινε η δεύτερη μεγαλύτερη στον κόσμο, δεύτερη μόνο μετά από αυτήν των ΗΠΑ. Μεγάλης κλίμακας κινεζικές οικονομικές πρωτοβουλίες, όπως η Πρωτοβουλία Belt and Road, η Asian Infrastructure Investment Bank και το "Made in China 2025" ανησύχησαν ορισμένους φορείς χάραξης πολιτικής των ΗΠΑ (Chong and Li 2019). Ευρύτερα, η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας έχει θεωρηθεί από την κυβέρνηση των ΗΠΑ ως πρόκληση για την αμερικανική οικονομική και γεωπολιτική κυριαρχία (Kwan 2019), χωρίς όμως να υπάρξουν εμπορικοί πόλεμοι.

Η στάση των ΗΠΑ έναντι της Κίνας άλλαξε ριζικά αμέσως μετά την εκλογή του Προέδρου Ντόναλντ Τραμπ. Στις αρχές του 2011, δήλωσε ότι επειδή η Κίνα έχει χειραγωγήσει το νόμισμά της, «είναι σχεδόν αδύνατο για τις εταιρείες μας να ανταγωνιστούν τις κινεζικές εταιρείες» (CNN Money 2019). Στις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ το 2016, ο Τραμπ έθεσε υποψηφιότητα ασκώντας κριτική στην παγκοσμιοποίηση και με μια προστατευτική οικονομική πλατφόρμα (Kwan 2019), υποσχόμενος να μειώσει το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ με την Κίνα, το οποίο απέδωσε σε αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, όπως κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας και έλλειψη πρόσβασης των αμερικανικών εταιρειών στην κινεζική αγορά (South China Morning Post 2020).

Ο Πρόεδρος Τραμπ, τον Αύγουστο του 2017, έδωσε εντολή στο Γραφείο του Εμπορικού Αντιπροσώπου των Ηνωμένων Πολιτειών (US Trade Representative-USTR) να διερευνήσει τις κινεζικές οικονομικές πρακτικές (Kwan 2019). Η έκθεση που εκδόθηκε τον Μάρτιο του 2018, επιτέθηκε σε πολλές πτυχές της κινεζικής οικονομικής πολιτικής, εστιάζοντας ιδιαίτερα σε αθέμιτες εμπορικές πρακτικές και στην «αναγκαστική» μεταφορά τεχνολογίας, [27] για την οποία η έκθεση ανέφερε ότι κοστίζει στην οικονομία των ΗΠΑ εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως (CNN Business 2018).

Η τεχνολογία θεωρείται το ισχυρότερο πλεονέκτημα των Η.Π.Α. Σύμφωνα με τον εμπορικό εκπρόσωπο των ΗΠΑ, Robert E. Lighthizer, η Κίνα διατηρεί μια πολιτική «αναγκαστικής μεταφοράς τεχνολογίας», παράλληλα με την άσκηση του «κρατικού καπιταλισμού», συμπεριλαμβανομένης της εξαγοράς αμερικάνικων εταιρειών τεχνολογίας και χρήσης κυβερνοκλοπής για την απόκτηση τεχνολογίας (The Washington Post 2018). Ως αποτέλεσμα, αξιωματούχοι της κυβέρνησης Τραμπ έλαβαν, στις αρχές του 2018, μέτρα για να αποτρέψουν τις κινέζικες, από το να αγοράζουν αμερικανικές εταιρείες τεχνολογίας.

Μετά την έκδοση της έκθεσης, ο Τραμπ διέταξε την επιβολή δασμών σε κινεζικά προϊόντα, την κατάθεση καταγγελίας στον ΠΟΕ κατά της Κίνας και περιορισμούς στις κινεζικές επενδύσεις σε τομείς υψηλής τεχνολογίας της αμερικανικής οικονομίας [27]. Οι Αμερικανοί υποστηρικτές των υψηλότερων δασμών έναντι της Κίνας έχουν υποστηρίξει, ότι οι δασμοί θα φέρουν θέσεις εργασίας στη βιομηχανία στις ΗΠΑ, ότι οι διμερείς δασμοί πρέπει να είναι αμοιβαίοι, ότι οι ΗΠΑ πρέπει να εξαλείψουν το εμπορικό τους έλλειμμα με την Κίνα και ότι η Κίνα πρέπει να αλλάξει διάφορες πολιτικές που διέπουν την πνευματική ιδιοκτησία και τις επενδύσεις (Bekkers and Schroeter 2020).

Οι περισσότεροι οικονομολόγοι είναι δύσπιστοι για την ικανότητα των δασμών να επιτύχουν τους τρεις πρώτους από αυτούς τους στόχους [28]. Μια μελέτη εκτιμά ότι οι εξαγωγές των Η.Π.Α. στην Κίνα παρέχουν υποστήριξη σε 1,2 εκατομμύρια αμερικανικές θέσεις εργασίας και ότι οι κινεζικές πολυεθνικές εταιρείες απασχολούν άμεσα 197.000 Αμερικανούς, ενώ οι αμερικάνικες εταιρείες επένδυσαν 105 δισεκατομμύρια δολάρια στην Κίνα το 2019 (Reuters 2021). Οι οικονομολόγοι έχουν μελετήσει τον αντίκτυπο του εμπορίου με την Κίνα και την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στην απασχόληση στον αμερικανικό μεταποιητικό τομέα, με μικτά αποτελέσματα (Bekkers and Schroeter 2020, Feenstra et al 2019). Οι περισσότεροι οικονομολόγοι πιστεύουν ότι το αμερικανικό εμπορικό έλλειμμα είναι αποτέλεσμα μακροοικονομικών παραγόντων και όχι της εμπορικής πολιτικής (Bekkers and Schroeter 2020, Kehoe et al 2018). Ενώ οι αυξημένοι δασμοί σε κινεζικά προϊόντα αναμένεται να μειώσουν τις εισαγωγές των ΗΠΑ από την Κίνα, είναι πιθανό να οδηγήσουν σε αυξημένες εισαγωγές από άλλες χώρες, αφήνοντας το συνολικό εμπορικό έλλειμμα των Ηνωμένων Πολιτειών σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητο (Nicita 2019).

Παρά τις εκτιμήσεις των οικονομολόγων, αποφασίστηκε η αύξηση των δασμών και κατά συνέπεια η έναρξη εμπορικών τριβών και συγκρούσεων, όπως; Περιγράφονται στην παρακάτω ενότητα.

9.3.2 Μέτρα και αντίμετρα του εμπορικού πολέμου

Η εμπορική πολιτική του Τραμπ έχει προκαλέσει τέσσερις μεγάλες συγκρούσεις.

Η πρώτη σύγκρουση αφορά τα πλυνητήρια ρούχων και τους ηλιακούς συλλέκτες. Το φθινόπωρο του 2017, ο USTR (United States Trade Representative) δημοσίευσε μια έκθεση, της οποίας οι συντάκτες συνιστούσαν προστατευτικούς δασμούς στα πλυνητήρια ρούχων και στους ηλιακούς συλλέκτες. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, οι εισαγωγές έχουν αυξηθεί τόσο δραστικά και απρόβλεπτα, που αιτιολογούν τέτοια προστατευτικά μέτρα βάσει του άρθρου XIX της GATT/ΠΟΕ. Οι δασμοί διασφάλισης είναι μέτρα έκτακτης ανάγκης, συμβατά με τον ΠΟΕ *erga omnes*, δηλαδή κατά όλων των εμπορικών εταίρων, που επιτρέπονται για να διασώσουν προσωρινά εγχώριες εταιρείες, που απειλούνται από μια αιφνίδια και μαζική αύξηση των εισαγωγών ομοειδών αγαθών (Laker 2020). Ωστόσο, η νομοθεσία του ΠΟΕ προβλέπει ότι οι εμπορικοί εταίροι λαμβάνουν, λόγω της βλάβης που υφίστανται οι εξαγωγείς τους, ισοδύναμη αποζημίωση με την προσφορά παραχωρήσεων σε άλλους τομείς. Εάν δεν υποβληθούν τέτοιες προσφορές, τα κράτη-εταίροι μπορούν να ορίσουν τα ίδια αντισταθμιστικά μέτρα μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα.

Αυτοί οι προστατευτικοί δασμοί τέθηκαν σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2018. Περιλάμβαναν εισαγωγές ηλιακών συλλεκτών αξίας 8,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων και πλυνητηρίων ρούχων αξίας 1,8 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Τα μέτρα στράφηκαν κατά κατασκευαστών από πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ευρώπης. Δεν προσφέρθηκε αποζημίωση. Η Κίνα αντέδρασε επιβάλλοντας ως αντίποινα δασμούς αντιντάμπινγκ στις εισαγωγές σόργου από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Κίνας και Ηνωμένων Πολιτειών δεν εξομάλυναν τις διαφορές. Στο τέλος, η Κίνα προσέφυγε στον ΠΟΕ τον Αύγουστο του 2018.

Το δεύτερο πεδίο αντιπαράθεσης αφορά τον χάλυβα και το αλουμίνιο. Τον Απρίλιο του 2017, ο Αμερικανός πρόεδρος ανέθεσε μια έρευνα για να διαπιστωθεί εάν οι εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου απειλούν την εθνική ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών. Με το άρθρο XXI, η νομοθεσία του ΠΟΕ παρέχει μια επίσημη βάση, που επιτρέπει στα μέλη του να αποσύρουν παραχωρήσεις σε μεμονωμένα μέλη, σε περίπτωση απειλής για την ασφάλεια (Politi 2020). Σε αντίθεση με τους άλλους κανόνες του ΠΟΕ, η εξαίρεση ασφαλείας δεν είναι επαρκώς δικαιολογημένη. Κάθε χώρα παραμένει ελεύθερη να ορίζει μόνη της τι συνιστά απειλή για την

εθνική της ασφάλεια. Με την αιτιολόγηση της ασφάλειας, η αμερικανική κυβέρνηση διαθέτει τη μέγιστη ευελιξία στη διαμόρφωση της εμπορικής της πολιτικής. Το ερώτημα είναι εάν οι εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου απειλούν πράγματι την εθνική ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών ή αν αποτελούν πρόσχημα. Σύμφωνα με την αμερικανική κυβέρνηση, περίπου το 30 τοις εκατό της κατανάλωσης χάλυβα εισάγεται (Los Angeles Times 2019). Οι εισαγωγές χάλυβα από χώρες που δεν συνεργάζονται στρατιωτικά με τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως η Κίνα, το Βιετνάμ ή η Ρωσία, αποτελούν περίπου το 10 τοις εκατό των εισαγωγών. Περίπου το 90 τοις εκατό των εισαγωγών προέρχονται από συμμάχους. Ωστόσο, τον Φεβρουάριο του 2018, ο USTR κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι αυτές οι εισαγωγές αποτελούσαν απειλή για την εθνική ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών. Την 1η Μαρτίου, ο Πρόεδρος ανακοίνωσε δασμούς 25% σε προϊόντα χάλυβα και χάλυβα και 10% σε αλουμίνιο και προϊόντα αλουμινίου, τα οποία θα επηρεάσουν, συνολικά, εισαγωγές αξίας 48 δις. Λίγες μέρες αργότερα, η ΕΕ ανακοίνωσε ότι θα αντιδρούσε εναντίον τέτοιων δασμών με αντίποινα. Πράγματι, παρουσίασε μια λίστα (λίστα Γιούνκερ), η οποία εκτός από προϊόντα χάλυβα και αλουμινίου περιλάμβανε, επίσης, φυστικοβούτυρο, ούισκι, μοτοσυκλέτες και χυμό πορτοκαλιού. Η Επιτροπή της ΕΕ υποστήριξε συμπερασματικά ότι τα επιχειρήματα που προσφέρονται στην έκθεση της USTR αποτελούν δικαιολογία για προστατευτικούς δασμούς, σύμφωνα με το άρθρο XIX της GATT και όχι μια πραγματική απειλή για την πολιτική ασφάλεια των ΗΠΑ και έχουν επομένως δικαίωμα αποζημίωσης. Στη συνέχεια, οι Ηνωμένες Πολιτείες απάλλαξαν προσωρινά την ΕΕ από την εφαρμογή των δασμών. Άρχισαν δε διαπραγματεύσεις για άλλα μέτρα, που αποσκοπούσαν στη μείωση των ευρωπαϊκών εξαγωγών προς τις Ηνωμένες Πολιτείες. Δεν επετεύχθη συμφωνία και την 1η Ιουνίου τέθηκαν σε ισχύ οι δασμοί και στην Ε.Ε. Τρεις εβδομάδες αργότερα, η Λίστα Γιούνκερ τέθηκε σε ισχύ και οι εξαγωγές των ΗΠΑ στην ΕΕ που θίχθηκαν από τα αντίποινα, ανήλθαν σε 3,2 δις. Ο Καναδάς, η Κίνα, το Μεξικό και η Τουρκία κατέφυγαν επίσης σε αντίποινα.

Η τρίτη σύγκρουση αφορά τα αυτοκίνητα. Στις 23 Μαΐου 2018, ο USTR ξεκίνησε έρευνα για το εάν οι εισαγωγές αυτοκινήτων απειλούσαν επίσης την εθνική ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών. Στις 25 Ιουλίου, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν Κλοντ Γιούνκερ και ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ συναντήθηκαν στην Ουάσιγκτον. Συμφώνησαν να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις για την άρση των εμπορικών φραγμών στη διατλαντική περιοχή. Έτσι, οι Ηνωμένες Πολιτείες παραιτήθηκαν από περαιτέρω δασμούς, συμπεριλαμβανομένης της αυτοκινητοβιομηχανίας.

Η τέταρτη εμπορική σύγκρουση αφορά την Κίνα, την οποία ο USTR κατηγόρησε για αθέμιτες εμπορικές πρακτικές σε έρευνά του στις 22 Μαρτίου 2018 και για αναγκαστική μεταφορά τεχνολογίας και ανεπαρκή προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο Τραμπ ανακοίνωσε αντισταθμιστικούς δασμούς στις εισαγωγές ύψους 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Λίγο

αργότερα, η αμερικανική κυβέρνηση δημοσίευσε μια λίστα με 1.333 προϊόντα (κυρίως προϊόντα τεχνολογίας) που επρόκειτο να υπόκεινται σε δασμό 25 τοις εκατό. Οι επηρεαζόμενες εισαγωγές ανήλθαν σε όγκο 46,2 δισ. δολαρίων. Η Κίνα κατήρτισε τη δική της λίστα με 106 προϊόντα (μεταφορικά αγαθά και αγροτικά προϊόντα), η οποία αφορούσε εισαγωγές αξίας 50 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Η κινεζική κυβέρνηση υποστήριξε, ότι ο πραγματικός στόχος της κυβέρνησης των ΗΠΑ είναι να καταπνίξει την ανάπτυξη της Κίνας και ότι ο εμπορικός πόλεμος είχε αρνητικές επιπτώσεις στον κόσμο (Feng 2021). Η κινεζική κυβέρνηση κατηγόρησε την αμερικανική κυβέρνηση για την έναρξη της σύγκρουσης και είπε ότι οι ενέργειες των ΗΠΑ δυσκόλευαν τις διαπραγματεύσεις (CNBC 2018). Η κινεζική κυβέρνηση αρνήθηκε ότι η αναγκαστική μεταφορά τεχνολογίας είναι υποχρεωτική πρακτική και τόνισε τον αντίκτυπο της εγχώριας E&A που εκτελείται στην Κίνα. Ο υπουργός Οικονομικών Λάρι Σάμερς εκτίμησε ότι η κινεζική ηγεσία σε ορισμένους τεχνολογικούς τομείς ήταν αποτέλεσμα «τεράστιων κρατικών επενδύσεων στη βασική επιστήμη» και όχι «κλοπή» των Η.Π.Α. (Belvedere 2018). Τον Μάρτιο του 2019, το Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο της Κίνας ενέκρινε ένα νέο νομοσχέδιο για τις ξένες επενδύσεις, που τέθηκε σε ισχύ το 2020, το οποίο απαγορεύει ρητά την αναγκαστική μεταφορά πνευματικών δικαιωμάτων από ξένες εταιρείες και παρέχει ισχυρότερη προστασία στην ξένη πνευματική ιδιοκτησία και στα εμπορικά μυστικά. Η Κίνα είχε επίσης σχεδιάσει να άρει τους περιορισμούς στις ξένες επενδύσεις στην αυτοκινητοβιομηχανία το 2022 (South China Morning Post 2019).

Στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα για τις επιπτώσεις του εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ-Κίνας τόσο στις εμπλεκόμενες χώρες, όσο και ευρύτερα στο διεθνές γεωπολιτικό και οικονομικό περιβάλλον. Στην παρακάτω υποενότητα επιχειρείται μια σύνοψη των βασικών συνεπαγωγών της εμπορικής διαμάχης.

9.3.3 Συνέπειες του εμπορικού πολέμου

Ως απάντηση στον εμπορικό πόλεμο, η **Κίνα** αύξησε το όριο φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων από 3.500 γουάν σε 5.000 γουάν τον Ιανουάριο του 2019 και μείωσε το ανώτατο επίπεδο του φόρου προστιθέμενης αξίας από 16% σε 13% τον Απρίλιο του 2019. Επέτρεψε επίσης εκπτώσεις φόρου εισοδήματος για οικογενειακές, ιατρικές και εκπαιδευτικές δαπάνες, καθώς και για τόκους στεγαστικών δανείων. Οι φορολογικές περικοπές είχαν αξία περίπου 2,3 τρισεκατομμυρίων γουάν (324 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) (Reuters 2019). Τον Μάιο του 2019, η ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής της Κίνας μειώθηκε στο 5,0%, που ήταν ο χαμηλότερος ρυθμός των τελευταίων 17 ετών. Οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 1,3% τον Ιούνιο σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά 8,5% τον Μάιο και 7,3%

τον Ιούνιο του 2019 (Chen and Yao 2019). Σύμφωνα με ανάλυση του Peterson Institute for International Economics που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2019, η Κίνα είχε μειώσει τους δασμούς στις εισαγωγές από χώρες άλλες εκτός των ΗΠΑ, από μέσο όρο 8,0% σε 6,7%, ενώ οι μέσοι δασμοί για εισαγωγές από τις ΗΠΑ αυξήθηκαν από 8,0% σε 20,7% (Bown 2019). Σύμφωνα με το ΔΝΤ, η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας έχει επιβραδυνθεί ως αποτέλεσμα του εμπορικού πολέμου, αν και συνολικά η κινεζική οικονομία «έχει καλά κρατήσει» και το μερίδιο της Κίνας στις παγκόσμιες εξαγωγές έχει αυξηθεί (IMF 2019). Πράγματι, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας για το 2019 ήταν 6,1%, ο χαμηλότερος ρυθμός από το 1990.

Στις ΗΠΑ, ως αποτέλεσμα των αυξημένων δασμών, στις αρχές Ιουλίου 2018, εμφανίστηκαν τόσο αρνητικά, όσο και θετικά αποτελέσματα στην αμερικανική οικονομία, καθώς ορισμένοι κλάδοι παρουσίασαν αύξηση της απασχόλησης, ενώ άλλοι σχεδίαζαν απολύσεις (CNBC 2018). Αμερικανοί σχολιαστές σημείωναν ότι τα καταναλωτικά προϊόντα ήταν τα πιο πιθανό να επηρεαστούν από τους δασμούς. Το χρονοδιάγραμμα για το πότε θα αυξανόταν το κόστος ήταν αβέβαιο, καθώς οι εταιρείες έπρεπε να εξετάσουν εάν θα μπορούσαν να αφομοιώσουν μια αύξηση των δασμών, χωρίς να μετακυλίσουν το κόστος στους καταναλωτές (CNBC 2018). Οι Αμερικανοί αγρότες επηρεάστηκαν ιδιαίτερα σοβαρά από τα εμπορικά αντίποινα της Κίνας. Ως απάντηση, η κυβέρνηση Τραμπ έλαβε μέτρα στήριξης με τη μορφή πληρωμών σε μετρητά, εξασφάλισης πρόσθετων εμπορικών συμφωνιών και τροποποίησης των περιβαλλοντικών κανονισμών προς όφελος των αγροτών καλαμποκιού (Rapreport 2019). Σύμφωνα με το American Farm Bureau, οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων από τις ΗΠΑ στην Κίνα μειώθηκαν από 24 δισεκατομμύρια δολάρια το 2014 σε 9,1 δισεκατομμύρια δολάρια το 2018, συμπεριλαμβανομένων των μειώσεων στις πωλήσεις χοιρινού κρέατος, σόγιας και σιταριού. Οι χρεοκοπίες αγροκτημάτων έχουν αυξηθεί και ο κατασκευαστής γεωργικού εξοπλισμού Deere & Company μείωσε δύο φορές την πρόβλεψή του για τα κέρδη μεταξύ Ιανουαρίου και Αυγούστου 2019. Μια έκθεση του USDA του Αυγούστου 2019 έδειξε ότι καθώς οι αμερικανικές εξαγωγές σιταριού στην Κίνα μειώθηκαν, οι εξαγωγές καναδικού σιταριού στην Κίνα αυξήθηκαν από 32% σε περισσότερο από 60%. Οι κατασκευαστές αγροτικού εξοπλισμού επηρεάστηκαν αρνητικά από την απροθυμία των αγροτών να επενδύσουν σε νέο εξοπλισμό, με τις πωλήσεις να μειώνονται σημαντικά κατά το πρώτο τρίμηνο του 2019 (Dorning 2019).

Η ανάλυση της Goldman Sachs τον Μάιο του 2019 διαπίστωσε ότι ο δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) για εννέα κατηγορίες τιμολογημένων αγαθών είχε αυξηθεί δραματικά, σε σύγκριση με τον μειωμένο ΔΤΚ για όλα τα άλλα βασικά αγαθά. Έρευνες για το καταναλωτικό κλίμα και την εμπιστοσύνη των μικρών επιχειρήσεων έδειξαν απότομη πτώση τον Αύγουστο του 2019 λόγω της αβεβαιότητας που προκλήθηκε από τον εμπορικό πόλεμο (Simon 2019).

Η ανάλυση που διεξήχθη από το Moody's Analytics υπολόγισε ότι μέχρι τον Αύγουστο του 2019 300.000 θέσεις εργασίας στις ΗΠΑ είτε είχαν χαθεί, είτε δεν δημιουργήθηκαν λόγω του

εμπορικού πολέμου, που επηρεάζει ιδιαίτερα τη μεταποίηση, την αποθήκευση, τη διανομή και το λιανικό εμπόριο (Hufford 2019).

Η ανάλυση που δημοσιεύθηκε από την Wall Street Journal τον Οκτώβριο του 2020 διαπίστωσε ότι ο εμπορικός πόλεμος δεν πέτυχε τον πρωταρχικό στόχο της αναζωογόνησης της αμερικανικής μεταποίησης, ούτε είχε ως αποτέλεσμα την ανανέωση της εργοστασιακής παραγωγής. Αν και το εμπόριο οδήγησε σε υψηλότερη απασχόληση σε ορισμένους κλάδους, οι δασμοί οδήγησαν σε καθαρή απώλεια θέσεων εργασίας στην αμερικανική μεταποίηση. Ο εμπορικός πόλεμος μείωσε το εμπορικό έλλειμμα των Ηνωμένων Πολιτειών με την Κίνα το 2019, αλλά αυτή η τάση αντιστράφηκε το 2020, με το εμπορικό έλλειμμα να αυξάνεται ξανά στο επίπεδο πριν από τον εμπορικό πόλεμο, ενώ το συνολικό εμπορικό έλλειμμα των Ηνωμένων Πολιτειών έχει αυξηθεί (Palmer 2021).

Η αβεβαιότητα των επενδυτών λόγω του εμπορικού πολέμου έχει προκαλέσει αναταράξεις στο χρηματιστήριο. Ο βιομηχανικός μέσος όρος Dow Jones υποχώρησε κατά 724 μονάδες ή 2,9%, μετά την ανακοίνωση των νέων δασμών [281] Οι εταιρείες που συναλλάσσονταν με την Κίνα, όπως η Caterpillar Inc. και η Boeing, υπέστησαν μεγάλες απώλειες στην τιμή των μετοχών τους (Matthews and Chang 2018).

Συμπερασματικά, υπάρχει ένας αρκετά μεγάλος όγκος εμπειρικών στοιχείων σχετικά με τις επιπτώσεις αυτού του «δασμολογικού πολέμου» στην οικονομία των ΗΠΑ. Οι ερευνητές έχουν τεκμηριώσει ότι υπήρξε σχεδόν πλήρης μετακύλιση του δασμολογικού βάρους στις τιμές των ΗΠΑ (Amiti et al. 2019, Cavallo et al. 2021). Οι δασμοί έχουν επίσης επηρεάσει αρνητικά την εγχώρια κατανάλωση (Waugh 2019), τις επενδύσεις (Amiti et al. 2020) και την απασχόληση (Flaaen and Pierce 2019).

Ως συνέπεια του εμπορικού πολέμου, η οικονομική ανάπτυξη έχει επιβραδυνθεί παγκοσμίως (IMF 2019). Η έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου World Economic Outlook που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2019, μείωσε την πρόβλεψη παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης για το 2019 από 3,6% που αναμενόταν το 2018, σε 3,3% και ανέφερε ότι οι οικονομικές και εμπορικές τριβές μπορεί να περιορίσουν περαιτέρω την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και να συνεχίσουν να αποδυναμώνουν τις επενδύσεις (Khan 2019). Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν επιβραδυνθεί (McHugh 2019). Ο εμπορικός πόλεμος έχει πλήξει την ευρωπαϊκή οικονομία, ιδιαίτερα τη Γερμανία, παρόλο που οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ Γερμανίας και Κίνας και μεταξύ Γερμανίας και Η.Π.Α. δεν μεταβλήθηκαν άμεσα [296] Όπως οι ΗΠΑ, η Βρετανία, η Γερμανία, η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα εμφάνισαν όλες «ασθενείς βιομηχανικές επιδόσεις» από το 2019. Αρκετές ασιατικές κυβερνήσεις έχουν θεσπίσει μέτρα τόνωσης για την αντιμετώπιση των ζημιών από τον εμπορικό πόλεμο. Όμως, ορισμένες χώρες έχουν ωφεληθεί οικονομικά από τον εμπορικό

πόλεμο, τουλάχιστον σε ορισμένους τομείς, λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα για να καλύψουν τα κενά που προκάλεσε η μείωση του εμπορίου μεταξύ αυτών των δύο οικονομιών. Σ' αυτές περιλαμβάνονται το Βιετνάμ, η Χιλή, η Ινδία, η Μαλαισία και η Αργεντινή (Salzman 2019, Nikkei Asian Review 2019).

9.4 Ο επενδυτικός ανταγωνισμός μεταξύ της Δύσης και της Κίνας

Από την Ουάσιγκτον μέχρι το Βερολίνο και τις Βρυξέλλες μέχρι το Πεκίνο, οι κυβερνήσεις στρέφονται όλο και περισσότερο σε νέους και βελτιωμένους κανονισμούς στο όνομα της εθνικής ασφάλειας για να επανεξετάσουν και να μπλοκάρουν τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις και εξαγορές (M&A). Ωστόσο, οι συνέπειες αυτών των νέων καθεστώτων συγχωνεύσεων και επενδύσεων για τις ρυθμιστικές αρχές, τις κυβερνήσεις και τις εταιρείες παραμένουν ανεξερεύνητες. Αυτές οι νέες διαδικασίες αναθεώρησης είναι πιθανό να αλλάξουν τα παγκόσμια πρότυπα των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ).

Το 2018, οι ΗΠΑ ψήφισαν νομοθεσία γνωστή ως Νόμος Αναθεώρησης του Εκσυγχρονισμού Κινδύνου Ξένων Επενδύσεων (Foreign Investment Risk Review Modernization Act - FIRRMA) για την επέκταση των διαδικασιών εποπτείας της υφιστάμενης Επιτροπής Ξένων Επενδύσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες (Committee on Foreign Investment in the United States - CFIUS). Η αλλαγή σημαίνει ότι ακόμη και οι μειοψηφικές συμμετοχές σε αμερικανικές εταιρείες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων από εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου και ιδιωτικών μετοχικών κεφαλαίων, θα υπόκεινται σε έλεγχο. Αν και η Κίνα ψήφισε νέο νόμο για να αντιμετωπίσει τις ανησυχίες σχετικά με την αναγκαστική μεταφορά τεχνολογίας το 2019, εξακολουθεί να έχει σημαντική εποπτεία των ξένων επενδύσεων μέσω του Νόμου περί Εθνικής Ασφάλειας του 2015, με επίκεντρο την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και την κρίσιμη τεχνολογία. Η Γερμανία έχει επίσης ανησυχήσει έντονα για τις κινεζικές ΑΞΕ, ειδικότερα, και ενέκρινε μια τροποποίηση στους υφιστάμενους κανόνες της για τις ΑΞΕ τον Δεκέμβριο του 2018 που μειώνει το όριο αναθεώρησης των συμφωνιών στο 10% από το προηγούμενο 25%. Ο υπουργός Οικονομικών της Γερμανίας πρότεινε επίσης γερmano-γαλλική συνεργασία για τη βιομηχανική πολιτική σε βασικούς κλάδους και υποστήριξε μια συμφωνία πλαίσιο σε επίπεδο ΕΕ για τις αναθεωρήσεις εθνικής ασφάλειας από τα κράτη μέλη.

Η νομοθεσία FIRRMA του 2018 θέτει τον στρατηγικό ανταγωνισμό στην τεχνολογία ψηλά στην ημερήσια διάταξη. Επεκτείνει τους τύπους ξένων δραστηριοτήτων στην αγορά των ΗΠΑ που υπόκεινται σε επίβλεψη. Συγκεκριμένα, η FIRRMA μειώνει το όριο για τη διερεύνηση των ξένων επενδύσεων για να συμπεριλάβει οποιαδήποτε ξένα «μη παθητική» επένδυση σε εταιρείες που εμπλέκονται σε κρίσιμες τεχνολογίες. Οι τεχνολογίες που συζητήθηκαν κατά τη

διάρκεια της συζήτησης σχετικά με το πέρασμα του FIRRMA στη Βουλή των Αντιπροσώπων περιλάμβαναν τεχνητή νοημοσύνη, ρομποτική, επαυξημένη και εικονική πραγματικότητα, νέες βιοτεχνολογίες, νέες χρηματοοικονομικές τεχνολογίες και προηγμένα υλικά. Σύμφωνα με τους Croley et al. (2018), η FIRRMA αλλάζει το πλαίσιο δικαιοδοσίας, επεκτείνοντας την αναθεώρηση CFIUS σε «κάθε επένδυση που σχετίζεται με μια αμερικανική επιχείρηση που κατέχει ή διατηρεί «κρίσιμης σημασίας υποδομή» ή μια επιχείρηση που συλλέγει ή διατηρεί ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα» πολιτών των ΗΠΑ. Το πλαίσιο ισχύει, επίσης, εάν σε μια αλλοδαπή οντότητα παραχωρούνται δικαιώματα μέλους ή παρατηρητή σε οποιοδήποτε διοικητικό συμβούλιο της επιχείρησης ή έχει «οποιαδήποτε εμπλοκή» στη λήψη αποφάσεων της επιχείρησης (Croley et al, 2018). Σημαντικά, αυτό σημαίνει ότι οι συναλλαγές που δεν οδηγούν σε εξωτερικό έλεγχο μιας εταιρείας εξακολουθούν να υπόκεινται σε γνωστοποίηση, επανεξέταση και έρευνα.

Για ορισμένους, αυτή είναι μια ευπρόσδεκτη τροπολογία στη διαδικασία αναθεώρησης του CFIUS. Η Μονάδα Καινοτομικής Άμυνας του Υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ (Defense Innovation Unit -DIU), προσφέρει μια σειρά εκθέσεων που περιγράφουν πώς οι κινεζικές επενδύσεις συνέβαλαν στη μεταφορά τεχνολογίας στον Ειρηνικό, υποστηρίζοντας ότι η υπάρχουσα διαδικασία αναθεώρησης CFIUS ήταν μόνο μερικώς αποτελεσματική (Brown and Singh, 2018).

Υπάρχουν σαφώς σημαντικές προκλήσεις που συνδέονται με τη νέα νομοθεσία: Πρώτον, το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ και άλλες υπηρεσίες επιβολής του νόμου αντιμετωπίζουν μια σειρά αποφάσεων σχετικά με το ποιες τεχνολογίες θα υπόκεινται σε έντονο έλεγχο και έλεγχο. Υπάρχει, επίσης, το ζήτημα του εάν ορισμένες χώρες, ιδιαίτερα σύμμαχοι των ΗΠΑ, θα εξαιρεθούν από τις απαιτήσεις.

Δεύτερον, οι εταιρείες θα πρέπει να τροποποιήσουν τις δικές τους διαδικασίες και τις διαδικασίες ελέγχου σχετικά με τις ξένες επενδύσεις και τις προκύπτουσες εθελοντικές δηλώσεις στην αναθεώρηση του CFIUS.

Και οι δύο ανησυχίες υποδηλώνουν τη δύσκολη ισορροπία που πρέπει να επιτύχουν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι εταιρείες σχετικά με ζητήματα εθνικής ασφάλειας, διατηρώντας παράλληλα ένα ανοιχτό επενδυτικό περιβάλλον στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Όμως, οι αλλαγές που ενσωματώθηκαν στη νέα νομοθεσία και είχαν ως βασικό κίνητρο, σε μεγάλο βαθμό, τις κινεζικές επενδύσεις, δεν περιορίζονται μόνο στις ΗΠΑ. Οι ανησυχίες για τους βασικούς βιομηχανικούς τομείς, τις αναδυόμενες τεχνολογίες και τις τεχνολογίες διπλής χρήσης υπήρξαν κινητήριες δυνάμεις νέων κανονισμών και σε άλλες χώρες (Jones Day 2018).

Για παράδειγμα, το 2009, ο Καναδάς δημιούργησε μια διαδικασία αναθεώρησης εθνικής ασφάλειας για τις ΑΞΕ με βάση τον νόμο περί Επενδύσεων του Καναδά, εστιάζοντας σε μια σειρά από τομείς, με έμφαση στις βιομηχανίες που σχετίζονται με την άμυνα και την ασφάλεια δεδομένων. Οποιαδήποτε συναλλαγή μπορούσε να επανεξεταστεί βάσει αυτού του νόμου, αλλά από τις 4.500 υποθέσεις από τη δημιουργία του, μόνο 13 συναλλαγές αντιμετώπισαν έλεγχο, με διατάξεις για εκποίηση ή μέτρα μετριασμού (Jones Day 2018).

Στην Ευρώπη, το ΗΒ προχώρησε στην ενίσχυση των ελέγχων εθνικής ασφάλειας των ξένων επενδύσεων, αντί να βασίζεται μόνο στην υφιστάμενη Αρχή Ανταγωνισμού και Αγορών (CMA). Έτσι, σύμφωνα με τη νέα προσέγγιση, που προτάθηκε σε μια Λευκή Βίβλο τον Ιούλιο του 2018, η Κυβέρνηση δύναται να παρέμβει στη διαδικασία ξένων επενδύσεων για λόγους εθνικής ασφάλειας (UK 2018). Ενώ τα μέρη (επιχειρήσεις) σε μια πράξη εξαγοράς ή συγχώνευσης ενθαρρύνονται να υποβάλουν οικειοθελώς την προτεινόμενη συναλλαγή τους στην κυβέρνηση, η κυβέρνηση μπορεί, επίσης, να ξεκινήσει από μόνη της επανεξέταση της συναλλαγής. Όσον αφορά στον πιθανό αντίκτυπο, η Λευκή Βίβλος προβλέπει ότι περίπου 200 υποθέσεις θα υπόκεινται σε επανεξέταση σε ετήσια βάση, με περίπου 50 να απαιτούν κάποια διορθωτικά μέτρα εκ μέρους των μερών, υπό το πρίσμα των ανησυχιών για την εθνική ασφάλεια.

Στην ηπειρωτική Ευρώπη, η Γαλλία έχει ρυθμίσει τις ΑΞΕ από το 1966. Ο νόμος της του 2004 επέκτεινε τους τομείς που θα υπόκεινται σε επανεξέταση, από την αμυντική βιομηχανία έως τις επενδύσεις σε υποδομές, όπως η ηλεκτρική ενέργεια, το φυσικό αέριο, το πετρέλαιο και το νερό. Το 2019 ένας νέος νόμος (PACTE – Action Plan for Business Growth and Transformation) επεκτείνει την κρατική εποπτεία των επενδύσεων στην τεχνητή νοημοσύνη, τα δεδομένα, το διάστημα, την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, τα αγαθά διπλής χρήσης, τη ρομποτική κ.α. Ο νόμος αυτός δίνει στην κυβέρνηση το δικαίωμα να αναστείλει τα δικαιώματα ψήφου και τις διανομές μερισμάτων, να διορίσει έναν διαχειριστή στην εταιρεία για να επιβλέπει τα γαλλικά συμφέροντα και να πουλήσει γαλλικά περιουσιακά στοιχεία. Επιπλέον, τόσο οι εξαγοράζουσες όσο και οι εταιρείες-στόχοι μπορούν να ζητήσουν επανεξέταση από το Υπουργείο Οικονομίας για την επένδυσή τους.

Η Γερμανία ήταν ως επί το πλείστον πολύ φιλόξενη όσον αφορά τις ΑΞΕ, με ελάχιστους περιορισμούς για την εθνική ασφάλεια. Πολύ πρόσφατα, αυτό άρχισε να αλλάζει δραματικά. Από το 2004, το Γερμανικό Υπουργείο Οικονομικών Υποθέσεων και Ενέργειας έχει την εξουσία να επανεξετάζει τη δραστηριότητα συγχωνεύσεων και εξαγορών σε βιομηχανίες που σχετίζονται με την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένου του στρατιωτικού εξοπλισμού και προϊόντων πληροφορικής που χρησιμοποιούνται για κρυπτογράφηση. Αυτή η αναθεώρηση επεκτάθηκε το 2009 για να συμπεριλάβει οποιαδήποτε δραστηριότητα συγχωνεύσεων και

εξαγορών από μη ευρωπαϊούς επενδυτές, εάν ξένη οντότητα αποκτούσε περισσότερο από το 25% των δικαιωμάτων ψήφου. Το 2017, στον απόηχο των ανησυχιών σχετικά με μια προσπάθεια εξαγοράς το 2016 από μια κινεζική εταιρεία μιας γερμανικής εταιρείας βιομηχανικής ρομποτικής και μιας προτεινόμενης εξαγοράς εταιρείας τσιπ, το πεδίο της αναθεώρησης επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει κρίσιμες υποδομές, υπολογιστικό νέφος, τηλεματική και κάποιο βασικό λογισμικό. Το όριο του 25% μειώθηκε στο 10% για εξαγορές ανά τομέα, που ενδέχεται να επηρεάσουν την εθνική ασφάλεια, και το πεδίο εφαρμογής επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει τα μέσα ενημέρωσης τον Δεκέμβριο του 2018 (Schröder and Birmanis 2021).

Σε επίπεδο ΕΕ, υιοθετήθηκε το 2019 ο Κανονισμός 2019/452 για τη θέσπιση πλαισίου για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ένωση. Ο Κανονισμός αυτός «... θεσπίζει πλαίσιο για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ένωση από τα κράτη μέλη για λόγους ασφαλείας ή δημόσιας τάξης και για μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής σχετικά με άμεσες ξένες επενδύσεις που είναι πιθανόν να θίξουν την ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη. Περιλαμβάνει δε τη δυνατότητα της Επιτροπής να εκδίδει γνώμες για τις εν λόγω επενδύσεις.»

Ο Κανονισμός επιτρέπει στα κράτη μέλη της Ένωσης «... να διατηρούν, να τροποποιούν ή να θεσπίζουν μηχανισμούς για τον έλεγχο άμεσων ξένων επενδύσεων στην επικράτειά τους για λόγους ασφαλείας ή δημόσιας τάξης.»

Η ανανεωμένη έμφαση στη ρύθμιση των επενδύσεων από επιχειρηματικά κεφάλαια και ιδιωτικές εταιρείες μετοχικού κεφαλαίου στην περίπτωση της FIRREA εγείρει ένα σημαντικό ζήτημα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα ασκήσει τη ρυθμιστική της λειτουργία. Όπως αναφέρθηκε, η προτεραιότητα των νέων ρυθμίσεων για τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές τόσο των ΗΠΑ, όσο και των άλλων χωρών, μπορεί να ήταν εσφαλμένοι. Εάν ο στόχος άλλων κρατών είναι να μεταφέρουν βασικές τεχνολογίες διασυνοριακά, υπάρχουν εναλλακτικά και πιο αποτελεσματικά οχήματα που το κάνουν, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων σε πρώιμο στάδιο, καθώς και αγορά αδειών. Τα τελευταία 30 χρόνια, η καινοτομία καθοδηγείται από νεοφυείς επιχειρήσεις που υποστηρίζονται από επενδύσεις αρχικού σταδίου και επακόλουθων επενδύσεων από ταμεία επιχειρηματικού κεφαλαίου. Η νέα νομοθεσία FIRREA στις ΗΠΑ επιδιώκει να το αντιμετωπίσει, αλλά παραμένει ανοιχτό το ερώτημα εάν η αδιαφανής προέλευση των επενδυτών σε πολλές εταιρείες επιχειρηματικών κεφαλαίων και ιδιωτικών κεφαλαίων θα εμποδίσει τη μεταφορά τεχνολογίας από ξένες χώρες, κρίσιμων καινοτόμων τεχνολογιών που αναπτύσσονται από νεοφυείς επιχειρήσεις της Silicon Valley και αλλού.

9.5 Συμπεράσματα και Προοπτικές εξομάλυνσης των σχέσεων της Κίνας με τη Δύση

Στις αρχές του 2018, η τότε κυβέρνηση Τραμπ ξεκίνησε μια σειρά δασμολογικών ενεργειών που αύξησαν τους δασμούς στις εξαγωγές της Κίνας στις ΗΠΑ διαδοχικά τα επόμενα δύο χρόνια. Σε κάθε γύρο αυτών των αμερικανικών δασμών, η κυβέρνηση της Κίνας απάντησε με αντίποινα έναντι των αγαθών που εισάγονταν από τις ΗΠΑ. Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2019, και τα δύο σύνολα δασμών είχαν επεκταθεί για να καλύψουν τη συντριπτική πλειονότητα των προϊόντων που διακινούνται μεταξύ των δύο χωρών. Αυτοί οι δασμοί επηρέασαν αρνητικά τις διμερείς εμπορικές ροές (Amiti et al. 2019, Fagjelbaum et al. 2020) και έγιναν ένα επίμονο αγκάθι στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας.

Το αρχικό λάθος της κυβέρνησης Τραμπ στην έναρξη ενός εμπορικού πολέμου ήταν η υπόθεση ότι τα εμπορικά ελλείμματα των ΗΠΑ είχαν εξωγενή αίτια, αγνοώντας την επίδραση εσωτερικών μακροοικονομικών και διαρθρωτικών αδυναμιών. Τα ελλείμματα αυτά των ΗΠΑ προκαλούνται πρωτίστως από τα ελλείμματα του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού των ΗΠΑ, τα οποία έχουν ελάχιστη σχέση με την Κίνα. Η ειρωνεία είναι, ότι τρία χρόνια μετά την επιβολή των δασμών του Τραμπ προκειμένου να διορθώσουν οι Η.Π.Α. το εμπορικό τους έλλειμμα, το διμερές εμπόριο μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας έχει πλέον ανακάμψει σε υψηλά όλων των εποχών και το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ έχει επιδεινωθεί.

Επίσης, το επιχείρημα ότι οι αμερικάνικες εταιρείες είχαν υπερεπενδύσει στην Κίνα, με αποτέλεσμα την απώλεια της ανταγωνιστικότητας των ΗΠΑ, δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, μόνο το 1-2 τοις εκατό των ετήσιων άμεσων ξένων επενδύσεων των Η.Π.Α. διενεργήθηκαν στην Κίνα. Αντίθετα, η ΕΕ, η οποία είναι συγκρίσιμη με τις Ηνωμένες Πολιτείες ως προς το οικονομικό της μέγεθος, έχει επενδύσει περίπου δύο φορές περισσότερα στην Κίνα από ό,τι οι Ηνωμένες Πολιτείες ετησίως.

Η εικαζόμενη κλοπή ξένης πνευματικής ιδιοκτησίας και η αποτυχία της Κίνας να προστατεύσει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας χαρακτηρίζεται επίσης υπερβολική, εάν ληφθεί υπόψη το μέγεθος των πληρωμών για δικαιώματα και άδειες από κινεζικές εταιρείες, που είναι οι υψηλότερες στον κόσμο, καθώς και οι δαπάνες για ερευνητικές δραστηριότητες της Κίνας. Επιπλέον, τα δικαστήρια διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Κίνας έχουν ωριμάσει στην αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, μιας και οι ξένοι ενάγοντες είναι πλέον πιο πιθανό να κερδίσουν τις υποθέσεις τους από τις εγχώριες εταιρείες.

Ομοίως, η Κίνα κατηγορείται για κρατικές ενισχύσεις ορισμένων κλάδων. Ασφαλώς, όλες οι χώρες του κόσμου με πρώτες τις ΗΠΑ και την ΕΕ παρέχουν γενναίες κρατικές ενισχύσεις π.χ. σε κλάδους του πρωτογενούς τομέα, φθίνοντες κλάδους της οικονομίας (π.χ. μεταλλουργεία), αμυντική βιομηχανία, καθώς και στην έρευνα και ανάπτυξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η διαφορά είναι, ότι η Κίνα εστιάζει περισσότερο από τις χώρες της Δύσης στη χρήση των

τραπεζών και των αγορών μετοχών της χώρας για την υποστήριξη επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας και στρατηγικών βιομηχανιών.

Οι τάσεις προστατευτισμού της Κίνας είναι εμφανείς, λόγω της απαίτησης της Κίνας, οι ξένες εταιρείες να σχηματίζουν κοινοπραξίες με εγχώριες κινεζικές εταιρείες ως προϋπόθεση για την είσοδο στην αγορά σε ορισμένους οικονομικούς τομείς. Αυτή η διάταξη αναφέρεται ευρέως ως μέσο προώθησης της λεγόμενης αναγκαστικής μεταφοράς τεχνολογίας, όπου οι ξένες εταιρείες μεταβιβάζουν νέα τεχνολογία στους Κινέζους εταίρους τους, ως προϋπόθεση για να μπορούν να επενδύσουν και να παράγουν στην Κίνα. Αυτές οι κινεζικές απαιτήσεις φάνηκαν να γίνονται λιγότερο αυστηρές τα τελευταία χρόνια, όπως αποδεικνύεται από μεγάλες ξένες επενδύσεις στη χημική βιομηχανία (BASF), την κατασκευή αυτοκινήτων (Tesla) και τη χρηματοδότηση (Black Rock). Σε αυτές τις ξένες εταιρείες επιτράπηκε για πρώτη φορά να εισέλθουν σε βασικούς τομείς χωρίς Κινέζο εταίρο. Η προθυμία της Κίνας να εγκαταλείψει την απαίτηση της κοινής επιχείρησης έλαβε εξέχουσα θέση στη Συνολική Συμφωνία ΕΕ-Κίνας για τις επενδύσεις, που διαπραγματεύτηκε τον Δεκέμβριο του 2020 (η οποία δεν έχει ακόμη επικυρωθεί). Αυτή η εμπειρία δείχνει ότι οι διαφορές πολιτικής μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω διαβουλεύσεων εάν και οι δύο πλευρές είναι πρόθυμες να συμβιβαστούν.

Το κλειδί για πιο αρμονικές οικονομικές σχέσεις είναι η αναγνώριση ότι μια πιο ανεπτυγμένη Κίνα δεν χρειάζεται να απειλεί την ευημερία της Δύσης. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρώπη και η Κίνα έχουν διαφορετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία αντικατοπτρίζονται στη σύνθεση των εξαγωγών τους. Η Ευρώπη ειδικεύεται σε καταναλωτικά αγαθά και μηχανήματα υψηλής ποιότητας, οι Ηνωμένες Πολιτείες σε γεωργικά προϊόντα, εξαρτήματα υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσίες και η Κίνα σε βασικά βιομηχανικά καταναλωτικά αγαθά και εισροές. Όλες οι πλευρές μπορούν να συνεχίσουν να ευημερούν λειτουργώντας στο πλαίσιο ενός διεθνούς εμπορικού συστήματος που βασίζεται σε κανόνες.

Ωστόσο, οι εντάσεις ΗΠΑ-Κίνας οδηγούνται λιγότερο από την οικονομική πραγματικότητα και περισσότερο από τον ανταγωνισμό των μεγάλων δυνάμεων και τη γεωπολιτική, παράγοντες που επιδεινώνονται από την αμοιβαία δυσπιστία για τις στρατηγικές προθέσεις του άλλου. Περιγράφοντας την πολύπλευρη σχέση των Ηνωμένων Πολιτειών με την Κίνα, η κυβέρνηση Μπάιντεν τόνισε την ανάγκη «ανταγωνισμού, αντιμετώπισης και συνεργασίας» όλα ταυτόχρονα. Όμως, όπως τόνισε ο Κινέζος Πρόεδρος Χί Jinqing στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του 2021, "ο ανταγωνισμός είναι για την επιδίωξη της αριστείας - όχι για να σκοτώσει έναν αντίπαλο".

Τα τιμωρητικά εμπορικά μέτρα είχαν μικρή επίδραση, όσον αφορά την επίτευξη των επιθυμητών οικονομικών αποτελεσμάτων, και οι εμπειρίες των χωρών σε όλο τον κόσμο δείχνουν ότι οι εμπορικές κυρώσεις, γενικά, σπανίως αναγκάζουν τις κυβερνήσεις να αλλάξουν

τις βασικές τους πεποιθήσεις. Αντίθετα, μπορούν να ωφεληθούν περισσότερο από την περαιτέρω ενίσχυση της εξάρτησης της Κίνας από ένα διεθνές εμπορικό σύστημα βασισμένο σε κανόνες, καθώς η χώρα επιδιώκει να γίνει ένα πιο ευημερούν και σύγχρονο έθνος.

Η πρόκληση είναι να αποφευχθεί ένας αυτοκαταστροφικός ψυχρός πόλεμος, συνεργαζόμενοι στο πλαίσιο του διεθνούς οικονομικού συστήματος για τη διαιτησία και τον μετριασμό των εντάσεων. Η πρωτοβουλία για ένα τέτοιο εγχείρημα ίσως χρειαστεί να προέλθει από την Ευρώπη, δεδομένου ότι οι Ρεπουμπλικάνοι και οι Δημοκρατικοί στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι ενωμένοι στη σκληροπυρηνική προσέγγισή τους έναντι της Κίνας.

Η Ευρώπη και οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορεί να έχουν παρόμοιους στόχους όσον αφορά την αντιμετώπιση της Κίνας, αλλά η Ευρώπη είναι οικονομικά πιο ενοποιημένη με την Κίνα, όσον αφορά τις επενδύσεις και τις εμπορικές ροές. Εξαιτίας αυτού, η ανταγωνιστική πτυχή της σχέσης τους προσφέρει περισσότερες δυνατότητες για αμοιβαίο όφελος. Επιπλέον, η Ευρώπη δεν είναι τόσο απασχολημένη με τις πολιτικές των μεγάλων δυνάμεων, ούτε εξαρτάται από τα τεχνολογικά πλεονεκτήματα όσο οι Ηνωμένες Πολιτείες, καθιστώντας το μπλοκ πιο ανοιχτό σε συμβιβασμούς. Εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες θέλουν να διατηρήσουν την τεχνολογική και πολιτική τους επιρροή και ισχύ, πρέπει πρώτα να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές και πολιτικές αδυναμίες στο εσωτερικό τους. Η μομφή για τις άδικες πολιτικές της Κίνας και το προστατευτικό της καθεστώδες δεν θα λύσει αυτό το πρόβλημα. Αντίθετα, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να επικεντρωθούν στην ενίσχυση της οικονομικής τους ανταγωνιστικότητας, στη σφυρηλάτηση της εσωτερικής πολιτικής συνοχής και στη συνεργασία με ευρωπαίους και ασιατικούς εταίρους για την οικοδόμηση διαρκών διεθνών θεσμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο: Οι επιδράσεις του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία: Μια ποσοτική ανάλυση.

10.1 Εισαγωγή

10.2 Επισκόπηση του εξωτερικού Εμπορίου της Κίνας

Χάρη στο τεράστιο εμπορικό της πλεόνασμα τα τελευταία χρόνια, η Κίνα έχει γίνει ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο και κατατάσσεται στη δεύτερη θέση μεταξύ των μεγαλύτερων εισαγωγέων στον κόσμο. Παρά τις αυστηρές πολιτικές της, η χώρα είναι αρκετά ανοιχτή στο εξωτερικό εμπόριο, το οποίο αντιπροσώπευε το 35,7% του ΑΕΠ της το 2019 (World Bank, 2021).

Το εμπόριο έχει γίνει ένα ολοένα και πιο σημαντικό μέρος της συνολικής οικονομίας της Κίνας και υπήρξε ένα σημαντικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για τον οικονομικό εκσυγχρονισμό.

Όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 10.1, οι εξαγωγές αγαθών το 2019 ήταν 2.499,4 δισεκατομμύρια δολάρια και οι εισαγωγές 2.078,4 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ οι εξαγωγές και οι εισαγωγές υπηρεσιών το 2019 έφτασαν τα 281,6 δισεκατομμύρια δολάρια και τα 497 δισεκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα. Η Κίνα ανέφερε συνολική αύξηση 19,5% στις εξαγωγές και 18,7% αύξηση στις εισαγωγές για το 2019.

Πίνακας10.1: Αξία Εξωτερικού Εμπορίου στη Κίνα για το διάστημα 2015-2019

Αξία Εξωτερικού Εμπορίου(σε εκατ.USD)	2015	2016	2017	2018	2019
Εισαγωγές Αγαθών	1.681.951	1.587.431	1.843.793	2.135.748	2.078.386
Εξαγωγές Αγαθών	2.274.949	2.098.161	2.263.345	2.486.695	2.499.457
Εισαγωγές Υπηρεσιών	466.330	453.014	464.133	520.683	496.967
Εξαγωγές Υπηρεσιών	285.476	208.488	226.389	269.697	281.651

Πηγή: *World Trade Organisation (WTO), 2021*

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας (2021), το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας για αγαθά ανήλθε σε 515 δισεκατομμύρια δολάρια, αύξηση από 393 δισεκατομμύρια δολάρια το 2019. Το συνολικό εμπορικό ισοζύγιο (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών) ήταν 369,7 δισεκατομμύρια δολάρια το 2020, από 131,8 δισεκατομμύρια το προηγούμενο έτος.

Πίνακας10.2: Δείκτες Εξωτερικού Εμπορίου της Κίνας για το διάστημα 2016-2020

Δείκτες Εμπορίου	Εξωτερικού εμπόριο(% ΑΕΠ)	2016	2017	2018	2019	2020
Εξωτερικό ΑΕΠ)	εμπόριο(% ΑΕΠ)	36,9	37,6	37,5	35,8	34,5
Εμπορικό (εκατ.USD)	Ισοζύγιο	488.883	475.941	380.074	392.993	515.000

Εμπορικό Ισοζύγιο (Συμπεριλαμβανομένου τις Υπηρεσίες) (εκατ. USD)	255.737	217.010	87.905	131.844	369.673
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (% ΑΕΠ)	17.3	17.9	18.3	17.3	16.0
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (% ΑΕΠ)	19.6	19.7	19.1	18.5	18.5

Πηγή: World Bank; 2021

Οι κύριοι εταίροι της χώρας περιλαμβάνουν τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα, το Βιετνάμ, την Αυστραλία και τη Γερμανία. Οι αυξανόμενες εντάσεις στις οικονομικές σχέσεις ΗΠΑ - Κίνας έχουν αυξήσει τις επιχειρηματικές αβεβαιότητες το 2020, δεδομένου ότι οι ΗΠΑ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος της χώρας (το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας με τις ΗΠΑ το 2019 ήταν 295,8 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ μετά από ρεκόρ όλων των εποχών 323,3 δισεκατομμυρίων το 2018) . Παρόμοιες εντάσεις σημειώθηκαν και με την Αυστραλία, αν και με λιγότερες συνέπειες για την Κίνα. Ωστόσο, η κινεζική κυβέρνηση έχει υιοθετήσει χαλαρότερες οικονομικές πολιτικές για να μετριάσει τους αυξανόμενους κινδύνους για τη μελλοντική ανάπτυξη.

Στις 15 Νοεμβρίου 2020 η Κίνα υπέγραψε την Περιφερειακή Συνολική Οικονομική Συνεργασία (RCEP) με 14 άλλες χώρες Ινδο-Ειρηνικού. Αυτή η συμφωνία ελεύθερου εμπορίου είναι η μεγαλύτερη εμπορική συμφωνία στην ιστορία, καλύπτοντας το 30% της παγκόσμιας οικονομίας. Περιλαμβάνει την Ένωση Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN: Μπρουνέι, Καμπότζη, Ινδονησία, Λάος, Μαλαισία, Μιανμάρ, Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη και Βιετνάμ) και τους εταίρους της ASEAN στη συμφωνία ελεύθερου εμπορίου (Αυστραλία, Κίνα, Ινδία, Ιαπωνία, Νέα Ζηλανδία και Δημοκρατία της Κορέας). Το RCEP καλύπτει αγαθά, υπηρεσίες, επενδύσεις, οικονομική και τεχνική συνεργασία. Επίσης, δημιουργεί νέους κανόνες για το ηλεκτρονικό εμπόριο, την πνευματική ιδιοκτησία, τις κρατικές προμήθειες, τον ανταγωνισμό και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Πίνακας 10.3: Οι πέντε πρώτοι αγοραστές και πωλητές της Κίνας το 2020

Κύριοι Αγοραστές (% εξαγωγών)	2020	Κύριοι Πωλητές (% εισαγωγών)	2020
Ηνωμένες Πολιτείες	17,5%	Ιαπωνία	8,5%
Χονγκ Γκονγκ	10,5%	Βόρεια Κορέα	8,4%
Ιαπωνία	5,5%	Ηνωμένες Πολιτείες	6,6%

Βιετνάμ	4,4%	Αυστραλία	5,6%
Βόρεια Κορέα	4,3%	Γερμανία	5,1%

Πηγή: Comtrade, 2021

Οι κύριες εξαγωγές της Κίνας, όπως αποτυπώνονται στο παρακάτω πίνακα, περιλαμβάνουν συσκευές μετάδοσης για ραδιοτηλεφωνία (8,6%), αυτόματες μηχανές και μονάδες επεξεργασίας δεδομένων (6,6%), ηλεκτρονικά ολοκληρωμένα κυκλώματα και μικροσυσκευές (4,5%) κ.α. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) προβλέπει ανάκαμψη 7,8% στον όγκο των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών αυτής της χώρας το 2021, μετά από μηδενική αύξηση (0%) το 2020 και άλμα 10% των εισαγωγών του, μετά από πτώση 2,7% το 2020.

Πίνακας 10.4: Κύρια Εξαγόμενα Προϊόντα της Κίνας, 2020

Κύρια Εξαγόμενα Προϊόντα	2020
Ηλεκτρικές συσκευές για γραμμική τηλεφωνία. Τηλεφωνικές συσκευές γραμμών με ασύρματα ακουστικά και συσκευές τηλεπικοινωνιών για συστήματα γραμμής φέροντος ρεύματος ή για συστήματα ψηφιακών γραμμών.	8,6%
Αυτόματες μηχανές επεξεργασίας δεδομένων και μονάδες μαγνητικές ή οπτικές συσκευές ανάγνωσης, μηχανές για μεταγραφή δεδομένων σε κωδικοποιημένη μορφή και μηχανές για επεξεργασία τέτοιων δεδομένων	6,6%
Ηλεκτρικά ολοκληρωμένα κυκλώματα και μικροσυσκευές	4,5%
Κατασκευασμένα είδη από υφαντικές ύλες	2,1%
Λάμπες και εξαρτήματα φωτισμού, προβολείς, φωτεινές πινακίδες και παρόμοια	1,5%
Δίοδοι, τρανζίστορ και παρόμοιες συσκευές ημιαγωγών, φωτοβολταϊκά στοιχεία (εκτός από φωτοβολταϊκές γεννήτριες)	1,4%
Παιχνίδια (εκτός από παιχνίδια με τροχούς που έχουν σχεδιαστεί για να τα οδηγούν παιδιά καρότσια για κούκλες), παζλ όλων των ειδών	1,3%
Μέρη και εξαρτήματα για τρακτέρ, μηχανοκίνητα οχήματα για τη μεταφορά 10 ή περισσότερων ατόμων, αυτοκίνητα και άλλα μηχανοκίνητα οχήματα που έχουν σχεδιαστεί κυρίως για τη μεταφορά προσώπων, εμπορευμάτων και μηχανοκίνητα οχήματα ειδικής χρήσης των κλάσεων 8701 έως 8705	1,3%
Δέκτες τηλεόρασης και με ενσωματωμένους δέκτες ραδιοφωνικής μετάδοσης ή συσκευές εγγραφής ή αναπαραγωγής ήχου ή βίντεο,	1,2%

οθόνες βίντεο και βιντεοπροβολείς

Μέρη και εξαρτήματα (εκτός από καλύμματα, θήκες μεταφοράς και παρόμοια) κατάλληλα για χρήση αποκλειστικά ή κυρίως με 1,2% μηχανές των κλάσεων 8469 έως 8472

Πηγή: Comtrade, 2021

Από την άλλη πλευρά, η χώρα εισάγει κυρίως ηλεκτρονικά ολοκληρωμένα κυκλώματα και μικροσυσκευές (17,1%), πετρέλαια (8,6%), σιδηρομεταλλεύματα (5,8%), μηχανοκίνητα οχήματα (2,2%) και ηλεκτρικές συσκευές 2,1%.

Πίνακας 10.5: Κύρια Εισαγόμενα Προϊόντα της Κίνας, 2020

Κύρια εισαγόμενα προϊόντα	2020
Ηλεκτρονικά ολοκληρωμένα κυκλώματα και μικροσυσκευές	17,1%
Λάδια πετρελαίου και λάδια που λαμβάνονται από ασφαλτούχα ορυκτά, ακατέργαστα	8,6%
Μεταλλεύματα και συμπυκνώματα σιδήρου	5,8%
Μηχανοκίνητα αυτοκίνητα και άλλα μηχανοκίνητα οχήματα που έχουν σχεδιαστεί κυρίως για τη μεταφορά προσώπων, συμπεριλαμβανομένων αγωνιστικών αυτοκινήτων(εκτός από μηχανοκίνητα οχήματα της κλάσης 8702)	2,2%
Ηλεκτρικές συσκευές για γραμμική τηλεφωνία	2,1%

Πηγή: Comtrade, 2021

10.3 Η σχέση του εμπορίου της Κίνας με την ΕΕ και τον υπόλοιπο κόσμο

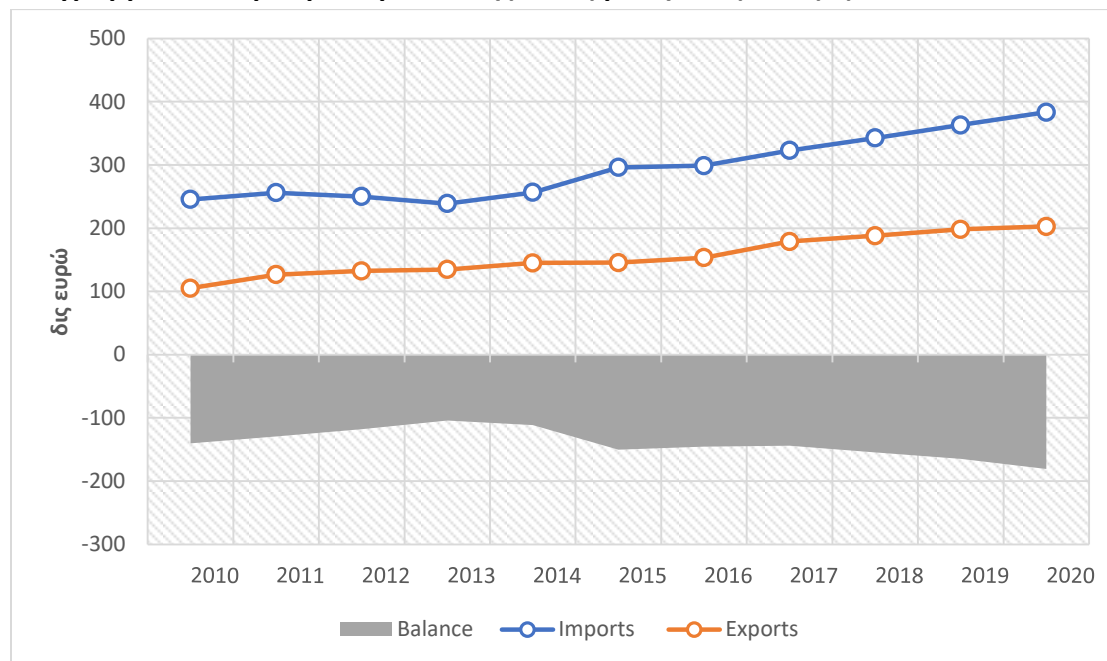
Η διαρκής ανάπτυξη της κινεζικής οικονομίας και η ενσωμάτωσή της στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού έχουν βάλει την Κίνα σε μια πορεία να γίνει ο μεγαλύτερος έμπορος στον κόσμο και η μεγαλύτερη οικονομία. Από το 2000, το πραγματικό ΑΕΠ της Κίνας έχει σχεδόν πενταπλασιαστεί, ενώ το ΑΕΠ της ΕΕ αυξήθηκε κατά 20% και των Ηνωμένων Πολιτειών κατά 41%. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η κινεζική ανάπτυξη ήταν κατά μέσο όρο 9% και παρέμεινε σταθερά πάνω από το 6%. Οι εξαγωγές της Κίνας έχουν αυξηθεί ακόμη πιο γρήγορα από την υπόλοιπη οικονομία, ειδικά πριν από την παγκόσμια οικονομική κρίση, αν και ο ρυθμός ανάπτυξης έχει επιβραδυνθεί τα τελευταία χρόνια. Το μερίδιο της Κίνας στις παγκόσμιες εξαγωγικές αγορές αυξήθηκε από 3% το 2000 σε περίπου 11% το 2015 και έκτοτε έχει σταθεροποιηθεί.

Από τότε που η Κίνα εντάχθηκε στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου τον Δεκέμβριο του 2001, οι εξαγωγές αγαθών της ΕΕ στην Κίνα αυξήθηκαν κατά μέσο όρο περισσότερο από 10% ετησίως και οι εξαγωγές υπηρεσιών της κατά περισσότερο από 15% ετησίως. Αυτό έχει

δημιουργήσει πολλά οφέλη για τους παραγωγούς και τους καταναλωτές της ΕΕ. Ωστόσο, καθώς οι εισαγωγές από την Κίνα έχουν επίσης αυξηθεί με ταχείς ρυθμούς, έχει επίσης προκαλέσει κάποιο βαθμό αναστάτωσης στις αγορές εργασίας και προϊόντων της ΕΕ.

Επί του παρόντος, η Κίνα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αγορά μετά τις ΗΠΑ για εξαγωγές της ΕΕ, αλλά οι εξαγωγές της ΕΕ στην Κίνα έχουν ξεπεράσει τις εξαγωγές της Κίνας στην ΕΕ. Το εμπορικό έλλειμμα της ΕΕ με την Κίνα έχει αυξηθεί στα 220 δισεκατομμύρια δολάρια.

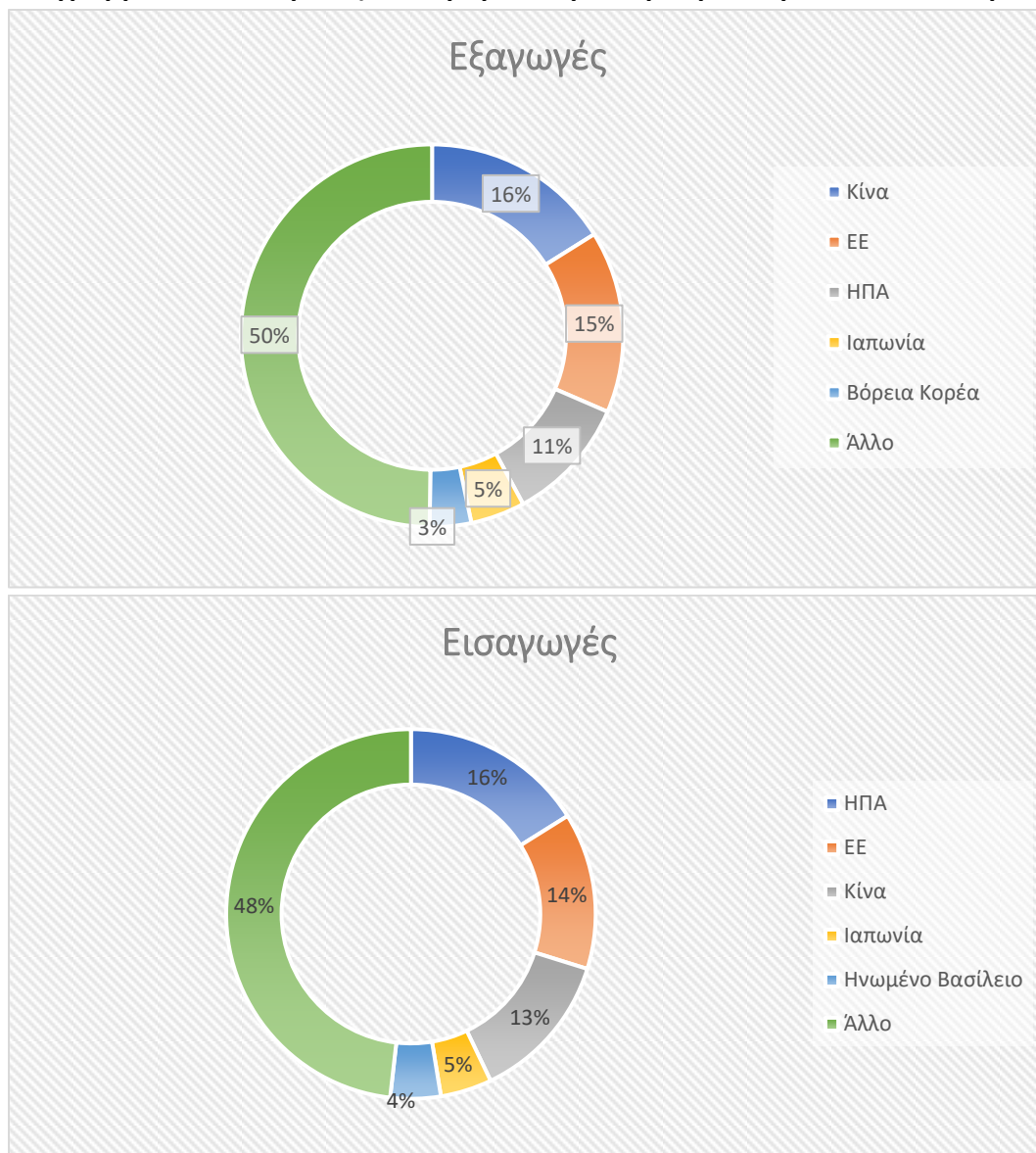
Διάγραμμα 10.1: Εμπόριο αγαθών της Κίνας με την ΕΕ (σε δις \$)

Πηγή: Eurostat (2021). Ίδια Επεξεργασία

Το Διάγραμμα 10.2 δείχνει τους μεγαλύτερους εμπόρους αγαθών στον κόσμο. Η Κίνα (2.233 δις. ευρώ, 16.1 %) ήταν ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο, ακολουθούμενη από την ΕΕ (2.132 δις. ευρώ, 15.4 %), τις Ηνωμένες Πολιτείες (1.468 δις. ευρώ, 10.6 %), την Ιαπωνία (630 δις. ευρώ, 4.6 %) και τη Νότια Κορέα (484 δις. ευρώ, 3.5 %). Η Κίνα (1.857 δισεκατομμύρια ευρώ, 13.1 %) ήταν ο τρίτος μεγαλύτερος εισαγωγέας στον κόσμο, πριν από τις Ηνωμένες Πολιτείες (2.293 δισεκατομμύρια ευρώ, 16,1 %) και την ΕΕ (1.940 δισεκατομμύρια ευρώ, 13.7 %) και ακολουθούμενη από την Ιαπωνία (644 δις. ευρώ, 4.5 %) και το Ηνωμένο Βασίλειο (622 δις. ευρώ, 4.4 %).

Διάγραμμα 2: Η Κίνα μεταξύ των μεγαλύτερων εμπορών αγαθών στον κόσμο, 2019

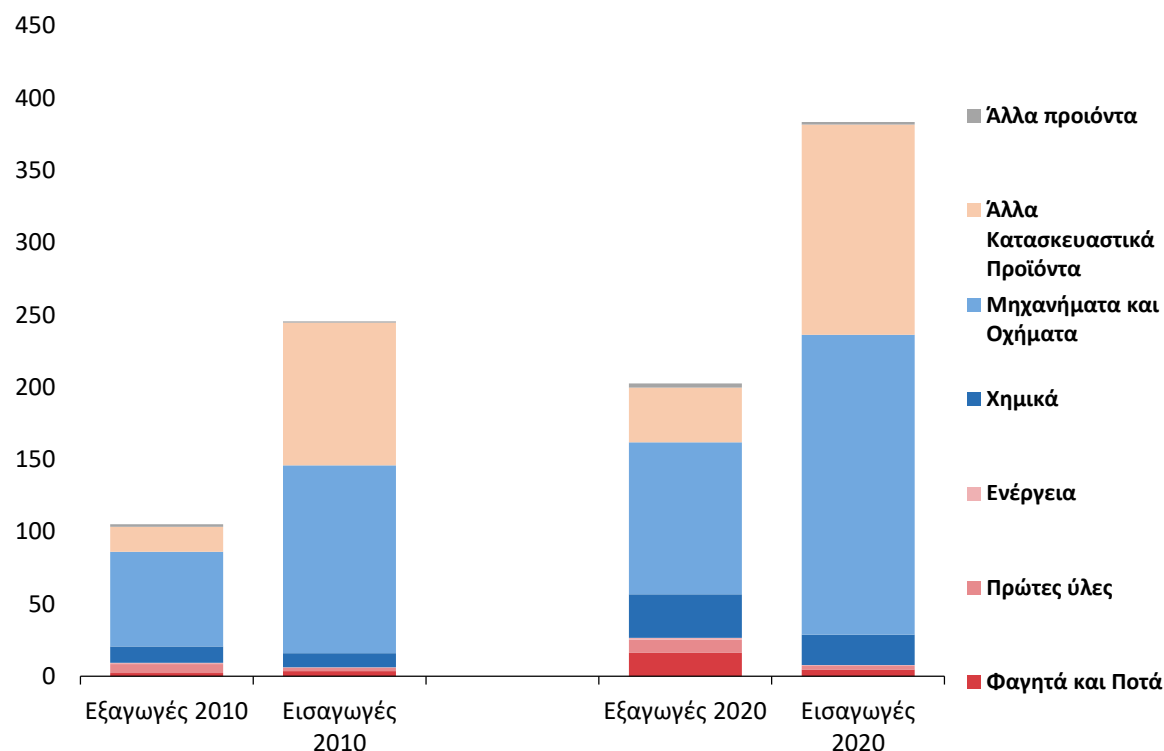
Πηγή: Eurostat (2021). Ίδια Επεξεργασία

10.4 Εμπόριο ΕΕ-Κίνας ανά είδος εμπορευμάτων

Η ανάλυση του εμπορίου της ΕΕ με την Κίνα φαίνεται στο Διάγραμμα 10.3. Οι κόκκινες αποχρώσεις υποδηλώνουν τα κύρια προϊόντα: τρόφιμα και ποτά, πρώτες ύλες και ενέργεια, ενώ οι μπλε αποχρώσεις δείχνουν τα βιομηχανικά προϊόντα: χημικά, μηχανήματα και οχήματα και άλλα κατασκευασμένα εμπορεύματα. Τέλος, τα άλλα προϊόντα εμφανίζονται με πράσινο χρώμα. Το 2020, οι εξαγωγές βιομηχανικών αγαθών της ΕΕ (86 %) είχαν υψηλότερο μερίδιο από τα πρωτογενή αγαθά (13 %). Τα περισσότερα εξαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα ήταν

μηχανήματα και οχήματα (52 %), ακολουθούμενα από άλλα μεταποιημένα προϊόντα (19 %) και χημικά προϊόντα (15 %). Το 2020, οι εισαγωγές βιομηχανικών αγαθών στην ΕΕ (98 %) είχαν επίσης υψηλότερο μερίδιο από τα πρωτογενή αγαθά (2 %). Τα περισσότερα εισαγόμενα μεταποιημένα προϊόντα ήταν μηχανήματα και οχήματα (54 %), ακολουθούμενα από άλλα μεταποιημένα προϊόντα (38 %) και χημικά (6 %).

Διάγραμμα 10.3: Εμπόριο ΕΕ-Κίνας ανά ομάδα προϊόντος, 2010-2020

Πηγή: Eurostat (2021). Ίδια Επεξεργασία

10.5 Πρόσφατες εξελίξεις, επιπτώσεις του COVID-19

Η Κίνα έχει γίνει πολύ πιο σημαντική στην παγκόσμια αλυσίδα εφοδιασμού. Αυτό έχει πολλαπλές επιπτώσεις για την εμπορική σχέση ΕΕ-Κίνας και την παγκόσμια οικονομία ευρύτερα. Σχετικά με την παγκόσμια οικονομία, το ξέσπασμα του κορωνοϊού αποτελεί μια σημαντική υπενθύμιση του πώς έχει γίνει η κεντρική Κίνα στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Το κλείσιμο τμημάτων της Κίνας, ιδιαίτερα της επαρχίας Χουμπέι, έχει οδηγήσει σε σημαντικές διαταραχές στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Η μεταβαλλόμενη φύση των αλυσίδων εφοδιασμού της Κίνας και η άνοδος της Κίνας στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας επηρεάζει επίσης την ενοποίηση των κρατών μελών της ΕΕ μεταξύ τους όσον αφορά το εμπόριο ενδιάμεσων αγαθών.

Στην πραγματικότητα, ενώ το μέγεθος της αλυσίδας αξίας εντός της ΕΕ έχει συρρικνωθεί (οι χώρες συνδέονται πιο χαλαρά μεταξύ τους στις εξαγωγές ενδιάμεσων αγαθών), τα κράτη μέλη της ΕΕ συνδέονται όλο και περισσότερο με την Κίνα για τα ενδιάμεσα αγαθά.

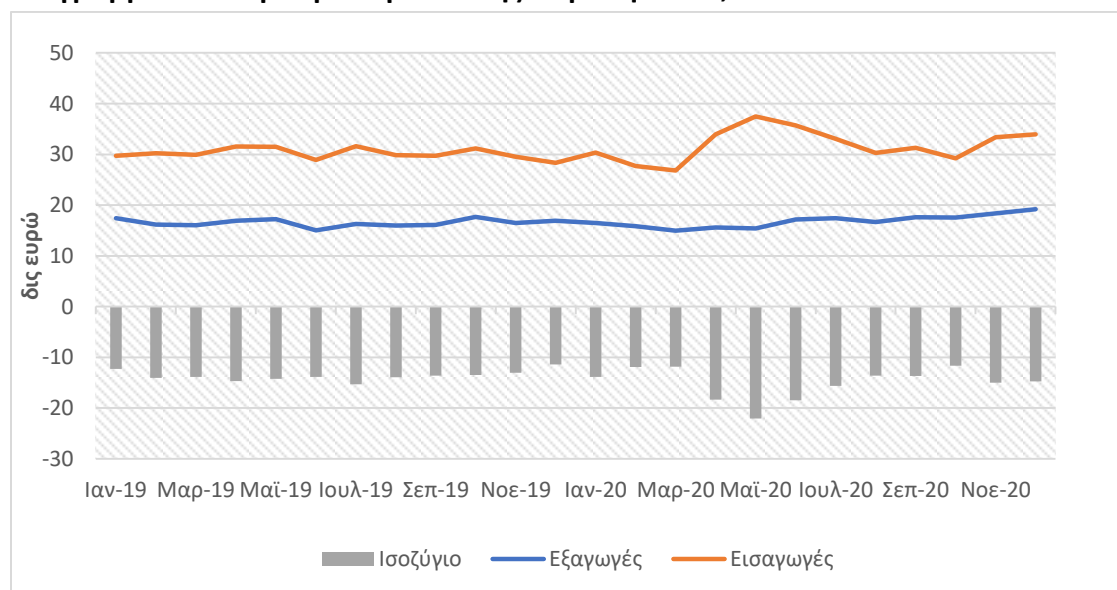
Οι οικονομικές και κοινωνικές διαταραχές που προκλήθηκαν από τον COVID-19 επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό το παγκόσμιο εμπόριο κατά τη διάρκεια του 2020. Συνολικά, το παγκόσμιο εμπόριο κατέγραψε πτώση αξίας περίπου 9 τοις εκατό το 2020, με το εμπόριο αγαθών να μειώνεται κατά περίπου 6 τοις εκατό και το εμπόριο υπηρεσιών να μειώνεται κατά περίπου 16,5%.

Οι τάσεις των εισαγωγών και των εξαγωγών για ορισμένες από τις μεγαλύτερες εμπορικές οικονομίες του κόσμου δείχνουν περαιτέρω πώς άλλαξαν τα εμπορικά πρότυπα κατά τη διάρκεια του 2020. Το πρώτο εξάμηνο του 2020, όλες οι μεγάλες οικονομίες παρουσίασαν σημαντική ύφεση τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές αγαθών, με ακόμη μεγαλύτερη πτώση στο εμπόριο Υπηρεσιών.

Αν και παρατηρήθηκαν βελτιώσεις, η αξία του εμπορίου παρέμεινε χαμηλότερη για όλες σχεδόν τις μεγάλες οικονομίες το τρίτο τρίμηνο του 2020 σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η αύξηση περίπου 3% στις εξαγωγές κινεζικών αγαθών ήταν η εξαίρεση σε αυτή την τάση. Το τέταρτο τρίμηνο του 2020, ενώ το εμπόριο αγαθών βελτιώθηκε σημαντικά σε πολλές μεγάλες οικονομίες, το εμπόριο υπηρεσιών, αντίθετα, παρέμεινε κάτω από τους μέσους όρους. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές υπηρεσιών από την Κίνα και σε μικρότερο βαθμό την Ινδία φαίνεται να τα πήγαν σχετικά καλύτερα από άλλες μεγάλες οικονομίες καθ' όλη τη διάρκεια του 2020

Η κρίση του COVID-19 προκάλεσε μείωση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών μεταξύ ΕΕ και Κίνας το 2020. Οι εξαγωγές έφθασαν σε ελάχιστο όριο τα 15,0 δισεκατομμύρια ευρώ τον Μάρτιο του 2020. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2020 είχαν ανακάμψει στα 19,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Αυτό ήταν 13% πάνω από το επίπεδό τους τον Δεκέμβριο του 2019. Οι εισαγωγές έφθασαν σε ελάχιστο όριο τα 26,8 δισ. ευρώ τον Μάρτιο του 2020. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2020 είχαν ανακάμψει στα 33,9 δισ. ευρώ. Αυτό ήταν 20% πάνω από το επίπεδό τους τον Δεκέμβριο του 2019.

Διάγραμμα 10.4: Εμπόριο αγαθών της ΕΕ με την Κίνα, 2019-2020

Πηγή: Eurostat (2021). Ίδια Επεξεργασία

Μεταξύ Ιανουαρίου 2019 και Δεκεμβρίου 2020, οι εξαγωγές προς την Κίνα αυξήθηκαν κατά 10,0 % ενώ οι εξαγωγές προς άλλες χώρες εκτός ΕΕ μειώθηκαν κατά 3,9 %. Οι εισαγωγές από την Κίνα αυξήθηκαν κατά 14,2 % ενώ οι εισαγωγές από άλλες χώρες εκτός ΕΕ μειώθηκαν κατά 15,2 %. Η επίδραση της κρίσης COVID-19 στο εμπόριο με την Κίνα συνέβη δύο μήνες πριν από το εμπόριο με άλλες χώρες εκτός ΕΕ και είχε πολύ μικρότερη επίδραση στα επίπεδά τους. Τον Μάιο του 2020, όταν οι εισαγωγές από άλλες χώρες εκτός ΕΕ έφτασαν στο κάτω μέρος (67 % του επιπέδου τους Ιανουαρίου 2019), οι εισαγωγές από την Κίνα έφτασαν σε ύψος ρεκόρ 126 % σε σχέση με το επίπεδο του Ιανουαρίου 2019. Αν και σημείωσαν πτώση τους επόμενους μήνες, ξεπερνούσαν σταθερά τις άλλες χώρες εκτός ΕΕ.

10.6 Εκτίμηση των επιπτώσεων του εμπορίου της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία για τα έτη 1970 – 2020.

10.6.1 Τιμές και χρονοσειρές της ποσοτικής ανάλυσης

Στην παρούσα ενότητα, διερευνώνται ποσοτικά οι επιπτώσεις του εμπορίου της Κίνας τόσο στο Παγκόσμιο Εμπόριο, όσο και στην εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας. Για το λόγο αυτό, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία που συλλέχθηκαν από τη βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank, 2021), τα οποία αφορούν την ανάπτυξη του εμπορίου της Κίνας (ως ποσοστό του ΑΕΠ), την ανάπτυξη του παγκόσμιου ΑΕΠ καθώς και την ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου (ως ποσοστό του ΑΕΠ) για τα έτη 1970 – 2020.

Οι τιμές των εξεταζόμενων μεταβλητών για το παραπάνω χρονικό διάστημα εμφανίζονται στο Διαγράμματα 10.5.

Διάγραμμα 10.5: Τιμές Παγκόσμιου Εμπορίου και Εμπορίου της Κίνας ως ποσοστό του ΑΕΠ (αριστερός άξονας) και Ανάπτυξη του Παγκοσμίου ΑΕΠ (δεξιός άξονας) για τα έτη 1970 – 2020

Πηγή: The World Bank, 2021

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται η ιδιαίτερα ανοδική πορεία του εμπορίου της Κίνας από το 1970 και εφεξής σε συνδυασμό με την άνοδο του παγκόσμιου εμπορίου. Επιπλέον, είναι χαρακτηριστική η μείωση του παγκόσμιου ΑΕΠ σε εκείνες τις χρονικές περιόδους όπου η καμπύλη εισαγωγών και εξαγωγών της Κίνας εμφανίζει σημαντικές μειώσεις.

Προκειμένου να εξεταστεί η πιθανή ποσοτική σχέση του συνολικού παγκόσμιου εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας με την ανάπτυξη του εμπορίου της Κίνας εξετάζονται τρεις διαφορετικές χρονοσειρές για τα έτη 1970 έως 2020.

Οι μεταβλητές αυτές είναι:

α) το ύψος του Παγκόσμιου Εμπορίου ως ποσοστό του συνολικού ΑΕΠ (World Trade as % of GDP),

β) ο ρυθμός αύξησης του Παγκοσμίου ΑΕΠ (World GDP Growth) και

γ) το ύψος του Εμπορίου της Κίνας ως ποσοστό του ΑΕΠ της (Trade of China as % of GDP).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται κάποια από τα βασικότερα περιγραφικά μέτρα των εξεταζόμενων μεταβλητών με σκοπό την πλήρη κατανόηση των τιμών των χρονοσειρών.

Πίνακας10.3:Περιγραφικά Μέτρα των εξεταζόμενων μεταβλητών

Περιγραφικά Μέτρα	Trade China of as % of GDP	World GDP Growth	World Trade as % of GDP
Μέση Τιμή	31.25	2.98	44.87
Τυπικό Σφάλμα	2.34	0.23	1.50
Διάμεσος	33.81	3.03	42.28
Τυπική Απόκλιση	16.74	1.67	10.62
Δειγματική Διακύμανση	280.12	2.79	112.83
Κύρτωση	-0.84	4.66	-1.29
Κυρτότητα	0.14	-1.41	0.10
Εύρος	59.56	10.15	34.24
Ελάχιστο	4.92	-3.59	26.54
Μέγιστο	64.48	6.55	60.78
95% Διάστημα Εμπιστοσύνης για τη Μέση Τιμή	4.71	0.47	3.02

Πηγή: World Bank, 2021

Από τις τιμές του παραπάνω Πίνακα 6 γίνεται εμφανές ότι το σύνολο των μεταβλητών εμφανίζει ασθενή ασυμμετρία και υψηλή μεταβλητότητα. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω και στο πλαίσιο της ουσιαστικότερης ερμηνείας των αποτελεσμάτων η ποσοτική ανάλυση που

ακολουθεί πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους: α) 1970 – 2020, β) 1990 – 2020 και γ) 2000 - 2020.

10.6.2 Εμπειρική Ανάλυση Δεδομένων

Το πρώτο βήμα σε κάθε ποσοτική μέθοδο είναι να αναζητήσουμε τη συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών που εξετάζουμε κι αν αυτή είναι στατιστικά σημαντική. Ο όρος συσχέτιση (Pearson correlation) αναφέρεται στο βαθμό, στο μέγεθος και στην κατεύθυνση με την οποία συσχετίζονται δύο ποσοτικές μεταβλητές. Στον παρακάτω Πίνακα 10.7 εμφανίζεται η συσχέτιση μεταξύ των εξεταζόμενων χρονοσειρών για όλη τη διαθέσιμη χρονική περίοδο.

Στον Πίνακα 10.7 η συσχέτιση μεταξύ του Παγκοσμίου Εμπορίου και του εμπορίου της Κίνας είναι ισχυρά θετική και στατιστικά σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Κάτι τέτοιο ουσιαστικά σημαίνει πως η ενδεχόμενη αύξηση του εμπορίου της Κίνας σχετίζεται γραμμικά με την αύξηση του συνόλου των παγκοσμίων εισαγωγών και εξαγωγών.

Πίνακας 10.4: Συσχέτιση μεταξύ των εξεταζόμενων μεταβλητών

	Trade of China as % of GDP	World GDP Growth	GDP World Trade as % of GDP
Trade of China as % of GDP	1.000		
World GDP Growth	-0.122	1.000	
World Trade as % of GDP	0.896***	-0.196	1.000

Πηγή: *Ιδία Επεξεργασία Στοιχείων*

Στο δεύτερο στάδιο της ποσοτικής ανάλυσης έχοντας ως κύριο σκοπό να κατανοήσουμε την συνεισφορά του αθροίσματος των εισαγωγών και εξαγωγών της Κίνας, επιλέγεται η μέθοδος της ανάλυσης παλινδρόμησης με τη χρήση χρονοσειρών (pooled OLS). Με την εφαρμογή των μεθόδων απλής γραμμικής παλινδρόμησης (OLS) στόχος αποτελεί η διερεύνηση της επίδρασης του εμπορίου της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία και πιο συγκεκριμένα στην ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου.

Στα παρακάτω υποδείγματα γραμμικής παλινδρόμησης ορίζεται ως ανεξάρτητη μεταβλητή το εμπόριο της Κίνας ως ποσοστό του ΑΕΠ της, όπως αυτό προσεγγίζεται από το άθροισμα των εισαγωγών και εξαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών μετρούμενο ως ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας. Τα δύο διαφορετικά υποδείγματα γραμμικής παλινδρόμησης περιλαμβάνουν ως εξαρτημένες μεταβλητές α) το παγκόσμιο εμπόριο και β) το ρυθμό αύξησης του παγκοσμίου ΑΕΠ αντίστοιχα.

Το επόμενο σημαντικό βήμα είναι η εκτίμηση των παραμέτρων του μοντέλου από το διαθέσιμο σύνολο δεδομένων. Μία από τις πιο διαδεδομένες μεθόδους εκτίμησης συντελεστών β ενός γραμμικού μοντέλου παλινδρόμησης είναι η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων των καταλοίπων (Ordinary Least Squares – OLS). Η μέθοδος αυτή, υπολογίζει τις βέλτιστες, αμερόληπτες εκτιμήσεις συντελεστών. Με τον όρο βέλτιστες εννοούμε εκείνες, οι οποίες παρουσιάζουν τη μικρότερη διακύμανση.

Πιο αναλυτικά, εκτιμήθηκαν τα παρακάτω υποδείγματα:

$$WorldTrade_i = b_0 + b_1TradeCH_i + \varepsilon_i$$

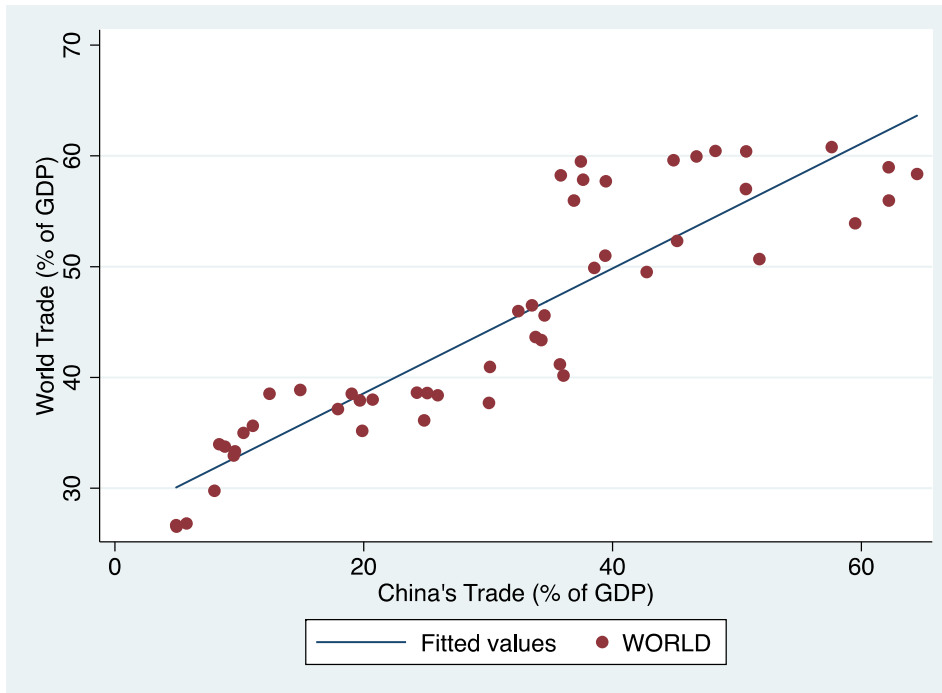
Και

$$WorldGDP_i = b_0 + b_1TradeCH_i + \varepsilon_i$$

όπου, $i=1,\dots,51$, *WorldTrade* το ποσοστό του Παγκόσμιου Εμπορίου ως ποσοστό του ΑΕΠ, *TradeCH* το ποσοστό του εμπορίου της Κίνας ως ποσοστό του ΑΕΠ της και *WorldGDP* η αύξηση του Παγκοσμίου ΑΕΠ και ε_i ο διαταρακτικός όρος παλινδρόμησης.

Τα παραπάνω υποδείγματα γραμμικής παλινδρόμησης εκτιμήθηκαν για τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους: α) 1970 – 2020, β) 1990 – 2020 και γ) 2000 – 2020.

Διάγραμμα 10.6: Διασπορά της απλής γραμμικής παλινδρόμησης για τα έτη 1970 – 2020

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία Στοιχείων

Στο παραπάνω διάγραμμα αποτυπώνεται η διασπορά των σημείων ανάμεσα στο Παγκόσμιο Εμπόριο (World Trade (% of GDP)) και στο Εμπόριο της Κίνας (China's Trade (% of GDP)) σύμφωνα με τα στοιχεία του δείγματος για τα έτη 1970 – 2020, καθώς και η προσαρμοσμένη σχέση τους με βάση το μοντέλο. Είναι εμφανές, ότι τα περισσότερα σημεία βρίσκονται κοντά στην γραμμή παλινδρόμησης πράγμα που υποδηλώνει ότι η προσαρμοστικότητα της παλινδρόμησης είναι σχετικά ικανοποιητική.

Πίνακας 10.8: Συντελεστές γραμμικής παλινδρόμησης

From ... to 2020	World Trade (% of GDP)			GDP Growth (%)		
	1970	1990	2000	1970	1990	2000
China's Trade (% of GDP)	0.563*** (0.040)	0.475*** (0.095)	0.078 (0.093)	-0.012 (0.014)	0.049* (0.027)	0.091** (0.042)
Constant	27.30*** (1.424)	31.59*** (4.166)	52.67*** (4.527)	3.362*** (0.501)	0.569 (1.170)	-1.665 (1.988)
Observations	50	30	20	51	31	21
R-squared	0.803	0.471	0.038	0.015	0.102	0.202

Πηγή: *Ιδία Επεξεργασία Στοιχείων*

Στον παραπάνω Πίνακα 8 παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις των συντελεστών των μεταβλητών της γραμμικής παλινδρόμησης για παραπάνω υποδείγματα για τις τρεις διαφορετικές προς εξέταση χρονικές περιόδους. Από τον συγκεκριμένο πίνακα, διαπιστώνεται ότι όλοι οι στατιστικά σημαντικοί συντελεστές για το εμπόριο της Κίνας είναι θετικοί και ως εκ τούτου σε διαφορετικά επίπεδα σημαντικότητας συνεισφέρουν τόσο στην ανάπτυξη του Παγκοσμίου Εμπορίου όσο και στην αύξηση του Παγκοσμίου ΑΕΠ. Ο μεγαλύτερος συντελεστής είναι το 0.563 γεγονός που υποδηλώνει πως για κάθε μοναδιαία αύξηση του εμπορίου της Κίνας ως ποσοστό του ΑΕΠ της, το Παγκόσμιο Εμπόριο θα αυξάνεται κατά 0.563 ποσοστιαίες μονάδες ως ποσοστό του Παγκόσμιου ΑΕΠ. Αξίζει να σημειωθεί πως ο συντελεστής προσαρμογής για το συγκεκριμένο υπόδειγμα ανέρχεται στο 80.3%, ο οποίος κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητικός λαμβάνοντας υπόψη πως το υπόδειγμα περιλαμβάνει μόλις μία ανεξάρτητη μεταβλητή.

10.7 Συμπεράσματα

Στο συγκεκριμένο άρθρο διερευνώνται ποσοτικά οι επιπτώσεις του εμπορίου της Κίνας τόσο στο Παγκόσμιο Εμπόριο, όσο και στην εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας. Προκειμένου να εξεταστεί η ποσοτική σχέση του συνολικού παγκόσμιου εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας με την ανάπτυξη του εμπορίου της Κίνας, εξετάζεται μια σειρά από μακροοικονομικές μεταβλητές. Η ποσοτική ανάλυση πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους για τα έτη 1970 έως 2020. Τα εμπειρικά στοιχεία

επιβεβαιώνουν τα τυπικά συμπεράσματα της διαχρονικής πορείας του εμπορίου της Κίνας συγκριτικά με το παγκόσμιο ΑΕΠ και το γεγονός ότι η Κίνα έχει γίνει αναμφίβολα σημαντικός παγκόσμιος παράγοντας στο εμπόριο.

Στην παρούσα ανάλυση εστιάζοντας στην συσχέτιση μεταξύ του Παγκοσμίου Εμπορίου και του εμπορίου της Κίνας, συμπεραίνουμε την ισχυρά θετική και στατιστικά σημαντική σχέση. Αυτό υποδηλώνει ότι η ενδεχόμενη αύξηση του εμπορίου της Κίνας σχετίζεται γραμμικά με την αύξηση του συνόλου των παγκοσμίων εισαγωγών και εξαγωγών. Στη συνέχεια με την μέθοδο απλής γραμμικής παλινδρόμησης (OLS) προκύπτει το συμπέρασμα ότι το εμπόριο της Κίνας συνεισφέρει θετικά τόσο στην ανάπτυξη του Παγκοσμίου Εμπορίου όσο και στην αύξηση του Παγκοσμίου ΑΕΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: Συμπεράσματα της εργασίας

Κεντρικό αντικείμενο της ανάλυσης που προηγήθηκε ήταν η διερεύνηση του ρόλου της μεγαλύτερης εμπορικής δύναμης στον κόσμο, της Κίνας, στο διεθνές εμπορικό σύστημα και η δυναμική ή πραγματική επίδραση της κινέζικης εμπορικής πολιτικής και διπλωματίας στις δομές και στη λειτουργία αυτού του συστήματος.

Η ανάλυση που διεξήχθη βήμα-βήμα, μέσα από την εξέταση επί μέρους πτυχών της θεματικής κατέληξε στα κάτωθι βασικά συμπεράσματα:

Στο 2^ο Κεφάλαιο τέθηκε το ερώτημα σχετικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες της διαμόρφωσης, λειτουργίας και μετεξέλιξης της εμπορικής πολιτικής και της διεθνούς εμπορικής τάξης. Εξετάστηκαν μια σειρά από υποθέσεις που προσπαθούν να ερμηνεύσουν τις δυναμικές διαμόρφωσης του διεθνούς εμπορικού συστήματος, με ειδική αναφορά στην περίοδο μετά το 1980, οπότε και εμφανίζεται η Κίνα στο διεθνές εμπόριο. Ειδικότερα, διερευνήθηκε ο επιδραστικός ρόλος στην εμπορική πολιτική (εθνική και διεθνή) των εγχώριων παραγόντων, των ομάδων συμφερόντων και των προτιμήσεων, των οικονομικών κρίσεων, της δομής διακυβέρνησης του διεθνούς εμπορικού συστήματος (ηγεμονικό -μονοπολικό ή πολυπολικό), καθώς και η επίδραση του ίδιου του διεθνούς εμπορίου στις εμπορικές πολιτικές και στο διεθνές εμπορικό σύστημα.

Μια πρώτη διαπίστωση είναι ότι καμία από τις υπάρχουσες θεωρίες από μόνη της δεν φαίνεται να εξηγεί τις αλλαγές στην εμπορική πολιτική παγκοσμίως από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, και καμία δεν φαίνεται να την έχει προβλέψει. Είναι απαραίτητη η καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι πολιτικοί ηγέτες διαμορφώνουν τις εμπορικές προτιμήσεις τους και πώς αυτές οι προτιμήσεις συνδέονται με τις κοινωνικές προτιμήσεις. Επιπλέον, οι θεωρίες για τη σχέση μεταξύ δημοκρατίας και εμπορίου βρίσκονται σε αρχικό στάδιο. Είναι απαραίτητη η γνώση των συνθηκών υπό τις οποίες οι διεθνείς θεσμοί μπορούν να ασκήσουν μεγαλύτερη (ή λιγότερη) επιρροή στις χώρες.

Από την ανάλυση προέκυψε ένα περαιτέρω συμπέρασμα. Έτσι, διαπιστώθηκε μια σταδιακή αλλαγή των προτιμήσεων για την εμπορική πολιτική μεταξύ των εγχώριων παραγόντων (π.χ. κυβερνήσεων, ομάδων συμφερόντων) στις μεγάλες εμπορικές δυνάμεις, κυρίως της Δύσης, αλλά και σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, στη δεκαετία του 1980. Πολλές πολιτικές ηγεσίες και ορισμένες κοινωνικές ομάδες άλλαξαν τις απόψεις τους σχετικά με τη βέλτιστη επιλογή της εμπορικής πολιτικής τους. Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες ξεκίνησαν φιλόδοξες οικονομικές μεταρρυθμίσεις που περιλάμβαναν σημαντική απελευθέρωση του εμπορίου τους, ενώ προηγμένες βιομηχανικές χώρες ανέλαβαν πρωτοβουλίες για τη μείωση των εμπορικών φραγμών σε πολυμερές επίπεδο. Η αλλαγή των προτιμήσεων μεταξύ των πολιτικών ηγετών και των κοινωνικών ομάδων, οι θεσμικές αλλαγές (ειδικά ο εκδημοκρατισμός και η στροφή προς την οικονομία της αγοράς) και η αυξημένη επιρροή των διεθνών θεσμών, που υποστήριξαν την απελευθέρωση του εμπορίου, ερμηνεύουν σε μεγάλο βαθμό τη στροφή προς το ελεύθερο εμπόριο που παρατηρήθηκε από το 1980.

Η εξέλιξη της οικονομίας, σχετίζεται σε σημαντικό βαθμό με την διεθνή εμπορική πολιτική. Σε περιόδους οικονομικής ανόδου, είναι πιο εύκολο οι επί μέρους χώρες να συμφωνήσουν σε περαιτέρω ανοίγματα του εμπορίου. Αντιθέτως, σε περιόδους οικονομικής κρίσης ή επώδυνης εσωτερικής διαρθρωτικής προσαρμογής, λόγω του εξωτερικού ανταγωνισμού, αναμένεται μεγαλύτερη στροφή στον προστατευτισμό. Ως προς τη θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας, διαπιστώνεται ότι αυτή δύναται να ερμηνεύσει τη γένεση και αρχική εξέλιξη του συστήματος της GATT, χάνει όμως την ερμηνευτική της ικανότητα στο σύγχρονο πολυπολικό εμπορικό σύστημα. Παρόλα αυτά, η ευθύνη των μεγάλων εμπορικών δυνάμεων (π.χ. Κίνα, ΕΕ, ΗΠΑ) για τη σταθερότητα του διεθνούς εμπορικού συστήματος είναι μεγάλη.

Επειδή, η έρευνα επικεντρώνεται στο ρόλο και στην επίδραση της Κίνας στο διεθνές εμπόριο σύστημα, στο **3ο κεφάλαιο** παρουσιάστηκε το ισχύον θεσμικό και πολιτικό διεθνές εμπορικό πλαίσιο, αυτό του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Η παρουσίαση δεν περιορίστηκε στην περιγραφή των βασικών πυλώνων (εμπόριο αγαθών, εμπόριο υπηρεσιών, προστασία δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται με το εμπόριο) και των θεμελιωδών αρχών και κανόνων (μη διάκριση μέσω της ρήτρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους, εθνική μεταχείριση, αμοιβαιότητα, απαγόρευση μη δασμολογικών εμποδίων, δέσμευση των δασμών στον ΠΟΕ, ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση των αναπτυσσομένων χωρών) του συστήματος αυτού, αλλά επεκτάθηκε και σε ανάλυση των κενών και προβλημάτων λειτουργίας του, προκειμένου να αναδειχθεί η ευθύνη των εμπορικά ισχυρών κρατών μελών του, όπως είναι η Κίνα, η ΕΕ και οι ΗΠΑ.

Καταρχάς, καταγράφηκε ότι κατά το διάστημα 1950-1994, η GATT αποτέλεσε το θεσμικό πλαίσιο της διεθνούς εμπορικής τάξης του δυτικού κόσμου, με οικονομίες της αγοράς. Από το 1995, ο νέος Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα του διεθνούς εμπορίου. Στα 164 μέλη του αντιστοιχεί περίπου το 96,5% του παγκόσμιου εμπορίου

και το 96,7% του παγκόσμιου ΑΕΠ (2017). Οι υποχρεώσεις των μελών του ΠΟΕ είναι να καταργήσουν τον μη δασμολογικό προστατευτισμό και να απελευθερώσουν σταδιακά το παγκόσμιο εμπόριο, σεβόμενοι τους συμφωνηθέντες εμπορικούς κανόνες και διευθετώντας τις διαφορές τους μέσω του Μηχανισμού Επίλυσης Διαφορών του ΠΟΕ. Ωστόσο, όπως δείχθηκε, οι υποχρεώσεις και κανόνες ελευθέρωσης του εμπορίου, αποδυναμώνονται από ρήτρες διασφάλισης και άλλους περιορισμούς και εξαιρέσεις, με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί ένα πολυμερές σύστημα *à la carte*, όπου πλέον κυριαρχούν οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες και ολοένα συχνότερες επικλήσεις των ρητρών διασφάλισης ή ακόμη και εθνικής ασφάλειας, για να δικαιολογήσουν προστατευτικά μέτρα ορισμένες χώρες.

Για δεκαετίες, ο ΠΟΕ, μαζί με τον προκάτοχό του την GATT, συνέβαλε καθοριστικά στο άνοιγμα των αγορών και στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, σύμφωνα με τους κανόνες του.

Πιο συγκεκριμένα:

- Οι αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες προχώρησαν σε σημαντικές μειώσεις δασμών, οι περισσότερες από τις οποίες δεν ήταν πλέον αναστρέψιμες ή μόνο σε περιορισμένο βαθμό μέσω δασμολογικής δέσμευσης, το διεθνές εμπόριο κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων και γεωργικών προϊόντων επανήλθε υπό την ομπρέλα των κανόνων του ΠΟΕ και αυτοί οι κανόνες επεκτάθηκαν ώστε να συμπεριλάβουν το διεθνές εμπόριο υπηρεσιών.
- Οι συμφωνίες «αυτο-περιορισμού» των εξαγωγών και άλλα προστατευτικά μέτρα της «γκρίζας ζώνης», που χρησιμοποιήθηκαν από πολλές χώρες για την παράκαμψη της απαγόρευσης των ποσοτικών περιορισμών στις εισαγωγές, απαγορεύτηκαν.
- Η διαδικασία επίλυσης σημαντικά έχει βελτιωθεί σημαντικά και έχει συμβάλει, ως ένα βαθμό, στην αποφυγή εκτεταμένων διμερών ή περιφερειακών εμπορικών πολέμων.

Πολλά από τα κενά και τις αδυναμίες του συστήματος του ΠΟΕ αποτέλεσαν το αντικείμενο του γύρου διαπραγματεύσεων της Ντόχα (αποκαλούμενος Γύρος της Χιλιετίας ή Γύρος Ανάπτυξης), ο οποίος ξεκίνησε το 2001 με στόχο την «Ανάπτυξη μέσω του Εμπορίου». Όμως, ο Γύρος της Ντόχα δεν περατώθηκε ποτέ και, συνεπώς, δεν πέτυχε τους στόχους του. Εκτός από την παγκόσμια κρίση 2008/2009 υπήρξαν και άλλοι λόγοι, όπως οι μεγάλες αντιθέσεις συμφερόντων μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, αλλά και λόγω αντιθέσεων εντός των ομάδων αυτών. Πέραν τούτου, κατέστη σαφές ότι η αύξηση του αριθμού των μελών του ΠΟΕ, σε συνδυασμό με την αυξηθείσα ετερογένειά τους, καθώς και ο στόχος για την επίτευξη μιας συμφωνίας αποδεκτής από όλα τα κράτη μέλη, κατέστησαν ανέφικτη την εξεύρεση του ελάχιστου κοινού παρονομαστή. Επίσης, σε αντίθεση με άλλους γύρους, εξέλιπε η βούληση των μεγάλων εμπορικών δυνάμεων να αναζητήσουν συναινετικές λύσεις.

Προφανώς, στο νέο πολυπολικό σύστημα του ΠΟΕ, υπάρχουν περισσότεροι (μη εφραπτόμενοι) πόλοι (π.χ. ΗΠΑ, ΕΕ, Ιαπωνία, Καναδάς, Κίνα, Βραζιλία, Ινδία), από ότι κατά τους προηγούμενους γύρους (π.χ. ΗΠΑ, ΕΕ, Ιαπωνία, Καναδάς).

Στο **4ο Κεφάλαιο**, η έρευνα εστίασε συνοπτικά στην ιστορία του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας, προκειμένου να φωτίσει τους σύγχρονους προσανατολισμούς της σύγχρονης κινεζικής ηγεσίας, αλλά και τους δρόμους, μέσω των οποίων, η Κίνα του σήμερα, επιδιώκει την υλοποίηση «νέων οραμάτων», τα οποία έλκουν την καταγωγή τους από το χθες, όπως επί παραδείγματι ο «νέος δρόμος του μεταξιού». Από τη σύντομη καταγραφή της εξέλιξης του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας προέκυψε καταρχάς το συμπέρασμα ότι η σχέση της Κίνας με το εξωτερικό εμπόριο, κατά τη διάρκεια της ιστορικής της πορείας, δεν ήταν ποτέ γραμμική. Υπήρχαν περίοδοι, όπου η Κίνα ανέπτυξε έντονη εξωτερική εμπορική δράση, ενώ υπήρξαν και μακρές χρονικοί περίοδοι που η χώρα αποφάσισε τον απομονωτισμό και την αυτάρκεια. Από την αρχαιότητα μέχρι περίπου τις αρχές του δέκατου έκτου (16^{ου}) αιώνα η Κίνα ανέπτυξε σημαντική εξωτερική εμπορική δραστηριότητα, κυρίως, μέσω των χερσαίων εμπορικών διαδρόμων του μεταξιού προς τη Δύση, αλλά και μέσω ενός ολοένα αναπτυσσόμενου εμπορικού στόλου προς το νότο και την ανατολή. Για λόγους οι οποίοι ανάγονται περισσότερο στην κινεζική, κομφουκιανή φιλοσοφία και ηθική, η οποία θεώρησε το εμπόριο ως κάτι το ανήθικο, στις αρχές του 16^{ου} αιώνα η χώρα στράφηκε στον απομονωτισμό. Ενδεικτικό αυτού είναι ότι το 1525 προβαίνει στην καταστροφή όλων των ποντοπόρων πλοίων της. Αυτό, σε συνδυασμό με την αποδυνάμωση των χερσαίων δρόμων του μεταξιού, στην ουσία κατήργησε τη δυνατότητα της χώρας να συμμετέχει στο διεθνές εμπόριο. Την αδυναμία της Κίνας να διεξάγει εξωτερικό εμπόριο, άρχισαν από τις αρχές του δέκατου έκτου αιώνα, να καλύπτουν ξένες δυτικές αποικιοκρατικές χώρες, με πρώτη την Πορτογαλία, η οποία όπως αναφέρθηκε εμφανίζεται στις αρχές του δέκατου έκτου αιώνα στα ανατολικά παράλια της Κίνας. Ακολούθησαν πολλές άλλες δυτικές ποντοπόρες χώρες.

Από τα τέλη του δέκατου όγδοου αιώνα και κατά τη διάρκεια του δέκατου ένατου αιώνα κυρίαρχο ρόλο στο εξωτερικό εμπόριο της Κίνας καταλαμβάνει η Αγγλία. Λόγω της αδυναμίας της να διεισδύει στην κινεζική αγορά και λόγω των αρνητικού εμπορικού ισοζυγίου, αρχίζει τις εξαγωγές οπίου, που προκάλεσαν τους λεγόμενους πολέμους του Οπίου. Και οι δυο πόλεμοι του Οπίου κατέληξαν σε ταπεινωτικές και άκρως δυσμενείς συνθήκες για την Κίνα. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι το 1949 η ανάπτυξη του κινεζικού εξωτερικού εμπορίου είναι ανοδική, πλην όμως χωρίς ειδικό βάρος για τη διεθνή οικονομία. Μετά την το 1949 και την αλλαγή του καθεστώτος, η Κίνα στρέφεται εκ νέου στον απομονωτισμό και στην αυτάρκεια, εφαρμόζοντας μια στρατηγική υποκατάστασης των εισαγωγών, η οποία έμελλε να αποτύχει λόγω του χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης της χώρας και συνεπώς της δυνατότητας της να πετύχει συσσώρευση κεφαλαίου και ενδογενή ανάπτυξη.

Η επιστροφή της Κίνας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και στο διεθνές εμπόριο εκκινεί μετά το θάνατο του Μάο Τσετούνγκ και την έναρξη των μεταρρυθμίσεων το 1978. Έκτοτε, σταδιακά, η χώρα ενσωματώνεται στην διεθνή οικονομία, ενώ μετά το 2000, η ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου της, όπως και η εσωτερική της ανάπτυξη, είναι ραγδαία, με αποτέλεσμα να καταστεί η Κίνα ένας από τους σημαντικότερους παίκτες του διεθνούς εμπορίου.

Οι τραυματικές εμπειρίες της χώρας με την αποικιοκρατία, την αυτάρκεια και τον απομονωτισμό, σε συνδυασμό με τη θετική εμπειρία της ραγδαίας ανάπτυξής μέσω της συμμετοχής στο διεθνές εμπόριο, προδιαγράφει το μέλλον της διεθνούς δράσης της χώρας και την αναπόφευκτη συνέχιση της ενσωμάτωσής της στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις, σε ένα σταθερό διεθνές εμπορικό καθεστώς.

Στο **5ο Κεφάλαιο** παρουσιάστηκε και αναλύθηκε το εμπορικό καθεστώς και η ασκούμενη εμπορική πολιτική της Κίνας. Μετά την σκιαγράφηση των βασικών χαρακτηριστικών της κινέζικης οικονομίας και του κινέζικου εξωτερικού εμπορίου, παρουσιάστηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης κινέζικης εμπορικής πολιτικής, όπως οι φορείς και διαδικασίες λήψης εμπορικοπολιτικών αποφάσεων, τα μέσα της κινέζικης εμπορικής πολιτικής, και το ιδεολογικό της υπόβαθρό της, σε σχέση με τις εξωτερικές πολιτικές επιδιώξεις της χώρας. Εν συνεχεία η έρευνα στράφηκε στο ρόλο της Κίνας στον ΠΟΕ και στην αξιολόγησή της ως ηγέτιδα εμπορική δύναμη.

Από την ανάλυση διαπιστώθηκε, ότι σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, το οποίο δεν έχει ιστορικό προηγούμενο, η Κίνα αναδείχθηκε από οριακό παίκτη στο παγκόσμιο εμπόριο, στη μεγαλύτερη εμπορική χώρα στον κόσμο. Ειδικότερα, η ένταξη της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), στις αρχές του 21ου αιώνα, έδωσε ισχυρή ώθηση στην ενσωμάτωση της χώρας στην παγκόσμια οικονομία. Ακόμη και αν οι υπάρχουσες τάσεις ανάπτυξης της εσωτερικής και της εξωτερικής οικονομίας επιβραδυνθούν, είναι προβλέψιμο ότι η Κίνα θα κυριαρχήσει στο διεθνές εμπόριο, με τον ίδιο τρόπο που έκαναν οι ΗΠΑ μέχρι τη δεκαετία του 1970. Η άνοδος της Κίνας σε ηγετική εμπορική χώρα έχει άμεσες επιπτώσεις στην παραγωγή και το εισόδημα των εμπορικών της εταίρων και έμμεσες συνέπειες για την πολυμερή εμπορική συνεργασία. Η Κίνα βρίσκεται στο επίκεντρο πολυάριθμων εμπορικών διαφορών και διαδραματίζει ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των διεθνών εμπορικών σχέσεων και δομών, αλλά δεν έχει ακόμη την ικανότητα και τη βούληση να ηγηθεί.

Παρά τα εκτεταμένα ανοίγματα της αγοράς και την ελευθέρωση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, η εφαρμογή από την Κίνα των υποχρεώσεων προσχώρησής της στον ΠΟΕ παραμένει ατελής. Υπάρχουν ελλείμματα, ιδίως, στη συμμόρφωση με τις γενικές αρχές του ΠΟΕ, όπως η απαγόρευση των διακρίσεων, η διαφάνεια και το κράτος δικαίου.

Αν και η αυξανόμενη παρουσία της Κίνας στο παγκόσμιο εμπόριο και στον ΠΟΕ έχει οδηγήσει σε τριβές, οι φόβοι που εκφράστηκαν πριν από την ένταξη στον ΠΟΕ, ότι η Κίνα θα υπονόμει το πολυμερές σύστημα, δεν έχουν υλοποιηθεί. Η χώρα συμπεριφέρεται ως καθιερωμένος, ισχυρός παίκτης στο παγκόσμιο σύστημα εμπορίου του ΠΟΕ. Έτσι, παραβιάζει κανόνες και αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στα συμφέροντα της εμπορικής της πολιτικής, παρά στην ύπαρξη και τη σταθερότητα του συστήματος στο σύνολό του, όπως πλέον πράττουν και άλλες μεγάλες εμπορικές δυνάμεις. Σε γενικές γραμμές, ωστόσο, τηρεί το status quo και προσανατολίζεται ρεαλιστικά και ευκαιριακά προς τα δικά της οικονομικά συμφέροντα. Επίσης, η Κίνα διαδραματίζει αμφίθυμο ρόλο στην πολυμερή διαπραγματευτική διαδικασία: αφενός, είναι προσεκτική και παθητική στις διαπραγματεύσεις, αφετέρου, οι επιτυχείς επιθέσεις της κινεζικής βιομηχανίας στην παγκόσμια αγορά μειώνουν την προθυμία των αναπτυσσόμενων και αναδυόμενων χωρών να συμβιβαστούν στην πρόσβαση στην αγορά για τα βιομηχανικά προϊόντα. Σε διμερές επίπεδο, η Κίνα έχει μέχρι στιγμής υπογράψει συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου και οικονομικής εταιρικής σχέσης με σημαντικούς εταίρους. Ο διμερής χαρακτήρας επιτρέπει στην Κίνα να εκμεταλλευτεί το καθεστώς της μεγάλης ισχύος της και να ενισχύσει έμμεσα τις σχέσεις κέντρου-περιφέρειας της Ασίας, οι οποίες είναι προσανατολισμένες προς την Κίνα. Ωστόσο, η χώρα βρίσκεται σε άμυνα έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών της Δύσης, καθώς οι πρωτοβουλίες ελεύθερου εμπορίου στον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό των βιομηχανικών χωρών, ενδεχομένως θα επέφεραν διακρίσεις κατά της Κίνας.

Μια ματιά σε παράγοντες, θεσμούς, συμφέροντα και συζητήσεις στην εμπορική πολιτική της Κίνας δείχνει ότι η απλή ιδέα μιας ενιαίας κινεζικής εξωτερικής εμπορικής πολιτικής δεν μπορεί να διατηρηθεί. Οποιοσδήποτε γενικός χαρακτηρισμός της εμπορικής πολιτικής της Κίνας ως φιλελεύθερης ή меркантиλιστικής, ως σύμφωνης με τον ΠΟΕ ή ως παραβίασης της συνθήκης του ΠΟΕ θα μπορούσε εύκολα να διαψευσθεί στη σύνθετη κινεζική πραγματικότητα.

Αντίθετα, τα διάφορα συμφέροντα των εγχώριων ενδιαφερομένων και οι διαφορετικές δυνατότητες δράσης και επιρροής δείχνουν πόσο αντιφατική και απρόβλεπτη είναι η εμπορική πολιτική της Κίνας. Σε γενικές γραμμές, οι εμπορικές δομές της Κίνας μπορούν να χαρακτηριστούν ως πλουραλιστικές και αντιφατικές. Οι γενικές πολιτικές προτεραιότητες της Κίνας είναι καθοριστικές για τον προσανατολισμό του περιεχομένου και τον θεσμικό σχεδιασμό της εμπορικής της πολιτικής. Ωστόσο, η πραγματική πολιτική δεν ακολουθεί προκατασκευασμένα υποδείγματα ή στρατηγικές, αλλά μάλλον μια ρεαλιστική πολιτική, που βασίζεται στα συμφέροντα της οικονομίας της. Η Κινέζικη εμπορική πολιτική είναι ανοιχτή σε εξωτερική επιρροή, μερικές φορές και σε εθνικιστική εργαλειοποίηση. Τόσο οι κυβερνητικοί παράγοντες, όσο και οι περιφερειακές και οικονομικές ομάδες συμφερόντων καθορίζουν τις

διαδικασίες διαπραγμάτευσης και υλοποίησης. Η ενίοτε ανεπαρκής εφαρμογή δεσμευτικών συμφωνιών εμπορικής πολιτικής υποβιβάζει την Κίνα ως σοβαρό διαπραγματευτικό εταίρο.

Η εμπορική πολιτική της Κίνας αλλάζει συνεχώς. Ενώ οι θεσμοί της κεντρικής κυβέρνησης έχασαν την επιρροή τους υπό τον Hu Jintao και τον Wen Jiabao, οι ομάδες συμφερόντων γίνονταν όλο και πιο δυνατές. Το φιλελεύθερο επεισόδιο υπό τον πρωθυπουργό Zhu Rongji, με ένα ισχυρό υπουργείο Εμπορίου και αποτελεσματικούς μηχανισμούς διαπραγμάτευσης, είναι ήδη ιστορία. Η τάση προς τον κρατικό καπιταλισμό και το ελεγχόμενο εξωτερικό εμπόριο συνεχίστηκε υπό την ηγεσία του Xi Jinping και του Li Keqiang. Πάντως, οικονομικά, η παγκόσμια οικονομική ολοκλήρωση της Κίνας έχει αποδειχθεί ότι είναι η κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης για την εγχώρια οικονομία. Πολιτικά, η απελευθέρωση του εξωτερικού εμπορίου ήταν πάντα στο επίκεντρο της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας.

Παρά τις πολυάριθμες διενέξεις και συγκρούσεις για το εξωτερικό εμπόριο, η Δύση δεν πρέπει να παραβλέψει τον στρατηγικό στόχο της ενσωμάτωσης της Κίνας στο παγκόσμιο σύστημα εμπορίου, που βασίζεται σε κανόνες. Οι πολυμερείς διαπραγματεύσεις υπό την ομπρέλα του ΠΟΕ δεν προσφέρουν μόνο τις μεγαλύτερες ευκαιρίες για άνοιγμα της αγοράς και καλύτερη επιβολή της μη διάκρισης, της διαφάνειας και του κράτους δικαίου. Η ίδια η Κίνα εξαρτάται, επίσης, από μια ανοιχτή παγκόσμια οικονομία και έναν λειτουργικό ΠΟΕ, εάν θέλει να διατηρήσει την εσωτερική ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό και την εσωτερική σταθερότητά της.

Το **6ο Κεφάλαιο** πραγματεύεται τις περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες της Κίνας και τις, μέσω αυτών, στρατηγικές της επιδιώξεις. Καταρχάς από την ανάλυση προέκυψε, ότι τις τελευταίες δεκαετίες, η οικονομική ολοκλήρωση στην Ασία-Ειρηνικό έχει επιταχυνθεί σημαντικά, με την επέκταση των περιφερειακών δικτύων παραγωγής και των αλυσίδων εφοδιασμού, την ανάπτυξη περιφερειακών πολυεθνικών και την εντατικοποίηση των εμπορικών συνδέσεων μεταξύ των χωρών της περιοχής. Μόνο η αναλογία του ενδοπεριφερειακού εμπορίου μεταξύ των χωρών της Ανατολικής Ασίας αυξήθηκε από περίπου 25% τη δεκαετία του 1960 σε πάνω από 50% μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2010. Η περιφερειοποίηση αυτή του ασιατικού εμπορίου ενισχύθηκε μέσω της σύναψης μιας σειράς περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών, στις οποίες η Κίνα έχει παίξει τόσο άμεσο, όσο και έμμεσο ρόλο. Η Κίνα έχει δεσμευτεί να δημιουργήσει ένα παγκόσμιο δίκτυο διμερών ή περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών για την περαιτέρω εδραίωση των οικονομικών και εμπορικών δεσμών μεταξύ της χώρας και των εμπορικών της εταίρων και την ενίσχυση του αμφίδρομου εμπορίου και των επενδύσεων. Η Κίνα θεωρεί το δίκτυο εμπορικών συμφωνιών της ως μέσο για τη συμπλήρωση του πολυμερούς εμπορικού συστήματος και την περαιτέρω

προώθηση των κανόνων ελεύθερου εμπορίου, σύμφωνα με την πρακτική και των άλλων χωρών μελών του ΠΟΕ.

Μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου 2021, η Κίνα είχε υπογράψει 19 περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες με 26 χώρες και εδάφη. Οι μέχρι τώρα συναφθείσες συμφωνίες της Κίνας καταγράφηκαν και παρουσιάστηκαν συνοπτικά, προκειμένου να αξιολογηθεί η πολιτική και οικονομική τους διάσταση, καθώς και να απαντηθεί το ερώτημα εάν πρόκειται για όχημα μιας κινέζικης νέο-αποικιοκρατικής στρατηγικής. Από την ανάλυση προέκυψαν οι παρακάτω διαπιστώσεις:

Πρώτον, η Κίνα εφαρμόζει τη στρατηγική της σταδιακής προσέγγισης. Οι εμπορικές της συμφωνίες, κατά κανόνα, αρχικά προβλέπουν μια πιο χαλαρή συνεργασία, σε λίγα θεματικά πεδία, με εκ των προτέρων παραχωρήσεις από την Κίνα, και στην πορεία οι συμφωνίες αυτές δύνανται να διευρυνθούν.

Δεύτερον, μέσω των διμερών συμφωνιών η Κίνα ενισχύει την ασυμμετρική αλληλεξάρτηση του εμπορίου της με χώρες της ευρύτερης περιοχής της Ασίας και συνεπώς αυξάνει την εξάρτησή τους από την κινέζικη αγορά. Χωρίς τη σταδιακή προσέγγιση που υιοθέτησε η Κίνα στις διαπραγματεύσεις της και τη δυνατότητα αναθεώρησης ή επέκτασης της σύμβασης στη συνέχεια, η αξιοποίηση αυτής της ασυμμετρικής αλληλεξάρτησης, δεν θα ήταν τόσο άμεσα διαθέσιμη στην Κίνα. Η σταδιακή προσέγγιση των διμερών διαπραγματεύσεων είναι, επομένως, σημαντική για να καταστήσει πολύ πιο δύσκολη την έξοδο των χωρών εταίρων από τη συνεργασία με την Κίνα και παρέχει έναν ουσιαστικό λόγο για τη διατήρηση σταθερών σχέσεων μεταξύ Κίνας και εταίρων χωρών.

Πράγματι, η Κίνα έχει καταστεί ένας ολοένα και πιο σημαντικός οικονομικός πόλος στην Ασία, με ένα αυξανόμενο ποσοστό των εισαγωγών της να προέρχονται από τους Ασιάτες εταίρους της και τις εξαγωγές της στην περιοχή επίσης να αυξάνονται. Η Κίνα είναι ολοένα και πιο σημαντικός προορισμός για εξαγωγές από πολλές χώρες της περιοχής και ως εκ τούτου, παρουσιάζει τόσο κίνδυνο, όσο και ευκαιρία για τους περιφερειακούς εταίρους της. Γενικότερα, η Κίνα είναι η πιο σημαντική εξαγωγική αγορά για άλλες οικονομίες της Ανατολικής Ασίας, ενώ η δική της εξάρτηση από τις αγορές της Ανατολικής Ασίας έχει μειωθεί. Αυτή η στενότερη οικονομική ολοκλήρωση με τους περιφερειακούς της εταίρους, ήταν ρητός στόχος της κινέζικης εξωτερικής πολιτικής και από την ένταξη της Κίνας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) το 2001, ακολούθησε μια ενεργή στρατηγική για την εξασφάλιση εμπορικών συμφωνιών με τους περιφερειακούς εταίρους της, που αποτελούν τα θεμέλια της περιφερειακής επιρροής της Κίνας.

Στο 7^ο Κεφάλαιο παρουσιάζεται και αξιολογείται η ανάπτυξη των νέων «Δρόμων του Μεταξιού» ως πιθανό μέσο μιας επεκτατικής εμπορικής και γεωοικονομικής στρατηγικής της Κίνας, η οποία αποφάσισε να ανοίξει νέους εμπορικούς διαδρόμους και να δημιουργήσει ένα πλέγμα συνεργασιών με άλλα κράτη για τη διασφάλιση των εμπορικών συμφερόντων της. Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώθηκε το σχέδιο, η στρατηγική, οι στόχοι και τα μέσα υλοποίησης της Πρωτοβουλίας των Δρόμων του Μεταξιού. Πρόκειται για ένα εργαλείο της κινέζικης οικονομικής διπλωματίας, που βασίζεται στο όραμα της Κίνας, από τον Ντεγκ μέχρι τον Σι και προβλέπει ότι, για να αναπτυχθεί ειρηνικά η Κίνα, είναι επιτακτική ανάγκη να διευρύνει τη «σύγκλιση των συμφερόντων» και να δημιουργήσει «κοινότητες συμφερόντων, με κοινό διακύβευμα», με όλες τις χώρες της γειτονιάς της, αλλά και του υπόλοιπου κόσμου. Η επέκταση και η εμβάθυνση της «σύγκλισης συμφερόντων» και η δημιουργία «κοινοτήτων συμφερόντων», από πλευράς της Κίνας, έχει μια στρατηγική αντίληψη. Αφορά στις σχέσεις της Κίνας με τις Η.Π.Α., με τις χώρες της Ε.Ε., τη Ρωσία, άλλες Ασιατικές χώρες, με χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής. Ο απώτερος στόχος είναι να εναρμονιστούν τα συμφέροντα της Κίνας με αυτά των υπολοίπων χωρών. Να υπάρξει σύγκλιση συμφερόντων, μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων, να δημιουργηθούν «κοινότητες συμφερόντων», μεταξύ των προαναφερόμενων χωρών, σε πολλά και διαφορετικά πεδία, και να υπάρξουν συντονισμένες προσπάθειες, προς την ειρηνική ανάπτυξη, τόσο της Κίνας, όσο και του υπόλοιπου κόσμου. Η υλοποίηση του διακηρυχθέντος προγράμματος της Κίνας προϋποθέτει την ειρηνική άνοδό της, πλάι σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η «Πρωτοβουλία της Ζώνης και του Δρόμου του Μεταξιού», παρουσιάστηκε, για πρώτη φορά, το Φθινόπωρο του 2013, αποτελεί ένα παγκόσμιας κλίμακας, φιλόδοξο και δαπανηρό σχέδιο, το οποίο επιχειρεί να αναβιώσει και να διευρύνει το δίκτυο εμπορικών δρόμων που αναπτύχθηκαν, από την αρχαιότητα ως τον 15^ο αι. μ.Χ. μεταξύ της Κίνας και της Δύσης. Η σύγχρονη κινεζική ηγεσία υπό τον Σι θεώρησε ότι μόνο μια καλά σχεδιασμένη αναβίωση των εμπορικών δρόμων και διαδρομών του χθες, προσαρμοσμένη στα χαρακτηριστικά και στους προσανατολισμούς της χώρας, στον 21^ο αιώνα, μπορεί να πραγματοποιήσει το όραμα για περαιτέρω ισχυροποίηση της Κίνας. Μια συγκροτημένη πρωτοβουλία, που αφενός θα αξιοποιεί τα τεράστια οικονομικά επιτεύγματα της χώρας, τις τελευταίες δεκαετίες, ενώ ταυτόχρονα θα διαμορφώνει το σενάριο των εξελίξεων σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και τις σύγχρονες τάσεις, στο παγκόσμιο, εμπορικό ενεργειακό και οικονομικό τοπίο.

Η στρατηγική που εκπονήθηκε με ιδιαίτερη προσοχή και υιοθετήθηκε από την κινεζική κυβέρνηση, βασίστηκε σε δύο γενικούς, κατευθυντήριους στόχους: Στην ανάπτυξη υποδομών για τη δημιουργία εμπορικών διαδρόμων από ανατολικά προς τα δυτικά και νότια, αλλά και σε πληθώρα επενδύσεων, σε χώρες της Ευρώπης, της Ασίας, της Αφρικής, ακόμη και της Κεντρικής και Λατινικής Αμερικής. Σύμφωνα με το σχεδιασμό, που ανακοινώθηκε και

διαμορφώθηκε σταδιακά, η Πρωτοβουλία "Belt and Road", δεν απλώνεται γεωγραφικά μόνο σε χερσαίους διαδρόμους, που εκκινούν από την Κίνα προς όλες τις δυτικά και νότια της χώρας κατευθύνσεις, αλλά καλύπτει και τον, επίσης, σχηματικά ονομαζόμενο «θαλάσσιο δρόμο μεταξιού», που περιλαμβάνει τις βασικές θαλάσσιες αρτηρίες που εκκινούν από την Κίνα και καταλήγουν σε μεγάλα λιμάνια άλλων χωρών. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας προβλέπεται να υλοποιηθούν έργα υποδομών, κυρίως μεταφορικών, της τάξεως των 900 εκ. δολαρίων, σε περίπου εξήντα (60) χώρες της Ασίας και της Ευρώπης, ενώ ταυτόχρονα στο συνολικό σχεδιασμό περιλαμβάνονται τόσο η Ωκεανία όσο και η Ανατολική Αφρική.

Το δυσθεώρητου ύψους επενδυτικό πρόγραμμα, που έθεσε σε εφαρμογή η Κίνα, με την Πρωτοβουλία της «Ζώνης» και του «Δρόμου» του Μεταξιού, στα πρώτα του βήματα, κατέγραψε θετικά αποτελέσματα για την Κίνα. Η ηγεσία του Πεκίνου, που έθεσε σε εφαρμογή τη συγκεκριμένη, οραματική Πρωτοβουλία, κατόρθωσε να προσελκύσει το ενδιαφέρον κυβερνήσεων και λαών, σε όλο τον κόσμο. Μάλιστα, για αρκετό χρονικό διάστημα, ο καταγιστικός ρυθμός ανακοίνωσης συμφωνιών, για έργα υποδομών, σε όλες τις χώρες της «Ζώνης» και του «Δρόμου», κατέστησε την Κίνα, από πλευράς πολιτικών και οικονομικών προσδοκιών, «το κέντρο του κόσμου» για περισσότερες από εξήντα (60) χώρες.

Ωστόσο, η μελέτη των συμφωνιών και κυρίως τα ζητήματα που ανέκυψαν κατά την πορεία της υλοποίησής τους, δεν άργησαν να τροφοδοτήσουν προβληματισμό, κριτική και αντιδράσεις, τόσο στο εσωτερικό της Κίνας, όσο και στις συμμετέχουσες χώρες. Στο εσωτερικό της Κίνας, διατυπώθηκαν επιφυλάξεις για το μεγάλο ρίσκο των επενδύσεων και αμφισβητήσεις για την αποδοτικότητά τους στο εξωτερικό. Από ορισμένες συνεργαζόμενες χώρες εκδηλώθηκε στην πορεία προβληματισμός για τη συνεργασία τους με την Κίνα στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας και άρχισαν να μεταβάλλουν ρητορική και στάση, όταν αντιμετώπισαν εσωτερική πολιτική και λαϊκή αντίδραση, πρωτίστως για τους όρους των δανείων και δευτερευόντως για κάποια «παράθυρα» στη διαφθορά, που είχαν ως αποτέλεσμα «διαρροές» κεφαλαίων. Όταν η Σρι Λάνκα δεν κατόρθωσε να εξυπηρετήσει τα χρέη της, η κυβέρνηση της χώρας αποφάσισε να παραχωρήσει το λιμάνι Hambantota στον δανειστή της, στην Κίνα, για 99 χρόνια. Το γεγονός αυτό προκάλεσε παγκόσμιο συναγερμό, σχετικά με τις στρατηγικές προθέσεις της ηγεσίας του Πεκίνου, αφού, από πολλές πλευρές διατυπώθηκε ο ισχυρισμός πως η Κίνα διαμόρφωσε, δια των έργων υποδομών, στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας, μια «παγίδα χρέους» για τις μικρότερες χώρες, οι οποίες θα έπεφταν σταδιακά στον έλεγχο του Πεκίνου.

Ανεξαρτήτως των όποιων άλλων προθέσεων πιθανά υποκρύπτονται πίσω από την Πρωτοβουλία, αναντίρρητα η ανάπτυξη δεσμών μέσω υποδομών μεταξύ γειτονικών χωρών είναι σίγουρο ότι θα ξεπεράσει και θα ελαχιστοποιήσει τα φυσικά και κανονιστικά εμπόδια στο εμπόριο, μέσω και της αναμενόμενης ευθυγράμμισης σε ό,τι αφορά στα πρότυπα που

θεσπίζουν. Είναι γεγονός ότι η Κίνα αξιοποιεί τα μέγιστα την Πρωτοβουλία, για να αντιμετωπίσει καίρια ζητήματα της οικονομίας της, όπως είναι η πλεονάζουσα παραγωγική της ικανότητα, ειδικά σε πολλούς τομείς της βιομηχανίας της, και η διασφάλιση πρώτων υλών. Η προσπάθεια αυτή, φαίνεται πως έχει απώτερο στόχο τη σταδιακή μεταφορά ολόκληρων εγκαταστάσεων παραγωγής πολλών προϊόντων, από το έδαφος της Κίνας σε πολλές από τις χώρες που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία. Η προοπτική αυτή, μόνο θετικά αντιμετωπίζεται από την πλειονότητα των χωρών που συμμετέχουν σ' αυτήν, αλλά και από πολλές τρίτες χώρες. Ωστόσο, για τους δικούς τους, πολύ σοβαρούς λόγους, οι ΗΠΑ βασικά, αλλά και άλλες μεγάλες χώρες του πλανήτη, φαίνεται πως δε βλέπουν «με καλό μάτι», τη συγκεκριμένη στόχευση, αφού είναι βέβαιο πως θα επηρεάσει τα μάλα το διεθνές εμπόριο, καθώς και την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας, υπηρετώντας βασικά τους στόχους του Πεκίνου.

Για την ηγεσία της Κίνας, η Πρωτοβουλία Belt and Road αντικατοπτρίζει το όραμα του Πεκίνου για το ρόλο της χώρας, ως μιας μεγάλης δύναμης, στην κορυφή μιας κινεζοκεντρικής περιφερειακής τάξης, η οποία είναι απαλλαγμένη από τους φιλελεύθερους κανόνες, τα πρότυπα και τις αξίες που το Πεκίνο απορρίπτει ως απομεινάρια μιας άδικης και παρωχημένης τάξης, που εξελίχτηκε υπό την ηγεσία της Δύσης.

Η Πρωτοβουλία βρίσκεται πια στον πυρήνα της υψηλής στρατηγικής του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας, γεγονός που σημαίνει ότι, η ηγεσία του δεν θα την εγκαταλείψει εύκολα. Ακόμη, η Πρωτοβουλία είναι κι ένα εργαστήριο. Έχοντας βάλει στην άκρη τη νουθεσία του Ντενγκ Χσιαοπίνγκ, ότι «η χώρα θα πρέπει να διατηρεί χαμηλό προφίλ» στις διεθνείς υποθέσεις, η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας, μετέτρεψε την Κίνα σε δύναμη δράσης, η οποία, εφαρμόζοντας το σχέδιο του Σι, «πασχίζει για επιτεύγματα». Κι επειδή αυτή είναι η πρώτη πρωτοβουλία, που έχει αναλάβει το Πεκίνο, σε τόσο μεγάλη κλίμακα, η κομμουνιστική ηγεσία αντιλαμβάνεται ότι, μπορεί να χρειαστεί χρόνος και προσπάθεια προσαρμογής, τόσο για το κόμμα, όσο και για τον έξω κόσμο.

Το 8^ο Κεφάλαιο διερεύνησε τη θέση και το ρόλο της Κίνας στη διεθνή ενεργειακή πολιτική οικονομία, ως υποσύστημα της διεθνούς πολιτικής οικονομίας. Από την ανάλυση προέκυψε, ως προς πρώτο συμπέρασμα, ότι δεκαετίες ταχείας οικονομικής ανάπτυξης έχουν διευρύνει δραματικά τις ενεργειακές ανάγκες της Κίνας. Η Κίνα είναι, πλέον, ο μεγαλύτερος καταναλωτής ενέργειας στον κόσμο, ο μεγαλύτερος παραγωγός και καταναλωτής άνθρακα και ο μεγαλύτερος ρυπαντής διοξειδίου του άνθρακα. Για ορισμένα ενεργειακά αγαθά, όπως το πετρέλαιο, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας, ενώ ταυτοχρόνως είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας εξοπλισμών και τεχνολογικών συστημάτων για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Το μίγμα της ενεργειακής κατανάλωσης της Κίνας, που προσδιορίζει και τις δράσεις της στον τομέα, αποτελείται από άνθρακα (58%), πετρέλαιο (20%), υδροηλεκτρικές μονάδες (8%), φυσικό αέριο (8%), πυρηνική ενέργεια (2%) και άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (περίπου 5%). Παρά τις μέχρι τώρα προσπάθειες για αλλαγή του ενεργειακού της μίγματος, η χώρα συνεχίζει να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από εισαγωγές ενεργειακών πρώτων υλών. Η ενεργειακή εξάρτηση της Κίνας ώθησε τη χώρα να αναπτύξει μια ειδική στρατηγική για τη διασφάλιση του εφοδιασμού της, αναγορεύοντας τη χώρα σε σημαντικότατο δρώντα της διεθνούς ενεργειακής πολιτικής οικονομίας. Η στρατηγική αυτή εστιάζει αφενός στην αύξηση της εγχώριας παραγωγής, κυρίως μέσω ΑΠΕ, και αφετέρου μέσω συμφωνιών με χώρες παραγωγής ενέργειας.

Έτσι, ως προς το πετρέλαιο η κινεζική πολιτική επικεντρώνεται στη διαφοροποίηση των πηγών προέλευσης και στη μείωση των εισαγωγών πετρελαίου. Ειδικότερα, η Κίνα έθεσε σε εφαρμογή ένα ολοκληρωμένο σχέδιο προσέγγισης των σημαντικότερων πετρελαιοπαραγωγών κρατών, αποφασισμένη να τους προσφέρει επενδύσεις (ενίοτε και όπλα) με αντάλλαγμα εγγυημένες προμήθειες πετρελαίου. Στη βάση αυτή, η στρατηγική της Κίνας δεν κατέγραψε μόνο κέρδη. Σε πολλές περιπτώσεις, οι νέοι εταίροι του Πεκίνου, αποδείχτηκαν αφερέγγυοι αφού, όχι μόνο αθέτησαν τις δανειακές δεσμεύσεις, που ασμένως ανέλαβαν, αλλά απέτυχαν να παραδώσουν και τις ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου, για τις οποίες χρηματοδοτήθηκαν. Επιπλέον, η απόφαση για πολύ σοβαρές επενδύσεις σε άκρως επίφοβα σημεία του πλανήτη, σε τόπους που δοκιμάστηκαν από αιματηρές εξεγέρσεις και ταραχές, όπως για παράδειγμα η Λιβύη, έθεσε σε κίνδυνο ακόμη και τις ζωές εξειδικευμένων, Κινέζων εργαζομένων.

Αναμφισβήτητα, η νέα, παγκόσμια, ενεργειακή πραγματικότητα, ήταν η θεμελιώδης αιτία, που ώθησε την Κίνα στην αύξηση των επενδύσεων στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, αλλά και στις νέες τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Στην κατεύθυνση αυτή, η Κίνα δεν στράφηκε στους συγκεκριμένους τομείς, μόνο και μόνο επειδή επιδιώκει την εσωτερική ενεργειακή ασφάλειά της. Επεξεργάστηκε και υιοθέτησε μια τέτοια πολιτική, που ευνοεί τη διαρκή ανάπτυξη «πράσινων» ενεργειακών προϊόντων. Κι αυτό γίνεται με συνείδηση ότι η Κίνα θα μπορέσει να καταστήσει την «Πράσινη Ενέργεια» και σημαντικό πυλώνα της βιομηχανικής και της εξαγωγικής δραστηριότητάς της. Κατά συνέπια, η ενεργειακή στροφή της Κίνας, εντάχθηκε στο «οπλοστάσιο» της εμπορικής διπλωματίας της, με όλες σχεδόν τις χώρες που περιλαμβάνει στην Πρωτοβουλία της Ζώνης και των Δρόμων του Μεταξίου. Στο πλαίσιο αυτό, η ηγεσία του Πεκίνου υιοθέτησε μια ξεκάθαρη πολιτική προσέγγισης χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας, της Κεντρικής Ασίας και της Ευρώπης, στις οποίες επιχειρεί να προωθήσει κινεζικά ενεργειακά τεχνολογικά υλικά και συστήματα.

Σε περίπτωση που οι ΗΠΑ εγκαταλείψουν την κυρίαρχη θέση τους, στο κλαμπ των χωρών που καθορίζουν, σε παγκόσμια κλίμακα, τα ζητήματα της ενέργειας, είναι πολύ πιθανό, μια ομάδα άλλων χωρών, να σχεδιάσει μια νέα, παγκόσμια, ενεργειακή αρχιτεκτονική, η οποία είναι πολύ πιθανό να εστιάζει στις φιλικές προς το περιβάλλον νέες στρατηγικές επιλογές της Κίνας, άρα να ευνοεί και τα συμφέροντά της. Κι αν συμβεί κάτι τέτοιο, είναι βέβαιο πως θα ανοίξει ο δρόμος που περιμένει η Κίνα, προκειμένου να προβεί στην πώληση σε χώρες του εξωτερικού, όλων εκείνων των προϊόντων της, τα οποία θα αφορούν στη φιλική προς το περιβάλλον ενεργειακή τεχνολογία. Παράλληλα, τα τέλη που θα συμφωνηθούν, για εκπομπές άνθρακα, είναι βέβαιο ότι, θα αντιστρατεύονται την προσπάθεια της Ουάσιγκτον, για αύξηση των εξαγωγών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου των ΗΠΑ.

Ένα άλλο ζήτημα που διερευνήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας στο **9ο Κεφάλαιο**, σχετίζεται με τη θέση της Κίνας στο νέο διεθνή οικονομικό ανταγωνισμό και ειδικότερα στους νέους διεθνείς εμπορικούς «πολέμους».

Καταρχάς διαπιστώθηκε, ότι η σύγχρονη διεθνής εμπορική τάξη χαρακτηρίζεται από έντονους ανταγωνισμούς στο επίπεδο του εμπορίου, αλλά και σε άλλους συναφείς τομείς όπως είναι ο νομισματικός, ο τεχνολογικός, ο ενεργειακός και ο τεχνολογικός. Η ανάδυση της Κίνας σε ηγετίδα εμπορική δύναμη και η ισχυρή ανταγωνιστικότητά της προκάλεσε και προκαλεί την αντίδραση άλλων μεγάλων εμπορικών χωρών και ιδιαίτερα της Δύσης. Το αποτέλεσμα ήταν να ξεσπάσουν εμπορικές τριβές και συγκρούσεις με αποδέκτη την Κίνα, καθώς και πολιτικές για την εμπορική, επενδυτική και τεχνολογική της ανάπτυξη. Η παρουσίαση των νέων εμπορικών αντιπαραθέσεων, των πολιτικών ανάπτυξης της Κίνας καθώς και οι επιπτώσεις αυτών για το διεθνές εμπορικό σύστημα αποτέλεσαν ειδικά πεδία έρευνας του 10ου κεφαλαίου.

Ειδικότερα, στις αρχές του 2018, η τότε κυβέρνηση Τραμπ ξεκίνησε μια σειρά δασμολογικών ενεργειών που αύξησαν τους δασμούς στις εξαγωγές της Κίνας στις ΗΠΑ διαδοχικά τα επόμενα δύο χρόνια. Σε κάθε γύρο αυτών των αμερικανικών δασμών, η κυβέρνηση της Κίνας απάντησε με αντίποινα έναντι των αγαθών που εισάγονταν από τις ΗΠΑ. Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2019, και τα δύο σύνολα δασμών είχαν επεκταθεί για να καλύψουν τη συντριπτική πλειονότητα των προϊόντων που διακινούνται μεταξύ των δύο χωρών. Αυτοί οι δασμοί επηρέασαν αρνητικά τις διμερείς εμπορικές ροές και έγιναν ένα επίμονο αγκάθι στις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας.

Το αρχικό λάθος της κυβέρνησης Τραμπ στην έναρξη ενός εμπορικού πολέμου ήταν η υπόθεση ότι τα εμπορικά ελλείμματα των ΗΠΑ είχαν εξωγενή αίτια, αγνοώντας την επίδραση εσωτερικών μακροοικονομικών και διαρθρωτικών αδυναμιών. Τα ελλείμματα αυτά των ΗΠΑ προκαλούνται, πρωτίστως, από τα ελλείμματα του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού των ΗΠΑ, τα οποία έχουν ελάχιστη σχέση με την Κίνα. Η ειρωνεία είναι, ότι τρία χρόνια μετά την επιβολή των δασμών του Τραμπ, προκειμένου να διορθώσουν οι Η.Π.Α. το εμπορικό τους έλλειμμα, το

διμερές εμπόριο μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας έχει πλέον ανακάμψει σε υψηλά όλων των εποχών και το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ έχει επιδεινωθεί.

Επίσης, το επιχείρημα ότι οι αμερικάνικες εταιρείες είχαν υπερεπενδύσει στην Κίνα, με αποτέλεσμα την απώλεια της ανταγωνιστικότητας των ΗΠΑ, δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, μόνο το 1-2 τοις εκατό των ετήσιων άμεσων ξένων επενδύσεων των Η.Π.Α. διενεργήθηκαν στην Κίνα. Αντίθετα, η ΕΕ, η οποία είναι συγκρίσιμη με τις Ηνωμένες Πολιτείες ως προς το οικονομικό της μέγεθος, έχει επενδύσει περίπου δύο φορές περισσότερα στην Κίνα από ό,τι οι Ηνωμένες Πολιτείες ετησίως.

Η εικαζόμενη κλοπή ξένης πνευματικής ιδιοκτησίας και η αποτυχία της Κίνας να προστατεύσει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας χαρακτηρίζεται, επίσης, υπερβολική, εάν ληφθεί υπόψη το μέγεθος των πληρωμών για δικαιώματα και άδειες από κινεζικές εταιρείες, που είναι οι υψηλότερες στον κόσμο, καθώς και οι δαπάνες για ερευνητικές δραστηριότητες της Κίνας. Επιπλέον, τα δικαστήρια διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της Κίνας έχουν ωριμάσει στην αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, μιας και οι ξένοι ενάγοντες είναι πλέον πιο πιθανό να κερδίσουν τις υποθέσεις τους από τις εγχώριες εταιρείες.

Ομοίως, η Κίνα κατηγορείται για κρατικές ενισχύσεις ορισμένων κλάδων. Ασφαλώς, όλες οι χώρες του κόσμου με πρώτες τις ΗΠΑ και την ΕΕ παρέχουν γενναίες κρατικές ενισχύσεις π.χ. σε κλάδους του πρωτογενούς τομέα, φθίνοντες κλάδους της οικονομίας (π.χ. μεταλλουργεία), αμυντική βιομηχανία, καθώς και στην έρευνα και ανάπτυξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η διαφορά είναι, ότι η Κίνα εστιάζει περισσότερο από τις χώρες της Δύσης στη χρήση των τραπεζών και των αγορών μετοχών της χώρας για την υποστήριξη επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας και στρατηγικών βιομηχανιών.

Οι τάσεις προστατευτισμού της Κίνας είναι εμφανείς, λόγω της απαίτησης της Κίνας, οι ξένες εταιρείες να σχηματίζουν κοινοπραξίες με εγχώριες κινεζικές εταιρείες ως προϋπόθεση για την είσοδο στην αγορά σε ορισμένους οικονομικούς τομείς. Αυτή η διάταξη αναφέρεται ευρέως ως μέσο προώθησης της λεγόμενης «αναγκαστικής μεταφοράς τεχνολογίας», όπου οι ξένες εταιρείες μεταβιβάζουν νέα τεχνολογία στους Κινέζους εταίρους τους, ως προϋπόθεση για να μπορούν να επενδύσουν και να παράγουν στην Κίνα. Αυτές οι κινεζικές απαιτήσεις φάνηκαν να γίνονται λιγότερο αυστηρές τα τελευταία χρόνια, όπως αποδεικνύεται από μεγάλες ξένες επενδύσεις στη χημική βιομηχανία (BASF), την κατασκευή αυτοκινήτων (Tesla) και τη χρηματοδότηση (Black Rock). Σε αυτές τις ξένες εταιρείες επιτράπηκε για πρώτη φορά να εισέλθουν σε βασικούς τομείς χωρίς Κινέζο εταίρο. Η προθυμία της Κίνας να εγκαταλείψει την απαίτηση της κοινής επιχείρησης έλαβε εξέχουσα θέση στη Συνολική Συμφωνία ΕΕ-Κίνας για τις επενδύσεις, που διαπραγματεύτηκε τον Δεκέμβριο του 2020 (η οποία δεν έχει ακόμη

επικυρωθεί). Αυτή η εμπειρία δείχνει ότι οι διαφορές πολιτικής μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω διαβουλεύσεων, εάν και οι δύο πλευρές είναι πρόθυμες να συμβιβαστούν.

Το κλειδί για πιο αρμονικές οικονομικές σχέσεις είναι η αναγνώριση ότι μια πιο ανεπτυγμένη Κίνα δεν χρειάζεται να απειλεί την ευημερία της Δύσης. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρώπη και η Κίνα έχουν διαφορετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία αντικατοπτρίζονται στη σύνθεση των εξαγωγών τους. Όλες οι πλευρές μπορούν να συνεχίσουν να ευημερούν λειτουργώντας στο πλαίσιο ενός διεθνούς εμπορικού συστήματος που βασίζεται σε κανόνες.

Ωστόσο, οι εντάσεις ΗΠΑ-Κίνας οδηγούνται λιγότερο από την οικονομική πραγματικότητα και περισσότερο από τον ανταγωνισμό των μεγάλων δυνάμεων και τη γεωπολιτική, παράγοντες που επιδεινώνονται από την αμοιβαία δυσπιστία για τις στρατηγικές προθέσεις του άλλου. Τα τιμωρητικά εμπορικά μέτρα είχαν μικρή επίδραση, όσον αφορά την επίτευξη των επιθυμητών οικονομικών αποτελεσμάτων, και οι εμπειρίες των χωρών σε όλο τον κόσμο δείχνουν ότι οι εμπορικές κυρώσεις, γενικά, σπανίως αναγκάζουν τις κυβερνήσεις να αλλάξουν τις βασικές τους πεποιθήσεις. Αντίθετα, μπορούν να ωφεληθούν περισσότερο από την περαιτέρω ενίσχυση της εξάρτησης της Κίνας από ένα διεθνές εμπορικό σύστημα βασισμένο σε κανόνες, καθώς η χώρα επιδιώκει να γίνει ένα πιο ευημερούν και σύγχρονο έθνος.

Η πρόκληση είναι να αποφευχθεί ένας αυτοκαταστροφικός ψυχρός πόλεμος, συνεργαζόμενοι στο πλαίσιο του διεθνούς οικονομικού συστήματος για τη διαιτησία και τον μετριασμό των εντάσεων. Η πρωτοβουλία για ένα τέτοιο εγχείρημα ίσως χρειαστεί να προέλθει από την Ευρώπη, δεδομένου ότι οι Ρεπουμπλικάνοι και οι Δημοκρατικοί στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι ενωμένοι στη σκληροπυρηνική προσέγγισή τους έναντι της Κίνας.

Η Ευρώπη και οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορεί να έχουν παρόμοιους στόχους όσον αφορά την αντιμετώπιση της Κίνας, αλλά η Ευρώπη είναι οικονομικά πιο ενοποιημένη με την Κίνα, όσον αφορά τις επενδύσεις και τις εμπορικές ροές. Εξαιτίας αυτού, η ανταγωνιστική πτυχή της σχέσης τους προσφέρει περισσότερες δυνατότητες για αμοιβαίο όφελος. Επιπλέον, η Ευρώπη δεν είναι τόσο απασχολημένη με τις πολιτικές των μεγάλων δυνάμεων, ούτε εξαρτάται από τα τεχνολογικά πλεονεκτήματα όσο οι Ηνωμένες Πολιτείες, καθιστώντας το μπλοκ πιο ανοιχτό σε συμβιβασμούς.

Το **10ο Κεφάλαιο** αφιερώθηκε στην ποσοτική εκτίμηση των επιδράσεων του εξωτερικού εμπορίου της Κίνας στην παγκόσμια οικονομία (παγκόσμιο ΑΕΠ) και στην εξέλιξη του παγκόσμιου εμπορίου. Και αυτό, επειδή η Κίνα ως ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο και ως ο δεύτερος εισαγωγέας, είναι αναμενόμενο να έχει σημαντικές επιπτώσεις τόσο στο Παγκόσμιο Εμπόριο, όσο και στην εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας. Προκειμένου να

εξεταστεί η πιθανή ποσοτική σχέση του συνολικού παγκόσμιου εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας με την ανάπτυξη του εμπορίου της Κίνας, στο 10ο Κεφάλαιο διερευνήθηκαν ποσοτικά οι επιπτώσεις του εμπορίου της Κίνας τόσο στο Παγκόσμιο Εμπόριο, όσο και στην εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας. Προκειμένου να εξεταστεί η ποσοτική σχέση του συνολικού παγκόσμιου εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας με την ανάπτυξη του εμπορίου της Κίνας, εξετάστηκε αρχικά μια σειρά από μακροοικονομικές μεταβλητές. Η ποσοτική ανάλυση πραγματοποιήθηκε λαμβάνοντας υπόψη τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους για τα έτη 1970 έως 2020. Τα εμπειρικά στοιχεία επιβεβαίωσαν τα τυπικά συμπεράσματα της διαχρονικής πορείας του εμπορίου της Κίνας συγκριτικά με το παγκόσμιο ΑΕΠ και το γεγονός ότι η Κίνα έχει γίνει αναμφίβολα σημαντικός παγκόσμιος παράγοντας στο εμπόριο.

Η ποσοτική ανάλυση εστίασε στη συσχέτιση μεταξύ του Παγκοσμίου Εμπορίου και του εμπορίου της Κίνας, διαπιστώνοντας μια ισχυρά θετική και στατιστικά σημαντική σχέση. Αυτό υποδηλώνει ότι η ενδεχόμενη αύξηση του εμπορίου της Κίνας σχετίζεται γραμμικά με την αύξηση του συνόλου των παγκοσμίων εισαγωγών και εξαγωγών. Στη συνέχεια με την εφαρμογή της μεθόδου απλής γραμμικής παλινδρόμησης (OLS) προέκυψε το συμπέρασμα, ότι το εμπόριο της Κίνας συνεισφέρει θετικά τόσο στην ανάπτυξη του Παγκοσμίου Εμπορίου, όσο και στην αύξηση του Παγκοσμίου ΑΕΠ.

Επίσης, διαπιστώθηκε ότι όλοι οι στατιστικά σημαντικοί συντελεστές για το εμπόριο της Κίνας είναι θετικοί και ως εκ τούτου σε διαφορετικά επίπεδα σημαντικότητας συνεισφέρουν τόσο στην ανάπτυξη του Παγκοσμίου Εμπορίου, όσο και στην αύξηση του Παγκοσμίου ΑΕΠ. Ο μεγαλύτερος συντελεστής είναι το 0.563, γεγονός που υποδηλώνει πως για κάθε μοναδιαία αύξηση του εμπορίου της Κίνας ως ποσοστό του ΑΕΠ της, το Παγκόσμιο Εμπόριο θα αυξάνεται κατά 0.563 ποσοστιαίες μονάδες ως ποσοστό του Παγκόσμιου ΑΕΠ. Αξίζει να σημειωθεί πως ο συντελεστής προσαρμογής για το συγκεκριμένο υπόδειγμα ανέρχεται στο 80.3%, ο οποίος κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητικός λαμβάνοντας υπόψη πως το υπόδειγμα περιλαμβάνει μόλις μία ανεξάρτητη μεταβλητή.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ABC News, "Malaysia's Mahathir warns against 'new colonialism' during China visit". 2018-08-21.

Aggarwal, V.K. (1983) 'The Unraveling of the Multi-Fiber Arrangement, 1981: An Examination of International Regime Change', *International Organization* 37(4), 617–645.

Aggarwal, V.K. (1985) *Liberal Protectionism: The International Politics of Organized Textile Trade*. University of California Press. Alt J, Freiden J, Gilligan M, Rodrik D, Rogowski R. 1996. The political economy of international trade. *Journal Comparative Political Studies* 29: 689–717.

Aljazeera (2019): China–US trade war: Sino-American ties being torn down brick by brick. Available at:

[https://www.aljazeera.com/blogs/asia/2019/05/china-trade-war-sino-american-ties-torn-brick-brick-190512132227395.html?](https://www.aljazeera.com/blogs/asia/2019/05/china-trade-war-sino-american-ties-torn-brick-brick-190512132227395.html?gclid=Cj0KCQjw9JzoBRDjARIsAGcdIDU_KXo6RinXeKQAXor8IAixjBxnA2saTXZBLmqvhoF2GNyZpsFJY1MaAsdFEALw_wcB)

[gclid=Cj0KCQjw9JzoBRDjARIsAGcdIDU_KXo6RinXeKQAXor8IAixjBxnA2saTXZBLmqvhoF2GNyZpsFJY1MaAsdFEALw_wcB](https://www.aljazeera.com/blogs/asia/2019/05/china-trade-war-sino-american-ties-torn-brick-brick-190512132227395.html?gclid=Cj0KCQjw9JzoBRDjARIsAGcdIDU_KXo6RinXeKQAXor8IAixjBxnA2saTXZBLmqvhoF2GNyZpsFJY1MaAsdFEALw_wcB)

Amanda Lee, "US debt to China: how big is it and why is it important?", 3/1/2020, [scmp.com/economy/china-economy/article/3112343/us-debt-china-how-big-it-and-why-it-important](https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3112343/us-debt-china-how-big-it-and-why-it-important)

Amiti M., S. J. Redding and D. Weinstein (2019): *The Impact of the 2018 Trade War on U.S. Prices and Welfare*. NBER Working Paper No. 25672. (nber.org/system/files/working_papers/w25672/w25672.pdf)

Anderson K. (1980): The political market for government assistance to Australian manufacturing industries. *The Economic Record*, The Economic Society of Australia 56, pp. 132–44

Anderson K., W. Martin and D. van der Mensbrugghe (2010): China, the WTO and the Doha Agenda. David Greenaway, Chris Milner and Shujie Yao (eds.): China and the World Economy, Basingstoke: Palgrave Macmillan, pp. 1–18.

Anders Åslund, "Western Economic Sanctions on Russia over Ukraine, 2014–2019", Cefiso, 2019 (cesifo.org/DocDL/CESifo-Forum-2019-4-aslund-economic-sanctions-december.pdf)

Andrews-Speed, P. and Roland Dannreuther, China, Oil and Global Politics, Routledge , 2013

Andrews-Speed, P. Xuanli Liao and Roland Dannreuther, The Strategic Implications of China's Energy Needs (Adelphi Paper 346, 2002)

Andrews-Speed, P. The Governance of Energy in China: Transition to a Low-Carbon Economy , Palgrave-Macmillan, 2012.

Andrews-Speed, P. (2004) Energy Policy and Regulation in the People's Republic of China, The Hague: Kluwer Law International

Anna Hayes, Michael Clarke, "Inside Xinjiang: Space, Place and Power in China's Muslim Far Northwest", Routledge, 2018.

AP News, "Malaysian PM says China-financed Projects Canceled". 21 August 2018.

Aramco-SAAC-Sinopec, "Saudi Arabian Oil Company ("Aramco") through its Saudi Aramco Asia Company Limited ("SAAC") subsidiary today signed a Memorandum of Understanding (MoU) with China Petroleum & Chemical Corporation ("Sinopec") for potential downstream collaboration in China», 2022. (aramco.com/en/news-media/news/2022/aramco-and-sinopec-strengthen-ties-with-potential-collaborations-in-china#)

Arase David, "China's Rise and Changing Order in East Asia", ISBN: 978-1-352-00022-1.

Archie Brown, "The Rise and Fall of Communism", Vintage, 2010

Bahri, Y. (2020): China-EU trade relations: Is China an economic partner, competitor or rival? Working Paper, No. 2010 Provided in Cooperation with: Koç University - TÜSİAD Economic Research Forum, Istanbul

Balestreri E. (1997). The performance of the Heckscher-Ohlin-Vanek model in predicting endogenous policy forces at the individual level. The Canadian Journal of Economics 30:1–17

Barbieri K. (1996). Economic interdependence: A Path to Peace or a Source of Interstate Conflict? *Journal of Peace Research* 33:29–49

Barry Naughton, "The chinese economy: Transitions and Growth", MIT Press, 2007.

Bauer R, Pool I, Dexter L. (1972). *American Business and Public Policy*. Chicago: Aldine Atherton

BBC News. "Kenya Opens Nairobi-Mombasa Madaraka Express Railway", 31 May 2017.

BBC News, "Ethiopia-Djibouti electric railway line opens", 5 October 2016.

BBC News, "All aboard the China-to-London freight train", 18 January 2017.

Baldwin R. (1986). *The Political Economy of US Import Policy*. Cambridge, MA: MIT Press

Bates R, Krueger A, eds. (1993). *Political and Economic Interactions in Economic Policy Reform*. Cambridge, MA: Blackwell

Barry Eichengreen, Arnaud Mehl, Livia Chitu, "How Global Currencies Work : Past, Present, and Future", Princeton University Press, 2017

BDI, "Europäische Union im Wettbewerb mit China stärken", 2022 (bdi.eu/artikel/news/europaeische-union-im-wettbewerb-mit-china-staerken/).

Beeching, J. (1975): *The Chinese Opium Wars*. NY: Harcourt Brace Jovanovich.

Bekkers, E. and Schroeter, S. (2020): *An Economic Analysis of the US-China Trade Conflict*. https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd202004_e.htm

Belvedere, M. J. (2018): Larry Summers praises China's state investment in tech, saying it doesn't need to steal from US. <https://www.cnbc.com/2018/06/27/larry-summers-china-does-not-need-to-steal-us-technology.html>

Blanchard, Jean-Marc F. (8 February 2018). "Revisiting the Resurrected Debate About Chinese Neocolonialism". *The Diplomat*.

Bloomberg "Malaysia Leaves \$100 Billion Real Estate Project in Limbo", 5 September 2018.

Blustein, P. (2011): *China's Impact on the Doha Round*. Ricardo Meléndez-Ortiz, Christophe Bellmann and Shuaihua Cheng (eds): *A Decade in the WTO. Implications for China and Global Trade Governance*. International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD), Geneva, pp. 7-11.

Blustein 2011 Yongnian Zheng Y. and Q. Kong (2009): China in the WTO: from Accession to the Doha Failure, Singapur: National University of Singapore, 2009 (EAI Working Paper Nr. 147), pp. 12–16.

Bown P.C. (2010). China's WTO Entry. Antidumping, Safeguards, and Dispute Settlements. Robert C. Feenstra and Shang-Jin Wei (eds.): China's Growing Role in World Trade, Chicago: University of Chicago Press, 2010, pp. 281–344.

Bown, P. C. (2019): China Is Cutting Tariffs—For Everyone Else. PIIE

Brad W. Setser, "What Would Happen if China Started Selling Off Its Treasury Portfolio?", Council for Foreign Relations, 2018

Brandt, L., Litwack, J., et al. (2020): China's Productivity Slowdown and Future Growth Potential, World Bank Policy Research Working Paper 9298.

BRI, "Chronology of China's Belt and Road Initiative". China's State Council. Retrieved 2018-09-23.

Brocheux P. and D. Hémerly (2011): Indochina-An Ambiguous Colonization, 1858-1954. Berkeley: University of California Press

Brown, M. and P. Singh (2018). China's Technology Transfer Strategy: How Chinese Investments in Emerging Technology Enable A Strategic Competitor to Access the Crown Jewels of U.S. Innovation. <https://www.k-state.edu/research/faculty/other-resources/facility-security-office/documents/diux-study.pdf>

Bruce Gilley, "China's Democratic Future. How it will happen and Where it will lead", ISBN: 0-231-13084-8.

Cameron D. (1978). The expansion of the public economy. The American Political Science Association Review 72:1243–61

Cassing J, McKeown T, Ochs J. (1986). The political economy of the tariff cycle. The American Political Science Association Review 80:843–62.

Cattaneo O. and C. A. P. Braga (2009): Everything You Always Wanted to Know about WTO Accession (But Were Afraid to Ask), Washington, D.C.: World Bank, Policy Research Working Paper Nr. 5116.

Caves R. (1976). Economic models of political choice. *The Canadian Journal of Economics* 9:278–300

Center for Strategic and International Studies and Peterson Institute for International Economics, "China energy: a guide for the perplexed", Washington, DC (United States), 2007

CGTN. "Chinese Company Investing in Ethiopia's Eastern Industrial Zone", 15 May 2017.

Chad J. Mitcham (author), "China's Economic Relations with the West and Japan, 1949 – 1979. Grain, trade and diplomacy", 2005, ISBN (ebook): 0-203-56131-7.

Chan Steve, "China's Troubled Waters Maritime. Disputes in theoretical Perspective", ISBN: 978-1-107-13056-2.

Chankaew, Prapan; Lefevre, Amy Sawitta (21 December 2017). "After delays, ground broken for Thailand-China railway project". Reuters. Retrieved 18 October 2018.

Chen, Y. and Yao, K. (2019): China's June exports, imports fall as trade war takes heavier toll. <https://www.nasdaq.com/articles/chinas-june-exports-imports-fall-as-trade-war-takes-heavier-toll-2019-07-12>

China Britain Business Council: "One Belt One Road" (<https://www.cbbc.org/>)

"China's Belt and Road Initiative", Committee on Finance, United States Senate, (One Hundred Sixteenth Congress, First Session), June 12, 2019 ([govinfo.gov/content/pkg/CHRG-116shrg43886/html/CHRG-116shrg43886.htm](https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-116shrg43886/html/CHRG-116shrg43886.htm))

China Daily, "China to step up Russian debt financing", May 9, 2015.

China has launched Yuan -Denominated Oil Futures. RMB-Denominated Oil Futures Launched on Shanghai Exchange RMB-Denominated Crude Oil Futures, 2020 (milpark.ru/).

China Daily, Wu Jiao & Zhang Yunbi, "Xi in call for building of new 'maritime silk road'", Oct 4, 2013.

China (mfa.gov.cn/ce/cegr//eng) & en.people.cn/90785/8005890.html

"China to Confront Financial, Engineering Challenges in 'Belt and Road'". www.caixinglobal.com, 2017-10-01.

citeneews|url=http://www.chinadaily.com.cn/business/2017-10/12/content_33154129.htm%7Ctitle=China-Belarus Industrial Park makes breakthrough in attracting investors|work=China Daily

Chong, T., Li, X. (2019): Understanding the China–US trade war: causes, economic impact, and the worst-case scenario. *Economic and Political Studies*, 7 (2), pp. 185–202

Chor, D. (2021): The impact of the US-China tariff war on China’s economy: New evidence from night-time lights. <https://voxeu.org/article/us-china-tariff-war-and-china-s-economy-evidence-night-lights>

Clark Packard, “Trump’s Real Trade War Is Being Waged on the WTO”, *Foreign Policy*, 2020

CNBC (2018): US and China clash over 'technology transfer' at the WTO. <https://www.cnbc.com/2018/05/29/us-and-china-clash-over-technology-transfer-at-the-wto.html>

CNBC (2018): Consumers are really starting to worry about the trade war. <https://www.cnbc.com/2019/09/27/consumers-are-really-starting-to-worry-about-the-trade-war.html>

CNBC (2019): China May industrial output up 5.0 percent, below forecasts, weakest in 17 years. <https://www.cnbc.com/2019/06/14/china-may-industrial-output-weakest-in-17-years.html>

CNN Money (2018): How much has the US lost from China's IP theft? <https://money.cnn.com/2018/03/23/technology/china-us-trump-tariffs-ip-theft/index.html>

CNN Money (2011): How 'The Donald' could incite a trade war. <https://politicalticker.blogs.cnn.com/2011/04/18/how-the-donald-could-incite-a-trade-war/>

CNC, "Thai-Chinese Rayong Industrial Zone". CNC. 16 October 2018

CNN, "China: 'The US has launched a trade war'", June 15, 2018.

CNN, James Griffiths, "Just what is this One Belt, One Road thing anyway?".

Coase, R. and N. Wang (2013): *How China Became Capitalist*. Palgrave Macmillan.

Cohen BJ. (1990). The political economy of international trade. *International Organization* 44:261–81

Commonwealth of Independent States (CIS), Содружества Независимых Государств (СНГ), (e-cis.info)

Conybeare J. (1982). The rent-seeking state and revenue diversification. *World Politics* 35: 25–42

"CPEC investment pushed from \$55b to \$62b - The Express Tribune". 12 April 2017.

"CPEC: The devil is not in the details". Mushtaq Khan, Danish Hyder, 2016-11-23.

"Sri Lanka Supports China's Initiative of a 21st Century Maritime Silk Route". Archived from the original on 2015-05-11.

Croley, A., B. Potter, D. Concannon, L. Carnegie and E. Shapiro (2018). How FIRRMA Changes the Game For Tech Cos. And Investors. (lw.com/thoughtLeadership/how-firma-changes-the-game-for-tech-cos-and-investors)

Damon L. Perry, "The "Islamic Movement" in Britain", ICSR-Report-, 2020.

David Buchan, "Energy and Climate Change: Europe at the Crossroads", Oxford Institute for Energy Studies, OUP, 2009.

David Dollar, Yiping Huang, Yang Yao, "Will China Dominate the 21st Century?", Polity Press/Oxford, 2017

David Dollar, Yiping Huang, Yang Yao, "China 2049", Brookings Institute, 2020.

Destler IM. (1986). *American Trade Politics*. Washington, DC: Institute for International Economics

DHM, *Gegen die ausländischen Barbaren: Die "Boxer" und ihr Mythos*, von Iwo Amelung, (<http://www.dhm.de/>) – [Γερμανικό Ιστορικό Μουσείο (DHM)].

Dorning, M. (2019): Farm-Equipment Sales Plunge Most Since 2016 in Trade-War Fallout. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-04-26/farm-equipment-purchases-plummet-as-trade-war-hits-rural-america>

Don Harpaz, M. D. (2011): China's WTO Compliance-Plus Anti-Dumping Policy. *Journal of World Trade*, 45, pp. 748–752

Drache Daniel, "One Road, Many Dreams: China's Bold Plan to Remake the Global Economy", Bloomsbury, 2019.

DW, "The silent secession of eastern Ukraine", 23.10.2015 (<https://www.dw.com/en/the-silent-secession-of-eastern-ukraine/a-18802074>)

Eder Thomas Stephan, "China – Russia Relations in Central Asia Energy Policy, Beijing's New Assertiveness and 21st century Geopolitics", ISBN (e-book): 978-3-658-03272-2, ISBN: 978-3-658-03271-5.

EJ Insight, "Lawmakers should stop CY Leung from expanding govt power", 2015-11-16.

EJ Insight, "2016 Policy Address: too macro while too micro", 2016-01-15.

Epstein D, O'Halloran S. (1996). The partisan paradox and the US tariff, 1877–1934. *International Organization* 50:301–24

Erik Brattberg, Philippe Le Corre, Paul Stronski, Thomas de Waal, Carnegie Endowment for International Peace, 2021

Eric Patterson, "Just American Wars: Ethical Dilemmas in US Military History", Routledge, 2018

Erica Strecker Downs, China 's Quest for Energy Security, RAND, 2000;

Eswar S. Prasad, "The Future of Money: How the Digital Revolution Is Transforming Currency and Finance", Belknap / Harvard University Press, 2021.

Eurasian Economic Union (EAEU or EEU), (eaeunion.org/?lang=en#about)

EUReporter, "Integrating #Kazakhstan Nurly Zhol, China's Silk Road economic belt will benefit all, officials say", Dec 10, 2016 .

Eyck Freymann, "One Belt One Road : Chinese Power Meets the World", Harvard East Asian Monographs, 2020

Fajgelbaum, P. D., P. K. Goldberg, P. J. Kennedy, and A. K. Khandelwal (2020). The return to protectionism. *Quarterly Journal of Economics* 135(1): 1-55.

Fairbank, J.K. (1964): Trade and Diplomacy on the China Coast: The Opening of Treaty Ports, 1842-1854. Harvard University Press

Farooqui, A. (2005): *Smuggling as Subversion: Colonialism, Indian Merchants, and the Politics of Opium, 1790-1843*. Lexington Books.

Feenstra, R.C., Ma, H. and Xu, Y. (2019): US exports and employment. *Journal of International Economics*, 120, pp. 46–58.

Françoise N. (2016). *China and the Global Economic Order*. *China Perspectives* 2016/2.

Fred Imbert, “Trump accuses China of 'currency manipulation' as yuan drops to lowest level in more than a decade”, *CNBC*, Aug, 5, 2019.

Frieden J. (1990). *Debt, Development and Democracy*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press

Frieden J, Rogowski R. (1996). The impact of the international economy on national policies. In *Internationalization and Domestic Politics*, ed. R Keohane, H Milner, pp. 25–47. New York: Cambridge Univ. Press

Fukuyama, Francis, “*The End of History and the Last Man*”, Free Press, 1992

Gallarotti G. (1985). Toward a business cycle model of tariffs. *International Organization* 39:155–87

Gao, H. (2011): *China in the WTO Dispute Settlement System: from Passive Rule-Taker to Active Rule-Maker?* Ricardo Meléndez-Ortiz, Christophe Bellmann and Shuaihua Cheng (eds): *A Decade in the WTO. Implications for China and Global Trade Governance*. International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD), Geneva.

Gasioworski M. (1986). Economic interdependence and international conflict. *International Studies Quarterly* 30:23–38

Gilligan M. (1997). *Empowering Exporters*. Ann Arbor: The University of Michigan Press

Gilpin, R. (1975). *US Power and the Multinational Corporation: The Political Economy of Foreign Direct Investment*. New York: Basic Books

Gilpin R. (1987). *The Political Economy of International Relations*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press

Glenn G. John, “*China’s Challenge to US Supremacy Economic Superpower versus Rising Star*”, 2016, ISBN: 978-1-349-95156-7.

Goldstein J. (1988). Ideas, institutions and American trade policy. *International Organization* 42:179–218

Goldstein J. (1993). *Ideas, Interests and American Trade Policy*. Ithaca, NY: Cornell University Press

Gowa J. (1994). *Allies, Adversaries, and International Trade*. Princeton, NJ: Princeton University Press

Graham Allison, *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*, Scribe Publications, 2018

Greenberg, M. (1969). *British Trade and the Opening of China 1800-1842*. Cambridge University Press

Guo, M., Lu, L., Sheng, L. Yu, M. (2018). The Day After Tomorrow: Evaluating the Burden of Trump's Trade War. *Asian Economic Papers*. 17 (1), 101–120.

Guoli Liu, “China Rising : Chinese Foreign Policy in a Changing World”, Bloomsbury, New York, 2017.

G7 summit ends in disarray as Trump abandons joint statement, 10 June 2018, (bbc.com/news/world-us-canada-44427660)

Haggard S. (1988). The institutional foundations of hegemony: explaining the Reciprocal Trade Agreements Act of 1934. *International Organization* 42:91–120

Haggard S. (1995). *Developing Nations and the Politics of Global Integration*. Washington, DC: Brookings Institution

Haggard S, Kaufman R. (1995). *The Political Economy of Democratic Transitions*. Princeton, NJ: Princeton University Press

Haggard S, Webb S, eds. (1994). *Voting for Reform: Democracy, Political Liberalization, and Economic Adjustment*. New York: Oxford University Press

Haldenius A.(1992). *Democracy and Development*. New York: Cambridge University Press.

Harpaz, M.D. (2010): Sense and Sensibilities of China and WTO Dispute Settlement. *Journal of World Trade*, 44, pp. 1155 – 1186.

Hathaway O. (1998). Positive feedback. *International Organization* 52:575–612

Hillman Jonathan, “Digital Silk Road: China's Quest to Wire the World and Win the Future”, Profile, 2021.

Hilpert, H. G. (2013). *Chinas Handelspolitik-Dominanz ohne Führungswillen*. SWP-Studie Berlin.

Hsü, I. C. Y. (1970). *The Rise of Modern China*. Oxford University Press.

Huang, Y. (2021): The U.S.-China Trade War Has Become a Cold War. <https://carnegieendowment.org/2021/09/16/u.s.-china-trade-war-has-become-cold-war-pub-85352>

Hufford, A. (2019): Manufacturers Cut Spending as Trade War Dents Confidence. <https://www.wsj.com/articles/manufacturers-cut-spending-as-trade-war-dents-confidence-11567935002>

Hummel, (1943). *Eminent Chinese of the Ch'ing Period (1644–1912)*. Vol. I, A-O. Edited by Hummel, Arthur W.. Washington, D. C, Government Printing Office, 1943.

Hussain, Tom (19 April 2015). "China's Xi in Pakistan to cement huge infrastructure projects, submarine sales". *McClatchy News*. Islamabad: mcclatchydc.

Ignazio Corrao, “Eu-Turkey Statement & Action Plan”, *Europarl*, 1/3/2016 (europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan).

ILO (2020), *China – Rapid Assessment of the Impact of COVID-19 on Employment*.

Iris Claus, Les Oxley, “China’s Economy: A collection of Surveys”, Εκδόσεις: John Willy and sons, 2015

James A. Dorn, “The Role of China in the U.S. Debt Crisis”, (ciaotest.cc.columbia.edu/journals/cato/v33i1/f_0027418_26658)

James McBride and Andrew Chatzky, “The U.S. Trade Deficit: How Much Does It Matter?”, *Council on Foreign Relations/CFR*, 2019.

James Politi and Demetri Sevastopulo, “Donald Trump imposes tariffs on \$200bn of Chinese goods”, “*Financial Times*” in Washington Sept 18 2018.

Jaipragas, Bhavan (2 October 2018). "Is China's belt and road colonialism? Mahathir: not at all". South China Morning Post.

Jeff Mason, "Exclusive: Trump considers big 'fine' over China intellectual property theft", Reuters, Jan 17, 2018

Jeffrey J. Schott και Eujin Jung, «In US-China Trade Disputes, the WTO Usually Sides with the United States», Peterson Institute for International Economics, 12 Μαρτίου 2019. (piie.com/blogs/trade-and-investment)

Jegarajah, Sri, 2017-10-24, "China has grand ambitions to dethrone the dollar. It may make a powerful move this year").

Jessica Murphy (BBC News, Toronto), "Tariffs and Trump: Why the G7 summit in Canada could be awkward" (bbc.com/news/world-us-canada-44360830)

Jetin, Bruno. "'One Belt-One Road Initiative' and ASEAN Connectivity: Synergy Issues and Potentialities". Research Gate, May 2019.

Jiang YE, "Will China be a "Threat" to Its Neighbors and the World in the Twenty First Century?", Ritsumeikan Annual Review of International Studies, 2002. (ritsumei.ac.jp)

Jiang, Y. (2010): China's pursuit of free trade agreements: Is China exceptional? Review of International Political Economy Vol. 17, No. 2 (May 2010), pp. 238-261

Jiang Zemin, Research on Energy Issues in China, Academic Press, September 2009.

Joe McDonald, "China's Trade Surplus Surges to Record \$676.4B in 2021", Associated Press, Jan. 13, 2022.

John Joshua (author), "China's Economic Growth: Towards Sustainable Economic Development and Social Justice", 2017, ISBN: 978-1-137-59402-0, ISBN (ebook): 978-1-137-59403-7.

Jones Day (2018). Foreign Investment Control Heats Up: A Global Survey of Existing Regimes and Potential Significant Changes on the Horizon. White Paper. (jonesday.com/files/upload/Foreign%20Investment%20Control%20Heats%20Up.pdf)

Joseph S. Nye, Jr., "Global strategy 2021: An allied strategy for China", Atlantic Council Strategic Papers, 2020. (atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2021/07/Global-Strategy-2021-An-Allied-Strategy-for-China.pdf)

Joshi, Prateek (2016). "The Chinese Silk Road in South & Southeast Asia: Enter "Counter Geopolitics"". *IndraStra Global* (3): 4. doi:10.6084/m9.figshare.3084253.

JSR, "China's rise as a world power", Loong Yu Au interviewed by Ashley Smith, Issue #112: Interviews, 2021

Julia Lovell, "The Opium War", Basingstoke/Oxford, 2011

IIF / iif.com/Research/Capital-Flows-and-Debt/Global-Debt-Monitor

Institute CFA, "Derivatives", Wiley, 2021

IMF (1992). *Issues and Developments in International Trade Policy*. Washington, DC: IMF

(IMF 2019). *World Economic Outlook: Growth Slowdown, Precarious Recovery*. Washington, D.C.

Irwin D. (1994). The political economy of free trade. *The Journal of Law & Economics* 37:75–108

Irwin D. (1996). Industry or class cleavages over trade policy? In *The Political Economy of Trade Policy*, ed. Feenstra et al, pp. 53–75. Cambridge, MA: MIT Press

ISS (21 February 2018), "ISS Today: Lessons from Sri Lanka on China's 'debt-trap diplomacy'". *Daily Maverick*.

Kang Wu, *Energy Economy in China: Policy Imperatives, Market Dynamics and Regional Developments*, World Scientific Publishing Co, Singapore, 2013.

Katzenstein P. J. (1985). *Small States in World Markets: Industrial Policy in Europe*. Ithaca: Cornell University Press

Kees Schuyt, C. J. M. Schuyt, "Recht, orde en burgerlijke Ongehoorzaamheid", Amsterdam Academic Archive, 2009

Kehoe, T. J., Ruhl, K. J. and Steinberg, J. B. (2018): Global Imbalances and Structural Change in the United States. *Journal of Political Economy*, 126 (2), pp. 761–796.

Keohane, R.O. (1982). The Demand for International Regimes. *International Organization* 36(2), 325–355. Keohane R. (1984). *After Hegemony*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press

Keohane R. (1997). Problem lucidity: Stephen Krasner's "State Power and the Structure of International Trade. *World Politics* 50: 150–70

Keohane, R.O. and J.S. Nye (1977). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Boston: Little, Brown.

Khan, Y. (2019): China is blunting the blows of Trump's trade war and just grabbed an even bigger share of global exports. <https://www.businessinsider.in/china-is-blunting-the-blows-of-trumps-trade-war-and-just-grabbed-an-even-bigger-share-of-global-exports/articleshow/70892054.cms>

Kiani, Khaleeq (30 September 2016). "With a new Chinese loan, CPEC is now worth \$57bn". Dawn.

Kindleberger, C. (1973). *The World in Depression 1929–1939*. University of California Press

Kissinger~Henry, "On China", Penguin Books Ltd, 2011.

Kobayashi, Y. (2007): *The Impact of the World Trade Organization on China's Trade Policy: a Case Study of the Telecommunications Sector*. Ka Zeng (ed.): *China's Foreign Trade Policy. The New Constituencies*, London: Routledge, 2007, S. 143–166.

Kong, B., *China's International Petroleum Strategy*, Praeger Security International, 2010

Krasner S. (1976). State power and the structure of international trade. *World Politics* 28: 317–47

Krueger A. (1997). Trade policy and economic development: how we learn. *American Economic Review* 87: 1–22

Kuo, Lily; Kommenda, Niko. "What is China's Belt and Road Initiative?", 30-7-2018, the Guardian.

Kwan, C. H. (2019): *The China–US Trade War: Deep-Rooted Causes, Shifting Focus and Uncertain Prospects*. *Asian Economic Policy Review*, 15, pp. 55–72.

Lake D. (1988). *Power, Protection and Free Trade*. Ithaca, NY: Cornell Univ. Press

Lake D. (1993). Leadership, hegemony and the international economy. *International Studies Quarterly* 37: 459–89

Landes, D. S. (2006): Why Europe and the West? Why Not China? *Journal of Economic Perspectives*, 20, pp. 3–22

Lane, David; Zhu, Guichang (2017). Changing Regional Alliances for China and the West. London: Lexington Books. p. 94. ISBN 978-1498562348.

Laker, B. (2020): Who's Winning The Trade War? And How Will It End? <https://www.forbes.com/sites/benjaminlaker/2020/02/03/whos-winning-the-trade-war-and-how-will-it-end/?sh=2df280175460>

Lawrence E. Wilson, "China and the US Foreign Debt Crisis: Does China Own the USA?", Genesys Publishing, 2017.

Laurence M. Ball , "The Fed and Lehman Brothers: Setting the Record Straight on a Financial Disaster", Cambridge University Press, 2018.

Li Jing , "China's America. The Chinese View the United States, 1900 – 2000", ISBN: 978-1-43 Jing 84-3517-6.

Li C. and J. Whalley (2010): Chinese Firm and Industry Reactions to Antidumping Initiations and Measures, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research NBER Working Paper Nr. 16446.

Liang, W. (2007): Bureaucratic Politics, Interministerial Coordination and China's GATT/WTO Accession Negotiations. Ka Zeng (ed.): China's Foreign Trade Policy: The New Constituencies, London: Routledge, pp. 30–36.

Lim Tai Wei, World Scientific, Singapore, Series on Contemporary China, Τόμος 21, 2010, Oil and Gas in China: The New Energy Superpower's Relations with its Region

Lin Zhu, " A Comparative Study of Copyright Protection in China and the U.S, In the Context of U.S-China Trade Disputes", Golden Gate University School of Law, 2021, (digitalcommons.law.ggu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=theses)

Ligang Song, Wing Thye Woo, "China's Dilemma: Economic Growth, the Environment, and Climate change", Brookings Institution Press, 2009

Lindsey, B. and D. J. Ikenson (2002): Reforming the Antidumping Agreement: A Road Map for WTO Negotiations. <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/pubs/pdf/tpa-021.pdf>

Liu Cigui "Reflections on Maritime Partnership: Building the 21st Century Maritime Silk Road", CIIS, 15 September 2014, (ciis.org.cn/english/2014-09/15/content_7231376.htm)

Lohmann S, O'Halloran S. (1994). Divided government and US trade policy: theory and evidence. *International Organization* 48:595–632.

Los Angeles Times (2019): For the U.S. and China, it's not a trade war anymore — it's something worse. <https://www.latimes.com/politics/la-na-pol-us-china-trade-stalemate-20190531-story.html>

Ma, Lie (11 April 2016). "University alliance seeks enhanced education co-op along Silk Road". *China Daily*.

Ma, Lie (12 November 2015). "Chinese and foreign law schools launch New Silk Road alliance". *China Daily*. Retrieved 18 September 2016.

Magee S., Brock W., Young L. (1989). *Black Hole Tariffs and Endogenous Policy Theory*. New York: Cambridge Univ. Press

Mallon, G., and Whalley, J. (2011). China's Post-Accession WTO Stance. In *China's Integration Into The World Economy* (pp. 155-176).

Mansfield E. (1994). *Power, Trade and War*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press

Mansfield E, Busch M. (1995). The political economy of nontariff barriers: a cross national analysis. *International Organization* 49:723–49

Mansfield E, Bronson R. (1997). Alliances, preferential trading arrangements, and international trade. *American Political Science Review* 91: 94–107

Mansfield E, Milner H, Rosendorff BP. (1998). Why do democracies cooperate more: electoral control and international trade negotiations. Presented at Annual Meeting of the American Political Science Association, San Francisco, Sept. 1998

Maria Hsia Chang, "The Thought of Deng Xiaoping", *Communist and Post-Communist Studies* (1996) 29 (4): 377–394 ([https://doi.org/10.1016/S0967-067X\(96\)00014-1](https://doi.org/10.1016/S0967-067X(96)00014-1)).

Mark Silinsky, "Jihad and the West: Black Flag Over Babylon", Bloomington, Indiana University Press, 2016.

Mark J. Valencia, Jon M. Van Dyke, and Lowell A. Ludwig, *Sharing the Resources of the South China Sea* (University of Hawaii Press, 1999);

Markus K Brunnermeier, "The Resilient Society", Endeavor Literary Press, 2021

Martin Jacques, "When China Rules the World The End of the Western World and the Birth of a New Global Order Second Edition", 2012, Penguin Putnam Inc

Martin Pažický, "The big risk now for the US is not hyperinflation, but long-term elevated inflation rates», (<https://blogs.lse.ac.uk/>), 2022.

Mastel Greg, "The Rise of the Chinese Economy: The Middle Kingdom Emerges", M.E Sharpe, 1997

Matthews, C. and S. Chang (2018): Dow closes down 800 points as U.S.-China trade, flattening yield curve spook investors. <https://www.marketwatch.com/story/dow-futures-drop-100-points-as-doubts-over-us-china-trade-deal-emerge-2018-12-04>

Mattoo A., F. Ng and A. Subramanian (2011): The Elephant in the »Green Room«: China and the Doha Round, Washington, D.C.: Peterson Institute for International Economics (PIIE)

Mayer W. (1984). Endogenous tariff formation. *American Economic Review* 74:970–85

McElroy, Michael B., Nielson, Chris P. and Lydon, Peter (eds) *Energizing China : Reconciling Environmental Protection and Economic Growth*, Harvard University Press, Boston, 1998.

McHugh, D. (2019). US-China trade war leaves Europe as collateral damage. <https://abcnews.go.com/International/wireStory/us-china-trade-war-leaves-europe-collateral-damage-64918834>

Mertha, A. (2009): Fragmented Authoritarianism 2.0": Political Pluralization in the Chinese Policy Process. *The China Quarterly* , Volume 200 , December 2009 , pp. 995 – 1012.

Michael G. Pento, "The Coming Bond Market Collapse", Wiley, 2013.

Michael Pecht (author), "China's Electronics Industry. The definitive guide for companies and policy makers with interests in China", 2007, ISBN: 978-0-8155-1536-4.

Michele Testoni , "NATO and Transatlantic Relations in the 21st Century: Foreign and Security Policy Perspectives", 2020.

Midford P. (1993). International trade and domestic politics. *International Organization* 47:535–64

Mikio Sugeno, Ken Moriyasu (Nikkei staff writers), "Is China a threat to world order?", *Nikkei Asia*, 25/3/2021

Mikkal E. Herberg, Philip Andrews-Speed, Benjamin Shobert, Li Zhidong, "China's Energy Crossroads, Forging a New Energy and Environmental Balance", 2014 (nbr.org/publication/chinas-energy-crossroads-forging-a-new-energy-and-environmental-balance)

Milner H. (1988). *Resisting Protectionism*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press

Milner H. (1997). *Interests, Institutions, and Information*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press

Milner H, Rosendorff B. (1996). Trade negotiations, information and domestic politics. *Economics and Politics* 8:145–89

Moritz Rau, Günter Seufert, Kirsten Westphal, "The Eastern Mediterranean as a Focus for the EU's Energy Transition", *Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP, German Institute for International and Security Affairs)*, 2022.

Murphy J. G. (2021): *Trump's Trade Policy: An Assessment*.
<https://www.uschamber.com/international/trumps-trade-policy-an-assessment>

Muhamad S. Olimat, "China and the Middle East, From Silk Road to Arab Spring", Routledge, 2013.

National Development and Reform Commission (NDRC), People's Republic of China. "Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road", 2015-03-28. Retrieved 2018-11-28.

Nelson D. (1988). Endogenous tariff theory: a critical survey. *American Journal of Political Science* 32: 796–837

New York Times, "Sri Lanka, Struggling With Debt, Hands a Major Port to China". 2018-08-23.

New York Times, "How China Got Sri Lanka to Cough Up a Port", 25 June 2018.

Nicole Perloth, "How China Transformed Into a Prime Cyber Threat to the U.S.", *New York Times*, 2021 ([nytimes.com/2021/07/19/technology/china-hacking-us.html](https://www.nytimes.com/2021/07/19/technology/china-hacking-us.html))

Nicita, Al. (2019): *Trade and Trade Diversion Effects of United States Tariffs on China*. UNCTAD Research Paper No. 37.

Nikkei Asian Review (2019): Global semiconductor market to shrink 12% in 2019: trade group. <https://asia.nikkei.com/Business/Business-trends/Global-semiconductor-market-to-shrink-12-in-2019-trade-group>

OBOR: "Getting lost in 'One Belt, One Road'". Hong Kong Economic Journal. 2016-04-12. Simply put, China is trying to buy friendship and political influence by investing massive amounts of money on infrastructure in countries along the 'One Belt, One Road'.

Odd Arne Westad, "The Cold War: A World History", Basic Books, 2019

Office of the U.S. Trade Representative, March 22, 2018, "Findings of the Investigation into China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation Under Section 301 of the Trade Act of 1974".

Office of the U.S. Trade Representative, "Findings of the Investigation into China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation Under Section 301 of the Trade Act of 1974", March 22, 2018

Olson, Mancur (1965). The Logic of Collective Action. Cambridge (MA): Harvard University Press
Ray E. (1981). Determinants of tariff and nontariff restrictions in the US. Journal of Political Economy 89:105–21

Palmer, D. (2021): America's trade gap soared under Trump, final figures show. <https://www.politico.com/news/2021/02/05/2020-trade-figures-trump-failure-deficit-466116>

Paolo Urio, "America and the China Threat: From the End of History to the End of Empire", 2020

Paul D'Anieri, "Ukraine and Russia: From Civilized Divorce to Uncivil War" Cambridge University Press, 2019.

Peter Janssen, "Land-locked Laos on track for controversial China rail link". Nikkei Asia Review, 24 July 2017.

Philip Andrews-Speed, Xuanli Liao, Roland Dannreuther, "The Strategic Implications of China's Energy Needs", Routledge, 2002.

Philip Giannecchini, Ian Taylor (2018). "The eastern industrial zone in Ethiopia: Catalyst for development?". Geoforum. 88: 28–35. doi:10.1016/j.geoforum.2017.11.003.

Politi, J. (2020): Fears rise that US-China economic 'decoupling' is irreversible: many American companies are shifting supply chains to elsewhere in Asia. Financial Times.

Pooja Thakur Mahrotri; En Han Choong (22 November 2016). "\$100 Billion Chinese-Made City Near Singapore 'Scares the Hell Out of Everybody'". Bloomberg. Retrieved 16 October 2018.

Qin J. Y. (2003): WTO-Plus Obligations and Their Implications for the World Trade Organization Legal System. An Appraisal of the China Accession Protocol. *Journal of World Trade*, 37, pp. 483–522

Railway Technology, "Ethiopia-Djibouti Railway Line Modernization", 16 January 2017.

Ramachandran, Sudha (16 November 2016). "CPEC takes a step forward as violence surges in Balochistan". www.atimes.com.

Ramasamy, Bala; Yeung, Matthew; Utoktham, Chorthip; Duval, Yann (November 2017). "Trade and trade facilitation along the Belt and Road Initiative corridors" (PDF). ARTNeT Working Paper Series, Bangkok, ESCAP (172). Retrieved 17 April 2018.

Rana Mitter, Elsbeth Johnson, "What the West Gets Wrong About China", *Harvard Business Review*, May-June 2021

Rappeport, A. (2019). "Farmers' Frustration With Trump Grows as U.S. Escalates China Fight"

Reilly, T. H. (2004): *The Taiping Heavenly Kingdom-Rebellion and the Blasphemy of Empire*. Seattle: University of Washington Press.

Reizman D, Wilson J. (1995). Politics and trade policy. In *Modern Political Economy*, ed. J Banks, E Hanuschek, pp. 108–44. New York: Cambridge Univ. Press

Reuters (2016): From car parts to condos, faltering Thailand lures Chinese money. <https://www.reuters.com/article/thailand-china-investment-idCNL3N17M45D>

Reuters (2021): U.S.-China trade war has cost up to 245,000 U.S. jobs: business group study. <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-jobs-idUSKBN29J209>

Richard Baldwin, «The World Trade Organization and the Future of Multilateralism», *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 30 No. 1 (2016), σ. 95–116. (aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.30.1.95).

Rodrik D. (1992). The limits to trade policy reform in LDCs. *Journal of Economic Perspectives* 6: 87–105

- Rodrik D. (1994). The rush to free trade in the developing world. Why so late? Why now? Will it last? In *Voting for Reform: Democracy, Political Liberalization, and Economic Adjustment*, ed. S Haggard, S Webb, pp. 61–88. New York: Oxford Univ. Press
- Rodrik D. (1995). Political economy of trade policy. In *Handbook of International Economics*, Vol. 3, ed. G Grossman, K Rogoff, pp. 1457–94. Netherlands: Elsevier
- Rodrik D. (1997). *Has Globalization Gone Too Far?* Washington, DC: Institute for International Economics
- Rogowski R. (1987). Trade and the variety of democratic institutions. *International Organization* 41: 203–24
- Rogowski R. (1989). *Commerce and Coalitions*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press
- Ross P. Buckley, “Debt-for-Development Exchanges: History and New Applications”, Cambridge University Press, 2013
- Ross P Buckley, “Emerging Markets Debt: An Analysis of the Secondary Market”, Kluwer Law International, 1999
- Ruggie J. (1983). International regimes, transactions and change. In *International Regimes*, ed. S Krasner, pp. 196–232. Ithaca, NY: Cornell Univ. Press
- Russett B. (1985). The mysterious case of vanishing hegemony; or is Mark Twain really dead? *International Organization* 39:207–32
- Russett B, Oneal J, Davis D. (1998). The third leg of the Kantian tripod for peace. *International Organization* 52:441 68
- Ryan Hass, “Stronger: Adapting America’s China Strategy in an Age of Competitive Interdependence”, Yale University Press, 2021.
- Salzman, A. (2019): The U.S.-China Trade War Has a Silver Lining in Asia. Look at Vietnam. <https://www.barrons.com/articles/google-news-shows-vietnam-is-a-winner-in-the-u-s-china-trade-war-51567008823>
- Samuel Huntington, “The Clash of Civilization and the Remaking of of World Order”, Free Press, 2002.
- Schattschneider E. (1935). *Politics, Pressures and the Tariff*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall

Scheve K, Slaughter M. (1998). What determines individual trade policy preferences? NBER Working Papers 6531, National Bureau of Economic Research, Inc.

Schott, J. J. (2008): The Future of the Multilateral Trading System in a Multi-polar World. <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/36239>

Schröder O. and S. Birmanns (2021). The Foreign Investment Regulation Review: Germany. (thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/germany).

Sean R. Roberts, "War on the Uyghurs: China's Campaign Against Xinjiang's Muslims", Manchester University Press. 2020.

Semih Idiz, "Animosity toward US uniting Turkey, Russia, Iran in Syria", al monitor, 2018 (al-monitor.com/originals/2018/02/turkey-russia-unites-against-united-states.html#ixzz7SeLWqtMV)

Serhii Plokhly, "The Gates of Europe: A History of Ukraine", Basic Books, 2015

Shanghai Cooperation Organization, (eng.sectsco.org/about_sco)

Shannon Tiezzi, The Diplomat. "China Pushes 'Maritime Silk Road' in South, Southeast Asia". The Diplomat. September 17, 2014

Shukry, Anisah; Ho, Yudith (9 April 2018). "Malaysia's Mahathir Pledges to Review China Investment if Re-Elected". Bloomberg, 2018.

"Silk Road Fund's 1st investment makes China's words into practice". english.gov.cn. 015-07-15.

Simon, R. (2019). Tariff Uncertainty Weighs on Small Businesses. <https://dailybayonet.com/tariff-uncertainty-weighs-on-small-businesses/>

South China Morning Post (2020): What is the US-China trade war? <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3078745/what-us-china-trade-war-how-it-started-and-what-inside-phase>

Snidal D. (1985). The limits of hegemonic stability theory. *International Organization* 39:579–614

Steven W. Mosher, "Bully of Asia: Why China's Dream is the New Threat for World Order", Regnery Publishing, 2022

Stewart Paterson, "China, Trade and Power: Why the West's Economic Engagement Has Failed", London Publishing Partnership, 2018.

Strait Times, "East Coast Rail Link and Pipeline Projects with China to be Deferred", 21 August 2018.

Strange S. 1987. The persistent myth of lost hegemony. *International Organization* 41:551–74

Subramanian, A. (2011): *Eclipse. Living in the Shadow of China's Economic Dominance*, Washington, D.C.: Peterson Institute for International Economics (PIIE).

Sun, Y. (2013): *Chinese Public Opinion: Shaping China's Foreign Policy, or Shaped by It?*, Washington, D.C.: Brookings, Dezember 2011 (Brookings Northeast Asia Commentary Nr. 50).

Swanson, A. (2018): *Trump's Trade War with China Is Officially Underway*. The New York Times.

The Astana Times, "Xi Jinping Calls For Regional Cooperation Via New Silk Road", 11 Sep. 2013.

The Diplomat, "Sri Lanka Formally Hands Over Hambantota Port to Chinese Firms on 99-Year Lease", 11 December 2017.

The Diplomat, "China, Laos to build \$6 Billion Railway by 2020", 16 November 2015.

The Diplomat, "China-Thailand Rail Project: New Movement, Old Problems?", 29 August 2017.

The Economist, *Our bulldozers, our rules*, 2 July 2016

The Telegraph, "China's 120mph railway arriving in Laos", 14 January 2014.

The Times of India, "Mahathir fears new colonialism, cancels 2 Chinese projects on Beijing visit - Times of India", 2018-08-23.

The Washington Post, "Trump imposes import taxes on Chinese goods, and warns of 'additional tariffs'", TWP, June 15, 2018.

Thomas Weir Pauken II, *US vs China: From Trade War to Reciprocal Deal*, World Scientific Publishing Co, 2019.

Time, "What to Know About China's Belt and Road Initiative Summit", 2018-01-30.

Trefler D. (1993). Trade liberalization and the theory of endogenous protection. *Journal of Political Economy* 101:138–60

Trevor M. Letcher, «Future Energy: Improved, Sustainable and Clean Options for Our Planet», Wiley, 2006

Trump to US Trade Representative, about “China’s Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation”, Aug 2017.

Tu, X. (2012): China’s Position and Role in the Doha Round. China and global trade governance. Zeng Ka (ed.): China's first decade in the World Trade Organization. – London: Routledge, pp. 167-188.

UK (2018). National Security and Investment. Secretary of State for Business, Energy and Industrial Strategy by Command of Her Majesty:
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/728310/20180723_-_National_security_and_investment_-_final_version_for_printing__1_.pdf

US-China Business Council -USCBC (2010): China’s Implementation of Its World Trade Organization Commitments. An Assessment by the US-China Business Council, Testimony of John Frisbie, Washington, D.C.: Trade Policy Staff Committee Hearing

“US-China Trade Relations: A Way Forward. The US-China Trade Policy Working Group Joint Statement”, 18 October 2019. cdn.shanghai.nyu.edu/sites/default/files/_us-china...

USTR report, “President Trump Announces Strong Actions to Address China’s Unfair Trade”, March 22, 2018
(ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/march/president-trump-announces-strong).

U.S. Trade Representative (2021): Report to Congress on China’s WTO Compliance, Washington, D.C.
<https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Reports/2021USTR%20ReportCongressChinaWTO.pdf>

US Trade Representative, “2018 Report to Congress On China’s WTO Compliance”, February 2019. ustr.gov/sites/default/files/2018-USTR-Report-to-C...

Vanvliet Thansaitong, “The Role of US Dollar as the International Reserve Currency: The Role of US Dollar as the International Reserve Currency”, Lap Lambert Academic Publishing, 2012.

Verdier D. (1998). Democratic convergence and free trade? International Studies Quarterly 42: 1–24

Wall Street Journal, "Saudi Arabia Considers Accepting Yuan Instead of Dollars for Chinese Oil Sales", 2022.

Wallerstein M. (1987). Unemployment, collective bargaining and the demand for protection. *American Journal of Political Science* 31:729–52

Waltz K. (1979). *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley

Wan M. (2010): *The Domestic Political Economy of China's Preferential Trade Agreements*. Vinod K. Aggarwal and Seungjoo Lee (eds.): *Trade Policy in the Asia-Pacific. The Role of Ideas, Interests, and Domestic Institutions*, New York u.a.: Springer.

Wan, M. (2015): *The Asian Infrastructure Investment Bank: The Construction of Power and the Struggle for the East Asian International Order*. Palgrave Macmillan. p. 70. ISBN 9781137593887.

Wang, D. (2003): "The Discourse of Unequal Treaties in Modern China". *Pacific Affairs*. 76 (3), pp. 399–425.

Washington Post (2018): The United States is finally confronting China's economic aggression. https://www.washingtonpost.com/opinions/the-united-states-is-finally-confronting-chinas-economic-aggression/2018/03/25/3e0a2188-2f72-11e8-b0b0-f706877db618_story.html

Wegren Stephen, "Putin's Russia: Past Imperfect, Future Uncertain ", Rowman & Littlefield, 2019.

Wei Li, Yichao Chen, "A Study of the Influence of Intellectual Property on China–U.S. Trade Relations", April 1, 2020.

Wei, Han; Qi, Zhang (June 15, 2018). "Trade War Back on Stage With New U.S. Tariffs - Caixin Global".

Wijffelaars, M., de Groot E. and Every M. (2021). Three scenarios for EU-China Relations: But one direction of travel? <https://economics.rabobank.com/publications/2021/august/three-scenarios-for-eu-china-relations/>

William Kilpatrick, "The Politically Incorrect Guide to Jihad", Simon & Schuster, 2016.

Willy Lam Wo-lap, "Getting lost in 'One Belt, One Road'". 12 April 2016.

Windle, J. (2013): Harms caused by China's 1906–17 opium suppression intervention. *International Journal of Drug Policy*. 24 (5), pp. 498-505.

Winston Ma, "The Digital War: How China's Tech Power Shapes the Future of AI, Blockchain and Cyberspace", John Wiley & Sons Inc, 2021

Wintrobe R. (1998). *The Political Economy of Dictatorship*. New York: Cambridge Univ. Press

Wood A. (1994). *North-South Trade, Unemployment and Inequality*. Oxford, UK: Clarendon
worldometers.info

World Pensions Council (WPC) Firzli, Nicolas (February 2017). "World Pensions Council: Pension Investment in Infrastructure Debt: A New Source of Capital". World Bank blog. Retrieved 13 May 2017.

World Pensions Council (WPC) Firzli, M. Nicolas J. (October 2015). "China's Asian Infrastructure Bank and the 'New Great Game'". *Analyse Financière*. Retrieved 5 February 2016.

WTO (2012): China and the WTO, Accession to the WTO.
https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm

WTO (2021): China-Trade Policy Review. WT/TPR/415. Geneva

Wu, X. (2011): No Longer Outside, Not Yet Equal: Rethinking China's Membership in the World Trade Organization. *Chinese Journal of International Law*, vol. 10, pp.227–270.

Wu, X. (2011): No Longer Outside, Not Yet Equal: Rethinking China's Membership in the World Trade Organization. *Chinese Journal of International Law*, 10, pp. 227–270.

Xinhua Net, "Vision and Actions on Jointly Building Belt and Road".. March 29, 2015.

Xinhua Finance Agency, "One Belt and One Road", Retrieved 2016-04-13.

Xinhua Net. "China-European Freight Trains Make 10,000 Trips", 27 August 2018.

Xinhua Net. "China-Europe Freight Train Service Extended Southwards to Vietnam", 18 March 2018.

Xinhua Net. "Interview: China-Belarus Industrial Park propels Belarusian economy", 11 August 2018.

Xinhua Net, "Construction of Jakarta-Bandung high-speed railway in full swing in Indonesia", Archived from the original on 29 June 2018.

Xinhua News Agency, "China Voice: The "Belt and Road" initiative brings new opportunities" - | English.news.cn. news.xinhuanet.com. Retrieved 2017-10-01.

Xinhua News Agency (28 Mar 2015). "China unveils action plan on Belt and Road Initiative". The State Council of the People's Republic of China. Retrieved 16 April 2018.

Xinhua Net, "Ethiopia's First Industry Zone to Start Phase-2 Construction Soon". 11 June 2018.

Xinhua Net, "One Year On: China-built Railway Revitalizes Regional Trade in Kenya", 1 June 2018.

Xu Yi-Chong, "The Politics of Nuclear Energy in China", Palgrave Macmillan, 2010

Xu Yi-Chong, "The political economy of state-owned enterprises in China and India", Palgrave-Macmillan 2012

Xugang Yu, Mario Tettamanti, Cristiano Rizzi, "China-us Trade Frictions Shaping New Equilibriums With The Eu And The Us", World Scientific Publishing Co Pte Ltd, 2021

Yarbrough BV, Yarbrough RM. (1992). Cooperation and Governance in International Trade: The Strategic Organizational Approach. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press

Yergin Daniel, "The New Map: Energy, Climate, and the Clash of Nations", PENGUIN, 2021.

Yojana, Sharma (12 June 2015). "University collaboration takes the Silk Road route". University World News.

You Ji (author), "China's enterprise reform. Changing State / Society Relations after Mao", 1997, ISBN (ebook): 0-203-44400-0.

Yu, Hong (November 2016). "Motivation behind China's 'One Belt, One Road' Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank". Journal of Contemporary China. 26 (105): 353–368. doi:10.1080/10670564.2016.1245894.

Yuriy Shveda, Joung HoPark, "Ukraine's revolution of dignity: The dynamics of Euromaidan", Journal of Eurasian Studies, Volume 7, Issue 1, Jan. 2016 (85-91).

Zang, M.Q. (2009): The WTO Contingent Trade Instruments Against China: What Does Accession Bring? *International and Comparative Law Quarterly*, 58, pp. 321–351

Zbigniew Brzezinski: “The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives”, Basic Books, 1997 & 2016(revised edition).

Zhen Yong, “China’s Capital Markets”, 2013, ISBN: 978-1-78063-360-2

Zeng, K. (2010): Multilateral versus Bilateral and Regional Trade Liberalization: Explaining China’s Pursuit of Free Trade Agreements (FTA’s). *Journal of Contemporary China*, 19 (2010) pp. 635–652.